De Vlaamsche School. Jaargang 21

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 21. A. Fontaine, Antwerpen 1875

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010187501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

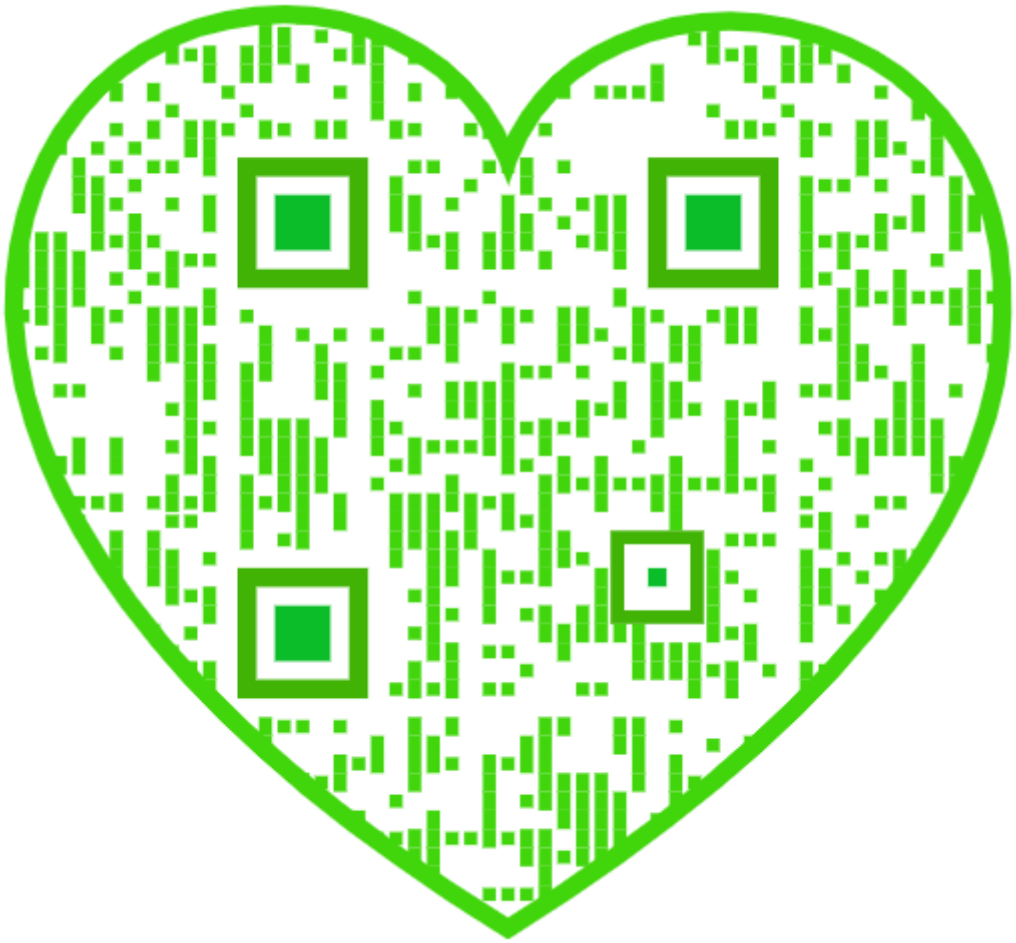

De Vlaamsche School 1875

Met het jaar 1875 beginnen wij eene nieuwe serie, ten einde ieder in staat te stellen eene inschrijving te nemen en een volledig werk te bezitten. Wij hebben vermeend, naar aanleiding daarvan, deze eenige regels te moeten schrijven.

Wij doen het, om de hoop uit te drukken, dat onze lezers ons zullen getrouw blijven en dat als de gelegenheid zich daartoe aanbiedt, zij ons tijdschrift zullen aanbevelen in den kring hunner omgeving, bij hunne vrienden en bekenden.

Wij zullen ons blijven beïeveren om de welwillendheid en de gunst van onze lezers te verdienen.

Met de uitgaaf van ons tijdschrift hebben wij slechts één doel.

Dit doel is de bevordering, in de mate onzer krachten, van de belangen der kunst en de belangen der Vlaamsche zaak.

Allen, die in ons tijdschrift schrijven, verleenen kosteloos hunne medewerking, zoodat al de middelen, waarover wij kunnen beschikken, besteed worden aan de verbetering van de uitgaaf, het doen maken van platen enz.

Zoo zal ook blijven gehandeld worden in de toekomst. Wat betreft den letterkundigen inhoud van het tijdschrift, zoo weten onze lezers dat wij ons best doen, om daaraan de meeste aantrekkelijkheid bij te zetten, door afwisseling en keuze. Wij zijn er steeds op bedacht, het aangename met het nuttige te paren.

Alles wat er in België omgaat op het gebied van letterkunde en kunst, wordt door ons trouw geboekstaafd en wij gelooven ons aan geene overdrijving schuldig te maken, door de overtuiging uit te drukken, dat ons tijdschrift eens met vrucht zal kunnen geraadpleegd worden voor de geschiedenis van de hedendaagsche letterkunde en kunst in ons land.

Wij zullen blijven voortgaan met aan de schoone kunsten steeds eene breede plaats in onze kolommen in te ruimen. Wij rekenen hiertoe op eene ruime medewerking van de kunstbeoefenaars in alle vakken.

Eene verklaring, reeds vroeger door ons afgelegd in dit tijdschrift, herhalen wij hier: 't zal ons steeds aangenaam zijn, indien heeren kunstschilders verkleinde teekeningen van hunne tafereelen willen leveren, dezelve te laten graveeren en in plaat te geven in ons tijdschrift.

Wij hebben het genoegen aan onze lezers te kunnen berichten, dat wij reeds verscheidene fraaie platen in voorraad hebben, welke in den loop van 1875 zullen verschijnen.

Van de *Vlaamsche School* bestaan nog eenige volledige exemplaren, welke men zich kan aanschaffen op ons bureel. Enkele jaargangen zijn ook nog afzonderlijk verkrijgbaar.

DE REDACTIE.

Helena de Verduldige.
Legende naar de beste bronnen bewerkt.

In de dertiende eeuw zetelde op den bisschoppelijken stoel van Napels, een patriarch, wiens zuster met Alexis, keizer van het Oosten getrouwd was. Zoodra de keizerin voorzag dat zij moeder worden zou, zond haar man eenen gezant naar zijnen zwager, om te vragen, hoe men het kind noemen zoude, dat God hun mocht verleenen.

De patriarch gaf ten antwoord: ‘Is 't een zoon, zoo noem hem Constans, is 't eene dochter, noem haar Helena!’

Kort daarna baarde de keizerin eene dochter en zij noemde haar Helena. Het kind werd in reine godsvrucht opgevoed en het wies in schoonheid en in deugden. Doch nauwelijks had Helena haar vijftiende jaar bereikt of de dood rukte hare brave moeder weg.

Keizer Alexis treurde een jaar over den dood zijner echtgenoote; dan besloot hij eene andere vrouw te nemen. Hij zond boden uit naar alle landen der wereld, met last eene maagd op te zoeken even schoon en even volmaakt als zijne eigene dochter. Maar zulke vond men nergens.

De duivel ontstak toen een boozen lust in het hart des keizers; hij ging tot zijne dochter en verklaarde dat hij met haar wilde trouwen.

Helena verschrikte bij dien voorslag; zij wierp zich weenende op de knieën voor haren vader neder en smeekte: ‘o, Lieve vader, laat zulk zondig voornemen uw hart niet bemeesteren; zijn er geene vrouwen genoeg, uwer waardig, met wie gij trouwen kunt?’ Doch de keizer zeide met verbolgen stem: ‘Ik wil en zal met u trouwen of het u lief of leed zij.’

- Wee over mij! snikte Helena; vader, ik wil u in alles gehoorzamen, maar ik zou liever sterven dan zulke schande te plegen en het verlies onzer zielen te bewerken.

- Wat bekommer ik mij daarover! riep de keizer en ging toornig heen.

Omtrent dezen tijd waren de Saracenen Italië ingevallen en hadden de stad Napels belegerd. De patriarch riep zijnen zwager, keizer Alexis, ter hulp. De vorst verzamelde onmiddellijk zijne ridders en krijgsknechten en trok aan het hoofd van tienduizend man op naar het Westen, sloeg midden door het leger der Saracenen en bereikte Napels.

De patriarch verwelkomde den keizer bij zijne aankomst in de stad; maar deze sprak: ‘Eerwaarde broeder, ik ben ter uwer hulpe gesneld en met Gods bijstand zal ik den vijand van hier verdrijven. Als belooning, verlang ik echter, dat gij mij plechtig belooft, de bede toe te staan, welke ik u zal doen, na de zegepraal over mijne vijanden te hebben behaald.’

- Uwe bede zal u toegestaan worden, zeide de patriarch, al verlangdet gij ook de helft mijns rijks.

Des anderendaags trok de keizer met koenen moed tegen de Saracenen op, sloeg hen op de vlucht en bevrijdde de stad Napels. Bij den blijden intocht van het zegevierende leger, wachtte de patriarch aan het hoofd van gansch den hofstoet keizer Alexis op, en verwelkomde hem met deze woorden: ‘Doorluchtige heer en broeder, gij hebt mijn volk en mij gered; wat verlangt gij als belooning?’

Toen sprak de keizer: ‘Ik begeer oorlof, om met mijne dochter Helena, uwe nicht, te trouwen!’

De patriarch verbleekte bij het hooren dier uitzinnige woorden en sprak: ‘Doorluchtige vorst en lieve zwagerbroeder, verg iets anders van mij; want hoe zou ik u kunnen toestaan wat tegen God is?’ Maar toornig zeide de keizer: ‘Ik begeer niets anders dan uwe bisschoppelijke toelating om met mijne dochter te trouwen. Verbreekt gij nu uw woord, zoo wee over u en over uw volk, want ik zal Napels niet verlaten, alvorens de stad ten vure en ten zwaarde te hebben verwoest!’

Na veel bidden en smeeken verkreeg, echter, de patriarch eene maand uitstel, om zich over zijn antwoord te bezinnen.

Verbolgen trok de keizer aan het hoofd zijner legerbenden naar Konstantinopel terug. Doch onderwege berouwde hij zich over het uitstel. Hij besefte, dat de patriarch nooit tot een huwelijk met Helena toestemming zou geven. Derhalve besloot hij, door zijnen geheimschrijver valsche bisschoppelijke brieven te doen vervaardigen en ze met een nagemaakt zegel te bestempelen.

Bij de aankomst des keizers te Konstantinopel liep zijne dochter hem te gemoet, met woorden van kinderlijke liefde; toen hij Helena's uitnemende schoonheid beschouwde, werd hij in zijn boos voornemen nog meer versterkt. Huichelend sprak hij: ‘Lieve dochter, verheug u met mij; uw oom, de patriarch, heeft mij vergunning verleend om met u te trouwen!’

Dit zeggende verbrak hij het zegel der valsche bisschoppelijke brieven en toonde ze haar.

Maar Helena hechtte geen geloof aan de woorden haars vaders en zeide: ‘Vader, hoe kan de patriarch toelaten wat tegen de goddelijke en natuurlijke wetten is? Ik zal uwen wil niet doen, al moest ik ook gevierendeeld worden.’

De keizer volhardde echter in zijn boosaardig besluit; de zuchten zijner dochter konden zijn hart niet vermurwen. Hij gebood, het paleis met prachtige tapijten te versieren en eene schitterende bruiloft voor te bereiden.

Helena, mistroostig over de halsstarigheid haars vaders, ging zich schreiend en jammerend in hare slaapkamer opsluiten. In wanhoop greep zij een zwaard vast, dat tegen den wand hing, en zeide tot hare kamenier, Clarissa: ‘Neem dit zwaard en doorsteek mij het hart!’

Maar Clarissa zeide: ‘Genadige prinses, bedaar u; ik zal u goeden raad geven en uwe eer en uw leven redden. Ga aanstonds naar het strand der zee, poog een der schepen te huren, die in de haven liggen, opdat gij, in een ver afgelegen land, eene schuilplaats tegen den boozen aanslag uws vaders moget vinden.’

Deze woorden bevielen Helena. Zij verzamelde al haar goud en hare juweelen in een kofferke, ontvluchtte des nachts het hof en begaf zich met hare kamenier naar de haven. Zij vonden

een schip op de reede liggen, riepen den schipper toe en de prinses zeide: ‘Sta haastig op en maak uw schip zeilvaardig.’ De schipper erkende de dochter zijns keizers en hij verschrikte: ‘Mevrouw, sprak hij, ik durf zoo iets niet bestaan; want uw doorluchtige vader, zou mij laten dooden bij mijne terugkomst.’

- Vriend lief, zeide Helena, ik zal u zooveel gouds geven dat gij elders rustig zult kunnen leven en hier niet meer zult hoeven terug te keeren.

De schipper liet zich door rijke geschenken overhalen, bracht Helena aan boord van zijn vaartuig en lichtte het anker.

Zoodra het schip de reede had verlaten, keerde de getrouwe Clarissa naar het paleis weder en legde zich te bed, als ware er niets gebeurd. Des morgens vroeg zond de keizer een kamerling, om Helena voor de huwelijksplechtigheid te wekken.

De kamerling klopte eerst eerbiedig aan de deur der slaapkamer, dan harder en harder, tot dat Clarissa ontwaakte en angstig vroeg, wat men verlangde. Als zij vernomen had dat de kamerling kwam, om, van 's keizers wege, de bruid af te halen, ontsloot zij de deur en bracht hem aan Helena's bed. Zij schoof de gordijnen ter zijde en riep de maagd bij haren naam, als lage zij in vasten slaap. Doch toen zij Helena niet zag, begon zij groot misbaar te maken, te kermen en te huilen.

De kamerling bracht bericht aan den keizer dat Helena verdwenen was. Nu ontstak de vorst in toorn, liep naar de slaapkamer zijner dochter en ondervroeg Clarissa. Deze gebaarde van niets te weten. Doch de verbolgen keizer deed haar gevangen nemen, en bedreigde haar met den schrikkelijksten dood, indien zij de waarheid niet openbaarde. De arme dienstmaagd werd vervaard; zij wierp zich op de knieën neder, bad om lijfsgenade en verhaalde hoe Helena was weggevaren. De keizer doorstak met zijn zwaard de kamenier en deed haar lichaam aan den schandpaal verbranden. Dan zwoer hij, bij al wat heilig was, niet te rusten, alvorens zijne dochter te hebben teruggevonden. Onmiddellijk deed hij een zijner oorlogschepen uitrusten, met veel krijgsvolk bemannen en stak in zee, om Helena te achtervolgen.

(Wordt voortgezet.)

De papieren van Antoon Van Straelen, oud burgemeester van Antwerpen.

Men weet, dat Antoon Van Straelen, oud burgemeester van Antwerpen, op bevel van den hertog van Alva, te Vilvoorde, den 18^{n} September 1568, onthoofd werd. Hij was onder andere beticht den prins van Oranje als luitenant te hebben gediend en te Merxem een gereformeerden prediker te hebben geduld. De boeken, handvesten en papieren, welke men ten huize van den oud burgemeester ontdekte, werden in beslag genomen en een inventaris werd ervan opgesteld. Het schijnt, dat deze stukken vrijtalrijk waren. Trouwens, onze stadspensionaris, Jan Lievens van Caudekercke heeft, in het register der besluiten van het magistraat van Leuven, aan den 6^{n} Juli 1570, het volgende aangeteekend: ‘Ten selve vj^{en} Julij, nae noene, hebben de gedeputeerden van der Staten (van Brabant) oversien en gecollationneert, tegen zekere copie daeraff gemaict, den inventaris van alle den boeken, papieren en munimenten die onder Straelen, ten tyde zynder executie, waeren bevonden, om weten wat stukken den Staten en andere der stadt van Antwerpen oft yemanden

anders, in zijnen particulier, mochten aengaen, ten eynde eenen yegelycken de zynen zouden volgen en dienen daer en zoo behooren zoude.' (fol. 249.)

Jan Lievens was, als afgevaardigde van Leuven, bij dit onderzoek aanwezig, en zijne aanteekening kan derhalve eenig belang opleveren voor de geschiedenis van den Antwerpschen burgemeester, die, met Melchior Schets, de aanlegger was van het befaamde *Landjuweel van* 1561 en die vast een beter lot had verdiend. *De Vlaemsche School* heeft in 1864, bladz. 145, de portretten van A. Van Straelen en M. Schets medegedeeld.

Leuven.

ED. VAN EVEN.

Uitzetting der gasachtige en dampachtige lichamen.

Proeven, terzelfder tijd door Gay-Lussac in Frankrijk en Dalton in Engeland genomen, hebben bewezen: 1° dat de uitzetting der luchtstoffen gelijkvormig is te rekenen van 0 tot 100 honderddeelige graden; 2° dat ze voor elken warmtegraad gelijk is aan het 0,00375 of 267e gedeelte van den omvang der luchtstof op 0 warmtegraad; en 3° dat alle luchtstoffen of dampen, van welken aard zij ook mogen wezen, aan dezelfde wetten van uitzetting onderworpen zijn.

Dr. F.-J. MATTHYSSENS.

THOLUS.

Een Duitsch blad haalt het volgende zeer aardig staaltje aan van de oppervlakkigheid der Fransche geschiedschrijvers. De vaderlandsche geschiedenis leert den Franschen scholier het volgende: 'Louis XIV se mit à la tête de ses troupes, suivi de Condé, de Turenne, de Louvois, son ministre de la guerre, et parut sur les bords du Rhin vis-à-vis de Tholus. C'est là que le 12 Juin 1672 l'armée passa ce fleuve aussi large que rapide sous les yeux de son roi dont la présence éleva les troupes audessus d'elles-mêmes.' Dit verhalen de geschiedboeken, maar de Franschen lieten het daar niet bij. In het slot te Versailles, ter zijde van de kapel, bevindt zich een groote haard van wit marmer, waarop deze overtocht over den Rijn wordt voorgesteld; onder dit meesterstuk van beeldhouwwerk leest men het volgende opschrift: 'Passage du Rhin par l'armée française, sous les yeux de Louis le Grand à Tholus.' Boileau is niet verstandiger als hij in zijn *épître du Roi*, getiteld *Passage du Rhin*, van den koning sprekende, zegt:

Nous l'avons vu affronter la tempête
De cent foudres d'airain, tournés contre sa tête,
Il marche vers Tholus!

terwijl hij op eene andere plaats, van het leger sprekende, zegt:

Du Rhin, près de Tholus, fend les flots écumeux.

Te vergeefs intusschen zal men dit, in de geschiedboeken, in de kunst en de poëzie verheerlijkte Tholus op eenige kaart zoeken, zelfs niet op eene topografische, en het is gelukkig voor de navorschers der volgende eeuw, dat men thans ontdekt heeft hoe de Franschen aan hun beroemd Tholus zijn gekomen. De bedoelde overgang had plaats bij Lobith op Nederlandsch grondgebied en op die plaats vond het leger een handwijzer die den weg

naar het Hollandsche *tolhuis* aanduidde. Deze aanduiding was voldoende om de plek *Tholus* te noemen.

Kunstnijverheid der XVe eeuw.

Wij geven hier de afbeelding van een getijden- of gebedenboek, in bezit van den heer baron Kervijn van Volkaersbeke te Gent. Het is een handschrift

TEEKENING EN GRAVUUR VAN C. T'FELT.

op perkament, voerende het jaartal 1413; het is 17 centimeters hoog en 12 breed en bevat 176 bladzijden, genummerd aan den rechterkant. De snede is verguld en ingeprint met versierde schuinsche ruiten; een groot getal fijnschilderingen, beeldletters, naamcijfers met loofwerk en goud opgelicht en bloemenranken versieren het boek, welk in kalfsleder gebonden is door Georgius De Gavere van Gent, zooals het volgende opschrift bewijst: **Joris. de. Gavere. me. ligavit. in. Eandavo. Ones. scti. ageli. et. archageli. dei. Orate. pro. nobis.** Dit opschrift omvat de twee tegenover elkander geplaatste paneelen, het choor der engelen voorstellende in zes medaillons, omstrengeld van eenen wijngaard, de wijngaard des Heeren, rijk beladen met druiven. De zes engelen in ieder vak bespelen de luit, de fluit, het orgel, den triangel, de lier en de trom. Het middengedeelte is in vijf vakken afgedeeld; elk dezer bevat een zinnebeeldig dier: de ever, de eenhoorn, de leeuw, de draak en het hert. Het hier afgebeelde gebedenboek bewijst eenmaal te meer, welke voortreffelijke boekbinders Vlaanderen reeds van voor eeuwen bezat. Wijlen baron Julius de Saint-Genois zeide in 1853 in den *Messager des sciences*, bl. 238: ‘dat een boekbinder geen werkman meer is en hij nochtans als geen kunstenaar wordt aanschouwd’. Maar als een boekbinder uitmunt in zijn vak, kan men hem rangschikken bij de kunstnijveraars, wel te verstaan als zijne werken een eigenaardigen kunststempel dragen, gelijk zoovele banden die ons uit de XVe en XVIe eeuw zijn nagelaten. De heer A. Pinchart heeft nopens het boekbinden reeds vele aanteekeningen openbaar gemaakt, die met vrucht kunnen geraadpleegd worden door wie de geschiedenis van dit belangrijk vak, zoo nauw aan de boekenkunde verbonden, zou willen schrijven.[1] De heer Kervijn van Volkaersbeke heeft aangetoond, dat in de XVIe eeuw het boekbinden in Vlaanderen tot een buitengewonen trap van volmaaktheid en kunstvaardigheid was geklommen. De heer Pinchart noemt familiën, wier leden het boekbinden als een erfelijk vak schenen te beschouwen, en tusschen hen mannen van erkende letterkundige bekwaamheid. Als dusdanig verdient in de eerste plaatsvermeld te worden de familie DE GAVERE of DE GAVER; Pinchart gewaagt van eenen ANTONIE DE GAVERE, die als boekbinder te Brugge uitblonk in het eerste deel der XVe eeuw, en de handschriften inbond voor de boekerij van Philips den Schoone. ANTONIE DE GAVERE was een ware meester in zijn vak De Sint-Baafsabdij te Gent bezit een boekdeeltje dat in het begin der XVIe eeuw door GEORGIUS DE GAVERE te Gent ingebonden werd op eene zoo uiterst keurige en smaakvolle wijze, dat de beschouwer er waarlijk over in verrukking komt. Omtrent hetzelfde tijdstip treft men een voortreffelijk boekbinder aan, die JACOBUS GAVER teekende en waarschijnlijk tot de reeds genoemde familie behoorde. Dat onze hedendaagsche

(1) Zie *Messager des sciences* 1853, bl. 242, en 1854, bl. 445.

boekbinders nog wel wat en zelfs zeer veel kunnen leeren van hunne oude voorgangers, is een feit welk geen nader betoog vereischt.

Den geleerden heer Kervyn van Volkaersbeke betuigen wij langs dezen weg onzen dank, voor de bereidwilligheid waarmede hij ons in staat heeft gesteld de bovenstaande afbeelding mede te deelen.

D.V. S

Karel I afscheid nemende van zijne kinderen.

Teruggekeerd van Whitehall, liet de ten dood veroordeelde koning Karel I het huis der gemeenten verzoeken, hem toe te laten afscheid van zijne kinderen te nemen en den geestelijken bijstand te

TAFEREEL VAN G. WAPPERS, HOUTSNEDE VAN E. VERMORCKEN, NAAR EENE TEEKENING VAN H. VAN DER HAERT.

ontvangen van dr. Juxon, den laatsten bisschop van Londen. Een en ander werd hem toegestaan. De dertienjarige prinses Elisabeth en de driejarige hertog van Glocester werden diensvolgens bij hunnen vader gebracht. Nadat hij door godvruchtige en teedere woorden de wanhoop zijner dochter had verzacht, nam de vorst zijnen zoon in de armen en overlaadde het kind met liefkozingen. Deze gebeurtenis uit het huiselijk leven van den vorst, wiens hoofd door beulshanden werd afgehouwen, bracht wijlen Gustaaf Wappers op doek.

De schilderij was in 1836 in de pronkzaal van Brussel tentoongesteld en verwierf haren maker het gouden eeremetaal, hem toegekend bij koninklijk besluit van 16 Januari 1837. Z.M. Leopold I deed bovendien den aankoop van het stuk, welk zich bevindt in het koninklijk paleis te Brussel.

Bovenstaande plaat geeft eene getrouwe afbeelding van Wappers' meesterlijke samenstelling, omtrent welke de geschiedkundige L. Alvin destijds evenwel de opmerking maakte, dat koning Karels zoon, gelijk hij daar zit, niet drie, maar tien jaren oud schijnt; de heer Alvin gaf bij diezelfde gelegenheid, zeer gegrond de meening te kennen, dat de bisschop Juxon, toen hij bij den veroordeelden vorst werd toegelaten, wel niet het gewaad zal hebben gedragen waarin de schilder hem heeft afgemaald.

Hoe of het zij, als schilderij verdient het beschreven tafereel geroemd te worden onder vele opzichten. Stellig is 't een van Wappers' goede gewrochten. Zie voor 's meesters levensschets onzen vorigen jaargang.

Het is niet recht verstaanbaar, waarom de schilder zich in zijn stuk aan de geschiedenis bezondigd heeft, door den vorstenzoon zeven jaar ouder af te beelden dan hij inderdaad was op het tijdstip toen over zijn vader het doodvonnis was geveld. Wellicht zou de schilder sterkeren indruk hebben gemaakt op het gevoel van den beschouwer, door den veroordeelden vorst naar waarheid een kind dat nog nauwelijks loopen kon op de knieën te plaatsen. Dat Wappers op dit punt van de geschiedenis afweek is niet goed te keuren. Met de geschiedenis behooren de kunstenaars zich de minst mogelijke vrijheden te veroorloven. Zij moeten ook in dit opzicht, ernstig naar waarheid streven.

De Schaatsenrijders.
Romance.

't Is winter! 't is winter! Het water ligt vast;
Haal schaatsen en wanten en bont uit de kast,
En spoed u naar buiten, waar het ijsveld u wacht
Met al het genot dat u daar tegenlacht.

Aaneengeschakeld bij de vingren,
Zie ze glijden, zie ze slingren,
Zwenken, zwaaien, statig wiegen,
En in tooverzachte vlucht
Pijlsnel vliegen
Door de grauwe winterlucht....

Langs hier en langs daar,
Zweeft de reie, paar aan paar;
Dan, op eens uiteengeschoten,
Rukt ze, hand in hand gesloten,
Weer vooruit in breede schaar.

O wat lief en bont gewiegel
Op den gladden waterspiegel!

Flink gezwenkt! Langs hier, langs daar,
Arm aan arm en paar aan paar,
Is de drom nu voortgegleden
En, op dreigend doodsgevaar,
De open kloof voorbijgereden....
Knapen en meiden zoo jeugdig te been
Zwaaien en draaien nu weer ondereen
En scharen.
Bij paren,
Zich verder bij een.

Zij keeren en staan,
Gebaren en slaan
Woest om zich heen,
En loopen
Bij hoopen...
Gehuil en geween?...
Weg met de schaatsen! Brengt dreggen en haken,
Ladders en koorden! Het ijs spleet zijn kaken:
Een paar van de rijders verdween...

o Ramp! daar haalt men ze uit het water!
Daar liggen ze op den ijsvloer neer...
Waar bleef nu de vreugd met haar jublend geschater?..
Zij verroeren zich niet meer.

HENDRICX.

Borgerhout.

Spaansch.

‘Kent gij Spaansch?’ vroeg lord Oxford aan den armen dichter Rowe (in 1673 geboren, in 1718 overleden). Deze, meenende dat hem eene goede betrekking in Spanje toegedacht was, trachtte in weinige weken die taal te leeren. Andermaal meldt hij zich aan bij den lord, die hem nog eens vraagt of h i j Spaansch kent. Op zijn bevestigend antwoord zegt lord Oxford: ‘Hoe gelukkig zijt gij dan *Don Quixote* in het oorspronkelijk te kunnen lezen.’

Vlaamsche muurtapijten der XVIIe eeuw, uit het huis Van Susteren Du Bois, op de Meir N^{r} 79, te Antwerpen.

Den 18^{n} Januari werden deze tapijten, waarover in de *Vlaamsche School*, op bladz. 197 van den vorigen jaargang, werd gehandeld, toegewezen aan het museum van oudheden te Brussel (museum der Hallepoort), tegen slechts 23,000 fr. Zoo het te betreuren is, dat zij Antwerpen moesten verlaten, mogen wij ons echter verheugen, dat zij althans in België zullen blijven.

Onderaan het opstel, door de *Vlaamsche School* over voornoemde tapijten medegedeeld, werd in eene nota gemeld, dat sommigen het niet eens waren omtrent de tweede voorstelling der vierde tapijt; schrijver dezes is een dergenen, die beweren, dat men daarin ten onrechte heeft gezien *Chryseïs aan haren vader teruggegeven.*

De graveurs, die naar Rubens' models de *Geschiedenis van Achilles* sneden, zagen er de *Ontmoeting van Achilles met Polyxena* in; de heer Collot, die eene beschrijving van de geschilderde schets uitgaf, ziet er den *Afkoop van Hectors lijk* in.(1) Smith eindelijk, die eene andere reeks schetsen, door Rubens over dezelfde geschiedenis gemaakt, beschreef, ziet er de *Teruggaaf van Briseïs aan Achilles* in. In eene korte aanteekening op de tentoongestelde tapijten had ik de meening uitgesproken, dat er geen twijfel kon bestaan of dit laatste was wel degelijk het ware onderwerp. In een *Appendice aux notices*, over dezelfde kunstgewrochten, welke vóór de veiling door den heer Ter Bruggen uitgegeven is, en waarin mijne aanteekening gedeeltelijk werd opgenomen, wordt echter de zienswijze van den heer Collot voor de onbetwistbare waarheid opgegeven.

Daar het hier geldt de juiste beteekenis van een zeer belangrijk werk van onzen grootsten meester, schijnt mij de zaak gewichtig genoeg om mijne zienswijze nader toe te lichten.

Laat ons eerst het werk beschrijven. Op het ruime doek zien wij links van den aanschouwer eene veldtent, waarin op een rustbed een lijk ligt, door twee vrouwen beweend en verzorgd; uit de tent komt een forsche jonge man met opgeheven hand en met blijde uitdrukking geloopen naar eene schoone vrouw, die te midden van het tafereel staat en door een grijsaard aan den vooruitsnellenden jongeling schijnt te worden aangeboden. Tusschen den jongen man en de schoone vrouw bukken twee slaven neer, die een kostbaar drievoetig vaatwerk en eenen glinsterenden ketel nederzetten; achter hen een man met opgeheven vinger. Rechts staan achter den grijsaard een drietal jonge vrouwen en een knaap, die twee paarden bij den toom houdt. Op den achtergrond schepen.

Daarin de *Wedergaaf van Chryseis aan haar vader* zien, heeft noch schijn noch zin; de titel: *Ontmoeting van Achilles en Polyxena* legt niets van de bijzaken uit; wij kunnen dus gerust over deze twee verklaringen heenstappen om bij de twee overige alleen stil te staan.

(1) *Notice sur une collectionde sept esquisses de Rubens*, *représentant la vie d'Achille* par J.P. Collot, F. Didot (zonder jaartal).

Zeer vernuftig ziet de heer Collot in den ouden man, die de schoone vrouw aanbiedt, Priam, die, door bemiddeling zijner dochter, bemind door Achilles, het lijk van zijnen zoon komt terugvragen. De doode in de tent zou dan Hector zijn; de paarden rechts zouden Priam tot hier gevoerd hebben; Achilles zou vreugdevol zijne toekomende bruid te gemoet snellen.

Zeer vernuftig inderdaad, maar onhoudbaar. - Wat toch zou de aanbiedende houding van den grijsaard wettigen; waarom zou Achilles zonder wantrouwen den vader van hem, dien hij doodde, te gemoet vliegen; waarom zou Hectors lijk, dat hij gisteren smaadvol rond Troje's muren sleepte, nu in zijn eigen tent en bed liefde- en zorgvol bewaakt en beweend worden? En dan de paarden en de vaten. Waar wordt daar ergens van gesproken?

Nemen wij integendeel als uitlegging de *Teruggaaf van Briseïs aan Achilles* aan, dan wordt alles klaar en volkomen gewettigd. Wij hebben ten eerste een gewichtig voorval in Achilles' leven en in het beleg van Troje; wij hebben ten tweede de verklaring van al de bijzaken, die wij in het werk ontmoeten.

Openen wij Homerus' Ilias, negentienden zang, vers 243: ‘Zeven drievoetige vaten namen zij dan uit de tent, die hij hem (Agamemnon aan Achilles) beloofde; twintig glimmende ketels en twaalf paarden, zeven vrouwen ook voerden zij spoedig mede, uitgelezen en uitmuntend met werken bekend, en daarbij de achtste, de schoonwangige Briseïs..’ En vers 278: ‘Die geschenken... brachten dan de grootmoedige Myrmidonen naar het schip des goddelijken Achilles, zij legden ze in de tent en deden de vrouwen nederzitten; ook de paarden voerden eerbiedwaardige dienaars naar de kudde. Als Briseïs' de gulden Aphrodite gelijk, nu Patroklus gezien had met het scherpe koper doorhakt, wierp zij zich rond hem en weende luid - enz.’

Zooals men ziet, vinden wij hier de schoonwangige en Venus gelijkende Briseïs van het tapijtwerk, de ketels, de drievoetige vaten en de paarden ten geschenke gebracht, en de eerbiedwaardige dienaars, Patroklus' lijk in de tent, Achilles' vreugde, - tot in de minste bijzonderheden weer. Rubens' tafereel mag eene tusschenlijnige vertolking van Homerus' verzen heeten. Wie het stuk ziet en de door ons aangehaalde verzen erbij leest zal zeker geen oogenblik langer twijfelen aan de nauwkeurigheid der verklaring, welke wij voorstaan.

De schetsen van de naar Rubens' modellen vervaardigde tapijten werden door den schilder waarschijnlijk gemaakt voor een der gekroonde hoofden van zijnen tijd. Er moeten zelfs dubbele exemplaren van bestaan, want rond 1850 beschreef de heer Collot ze in Parijs als sedert 50 jaren in zijn bezit zijnde, terwijl de heer Smith ze rond 1830 beschreef als het eigendom zijnde van den heer Vernon, in Engeland. Deze schetsen werden gegraveerd door Ertinger te Antwerpen in 1679 en door Baron te Londen in 1724. De oorspronkelijke models zijn eenigszins versmald om tot de juiste maat door Carenna opgegeven te komen.

Gent.

MAX ROOSES.

Het Meisje met de Roos.

Roosje, dat ik plukken wilde,
Zie toch hoe mijn vinger bloedt!
Ha! 't is zoo dat gij den moedwil

Den vermeetlen boeten doet!...
Bloem, gij zijt het beeld der liefde!
Ja, 'k beken het, en met smart:
Als uw doornen nu mijn vinger,
Kwetste Liefde ook eens mijn hart.

Aangenaam zijn uwe geuren!
Schoon, bevallig is uw blad!
Aangenaam is ook de liefde
Die geen lijden nog bevat.
Ieder wil u plukken, roosje!
Wein'gen toch die gij niet wondt!
Ieder een wil ook beminnen;
Menig een die 't bitter vond!

Dit verschil nochtans, o Roosje,
Is er tusschen Liefde en U:
Ik kwam zelve u altijd zoeken,
En u plukken zooals nu;
Doch, mijn hart zocht nooit naar Liefde;
Zij, zij zelve ontstool het *mij!*
Liefde mocht mijn hart niet wonden!
Gij hebt recht tot kwetsen, gij!

Uwe wonden zijn geneesbaar,
En uw doornen kwetsen zacht;
Maar de Liefde slaat ook wonden
Soms onheelbaar door hun kracht.
En nochtans, als zij genezen,
Mint weer vurig ook het hart;
Zoo vergoên uw geur en schoonheid
Uwer doornen leed en smart.

ALEX. STOOPS.

Antwerpen.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven: v. Laurens Beyerlinck.

Werd geboren te Antwerpen, van deftige ouders, in 1578; hij deed zijne humaniora bij de Jezuïeten en kwam daarna te Leuven zijne hoogere studiën voortzetten. Doch nauwelijks had hij den toog aangetrokken om zich op de godgeleerdheid toe te leggen, of hij werd gelast de lessen van poësis en rhetorica te geven in het *Vaulx* of Gentsch college. Maar dit duurde niet lang, want hij ging weldra de herderlijke bediening uitoefenen te Herent, waar hem tevens opgedragen was de jonge kloosterlingen van Bethlehem in de wijsbegeerte te oefenen. Aartsbisschop Mathias Hovius was over Herents jeugdigen pastoor zoo tevreden, dat hij hem als medehelper des aartspriesters van Leuven aanstelde. Beyerlinck verkreeg ondertusschen den graad van licentiaat in godgeleerdheid. Doch de kerkvoogd Jan

Lemire, den schranderen priester van het hoogste nut voor zijn bisdom oordeelende, riep hem naar Antwerpen terug, stelde hem aan 't hoofd van zijn seminarie en maakte hem gradueel kannunik zijner kerk, landdeken van den omtrek en zelfs van de stad Antwerpen. Bij al deze ambtsbezigheden liet Beyerlinck de wetenschappelijke niet varen. De onophoudelijke arbeid ondermijnde echter zijn leven en leidde hem vroegtijdig ten grave (den 7^{n} Juni 1627). De uitmuntende priester Gods werd algemeen betreurd door al zijne vrienden en kennissen. Hij was een man vol godsdienstijver, een ongemeen welsprekend predikant, en onderscheidde zich tevens door beleefdheid en aangenamen omgang. Valerus Andreas, Foppens en Paquot halen van Beyerlinck een twaalftal werken aan, waaronder wij de volgende Vlaamsche aantreffen: 1° *Catholijcke antwoorden aen de gewoone vragen aen die van de zoogenoemde gereformeerde Religie.* Antw. Verdussen, 1609 en 1617; - 2° *Het leven ende mirakelen van de heylighe Bisschoppen Eligius*, *Willebrordus*, *Norbertus*, *apostelen van de Nederlanden ende principalyck der stadt Antwerpen; met oock een kort verhael van het beginsel van de Religie; der zelve stadt. Beschreven naer vele gheloofwaardige schryvers.* Antw. bij Corn. Verschueren, 16..? in-4°. Item met eene Latijnsche vertaling. Ibid. 1651, in-4°. Witsen-Geysbeeck zegt in zijn *Biographisch Anth. en Critisch woordenboek der Nederduitsche Dichters* (*Antwerpsche Almanak voor* 1820, *bladz.* 54), dat Beyerlincks Nederduitsche schriften en gedichten erbarmelijk zijn.

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

Kroniek.

Antwerpen. - In de oude zaal van den dusgenaamden breeden raad, thans gebruikt voor de rechtbank van enkele politie, ten stadhuize, bestaan eenige overblijfselen van muurschilderingen, waarvan het gemeentebestuur eene kopij gaat doen maken.

- De belangrijke verzameling Antwerpsche nieuwsbladen op het stedelijk archief, is verrijkt geworden met 23 jaargangen der *Gazette van Antwerpen*, door het stadsbestuur gekocht bij den boekhandelaar Schouppe, te Antwerpen, tegen 92 fr.

- In den *Burgersbond* werden op 3 Januari door de spelende leden ten tooneele gevoerd: de *Hofnar*, in 5 bedrijven en *Het punt van eer*, in een bedrijf. De liefhebbers kweten zich uitmuntend van hunne taak en verwierven den meesten bijval.

- Verschenen: *De bloemhof*, een bundel verhalen van pater Hillegeer, die ruim 600 bladz. beslaat.

- Mev. de barones P.-A.-L.-J. Gillès van 's Gravenwezel, geboren gravin van Bergeyck, heeft het Antwerpsch museum in bezit gesteld van het door Rubens geschilderd portret van Jan-Casper Gevaerts alias Gevartius, geboren in 1593, overleden in 1666, in leven gemeentesecretaris van Antwerpen en met roem als rechtsgeleerde en geschiedschrijver gekend. Dit portret was door den heer baron Gillès, die op 30 November 1874 in 78-jarigen ouderdom te 's-Gravenwezel overleed, bij laatste wilsbeschikking aan het Antwerpsch museum vermaakt, onder bepaling evenwel dat het stuk eerst moest afgeleverd worden na den dood van mev. de barones weduwe; deze heeft afgezien van die bepaling en het portret nu reeds aan het museum opgedragen. De gemeenteraad heeft in zitting van 21 Januari dankbetuigingen voor

de rijke gift gestemd. Moge het voorbeeld van den heer en mev. Gillès veel navolging vinden!

Mechelen. - De koninklijke maatschappij *Réunion lyrique* schrijft tegen 4 Juli 1875 een prijskamp voor koorzang uit waaraan alle Belgische en vreemde maatschappijen kunnen deel nemen. Voor de vroeger bekroonde maatschappijen zal onder andere een prijs, door Z.M. den koning geschonken, te winnen zijn. Het programma is op aanvraag verkrijgbaar bij de *Réunion lyrique.*

Gent. - Er wordt gemeld dat de *Sint-Joris-gilde* aan baron Rotschild te Parijs tegen 25,000 fr. verkocht heeft eene prachtig gedreven zilveren drinkschaal, welke destijds aan de aloude gilde geschonken werd door de aartshertogen Albrecht en Isabella.

- De koninklijke *Koormaatschappij* zal dit jaar de 25e verjaring van hare stichting vieren met een grooten internationalen prijskamp van koorzang.

Brussel. - Van *Patria Belgica* bevat de 28e aflevering: het vervolg en slot van de *geschiedenis der wetenschappen*, door E. Rousseau; *Reizen en ontdekkingen* door Goblet d'Alviella en het begin van eene verhandeling over de *groote nijverheden des lands* door Ed. Romberg. (Zie voor het portret dezes schrijvers *De Vlaemsche School* 1863. bladz. 207.)

- Bij M. Closson en Cie is verschenen: *Hartelust*, gedichten van J. Brouwers, een bundel van ruim 300 bladzijden druks, bevattende: verspreide en nieuwe gedichten, liederen en liedjes en kinderpoëzie, Prijs fr. 4.50.

- Bij koninklijk besluit van 16 Januari is de Belgische commissie voor de internationale tentoonstelling te Philadelphia in 1876, samengesteld uit de heeren: A. Ancion, wapenmaker te Luik; K. De Smet-De Smet, fabrikant te Gent; F. Duhayon, kantentfabrikant te Brussel; Duisberg, bestuurder eener papierfabriek te Hoei; J. Goffin, smidsbaas te Brussel; J. Havenith, reeder te Antwerpen; C. Lambert, glasblazer te Charleroi; R. Paquot, bestuurder der naamlooze maatschappij van Bleyberg; F. Pauwels, kunstschilder te Antwerpen; H. Rey, linnenfabrikant te Brussel; A. Robert, kunstschilder te Brussel; E. Sadoine, algemeen bestuurder der maatschappij John Cockerill te Seraing en A. Simonis, lakenfabrikant te Verviers.

Leuven. - In deze stad is onder den naam *Davids-fonds* een genootschap tot stand gekomen, voor het aanmoedigen van de studie en het gebruik der Vlaamsche taal, door het aankoopen, uitgeven en verspreiden van nuttige letterkundige en wetenschappelijke werken, het behartigen van alles, wat kan strekken tot de verstandsontwikkeling van den Vlaamschen volksstam en het opbeuren en versterken van den vaderlandschen geest. Het bestuur is samengesteld als volgt: F. Schollaert, eere-voorzitter; P. Alberdingk-Thijm, voorzitter; J. Brouwers, secretaris; L.W. Schuermans, M.F. Jacobs, W. Cappellen-Verzyl, J.F. Hendrickx, P. Maes; en J. Planquaert.

Namen. - Eene belangrijke verzameling oude oorkonden is door de oudheidkundige maatschappij aan het provinciaal archief geschonken; buiten vele registers en losse stukken, bevinden zich tusschen de handvesten ruim 300 op perkament geschrevene akten, waaronder 9 van de XIIIe eeuw, 18 van de XIVe, 8 van de XVe, 158 van de XVIe enz. Een der registers, behelzende de lijst van de cijnsen en renten der kerk van Namèche, is geheel in perkament en geschreven in 1395.

Luik. - De heer Godfried Umé heeft aan de Luiksche stadsbibliotheek geheel zijne boekerij geschonken. Het gemeentebestuur laat een marmeren borstbeeld van den begiftiger maken, welk zal geplaatst worden in de leeszaal.

Olaf. Een Verhaal uit den Voortijd. Houtsneden van Ed. Vermorcken, geteekend door J. van der Ouderaa.

I.

Blijft ge nu den blik steeds westwaarts wenden, de slingerende baan der Schelde-rivier over, naar de door de wilde zee tot eilanden gebroken gronden, dan ontwaart ge in den dichten woudzoom, aan den anderen oever van dien stroom, de zuidelijke grens der Goo *Ottingia* of *Quasa*, en gij ziet, hoe bar het in de lage, even moeras- als houtrijke streek aan de noordwestelijke zijde ook zijn moge, - hier

MARIETJE.

liggen er genoeg hoeven en hutten bijeen om de dorpen Assenede en Bouchoutete vormen, waar het landvolk zich trouwens zeker ‘sober en met een kleintjen’ ‘behelpen moet.

Alzoo schetst ons W.J. Hofdijk in *Ons voorgeslacht* de ligging van Assenede en Bouchoute tijdens Karel den Groote, vermoedelijk tijdstip van het ontstaan dier plaatsen aan de oud-Vlaamsche duinen.

De bewoners dier streken waren afstammelingen van Saxische vrijbuiters, welke hier, aan de Belgische kusten, ‘eene have voor hunne schepen en een vaderland voor hunne nakomelingschap wonnen.’ In hunne taal heetten zij zich *Vlamingen*, uitwijkelingen, en hun gewonnen land *Vlaanderland* of *Vlaanderen.*

‘De Saksen, aldus genoemd naer de lange messen, *Scarmsaknes*, waermede zy gewapend waren, werden als een trotsch en wreed volk aenzien; maer de ruwheid hunner zeden verbande de schandelyke neigingen en de verdorvenheid. Zy beminden, gelyk al de noordsche volksstammen, de vryheid meer dan het leven, zy hadden eenen afschrik der slaverny. Zy verfoeiden niet minder de rust en de vadsigheid, en, terwyl de arbeid in de Romeinsche samenleving als het aendeel der knechtschap beschouwd werd, was de Saksische Karel of Kerel - zoo noemde men de vrye mannen - stryder gedurende den oorlog en landbouwer in vredestyd.’[(1)]

Die mannen bukten nooit onder het juk der leenheerschappij; en, toen Philips van den Elzas aan de bewoners van de Vier Ambachten, van 't Brugsche Vrije en van 't Veurne-Ambacht keuren verleende, deed hij waarschijnelijk niets anders dan zijn zegel hechten op vrijheden, waaraan zij reeds gewoon waren. Zulke helden moesten het zijn, die, met de spade in de hand, de zee achteruit dreven, en wier kloek gespierde armen die *Goedendags* zwaaiden, welke te Groeningen de Fransche ridderschap op de vlucht joegen.

Dank aan de gedurige opslijking van den Braakman en aan den arbeid der oeverbewoners, welke de opgeslijkte gronden indijkten, was de toestand der bewoners van de Vier Ambachten langzamerhand verbeterd, en waren er zelfs gehuchten en dorpen opgerezen, waar vroeger de zeeman zijne boot door de wateren dreef. Wij zeggen *langzamerhand*, want de opslijking geschiedde zeer traagzaam: Gent en Loochristi waren nog zeehavens in 't begin der XIII[e] eeuw, terwijl verschillende

(1) KERVYN VAN LETTENHOVE. *Vlaenderen onder zijne graven.* Bl. 3. - Gent. I.S. Van Doosselaere.

doorbraken, - als in 1173 en 1176 - den arbeid der indijkers vernielden en soms gansche dorpen aan de golven prijs gaven.

Op eene kaart van de Vier Ambachten, in het begin der XVIe eeuw nagemaakt, maar waarvan het oorspronkelijke vast veel ouder moet zijn, bemerkt men eene kil ten noorden der Vier Ambachten, - kil, welke uit den Braakman ontstaat, en zich boogsgewijze van omstreeks Biervliet naar Ossenisse richt, naar de Wester-Schelde terug. Uit die kil vloeien drie tamelijk breede vlieten zuidwaarts: eene voorbij Hulst, eene voorbij Axel en eene voorbij Assenede. Omstreeks Wachtebeke treden die vlieten, reeds in meer armen gesplitst, in gemeenschap met malkander en met vertakkingen van het Zwin en van de Schelde. De derde der opgenoemde vlieten loopt langs Biervliet, Moerkerke, Assenede, Zelzate, Wachtebeke, en verder langs Winkel, Evergem, Wondelgem waarschijnlijk tot Gent. Onder de vertakkingen van die vliet was er vooreerst eene tamelijk groote, welke de heerlijkheid Watervliet doorsneed en in twee armen eindigde te St-Margriete en te St-Jan-in-Eremo; eene andere liep door het ambacht Bouchoute, voorbij die stede; en dan waren er onder andere nog twee kleine vertakkingen, welke zich zuid-westwaarts naar Assenede richtten: het waren de twee havens dier plaats, waarvan de naaste omtrent tien minuten van de kom der gemeente verwijderd was.

Assenede, hoofdplaats van 't aloude ambacht van dien naam, was eene onbeslotene stede, welke in 't begin der XVIe eeuw reeds tamelijk bloeiend moest zijn. Men bemerkte er eene fraaie kerk; een stadhuis ten noord-westen der kerk; een vrouwenklooster; een gasthuis, geschenk der gravin Margaretha, even als hare zuster Johanna de beschermster der Vier Ambachten; de burcht der heeren van Assenede. Deze laatste moesten zeer volksgezind zijn, want een ridder Alexis van Assenede streed, waarschijnlijk aan 't hoofd der Asseneedsche Kerels, te Groeningen, en verscheidene leden dier familie zetelden, als vrienden des volks, onder de Brugsche schepenen en werden weleens martelaars der heilige volkszaak. Zouden het wellicht geene afstammelingen zijn of verwanten van

Diederik van Assenede, den klerk der gravin Margaretha, van welke hij een eigendom op Assenede kocht, - van Dirk van Assenede, den schrijver van *Floris en Blancefloer*, volgens Hofmann von Fallersleben[1] het meesterstuk der Middel-Nederlandsche letterkunde?.... - Van aan de kerk leidde eene straat - de Dijk - naar de haven. De meeste bewoners dier straat waren visschers. De huizen waren in hout, op vijf voeten afstand van malkander gebouwd, van buiten geteerd, schier zonder vensters langs de voorzijde en met riet gedekt. Hier en daar echter blonk er een huis uit, gedeeltelijk of geheel in steen opgebouwd, en waarvan het dak met roode pannen of zelfs met schaliën was voorzien.

II.

Het was in den avond van 4 December 1323. Een felle westwind loeide door de Asseneedsche straten. De lucht was met zwarte wolken overtrokken, en het was zoo stikdonker, dat men geene tien stappen verre een voorwerp onderscheiden kon. Volkomen was de stilte, welke men bij het poozen van den wind waarnam; en dit hadde kunnen doen vermoeden, dat de inwoners zich reeds ter rust hadden begeven, wat op andere dagen inderdaad de gewone leefregel was; maar die gedachte werd thans wedersproken door het weifelende licht, dat door de perkamenten ruitjes van eenige woningen glom. Wellicht zaten thans vele vrouwen voor het beeld geknield van Maria, de ‘Sterre der zee’, en baden voor het behoud der duurbare wezens, welke nog afwezig waren en bij het heerschend oorkaan het grootste gevaar liepen!...

Het sloeg negen uren op den kerktoren.

Op dit oogenblik trad een man van achter het stadhuis. Op het kerkhof gekomen, ging hij eenige oogenblikken bidden voor het beenderhuis. De klaarte der blauw-glazen lantaarn, welke aan het Christusbeeld hing, liet toe aan de kleeding van den geknielden persoon den zeeman te erkennen. Nauwelijks had die man met een kruis zijne bede geëindigd, of hij stond op en richtte zich nu met merkbare haast naar eene kleine houten woning, die vooraan den dijk stond, juist op den hoek, van waar eene rij huizen recht naar het stadhuis liep en aan de plaats rond de kerk den vorm gaf van eenen driehoek. Er was licht in het huisje, en dat scheen den zeeman eindelijk nog meer koortsige haast bij te zetten: hij stelde het op een loopen, en nauwelijks had hij, voor de deur gekomen, tweemaal aangeklopt, of een blijde kreet weerklonk van binnen. De deur werd geopend; en eer de man een' voet op den dorpel had gezet, had zich eene jonge maagd zoenend aan zijnen hals geworpen.

- ‘God zij gedankt!’ juichte zij, den zeeman binnentrekkend en de deur sluitend: ‘God zij gedankt en Maria, mijne heilige Patronesse, zij gebenedijd!’

- ‘Dat moogt gij zeggen, kind,’ sprak de man, zich op een houten stoel latende nedervallen; ‘is mij dat een weder ook!... Men zou zeggen, dat alle de duivels uit de helle losgelaten zijn om de zee in de war te brengen!... Dat was mij daar een slaan en tieren om hoorendol te worden!... Mijn bootje ging als eene pluim op en af met de baren!... Och, wel tien malen heb ik tot mijn eigen gezegd: “Pekbroek, 't is met u gedaan!... Gij zult uw Marietje niet meer weerzien.” Maar 't bleef toch alletijd eender, en ware mijne boot niet lek geslagen op eene andere groote boot, ik zou wellicht

(1) Geboren te Fallersleben, in Mecklenburg, op 2 April 1798, overleden op 19 Januari 1874. Zie de *Vlaamsche School,* 1874, bl. 81.

ginder nog aan 't spelen zijn!... Als ik nu zag, dat het er zoo mede gesteld was, heb ik mij aan onzen lieven Heer en aan onze lieve Vrouw bevolen, heb mij een kruis gemaakt en ben in zee gesprongen!... Ik heb mij zoo maar laten mededrijven op de baren, en dat is mij medegegaan: een gelukkige golfslag heeft mij te Bouchoute aan strand gesmeten!..'

- 'Wel, wel! Maas-oom!' zei 't meisje, dat sidderde op 't eenvoudig verhaal van die gevaren; 'hadt gij eens moeten omkomen!... Hoe wreed!... en wat ware er van mij geworden?...'

- 'Toe, toe, kind, nu geene tranen, geene klachten meer,' hernam de man: 'ben ik hier niet terug?... Ei, zie eens, dat gij mij wat voorzet; want alzoo een zeebad, dat teert de maag!... Haast u, terwijl ik mij eene andere plunje ga aansteken!'

Met die woorden greep hij eene ladder, stootte er in de zoldering eene valdeur mede open en trok naar boven.

Thomas de Zweed, of, zooals wij hem hebben hooren noemen, Maas-oom, was een man van rond de vijftig, maar kloek van bouw en nog in den vollen bloei der levenskrachten. Thomas was van oud-Vlaamsche afkomst en een echte Kerel; maar zijn overgrootvader was door een Zweedschen koopman tot zoon en erfgenaam aangenomen geweest; en daarvan was de bijnaam *de Zweed* zijnen afstammelingen gebleven, terwijl het fortuin echter door verdeeling en ongelukken voor Thomas zoo goed als verloren was gegaan. Hij had thans geen ander bestaan dan zijne boot en eenige roeden lands, welke hij-zelve bebouwde; maar dit was ook gansch voldoende voor zijne behoeften, die in dezelfde mate gering waren; - ja, Thomas had zelfs, buiten Marietjes wete, eenige penningen op zijde kunnen leggen, met welke hij hoopte eenmaal het lieve kind te kunnen uithuwelijken.

En nochtans was Marietje geenszins de nicht van dien man, zooals het de naam 'Maas-oom', waarmede zij hem aansprak, hadde kunnen doen vermoeden; zij was zelfs geene verre verwante van hem. Zeven jaren geleden had Thomas zijne vrouw verloren, en, daar hun echt kinderloos was gebleven, bevond hij zich gansch alleen. Op den dag der begraving volgde hij, 't harte vol wee, het lijk zijner vrouw naar de kerk. Daar vond hij een ander lijk, dat eener arme weduw; en achter dat lijk zat een klein meisje te weenen. - 't Was de eenige dochter der weduwe. In die omstandigheid meende Thomas eene schikking des Heeren te ontdekken. Na de begraving ging hij tot het meisje; en, toen hij van haar vernomen had, dat zij zonder familie was, stelde hij

haar voor om bij hem te komen wonen: hij zou haar vader, zij zijne dochter wezen. Met blijdschap nam het arme weesje het aanbod aan; en, nadat ook de achtbare heer pastoor en de burgemeester die schikking hadden goedgekeurd, trokken Thomas en Marietje naar huis. Het meisje was thans in haar achttiende jaar getreden, en werd nog min om hare schoonheid dan om hare braafheid en zoete godsvrucht van ieder geacht en bemind.

Weldra stond er op de zware houten tafel eene kruik met bier, een brood, een schotel met spiering en kaas, - gerechten, waaraan Thomas niet lang wachtte zich eens wel te vergasten.

- ‘Er zullen ongetwijfeld groote ongelukken te betreuren zijn, kind,’ sprak de oude man, nadat zijn grootste honger gestild was, en terwijl hij nu wat op zijn gemak voort at. ‘Ik heb wel tien booten bemerkt!... en onder andere was er eene, die door een duivel scheen bemand te zijn. Die boot vloog als een schicht over de baren; en vooraan op den steven stond een man, wel tweemaal zoo lang als ik, met gekruiste armen, en luidkeels zingend, als hij ons voorbij schoot!’

- ‘Waart gij niet benauwd, Maas-oom?’ vroeg 't meisje, terwijl zij een kruis sloeg. ‘De duivel op zee!... ô, wat ben ik blijde, dat gij te huis zijl, Maas-oom!’

- ‘'t Is te zeggen, de duivel, kind,’ hervatte de zeeman; ‘men zou denken, niet waar, dat de duivel alleen zulke dingen verrichten kan; of 't de duivel wel was, zou ik echter niet durven verzekeren. Zelfs, voor zooveel ik dien man gezien heb, scheen hij noch staart noch bokkenpooten te hebben, en geleek hij wonderwel aan Olaf, den Noordman. Doch ik denke niet, dat deze nog in onze streken zou durven verschijnen!’

- ‘Olaf de Noordman, Maas-oom, is dat een van die leelijke, wreede menschen, waarvan ik nog heb hooren verhalen, die alles verbrandden en verwoestten?’

- ‘O neen, mijn kind,’ zei Thomas, ‘het is slechts een hunner afstammelingen, iemand, wien ik veel verschuldigd ben. Komaan, zet u daar wat neder, ik zal u dat eens vertellen. Welnu, Marietje, ik was niet altoos een arme schipper als thans; tot over een achttal jaren was ik daar een weinig koopman bij. Ik had dan eene groote boot, waarmede ik soms naar 't land der Noordmannen zeilde, en in verruiling onzer Vlaamsche weefsels schoone pelterijen kreeg, die mij hier telkens eene ruime winst opleverden. 't Zal nu haast acht jaren geleden zijn, zooals ik 't reeds zei, dat ik mijne laatste reis deed ginderheen. Eene ongelukkige reis, want een onweder verbrijzelde mijn schip op de kusten van Finland, en, zonder 't medelijden van eenen visscher, die mij opnam in zijne boot, ware ik onvermijdelijk omgekomen. Die visscher bracht mij aan land en verleende mij in zijne woning eene gastvrijheid, zooals men die in 't noorden alleen vindt. Tot overmaat van goedheid liet hij zijnen zoon Olaf mij in zijne boot naar huis brengen. Deze was toen een jongeling van zeventien jaren, fier, moedig, onversaagd, en, hoewel nog jong, reeds volkomen aan de zee gewoon. Onze reis was voorspoedig. Op drie weken waren wij in de haven van Assenede terug. Maar ik was arm: niet alleen was ik mijn schip kwijt, in mijn afwezen had een brand mijne woon, met al wat zij inhield, verslonden; en mijne vrouw vond ik lijdend aan de ziekte, die haar korts nadien ten grave zou leiden. Zoudt gij het gelooven, Marietje, Olaf hielp ons het huisje bouwen, dat wij thans bewonen, en de boot optimmeren, welke ik sedert gebruikt heb, en die dezen nacht vergaan is. De goede jongen wachtte slechts den terugkeer der lente af om naar zijn land weder te keeren!... Helaas, zonder mij zou hij het nimmer hebben teruggezien!

Gij moet weten, Marietje, Olaf was heiden, zooals de meeste Finnen zijner streek het nog zijn. Mijne vrouw had hem echter reeds van onzen godsdienst gesproken, en zij betrouwde vast hem vóór zijn vertrek christen te zien worden. IJdele hoop! Olaf is wellicht nog heiden, indien hij nog leeft!... Twee landbouwers van Assenede waren op zekeren namiddag - 't was rond Koningen, - aan 't vechten geraakt met hunne messen. Olaf, die daar voorbij kwam, bleef staan zien, totdat het gevecht met den dood van eenen der vechters eindigde. De overwinnaar wierp nu een uitdagenden blik op den jongeling en stak zijn mes in den stijl van de deur der herberg. Olaf begreep de uitdaging, en onverschrokken plantte hij zijne knijve nevens die des beroepers. De ongelukkige jongeling wist niet, dat de wet dergelijke gevechten alleen toelaat, wanneer de messen gemeten zijn aan de maat, die aan het stadhuis hangt; en in het kort gevecht, dat nu volgde, drong zijn mes tot aan den hecht in den boezem zijns tegenstrevers, die stervend naast zijn eigen slachtoffer nederviel. Maar nu weerklonk de kreet: “moord! moord!” De dienaars van den schout kwamen toegesneld, en, toen de broeder des getroffenen landbouwers Olaf aanklaagde van met onwettige wapens, in een onwettigen kamp zijnen broeder te hebben gedood, werd Olaf, ondanks zijnen tegenstand, aangehouden en naar den kerker geleid. Daar was nu niet meer aan te twijfelen: Olaf zou ter galge worden veroordeeld.

Gij begrijpt, Marietje, dat zulks niet mocht wezen: het ware een al te slecht loon geweest voor de mij bewezene diensten. Ik riep dus de hulp in van eenige mijner vertrouwde vrienden, en er werd besloten, dat, zoo list niet baten kon, Olaf met geweld uit zijnen kerker zou worden geschaakt. Gelukkig voor ons hebben wij 't geweld niet moeten gebruiken!... Wij hadden er wellicht allen leven of vrijheid voor gelaten!... Nu, Marietje, gij weet, dat er van onder onze kerk onderaardsche gangen loopen naar het klooster, naar de burcht en naar het stadhuis. Die gangen zijn in gemeenschap met malkander, en dienen in tijd van nood tot redding en verberging van personen en voorwerpen[1]. Ik had vroeger de abdis van 't klooster, zuster Martha zaliger, uit het grootste gevaar gered; ik besloot mij tot die goede vrouw te wenden en hare hulp in te roepen: zij moest mij met eenen mijner vrienden in den onderaardschen gang laten. Ik deed haar zien, dat Olaf, onbekend met de wetten van het mesgevecht, onplichtig was, maar toch als vreemdeling weinig hoop had op vrijspraak; dat de jongen nog heidensch was en zich later waarschijnlijk bekeeren zou. Zij vroeg mij eenen dag om zich te beraden; en, toen ik haar ging vinden en hare toestemming hoorde, sprong ik omhoog van blijdschap. Des anderendaags moest Olaf geoordeeld worden; nog denzelfden nacht moest hij

(1) Men beweert dat die gangen nog bestaan.

dus verlost zijn! Wij daalden om middernacht in den gang en bereikten eindelijk den kerker, na bij middel van mijnen onder de deuren te zijn geraakt. Wij vonden er Olaf in den stok[1] zitten. Wij sloegen dit voorwerp aan stukken, en weldra was Olaf op vrije voeten. De goede abdis liet hem eene der booten van het klooster nemen om er mede weg te varen.... En sedert, kind, heb ik van Olaf niets meer gehoord; maar die wondere bootsman heeft mij hem weder eenen stond doen aanschouwen: 't was die zelfde fiere gestalte, 't waren die zelfde goudgele lokken, 't was die zelfde onversaagde moed!'

- 'En droeg hij geenen rooden keerle, Maas-oom?' vroeg 't meisje.

- ''t Kan wel zijn, mijn kind,' antwoordde Maas-oom; 'maar ik heb in de duisternis niet wel

THOMAS.

de kleur van zijnen keerle kunnen merken: hij droeg echter eenen keerle[2].'

- 'En had hij op de linker wang niet een rood lidteeken?' vroeg Marietje verder.

- 'Dat heb ik ook niet kunnen zien, Marietje,' sprak hij; 'en bovendien, Olaf, had zoo'n lidteeken toch niet!... Maar waarom vraagt ge mij dat allemaal? Zie mij die kleur nu eens!... Er scheelt toch niets, denk ik?'

- 'Och neen, Maas-oom,' sprak Marietje, die nu inderdaad zeer rood werd en de oogen neersloeg.

- 'Wel ja, er moet iets zijn,' hervatte Thomas, meer en meer verwonderd! 'want om niets doet men zulke vragen niet; en dan... dat rood worden!... Nu, Marietje, als gij den ouden man niet meer vertrouwt, dan moet gij...

- Och! nu wordt gij nog kwaad,' riep Marietje, weder opziende... 'Er zijn toch wel dingen, Maas-oom, die men niet gaarne vertelt aan... zijnen vader!'

- 'Is het dan iets onaangenaams, dat er scheelt?' vroeg Thomas.

- 'O volstrekt niet,' zei Marietje; 'volstrekt niet!... En als ik het u moet zeggen, - 't is een droom, dien ik dezen nacht heb gehad!'

Thomas meende in een luiden schaterlach te schieten, maar Marietje zag er ernstig uit, en hare roode kleur was door eene lichte bleekheid vervangen.

- 'En wat hebt gij gedroomd, kind?' vroeg hij.

- 'Zult gij niet boos zijn, Maas-oom,' vroeg Marietje half smeekend, 'en mij niet uitlachen?'

- 'Neen, ik beloof het u.'

- 'Welnu,' sprak 't meisje met ontroerde stem, 'dezen nacht droomde ik, dat ik in eene kerk zat. Ik bad voor de zielen mijner ouders, en ik dankte God, omdat hij mij in u, Maas-oom, een zoo goeden beschermer heeft verleend. Maar zie, daar verschijnen mijn vader en mijne moeder, een lieven jongeling bij de hand leidende. De jongeling zag er fier en moedig uit; zijn goudgeel haar viel in krullen op zijne schouders; hij droeg eenen rooden keerle, en over zijne linkerwang liep een rood lidteeken. "Marietje," sprak mijn vader, "dit is de echtgenoot, welken wij voor u hebben verkregen!" - "Hij is echter nog heidensch, Marietje," zegde mijne moeder, "maar

(1) De *stok* was een zware blok, waarin men de voeten der gevangenen vastsloot. Hij had meest den vorm van een koffer, dat open en toe kon, en dan ook de gansche beenen der gevangenen insloot, die alzoo letterlijk *in den stok zaten.*

(2) Keerle - Kiel.

gij zult hem tot den waren God bekeeren.” Daarop verdwenen zij, en ik schoot wakker!.. Is dat niet een aardige droom, Maas-oom? Wat dunkt er u van?...’

- ‘Och, mijn kind, ik heb er nog aardigere gedroomd,’ zei Thomas. ‘Toen ik over zoo'n twintig jaren met ridder Alexis naar den Sporenslag trok, droomde ik gansche nachten van de Franschen; wel honderdmaal werd ik in mijnen droom doorstoken en doorschoten; en dat heeft mij toch niet belet drie ridders de ribben te breken aan de Groeningerbeek!... Hadde ik mijne droomen geloofd, ik ware van de eersten gaan loopen!.. Maar wij waren al fijner!...’

- ‘Wil dat zeggen, Maas-oom, dat ik ook aan mijne droomen geen geloof mag hechten?’

- ‘Zoo dat gij van zin zijt er geloof aan te geven?’ vroeg Thomas lachend.

Doch nu ging de deur open: Marietje liet een luiden schreeuw, en Thomas sprong wel twee stappen achteruit: Geen wonder! Dáár stond de man voor hen, door Marietje in haren droom geschetst, met goudgeel haar, met den rooden keerle en met het lidteeken op de linker wang. Thomas bekwam echter weldra van zijne verbaasdheid, toen hij in den vreemdeling Olaf erkende.

- ‘Vriend, sprak de Fin, ik ben hier terug, wel geheel ondanks mij! Ik stevende naar IJsland; maar de grillige Noorder(1) heeft mij naar hier gestuurd!’

- ‘Wees in alle geval welkom! sprak Thomas, den jongeling de hand reikende, en hem binnen leidende; ‘en gij, Marietje, zorg eens voor het avondmaal van onzen gast!’

(1) Noorder, mythe uit de Noordsche godenleer, bestuurde de winden.

III.

Reeds was eene maand verloopen, sedert hetgene wij daar even beschreven, en wij zijn thans gekomen op den morgen voor den feestdag der H. Drie Koningen, den alouden Dertiendag. - Gansch Vlaanderen door zou er dezen avond gevierd worden onder het smakelijk eten van den koningskoek, uit meel en honig vervaardigd. Op Assenede echter was de openbare aandacht nu met gansch iets anders bezig; wellicht

OLAF.

hadden er buiten de huisvrouwen nog maar weinige personen aan het feest gedacht. Er moesten dien dag niet min dan drie personen gehangen worden: een eedbreker, een brandstichter en een moordenaar; en de moordenaar was niemand anders dan Olaf, die nu wegens den manslag, acht jaar geleden in het tweegevecht gepleegd, tot de galg was veroordeeld.

Ziehier, hoe zulks was gekomen.

Den avond nog zijner onverwachte verschijning had Olaf, na wat gegeten te hebben, verhaald, wat er hem sedert zijn vertrek was wedervaren. Na eene reis van vier maanden was hij in zijn land welbehouden aangekomen. Twee jaren later werd de streek overvallen door de Denen. Moedig verweerden zich de Finnen, en 't was in dien oorlog, dat Olaf den sabelhouw op zijne linker wang had ontvangen. Men moest echter achteruit trekken en zich eindelijk, tusschen een leger Denen en een leger Zweden, ingesloten, overgeven. Weinigen gelukten erin zich te redden; maar Olaf was van dit getal. Vier jaren had hij vervolgens gedwaald, van 't eene eiland naar het andere, om nieuws van zijnen vader te erlangen; tot dat hij eindelijk de bewijzen kreeg, dat deze in 't laatste gevecht tegen de Denen gekwetst was geworden en gestorven, na 't christendom te hebben omhelsd. Daarop had Olaf besloten de kusten der Oostzee te verlaten en naar IJsland te trekken, waarheen zich reeds vele zijner broeders hadden gericht. ‘De goden,’ zegde hij, ‘hadden er echter anders over beschikt: te midden van het tempeest werd mijne boot met eene ongelooflijke snelheid over de wateren geslingerd, en, na eenigen tijd gepoogd te hebben de Asseneedsche haven voorbij te geraken, werd ik door eene golf met mijne boot aan strand gesmeten.’ Ook Thomas vertelde, hoe zijne goede vrouw was gestorven, en dat haar laatste woord eene bede was geweest voor de bekeering van Olaf. Hij zegde verder, dat hij op de begraving zijner vrouw Marietje had bij zich genomen; en hij sprak met zooveel lof over de goedheid en de andere deugden van 't meisje, dat deze, gansch onthutst, de oogen niet meer dierf opslaan. Wanneer echter Thomas aan Olaf den raad gaf zoo gauw mooglijk de streek te verlaten uit vrees voor nieuwe vervolgingen, - want de zaak was nog niet verdertigd, - nam Marietje onbeschroomd het woord, en zegde, dat Olaf niet vertrekken mocht. Was het niet eene schikking des Heeren, die hem weder hier had doen aanlanden, wellicht om de laatste bede der vrouw van Thomas te vervullen? Mocht hij zich wel tegen de besluiten van 't Opperwezen verzetten? Hier tegen wist de oude schipper niets in te brengen; ook Olaf liet zich eindelijk overhalen en beloofde eenige dagen hunnen gast te blijven. Reeds van 's anderendaags begon Marietje aan Olaf weder over 't christendom te spreken. De jongeling was innig aan 't geloof zijner voorvaderen verkleefd, maar de waarheid van 't christen

geloof trof hem; en, toen de achtbare kapelaan het meisje ter hulp kwam, verdwenen bij Olaf de laatste aarzelingen met den laatsten twijfel: veertien dagen na zijne aankomst werdt hij in de kerk gedoopt.

Tot daar ging alles wel. Zoo stil was het echter niet aangelegd, of den broeder van den door Olaf gedooden landman was iets ervan ter oore gekomen. Hij had zijne aanklacht vernieuwd; en, toen Olaf uit de kerk kwam na zijnen doop, bemerkte hij den schout, die hem met zijne dienaars aan den ingang van 't kerkhof afwachtte. Wat nu gedaan? Op 't kerkhof blijven, zei Thomas eerst, dat is eene vrije plaats! Maar ook die hoop verzwond voor den armen visscher, als hij achter den schout eene groote ververskuip bemerkte, welke twee boeren, van de partij des aanklagers, reeds op 't kerkhof rolden, terwijl anderen met hunne lichamen den ingang der kerkdeur versperden. Indien Olaf van 't kerkhof niet gaan wilde, gingen de landbouwers van het recht gebruik maken, dat zij hadden: de vrije plaats rond dezen beperken en hem onder.... de kuip steken, tot het hem daar onder zou beu geworden zijn, en hij zich-zelven gevangen gaf!...[1] Eindelijk meende Thomas het gevonden te hebben: Olaf moest maar op den kerkhofmuur klimmen, daar was hij even vrij!... Maar Olaf sloeg dit voorstel met fierheid af.

- 'Ik ben christen geworden, zegde hij, en de christen moet zich onderwerpen aan de wetten! Wat God mij overzendt, is mij welkom!' En zich naar den schout richtende leverde hij zich vrijwillig in zijne handen.

(1) Zie: W.J. HOFDIJK, *Ons voorgeslacht.* Bij de Germanen waren ook tempels en heilige wouden vrije plaatsen.

- ‘Dat is er een, die volkomen christen is,’ sprak de pastoor, die nu juist uit de kerk kwam: ‘hij handelt, zooals het elk christen zou behooren te doen! Hij steunt alleen op God en zijn recht! God zal hem niet verlaten.’

‘Amen,’ had eene stemme geantwoord: 't was die van Marietje.

In onuitsprekelijke onrust en pijnlijken kommer waren sedert de dagen voor Thomas heengevlogen. Wel was nog eenmaal bij hem 't denkbeeld opgekomen om Olaf met geweld te schaken, want de goede abdisse leefde niet meer; maar daartegen had Marietje zich hevig verzet. Inderdaad, Olaf werd thans bewaakt door de vrienden des aanklagers en zou toch zelve niet meer toestemmen om te ontvluchten. Wat Marietje evenwel aanwendde om Thomas gerust te stellen over de gevolgen van Olafs aanhouding, - zij mocht haren droom of andere zaken aanhalen om te bewijzen, dat er eene bijzondere Voorzienigheid over Olaf waakte, - 't was vruchteloos; en eenmaal had Thomas haar laten hooren, dat, mocht Olaf gerecht worden, hij bloedige wraak zou genomen hebben over den ontijdigen aanklager.

Helaas! het christendom was er nog niet in gelukt de laatste sporen van 't heidendom te doen verdwijnen; de *vede* of *veete* was nog zoowel onder de edelen als onder de dorpelingen in gebruik!

Het geding van Olaf greep plaats, en, dewijl de meerderheid der schepenen vrienden van den aanklager waren en Olaf reeds eenmaal uit zijn gevang was ontvlucht, werd hij als plichtig aan manslag ter galge verwezen: oog voor oog, tand voor tand!

De dag der uitvoering was gekomen. Het was negen uren: ten tien uren greep ze plaats.

Met woedende blikken stond Thomas door 't kleine kijkgat naar de menschen te zien, die reeds in troepen van heinde en verre aankwamen om dit tooneel bij te wonen. Marietje kwam nu van haar klein voutkamertje beneden gestapt: zij was bleek, maar er was toch volstrekt geene droefheid op haar gelaat te lezen, en zij had hare beste kleederen aangetrokken.

- ‘Maas-oom,’ zegde zij, ‘gaat gij u niet wat aankleeden?’

Thomas keerde zich om, en Marietje tevens met verwondering en half bedwongene gramschap beziende:

- ‘Waartoe dat?’ vroeg hij.

- ‘Waartoe dat?’ zegde 't meisje: ‘gaat gij dan op uwe blokken en met die met palingsvellen opgebonden hozen naar.... 't galgenveld?’

- ‘Als ik er heen trek,’ zei Thomas, ‘dan zal mijne trouwe knijve mij meer te pas komen dan wat lintjes en strikjes!... Marietje, het is niet wel van u!... U zoo opsieren om de laatste snikken te gaan hooren van onzen vriend!.... En dat zal niet zijn ook!.... Gij blijft te huis!’

En met eenen draai had Thomas de deur in het slot gedaan.

- ‘Gij wilt dan niet,’ zei Marietje, ‘dat ik Olaf redden ga?’

- ‘Gij Olaf redden!’ vroeg Thomas: ‘wat bedoelt gij toch?’

Marietje naderde en zegde hem eenige woorden aan het oor. Het gelaat van Thomas kreeg nu eene geheel andere uitdrukking. Een vreugdeblos kleurde zijne bruine wangen, en tranen blonken in zijne oogen.

- ‘Zoudt gij dat doen, mijn kind?’ vroeg hij.

- ‘Moet ik het niet doen?’ antwoordde Marietje. ‘Erkent gij dan Godes vinger niet in dit alles?’

- ‘Gij zijt eene brave dochter!’ zeî Thomas, Marietje de handen eerbiedig kussende. ‘Gij zijt eene brave dochter, en gij zult gelukkig zijn.... Voorzeker ga ik mij aankleeden!’

Eenige oogenblikken later trok Marietje met Thomas, nu op zijn zondagsch gekleed en met zijn vilten hoed op, naar het galgenplein, dat ten zuiden van het dorp, achter de molens was gelegen. Zij vonden er alles reeds met volk bezet; maar de gekende betrekkingen tusschen Olaf en Thomas bewogen eenige lieden om eene plaats in te ruimen, zoodat Marietje en Thomas schier dicht tegen de galge geraakten, welke omzet was van talrijke boeren, allen vrienden des aanklagers.

De klok begon te luiden: een teeken, dat de veroordeelden het gevang verlieten. Welhaast zag men tusschen de boomen den treurigen stoet naderen, door eene tallooze menigte volks vergezeld. Vooraan stapte de beul, met een zwaard in de hand; vervolgens de drie veroordeelden met den pastoor luidop biddend; dan volgde de schout met zijne wachten. De stoet was aan het plein gekomen; de menigte week achteruit, en de strafuitvoering begon.

Wij kunnen ons moeilijk een gedacht vormen van de koelbloedige wreedheid, waarmede men in de middeleeuwen de doodvonnissen uitvoerde. De beul, die aan zooveel per stuk de menschen geeselde, brandmerkte, met gloeiende tangen neep, de hand, den neus, of de ooren afsneed, de tong uitrukte, hen ophing, verwurgde, radbraakte, verbrandde of levend begroef, - na hen dikwijls op de pijnbank de ijselijkste folteringen te hebben doen onderstaan, - die man moest inderdaad een ijzeren gemoed, - neen, hij mocht geen hart hebben!

De beul beklom de ladder, den eersten veroordeelde, den meineedige, met den strop aan den hals na zich slepende. Hij maakte de koord aan de galge[1] vast, en stampte den veroordeelde met een fellen kniestoot van de ladder af; vervolgens legde hij de beenen op de schouders van zijn slachtoffer, en deed hem, door eenige stampen in de maag, sterven. Op de zelfde wijze werd de brandstichter nevens den eerste gehangen. Het was nu de beurt aan Olaf, wien men even als de andere de handen op den rug had gebonden. Hij kuste het kruisbeeld, dat de priester hem aanbood, beval zijne ziel aan God, en zette den voet op de ladder.

- ‘Halt! ik verbid hem!’ riep op den oogenblik eene stem; 't was Marietje, die met Thomas tot aan de galge drong.

- ‘Heer schout,’ sprak zij, ‘ik ben eene ouderlooze weeze, kind van vrije lieden uit dees ambacht en mijns zelfs eigene! Ik wil dien jongeling lot echtgenoot, gij moogt hem dus niet hangen!’

(1) De galge bestond in dien tijd gewoonlijk uit twee stijlen, over welke er een dwarsbalk was gelegd: aan dien balk werden de veroordeelden opgeknoopt.

Er heerschte eene volledige stilte onder de omstanders. Velen, die medelijden met Olafs ongeluk hadden, weenden van vreugde; Thomas vooral schreide als een klein kind; Olaf had zijne blikken op Marietje gevestigd, als kon hij zijne oogen niet gelooven.

- ‘Is er iemand,’ vroeg de schout nu luide, ‘die iets heeft in te brengen tegen den eisch van dit meisje, die de waarheid harer woorden loochent?’

Niemand sprak.

- ‘Dan zijt gij vrij, jongeling,’ vervolgde de schout: ‘scherprechter, maak zijne banden los!’

Reeds had Thomas zijne knijve getrokken en zelve de banden van Olaf losgesneden. Deze stond nog altoos half bewusteloos naar Marietje te zien.

- ‘Mijn zoon,’ vroeg nu de priester, hem bij de hand nemende: ‘aanvaard gij met goeden zin dit meisje voor uwe wettige vrouw?’

- ‘Mijn vader,’ zegde Olaf, de dankbare blikken ten hemel richtende: ‘na mijne bekeering kon God mij geen grooteren schat overzenden dan zoo eene vrouw!’

- ‘Dat is gesproken, mijn jongen!’ zei Thomas.

- ‘Olaf,’ zegde Marietje, hem hare hand reikende, ‘zult gij mij beminnen?’

- ‘Voor eeuwig!’ sprak Olaf, hare hand met dankbaarheid drukkende.’

- ‘Nu,’ sprak de schout, ‘volgens het oud gebruik moet dit huwelijk aanstonds worden ingezegend: wij gaan dus ter kerk!’

Allen verlieten die plaats des onheils, waar Olaf echter zijn geluk had gevonden.

Dien dag telde Assenede een gelukkig gezin te meer.

Assenede.

E.M. MEGANCK.

Aan Antoon Van Ysendyck.

Hy leefde in U op de aard, zoo lang gy de aard betradt,
En leeft ook thans in U, wat hemel U omvat.

BILDERDIJK.

Cor suum dabit in similitudinem picturae...
ECCLI. XXXVIII: 28.

Wel, heb dan drymaal dank voor uwe gifte en gunste.
En neem dit kort gedicht
Slechts voor een teken aan van dat ick aan uw' kunste
My eeuwig acht verplicht.

JER. DE DECKER.

De tachtigjarige eik, beheerscher van het woud,
Staat pijlregt daar. Hij breidt het zwaargetakte hout
Hem kroont een digt gewelf van ritselend gebladert'
Ten Hemel uit, van voedend levenssap dooraderd.
De breede kruin; en door het lommerspreidend groen
Beveiligd, spruit de scheut van 't tengere plantsoen,
Als slanke twijg, aan d'ouden wortelstam ontschoten,

En groeit tot struikgewas en rijzige eikenloten.
Zie, 't schommlend bladerdak vangt in zijn diepe schaûw
't Gesprenkeld parelvocht van milden uchtenddauw,
Er bigglend over heengespat als zilverkralen,
Opdampend in den glans der middagzonnestralen.
Doch koelend morgennat of warme middaggloor,
Vaak dringen zij niet tot den voet des boomstams door;
Maar weigren daar hun lavend dropplen, koestrend schijnen.
Lucht, leven, ruimte omhoog; daaronder duister kwijnen,
Waar slechts een fluwen mos en mager, dorrend gras
Of onkruid welig tiert; maar 't jeugdig eikgewas,
In 't warnet vastgeklemd van kromgebogen dorens,
Wier kronkelende greep 't omvatten en wier horens
Het doodlijk kwetsen, door de omarming als verstrikt,
Verflenst, ontbladert, droogt, ten gronde kraakt en stikt.

Doch wat verwoesting sloope in 't om- en omme roeijen,
Als scheerde 's maaijers staal, gewet tot snerpend snoeijen,
Den voet des eiks en schiep hem treurige eenzaamheid;
Toch rijst hij, ouderling, in volle majesteit.
Diep wortlend stijgt zijn mast, trots buldrende onweersvlagen,
En blijft de bladerkroon in hooger luchtruim dragen,
Als wijdde hem natuur lot vorst van 't plantenrijk.

Zóó kleurden licht- en schaduwtint, VAN YSENDYCK,
Uw levensweefsel, en dat beeld des eiks is 't uwe.
Heeft niet, verdelgend om u heen, de Dood, die ruwe
En onverbidbre! wat gij lief hadt aan uw zij'
Ontrukt, en 't bloemenpad gerooid tot woestenij?
o Ja, 'k herinner me uw geluk van vroeger tijden,
Toen ge in 't bezit u eener Gade mogt verblijden,
Aanminnige echtvriendinne, en uit wier vruchtbren schoot
Een kroost, u beider waard, verzevenvoudigd sproot;
Een kroost, des vaders trots, der moeder welbehagen.
Helaas, zij vloden snel, die al te korte dagen
Van liefde en rein genot aan huisselijken haard;
Stillevensvreugden, u een hemel hier op aard!
o Zwaar beproevingsuur, toen 's Heeren doodesengel
Zich over de uwen neigde en op den moederstengel
Met killen adem blies! U werd de Gade ontrukt
En - slag op slag! - gij zaagt voor de eeuwigheid geplukt
Èn jeugdig frisch gebloemte, èn nauw ontloken bloesem!

Doch wrong een vlijmend wee zijn' angel door uw' boezem,
Waar 's Heeren slaande hand ontnam hetgeen ze u gaf,
En staardet gij, betraand, de u lieven na in 't graf;
God schonk u sterkte en heul te midden dezer smarte:
Nog druktet gij een' telg - hij, de éénige! - aan uw harte,
En 't was u of die Zoon op zich vereenigd hield
Al wat èn Vrouw èn Kroost aan gaven had bezield.
Ook hooger Kunst, sinds prille jeugd u aangeboren,
Gij bleeft, thans in haar dienst vergrijsd, heur roepstem hooren;
En, troostster in uwe eenzaamheid, trouw stond ze u bij,
U balsmend 't hartewee in kleurge poëzij.

En gij? Herinnring moge u nog den boezem grieven,
Bij 't zacht herdenken aan te vroeg ontvallen Lieven:
Door vromen zin gesteund, slaat ge een betrouwend oog
Tot reiner sferenkreits, tot God - tot HEN! - omhoog;

Maar blijft, steeds jong van hart en geest, schoon grijs van dagen,
De dubble kroon des ouderdoms en kunstroems dragen,
Aan duurzaam groenend loof den eik des wouds gelijk.

Zóó zag 'k, na jaar en dag u weer, VAN YSENDYCK,
In 't stil verblijf, niet slechts tot rustoord u verkoren,
Maar door uw hand gesierd, veredeld, ja, herboren
Tot tempel van de kunst. Dáár prijkten evenzeer
Èn 't werk van later' tijd, èn 't proefstuk van weleer,
Bevestigd aan den wand van gaanderij en zalen:
Zoowel het eerst gewrocht eens jonglings prijsbehalen,
Die Romes lauwer plukte in Antwerps grijzen wal,(1)
Als 't laatst tafreel, dat de ouderdom natuur ontstal.
Halve-eeuwsche schakelrei van 't nijvrigst kunstnaarsleven,
U te bewondren, ja, 't werd meermaals mij gegeven:
U, schetsen, aan den zoom des Tiberstrooms gemaald,
Of waar, aan Medicis' grijze erfstad, de Arno paalt,
Of Rijn, in koeler streek, langs Keulens vesten wiegelt.
Maar 't zij de Zuidertint mij milder zachtheid spiegelt,
't Zij zwaarder Noorderkracht een forscher kleurdoek spant,
k Herken elk meesterstuk aan 's leerlings vaste hand.

Wijkt, eerstelingen, nagebootst door jeugdig pogen!
Getuigen rijzen thans van rijper kunstvermogen
En eigen vinding! 't Stout penseel bragt werken voort
Aan Oud en Nieuw Verbond ontleend: Ja, 's Heeren Woord
Uw' geest, o kunstenaar, bezielend ingevaren
En op het doek vertolkt, siert Gods gewijde altaren
In Noord' en Zuid' van 't thans gescheiden Nederland.(2)
Of vergden heldendaân een bladzijde uwer hand?
Versailles, - eer, die schaarsch den vreemdling mogt gebeuren! -
Versailles opende u zijn vorstelijke deuren,
En twee paneelen, in dien rijken kunstnaarshof,
Verhoogen Belgies roem en breiden daar uw' lof.(3)

Doch 't grootsch ontworpen plan eischt dikwerf zinsverpozen:
Meer lachend onderwerp werd dan door u gekozen,
Waar liefelijker tint de kleuren zachter smelt;
En gij verplaatstet ons in 't zonnig open veld,
Te midden schalksche jeugd, wier huppelende reijen
Zich lustig maken in een argloos spelemeijen

(1) In 1823 behaalde VAN YSENDYCK, ter koninklijke academie van Antwerpen, den eersten prijs, gezegd van Rome.

(2) Deze allezins merkwaardige kunstgewrochten zijn: *Jezus*, *den volke vertoond*, behoorende aan den aartsbisschop Mazzio, te Rome; drie groote altaarstukken: *De Kalvariënberg*, *Christus' geboorte* en *Jezus' opdragt in den tempel*, in de Dominikaner St-Janskerk, te Schiedam; drie dito: *Christus' geboorte*, *de Onbevlekte Ontvangenis* en *St-Antonius van Padua*, in de Roomsch-Catholijke kerk, te Delft. *De heilige Waudru*, *patronesse van Bergen*, *gevangenen bezoekende; O.-L.-V. Hemelvaart; de H. Alfons van Liguori* en *Ruststond der H. Familie in Egypte*, in verscheidene kerken van Bergen. *Jezus*, *de Jeruzalemsche vrouwen troostende*, in de St-Andrieskerk, te Antwerpen en *Laat de kleine kinderen tot mij komen*, in de St-Jans- en Nicolaaskerk, te Brussel.
Afzonderlijke melding verdienen nog de volgende kapitale stukken van dezen historieschilder: *De Weldadigheid*, op de tentoonstelling van 1840 te Parijs met de gouden medalie bekroond; *Aristomenes*, *door eene jonge maagd uit roovershanden verlost* en *Cornelia, moeder der Gracchussen;* beide laatsten in het musaeum te Bergen, enz.

(3) Bij de opening van het historisch musaeum te Versailles (1837) werden daar teregt bewonderd twee doeken van VAN YSENDYCK, hem door het Fransche Staatsbestuur voor deze beroemde gaanderijen besteld: *De verovering van Yperen, in 1744* en *De vrede tusschen Frankrijk en Engeland*, *gesloten in 1783.*

En onderling gestoei, vol dartle kindervreugd,
Een glimlach wekkend, wien zich kindsche jaren heugt.
Nu eens biedt zwellend ooft, als ware 't door een' rossen
En vuurgen gloed gerijpt, zijn purper-blauwe trossen,
Herkomstig vast uit 't Kananeesche Morgenland:
De hand wil grijpen, waar begeerte watertandt!
Dàn weer schiet groenend loof van klimopblad of wingerd,
In breede kronkelvlecht op 't kunstpaneel geslingerd,
Doormengd van rijken oogst, geroofd aan 't bloemenbed,
De ranken bogtig uit. Onttooverd aan 't palet,
Dat aan den regenboog ontleende een pracht van kleuren,
Is 't of die planten ons aanaadmend tegengeuren;
En 't wonderde mij niet, streek op dien honigbuit
Een bij of vlinder soms de gazen vlerkjes uit,
Waar zóó de Kunst Natuur bespiedde in 't schijnbaar leven,
Dat Seghers 't bloemstuk met zijn' naam hadde onderschreven.

Zóó streefde uw kunst, VAN YSENDYCK, natuur ter zij',
Één in verscheidenheid, bij wondre harmonij
Van tintversmelting en bedreven kleurschakering.
Der Vlaamsche School verkleefd en harer meesterleering
Getrouwe volgling, bleeft ge, in zuivren vorm en toon,
Vereerder steeds van 't oude klassisch eeuwig schoon'!

Twee zalen echter zijn nog onbezocht gebleven:
Gij leidt me er binnen; maar ik voel de hand u beven.
Hoe greep ontroerenis vermeesterend u aan,
Ontpersend aan het oog een' zachten weemoedstraan?
't Geliefkoosd plekje is hier, waar, mijmrend neergezeten,
Der toekomst niet bewust en 't heden als vergeten,
Gij aan 't verleden slechts de stille heugnis schenkt
En, wat op aarde u nauw aan 't harte lag, herdenkt.
't Is 't somber schuiloord niet, herinnrend aan de dagen
Van Romes heidendom; toen steenen sarcophagen
In 't Cinerarium den diep betreurden schat
Verheelden; of, in Columbaria gevat,
Eene urnenreeks, wat restte aan diebre stamgenooten,
In de uitgehouwen nisgewelven hield besloten;
Doch waar, 't door stapelvuur verteerde rif, slechts was
Een handvol overschot, gemolmd tot stof en asch.
Niet hier zoo!... Neen, ik durf mijne oogen kwalijk trouwen,
Zóó blindend schemert mij 't verrassend ommeschouwen;
Zóó scherp gelijkend schetste een meesterlijk penseel
Hier beeldtenissen af op 't keurig kunstpaneel!
Hebt gij, VAN YSENDYCK, den dood aan 't graf heroverd
En de u geliefden op het doek terug getooverd?
U groet ik, vrienden mijner jeugd! Weest mij gegroet,
Verwanten door den geest en maagschap door het bloed!
Niet 't oog alléén, maar ook het hart erkent u allen:
Het is me, als bliktet gij mij aan met welgevallen;
Als neigdet ge u tot mij, glimlachend, wel te moê;
Als wenkte uw trouwe hand mij nogmaals vriendlijk toe!

VAN YSENDYCK! uw kunstpalet schonk als herleving
Aan Ouders, Gade en Kroost. Het is in hunne omgeving
Dat gij verademt, dat gij u gelukkig vindt,
Omringd van allen die gij teeder hebt bemind.
Is 't wonder, zoo, te midden van die geestenwareld,
Een traan van stil genot u onder 't oogscheel parelt?

Gij vat, gij drukt mijn hand; gij blikt mij vriendlijk aan:
Doch hoe? Wat stelt gij voor, en heb ik wel verstaan?
Gij, wiens gevierd penseel een' vorstentelg mogt malen,
En mannen, hooggeplaatst in staats- en regterzalen,
Of reine en slanke maagdgestalten, wie de kroon
Van uwen kunstroem nog verhoogde 't jeugdig schoon;(4)
Gy wilt meer uitgeleefde en ruwer wezenstrekken,
Door uw genie verjongd, een nieuw herleven wekken?
't Zij zóó: uw aanzoek weert mijn aarzlen en beslecht
Dat ge in mijn dorrend loof uw frissche lauwers vlecht.
Dank zij uw hartlijk gunstbetoon, vrees ik niet langer
Den dood: 't '*Non omnis moriar!*' van Tiburs Zanger
Zweeft thans mij voor den geest: want, door uw hand gebreid,
Blijft mij, ten eeuwgen dage, een gloriebed gespreid.
Sloeg ooit vergetelheid heur sombre nachtuilsvlerken,
Zoo over 't hoofd mij heen als over mijne werken;
Wierd zelfs in 't lettervak mijn naam niet meer gehoord;
Uw roem volstaat: mijn naam herleve in d'uwen voort!

DR. J. NOLET DE BROUWERE VAN STEELAND.

Brussel, 1874.

(4) Onder de talrijke portretten, door VAN YSENDYCK gemaakt, verdienen bijzonder gemeld: Z, K.H. de hertog van Nemours; l.^{t} generaal graaf Coutard; maarschalk Soult; de prins de Craon, enz., allen te Parijs. In België de Heeren Liedts en Troye, gouverneurs van Henegouwen; Dumon-Dumortier, voorzitter van den Senaat; F. Corbisier, senateur; Piquet, lid van het nationaal congres; de beide l.^{ts} generalen Duvivier; Sirault en Dethuin, burgemeesters van Bergen; enz. In zijne vele dames-portretten muntte de schilder hoofdzakelijk uit.
Als bijzonderheid dient nog aangestipt dat VAN YSENDYCK in 1840 geroepen werd tot het op- en inrigten der teeken- en schilder-academie te Bergen; slechts na den dood zijner echtgenoote zijn ontslag gaf als bestuurder dezer instelling en zich sinds dien tijd te Brussel heeft gevestigd.

Venezia verlost.
door Ad. van Soust de Borkenfeldt.

I. *Op de Lagoenen.*

Het wordt nacht.

1ste GONDOLIER, ***zijne gezellen verlatende.***

Over 't water zweeft het duister,
't Waait, de bare klotst aan 't strand....
Visschers leggen in den kluister
Boot en netten aan den kant.

Wendt van wal, we willen dwalen
Voor den wind in volle zee;
't Weer is zwoel, de manestralen
Lokken ons verleidend meê.

Nog een laatste zonneglimmen
Siddert flauw ten hemeltrans;
Venezia, zoo ter kimmen
Zonk uw vroegre glorieglans.

Maar de zonne hult de duinen
Morgen in den lichtgloed weer,
O wanneer rijst ge uit de puinen,
Koningin der zee! wanneer?

JONGE LIEDEN ***op gondels.***

Door het schuimend golvenrollen
Glijden gondels snel van gang;
Hoort 't geschal der barcarollen
Galmt langs 't ruisschend golfgezang
Zonder dwang
Luid en lang!

1ste GONDOLIER.

Ach, roept mijn geest, verleid door eene logen,
Vergeefs: o vrijheid lief, verschijn!
Ik voel mij liever door een' droom bewogen
Dan door der waarheid bittre pijn!

Ter uur, wen buiten stormgeraas der winden,
Zich sluimrend wiegt de pelikaan,
Verdwaalt mijn boot alleen om rust te vinden
Als tusschen 't riet de blanke zwaan.
En langs den vloed verschijnen, lang vergeten,
Gestalten, edel, schoon en groot!

Ze brengen 's nachts de hoop in 't bang geweten;
Maar als het daagt - verwijt en nood!

2de GONDOLIER EN JONGE LIEDEN.

De gondelier vaart ter lagoenen,
Vaart altijd met de liefde voort.
Hij ziet de bruinen, blonden zoenen,
Hij weet wel wat hun hart bekoort!
O jonge lieden, knappen, koenen,
Hij hoort zoo vaak uw zoet accoord...
De gondolier vaart ter lagoenen,
Vaart altijd met de liefde voort.

JONGE LIEDEN.

Door het schuimend golvenrollen
Glijden gondels snel van gang;
Hoort, 't geschal der barcarollen
Galmt langs 't ruisschend golfgezang
Zonder dwang
Luid en lang.

3e GONDOLIER.

Ver van 't geruisch des strandgewemels,
Lacht frissche liefde gul en zoet,
Daar vindt zij gansch de vreugd des hemels;
Geen kalmte streelt daar 't wijs gemoed,
De jonkheid vindt des lichtgeschemels
Geheimnis voor de minnaars goed.
Ver van 't geruisch des strandgewemels
Lacht frissche liefde gul en zoet!

TE ZAMEN.

Door het schuimend golvenrollen
Glijden gondels snel van gang;
Hoort, 't geschal der barcarollen
Galmt langs 't ruisschend golfgezang
Zonder dwang
Luid en lang!

Krachtige zinnen
Zoeken en minnen
Zoete vreugd!
Zooals de rozen
's Windekens kozen
Teer verheugt!
Geen' nevelwolken
Dempen het kolken
Van de jeugd!
Weg met de smarte!
Het minnend harte
Wil 't geneucht.
Krachtige zinnen
Zoeken en minnen
Zoete vreugd!

1ste GONDOLIER.

O Venezia, 't zweepen uwer beulen
Heeft bloedig u, als offerlam verscheurd;

Zij die uwe ijzers moesten breken, heulen
Met vreemd geweld, terwijl ge in schande treurt.
Zij hooren niet uw somber zuchten,
Zij zingen, wars des plichtbetoons,
Zij zingen, speeltuig van genuchten...

O moeder, zijn dat uwe zoons?
Hoe kunnen ze u lafhartig vluchten,
U, eedle prooi des vreemden hoons!

II.

Men hoort in de verte den zang der jonge lieden.

1ste GONDOLIER.
Tot in deze eenzaamheid vervolgen mij die zangen,
Ze doen mij feller voelen 't bloedig boeienprangen,
Venezia, vergeef! uw lot zijn ze niet wijs,
Want voor uw bittre ramp blijft, ach, hun hart als ijs.

(Venezia's schim verschijnt.)

DE SCHIM.
Wees sterker dan staal in het lijden,
Verhef het helglinsterende oog...
't Is lafheid te treuren in 't strijden,
Wanneer nog de hoop niet vervloog.

GONDOLIER.
Wie zijt ge, die mij wilt verblijden
Met hope, die vaak mij bedroog?
O gij, die wilt stelpen mijn lijden,
Wie zijt ge? Geef gauw mij betoog.

DE SCHIM.
Het lot zal hun hart niet doen liegen.

GONDOLIER.
Bespot hunne vreugde ons niet wreed?

DE SCHIM.
Die vreugd zal de wachten bedriegen,
Van hem die de boeien u smeed.

GONDOLIER..
Vergeefs kookt 't bloed in onze harten,
Vergeefs verknagen ons de smarten
Des haats! Waar is de hoop? Waar is ons recht?

DE SCHIM.
O weet dat zij, die volkren tarten
Op hunne beurt ook worden knecht.

GONDOLIER.
Gelijk de zonnestralen
Uit loover lievend halen

De bloemen blank en blauw
Geurend in dauw!
Zoo halen uwe woorden
Uit mijne ziele accoorden,
Accoorden, wars van druk,
Vol geluk!

DE SCHIM.

Wees sterker dan staal in uw lijden
Verhef het helglinsterende oog,
De lafaard verloochent het strijden
Wanneer nog de hoop niet vervloog.

GONDOLIER.

Ik voel mij tot de hoop herleven,
Wanneer de kracht mijn hart verblijdt;
Gij, die in mij hebt moed gedreven,
Zeg mij, zeg mij, wie gij toch zijt?

DE SCHIM.

De kroon heb ik gedragen
Der vorsten tooi en pracht.
Zie, uit mijn' vroegre dagen
Verscheurde purperdracht!

Ik moet thans door de diepste rampen zoenen,
Te groot geluk, te lange pracht,
Mijn hart, o droeve dwaler der lagoenen,
Als 't uwe naar verlossing smacht.

O grootsch verleden, tijden lang verzwonden,
Toen mijn geduchte leeuw langs land en vloed
Mocht mijne weelde en mijne macht verkonden
Met oopnen klauw, den blik vol heerschers gloed!
Ge zijt niet meer, maar 'k zal u niet beklagen,
Mijn lijden is der zelfzucht wrange loon.
Ik durfde ruw van mijnen bodem jagen
De vrijheid, die ge thans beweent, mijn zoon!

O bleeke vriend, ge moogt wel treuren,
Herkent ge nu de trotsche steê,
Die de eedle vrijheid liet verbeuren
En dwingend heerschte op land en zee?...
Laat ons die zware rampen niet verzwaren,
Een luttel lust verlicht zoo zeer.
Nog zal de hemel lachen op de baren
En stralen de eedle vrijheid weer.

JONGE LIEDEN

(in de verte).

Ja, door schuimend golvenrollen
Glijden gondels snel van gang;
Hoort 't geschal der barcarollen
Galmt langs 't ruischend golfgezang
Zonder dwang
Luid en lang.

GONDELIER.

Daar even doemde ik nog tot in de ziel verbolgen
De zangen galmend luid langs onze stille kust;
Mijn hart, niet meer vergramd, wil thans die vrienden volgen
En deelen in der zangerlust!
De nacht verspreidt zich bij der starren teeder lonken
Door 't donkerblauw der sfeer, zoo zacht, zoo stil, zoo loom!
De visscher plooide 't zeil, thans in den slaap geklonken
Verheugt hij zich in zoet gedroom.
Ik sluite de oogen niet... Ik kan, ik wil niet slapen,
Welaan, heiza de vreugd!... Genoeg gedroomd!

(Hij praait de jonge lieden.)

He, zangers! staakt de vaart! 'k Wil met u wellust rapen.
Ontvangt den vriend die tot u koomt!

(Hij steekt in zee.)

III.

Aan boord van een schip der keizerlijke Oostenrijksche vloot, dat van Lissa's zeeslag in de waters van Venezia zeilt.

DE SCHEEPSKAPITEIN.

Hoort, een plassend riemenslagen
Klieft de baren,
't Naakt... Op, mannen, ziet en hoort.

DE UITKIJK.

't Is een man, die trots gevaren,
Zich durft wagen
Gansch alleen naar onzen boord.

SCHEEPSKAPITEIN.

Opgepast voor hinderlagen!
Wil hem vragen
Of hij kent het ordewoord.

DE UITKIJK

Werda! Werda!... Wat zoekt gij hier in deze streken?

DE GONDOLIER.

De vrijheid die van onzen boden is geweken!

MATROZEN.

Hei! 't is een zot,
Hij wil ons begekken,
Laat ons uit spot
Op 't dek hem trekken...
Aan boord met spoed,
De klucht is goed!

DE KAPITEIN

(aan zijn bootsvolk).

Die zot hier op de golven dwalend,
Vindt in deze eenzame eindloosheid
Het beeld der vrijheid heerlik stralend,
Als starrenglans vol majesteit!

Op, mannen, op! en groet, de hulde aan 't recht betalend,
Hem, die aan boord thans klimt - dien zot!
't Fortuin, niet meer met waarheid smalend,
Begunstigt hem met heilgenot;
De vrijheid, op dees schoone stranden dalend,
Wordt eindelijk ook Venezia's lot!
Op, mannen, op! wij loopen met hem, zegepralend
De vrije haven in en danken hem met God!

MATROZEN.

Ha! gerust gaan wij ter haven,
Vreezen list noch hinderlaag,
Om Venezia te ontslaven
Waren wij te Lissa slaag!

DE GONDELIER

(aan boord)

Italia den Italianen!

MATROZEN.

Aan ons het edel Oostenrijk

DE KAPITEIN.

Elk volk zijn land, de vrijheid siere elks vanen!

ALLEN.
Weg dwang! door liefde is elk gelijk!

DE KAPITEIN.
Venezia, verblij u,
Wees op de vrijheid trotsch!

DE GONDELIER.
o God! welk heil voor mij nu!

MATROZEN.
Hoe groot de wille Gods.

(Het daagt.)

REI VAN GEESTEN DER LAGOENEN.
O licht, uw helder gloren
Werpt met den liefsten lach
Zijn glans als werd geboren
Der vrijheid schoonste dag.
En uit de diepste gronden
Bruischt 't water in de locht
Als wilde 't luid verkonden
Der vrijheid zegetocht!
Zang uit Sicilia's wouden,
Sabinisch windgekraak,
Waar harten teer vertrouwden
Sybilla's tooverspraak!
Juicht, vloed, spelonk en meer,
Gebroken zijn de banden,
Gewroken 's landes eer!
Venezia is verlost.
Juicht allen in verheugd accoord,
Italia is verlost,
Vrij in 't Zuiden, vrij in 't Noord!

VENEZIA'S GEEST.
De zonne, die het duister doet verdwijnen,
Zet gansch het blauwe ruim in laaien gloed.
Venezia, verlost van uwe pijnen,
Juicht thans ten hemel met verrukt gemoed,
Uw troon mag heden uit zijn puin verschijnen.

REI.
O koningin der zee, gegroet!

VENEZIA'S GEEST.
Dat daar, waar 't volk van honger tandenklappert,
En lompen draagt bij vollen dag!
Dat in Venezia de vlag weer wappert
Als toen 't de Dogen eerde met ontzag!
Dat weer het volk, door edel werk verdapperd,
'Ons land is vrij' met fierheid roepen mag,

ALLEN.
Rolt, ja rolt en bobbelt, baren,
Voert het schip met zijn geluk,

Dat den lande mag verklaren:
Weg zijn schande, dwang en druk!
't Zeilt in glansend zonnegloren
Schooner dan de Bucentaure
Naar de fiere Dogensteê...
Zwelt met spoed de zeilen, winden,
Meldt den vaderlands gezinden
Snel de tijding: Vrijheid! vreê!

Emanuel Hiel. (Naar het Fransch.)

VENEZIA.

GEZICHT OP HET GROOT KANAAL. TEEKENING VAN E. GRANDSIRE, HOUTSNEDE VAN PANNEMAKER.

De keizer van China.

Den 12^{n} Januari overleed de keizer van China in nauwelijks 19-jarigen ouderdom, aan de gevolgen eener pokziekte. Hij noemde zich Toung-Chih-Toing en was in 1872 in den echt getreden met de dochter van den rector der academie van Peking. Naar aanleiding van dit sterfgeval, nemen wij hier eenige lezenswaardige bijzonderheden op, aangaande de keizerlijke waardigheid in het Hemelsche-Rijk en deelen eene toepasselijke plaat mede. Het hoofd der regeering van China is een keizer, die o n b e p a a l d gebied

TEEKENING VAN MERCIER, HOUTSNEDE VAN PANNEMAKER.

voert en in de Mongoolsche taal *Bogdochan* (de geheiligde koning) en in de Chinesche *Chuandi* (de hoogstwijze keizer) genoemd wordt; zijne titels zijn: *de Zoon des Hemels*, *de Tienduizendjarige,* enz. Hij wordt met goddelijke eerbewijzen gediend, en de hoedanigheden van alomtegenwoordigheid door zijn rijk wordt hem toegekend. De keizer aanbidt den hemel, het volk aanbidt den keizer. Het is opmerkelijk dat, ondanks dit alles, de vorst, wanneer hij van zich zelven spreekt, gewoonlijk benamingen van eene gemaakte nederigheid bezigt, als bij voorbeeld '*de onvolmaakte mensch,*' hetgeen eene volkomene tegenoverstelling oplevert met de hoogmoedig opgeblazene en zichzelven verheffende uitdrukkingen der overige Oostersche vorsten. Elke inrichting van rang daarentegen is in China geschikt, om het gevoel van ontzag levendig te houden. Niemand hoegenaamd mag, het zij in een rijtuig of te paard, de buitenpoort van het paleis voorbijrijden. Aan den ledigen troon of eene eenvoudige gordijn van gele zijde wordt even alsof de keizer er tegenwoordig was, goddelijke eer bewezen. Een brief van den keizer wordt in de provinciën aangenomen onder het branden van wierook, en met de oogen naar Peking gekeerd. Er is een geplaveide weg naar de groote gehoorzaal, welke door niemand buiten den keizer mag betreden worden. Ten zelfden tijde, en alsof zijne uitnemende majesteit geen luister van eenige persoonlijke eer konde ontleenen, is hij ook, geheel tegen het gebruik van andere Aziatische vorsten, van zijne hovelingen onderscheiden door eene veel eenvoudiger kleeding dan de hunne.

Het geel, des keizers kleur, schijnt tegenwoordig eer gebruikt te worden om voorwerpen te onderscheiden, welke tot zijn gebruik dienen of op eenige andere wijze tot hem in betrekking staan, dan een gedeelte van zijn kleedsel uit te maken, behalve bij zeer buitengewone omstandigheden.

De keizer heeft de vrijmachtige beschikking over de troon-opvolging, en kan, wanneer hem zulks behagen mocht, zijnen erfgenaam buiten zijn eigen geslacht verkiezen. Dit is van onheugelijke tijden aldus geweest. 's Keizers bekrachtiging wordt op de openbare stukken geplaatst door het drukken van een zegel van ettelijke duimen in het vierkant, en vervaardigd v a n eenen groenachtig witten steen, door de Chinezen *Yu* geheeten. Heeft er de keizer nog eenige bijzondere aanmerkingen bij te voegen, zoo worden er die in het rood naastgeschreven, met hetgeen het vermiljoenspenseel heet. Alle keizerlijke bekendmakingen van eenen bijzonderen aard worden, na aan het bijzonder ministerie waartoe zij behooren te zijn gericht geweest, in het nieuwsblad van Peking openlijk bekend gemaakt, welk blad niets

anders bevat, dan hetgeen tot het hoogste bestuur betrekking heeft, dat is, tot de verslagen aan den keizer gericht of tot bevelschriften, welke onmiddellijk van hem komen. Eenige stukken daarin te vervalschen, zou den schuldigen het leven kosten.

Als hoogpriester des rijks offert de zoon des Hemels alleen, met zijne onmiddelliijke vertegenwoordigers, in de tempelen des bestuurs, offeranden van dieren, en brandt hij aldaar wierook. Die plechtigheden, van het vasten en reinigen voorafgegaan, komen volmaakt overeen met de offeranden van de geschiedenissen der oudheid. Er worden geene geestelijken ten koste van het algemeen onderhouden, vermits de vorst en zijne hooge staatsdienaren die bediening waarnemen. De twee godsdienstige sekten van Fo (Buth) en Taou, welke alleen gedoogd worden en niet gehandhaafd door het bestuur, bestaan enkel en alleen van hare eigene middelen of van vrijwillige giften. Het is eene treffende bijzonderheid dat de leer van Confucius de heerschende in China gebleven is, hoewel de veroveraars van dat land die leer niet waren toegedaan.

Helena de Verduldige.
Legende naar de beste bronnen bewerkt.
Vervolg van bladz. 3.

Intusschentijd was de schoone Helena, na lang zeilens, voor de stad Sluis, in Vlaanderen, aangeland.

Niet ver van het strand stond een nonnenklooster onder de bescherming des landheers. Als Helena het klooster genaakte, begonnen de klokken van zelven in den toren te luiden. Verbaasd over dit wonderwerk, liepen de kloosterzusters naar buiten, om te zien wat er gebeurde. In de verte zagen zij de edele maagd alleen hun te gemoet komen. Zij ontvingen de vorstelijke vluchtelinge met eerbied en vriendelijkheid, en als zij hare geschiedenis gehoord hadden, boden zij haar eene veilige schuilplaats in het klooster aan.

Eenigen tijd daarna kwam keizer Alexis echter te weten waar zijne dochter zich verscholen hield, en hij zond dadelijk eenen bode naar het klooster, om Helena terug te eischen, onder vele bedreigingen van moord en brand. De kloosterlingen lieten zich echter door 's vorsten bedreigingen niet afschrikken, en weigerden Helena uit te leveren. Doch de vrome maagd kende de woede en wreedheid haars vaders; zij wilde het klooster aan geene verwoesting blootstellen. Daarom nam zij, na het vertrek van den bode, afscheid van de goede zusters en ging alleen naar het zeestrand. Toevallig lag er een koopvaardijschip, dat het anker lichtte, om naar Brittanje te varen. Uit medelijden lieten de kooplieden de schoone maagd aan boord komen en staken in zee.

Nauwelijks had het schip de kusten verlaten, of het werd na een verschrikkelijk gevecht door zeeroovers overmand. Al de koop- en zeelieden werden gedood en over boord geworpen. Alleen Helena werd gespaard. Want de rooverskapitein, door hare schoonheid bekoord, wilde haar medevoeren, en trachtte hare gunst te winnen. Toen de kapitein al meer en meer aandrang begon te gebruiken, wierp de maagd zich op de knieën en smeekte, dat haar vergund zou worden, een kort gebed tot God op te sturen. Toen haar dit was toegestaan, bad zij: ‘Almachtige God, om de zonde te vermijden, ben ik verre van mijn land en over zee gevloden; tusschen zoo menige gevaren heeft uwe machtige hand mij steeds beschermd, O, laat niet toe, dat ik mijne onschuld verlieze; bescherm mij nogmaals in den grooten nood, waarin ik thans verkeer.’ God verhoorde het gebed zijner dienstmaagd. Er stak een geweldig orkaan op, en het rooverschip, door de golven der zee over en weer geslingerd, werd op eene klip verbrijzeld. De kapitein met al de zeeroovers verzonken in den afgrond. Alleen Helena werd behouden. Twee dagen en twee nachten bleef zij vlotten op een stuk van het binnendek des schips, en werd eindelijk op de kust van Groot-Brittanje neergeworpen.

Als Helena, half dood van honger en koude daar nederzat, kwam koning Hendrik met zijnen hofstoet over het strand gewandeld. Verwonderd snelde hij naar de schoone maagd, groette haar hoffelijk en zeide: ‘Jonkvrouw, hoe komt gij hier, en hoe zijn uwe kleederen zoo druipnat?’ Helena antwoordde zuchtend: ‘Helaas! ik ben eene arme schipbreukelinge, en ik verga van honger en koude.’ Dit zeggende viel zij in bezwijming. De koning goot eenige druppels verkwikkenden drank in haren mond,

en als de maagd een weinig bekomen was, omhing hij haar met zijnen mantel, deed haar in zijne koets dragen en naar zijn paleis voeren. Want aan het edel gelaat der maagd had hij wel bemerkt, dat zij van hooge geboorte was.

Helena verbleef reeds lang aan het Britsche hof, eer zij van hare ziekte hersteld was. Toen ging de koning met haar in zijnen boomgaard wandelen en hij vroeg haar, van welk land zij was en hoe men hare ouders noemde. Doch de maagd zeide: 'Heer, wees niet verbolgen tegen mij, indien ik mijn vaderland en mijne ouders niet noeme. Ik ben mijns vaders dak ontvlucht, omdat hij mij tot zijne huisvrouw wilde nemen tegen de wet Gods en der natuur.' De koning werd van medelijden en liefde ontroerd. Hij hief de jonkvrouw eerbiedig op en sprak: 'Helena, ik wil uw redder en uw beschermer zijn!'

Koning Hendrik voelde zich van dag tot dag meer in liefde ontstoken. Hij ging dus naar zijne moeder en zeide: 'Vrouw moeder, ik wil Helena maken tot eene koningin en ze huwen.' Als de oude koningin dit hoorde, barstte zij bijna van spijt, en zij zeide: 'Wel, mijn zoon, zijt gij gek of kinds geworden? Hoe, gij, een koning, zoudt eene meid trouwen zonder vaderland, zonder naam, zonder goed! Weet gij wie zij is, van waar zij komt, of zij van eene gemeene of hooge afkomst is?' Maar de koning zeide: 'Vrouw moeder, van waar zij is, en welke hare ouders zijn, weet ik niet; doch zij is lieftallig, beminnelijk, statig en rijk aan deugden; zij is mijne uitverkorene en met haar *zal* ik trouwen.' Nu viel de oude koningin in verwijtingen en bedreigingen uit. De vorst bleef echter onbeweeglijk in zijn voornemen volharden. Hij vergaderde zijne edellieden en beval hun de jonge maagd te eerbiedigen als zijne bruid en hunne toekomende koningin. De edelen en hoflieden zeiden: 'Heer koning, wij zullen doen zooals u belieft!'

Koning Hendrik trouwde dan de schoone Helena. De bruiloftsfeesten duurden tien dagen lang, en nooit te voren had men in Engeland zulke luisterlijke plechtigheid gezien.

Een jaar na dit huwelijk kwam een gezant uit Sardinië bij koning Hendrik, om hem te melden, dat een vijandelijk leger van Saracenen in Noorder-Italië was gevallen, en smeekte om spoedige hulp. De vorst van Sardinië was een vriend en bondgenoot van den koning van Engeland. Ook aarzelde Hendrik niet lang; hij riep zijne edellieden en krijgsknechten op, rustte zijne vloot uit, en stelde zijnen oom, den graaf van Glocester, als ruwaart van Engeland aan. Om alle verraad te voorkomen, liet de koning drie zilveren zegels maken; één hield hij bij zich, het andere gaf hij aan Helena en het derde aan den graaf van Glocester. Na deze en andere schikkingen genomen te hebben, omhelsde hij teerhartig zijne geliefde vrouw, die toen op het punt was van moeder te worden, en verliet met eenen voorspoedigen wind de haven van Londen.

De oude koningin, die een paleis te Dover bewoonde, kwam in de afwezigheid des konings, dikwijls naar Londen over, om hare schoondochter Helena te bezoeken. Doch haar hart was vol gal en haat. En eens gebeurde het, dat Helena ingeslapen was, toen de oude koningin in hare kamer trad. Het boosaardig wijf nam dit gunstig oogenblik waar, om Helena's zilveren zegel in was aftedrukken.

Door een bekwamen zilversmid deed zij het vorstelijke zegel nasteken, vermoordde dan heimelijk den werkman en liet zijn lijk in zee werpen, opdat het geheim goed zou bewaard blijven.

Te gelegener tijd, schonk Helena aan twee frissche zonen het leven. De bevolking van Londen vierde luidruchtig deze blijde gebeurtenis.

De ruwaart, hertog van Glocester, zond onmiddellijk naar den koning eenen gezant met de heugelijke tijding en beval hem te Dover scheep te gaan. Maar aan het paleis der oude koningin werd de bode opgewacht, en zoo wel onthaald, dat, door het overmatig drinken van kostelijken wijn, hij in een diepen slaap viel. Nu deed de booze oude koningin door haren geheimschrijver eenen brief opstellen, om den koning te melden, dat Helena van twee hondenjongen bevallen was; zij bezegelde den brief met den valschen stempel, en stak hem in de brieventasch van den bode, in de plaats van dengene die door den hertog van Glocester geschreven was.

Na eene voorspoedige en korte reis kwam de gezant bij den koning, en overhandigde hem de verzegelde brieven van Glocester. Als koning Hendrik vernam hoe Helena van twee honden bevallen was, werd hij beurtelings rood en bleek van toorn en schaamte. Nauwelijks kon hij zijn leed verkroppen en hij verhaalde aan den patriarch van Napels, die in zijn legerkamp aanwezig was, de afschuwelijke gebeurtenis.

De patriarch was verwonderd en vroeg den koning uit welk geslacht hij zijne huisvrouw gekozen had, en als hij hoorde dat het eene onbekende maagd was, uit haar land gevlucht, omdat haar vader met haar trouwen wilde, werd hij gansch ontroerd.

- Volgens uwe woorden, o heer koning, komt het mij voor, of gij hebt mijns zusters dochter, mijne nicht Helena gehuwd. Nu reeds twee jaar is zij uit Konstantinopel hare geboortestad verdwenen, en niemand weet waar zij verbleven is. Daarom wees niet te haastig eene beslissing te nemen, misschien schuilt er valsch verraad onder de kwade tijding, die u werd gebracht.

Koning Hendrik vond den raad goed en beval aan Glocester de telgen zijner huisvrouw te bewaren, welke zij ook waren, tot na zijne wederkomst. Opdat hem nergens den doortocht zou belet worden, werd een geestelijke bode des patriarchs met 's konings brief naar Engeland gezonden.

Maar als de geestelijke bode te Dover ontscheepte, werd hij door de bespieders der koningin-moeder weder opgewacht, naar haar paleis geleid en met kostelijke wijnen dronken gemaakt, zoodat hij in eenen diepen slaap viel. Toen kwam het booze wijf, ontstal hem den brief des konings, liet heimelijk eenen anderen schrijven, met scherp bevel onmiddellijk Helena en hare twee kinderen te verbranden.

Als de bode ontwaakte, reisde hij verder en als hij te Londen aankwam overhandigde hij den valschen brief aan den hertog van Glocester.

De ruwaart verbrak haastig het zegel, en den brief lezende werd hij gansch ontroerd. Met streng gelaat sprak hij tot den bode: ‘Wie heeft u dezen brief gegeven?’ De bode zeide: ‘Koning Hendrik!’ De hertog riep verbolgen uit: ‘Gij liegt, nooit heeft de koning er aan gedacht zulke zaken te schrijven.’ Hij deed den bode vastgrijpen en in den kerker opsluiten, tot dat men de oprechte waarheid zoude weten.

Middelerwijl had de oude koningin nog acht brieven doen schrijven, de eene strenger dan de andere en alle met het vorstelijk zegel toegemaakt. En opdat niemand haar zoude verraden, stak zij verraderlijk haren geheimschrijver met eenen dolk het hart af, en liet het lijk in zee werpen. Toen liet zij acht aan elkander onbekende mannen bij haar brengen, beloofde aan ieder tien marken gouds, om beurtelings eenen brief bij den hertog van Glocester te dragen, alsof zij van den koning, uit Sardinië, waren afgezonden. Met een duren eed bezwoeren de acht mannen deze schelmerij te plegen.

Als de ruwaart een tweeden brief met het koninklijk zegel ontving, werd hij zeer ontsteld, en wist niet tot wat te besluiten. Hij deed de oude koningin ontbieden en als zij gekomen was toonde hij haar de brieven.

Het oude valsche wijf scheen in onmacht te vallen en zeide: ‘Zoolang ik leef, zal aan mijne schoondochter geen leed geschieden!’

Maar nu werd een derde brief aangebracht, met nog scherper bevel, de jonge koningin met hare twee kinderen te dooden, onder bedreiging zich tot op het derde en vierde geslacht des hertogen van Glocester te wreken, indien hij het bevel zijns konings niet volvoerde; en zoo kwamen er van dag tot dag brieven met strengere en strengere bevelen, ja, tot zes toe.

Nu kon de ruwaart niet langer aan de inzichten zijns meesters twijfelen; hij werd innig bedroefd en zeide: ‘Wat zal ik met deze zaak doen?’ De oude koningin begon overluid als van vertwijfeling te kermen en zeide: ‘Helaas, ik zie dat het de wil des konings is; ik vrees zijne gramschap en durf mij niet langer met deze zaak bemoeien.’ En zij vertrok in allerijl terug naar Dover.

Nu riep Glocester zijne raadsleden bijeen en toonde hun de koninklijke brieven met het vorstelijke zegel, en toen de raden alles aandachtig hadden overwogen zeiden zij:

‘Het is beter dat eene vrouw alleen sterve, dan dat wij allen met onze kinderen in het verderf gestort worden.’

Glocester bleef aarzelen om het vonnis te volbrengen, tot dat de achtste brief werd aangebracht; alsdan ging hij naar Helena, las haar, met treurige stem, de vorstelijke bevelen voor en voegde er bij: ‘God gave dat ik nooit geboren ware, opdat ik heden dit felle werk, welk mij bevolen wordt, niet zoude moeten volbrengen.’ Doch Helena troostte hem en zeide: ‘Is

zoo mijns heeren bevel, zoo wil ik gaarne sterven; maar het deert mij voor deze onnoozele kinderkens dat zij ook sterven moeten! Ach! konde ik, vóór mijnen dood, mijnen heer en mijnen man nog eens zien!' - 'Eilaas, mevrouw, zeide de hertog, dit kan niet geschieden; ik mag de uitvoering van het bevel des konings niet langer meer verschuiven, en, gij hebt het gehoord, ik moet hem bij zijne wederkomst een echt bewijs geven van uwen dood!' Helena sprak met gelatenheid: 'Het zij zoo, neem dan hier mijne hand met den trouwring, opdat de koning bij dit zicht de groote liefde herdenke, welke hij mij betoond heeft.'

De hertog liet dan de hand van Helena afhouwen en besloot daarna de arme vrouw met hare kinderkens te laten ter dood brengen en verbranden. Terwijl men de toebereidselen voor de strafuitvoering maakte, vernam het volk van Londen het treurige nieuws; het schoolde voor het vorstelijk paleis te zamen en dreigde den ruwaart te zullen doodslaan, indien aan de deugdzame en goede koningin eenig leed geschiedde.

De hertog, om het volk te stillen, deed de volvoering van het vonnis tot des anderendaags uitstellen en Helena in hare kamer opsluiten. De vrouwen, die de koningin omringden, waren in grooten rouw; maar niemand meer dan Maria van Glocester, de jongere zuster des ruwaarts. Jammerend wierp zij zich op de knieën voor den hertog neder en kreet: 'O, broeder, ik verlang onze edele koningin niet te overleven; doe mij in hare plaats dooden. Zie, ik ben gansch alleen, ik heb geenen man, geene kinderen, en het is beter dat ik sterve dan drie onschuldigen.' Bij deze woorden, werd de hertog schier zinneloos van smart en poogde zijne zuster van haar voornemen af te brengen. Maar zij verklaarde zich het hart te zullen doorsteken, indien Helena ter dood wierde gebracht. Toen zeide de hertog: 'Lieve zuster ik wil uwen raad volgen en twee kinderen van doek maken, om met u te verbranden.' Hij deed zijne zuster Maria den arm afhouwen en in zijne slaapkamer leggen; hare hand sloot hij in eene lederen borze en hing ze een der kinderkens om den hals. Des nachts voerde hij heimelijk Helena met hare kinderen naar de rivier de Theems, zette ze, met drie brooden en eene kruik wijn, in eene boot en liet ze met de ebbe den stroom afdrijven naar de zee toe. Vóór het aanbreken van den dag werd Maria van Glocester verbrand en een ieder meende dat het Helena was.

(Wordt voortgezet)

Kroniek.

Antwerpen. - *De Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde* heeft eenen wedstrijd geopend voor het verzamelen van *Vlaamsche Idiotismen.* De handschriften der mededingers moeten vóór den 1^{en} Januari 1876 gezonden worden aan den heer Th. Roucourt, secretaris der maatschappij, Hopland 51, te Antwerpen, bij wien uitgebreide programmas verkrijgbaar zijn. De volgende prijzen zullen worden toegekend: 1^{e}, 600 fr., 2^{e}, 400 fr. en 3^{e}, 200 fr. Bovendien zullen loffelijke meldingen en geldelijke belooningen aan meerdere verdienstelijke stukken kunnen toegewezen worden, De taalminnaars, die zelven niet zouden willen mededingen, worden vurig aanzocht, het hunne te willen bijdragen om het werk der idiotismen zoo volledig mogelijk te maken. De ingezondene handschriften blijven het eigendom der maatschappij, die ze benuttigen zal.

- De voortreffelijke fluitspeler Theophiel Anthony, van Heyst-op-den-Berg, over wien wij in 1874 op blz. 25 loffelijk gewaagden, doet eene omreis in Duitschland en geniet er den grootsten bijval, onder andere met het concerto voor fluit, door zijnen meester Peter Benoit geschreven. Het spel van den jongen muzikant en de eigenaardige muziek van den uitstekenden Vlaamschen toonzetter die aan het hoofd der Antwerpsche muziekschool staat, worden om het meest toegejuicht, zoo te Dresden als te Leipzigen elders.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Op 1 Februari waren de volgende tafereelen tentoongesteld: A. DE BRAEKELEER, *Rustend loteling*, ontleend aan het werk van Conscience; het landschap is uitmuntend, maar het geheel mist samenhang; - J. WAGNER, *Een ernstig onderzoek*, een lief, met zorg bewerkt stukje, doch eenigszins koud van toon: *Fruit en toebehooren*, mag als toon en schildering met de beste stukken in dit vak vergeleken worden; - J.E. VAN DEN BUSSCHE, *Episode uit* 1812 (soldaten van het groote Fransche leger, verloren in eene onafzienbare dik besneeuwde vlakte in Rusland en Napoleon I die hen in eene slechte koets voorbij ijlt); als samenstelling zeer verdienstelijk, maar de uitvoering laat te wenschen; des schilders *Madridsche vrouw* is minder goed bewerkt dan zijn *Carlisten hoofdman*; - J. CARPENTIER, *Aschdag* (een slordig verkleed manspersoon die zijne woning opzoekt in eene donkere onreine steeg), *De zinnelooze* (naar het gedicht van Van Beers), twee goede tafereelen; - P. VERHAERT, *Voor* en *na het middagmaal*, twee verdienstelijke stukjes; - H. DE COCK, *Omstreeks Deurne* en een *Vijver omstreeks Temsche*, zeer aangenaam van toon en kleur; - A. DE KEYSER, *Ondergaande zon* en *Oevers van de Schelde*, bevatten zeer schoone hoedanigheden; - A. DE BERGH, *Jonge bedelares;* - VAN LIL, *Het rouwbeklag;* - H. REDIG, *Om gezien te worden*, verraadt vooruitgang; - J. JANSSENS, een zwierig geschilderd landschap; - L. DERICKX, *Gezicht op den ingang van een bosch* en *Gezicht op een buitengoed*; - ELWELL, een jong Amerikaan, te Antwerpen verblijvende, *Gezicht op Antwerpen* en *Gezicht op Dordrecht;* - WOLTERS, *Gezicht op Burcht*; - J. MOERENHOUT, *De valkenier;* - SIBERT, portretten die overijlden arbeid verraden.

Leuven. - Den 17^{n} Januari, 's middags, hield het studentengenootschap *Met tijd en vlijt* zijne plechtige jaarlijksche zitting, in de promotiezaal ter Halle. Den vorigen avond had de zeer eerw. heer Van Hove, in het Oratoriënhof, ten aanwezen van ruim 200 studenten, eene belangrijke en zeer gesmaakte voordracht over de dichterlijke schoonheden des bijbels gehouden. De jaarlijksche zitting werd ingeleid door den heer V. Jacobs, die het verslag over de genootschappelijke werkzaamheden in 1873-74 las. Daarna droeg Lodewijk De Koninck eenige stukken voor uit het vervolg van zijn werk *Het menschdom verlost* (door ons besproken in 1874, bladz. 98 en vgg.); de dichter oogstte grooten bijval. De zitting werd besloten met de uitreiking, door den heer ondervoorzitter P. Alberdingk Thijm, van boekwerken aan de heeren studenten Delaroyère, Bauwens en Bieberstein, die hunne examens hebben afgelegd in het Vlaamsch. Ten 3 ure had het jaarlijksch feestmaal plaats in het museum ter Halle, waar het welgelijkend model van het borstbeeld van den rector magnificus, mgr. Namèche, door L. Fraikin, tentoongesteld was. Een honderdtal gasten waren rond den disch geschaard. Het nagerecht gaf het sein voor de toasten, waartusschen wij de volgende vermelden: aan mgr. Namèche door P. Alberdingk Thijm; aan den onderrector mgr. Cartuyvels; aan den hoogleeraar P. Willems door Schelstraete; aan den hoogleeraar P. Alberdingk Thijm door Blancquaert; aan de Antwerpsche leden door Van Hove; aan L. De Coninck door P. Maes; aan de geneesheeren Wauters en Heylen door Schuermans; aan professer David door J. Brouwersz; aan E. Van Straelen

door D. Van Spilbeeck; aan de Alma Mater door L. De Koninck; aan V. Jacobs en Van Winckel door De Sadeleer; aan den zeer eerw. heer Van Hove door Schuermans; aan den zeer eerw. heer Schuermans door Bausart; aan Conscience door D. Van Spilbeeck. Verders werden nog redevoeringen uitgesproken of liederen gezongen door P. Alberdingk-Thijm, Jan Bols, Steenbergs, Caris, Bleyenberg, De Pooter, Hendrickx en anderen.

- De heer J. Brouwersz, schoolopziener, is benoemd tot ridder der orde van Wasa.

DE ARMMEESTER.
TEEKENING VAN WIJLEN B. WEISER. HOUTSNEDE VAN ED. VERMORCKEN.

De Armmeester.[1]

Hij leent aan den Heer, hij die den arme barmhartigheid doet.
B. d. Spreuk. XIX, 17.

De lippen van den Zaligmaker strooiden
Het hemelsch zaad van zijne leer. Een kring
Van volk, geschaard om zijne zijde, ontving
De lessen die aan zijne tong ontvloeiden.
De leerling voor zijn voeten neergebukt,
Reikhalsde naar de woorden, die hem boeiden
Aan Jesus' mond. Diep in het hart gedrukt
Bewaarde hij de leer, die 't ware leven
Met Godes wet den menschen eens zou geven.

*

'Mijn vader,[2]' zoo, zoo sprak hij, 'die 't heelal
Bestuurt, hij, die steeds was en wezen zal,
Heeft alle macht gegeven in mijn handen.
Verheugt u, want voor eeuwig zullen zij
Den Vader zien, - zij, die op aard met mij
Hun zorgen aan mijn liefdewerk verpanden.
Zeer luttel zijn de arbeiders in getal
En groot is de oogst. Doch gaat, gaat overal
Den volkeren mijn vredeleer verkonden;
Preekt, onderwijst, geneest al hunne wonden.
Wee zij der stad, - ja eeuwig wee en schand, -
Die doof voor u, u uit haar muren bant.
Zijt gij als 't lam door wolventand en -klauwen
Bedreigd, laat toch geen angst uw hart benauwen.
Het rijk van God is onder u gedaald.
Ook op 't gebroed der helle zegepraalt
Uw macht. Het vuig serpent zal u niet hinderen;
Verplettert vrij dit kruipend wangedrocht.
Heil hem, die ziet wat gij aanschouwen mocht;
Zijn naam prijkt bij den naam van 's hemels kinderen.'

*

Een schriftgeleerde hoorde 't. Aangespoord
Door lagen nijd, verhief hij 't lakend woord,
Om Jesus' leer op harde proef te zetten.
'Mijn meester,' vroeg hij, 'wat, wat hoeft gedaan
Te worden, zoo men wil ten leven gaan?'
Het antwoord was: 'Wat leest gij in de wetten,
Die God u gaf? Wat schreef Gods vinger daar?'
- 'Bemin den Heer uw God, zoo luidt voorwaar
De wet, bemin den Heer uit al uw krachten,

(1) Vrij bewerkt naar den Franschen lierzang van den heer Jaak Thielens, die ten jare 1845 bekroond werd in den prijskamp uitgeschreven door de koninklijke maatschappij ter aanmoediging der schoone kunsten, te Antwerpen. Zie *Recueil des pièces qui ont remporté des prix aux concours littéraires ouverts par la société pour l'encouragement des beaux-arts, à Anvers en* 1845.

(2) Luk. x, 2 en volg.

Uit heel uw hart; den evenmensch zult gij
Uit broedermin gelijk u zelven achten.'
En Jesus wederom: 'Zeer juist' sprak hij,
'Zeer juist is 't antwoord dat gij hebt gegeven;
Nu handel zoo, en eeuwig zult gij leven.'
- 'Wie is mijn evenmensch?' hernam hij weer.
En een verhaal was 't antwoord van den Heer.
*

'Eens werd een man, op reis van Sions wallen
Naar Jericho, door roovers aangevallen.
Zij hebben 't kleed hem van het lijf gescheurd,
Zijn geld geroofd, en hem, met bloed besmeurd,
Geheel doorwond, bijna voor dood gelaten.
't Gebeurde dan dat langs diezelfde baan
Een priester kwam. Hij zag den man eens aan
En dacht, wat kan die vreemdeling mij baten,
En ging voorbij. - Zoo ook deed een leviet
Die nader kwam. Hij zag, en toefde niet,
Maar stapte voort en haastte zijne schreden. -
Ook een Samaritaan kwam aangereden.
Hij ziet den man en doet het rijdier staan,
In 't minnend hart door deernis aangedaan,
Stijgt af en buigt de knie naast hem ten gronde,
Verpleegt met zorg en liefde zijne wonde,
En reinigt die met kostelijken wijn.
Met olie zalft en balsemt hij de leden,
Die door het zwaard zoo wreed mishandeld zijn.
Hij tilt hem op het ros, en voert de schreden
Van 't vreedzaam dier naar een herbergzaam dak.
Wanneer het licht weer door de wolken brak,
Voordat hij heentoog in den vroegen morgen,
Gaf hij den waard twee penningen en sprak:
Gij zult met alle vlijt den man verzorgen;
Voldoen zal ik, - beloopt uwe uitgaaf meer, -
Het volle loon, wanneer ik wederkeer.
Wie nu, wie van de drie schijnt u te wezen
Een evenmensch van hem, die op de baan
Zoo schandig werd door roovers aangedaan?' -
'Hij die barmhartigheid hem heeft bewezen.' -
'Ga dus,' sprak Jesus, 'doe ook zoo voortaan.'

*

Niet ijdel is dit godlijk woord gebleven,
Het hemelsch zaad viel niet op dorren grond.
De liefdeleer, gevloeid uit Jesus' mond,
In 't echte boek van 't waar geloof geschreven,
En trouw van eeuw tot eeuwe voortgegeven,
Leeft, ja, ook nog op onze dagen voort.
Te vaak, 't is waar, moet deugd voor zelfzucht wijken,
Voor eigenbaat de broedermin bezwijken,
In menig hart is 't liefdevuur gesmoord.
Maar toch, hoe koud onze eeuw ook moge wezen,
Door velen wordt nog steeds de nooit volprezen
En zaalge les, die Jesus gaf, verstaan.
Nog leeft bij ons een echt Samaritaan.
Niet iedereen verlaat op onze dagen
Het ongeluk in zijn rampzalig lot.

Gelijk voorheen, zij, die beproefd van God,
Het zware kruis van rampen moeten dragen, -
Zij vinden thans het medelijdend hart
Van broeders, die steeds deelen in hun smart
En op den naam van Christen glorie stellen;
Van vrienden, die het houden voor eene eer,
Hun broeders liefdevol ter hulp te snellen.
Die eer, - te veel wordt zij miskend - en meer,
Ja, bovenal dient zij geroemd te wezen.

*

Ziedaar dien man, wiens vriendelijk gemoed
En zachte blik den traan versterven doet,
Die was in 't oog des armen mans gerezen;

Door wien de zoete hoop wordt opgebeurd,
Wanneer de smart of 't lijden 't hart verscheurt.
Hij, - een Samaritaan van onze tijden, -
Hij is de steun van al wie nood moet lijden.
Zijn beeltenis, met luister rijk omstraald,
Werd in de Schrift door Christus zelf gemaald.
Het woord van God heeft vrucht in hem gedragen.
Hij heeft de rust van al zijn levensdagen
Aan al wat zwak is, of verdrukking lijdt,
Met eedlen moed en liefde toegewijd.
Hij weet, dat liefde, en liefde alleen, in 't leven
Het evenwicht kan aan de wereld geven.
Is 't aandeel van den armen man te licht,
Zoodat steeds meer en meer zijn schale zwicht
Voor die het deel moet dragen van den rijken,
Aan hem de zorg alsdan van 't overwicht
Van dezen kant der schale doen te wijken.
Aan hem de taak van 't openbare goud,
Dat menschenliefde aan hem heeft toevertrouwd,
Met wijs beleid den naaste mee te deelen.
Aan hem de liefdezorg 't gebrek te heelen,
Terwijl hij ook de misdaad tegenhoudt.
Want dikwijls werd door honger plicht vergeten,
En uitgedoofd de stemme van 't geweten,
En de arme was soms plichtig voor een stond,
Als hij geen brood voor zijne kindren vond
Die vruchtloos om een bete voedsel kreten.

* * *

Doch schouwen wij van naderbij 't gebied
Zoo ruim en wijd der menschelijke ellende.
Waarheen men ook de aandachtige oogen wende,
Wat anders is 't dan jammer dat men ziet?

*

Zie ginds die stulp schier ongemerkt van allen;
Haar wanden zijn bijna tot puin vervallen;
In heuren haard, van brandstof lang beroofd,
Is dagen reeds de laatste vonk gedoofd.
In bloemig ijs kleeft de adem aan de ruiten,
En bitter loeit de koude wind daarbuiten;
Een kille damp verduistert u 't gezicht.
Daar, in den hoek, op luttel stroo - daar ligt
Het kreunend kroost van kou ineengekrompen
En van gebrek en honger uitgeput.
Hun vader heeft met havelooze lompen,
Zooveel hij kon, voor koude hen beschut.
Maar wat gedaan voor hongerige magen?
Den laatsten duit, met zooveel zorg gespaard,
Heeft hij voor hen verteerd vóór weinig dagen.
Thans zit hij daar neerslachtig bij den haard,
Met somber oog; hij hoort de kleinen klagen
Om brood; de wanhoop straalt op zijn gezicht.
Zijn gade zit daar met een teeder wicht, -

Een doodsche vrucht, - pas voor een dag geboren,
Dat zij aan haar verdroogde borsten knelt,
Waaruit helaas! geen enkle droppel welt.
De noodkreet, dien het schamel kind laat hooren,
Snijdt als een dolk door 't minnend vaderhart,
Dat al te zeer door vlijmend weedom bloedde.
De maat is vol; te zwaar valt hem die smart,
En razend springt hij op in dolle woede
Terwijl een vloek weerklinkt in zijnen mond.
't Besluit staat vast, hij zal van dezen stond
De breede baan der misdaad binnensnellen
En zoo een einde aan zijne ellende stellen.

*

Doch neen, God laat zijn kroost niet zonder hulp.
Hij ook, hij heeft het hart van eenen vader.
o Heil! daar eensklaps galmt een stap die nader
En nader komt tot bij de kleine stulp.
Een man, wiens hart vertrouwen weet te winnen,
Een priester Gods treedt de arme woning binnen.
Hij spreekt: ‘Uw droevig lot werd mij gemeld,
En spoedig kwam ik u ter hulp gesneld.
Ontvang dit stuk, het zal voor vele dagen
Gebrek en honger van uw woon verjagen.
Ontvang het, zonder blozen, uit mijn hand.
Een loflijk eergevoel verbood u 't klagen,
Doch ongeluk en nood baart geene schand.
Weldra ontvangt gij windels, deksels, kleeren
Voor 't kleine wicht en voor 't geliefde kroost.
En, ja, ik hoop, uw gade, - zij, uw troost, -
Zal spoedig tot gezondheid wederkeeren.
Wordt gij nog ooit door tegenspoed beproefd,
En hebt gij weer dan met gebrek te strijden,
Vergeet toch nooit hoe Jesus wilde lijden.
Hij was uw God, en echter hoe bedroefd,
Hoe arm en hoe vervolgd was heel zijn leven!...
Dan, aan die stem, die naar de zonde leidt,
Wil daar toch nooit gehoor aan geven.
Laat ons vooral naar 't eeuwig welzijn streven,
Voor 't eeuwig heil zij steeds ons hart bereid.
Wanneer de Heer zal rekening afvragen
Van iedereen, van al de levensdagen
Die hij aan ons te leen geschonken heeft,
Gelukkig dan, gelukkig wiens geweten
Hem niets verwijt, die deugdzaam heeft geleefd
En trouw zich van zijn plichten heeft gekweten.
Geen wanhoop dus!... Kom vrijelijk, mijn vrind,
In uwen nood tot mij ten allen tijden,
Wie zich in druk, of in gebrek bevindt
Heeft recht bij mij op werkzaam medelijden.’

*

Voorwaar geen pen beschrijft den tranenvloed,
Dien 't onverhoopt geluk ontspringen doet.
De vader, diep in zijne ziel bewogen,
Staat sprakeloos, zijn geest is als verdwaald,
Hij heft het oog met dankbaarheid ten hoogen

En twijfelt nog of hem het oor niet faalt.
En dan, geknield ter aarde neergezonken,
Terwijl zijn hart van blijdschap overvloeit,
Omhelst en zoent hij van verrukking dronken,
De hand, die hem 't geluk heeft weergeschonken
En die hij met zijn tranennat besproeit.
‘Wie gij,’ zegt hij, ‘wie gij ook moget wezen,
Een mensch, of wel een geest uit hooger sfeer
Gedaald, voor eeuwig zij uw naam geprezen.
Uw liefdrijk oog had in mijn hart gelezen
En uwe hand kwam troostend op mij neer.
't Is waar, zoo 'k moest den nooddruft af gaan vragen,
Het schaamterood zou kleuren mijn gelaat.
Te diep, mij dunkt zou dit mijn ziel verlagen,
Indien ik moest gaan beedlen langs de straat.

Mijn vader heeft mij van mijn vroegste jaren
De liefde tot het werken ingeplant,
En lang voldeed het zwoegen mijner hand
Om vrouw en kroost van honger vrij te waren.
Doch eens geen werk, dan kwam de bange nood.
De kleine schat dien ik had kunnen sparen,
Was gauw verteerd. Geen werk, geen geld, geen brood!...
Ik voelde mij tot misdaad aangedreven.
Mijn hart bezweek, door 't grievend wee doorwond;
Straks klonk een vloek ten hemel uit mijn mond,
En diefstal, dacht ik, zou mij redding geven,
Wanneer de Heer u te onzer hulpe zond.'

* * *

Spreek gij, arm kind, verstooteling op aarde,
Verworpen van de moeder die u baarde;
Noch uw gekerm, noch uwe kinderlach
Verwon het steenen hart van die ontaarde;
Gij waart de vrucht van haar onkuisch gedrag.
En moeder zijn, dat was voor haar een schande;
En zij, - oprecht een wangedrocht, - verbande
Uit hare ziel de laatste liefdevonk.
Vergat zij dan, dat zij u 't leven schonk,
Wanneer bij nacht in 't donker van de straten
In eenen hoek zij u heeft nagelaten?
Zoo zonder naam en zonder broederkring,
Bestempeld met den smaad van vondeling,
Zeg, waar hebt gij van de eerste levensstonden
Een vriendenhart, een vader weergevonden?
Dit hebt gij, ja, bij hem die onvermoeid
En overal op zoek is naar ellenden,
Wiens liefde zich aan hen heeft vastgeboeid,
Die, buiten hem, noch vriend noch maagschap kenden.

*

Gij ook, niet min beklagenswaardig kind,
- Schoon gij geen vlek op uwe wieg, geen vreeze
Voor smaad en schande in uw geboorte vindt, -
Beroofd, als pas de levensdag begint,
Van 't oudrenpaar; spreek ook, gij, arme weeze.
Wanneer gij als een tweeden vader vondt,
Wiens milde hand uw schreên zou onderschragen,
Werd u dan 't lot niet minder zwaar om dragen,
Min droef 't verlies dat God u overzond?

* * *

't Is niet genoeg 't verlaten kind te minnen,
Te zorgen voor bedroefde huisgezinnen;
Heeft zich daaraan de menschenvriend gewijd,
Nog verder strekt het veld van zijne vlijt,
Want talloos zijn de menschelijke kwalen.
Bezoeken wij met hem de droeve zalen,
Waar onverpoosd de zieke zuchten slaakt.

De kunde, die op heeling streeft, bewaakt
Gedurig daar de sponde van den lijder.
Daar vindt gij ook die maagden, die geen blijder,
Geen schooner lot op aarde kenden dan,
Uit liefde Gods, hun vrijheid, en hun leven,
En alles wat de wereld schenken kan
Ten beste voor des lijders heul te geven.
Zie daar in dit verblijf van leed en pijn
Die wezens met hun weggestorven blikken,
Die door de smart zoo wreed gefolterd zijn.
't Is anders niet dan zuchten, kermen, snikken
En klagen dat u door den boezem snijdt.
En toch ook in die plaats, waar alles lijdt,
De grijze man, wiens krachten hem begeven,
De teere maagd en 't wichtje pas in 't leven,
Daar glimt ook soms een straal die 't hart verblijdt.
Want hier ook strekt een engel zijne wieken
Beschermend uit, bestuurt met wijs beleid
De hulpe, die de heelkunst heeft bereidt
En heeft het oog steeds waakzaam op de zieken.
Door hem wordt dit bedroevend rijk bestuurd,
Dat is gevuld met al de lichaamskwalen.
Door hem wordt weer de fakkel aangevuurd
Wanneer het licht des levens schijnt te dalen,
En hij bestrijdt den engel van den dood
Tot aan het graf. - Dit is zijn heil, zijn leven,
Als hij den mensch, bevochten door den nood,
Den grootsten schat, gezondheid, weer kan geven.

*

Daar ginder rijst nog een liefdadig sticht,
Het werd voor die rampzaalgen opgericht
Aan wie de schoonste gaaf der ziel, het licht
Der rede, werd ontzegd. - Hoe hartverscheurend
Het naar tooneel dier droeve woon, waaruit
Een woest getier, een aaklig wangeluid
Verward ten hemel klinkt; waar deze treurend
Om een gewaand verlies, in droeve spijt
Verkwijnt; waar gene zich het hart verblijdt,
Bedrogen door een ijdel schimgetoover.
Hier geeft zich een aan dwaze beelden over,
Wijl hij in een gedroomde wereld dweept;
Daar scheurt er een, geplaagd en voortgezweept
Door een herdacht misdrijf, in dolle woede
En razernij de matte borst ten bloede.
Rampzalig huis! Helaas, hoe diep toch daalt
De mensch, wanneer zijn ziel, niet meer bestraald
Door 't licht der rede, in duisternissen dwaalt!
Wellicht zijn zij van allen hier verlaten?
En is er nog een hulpe, die mag baten
Tot heeling hunner kwaal? - o Ja, die vlijt,
Dat taai geduld, die zorg, hun toegewijd
In deze woon van liefde, - zij verkonden
Dat alle hoop voor hen niet is verzwonden.
En ondervraag ik dat verstompt gelaat,
Waar droeve waanzin op te lezen staat,
Mij dunkt, het zegt: ‘Ik heb een vriend gevonden,
Een vriend, wiens hart vol liefde voor mij is.’

Op dit gelaat, - hoe dik de duisternis
Der ziel ook zij, - straalt nog erkentenis.

*

Genoeg van die afgrijslijke tooneelen.
Beschouwen wij min zwarte tafereelen,
En treden we in die vredevolle woon
Waar de ouderling, wiens schedel met de kroon
Der grijsheid praalt, voor zijne laatste stonden
Een oord van rust en vrede heeft gevonden.
Eer zij aan u, die dit herbergzaam sticht
Zoo liefderijk en mild hebt opgericht!
Terwijl uw naam alhier door de ouderlingen
Gezegend wordt, ontvangt in 's hemels kringen
Thans uwe ziel het eeuwigdurend loon.

Met vreugde blikt gij neder, uit die woon
Der zaligheid, op hen die op uw schreden
Het liefdepad met vlijt zijn ingetreden.
Ook hunne ziel wordt door die vlam bestraald,
Die over u zoo vurig was gedaald.
Gij ziet met vreugd hoe zij die ouderlingen
Met achting, zorg en eerbied steeds omringen
In deze woon door u gebouwd. - Zoo zal
De grijze man, eer hij dit tranendal
Verlaat, toch ook eens proeven van den beker
Van 't aardsch geluk. Een ure rust, o zeker,
Is niet te veel, na zulk een langen strijd
Van heel een leven. Eindelijk, bevrijd
Van alle zorg, kan hij op deze kusten
Het matte hoofd in vrede laten rusten.

* * *

Dus overal, waar iemand lijdt en treurt,
Wordt door den menschenvriend weer opgebeurd
De zoete hoop. Trouw aan 't gebod des Heeren,
Doet hij het goed, hetwelk hij zou begeeren
Dat men hem deed, indien hij ooit in smart
Of lijden kwam. De liefde van zijn hart
Is onbegrensd; geen ziels- of lichaamskwalen
Waar zijne gunsten niet op nederdalen.
Want de arme man, door honger aangezet
Tot euveldaad, werd vaak door hem gered
Van de oneer en 't gebrek. Zijn handen dragen
Het voedsel aan de hongerige magen,
En al wie naakt is, wordt door hem gedekt
Met wollig, warmend kleedsel. Hij verstrekt
Aan 't kindje, dat noch vader heeft noch moeder,
Tot hulp en troost, tot leidsman en behoeder.
En wordt de zorg, die hij den kranke gaf,
Verijdeld door den dood, tot aan het graf
Blijft hij den arme bij. - Voor alle smarten
Welt zalving uit de milde bron zijns harten.
Zegt, is er wel een schooner lot op aard
Als 't lot, aan u, o eedle menschenvrinden.
Beschermers van den arme, voorbewaard?
Waar lijden is, daar zijt gij ook te vinden;
Waar onder 't wee er iemand gaat gebukt,
Daar opent gij zoettroostend uwe handen.
Mijn hart werd door uw liefdedaan verrukt.
o Kon ik tot de verste, verste stranden
Doen galmen mijne lier, ja, overal
Op aarde, tot de verstverwijderde oorden,
Zou zij uw liefdewerken zonder tal
Verkonden in begeestringvolle woorden.

*

Edoch, gij boogt niet op een ijdle kroon
Van aardschen roem. De vuurge dankgebeden
Der armen zijn het eenig hier beneden

Dat u bekoort. Maar in de hemelwoon,
- o Daar, daar wacht u 't eeuwigdurend loon,
Daar zal uw hart voor eeuwig zich verblijden.
Want, ja, wanneer het uiterst uur der tijden
Zal slaan, als 't ijselijk bazuingeschal
Tot in het diep der graven dreunen zal,
En allen voor den stoel des oordeels dagen,
- Terwijl de booze ziel met schrik geslagen
En bevend voor den Opperrechter staat,
Wiens liefdeleer en -wet zij heeft versmaad, -
Dan zult gij daar, vermengd met de engelenkoren,
Uit Jesus' mond het blijde vonnis hooren,
Dat u een eeuwig, eeuwig leven geeft:
'[1] Komt, allen gij, gij, die mijn Vader heeft
Gezegend, komt u thans in 't rijk verblijden
Voor u bestemd van 't eerst begin der tijden.
Want honger plaagde mij het ingewand,
En gij, gij hebt het voedsel mij geschonken;
'k Was dorstig, doch uit uwe milde hand
Heeft mijne tong het lavend nat gedronken;
'k Was vreemdeling en dwaalde langs de baan,
En gij, gij hebt me in uwe woon genomen;
'k Was naakt, gij hebt mij 't kleedsel aangedaan
Dat warmte deed door mijne leden stroomen;
In zware boeien was ik vastgekneld,
En gij, gij kwaamt door troost mij 't hart verblijden;
Op 't smartend ziekbed lag ik neergeveld,
En gij, gij bracht verkwikking aan mijn lijden;
En als de dood mijn levensdraad verbrak,
Wijl uw gebed, dat opsteeg naar de haven
Der zaligheid, voor mij ten beste sprak,
Hebt ge eerbiedvol 't ontzielde lijf begraven.'

FR. WALTM. VAN SPILBEECK,

Prior der Abdij van Park.

Over de verspreiding der warmte.

1. De warmte verspreidt zich op twee verschillige wijzen, te weten: door de zelfstandigheid der lichamen zelve, of op afstand. Dagelijksche verschijnsels geven ons een voorbeeld van de verspreiding der warmtestof door de zelfstandigheid der lichamen, bij voorbeeld, wanneer men een niet zeer lang stuk ijzer gloeiend maakt aan een zijner einden, ondervindt men weldra dat het min of meer heet wordt in zijne gansche uitgestrektheid. En ingeval men het ijzer in het vuur laat totdat deszelfs warmte niet meer vergroot, vindt men, dat, voor afstanden van het vuur, gelijk aan 1, 2, 3, 4, enz., de warmte vermindert in evenredigheid met de cijfers 1, ½, ¼ ⅛. Deze vermindering in de warmte, naarmate de afstand van het heete punt vergroot, verklaart waarom men een ijzeren vuurhaak, die aan het ondereinde gloeiend is, met het ander einde in de hand kan houden zonder zich te verbranden. Verders is deze vermindering in warmte des te grooter naarmate het heetgemaakte voorwerp minder dikte heeft, zoodat voor twee ijzeren latten van verschillige dikte, de afstand der plaatspunten op denzelfden warmtegraad tot het punt der verhitting, gelijk is aan den

(1) Matth. XXV, 31 en volg.

vierkanten wortel der dikte. Bij voorbeeld, indien eene ijzeren lat verdund wordt tot ¼, 1/9, 1/16, zal het plaatspunt, dat op 60 graden warmte was, dichter nabij het punt der verhitting komen, en wel op zulke wijze dat deszelfs afstand verandert op de ½, ⅓, ¼, enz.; ook kan men eenen ijzerdraad vastnemen op eenen korten afstand van deszelfs gloeiend gedeelte. Alle lichamen zijn niet even goede geleiders der warmtestof. Te dien opzichte hebben de metalen den voorrang boven de andere stoffen: steen, glas, porselein, hout, kool, wollen stoffen, zijn slechte geleiders der warmtestof.

D^{r}. F.-J. MATTHYSSENS.

Helena de Verduldige.
Legende naar de beste bronnen bewerkt.
Vervolg van bladz. 24.

Helena zwalpte een dag en een nacht in de lichte boot op de zee en werd eindelijk aan land gedreven. Zij klom het zeestrand hooger op en bevond zich aan den boord van een groot woud. Zij zette zich ter aarde neder, legde hare kinderkens nevens haar en begon nu haren deerniswaardigen toestand te overwegen. ‘Wee over mij, rampzalige, kermde zij; in deze wildernis moet ik met mijne kinderen sterven van honger en koude; hoe zal ik, met ééne hand, voedsel voor mijne arme kinderkens kunnen verzamelen en hun eene schuilplaats verschaffen?... Helaas, waarom, schoone en allergetrouwste maagd van Glocester, hebt gij door uw bitteren dood ons het leven willen redden?’ Zoo kermende en weenende viel Helena van vermoeienis in een diepen slaap, en terwijl zij sliep kwam er een wolf, die de kinderkens van hare zijde wegnam en ze dieper het woud indroeg. Voordat hij zijn hol bereikte, viel een leeuw met ijselijk gebrul den wolf aan en deed hem zijne prooi lossen. Een hermijt zag het akelig gevecht tusschen deze woeste roofdieren; hij kwam heimelijk toegeloopen, nam de kinderkens op en vluchtte er mede in zijne kluis. Het eene kind, dat de afgehouwen hand aan den hals droeg, noemde hij *Erm*, het andere *Leo*, met welk woord de leeuw bedied werd.

Toen Helena ontwaakte zag zij met schrik dat de kinderkens verdwenen waren. Uitzinnig van smart liep zij klagend heen en weder; langs de eene zijde zag zij niets dan wildernis; aan de andere zijde niets dan water en lucht. ‘Helaas! snikte zij, waarom hebben de roofdieren mij niet even als mijne kinderen verscheurd!’ Een tijd lang stond zij daar, niet wetende wat aan te vangen, toen zij, niet verre van het strand, een voorbijzeilend koopvaardijschip ontwaarde. Zij wuifde met eenen doek en riep met luider stem, zoodat de zeelieden medelijden met deze vrouw kregen, eene boot naar het land afzonden en ze in hun schip opnamen. Na drie dagen liep het schip de haven van Nantes binnen, en daar verbleef nu Helena zestien jaar lang, bedelende langs de straten om haar dagelijksch brood. Nochtans, daar de inwoners der stad meerendeels ongeloovigen waren en hare godsvrucht beschimpten, vertrok zij eindelijk van daar naar eene onbekende streek.

Intusschentijd gebeurde het, dat keizer Alexis van Konstantinopel met zijne vloot te Sluis aanlandde, om Helena op te zoeken. En als hij vernam van de kloosterzuster hoe de armzalige, reeds lange jaren geleden, van daar was vertrokken, zonder dat men wist waarheen zij zich begeven had, werd hij zeer bedroefd en zwoer niet te zullen rusten, alvorens zijne dochter te hebben wedergevonden,

Als koning Hendrik de Saracenen uit Italië had verdreven, reisde hij terug naar Engeland. Zoodra hij in het zicht van Dover was gekomen, zond hij eenen bode vooruit, om aan den hertog van Glocester zijne aankomst te melden, en hem te gelasten zijne groete aan zijne geliefde vrouw Helena te brengen. Toen de ruwaard de woorden des gezants hoorde, stond hij verwonderd, en sprak: ‘Heeft de koning zijne vrouw Helena zoo lief, waarom beval hij mij ze met hare twee kinderen te verbranden?’ Dit hoorende, werd de gezant vervaard en zeide: ‘Heer hertog, hebt gij

de schoone, edele, en goedertiere vrouw koningin om het leven gebracht, zoo vlucht ver van hier, want de koning bemint ze boven alles ter wereld.' Nu begreep de hertog het valsch verraad en hij begon te weenen.

Kort daarna werd koning Hendrik met groote plechtigheid binnen Londen onthaald. Zoodra hij Glocester ontmoette, vroeg hij, hoe het met Helena was. De hertog durfde de waarheid niet zeggen en antwoordde kortaf: 'Zeer wel!' De koning was verheugd en riep uit: 'God zij geloofd, dat hij mij tusschen zoovele gevaren het leven gespaard heeft en ik mijne geliefde vrouw mag terugzien!' Alsdan trad de oude koningin den koning met een bedroefd gelaat te gemoet, om hem te verwelkomen. Koning Hendrik schouwde haar met verwondering aan, en zeide: 'Lieve moeder, waarom zijt gij zoo droef, nu wij gezond in ons vaderland zijn teruggekeerd?' Doch zij sprak en veinsde te weenen van smarte. 'Ach, zoon, waarom vraagt gij mij dit? Weet gij dan niet, hoe Glocester mijne arme Helena met hare kinderkens heeft vermoord en laten verbranden?' De koning, dit hoorende, ontstak in een hevigen toorn; hij deed den hertog voor zich brengen, en dreigde, dat hij hem den verschrikkelijksten dood zou doen sterven. Bleek van ontzetting, antwoordde Glocester: 'Heer koning, wat ik gedaan heb, hebt gij zelf mij bevolen!' Maar de koning bevende van woede, sprak: 'Gij liegt, verrader. Hebt gij mij niet geschreven, dat mijne vrouw Helena bevallen was van twee honden en nu hoor ik dat het twee frissche knapen waren?' De hertog merkte nu, welk verraad er geplogen was en wilde zich bij zijnen koning verontschuldigen. Doch de arglistige koningin-moeder trad vooruit en zeide: 'Zoon, indien Helena u waarlijk lief was, wat vertoeft gij dan zoo lang, haren dood te wreken?' De koning hief zijn slagzwaard in de hoogte, sloeg naar den hertog en sprak met toornige stem: 'Ellendeling, hoe dorst gij u aan mijne vrouw en aan mijne zonen vergrijpen?' Glocester ontweek slechts met moeite den zwaren houw en zeide: 'Heer koning, hoor mij eerst aan en sla dan, indien ik den dood verdiend heb. Ik heb slechts gehandeld volgens uwe bevelen, herhaald in negen verschillende brieven, met uw zegel bestempeld, en zulks wil ik voor het gerecht bewijzen.' Doch de oude koningin, vreezende dat de waarheid mocht aan het licht komen, ging weder tot den koning en zeide: 'Zoon, hoor den verrader niet aan, en vertoef niet langer den vuigen moordenaar uwer vrouw en kinderen te straffen.' De koning overwoog de woorden des hertogs, en sprak hem toe: 'Kunt gij bewijzen, wat gij gezegd hebt, zoo zal ik u genade schenken.'

Middelerwijl dit alles gebeurde, meldde men een keizerlijken gezant aan, en deze bracht de boodschap, dat zijn heer en meester, keizer Alexis van Konstantinopel, niet ver van Londen was aangeland, en oorlof vroeg om de hoofdstad te mogen bezoeken.

Als de koning deze tijding hoorde, sprong hij onmiddellijk te paard en reed met een groot gevolg van edellieden den keizer hoffelijk te gemoet, groette hem en vernam naar het doel zijner verre reis.

Keizer Alexis sprak: ‘Doorluchtige vorst, verschoon mij, dat ik in uwe haven van Londen ben binnengevaren, want ik doorzoek alle landstreken der wereld, om mijne geliefde dochter Helena terug te vinden.’

Koning Hendrik werd bedroefd en zeide: ‘Helaas, ik ook treur over eene Helena, mijne teergeliefde huisvrouw, welke, gedurende mijne afwezigheid, door den hertog van Glocester, met hare twee zonen is omgebracht.’

Als de keizer deze woorden hoorde, werd hij bleek van aandoening en vroeg, van welk land deze Helena afkomstig was.

- Ik weet het niet, zeide koning Hendrik; zij is als eene arme schipbreukelinge op den oever der zee geworpen; zij was haar vaderland ontvlucht, omdat haar vader met haar wilde trouwen, in strijd met Gods wet. Ter wille harer deugden, ondanks mijner moeders raad, had ik haar tot mijne huisvrouw uitverkoren.’

Nu riep de keizer met klagende stem: ‘O, mijne dochter Helena, uw dood zal mij ten grave sleepen!’

Zoo in diepe treurnis reden beide vorsten het paleis binnen.

Terstond werd Glocester voor den hoogen rijksraad gedaagd om zich te verantwoorden over den gepleegden aanslag op het leven der koningin. Maar nu liet de hertog de negen boden, één voor één, elk met den koninklijken brief in de hand, voor den rechterstoel verschijnen. De inhoud der vorstelijke brieven werd voorgelezen, de zegels nauwkeurig onderzocht en echt bevonden.

Toen stond de koning verbaasd, en deed iederen bode op nieuw en afzonderlijk scherp ondervragen, over den man wien hun deze brieven had ter hand gesteld. De zeven eersten zwoeren valschelijk en eenstemmig, dat het de patriarch van Napels was; alleen de achtste wilde niet langer meineedig blijven, en zeide: ‘Heer koning, ik weet niet of men mij hangen of radbraken zal; maar wat er ook met mij moge geschieden, tot redding mijner arme ziel, wil ik waarheid spreken.’ De oude koningin werd bij deze woorden vervaard; zij wendde zich haastig tot den koning en zeide: ‘Zoon, uw dralen om den vuigen moordenaar uwer huisvrouw en kinderen te straffen, verwondert mij zeer; ziet gij niet, hoe deze bode u wil beliegen?’

Toen stond de hertog van Glocester recht, en sprak: ‘Heer koning, als gij uit den lande reisdet, hebt gij mij tot ruwaard over Engeland aangesteld, en nog hebt gij tot hiertoe deze vorstelijke macht uit mijne handen niet overgenomen; als regent dan over dees koninkrijk, en krachtens de wetten des lands, leg ik de hand op deze vrouw, en als een, die zulks vermag, zal ik ze in bewaring houden, tot dat ik wete, wie deze verraderij jegens mij gepleegd heeft.’ Koning Hendrik liet den hertog begaan en de oude koningin werd in eene zaal des paleizes opgesloten en streng bewaakt.

Nu legde de bode zijne bekentenis af en ontdekte het helsch bedrog dat te Dover gepleegd was.

Al de andere boden werden op nieuw opgeroepen, en zij werden gefolterd op de pijnbank, tot dat zij de waarheid beleden.

De hooge raad sprak nu het vonnis des doods tegen de acht verraderlijke boden uit; den negende, die alleen door den koning was afgezonden geweest, en aan het misdrijf onplichtig was, werd uit de gevangenis geslaakt.

Glocester deed onmiddellijk de booswichten ophangen; slechts dengene, die de waarheid vrijwillig bekend had, schonk hij lijfsgenade.

Terwijl dit gebeurde, verlangde keizer Alexis de oude koningin in het geheim te mogen spreken. En als hij met haar alleen was, veinsde hij eene vurige liefde voor de valsche vrouw en zeide: ‘Mevrouw, ik bemin u boven alle andere vrouwen, en wilt gij mede naar mijn land reizen, dan zal ik u kronen tot keizerin van het Oosten.’

Dit beviel de oude koningin bovenmate en zij sprak: ‘Heer keizer, indien gij mij trouwen wilt, zal ik uw hoofd met nieuwen luister sieren; ik zal mijnen zoon van kant helpen, en den troon van Engeland voor u openstellen. Tot onderpand mijner trouw, aanvaard dezen gordel.’

En zij bond den met goud geborduurden gordel met de borze er aan van haar middel los. Maar nauwelijks was het kostbaar geschenk in handen des keizers, of zij herinnerde zich het valsche zegel, in de borze verborgen, en vroeg den gordel terug. Maar de keizer antwoordde niet, ging stilzwijgend heen, en sloot de kamer dicht.

Hij trad de raadzaal binnen en vertoonde den gordel en het zilveren zegel der oude koningin. De koning stond verbaasd en vroeg naar de vorstelijke zegels van Helena en van Glocester, en als hij nu al de vorstelijke zegels nevens het zijne had gelegd, en er geen onderscheid in vond, zeide hij: ‘Hoe mag dit komen? Ik liet zoo maar drie zegels maken en nu vind ik er vier!’

Glocester liet nu de oude koningin voor den den raad oproepen en sprak tot haar: ‘Mevrouw, belijd nu de waarheid, want uw laatste uur is geslagen; uwe valsche boden zijn dood en gij ook moet sterven.’

Als de boosdoenster deze scherpe woorden hoorde, werd hare ziel met benauwdheid bevangen, en zij bekende eindelijk welk afschuwelijk verraad zij gepleegd had.

Koning Hendrik bedekte zijn aangezicht met beide handen, en ging weenend heen.

De hooge raad velde een doodvonnis tegen de boosaardige koningin, en Glocester deed haar te Dover in zee werpen.

Dan ging de hertog tot den koning en troostte hem. Hij verhaalde, hoe hij den moed niet had gehad de schoone Helena ten dood te brengen, en hoe zijne arme zuster voor haar gestorven was. Toen koning Hendrik en keizer Alexis vernamen, dat Helena met beide hare kinderen het leven werd behouden, besloten zij niet te rusten, alvorens zij zouden ontdekt hebben wat van hen geworden was.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. - De heer A. Van Camp hield onlangs in de maatschappij het *Vlaamsche Volk* eene belangrijke voordracht over de luchtverschijnsels. De redenaar wist zijn moeielijk onderwerp voor al zijne hoorders bevattelijk te maken en verwierf dan ook den meesten bijval.

- Uitslag van den internationalen prijskamp van tooneelletterkunde, uitgeschreven door het provinciaal leescomiteit (zie 1874, blz. 132). Ingekomen 54 stukken. 1e prijs, *De kleinzoon,* blijspel, door Reiger (Amsterdam); 2e prijs, Een *strijd tusschen twee*, tooneelspel, door Jos. Van Hoorde (Gent); 3e prijs, *Bromhof de Verrader,* blijspel, door A. Ilksz. Van Dam (Pingjum, in Friesland); 4e prijs, *Het stekelvarken,* blijspel, door W. Knibbeler (Namen). Buitendien bekwamen de volgende mededingers eervolle meldingen: W. Knibbeler, E. Campers (Antwerpen), H.C. Reijaards (Amsterdam), L. Van Lier (Amsterdam).

- Onlangs zagen wij eene proef der groote koperplaat naar de *Kruis-oprichting* van Rubens uit de O.-L.-Vrouwekerk, aangelegd door wijlen E. Corr en voltooid door J.B. Michiels voor de maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten. De plaat is zeer wel gelukt. Wij raden de maatschappij aan, voornoemden verdienstelijken plaatsnijder te gelasten met het graveeren der vleugeldeuren van de *Kruis-oprichting.* Hiermede zou het werk volledig zijn.

Lier. - De heer Hubar, voorzitter van de godshuizen, heeft aan het stadsbestuur geschonken eene oorspronkelijke akte van hertog Jan, geschreven op perkament, gedagteekend van het jaar 1300 en voorzien van des hertogs zegel. Bij deze akte wordt aan de laatbank der abdij van Nazareth erf- en onterfrecht verleend op al de leengoederen van dit gesticht.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 9 Februari, zijn tot ridders der Leopoldsorde benoemd de volgende kunstenaars, die aan de tentoonstellingen van schoone kunsten, te Antwerpen en te Gent, hebben deel genomen: David Col, H. Schaefels en Jos. Van Luppen, te Antwerpen; Juliaan en Albert De Vriendt, van Gent, thans te Brussel gevestigd.

- Van *Patria Belgica* bevatten de 29e en 30e afleveringen: het vervolg en slot over *de groote nijverheden des lands* door Ed. Romberg; *de geschiedenis der geneeskunst* door V. Desguin; *de geschiedenis van het openbaar onderwijs* door E. Greyson; *inrichting van het openbaar onderwijs* door denzelfde met vijf kaarten en de *geschiedenis der drukkunst en der boeken* door Ch. Ruelens.

Leuven. - Voor het museum is aangekocht van den heer Albrechts een houten *St.-Joris die den draak velt*, voortkomende van de aloude Leuvensche handbooggilde. De heer Valerius Aelbrecht heeft aan het museum geschonken de zijden bannier der burgerwacht van de Mechelschestraat, te Leuven, uit den tijd van Maria-Theresia.

Nijvel. - De gemeenteraad heeft besloten tot de oprichting van een levensgroot metalen standbeeld ter eere van Jan De Verver, bijgenaamd Tinctoris, een van de grootste toonkunstenaars der XVe eeuw. Naar Napels geroepen aan het hof van koning Ferdinand, op het einde der XVe eeuw, stichtte hij daar die beroemde muziekschool welke zooveel bijdroeg tot de opbeuring en den bloei der muziek in Italië. Het Belgisch staatsbestuur gaat eene nieuwe uitgaaf van Tinctoris' werken over de

harmonie doen bezorgen. De nederige woning, waarin De Verver (alias Tinctoris en Teinturier) geboren werd, staat te Nijvel nog overeind. Het gedenkteeken wordt gemaakt door L. Samain. Met inbegrip van het voetstuk, zal het 7 1/2 meters hoog zijn. Tinctoris' beeld, in de kleeding van opperkapelmeester, een muziekboek in de hand, zal 2^{m}70 lengte hebben. Het zinnebeeld der gewijde toonkunst zal het voetstuk versieren, dat in ojivalen stijl opgevat is. De gezamenlijke kosten zijn geschat op 25,000 fr.

De geschiedschrijver Edm. Van der Straeten heeft met stukken uit het rijksarchief bewezen, dat de familie De Verver afkomstig is van Diest, dat zij te Mechelen heeft verbleven en zich daarna te Nijvel neergezet.

Buitenland.

Dusseldorp. - Er worden volop toebereidsels gemaakt voor het groot *Niederrheinsche* muziekfeest, dat met de aanstaande Sinksendagen zal plaats hebben onder de leiding van Joachim uit Berlijn. Den eersten dag zal men uitvoeren de missen van von Beethoven en de *C-dur-symfonie*, met de slotfuga van Mozart; den tweeden dag, Händel's *Herakles* en den derde de *B-dur-symfonie* van Schumann en het *Schicksalslied* van Brahm. Als afwisseling zullen er uitmuntende solisten optreden.

Sevilla. - Rond het einde van verleden jaar werd in Sevilla's hoofdkerk uit eene schilderij van Murillo, voorstellende de *Verschijning van Christus aan den H. Antonius*, een groot stuk gesneden en gestolen; op het uitgesneden en geroofde stuk, was de heilige Antonius geknield afgebeeld. In Januari werd het geroofde stuk teruggevonden en in beslag genomen bij den kunstkooper Schans, in Broadway te Nieuw-York. Schans had het tegen 250 dollars gekocht van eenen Spanjaard met name Garcia, die in hechtenis is genomen. Op het ontdekken der schildering was door de Spaansche regeering eene belooning van 50,000 fr. gesteld. Het stuk is erg beschadigd.

Sterfgevallen.

M.J. BOSSCHA, oud-leeraar aan het Amsterdamsch atheneum en gewezen minister van eeredienſten in Nederland, is den 9^{n} December op 77-jarigen ouderdom overleden in den Haag; hij bekleedde een eersten rang tusschen de Nederlandsche geschiedschrijvers. Onder een groot getal andere werken leverde hij *Nederlands heldendaden te land* en eene uitvoerige beschrijving van het *Leven van Willem II.*

JAN P. LAROUSSE, de beroemde schrijver van het *Grand Dictionnaire universel du XIXe siècle* en van een groot getal andere werken, te Toucy (Yonne), in 1817, uit een arbeidersgezin geboren, is te Parijs op 3 Januari overleden.

CRETINEAU JOLY, die onder andere verscheidene werken over de Vendeesche oorlogen en eene *Histoire de la compagnie de Jésus* schreef, is in 't begin van Januari te Parijs overleden, ongeveer 71 jaren oud.

D.-H.-A. MELBYE, de beroemde Deensche zeeschilder, in 1818 te Kopenhagen geboren, is in den loop van Januari overleden te Parijs, waar hij sedert 1847 gevestigd was.

F.W.A. ANGELANDER, de beroemde sterrekundige, overleed op 15 Februari jl. te Bonn; hij was te Memel, op 22 Maart 1796 geboren. Zijne voornaamste

waarnemingen hebben betrekking tot de vaste sterren, die eene sterke beweging vertoonen. Ten aanzien van 300 dier sterren heeft hij zeer belangrijke waarnemingen openbaar gemaakt. Ten jare 1837 verscheen zijn werk over de beweging van het zonnestelsel en zeer korten tijd daarna werd hij te Bonn als professor beroepen. De sterrewacht, die aldaar sedert is opgericht (eerst in 1845 was zij gereed) schonk hem de gelegenheid zijne waarnemingen voort te zetten. Na de voltooiing der sterrewacht te Bonn, heeft hij zich hoofdzakelijk bezig gehouden met het onderzoeken van de veranderingen, welke het licht van sommige sterren ondergaat. Wijders heeft hij in zijn *Uranometrie* de uitkomsten zijner metingen tot bepaling der grootte van eene menigte sterren bekend gemaakt. De nieuwe hemelkaart, door hem vervaardigd, welke eerst voor korten tijd het licht heeft gezien, wordt onder de beste van dien aard gerangschikt.

Konijnen.

Onderstaande plaat verbeeldt eene konijnenjacht. In de oogen der honden is te lezen, met welk verlangen, zij het oogenblik te gemoet zien, waarop het weerlooze diertje, dat door hen achtervolgd wordt, in hunne macht zal zijn Met wijd geopenden

muil achtervolgen zij de prooi die hun niet meer zal ontsnappen. Wat rekt het arme konijn zijne buigzame lenden in hunne volle lengte uit, om het in snelheid van zijne vervolgers te winnen! Het werpt de lange ooren in den nek en tracht door verbazend groote sprongen aan zijne bloeddorstige vijanden te ontsnappen.

Niemand dan een hartstochtelijk jager kan getuige zijn van dezen ongelijken strijd, zonder eene opwelling van medelijden te gevoelen.

En nochtans is het goed, ja zelfs noodzakelijk, dat op de wilde konijnen jacht wordt gemaakt, want zij zijn inderdaad groote boosdoeners. Met meer vrijheid, zouden zij niet slechts duren tijd, maar om zoo te zeggen hongersnood veroorzaken.

Men weet, met welke snelheid zij zich voortplanten. Een wijfje kan in een jaar meer dan dertig jongen werpen.

De streken, waar vele konijnen zich ophouden, mogen dan ook te recht verpest worden genoemd. De schade, die de landbouw van deze dieren te lijden heeft, wordt niet bij honderden, maar bij duizenden berekend.

Van groote dieven luidt een spreekwoord: zij laten niets ongerept, dan wat te heet of te zwaar is. Zoo insgelijks de konijnen. Slechts van wat te hoog voor hen staat, blijven zij af. Konden zij klauteren, zoo zouden zij ook de boomvruchten niet sparen. De vruchtboomen sparen zij niet altijd. Bij gebrek aan sappiger en malscher voedsel, in de lente en den winter, verknagen de konijnen de stammen van jonge kriekelaars, appel-, pereboomen enz.

Hoe de wilde konijnen huishouden op velden en akkers, behoeft wel niet gezegd te worden. De vraatzucht dezer dieren is maar al te wel gekend. Zij zijn onverzadelijk.

In sommige streken zijn de buitenlieden er in gelukt, de wilde konijnen als het ware geheel en al uit te roeien. Op boschrijke plaatsen gaat de vernieling der gevreesde diertjes echter met moeilijkheden gepaard, die de bereiking van het beoogde doel uiterst moeielijk, ja schier onmogelijk maken.

Om de landbouwers te gemoet te komen in den verdedigingsstrijd - zoo mag het heeten - dien zij verplicht zijn te voeren tegen de wilde konijnen, heeft het staatsbestuur sedert eenige jaren toegelaten, er geheel het jaar door jacht op te maken met fretten. Van deze vergunning wordt op breede schaal, en met goed gevolg, wat de vernieling der wilde konijnen betreft, door de buitenlieden gebruik gemaakt.

Op verschillende tijdstippen zijn de lands- of gewestelijke regeeringen verplicht geweest, maatregelen te nemen, ten einde de oogsten tegen de wilde konijnen te beschermen. Zoo vermelden de kronieken, dat in 1402 de konijnen in het graafschap Namen zoo zeer vermenigvuldigd waren, dat Willem van Vlaanderen de boeren toeliet deze dieren binnen zekere palen met honden te jagen.

De geschiedenis heeft een feit geboekstaafd, welk aantoont dat de wilde konijnen niet om hunne vraatzucht alleen te vreezen zijn. De Spaansche stad Terragona is eens letterlijk ondergraven geweest door de konijnen. Er vielen een groot getal huizen in en een zeker getal inwoners kwamen hierbij om het leven.

Het vleesch van wilde konijnen is een smakelijk gerecht, vooral des winters, wanneer deze dieren verplicht zijn zich hoofdzakelijk te voeden met brem, wilde thymus en andere dergelijke gewassen.

Helena de Verduldige.
Legende naar de beste bronnen bewerkt.
Vervolg van bladz. 24.

Als de kinderen nu zestien jaar lang bij den hermijt gewoond hadden, sprak hij eens tot hen: ‘Ziehier de plaats waar ik u gevonden en aan de wilde dieren ontrukt heb!’

- Hoe, zeiden de jongelingen, zijt gij dan onze vader niet?

- Neen, antwoordde de hermijt; zestien jaar geleden heb ik u hier verlost uit de klauwen van eenen leeuw en eenen wolf; ik heb u sinds dien als mijne eigene kinderen opgevoed, en zoo wil ik blijven doen.

Doch de jongelingen zeiden: ‘Vermits gij onzen vader niet zijt, zoo willen wij gaan van land tot land, om onzen echten vader weder te vinden.’

Zij omhelsden teederlijk den goeden hermijt en begaven zich naar den oever der zee. Niet verre van het strand lag een groot koopvaardijschip. De kapitein ondervroeg de jongelingen over hunnen oorsprong, en waar zij henen wilden reizen? Doch zij zeiden: ‘Wij kennen noch vader, noch moeder; een hermijt heeft ons in het woud gevonden en opgevoed, en nu willen wij gaan van land tot land om onze ouders weder te vinden.’

De kapitein had medelijden met hunnen toestand; hij gaf hun betamelijke kleederen en nam hen in zijn schip op.

Na drie dagen varens landden zij te Beauvais aan. De gravin welke over het land heerschte werd ten dien tijde sterk door den hertog van Glocester beoorlogd. Zij ontving dus met welgevallen de twee sterke en schoone jongelingen aan haar hof, en vermits zij dapper en koen waren, droeg zij hun eereambten op.

Door de zware belegering werd de stad in 't nauw gebracht, en onder het volk ontstond groote ellende. Leo, door medelijden bewogen, deelde aan de arme lieden vele aalmoezen uit.

Eens gebeurde het, als vele gasten aan de tafel der hertogin waren genoodigd en de jongeling belast was met het opzicht over den maaltijd, hij al de spijzen, welke in de keuken waren, aan hongerige menschen weggaf.

Als nu de voorname gasten aan tafel zaten en de gravin bevel gaf het eten op te disschen, kwam de hofmeester te voorschijn en verhaalde wat er gebeurd was. De vorstin ontstak in toorn over de schande, welke haar werd aangedaan. Zij deed Leo en zijnen broeder Erm onmiddellijk buiten de stadspoorten voeren. Daar vielen zij in de handen des vijands en werden voor den hertog van Glocester gebracht. Deze ondervroeg hen over hunne afkomst en over hunne inzichten.

Leo zeide: ‘Beiden zijn wij buiten de stad gebannen, omdat wij de spijzen der vorstelijke tafel onder de arme lieden hebben uitgedeeld.’

De hertog wilde nog weten, wat de lederen borze bevatte, die aan den hals van Erm hing, en als hij vernam dat daarin eene vrouwenhand stak, werd hij door de herinnering aan zijne arme zuster en de schoone Helena gansch ontroerd. Hij deed de jongelingen bij zijne hofhouding blijven.

Kort nadien werd de vrede gesloten en door een huwelijk tusschen de gravin van Beauvais en den hertog van Glocester bekrachtigd. Zoo kwamen Leo en Erm aan het hof der gravin en in hunne vorige eereambten terug.

Het gebeurde nu, dat de gravin eene meer dan gewone vriendschap voor Leo gevoelde en zij schaamde zich niet hem zulks openlijk te toonen. Dit gedrag schrikte den jongen man af en hij vluchtte met zijnen broeder Erm heimelijk uit de stad en begaf zich naar Tours, aan het bisschoppelijk hof. De bisschop ondervroeg de jongelingen en als hij hunne lotgevallen hoorde, werd hij zoo innig voor hen ingenomen, dat hij hun christennamen gaf; Leo noemde hij *Martijn* en Erm *Brictius*. Hij hield beiden aan zijn hof en maakte van Martijn zijnen hofmeester en van Brictius zijnen klerk.

Het geviel, dat Helena insgelijks te Tours was aangekomen, en zich onder de arme lieden bevond, wien dagelijks voor het bisschoppelijk paleis aalmoezen werden rondgedeeld. Martijn kende zijne moeder niet; maar telkenmale dat hij haar eene aalmoes toestak werd hij gansch ontroerd en waarom wist hij zelf niet.

Na vele landen te hebben doorreisd, kwamen de koning van Engeland en de keizer van Konstantinopel ook te Tours aan. Zij zonden eenen gezant vooruit naar den bisschop, om hem te verzoeken in zijne stad te mogen vernachten.

Als de bisschop vernam welke machtige heeren er vóor de stad waren aangekomen, ging hij hen te gemoet, om ze te verwelkomen en naar zijn paleis te voeren. Helena stond onder den hoop arme lieden, als de bisschop met de vreemde vorsten zijn paleis intrad. Zij herkende haren vader en haren man; vol schrik vluchtte zij weg, bij haarzelve jammerende: ‘Helaas! waar zal ik, rampzalige, eene veilige schuilplaats vinden tegen deze twee vorsten, die mij naar het leven staan, zonder dat ik het verdiend heb!’

Terwijl de heeren in de groote zaal van het paleis vergaderd waren, ging Martijn stilzwijgend uit en deed al de spijzen, welke zich in de keuken bevonden onder de arme menschen die op de straat stonden, uitdeelen.

Als de maaltijd nu moest opgediend worden voor de vorsten en hun gevolg, zeide een der dienaars tot den bisschop: ‘Eerwaarde heer, wat zullen wij aanvangen? Martijn, om u te beschamen, heeft de bereide spijzen onder het gepeupel uitgedeeld.’

De bisschop riep Martijn en sprak hem streng toe, en vroeg of men armen lieden het beste van den maaltijd moest weggeven en nog wel voor dat de heeren waren gediend? Martijn antwoordde eerbiedig: ‘Ja, eerwaarde heer, zoo moet het zijn. Eerst moet men God dienen, dan de menschen, - en wat men den armen geeft, geeft men aan God en dat moet het beste zijn.’ Intusschen kwam een dienaar aangeloopen en zeide tot den bisschop: ‘Eerwaarde heer, laat de heeren aan tafel nederzitten; want, o wonder! de keuken is zoo vol spijzen, dat men nauwelijks weet waarmede er te blijven.’

Als de kerkvoogd dit hoorde, stond hij op en sprak: ‘Mar-

tijn, gij dient mij; maar ik behoorde u te dienen; doe in het vervolg naar uw welbehagen.'

De vorsten waren verbaasd over de kostelijke spijzen en dranken die hun werden voorgediend, en prezen luide den hofmeester. Als echter koning Hendrik de lederen beurs in het oog kreeg, welke Brictius steeds aan den hals droeg, wilde hij weten, wat zij bevatte. Na veel pramen toonde de jongeling aan koning Hendrik de dorre hand. Bij dit zicht verbleekte de vorst van ontroering; hij had den trouwring van Helena aan een vingerlid herkend, en klagend riep hij uit: 'Ach! het is de hand van mijne arme huisvrouw, de schoone Helena!'

En als hij de lotgevallen der jongelingen gehoord had, sprong hij van vreugde op, en sprak: 'God zij geloofd! ik heb mijne beide zonen teruggevonden!' Er was groote blijdschap onder al de aanwezigen over deze gelukkige gebeurtenis.

Helena had in vele landen, sinds hare vlucht uit Tours, omgedoold, en was eindelijk te Napels aangekomen. Daar zette zij zich neder op de trappen van het paleis des patriarchs en bad om eene aalmoes. De kerkvoogd was ontroerd bij het zien dezer vreemde bedelares en vroeg van waar zij kwam, en hoe zij maar eene hand had. 'Eerwaarde heer, zeide Helena, ik kom uit Frankrijk, en onderwege hebben mij roovers aangevallen, en een hunner, terwijl ik mij verweerde, heeft mij de hand afgekapt. Toen ben ik zoo luide beginnen te klagen, dat om mijn gekerm landlieden zijn toegesneld en de boosdoeners zijn weggevlucht.'

Zij sprak de waarheid niet, uit vrees dat haar oom haar anders zou herkend hebben.

Doch verder vroeg nog de patriarch of zij ooit eene vrouw insgelijks met eene hand ontmoet had, welke men Helena noemde.

De schoone Helena, kon een tijd lang niet spreken van aandoening, en zij verduisterde nogmaals de waarheid. 'Ja, eerwaarde heer, zeide zij, ik heb zoo eene gekend, zij woonde te Nantes in mijns vaders huis; doch zij is weggevlucht, omdat haar vader en haar man haar achtervolgden en haar wilden dooden.'

Toen zeide de patriarch: 'Vrouw, ter wille mijner nicht wil ik u eene schuilplaats geven in mijn paleis.' Maar Helena antwoordde: 'Heer, ik begeer niet anders dan te mogen vernachten onder de trappen van uw paleis en de broodkruimels te mogen eten, welke van uwe tafel vallen.' De patriarch zeide: 'Vrouw, wat gij verlangt zal u geschieden.'

Helena nam een weinig stroo, droeg het onder de trappen van het paleis en woonde er geduldig in nederigheid en in gebed. De patriarch stelde belang in de vrome bedelares, en telkenmale hij zijn paleis in- of uitging bleef hij eene wijle staan en sprak met haar over Helena.

De kerkvoogd had intusschen aan koning Hendrik en aan keizer Alexis eene boodschap gezonden, om te melden dat hij ten zijnent eene vrouw gevonden had, welke Helena gekend had, en tijding over haar geven kon. Als de vorsten dat vernamen, waren zij zeer verblijd en stelden zich op weg naar Napels.

Maar zoodra de vorsten zich in de nabijheid der stad bevonden, verliet Helena heimelijk hare schuilplaats en begaf zich weder op weg naar Tours, hopende zich daar in veiligheid te bevinden. Daags na de ontvangst van den keizer en den koning, wilde de patriarch Helena in het bijzijn der vorsten ondervragen; doch men vond

haar nergens. In eenen schuilhoek, onder eenen steen verborgen, ontdekte men eindelijk eenen brief en daarin las men:

‘Ik ben Helena, dochter des keizers van Konstantinopel, huisvrouw des konings van Engeland, en een jaar lang heb ik hier onder de trappen des paleizes gewoond en de broodkruimels gegeten welke van de tafel van den patriarch, mijnen oom, vielen. Wat heb ik dan, rampzalige, misdreven opdat men mij, de gansche wereld door, zoo wreed blijve vervolgen?’

In diepe treurnis verlieten de vorsten Napels en reisden naar Frankrijk terug. Een tijd nadien gebeurde het echter, dat een oude krijgsknecht des konings van Engeland, eene vrouw met eene hand, bij de waterbron ontmoette, waar hij zijn paard te drinken leidde, en het scheen hem toe, of hij had diezelfde vrouw vroeger nog gezien; dies sprak hij haar toe: ‘God geve u een goeden dag, vrouw, het komt mij voor, alsof ik u vroeger gezien had aan mijns meesters hof. Zeg, wie zijt gij en waar woont gij?’ Bij het hooren dezer woorden werd Helena bevreesd; zij verwijderde zich ijlings zonder te antwoorden. Doch de oude soldaat had haar heimelijk opgevolgd en de woning opgemerkt waar zij was binnengetreden. Hij spoedde zich om aan koning Hendrik te verhalen wat hij gezien had. De vorst was hierover verblijd en hij beloofde den soldaat honderd marken goud, indien hij de schuilplaats der vrouw konde aanwijzen.

De oude dienaar des konings, begeerig om de honderd marken gouds te verdienen, ijlde terug naar het huis, waar hij Helena had zien ingaan, en hij vroeg de waardin waar de vrouw met ééne hand verbleven was.

Doch de waardin zeide: ‘Zulke vrouw ken ik niet, en ik heb ze nooit gezien.’

Zij spaarde de waarheid, omdat Helena haar gebeden had, haar niet te verraden.

‘Ik heb ze hier zien binnengaan, zeide de krijgsknecht, en zegt gij me niet waar ze verbleven is, zoo zult gij den dood sterven!’

De waardin werd vervaard als zij zag dat er lijfsgevaar voor haar was en zij wees de kist aan, waarin Helena verborgen lag.

Als de rampzalige hoorde, dat zij verraden was, wierp zij het deksel van de kist open, trad te voorschijn en smeekte den krijgsknecht, om Godes wille, eene weerlooze vrouw, wier dood hem niet baten zoude, niet over te leveren.’

Maar de dienaar herkende nu zijne koningin Helena en sprak haar eerbiedig toe: ‘Mevrouw, ween niet, want ik zweer u bij mijn kerstengeloof, u zal geen kwaad geschieden.

Vrees niets; ik zal u bij den keizer, uwen vader, bij den koning, uwen man en bij uwe beide zonen geleiden, en allen verlangen vurig u weder te vinden.'

'Leven mijne zonen nog? riep Helena uit, zoo wil ik met u medegaan, waar ook gij mij zult geleiden.' Zij weende van vreugde, en bij deze blijde tijding was al hare vrees verdwenen.

Zoodra koning Hendrik de vrouw met ééne hand ontwaarde, herkende hij terstond de schoone Helena, en met blijdschap riep hij uit: 'Mijne lieve kinderen, Martijn en Brictius, daar is uwe moeder, de dochter van keizer Alexis, mijne teergeliefde koningin!'

Hij snelde Helena te gemoet, vatte haar bij de hand, omhelsde haar en weende van vreugde omdat hij haar teruggevonden had.

De ontmoeting met keizer Alexis en hare kinderen was even teerhartig.

De koning deed rijke kleederen brengen, zijne vrouw versieren als eene vorstin die zij was en haar zoo naar zijn hof geleiden.

Als men acht dagen lang plechtig feest had gevierd, vertrok keizer Alexis terug naar Konstantinopel. Martijn werd tot koning over Engeland uitgeroepen en koning Hendrik ging met Helena Napels bewonen; en zij leefden nog vele jaren in deze stad als vrome christenen.

Over de verspreiding der warmte.

II. Om de warmteleidingskracht der lichamen te waardeeren, kan men het volgend tuig van Inghenouz

gebruiken. Het bestaat uit een koperen kistje, waarvan een der zijwanden vasthechting geeft aan kleine cilinders van verschillige stof, welke cilinders eene liggende richting hebben en met eene laag was overdekt zijn. Men giet kokend water in het kistje, en welhaast doet de warmte, die de cilinders doordringt, het was smelten op wijden afstand voor de cilinders die geleiders zijn, en op korten afstand voor die welke van de warmte weinig doordrongen worden.

De volgende lijst geeft voor verschillige lichamen cijfers die evenredig zijn met hunne leidingskracht voor warmtestof.

Benaming.	***Evenredige cijfers.***
Goud	2004
Zilver	1950
Koper	1800
IJzer	750
Spiautel (Zink)	729
Tin	609
Lood	360
Marmer	47

Porselein	24
Bakaarde	23

D[r]. F.-J. MATTHYSSENS.

De meisjes van Brabant.[(1)]

De meisjes van Brabant die spannen de kroon!
Hun oog is een genster, een roosjen hun koon;
Hoe lief en hoe lokkend toch kijken ze rond;
Hoe zacht en hoe zoet zijn hun lipjes en mond;
Hoe zwierig hun tred en hoe fijn!
Maar geene, maar geene,
Lijk Lene, schoon Lene,
Maar geene lijk Leneken mijn!

De meisjes van Brabant die dragen een kleed
Van kostbare stoffen, nu smal en dan breed;
Van kantene mutsjes en houden zij niet:
't Zijn doekskens met bloemen alom, wat ge ziet,
't Zijn doekskens van louter satijn!
Maar geene, maar geene,
Lijk Lene, schoon Lene,
Maar geene lijk Leneken mijn.

De meisjes van Brabant zijn moedig en sterk,
En vóór dat het daget reeds nugger aan 't werk;
Ze naaien en breien bij 't grazende vee,
Of sprenken het linnen of snijden den klee....
Zoo elders er ievriger zijn,
Geene eene, geene eene,
Lijk Lene, schoon Lene,
Geene eene lijk Leneken mijn.

De meisjes van Brabant gaan gaarne ten dans,
En draaien er rond naar de wijze des lands;
Van nieuwere sprongetjes kris ende kras,
Van polka's, mazurka's op maat en op pas,
Van al dat gezwirrel geen schijn!
Maar eene toch, eene,
Mijn Lene, schoon Lene,
Maar eene toch, Leneken mijn.

De meisjes van Brabant zijn gaarne gevrijd.
Wie jonkman is, kome, maar kome bij tijd;
Want, als eens het kloksken het Angelus klept,
Dan wordt er geen woord meer van vrijen gerept,
Of... 't zou aan het vensterken zijn
Van eene, van eene,
Mijn Lene, schoon Lene,
Van eene, mijn Leneken mijn.

De meisjes van Brabant zijn gaarne getrouwd.
Als 't moschje, dat tjilpt in het lommerrijk hout,

(1) Ontleend aan de *Liederen en liedjes* van het door ons op bladz. 8 vermelde werk: *Hartelust*, door J. Brouwers, bij Closson en C[ie] te Brussel verschenen.

Als 't bieken in 't veld, en als 't vischje in den vloed,
Zoo hijgen hun hartjes naar 't huwelikszoet,
Dat nimmer verslapp' noch verdwijn',
Maar geene, maar geene,
Zoo vurig als Lene,
Zoo vurig als Leneken mijn.

J. BROUWERS, Z.

De huizen in China.

In 1871 bladz. 181 gaven wij de afbeelding van eenen Chineschen winkel; thans deelen wij de afbeelding mede van een aanzienlijk Chineesch huis van binnen gezien. Gewoonlijk bestaan de huizen in China uit een enkele verdieping, van binnen in onderscheidene kamers verdeeld en alleen langs den kant eener binnenplaats van vensters voorzien. Het aanzienlijkste vertrek, dicht bij de deur, dient zoowel om er den maaltijd te houden als om

er vreemdelingen te ontvangen. Meer achterwaarts zijn de afzonderlijke kamers, waarvan de portalen door nederhangende zijden of katoenen gordijnen zijn afgescheiden. Dicht bij Peking, en vermoedelijk ook elders, zijn de meeste kamers voorzien van eene bedstede van gebakken steen, met eenen oven er onder, om ze des winters te verwarmen. Zij zijn gewoonlijk belegd met eene vilten mat, welke, te gelijk met de warmte, huisvesting verleent aan vrij wat ongedierte. Die stookplaatsen zijn evenwel gedurende strenge winters hoogst noodzakelijk, wanneer voor de aanzienlijker huizen het vuur buiten het vertrek wordt aangelegd; maar in de armoedige woningen is de stookplaats van binnen, en dient zoowel om het eten te koken als om zich te warmen, en daar rondom zit ook het geheele huisgezin. Aan de huizen van aanzien vindt men in den voorgevel drie deuren, bestaande uit twee openslaande in het midden, en ééne van weerskanten. De beide laatste dienen voor gewone gelegenheden, terwijl de middelste alleen dient om aanzienlijke genoodigden in te laten. Aan de kanten hangen twee groote ronde lantarens, waarop de naam en de rang van den bewoner geschreven staan, zoodat men die zoowel bij den avond, wanneer lichtende lantarens aangestoken zijn, als bij den dag, lezen kan. Voorts is er binnen het huis een overdekte gang, alwaar de draagstoel staat, welke versierd is met rood verlakte raampjes of bordjes, waarop met vergulde letters de titels van elken eigenaar van aanzien voluit geschreven zijn. In de groote huizen worden zelden trappen gevonden, behalve de stoep door middel van welken zij boven den vlakken grond verheven zijn. Het metselwerk van de grondslagen is zeer sterk, hecht en fraai, en in den omtrek van Canton overal van graniet. De muren zijn van blauwen baksteen, hetwelk de vreemdelingen ten aanzien van de schoonheid van hun tichelwerk in een verkeerden waan zou brengen. Zij werken ook met groote bekwaamheid in pleister, waarmede zij dieren, bloemen en vruchten afbeelden, welke somtijds naar het leven gekleurd zijn. De goedkoopheid van die sieraden maakt dat zij zeer gezocht zijn. De wijze waarop de Chinezen hunne daken bedekken, is zichtbaar ontleend aan het gebruik van den gespleten bamboes. Daar de dwarsche snede van de pannen eenigszins cirkelvormig is, worden zij met de holle zijden naar boven op de daken gelegd, om zoo doende als tot goten te dienen. Doch daar de regen op die wijze tusschen de reten, waar zij elkander raken, zoude doorzijpelen, worden er pannen in eene andere richting over heen gedekt en het geheel wordt aldus verder met kalk in elkander gevoegd. In steden alwaar de ruimte eene zaak van belang is, hebben de huizen en winkels van het grootste gedeelte der inwoners eene bovenverdieping en is nog daarenboven op het dak menigmaal een houten plat aangelegd, hetzij om er goederen op te drogen of om er in de warme zomeravonden een luchtje te gaan scheppen. Die gewoonte maakt hunne huizen zeer onderhevig aan brandgevaar. Niets verwondert

de Chinezen zoo zeer, als de beschrijving of afbeeldingen der huizen in Europa met vijf of zes verdiepingen, en men verhaalt dat een hunner keizers eens gevraagd heeft, of het door de geringe uitgestrektheid van grond kwam, dat de inwoners hunne huizen zoo nabij de wolken bouwden. De pracht der Chinesche woonhuizen wordt eenigermate geschat naar de uitgestrektheid van den grond, welke zij beslaan, en naar het aantal en de ruimte der binnenhoven en der bijgebouwen. De wezenlijke ruimte wordt dikwijls nog vergroot door slingerende gangen of galerijen, in eenen zeer goeden smaak met snij- of traliewerk versierd. De wandelpaden zijn dikwijls met beschilderde tichelsteenen belegd. Groote kommen of vijvers vol gewijde lotusbloemen behooren bij elk aanzienlijk landhuis, en die vijvers zijn gewoonlijk vol goudkarpers en andere visschen. Men ziet er uit het water of uit den grond, in nabootsing der natuur, kunstmatige rotsen opsteken, en daarin zijn hunne dwergboomen geplant.

Eene nieuwe oude Venus.

Uitgravingen, rond het einde van 1874 ondernomen op den Esquilijnschen heuvel, te Rome, hebben belangrijke oudheden doen ontdekken, onder andere een borstbeeld van keizer Commodus, en vooral een overheerlijk standbeeld van Venus, in Parisch marmer; de warme geelachtige tint van het marmer verhoogt nog de schoonheid van het beeld; de godin is voorgesteld in de gedaante van een schuchter zestienjarig meisje en wel op het oogenblik dat zij gereed is in het bad te gaan; zij heeft hare kleederen neergelegd op een rijk versierd bankje,

welk aan hare rechter zijde staat; enkel heeft zij hare sandalen nog aan; zij windt met hare rechterhand eenen band los waarmede haar haar opgebonden is; hare linkerhand houdt zij achter haar hoofd, bijna tegen haar haar; zij wendt het hoofd eenigszins om naar den rechter schouder, als om haar haar te zien losvallen. Ongelukkiglijk zijn de twee armen van het schoone beeld gebroken. Sommigen denken, dat het eene voortreffelijke kopij van een Grieksch werk is; zij steunen namelijk hun gevoelen hierop, dat het boven- en achtergedeelte van het hoofd, alsook de voeten niet zoo meesterlijk bewerkt zijn als de overige deelen. Naar schatting zou het beeld dagteekenen van kort vóór den bloeitijd van den beroemden Griekschen beeldhouwer Praxiteles, dat is ruim 350 jaren vóór Christus' geboorte. De Venus van den Esquilijnschen heuvel zou dus meer dan 2200 jaren oud zijn.

De Dichter.

De nacht is stil: de mane glanst,
Heur straal op 't wieglend golfje danst
   En dartelt.
En 't golfje lieflijk vloeiend zingt,
En murmlend zoet zijn lied weêrklinkt
   In 't stille.

Hoe schoon de Nachtvorstinne glanst!
Met zilvren schijn den top omkranst
   Der bergen.
En 't windeken zijn schoonste lied
Aan 't helle klaatren paart der vliet
   En ruischet.

De Dichter aan den oever staat,
In 't nachtelijk schoon zijn ziele baadt;
   Hij denket.
Hij drukt het snaartuig aan zijn borst:
Daar staat de Schepper, - hij de vorst
   Der schepping.

De mane prijkt met voller gloor;
Ontwaakt is 't zangrig elvenkoor
   In 't golfken.
Het dartelt blij, met lossen zwier
En praamt: ‘Schenk ons dijn gulden lier,
   O Dichter?

‘Wij hebben in het zwalpend nat,
Een schitterende paerelenschat,
   Verborgen.
Geef ons dijn gulden liere, dij,
O Muzenliev'ling, schenken wij
   Onz' schatten.’

De maan beschijnt de bergen vaal,
De gnomen hupplen in den straal,
   Zoo heime,
En smeekend klinkt hun schatertoon

‘Schenk ons, vereerde Muzenzoon,
Dijn dichtlier.’

‘En hebs du ons de lier geleend,
Wij bieden kostbaar eêlgesteent
In ruiling.
Wij zoeken dij, met rappe hand
Het goud in 't duister ingewand
Der aarde.’

De Dichter richt het peinzend oog,
Eerst naar beneên en dan omhoog
En zuchtet:
‘“Mijn dichtlier... 't is mijn gansche ziel,
Ik stierve zoo ze mij ontviel,
Ik stierve...”’

De zonne kleurt den Oostertrans,
En gnoom en elf verjaagt heur glans
In 't duister.
En hij, met stralend aangezicht,
Hij zingt zijn loflied 't Eeuwig Licht,
De Dichter.

V.A. DELA MOTANGNE.

Hulde aan Gustaaf Wappers.[1]

In de zitting van den Antwerpschen gemeenteraad werd op 5 Februari door den heer J. Nauts lezing gegeven van het volgende verslag, uit naam der commissie van schoone kunsten:

‘Voor elk openbaar bestuur beslaat er geen dringender en natuurlijker plicht, dan hulde te brengen aan de groote burgers, die door hun verstand, hunne zelfopoffering of hun vernuft hebben bijgedragen tot de zedelijke en stoffelijke welvaart of tot de verheffing van den kunstroem des lands.

De stad Antwerpen, bakermat van zóóvele gevierde kunstenaars. vernam niet zonder innige droefheid het overlijden van Gustaaf Wappers, den gewezen bestuurder onzer koninklijke academie van schoone kunsten. Steeds was het afsterven van ieder onzer uitstekende mannen het teeken van eenen algemeenen rouw in Antwerpen; en zulks ware ook bij den dood van Gustaaf Wappers gebeurd, indien hij ons niet sedert meer dan twintig jaren in vrijwillige ballingschap hadde verlaten. Doch al werd dit huldeblijk aan de nagedachtenis van den grooten kunstenaar niet gebracht, zijn aandenken is er ons niet minder duurbaar om; ieder Antwerpenaar draagt hem een goed hart toe, voor de diensten die hij heeft bewezen op het tijdstip van de herleving onzer luisterlijke Vlaamsche school.
Eene vrije en verlichte burgerij behoort ieders verdiensten naar waarde te schatten.
Groote schilders van vroeger hebben ons verbaasd door de kracht hunner opvatting of de toovermacht hunner kleuren; Wappers zal leven als

(1) Zie voor 's mans levensschets enz., onzen vorigen jaargang bladz. 184.

hervormer onzer Vlaamsche school, als kamper voor de opstanding der Vlaamsche kunst, als een dergenen, die haar wekten uit haren sluimer.
In 1830, toen wij, nog duizelig van den schok der omwenteling, in onzekerheid en bezorgdheid verkeerden, toen groote staatsmannen ons eene toekomst vol hoop toonden en ons in de grondwet het onderpand van den grootsten vooruitgang en de ruimste vrijheid schonken, toen hoefde er - zou de kunst alleen niet achterblijven. - een groot kunstenaar, die het wagen kon met het verledene af te breken, en zich vastberaden aan het hoofd eener nieuwe richting te plaatsen.
Die groote kunstenaar was Wappers.
Vol kunstiever en kunstzin schonk hij der Vlaamsche school eenen machtigen aandrift, en weldra bewezen zijne leerlingen, die nu meesters geworden zijn, dat Wappers' pogingen met goeden uitslag werden bekroond en dat voor de kunst in België een nieuwe dageraad aangebroken was.
De leerling van Van Brée, werd weldra dezes opvolger. In 1840 werd Wappers tot bestuurder onzer academie van schoone kunsten benoemd, welk ambt hij met eere en onderscheiding tot in 1853 waarnam.
Zijne oud-leerlingen herdenken nog met erkentelijkheid en bewondering de lessen van hunnen meester en vriend.
Als leeraar verhief Wappers zich tot het hoofd eener nieuwe school, waaruit eene talrijke schaar verdienstelijke schilders is gesproten; als kunstenaar verbaasde hij zijne tijdgenooten

door de koene vastberadenheid waarmede hij de oude overleveringen liet varen en de vaan van het romantisme opstak.
Gedurende den veelbewogen tijd, toen Wappers zijne beste krachten en al zijn talent gebruikte om eene afgeleefde school te verdringen. schilderde hij een aantal merkwaardige tafereelen, die in België zullen blijven geteld worden als gedenkteekenen der kunstherbloeiing van 't jaar 30.
Zijne talrijke schilderijen zijn heinde en ver verspreid.
Het beleg van Leiden, - *Karel I afscheid nemende van zijne kinderen*, - *De episode uit de Septemberdagen van* 1830, - *Karel IX in den Sint-Barthelsnacht*, - *De groote vischvangst te Antwerpen*, - *Eene episode uit het beleg van Rhodes door de Turken*, - *Christoffel Columbus*, - *Czaar Peter de Groote te Saardam*, - *Boccaccio bij Joanna van Napels*, - *Genoveva van Brabant*, - *De Camoëns*, al deze gewrochten, die dagteekenen van het tijdstip toen de kunst uit haren langen slaap ontwaakte, zullen de nakomelingschap een denkbeeld geven van den strijd, dien de groote meester tegen diep ingewortelde vooroordeelen heeft gevoerd.
Erkentelijk en fier zal de stad Antwerpen hare mannen van groote verdienste huldigen, met het aandenken te vereeuwigen van hen, die aan de bevordering van haren kunstroem hebben gewerkt.
Eenstemmig, Mijnheeren, verzoekt u dus de commissie van schoone kunsten: 1° Een marmeren borstbeeld van Gustaaf Wappers te doen maken voor het museum; 2° Met dit werk een Antwerpschen beeldhouwer te gelasten; 3^{e} In beginsel te besluiten tot den aankoop van eene van Wappers' beste schilderijen voor het museum van oude meesters.
Verders is onze commissie eenpariglijk van oordeel, dat er geene aanleiding bestaat om gevolg te geven aan het voorstel van den raadsheer, die de beeltenis van den gewezen bestuurder zou willen doen schilderen in de frescos der trapzaal van het museum: uwe commissie is beducht, dat die bijschildering afbreuk zou kunnen doen aan den samenhang van het geheel.'

De voorstellen, in dit verslag vervat, werden aangenomen met eene lichte wijziging, hierin bestaande, dat de raad den wensch heeft uitgedrukt eene van Wappers' beste schilderijen te kunnen aankoopen, terwijl de commissie voorstelde tot dezen aankoop te 'besluiten.' Dienaangaande maakte de heer schepen Van der Taelen onder andere de volgende opmerking:

'Ik kan geen grondbeginsel stemmen waardoor de stad zou kunnen verplicht worden 100,000 fr. voor eene schilderij te betalen. Onnoodig te zeggen, dat ik voor het voorstel zou zijn, indien men er in gelukken kon een stuk van Wappers te koopen tegen een gematigden prijs, maar ik ben er niet meer voor, wanneer daaraan al te grof geld zou moeten ten koste gelegd worden.'

Nadat de heer schepen Allewaert zich in denzelfden zin uitgelaten had, verklaarde de verslaggever zich bij de voorgestelde wijziging te kunnen aansluiten, daar zij de zaak eigenlijk niet veranderde. De heer Suremont vernieuwde zijn voorstel, het portret

van Wappers bij de schilderingen in de trapzaal des museums te doen voegen. Er werd tegen ingebracht, dat een dergelijk voorstel niet in aanmerking kon genomen worden, of het zou ‘van den heer De Keyser zelf moeten komen.’ De meening werd te kennen gegeven, dat ‘eene commissie of een gemeenteraad onmogelijk kan zeggen aan den kunstenaar die een werk als dat van den heer De Keyser heeft voltooid: voeg er nog het afbeeldsel van dien of gene bij.’ Er kan, zoo werd opgemerkt, ‘aan den heer De Keyser niet gezegd worden, dat hij het portret van Wappers in zijne schilderingen *moet* brengen, daar men noodzakelijk en vóóral hoeft rekening te houden van het volledig plan, waarnaar de kunstenaar werkte.’ Maar men erkende, dat de zaak eene geheel andere gedaante zou aannemen, ‘indien bij voorbeeld de schilder, de heer De Keyser zelf, voorstelde zulks te doen.’ De heer Gits zeide, naar aanleiding daarvan: ‘De heer bestuurder De Keyser zal ongetwijfeld kennis dragen van het verlangen van den heer Suremont. Indien hij het gedacht goedkeurde, zou hij er ons reeds lang van onderricht hebben.’

De heer Suremont verzocht den gemeenteraad in aanmerking te willen nemen dat ‘van al de bestuurders der Antwerpsche academie. Wappers de *eenigste* is, wiens portret in de schilderingen der trapzaal van het museum niet voorkomt. Van Bree, Wappers' onmiddellijke voorganger, en ook de heer De Keyser, die Wappers heeft opgevolgd, zijn in de muurschilderingen afgebeeld.’ Spreker achtte het ‘onverantwoordelijk, dat in de schilderingen geen portret bestaat van den bestuurder die de roemrijke hervormer van de Vlaamsche kunstschool is geweest.’ Hij deed verder uitschijnen dat de schilderingen in de trapzaal van het Antwerpsch museum ‘de geschiedenis der Vlaamsche school en der academie tot op dezen tijd verbeelden, en hij beweerde dat ‘die geschiedenis in verband met de academie onvolledig is, juist omdat er het portret van Wappers in ontbreekt.’ Spreker voegde er bij, dat hij wellicht zijn voorstel niet zou gedaan hebben ‘indien de heer De Keyser er niet meer ware geweest om het portret te maken.’

Het voorstel vond geene ondersteuning in den raad, iets wat wij en velen met ons ten zeerste betreuren.

Het maken van Wappers' marmeren borstbeeld is door het Antwerpsch gemeentebestuur aan den heer Jaak De Braekeleer opgedragen, tegen 3500 fr.

Op 23 Februari, 's morgens ten 11 ure, had in de Antwerpsche hoofdkerk eene plechtige uitvaart plaats, ter nagedachtenis van baron Wappers. De lijkbaar stond onder den koepel vóór het hooge choor en was bedekt met het zwart fluweelen kleed dat gebruikt werd in de lijkdiensten ter eere van de aartshertogen Albertus en Isabella, keizerin Maria-Theresia, koningin Maria-Louiza en den schilder Hendrik Leys. Op een zwart fluweelen kussen lagen de versierselen der ridderorden, waarvan Wappers deel had uitgemaakt. Zijn blazoen prijkte aan de lijkbaar en aan de waskaarsen die dezelve omringden. Vier zwarte draperijen met zilveren tranen daalden van het welfsel neer; er stonden op te lezen den datum van schilders geboorte en dagteekeningen van merkwaardige tijdstippen uit zijn leven. Bezijden het hooge choor stonden twee mannen met de in rouw gehulde toortsen der Antwerpsche academie in de hand. De dienst werd verricht aan het hoogaltaar door mgr. Sacré, bijgestaan van een groot getal geestelijken.

Burgerlijke en krijgsoverheden, de leeraars der academie, vele kunstenaars en letterkundigen, vrienden en vereerders van den overledene, en ook dezes jongste dochter, woonden de plechtigheid bij.

Na afloop van den dienst heeft men zich stoetsgewijs naar het museum der academiekers begeven, waar de heer N. De Keyser eene lofrede op Wappers hield en 's meesters eigenhandig portret met onverwelkbare bloemen kroonde. De heer L. Alvin hield bij dezelfde gelegenheid eene redevoering uit naam der academie van België.

Kroniek.

Antwerpen. - Het *museum van oudheden* is verrijkt met een gebeeldhouwden arduinen schouwmantel, voortkomende uit het oud kasteel der prinsen van Oranje te Hoboken, geschonken door de familie M.A.H. Le Brasseur de Gruytters; de schouwmantel is versierd met de wapens van keizer Karel, de kolommen van Herculus, de kenspreuk: *Plus oultre*, en twee gewapende Tritonen. Dr. Van Kerckhoven schonk verschillende gedenkpenningen en munten, en het bestuur der koninklijke academie van schoone kunsten twee koperen hanglampen, zeldzaam en eigenaardig van vorm, dagteekenende van vóór de uitvinding der schouwlampen, *quinquets* of glaslampen genaamd, en vroeger gebezigd in de oude academie ter Borze tot het verlichten der klasse naar de natuur en het antiek; zij zijn samengesteld, de eene uit drie, de andere uit vier klimmende rijen bekken met ronde volle wieken van ongeveer acht centimeters dikte; iedere lamp of kroonlichter bevat 36 wieken. De verzamelingen in het Steen zijn nog vermeerderd met geschiedkundige penningen, eenige stukken ouden huisraad, drinkschalen, kruiken en potten, een ivoren beker, koperen candelabres uit de XVe en de XVIe eeuw, eene oude Antwerpsche looden maat, zegels uit de XVe eeuw enz., eene gebeeldhouwde altaartafel der XVIe eeuw met geschilderde luikdeuren, aangekocht in de abdij van Averbode enz.

- *Davidsfonds* Er is alhier eene afdeeling gesticht, met de volgende bestuurleden: A. Snieders, Th, Roucourt, L. Mathot, F. de Laet, V. Jacobs, L. Van de Velden, F. Belpaire A. de Pooter, H. Sermon, F. Caris, Jerothka, E. Van Ryswyck, Van der Schoepen, A. Bertou, J.I. De Beucker en E. Dujardin.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Den 22^{n} Februari hield de heer Bergé eene verhandeling over *de verschillende middelen van verlichting:* den 24ste de heer Simonis over *de instellingen van liefdadigheid te Nieuw-Yorck;* den 1^{n} Maart las de heer Potvin een tooneelspel, *les Truffes;* den 3^{n} Maart sprak de heer Montel over *het tooneel in Frankrijk* en de heer Wynen-Bierque handelde den 10^{n} Maart over *baron de Guimps.*

Op Zaterdag 27 Februari, las Johan Gram, letterkundige te 's-Gravenhage, eene zijner novellen getiteld: *Van 's-Hertogenbosch naar Rotterdam.*

Herenthals. - De 5^{e} aflevering der *Kempische lier*, uitgever V.J. Dumoulin, behelst eene fraai romance, getiteld: *Mijne Zwaluwe*, woorden van E. Stroobant, muziek van Ed. Gregoir.

Brussel. - Tot einde Februari waren in den *Kunstkring* tentoongesteld een honderdtal nette kleine schilderijen, welke opgegeven worden als het werk van Frederik Van de Kerkhove, van Brugge, die het verleden jaar op elfjarigen leeftijd overleed en omtrent wien wij in 1874 op blz. 157 eenige berichten mededeelden. De echtheid der tentoongestelde stukken wordt echter sterk in twijfel getrokken van verschillende zijden; onder andere wordt beweerd dat *niet* de overledene elfjarige knaap, maar wel vader Van de Kerkhove de stukken zou geschilderd hebben, iets wat door deze met klem en kracht geloochend wordt.

- De 31ste aflevering van *Patria Belgica* is verschenen en bevat het vervolg en slot van de *Geschiedenis der drukkunst*, door Ch. Ruelens, de *Geschiedenis der pers*, door Ph. Bourson en de *Geschiedenis der talen*, door A. Scheler.

- Het *Kunstgenootschap* hield op 22 Februari een toonen letterkundig feest in het *Lucas-Huys*. De *Artisans* (bestuurder de heer Lintermans, voorzitter de heer Cappellemans) voerden op meesterlijke wijze het vaderlandsche koor *Looft ons land*, van Hiel en De Mol, uit. Mejuffer Am. Staps en de heeren Cornelis, Blauwaert en Maes droegen muziekstukken voor en de dichter Antheunis las met veel gevoel zijn puik gedicht aan Willem Demol opgedragen. De gebroeders Jan en Frans Verhas, Eug. De Block, Alfr. Verwee, Ad. en Alb. Dillens hadden te zamen een twaalftal tafereelen tentoongesteld en de beeldhouwer Colinet een welgelijkend borstbeeld van notaris Eugeen Stroobant.

Eenige dagen vroeger had in het *Kunstgenootschap* een feestdisch plaats gehad, en Peter Benoit en Em. Hiel hielden te dezer gelegenheid uitmuntende redevoeringen over de nationaliteit in de kunst.

Dendermonde. - Luitenant Victorien Van de Weghe heeft bij De Schepper-Philips eene derde reeks *Gedichten* onder de pers, welke ten prijze van 2 fr. verkocht worden ten voordeelder bugerscholen van Aalst, Dendermonde en Ninove. Deze bundel zal ongetwijfeld eene rijke keus van goede stukken bevatten; de schrijver, ook van onze lezers meer bijzonder gekend, behoort tot de kleine schaar verdienstelijke jonge schrijvers. Wij verwachten dat zijn werk veel aftrek vinden zal en roepen er gaarne de aandacht onzer inschrijvers op.

Gent. - De commissie voor het aanmoedigen van de tooneelspeelkunst en de tooneelletterkunde in Oost-Vlaanderen is samengesteld als volgt: heeren de Burbure, K. Miry, A. Samuel, F. De Potter, J.F.J. Heremans, A. Neut, M. Rooses en A. Wagener.

- Er is hier gesticht eene afdeeling van het *Davidsfonds* met de volgende bestuurleden: baron Ph. Kervijn van Volkaersbeke, Annaert, De Backere, H. De Backere, P. De Baets, H. De Baets, kanunnik De Battice, F. De Potter, De Reu, A. Siffer, J. Van Toers en J. Verschueren.

- Er had onlangs in de troonzaal op het stadhuis eene tentoonstelling plaats, waarop onder andere puike stukken prijkten van Mej. De Vigne, de heeren Jos. Pauwels, Capeinick, Dael, De Baerdemaecker, De Bleye, De Keghel, Delvin, Den Duyts, Geens, Kastelein, Lybaert, Maeterlinck, Mattelet, Pauli, Tydgadt en Van den Bos.

Brugge. - De liefhebbers van oudheden zullen met leedwezen vernemen, dat het boogschuttershuis op het punt is afgebroken te worden; er worden stappen aangewend om ten minste het behoud te verzekeren van het fraaie roodsteenen torentje, waarin zich een verwelfde trap bevindt, die van het begin der XVIe eeuw dagteekent.

Buitenland.

Maastricht. - Samenstelling der regelingscommissie van het XIVe taal- en letterkundig congres: W. Everts, M.H. Smiets, J.L. Marres, J.G. de Sain, H.P.H. Eversen, L.J. Suringer, J.J. de Wit, A. Gordon, A.J.H. Van den Bergh, W.G. Straatmans, G.D.D. Franquinet.

Haute-Marne. - Opgravingen, bewerkstelligd in de welbekende badplaats Bourbonne-les-Bains, die reeds in den Romeinschen tijd beroemd was om hare minerale wateren, welke verwarmd tot 66 graden uit den grond borrelen, hebben niet minder dan 4000 Romeinsche bronzen penningen en 300 zilveren en eenige gouden geldstukken doen ontdekken; onder andere beeldenaars komen daarop voor die van

Nero, Adrianus, Honorius en Faustina Senior. De kostbare vondst is naar stads museum overgebracht.

Pisa. - Onlangs werd het paleis der familie Pesciolini, met de talrijke zich daarin bevindende beeldhouwwerken verkocht aan den graaf Rosselmini. Volgens schijnt gebleken te wezen, zou een der standbeelden, de H. Joannes, tot hiertoe gehouden voor een werk van Donatello, integendeel gemaakt zijn door Michel Angelo, op bestelling van Laurentio van Medicis, hertog van Urbini.

In het Latijn

DE LIERVOGEL.

Moenura lyra genaamd, is de prachtige vogel zooals men hem hier afgebeeld aantreft en men zal weldra opmerken dat hij zijnen naam aan den vorm van zijnen s t a a r t verschuldigd is. Hij is nog van het geslacht der pauwen of hennen, maar als grootte heeft hij iets van den faisant en helt merelhaan en de lijster; hij is bruin van vederen; zijn staart, waarin 16 pennen van drie v e r s c h illende soorten voorkomen, heeft twee voet lengte. Hij kan nauwelijks vliegen, maar hij loopt met behulp zijner vlerken buitengewoon snel en heeft eene luide en aangename vogeltaal, d i e men een kwartier uurs ver hooren kan en daarbij een getater of geknotter dat men slechts v a n dichtenbij kan hooren. In het museum v a n opgevulde vogels in den Antwerpschen dierentuin t r e f t men een liervogel aan.

De liervogel wordt wel eens genomen a l s zinnebeeld der ootmoedigheid, in tegenstelling met de pauw die voor hoogmoedigheid wordt voor g e s t e l d ; de eerste verbergt als hetware zijne schoonheid, terwijl de tweede er gedurig mede prijkt.

Een uitstapje der Deugden.
Wijsgeerig verhaal.

Eens, dat de Deugden zich verveelden, van steeds met den bisschop van Norwich te leven, besloten zij eene kleine reis te ondernemen; bij gevolg, en in weerwil zij zeer goed wisten dat alles op de wereld, tot hunne ontvangst, slecht voorbereid was, toch dachten zij, zonder gevaar een uitstapje van Westminster Bridge naar Richmond te mogen wagen; het weder was schoon, de wind waaide in hunne zeilen, en, voor wat het vermaak aanging.... volgens Geertruida scheen het niet mogelijk dat er eenige oneensgezindheid tusschen de Deugden ontstond.

Zij stapten in eene boot aan den trap der Westminster brug, en juist als zij meenden van wal te steken was er eene arme vrouw, gansch met lompen omhangen en met een kind op den arm, die hun medelijden afsmeekte. De Liefdadigheid stak hare hand in hare tesch en nam er een schelling uit. De Rechtvaardigheid, rondziende naar het reisgoed, bemerkte de dwaasheid die de Liefdadigheid te wege was te begaan. ‘Hemel! riep de Rechtvaardigheid, den arm der Liefdadigheid terughoudende, wat gaat gij doen? Hebt ge dan nooit van staathuishoudkunde gehoord? Weet ge dan niet, dat, zonder onderscheid aalmoezen uitreiken, slechts de luiheid, de moeder der ondeugd, aanmoedigen is? Gij eene Deugd! Ik schaam mij over u. Ga voort, gij, arme vrouw, - neen, wacht, hier is eene kaart om soep te gaan halen in het bedelaarsgesticht; zij zullen daar onderzoeken, of gij wezenlijk medelijden waardig zijt.’ Maar de Liefdadigheid was rapper dan het Recht, en hare hand achter zich uitstekende, zoo kreeg de arme vrouw den schelling en de soepkaart tevens. De Spaarzaamheid en de Vrijgevigheid beide, zagen deze dubbele gift. ‘Wat verkwisting! riep de Spaarzaamheid met gefronsd voorhoofd, wat! eene soepkaart en een schelling! Een van beide ware voldoende geweest.’

‘Een van beide, bemerkte de Vrijgevigheid; foei! De Liefdadigheid hadde het arme schaap eene halve kroon, en de Rechtvaardigheid een dozijn kaarten moeten geven!’ Zoodat

de tien volgende stonden verliepen in eenen twist tusschen de vier Deugden, twist die geheel den weg tot Richmond toe zou voortgeduurd hebben, hadde de Moed hun niet aangeraden aan wal te stappen om dezen met een gevecht te beslechten. Op dit gezegde ontwaarden de Deugden plotseling, dat zij zich zelven vergeten hadden, en de Edelmoedigheid, zich het eerst verontschuldigende, legden zij den twist bij, en vaarden eene mijl of twee tamelijk aangenaam voort.

Het weder begon een weinig te overtrekken en eene regenvlaag scheen op handen. De Voorzichtigheid, die eene nieuwe muts op het hoofd had, drong er op aan om eene halve uur op den oever te verwijlen; de Moed wilde den regen tarten; maar aangezien de meeste Deugden vrouwen zijn, zoo droeg het voorstel der Voorzichtigheid den palm weg. Toen zij op het punt waren van te landen, schoof er eene andere boot hen zeer onheusch voorbij, en zij bekwamen zulken schok, dat de Liefdadigheid bijna over boord tuimelde. Het gezelschap uit de onbeleefde boot, dat klaarblijkend dacht met gemeen volk te doen te hebben, want de Deugden hadden uitwendig niets bijzonders, schoten in een luid gelach, om de ontsteltenis van de Liefdadigheid, bijzonderlijk omdat een groote korf dien zij bij zich droeg, en vol lekkernijen was om de hongerige kinderen te Richmond te spijzen, in het water plonste. De Moed was vol vuur, hij trok met hevigheid aan zijnen knevel, en hij ware voorzeker den vijand op het lijf gevallen, indien de Zachtmoedigheid hem niet voorgekomen ware, met zachtjes in de vijandige boot te stappen en beide hare wangen den vijand aan te bieden. Deze daad was te veel, zelfs voor de onbeleefde bootslieden; zij verontschuldigden zich bij de Deugden, en de Moed, die geen voorvechter is, hoewel misnoegd, achtte zich verplicht hunne verontschuldigingen te aanvaarden. Maar, hadt gij moeten zien hoe de Moed de Zachtzinnigheid nadien behandelde, ge zoudt voorzeker niet kunnen gelooven hebben dat de eene Deugd op de andere zoo verwoed kon zijn. Deze twist wierp eene zekere koude over geheel het gezelschap, en wanneer de regenvlaag over was, vervolgden zij hunne reis in eene weinig hartelijke stemming. Ik zal u niet vervelen met al het gebarrewar te verhalen dat er plaats greep in de algemeene redekaveling; hoe de Spaarzaamheid elk lusthuis beknibbelde dat zij voorbij vaarden; hoe de Matigheid hare verontwaardiging voelde opwellen op het zicht van al de weelde in de stadsschuit verspild. Zij landden te Richmond aan, en de Matigheid werd den last opgedragen om voor het middagmaal te zorgen; terwijl ondertusschen de Gastvrijheid, in den hof wandelende, een gezelschap Ieren ontmoette, dat zij verzocht het maal mede te gebruiken.

Verbeeld u thans de lange gezichten der Spaarzaamheid en der Voorzichtigheid, als zij de vermeerdering van hun gezelschap vernamen. De Gastvrijheid voelde zich volkomen gelukkig, zij wreef zich de handen en riep om champagne op den toon eens jongelings. De Matigheid gevoelde zich weldra geërgerd, en de Zedigheid kleurde bij het aanhooren van sommige kwinkslagen; maar de Gastvrijheid, die reeds wel gedaan was, noemde de eerste eene melkdrinkster en de andere eene kwezel. De uren liepen voorbij; het was tijd om terug te keeren, en zij stapten naar den waterkant in eenen staat van volkomen oneenigheid. Spaarzaamheid en Vrijgevigheid twistten gedurende gansch den weg over de rekening en over de dienders. Om de maat hunner teleurstelling vol te maken, vaarden zij voorbij eene boot waarin het gezelschap uiterst blijgeestig was, en lachte en schreeuwde als zotten; en zij bemerkten dat deze luchthartige gezellen niemand anders waren dan twee of drie aangename Ondeugden die zich onder de leiding der Goedaardigheid gesteld hadden. Gij ziet dus, Geertruida,

dat zelfs de Deugden kunnen in twist geraken, en zelfs geheel slechte oogenblikken overbrengen, wanneer zij van verschillige stemming zijn en vergeten de Goedaardigheid met zich te leiden.

'Ach! antwoordde Geertruida, maar gij overlaadt uwe boot: te veel Deugden kunnen elkander tegenwerken, maar met een klein getal zal dit geene plaats hebben.'

'Luister dan naar het vervolg van mijn verhaal.'

Nadat hun uitstapje ten einde geloopen was, en allen eene lange norsche stilzwijgendheid bewaard hadden, zegde de Voorzichtigheid, in gedachten verzonken; 'Mijne duurbare vrienden, ik denk, dat indien wij zoo volstrekt bij elkander blijven en nooit met het overige der wereld in aanraking komen, wij ons leven zullen slijten door met elkander te twisten en gevaar zullen loopen nog min gezocht en bemind te worden dan tegenwoordig reeds het geval is. Ge weet, dat niet eene van ons door het volk bemind wordt; men bepaalt zich met ons in een lied of ergens eene korte verhandeling te prijzen. Liefdadigheid ziet haren naam dikwijls lichtzinnig gebruiken in eene verkoopzaal, of bij eene inteekenlijst, en de Gierigheid spreekt van de plichten die zij jegens mij te vervullen heeft, terwijl zij den vreemdeling van hare deur jaagt, of haren kleinzoon in het gevang zendt; desniettegenstaande gelijken wij toch niet slecht op zoovele wilde dieren die ieder een gaarne eens ziet, maar die niemand gaarne in zijn bezit heeft. Nu, mijn voorstel is dat wij van elkander scheiden en ieder voor een jaar bij eenen sterveling onzen intrek nemen, om na deze tijdruimte te veranderen, indien wij ons niet goed bevinden; dat wil zeggen, indien wij op die wijze niet al het goed stichten dat wij ons voorstellen. Laat ons deze proef nemen, en binnen twaalf maanden wederom te zamen komen onder den grootsten eik in het woud van Windsor, om daar te verhalen wat ons wedervaren is?'

Op gestelden tijd ontmoetten zij elkander en vertelden wat hun voorgevallen was. - Vrijgevigheid begon het eerst.

'Weet, mijne duurbare zusters, sprak Vrijgevigheid, dat ik nog niet veel mijlen van u verwijderd was, toen ik in eene kleine landstad aankwam, waar een voorbijtrekkend regiment gelegerd was; vóór een open venster, geleund over eenen stoel door eenen heer bezeten, aanschouwde ik de schoonste vrouw, die de inbeelding zich ooit voortooverde; hare oogen schitterden als twee zonnen van zaligheid, en zij was bijna blijgeestig genoeg, om voor Goedaardigheid zelf te kunnen doorgaan. De heer, over wiens stoel zij gebogen stond, was haar

echtgenoot; zij waren sedert zes weken getrouwd en hij was een luitenant die boven zijne bezoldiging honderd ponden inkomen bezat. Aangedaan door hunne armoede, besloot ik onmiddellijk, zonder zelfs tweemaal te denken, het hart dier betooverende vrouw binnen te sluipen. Het eerste uur binnen mijne nieuwe verblijfplaats maakte ik menige wijze bemerking, zooals - dat de liefde nooit volmaakter is dan wanneer zij door de armoede vergezeld is; wat algemeen dwaalbegrip het is, den ongehuwden staat gelukzalig te noemen; hoe verkeerd de Deugden gehandeld hadden, met nooit de banden des huwelijks te beproeven en hoe valsch het gezegde was, dat de mannen hunne vrouwen verzuimen, want er is niets in de natuur dat meer der liefde toegewijd is dan een man, - sinds zes weken getrouwd!

's Volgenden morgens, terwijl de betooverende Fanny haren echtgenoot aan het ontbijt verbeidde, verscheen er eene arme vrouw voor het venster die er uiterst ongelukkig uitzag, zich de haren uit het hoofd trok en krampachtig de handen wrong. Haar man was dien morgen naar het gevang geleid, en hare zeven kinderen hadden onder elkander geworsteld om de laatste korst brood te bemeesteren.

Inwendig door mij aangedreven, en zonder de zaak verder te onderzoeken, nam Fanny eene banknoot van vijf ponden uit hare zijden beurs, en gaf ze aan de bedelares die heenging, meer verwonderd dan dankbaar. Korten tijd nadien, verscheen de luitenant in de zaal. - 'Wat, verduiveld! al wederom eene rekening!' sprak hij, den omslag losscheurende van een groot vierkant toegevouwen blauwachtig papier. 'Och! de verwaande kerel! hij moet betaald worden. Ik moet u lastig vallen, Fanny, voor vijftien ponden, om deze zaalmakersrekening te betalen.'

'Vijftien pond, lieve?' stamerde Fanny blozende.

'Ja, de vijftien ponden die ik u gister ter hand stelde.'

'Ik heb maar tien pond meer, zei Fanny talmend, want daar straks was er hier eene zoodanig ongelukkige vrouw, dat ik mij verplicht achtte haar vijf pond te geven.'

'Goede God! Vijf pond!' schrikte de verbaasde man: 'vóór drie weken heb ik geen ander geld meer.' Hij fronsde het voorhoofd, beet zich op de lippen, ja, hij wrong zich de handen en stapte eenige oogenblikken over en weder in de kamer, en hoe langer hoe meer opgewonden, barstte hij eindelijk uit: - Voorwaar, mevrouw, gij veronderstelde toch niet, toen gij een luitenant huwdet, dat hij uwe luimen, om aan elke bedelaarster die hare handen tot u uitstrekte, vijf pond te geven, kon inwilligen? Ik zeg, mevrouw, dat gij u toch niet kondet inbeelden.... Maar de verontwaardigde echtgenoot werd onderbroken door het zenuwachtig gesnik zijner vrouw: het was hun eerste twist, zij waren maar zes weken gehuwd; hij bezag haar gestreng voor een enkel oogenblik, het volgende reeds lag hij aan hare voeten. 'Vergeef mij, mijne liefste Fanny, vergeef mij, want ik kan mij zelf niet vergeven. Ik ben te groot ellendeling, te durven zeggen wat ik gezegd heb; en geloof mij, Fanny, ofschoon ik te arm ben om u hierin na te volgen, uit den grond mijns harten bewonder ik uwe edele, onbaatzuchtige vrijgevigheid.' Ik was niet weinig trotsch, de oorzaak te zijn van de bewondering dezes voorbeeldigen mans voor zijne beminnelijke vrouw, en rechtzinnig verheugde ik mij, mijne woonst bij deze arme menschen gevestigd te hebben; maar, lieve zusters, om u niet door al de kleine omstandigheden te vervelen, zal ik u maar kortweg zeggen, dat de zaken niet lang op dien aangenamen voet bleven, want eer er vele maanden verloopen waren, had de arme Fanny heviger en meermaal herhaalde stormen van haren man te lijden, zonder gevolgd te zijn noch door eenig zacht windje, noch door eenige smeeking tot vergeving, zooals in de eerste maanden

huns huwelijks; want op mijne ingeving, verdween de eene schelling na den andere, en als er geene meer over waren, dan volgden hare vrouwelijke snuisterijen, ja zelfs hare kleederen; de luitenant werd radeloos, en bestempelde mij - mij, mijne zusters, - met den naam van ‘hartelooze buitensporigheid.’ Zijne verachtelijke gezellen en hunne kwaadsprekende vrouwen waren niet beter, want zij hielden niet op mijne Fanny te berispen over hare ijdelheid en hare dwaasheid; zij hadden de vermetelheid mij aldus te noemen. Bedroefd tot in de ziel, omdat ik de oorzaak was van al de rampen die de arme Fanny op het hoofd vielen, besloot ik na een jaar verblijf haar te verlaten, in de volle overtuiging dat, hoe beminnelijk en lofwaardig ik ook wezenlijk zijn moge, ik evenwel volstrekt onbekwaam was, tot boezem vriendin of raadgeefster te dienen aan de vrouw eens luitenants, die boven zijne bezoldiging slechts honderd pond inkomen bezit.

Een gemurmel van medelijden voor de arme Fanny liet zich onder de Deugden hooren, en de Voorzichtigheid, zich dan tot de Rechtvaardigheid wendende, sprak: ‘Ik verlang te vernemen wat gij verricht hebt, zoo sprak ze, want ik ben overtuigd dat gij onmogelijk aan iemand eenigen hinder kunt veroorzaken.’

De Rechtvaardigheid schudde het hoofd, en zegde:

‘Eilaas, ik ondervind dat er tijden en plaatsen zijn waarin ik best zou doen, mij zelfs niet te vertoonen, zooals het kort verhaal van mijn wedervaren, het u zal bewijzen. Na u verlaten te hebben, vertrok ik naar Indië en nam mijnen intrek bij een Brahmien.(1) Ik was hevig gestoord over de verschrikkelijke ongelijkheid die er in dat gewest bestaat tusschen de verschillige volksstanden en ik verlangde de arme Parias van hun schandelijk lot te bevrijden. Ingevolge dit verlangen stelde ik mij ernstig aan het werk, om deze hervorming te bewerken; ik drukte op de onrechtvaardigheid, die menschen van hunne geboorte af tot eene levenslange verachting doemt, waartegen geene begaafdheden hen kunnen vrijwaren. De Brahmienen aanzagen mijnen priester met eenen onzeglijken afkeer. Zij noemden mij de slechtste der ondeugden; zij zagen geen verschil tusschen rechtvaardigheid en godloochening, ik wilde hunnen maatschappelijken toestand volstrekt omkeeren, en dit werd beschouwd als eene groote misdaad. Maar het ergste van al was, dat de Parias zelven mij met wan-

(1) Brahmien, priester en wetgever bij de Indiërs of Hindoes.

trouwen aanzagen, want zij dachten dat het onnatuurlijk was, dat een Brahmien zich hunner zou gedenken! En de eene noemde mij "Waanzin," de andere "Eerzucht" en een derde "Begeerte naar Nieuwigheden." Mijn arme Brahmien leidde een armzalig leven, en eens dat hij op mijn aanraden de bemerking maakte dat een Paria zooveel achting verdiende als eene koe, sleepten zij hem weg, en tot straf zijner lasteringen en heiligschennis, verbrandden zij hem in het geheim op het altaar hunner godheid. Vol verdriet vluchtte ik naar hier, overtuigd, dat in sommige landstreken, zelfs de Rechtvaardigheid kwaad kan stichten.'

'Voor wat mij betreft, zoo sprak de Liefdadigheid, zonder te wachten tot wanneer zij ondervraagd werd, het spijt mij te moeten bekennen, dat ik dwaas genoeg was, mijnen intrek te nemen bij eene oude juffer van Dublin, die nooit geweten had wat oordeel des onderscheids was, en altijd onder den invloed van het oogenblik handelde. Het geld dat zij uitdeelde, gedurende haren wandelrid in de voorgeborchten was zoo slecht besteed, dat het eene menigte schurken in staat stelde, hunnen tijd in ledigheid en met het drinken van whiskey over te brengen. Tot mijn grooten schrik ondervond ik, dat ik de oorzaak was eener verschrikkelijke volksziekte, en dat aalmoezen uitdeelen zonder onderscheid, anders niets veroorzaakte dan armoede, zonder hulp te verspreiden. Ik verliet de stad, als mijn jaar ten einde was, en alsof het ongeluk het zoo wilde, juist op het oogenblik dat mijne tegenwoordigheid het meest vereischt werd.'

'En ik, zei de Gastvrijheid, ik ging ook naar Ierland. Ik vestigde mijne woonst bij een kleinen landheer, en op een enkel jaar bracht ik hem in het verderf, en heb hem maar verlaten, omdat hij geene hut meer had om er mij in te bergen.'

'Voor wat mij aangaat, sprak nu de Matigheid, ik ging de borst van een Engelschen wetgever bewonen, en hij deed een wetsvoorstel tegen de bierhuizen; de gevolgen waren er van, dat de werklieden zich in jenever bedronken, en ik ben gedwongen geweest te bekennen, dat de Matigheid te veel iever aan den dag legt, als zij anderen te krachtige middelen voorschrijft.'

Welnu, zei de Moed, zich meer achteraan houdende dan hij ooit te voren gedaan had, en vol schaamte, het rijtuig waar ik binnen sprong, behoorde aan een Duitschen opperbevelhebber en zijne vrouw, die naar hun land terugkeerden. Daar het kouder werd, naarmate wij onzen weg vervoorderden, wentelden zij mij in eene polonaise, en de koude steeds toenemende, drong ik onbedacht, in den boezem der vrouw. Eens daar binnen, kon ik er niet meer uit, en van dat oogenblik had de arme generaal een recht slecht leven. Zij werd zoo uitdagend, dat het mij verwonderde hoe zij zich van eene losbarsting kon weerhouden. Om hem recht te laten wedervaren, hij bedreigde haar eindelijk het rijtuig te zullen verlaten, waarop zij, door mij gedrongen, recht sprong, hem bij den kraag vatte en sloeg. Toen hij te zijner bestemming aankwam, gingen de zaken nog slechter, want elken adjudant die haar eenigszins misdeed, wilde zij in het openbaar vermaand hebben, en indien de arme generaal weigerde hierin toe te stemmen, dan telde zij met eigen handen hem een pak stokslagen toe. Het was vruchteloos zich op den aartshertog te beroepen; want indien zij zegde dat het heet was, de generaal dierf er niet aan denken, dat hij het koud voelde; en hij dreef de vrees voor zijne schrikkelijke vrouw zoo ver, dat hij geen bevel aan het leger gaf, geen knevel dorst inkorten, geen kleedingstuk wijzigen, zonder vooraf hare meening gevraagd te hebben. De bijvoeglijke kracht die zij door mijne tegenwoordigheid aangenomen had, was te groot voor den armen generaal en zes maanden na mijne

verbinding met zijne vrouw stierf hij van hartzeer. Nadien werd zij zoo gevreesd en zoo gehaat, dat er eene samenzweering ontstond om haar te vergiftigen; deze omstandigheid bedaarde zelfs mij, en ik verliet haar zonder uitstel.'

'Oef! zei de Zachtmoedigheid op eenen toon van overwinning, ik ten minste ben beter gelukt. Na menigmaal in de nieuwsbladen gelezen te hebben van de wreedheden door de Turken op de Grieken gepleegd, dacht ik dat mijne tegenwoordigheid die arme lijders beter zou in staat stellen om hun onheil met meer kalmte te dragen. Ik ging dus naar Griekenland, op een oogenblik dat een goed overlegd ontwerp, om zich aan het Turksche juk te onttrekken, de jonkheid te wapen dreef. Zonder mijne tegenwoordigheid bij een enkel persoon te bepalen, wendde ik mij van den eene naar den andere en maakte de geheele natie zachtmoedig; mijne vertoogen tegen den opstand gelukten, en ik had het genoegen een gansch volk bereid te laten om gemoord of gewurgd te worden, met de christelijkste onderwerping der wereld.'

De Deugden hadden zich eerst verheugd op het hooren der bekentenis van de Zachtmoedigheid; maar thans, tot hare groote verwondering, zegden zij, dat zij geen beteren uitslag verkregen had dan hare zusteren, en riepen daarna de Zedigheid, opdat zij ook hare belijdenis zou afleggen.

'Ge weet, zoo sprak de beminnelijke maagd, dat ik mij naar Londen begaf, om er eene betrekking te zoeken. Ik besteedde drie maanden van de twaalf, met van het eene huis naar het andere te gaan, maar nergens kon ik een enkel persoon aantreffen om mij te aanvaarden. De juffrouwen verklaarden, nooit zulk eene ouderwetsche gekkin gezien te hebben en bevolen mij beleefdheidshalve hunner gouvernanten aan; de gouvernanten zagen mij van onder tot boven met strakke blikken aan, en stuwden mij omlaag naar de keuken en de vette schotelwaschters, die verzekerden mij bij de achtbare familiën waar zij de eer hadden te wonen, nooit te hebben hooren noemen. Eene jonge meid die juist van den buiten aangekomen was, ontving mij inderdaad op eene eenigszins beleefde wijze; maar zij geraakte mij weldra kwijt in de dienstbodenkamer. Thans wendde ik mij tot het andere geslacht, als het minst onheusche geboekt. Ik was gelukkig genoeg, een jongen heer te vinden, met buitengewone kennissen begaafd, die mij met open armen ontving. Hij was geleerd, bevallig en eerlijk, en ik trof maar een enkelen mededinger tot zijn hart aan, en die was de Hoogmoed. Wij worstelden beide om eene onbetwiste macht ver hem te bekomen. Wat de Hoogmoed hem ook inblaasde,

ik trachtte het onmiddellijk te vernietigen. Fluisterde de Hoogmoed hem in, om een boek te beginnen, ik overtuigde hem dat het de kosten der uitgaaf niet waard was. Stond hij recht, vol ven kennis, om eene toespraak te houden (want hij zat in het Parlement),

HALF VERHEVEN BEELDWERK VAN DEN TITUSBOOG TE ROME.

ik ontstelde hem in zijn gevoel van zelfvertrouwen, - ik maakte zijne stotterend. Eindelijk verliet mijn mededinger hem met een zucht van verontwaardiging; hij vestigde zich in den buiten, en verzaakte eene loopbaan waarin hij gemeend had zijne medemenschen behulpzaam te zijn; maar ziende dat ik niet voldoende was, om zijn geluk te veroorzaken, en gekwetst over zijne droefgeestigheid, verliet ik hem op het einde van het jaar, en sedert heeft hij zich aan den drank overgegeven!'

De oogen van al de Deugden wendden zich nu naar de Voorzichtigheid. Zij was hunne laatste hoop. - 'Ik bevind mij juist even ver als wanneer ik vertrokken ben, zegde die bescheiden Deugd; ik heb noch goed, noch kwaad gesticht. Om de bekoring te vermijden, ging ik bij eenen hermijt inwonen, waar ik weldra ondervond, dat ik geen ander nut stichten kon dan hem te waarschuwen zijne erwten en lensen niet te veel te laten koken, zijne deur niet open te laten wannneer de storm dreigde en zijne kruik niet te vol te doen als hij aan de bron ging water putten. Ik ben dus de eenigste van u allen die nooit eenigen hinder veroorzaakte en dit alleen omdat ik nooit gelegenheid er toe had! In één woord, zoo vervolgde de Voorzichtigheid ernstig, in één woord, mijne vrienden, omstandigheden zijn der Deugden zelf noodzakelijk. Bij voorbeeld, hadde de Spaarzaamheid zich in de plaats der Vrijgevigheid bij de vrouw van den luitenant bevonden, en hadde ik met den Ier gewoond in plaats van de Gastvrijheid, wat onheilen waren hun beide niet gespaard gebleven! Eilaas! ik zie dat wij onze eigenschappen verliezen als wij misplaatst zijn, en dat wij, in die gevallen, hoewel Deugden zijnde, uitwerksels als Ondeugden veroorzaken. De omstandigheden moeten onze werkingen gunstig, en overeenkomstig onzen aard zijn; en wij verliezen tot zelfs onzen goddelijken aard, als niet de Wijsheid onze stappen richt, naar de plaats die wij moeten bewonen.'

Hiermede zal ik het verhaal eindigen, zonder gevolgtrekkingen te maken.

Vrij naar het Engelsch door D. BAETSLÉ.

De Titusboog te Rome.

De hier afgebeelde voorstelling, versiert eene der zijden van den te Rome nog bestaanden Titusboog, die opgericht werd ter herinnering van den weergaloos prachtigen triomftocht, in het jaar 70 na Christus' geboorte te Rome gevierd, ter gelegenheid van het einde van den oorlog die de verwoesting van Jeruzalem en den geheelen ondergang van het Joodsche volk na zich sleepte. Zooals bekendis, borst de opstand der Joden in het jaar 65 na Christus' geboorte uit. In het jaar 67 droeg Nero aan Titus Flavius Vespasianus het opperbevel over het leger op, dat naar Palestina gezonden was, om de oproerige Joden te beoorlogen. Juist was het Romeinsche leger het beleg van Jeruzalem begonnen, toen Titus Flavius Vespasianus

tot den troon geroepen werd. Hij vertrok naar Rome en liet aan zijn oudsten zoon, die hem in den krijg vergezelde, het opperbevelhebberschap over. Deze bracht het volgende jaar den bloedigen krijg ten einde, door de verwoesting van Jeruzalem. Nog hetzelfde jaar had de feestelijke intocht plaats, die door den Titusboog is vereeuwigd.

Dit gedenkteeken, welk in den loop der eeuwen veel geleden heeft, was gemaakt uit wit marmer. De groote boogpoort staat tusschen twee gegroefde pilaren; twee andere pilaren zijn gebroken; op de zware kroonlijst, die versierd is met verheven gewerkte figuren, geeft een opschrift te kennen, dat het gedenkteeken werd opgericht ter eere van den zegepralenden keizer Titus (de verwoester van Jeruzalem beklom in het jaar 79 den keizerlijken zetel) en van (zijnen vader) Vespasianus. Het opschrift luidt als volgt:

> SENATVS POPVLVSQVE. ROMANVS DIVO. TITO. DIVI. VESPASIANI. F VESPASIANO. AVGVSTO

De voornoemde keizers waren, volgens het gebruik, onder de goden geplaatst.

In de poort, aan den eenen kant, is Titus afgebeeld op zijnen triomfwagen, bespannen met vier paarden naast elkander en omgeven van krijgsvolk.

Aan den anderen kant staat afgebeeld, wat hier gedeeltelijk voorgesteld is op onze plaat, namelijk de roof uit den tempel van Jeruzalem, door genoemden keizer veroverd: Romeinsche

soldaten dragen den gouden kandelaar en andere gewijde vaten, alsmede de heilige tafel uit de Joodsche offeranden; achter de met krijgsbuit zwaar beladene soldaten, volgen gevangene Joden, die in triomf naar Rome worden medegeleid. Dit laatste gedeelte van de voorstelling, komt op onze plaat niet voor.

Al het opgenoemde is prachtig verheven gewerkt in de marmeren zijmuren van de zegepoort.

De Joden, die, zooals men weet, zeer talrijk te Rome zijn, vermijden zooveel mogelijk onder den Titusboog door te gaan. Wanneer zij dit gedenkteeken van hunnen ondergang voorbij moeten, kiezen zij gewoonlijk den smallen weg, die zich aan den eenen kant van de poort bevindt.

De katakomben van Parijs.

Het is met zekere moeielijkheden verbonden om toegang tot de katakomben van Parijs te krijgen, waarschijnlijk omdat de regeering het voor ijdele nieuwsgierigheid houdt, wat de menschen daarheen voert. In de provinciën van Frankrijk is men echter van gevoelen, dat aan het bezoek in die afgrijselijke galerijen slechs daarom hinderpalen worden in den weg gelegd, omdat men beweerde, dat de Tuileriën door eenen gang gemeenschap met dezelve hebben en de heerschende vorst, hetzij koning of keizer, de vrees koesterde, dat langs dezen weg gemakkelijk moordenaars tot hem konden doordringen, als de katakomben met hare kronkelende gangen te bekend werden. Hoe dit ook zij, mij en vele anderen was het gelukt, het begeerde verlof te krijgen om het onderaardsche Parijs te bezoeken.

Als een voorbeeld, van welke geringe omstandigheden somtijds de verschrikkelijkste gebeurtenissen afhangen, wil ik hier mededeelen, dat de ontzettende voorvallen, welke ik op het punt state verhalen, geeneplaats zouden hebben gehad, als ik niet tot den koetsier, die mij naar den ingang had gereden, had gezegd: ‘Wanneer ik binnen een half uur niet terugkom, kunt gij wegrijden.’ Hierop betaalde ik den man vooruit voor zijn wachten en volgde toen de andere personen naar den uit eene zware eikenhouten deur bestaanden ingang.

De reden, waarom ik den koetsier een half uur lang op mij wilde laten wachten, was de volgende. Ik had vele dagen lang te vergeefs gewacht op het verlof der politie en stond op den morgen, toen het kwam, juist gereed om voor gewichtige zaken naar Marseille te reizen. De trein vertrok ten twaalf ure en het verlof kreeg ik des morgens ten tien ure. Ik wilde de gelegenheid tot dit onderaardsch bezoek niet laten voorbijgaan, maar wilde ook gaarne ten twaalf ure vertrekken en ik kwam daardoor op de gedachte te beproeven of een oponthoud van een half uur in de katakomben wellicht voldoende voor mij zoude zijn, in welk geval ik nog den tijd had, om op den trein te komen, terwijl ik, als de plaats zooveel aantrekkelijks voor mij had, dat ik er langer begeerde te blijven, mijn vertrek tot den avond konde uitstellen.

De katakomben maakten een diepen indruk op mij, doch kwamen mij zeer eentonig voor. Het is bekend, dat het oorspronkelijk steenmijnen waren, die van in den tijd der Romeinen de bouwstoffen voor Parijs leverden, zoodat men met recht kan zeggen, dat de stad van hare eigene ingewanden is gebouwd. In het begin dezer eeuw vaardigde Napoleon een bevel uit, volgens welk de lijken der gestorvenen buiten de stad moesten begraven worden. Dienovereenkomstig werden de kerkhoven, die zich binnen dezelve bevonden, opgegraven en de aldaar sedert eeuwen opgehoopte

beenderen van gestorvene Franschen naar de katakomben gebracht, en daar regelmatig opgestapeld, zoodat de bezoeker tusschen twee uit schedels gebouwde muren wandelt, die hem met spookachtige blikken schijnen aan te staren.

Tien minuten waren voldoende om mijne nieuwsgierigheid te bevredigen, maar onze gids, getrouw aan zijn beroep, hield niet op van de nog te verwachten wonderen te spreken, en daar zich bij ons gezelschap nog twee dames bevonden, behoef ik nauwelijks te zeggen, dat zijne pogingen om de nieuwsgierigheid op te wekken, niet vruchteloos bleven. Ieder van ons droeg eene lamp in de hand en wij vormden zonder twijfel eene zeldzame groep. - Nu, zeide ik eindelijk tot de overigen, laat ik u verder wandelen en ik keer terug. Zonder moeite zal ik den terugweg vinden en dan heb ik nog juist den tijd om met den trein van twaalf ure te vertrekken.

De gids lachte over het denkbeeld, om den terugweg te willen vinden. Ik keek op mijn horloge en zag, dat er slechts tien minuten aan het halve uur ontbraken. Als ik dus niet terstond ging, was het rijtuig weg eer ik kwam.

De katakomben bestonden, voor zoover ik die heb gezien, uit eene breede hoofdstraat, die op gelijke afstanden door kleinere straten en stegen wordt gesneden, waarvan wij er verscheidene waren doorgegaan. Ik was de laatste van het gezelschap en onwillekeurig iets achtergebleven, daar ik geen lust had, verder te gaan. Besluiteloos van de eene zijde naar de andere ziende, viel mijn oog, terwijl het licht der lamp van hem die vóór mij liep, eene doorloopende dwarsstraat bescheen, op een buitengewoon grooten schedel, met goed bewaarde schitterende tanden. Om hem nader te beschouwen, sloeg ik die straat in en liep er op toe, toen plotselings, terwijl ik gebukt stond, eene door mij opgejaagde rat te voorschijn kwam en tegen mijn gezicht opsprong. Als door eenen kogel getroffen, viel ik op den grond.

Ieder mensch heeft een bijzonderen afkeer van zekere dingen. Zoo heb ik een hekel aan ratten, wier enkele aanblik mij een onoverwinnelijken afschuw inboezemt. Ik schaam mij bijna het te zeggen, maar ik kan niet loochenen, dat de plotselinge verschijning en aanraking van dit akelige dier mij onmachtig deed worden. Vermoedelijk lag ik verscheidene minuten bewusteloos.

Toen ik weder tot mij zelven kwam, omringde mij eene diepe duisternis. Langen tijd hoorde ik geen enkel geluid, tot dat ik eindelijk een wagen boven mijn hoofd hoorde rollen. Eenige oogenblikken lang verloor ik weder het bewustzijn, maar eindelijk beproefde ik, mij mijnen schrikkelijken toestand duidelijk te maken.

Mijne reisgezellen waren verdwenen. Hadden zij de katakomben verlaten of zochten zij mij? In ieder geval, dacht ik

moesten zij mij dadelijk na mijne bezwijming hebben vermist. Maar hoe kwam het, dat zij zich van de plaats hadden verwijderd, waar ik het laatst was gezien? Hadden zij mij gezocht, dan moesten zij noodzakelijk in de dwarsstraat hebben gekeken, die zij waren voorbijgegaan. Plotseling stond de geheele ontzettende waarheid mij voor oogen. Zonder twijfel waren zij na herhaald roepen, toen ik daarop geen antwoord gaf, op het denkbeeld gekomen, dat ik den terugweg naar den ingang was ingeslagen. Toen zij dien bereikten, was natuurlijk het halve uur reeds lang verstreken en mijn huurrijtuig niet meer daar, hetgeen hen in hun vermoeden bevestigde, dat ik reeds vertrokken en op weg naar Marseille was.

Het was eene vreeselijke gedachte, maar ik wanhoopte niet geheel. Eer ik in mijn levend graf den hongerdood stierf, moest het mijne vrienden bekend worden, dat ik niet op reis was gegaan en zij moesten daarom bezorgd zijn, dat ik in de katakomben was achtergebleven. Maar vier of vijf dagen in deze onderaardsche gewelven, zonder eten of drinken en door éene ondoordringbare duisternis omgeven, te moeten doorbrengen, was eene vreeselijke gedachte. Intusschen konde ik niet werkeloos blijven, iets moest ik doen - maar wat?

De eerste vraag, die ik mij zelven deed, was, of ik op de plaats, waar ik mij nu bevond, zoude blijven. Na een kort beraad kwam ik tot de overtuiging, dat zulk eene werkeloosheid doodelijk en bovendien nutteloos zoude wezen, want daar mijne vrienden, zoodra zij vermoeden kregen van mijnen toestand, zeker geen hoek der katakomben ondoorzocht zouden laten, was het onverschillig, waar ik mij bevond.

Ik stond derhalve op, strekte de hand uit en raakte den schedelmuur aan, maar beefde op nieuw onwillekeurig terug. Na weinige oogenblikken werd ik echter mijne vrees meester en kreeg zelfs moed om de doodsbeenderen bedaard te betasten.

Mijne lamp was door den val in duizend stukken gebroken. Hoe het kwam, dat mijne reisgezellen het daardoor veroorzaakte geraas niet hadden gehoord, is mij onverklaarbaar; waarschijnlijk was juist op dit oogenblik boven hen een wagen over de straat gerold.

Plotseling dacht ik aan de rat. Als dit akelige dier nog eens bij mij kwam, wat zoude ik dan doen? Deze gedachte verwekte de vrees, dat zij reeds in mijne nabijheid was. Onwillekeurig sloeg ik om mij heen, en terwijl mijne hand tegen de glasscherven der gebroken lamp stiet, werd zij zoodanig gekwetst, dat het bloed begon te stroomen. Angstig wikkelde ik mijnen zakdoek en mijnen halsdoek om de gewonde hand, uit vrees, dat er een druppel bloed op den grond vallen en het afschuwelijk dier tot voedsel zoude strekken.

Ik zag de noodzakelijkheid in, om verder te gaan, maar wist niet, welke richting ik zoude nemen. Ik herinnerde mij, dat ik rechtsaf in die dwarsstraat was gekomen en dat de schedel aan derzelver linkerkant had gelegen. Als ik haar dus wilde verlaten, om weder in de hoofdstraat te komen, moest ik aan de rechterhand blijven, en zoodra ik de hoofdstraat had bereikt, links omslaan. Den buitengewoon grooten schedel vond ik al tastend spoedig weder, liet hem rechts van mij liggen en ging eenige schreden verder naar de hoofdstraat, welke ik herkende aan den hoek, dien de opeengestapelde schedels hier vormden. Toen ik daarin kwam, ondergingen mijne ontstelde zenuwen terstond eene verandering. Mijne rechterwang voelde eene warmere lucht; ik zeg uitdrukkelijk mijne rechterwang.

Ik vraagde mij af, waaraan deze verandering was toe te schrijven, en vond spoedig het antwoord. Het was een van buiten komende luchtstroom. Halt, dacht ik, deze

luchtstroom - want zoo iets was het zonder twijfel, hoewel ik geene beweging der lucht konde ontdekken, - moet door eene opening komen, die zich in eene deur of in derzelver nabijheid bevindt. Als ik hem dus volg, moet ik eindelijk deze plaats bereiken. Deze waarneming deed mij een ander middel aan de hand, om mijnen weg te vinden. Ik ging naar den schedelmuur, die langs de hoofdstraat liep en waaraan ik mij met de hand vasthield. Daar mijne wang eene warmere luchtgesteltenis voelde, moesten ook de schedels aan de zijde, van waar de luchtstroom kwam, droger zijn dan aan de andere. Het was inderdaad zoo. De rechterzijde van den schedel, dien ik betastte, was zachter dan de linker, en eveneens was het met twintig andere. Dwaling was er niet mogelijk en mijn hart klopte daarom van vreugde. Als ik dit richtsnoer volgde, moest ik vroeg of laat aan eenen uitgang komen.

Maar ik maakte nog eene bedenking!

Ik wist, dat wij van het links van mij gelegen gedeelte der hoofdstraat waren gekomen, maar de luchtstroom kwam van den rechterkant. Dit was slechts in zooverre verklaarbaar, dat het gewelf, als ik mij niet in de richting bedroog, meer dan één ingang had. Ik besloot dus, de door den luchtstroom aangewezen richting te volgen en rechtsaf te gaan. Hoevele mijlen ik ging, weet ik niet; het kwam mij voor, als waren het meer dan honderd. Nu eens sneller, dan weder langzamer gaande, stapte ik verder en verder, zonder ooit te rusten. Vroeger of later moest ik aan eene deur komen. Als ik aan de doorloopende dwarsstraten kwam, moest ik verscheidene stappen blindelings doen, hetgeen mij zeer onaangenaam was, tot dat eindelijk mijne van angst bevende vingers den muur hadden wedergevonden. Hoevele uren ik op deze verschrikkelijke wandeling doorbracht, vernam ik eerst later, toen ik mij weder in de vrije lucht bevond. Hadde ik mij nedergezet, om op hulp te wachten, ik zoude waanzinnig geworden zijn of een zelfmoord gepleegd hebben, eer die hulp mij konde bereiken, want slechts eene inspanning van alle krachten deed mij mijn bewustzijn behouden.

Van tijd tot tijd hoorde ik het rollen der rijtuigen boven mij, nu eens zwak, dan weder duidelijker, naarmate de steenen boven mijn hoofd eene dikkere of dunnere laag vormden, en dit gaf mij in zekere mate moed, want ik meende dicht bij menschelijke wezens te zijn. Maar geen ander geluid brak de omringende akelige stilte af, daar ik zelfs mijne eigene schreden niet hoorde, behalve in het geval, dat mijn hart zoo hevig sloeg, dat ik meende, dat het zoude barsten. Het was alsof ik eene krachtige mannelijke stem een Fransch lied hoorde zingen. Er was geene schemering van licht zichtbaar, maar er

moest de eene of andere opening in de nabijheid zijn, daar ik anders de stem niet zoo duidelijk had kunnen hooren.

Het was voor mij verschrikkelijk, de plaats, waar ik deze weldadige klanken had gehoord, weder te moeten verlaten en mijne wandeling voort te zetten. Eerst lang nadat het gezang had opgehouden en ik herhaalde malen luide had geroepen, zonder antwoord te krijgen, konde ik daarvan scheiden.

Den luchtstroom weder volgende, wiens toenemende sterkte ik langzamerhand steeds duidelijker konde voelen, ging ik verder langs den schedelmuur, totdat deze eensklaps ophield en mijne hand *hout* voelde. Het was eene houten traliedeur! Alles scheen wel is waar daarachter donker te zijn, maar niettemin bleef mij geen twijfel over, dat ik mij aan eenen uitgang bevond, en weldra ontdekte ik ook de door het daglicht zwak verlichte reten eener deur. O, welk een hemelsche glans was die geringe schemering voor mijn oog! Nooit zal ik dit vergeten!

Het behoeft geene nadere beschrijving, met welke inspanning van krachten ik de traliedeur opende en toen ieverig aan de buitenste poort begon te werken, tot dat zij eindelijk werd geopend en ik door zes politiemannen en eene groote menigte samengestroomde werklieden werd ontvangen.

Het was natuurlijk niet de poort, waardoor ik was binnengegaan. Zes en twintig uren had ik in het onderaardsche gewelf doorgebracht, zonder een oogenblik te rusten. Mijne vrienden vond ik in grooten angst, daar zij eerst kort vóór mijne terugkomst hadden vernomen, dat ik niet naar Marseille was vertrokken. Ik lag langen tijd ziek, maar herstelde eindelijk en had ten minste den roem, meer schedels te hebben aangeraakt dan eenig ander mensch.

L.D.B.

Kroniek.

Antwerpen. - De Gentsche *Eendracht* haalt de volgende zinsnede aan, uit een artikel verschenen in *l'Écho du Parlement* van 21 Maart jl. en geteekend door den heer J. Rousseau, leeraar der schoonheidsleer aan de koninklijke academie van schoone kunsten ter gelegenheid van den twist ontstaan nopens de echtheid der tafereeltjes van F. Van de Kerkhove van Brugge: '*On a prétendu que le statuaire Pickery ne sait pas un mot de français, ce qui ne l'empêche pas de causer avec ceux qui*, *comme moi*, *ne savent* PAS UN MOT DE FLAMAND.'

De *Eendracht* zegt te recht: 'Antwerpen is het hart der Vlaamsche kunstwereld; wanneer daar een onderwijs, zoo belangrijk als dat der aesthetika, afhangt van iemand die geen woord Vlaamsch kent, dan moeten wij ons om de verbastering der nationale kunst niet verwonderen.'

Dendermonde. - Er is spraak hier een standbeeld van den dichter Prudens Van Duyse op te richten, die, zooals men weet, te Dendermonde geboren werd. Zie voor zijn portret de *Vlaemsche School* 1864, bladz. 27.

Gent. - Verschenen bij C. Annoot-Braeckman: *Geschiedenis der stad Kortrijk*, uitgegeven, op last van het bestuur dier stad, door Frans de Potter, eerste en tweede deel, 348 en 430 bladz.

Dit werk, dat uit vier boekdeelen zal bestaan, en met houtsneden en steendrukplaten is versierd, zal de volledige geschiedenis van eene der belangrijkste en oudste steden van Vlaanderen weergeven. In het eerste deel treft men aan den oorsprong der

gemeente, de plaatsbeschrijving, eene verhandeling over de bevolking en de gemeentelijke wetten en voorrechten, over de bestuurlijke en populaire gebruiken en gewoonten, de justitie in vroeger tijd, het rood- of schepenarchief, de feodale inrichting enz.

Het tweede deel handelt over de voormalige gilden en neringen, de jaar- en weekmarkten, de instellingen van liefdadigheid: hospitalen, gasthuizen en armenverzorging. Alles is ontleend aan en gestaafd door echte oorkonden, niet alleen in het gemeentearchief, maar in het rijksarchief, en in de archieven te Brugge, Gent en Rijssel bewaard.

De platen in de twee eerste deelen stellen voor: de oude gemeentezegels van Kortrijk (XIIIe - XVIIIe eeuw); panorama der stad in de XVIIe eeuw; de oude stadspoorten; de plans van 't jaar 1400, 1600 en van 1826; een zicht in 't oud kasteel (XVe eeuw); de blazoenen der rederijkerskamers; 't gildehof der Bussenieren; *Manten en Kalle*, vroeger op den Kalletoren, nu te Dijon, enz., enz.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 12 Maart is bepaald dat de driejarige tentoonstelling van schoone kunsten zal gehouden worden van 1 Augustus tot 1 October aanstaande.

- Er is spraak, eene maatschappij in te richten, ter opzoeking en bewaring van oude speeltuigen, levensbeschrijvingen en portretten van muziekbeoefenaars enz. De heeren P. Benoit, E. Vander Straeten, Snoeck, Meerens, Vivier en Mahillon worden als bestuurleden genoemd.

Halle. - De 6de aflevering van de *Geschiedenis der stad Halle* door L. Everaerten J. Bouchery is verschenen.

Sterfgevallen.

V.J. DUMOULIN, die zich door de uitgaaf van meerdere letterkundige gewrochten gunstig deed kennen, is in het begin van Februari overleden te Herenthals; hij werd geboren te Meerhout op 19 Juli 1822. Dumoulin werd door zijne talrijke vrienden hoog geacht, om zijn hartelijk karakter en zijne hulpvaardigheid. Door de bezorging van de *Kempische lier* en andere werken heeft hij zich ook als uitgever voor de Vlaamsche zaak verdienstelijk gemaakt.

E.-J. POTGIETER, de voortreffelijke Nederlandsche letterkundige, die zich als dichter en prozaschrijver reeds op jeugdigen leeftijd een gevestigden roem verwierf, is den 3^{n} Februari te Amsterdam overleden; hij werd geboren te Zwolle, op 27 Juni 1808. Bij zijne ter-aardebestelling, den 6^{n} Februari, op het Westerkerkhof te Amsterdam, werden redevoeringen uitgesproken door de heeren Zimmerman en Lemcke.

LODEWIJK DE DEYN, de schrijver van de *Bedenkingen over de naamsoorsprongen onzer gemeenten* (1845), de *Vaderlandsche geschiedenis, Baggynen* (1847), is te Steenhuizen in Oost-Vlaanderen. op 4 Februari, in 78-jarigen ouderdom overleden.

COROT, de uitmuntende Fransche landschapschilder, is op 22 Februari in den ouderdom van omtrent 80 jaren te Parijs overleden.

MOCRE-SEGUIN, de voortreffelijke werktuigkundige, die voor den bouw van ijzeren bruggen belangrijke uitvindingen deed en de invoering van stoombooten en ijzeren-wegen in Frankrijk bevorderde, is den 25^{n} Februari te Varagnes, in 89-jarigen ouderdom, overleden.

JOHN-BIRNIE PHILIPS, beeldhouwer, is in het begin van Maart te Londen overleden. Tot zijn belangrijkste werken behooren de beeldengroepen aan het Albertgedenkteeken in Hydepark. Zij stellen de bouw- en beeldhouwkunst voor en bestaan uit 87 levensgroote figuren. De altaarkassen in de bekende kapel van St-George, te Windsor, het Krimmonument in Westminster en acht standbeelden in de koningsgalerij van het Parlementsgebouw zijn door denzelfden kunstenaar vervaardigd.

De Pruisische vaas.

Een vorst, waarover nog meer geschreven werd dan over keizer Karel V, is Frederik II, alias de groote Frits, koning van Pruisen, wiens

FREDERIK II.

afbeeldsel onze lezers hier aantreffen. Tusschen zijne daden is degene, welke verhaald wordt in de volgende schets, ook in een opzicht van kunst belangrijk. Het beschrevene feit was bovendien als de voorbode van rechtspraak bij gezwoornen in Pruisen.

Na de verovering van Saksen, liet koning Frederik vele der bekwaamste arbeiders uit de porseleinfabrieken van Dresden en Meissen overvoeren, om in eene nieuwe door hem te Berlijn geopende fabriek hunne kunst uit te oefenen.

Onder de gevangenen was eene wezenlijke kunstenares in haar vak, met name Sofia Mansfeld, welke, door hare begaafdheid, de bijzondere aandacht des konings had opgewekt.

De deuren der gevangenis echter schenen de begaafdheid van het meisje te hebben afgesloten, want sedert hare aankomst te Berlijn, was er vruchteloos gepoogd, haren iever, hare kunstliefde op te wekken. Vruchteloos bedreigde men haar met 's konings gramschap: de gevangenschap had hare handen als met lamheid geslagen.

Omstreeks in denzelfden tijd dat de gevangen Saksers in Berlijn aankwamen, werd aan koning Frederik een Engelschman voorgesteld, Albertus Altenberg genaamd. Deze was met, graaf de Lauragais, een Franschman, naar Duitschland gekomen, om het porseleinmaken in de Duitsche fabrieken te bestudeeren.

Koning Frederik wenschte zooveel nut mogelijk te trekken uit de twee vreemde kunstenaars en noodigde hen vriendelijk uit, heel dikwijls zijne fabriek te bezoeken, iets waaraan door de vreemdelingen ruimschoots gevolg werd gegeven.

Bij het gezelschap dat Albertus Altenberg vergezelde toen hij de eerste maal de fabriek bezocht, bevond zich de jonge graaf Laniska, een geboren Pool, maar die zijne opleiding aan de militaire school te Potsdam had genoten en die - wat meer zegt - de gunsteling was van koning Frederik den Groote.

De jongeling vereerde den koning in de hoogste mate, zonder daarom blind te zijn voor zijne gebreken, die hij zich bij meerdere gelegenheden veroorloofde in het licht te stellen.

Zoodra het gezelschap in de fabriek was aangekomen, ontstond er een gesprek tusschen den Engelschman en graaf August Laniska, waarin de eerste de handelwijs van koning Frederik, om vrije kunstenaars als krijgsgevangenen weg te voeren, met Britsche vrijmoedigheid afkeurde.

- Let eens op die gezichten, zegde Albertus Altenberg, tot den graaf; wrevel en neerslachtigheid staan er op te lezen. Daar, en zijn vinger wees Sofia Mansfeld aan, daar ziet gij een beeld der diepste zwaarmoedigheid. Met zichtbaren tegenzin behandelt zij het penseel, dewijl zij het als de oorzaak haars ongeluks moet beschouwen. Zóó werken slaven. Ik wenschte u ooggetuige te kunnen maken van de vroolijkheid onzer Engelsche arbeiders; maar die zijn ten onzent ook vrij.

Laniska, die tot dan toe niet geweten had op welke wijze de werklieden der porseleinfabriek daar gekomen waren, rekende het zich ten plicht de opmerkingen van den Engelsch-

man te recht te wijzen. Om derzelver ongegrondheid te bewijzen, richtte hij zich tot den opzichter der fabriek, maar kreeg van deze een antwoord, dat hem noch klaar, noch duidelijk scheen.

Terwijl de overige personen van het gezelschap zich onledig hielden met het beschouwen der werken, sprak de graaf Sofia zelf aan en bekwam van haar het volgende antwoord:

- Ik kan mijn vaderland, ik kan mijne zwakke ouders en nog iemand die mij duurbaar is, niet vergeten.

Een werkman, die in de nabijheid stond, zegde fluisterend tot den graaf, dat zij in Saksen eenen verloofde had achtergelaten, en Sofia, zooals meer meisjes, zou gedwongen worden eenen soldaat, die het lot moest aanduiden, te huwen.

- Wij gevoelen allen medelijden met het arme meisje, zoo besloot de werkman; maar als de koning gebiedt, moet er gehoorzaamd worden.

- Slaaf! riep de graaf in eene hevige opwelling van toorn. Laffe slaaf! gij verdient onder de ijzeren tuchtroede van eenen dwingeland te leven. Wanneer een koning iets gebiedt, dat tegen recht en menschelijkheid is, moet hij *niet* gehoorzaamd worden.

Laniska bemerkte, toen het te laat was, dat hij zich te ver uitgelaten had. Zijn luid spreken was door de omstanders gehoord en Sofia lag in hetzelfde oogenblik voor zijne voeten en bad om hulp en redding.

In de diepste ontroering verliet graaf Laniska met den Engelschman de fabriek. Zij beraamden samen over het beste middel om Sofia te redden en kwamen overeen, den koning, uit naam van het meisje, een smeekschrift te overhandigen, waarin zij om hare vrijlating zou verzoeken.

Eenige dagen later legde koning Frederik II een bezoek af bij gravin Laniska, moeder van zijnen aide-de-camp, waar ook de Engelschman te gast was. De koning richtte daar geheel onverwacht de vraag tot hem: ‘of zijn vriend Wedgewood (een befaamd Engelsch porseleinschilder), soms geene schoons kopij van de Barbarini- of Portlandsche vaas bezat?’

De Engelschman antwoordde bevestigend en voegde er bij, dat die kopij voortreffelijk en moeielijk van het oorspronkelijke werk te onderscheiden was. Hij zeide daarop eenige verzen voor, welke een Engelsch dichter aan de schoonheid dier vaas gewijd had. Zulks wekte Frederiks eerzucht op.

- Ik, antwoordde hij, zal de Pruisische vaas bezingen. En ofschoon er tot op dit oogenblik geene bestaat, zoo zou ik de middelen, waarover ik als koning beschik, zeer slecht moeten kennen, wanneer ik niet, van nu af, op eene vaas zou kunnen roemen, welke in schoonheid met die van Barbarini kan wedieveren. Er is, bijvoorbeeld, in de tegenwoordige fabriek, en hier zag de koning den jongen graaf aan, eene jonge kunstenares, welke bij haren verloofde naar Saksen wenscht terug te keeren. Zij is krijgsgevangene en moet, als al de anderen, hare vrijheid van den overwinnaar afkoopen. Ik weeg kunst tegen goud op, zoodat zij zich daarmede kan vrijkoopen. Voor 't overige moet de koning gehoorzaamd worden.

Met deze woorden verliet Frederik het gezelschap, wierp een beteekenisvollen blik op graaf Laniska en ieder een sidderde voor diens toekomst.

De koning kende dus de onbezonnen woorden van den vurigen jongeling; allen hielden hem voor verloren. Eenige dagen later, overhandigde koning Frederik Sofia's verzoekschrift aan graaf Laniska, met de volgende eigenhandig daarop geschreven kantteekening:

‘Wie van de kunstenaars in de porseleinfabriek, te Berlijn, te rekenen van nu af, binnen eene maand de schoonste vaas maakt, kan, naar verkiezen, trouwen of niet trouwen en op ieder oogenblik naar Saksen terugkeeren.

Zoo hij of zij zich liever te Berlijn zou vestigen, bekomt de overwinnaar 500 thaler belooning. De naam van den prijswinner zal prijken op de vaas, welke van dat oogenblik de Pruisische vaas zal genoemd worden.’

Door die verordening keerde Sofia Mansfeld's kracht terug, hare kunst herleefde. De bepaalde dag verscheen. De koning zelve, met graaf Laniska in zijn gevolg, onderzocht met den blik eens kenners, de geleverde kunststukken en eindelijk volgde de uitspraak des rechters. Zij luidde:

‘Deze is de Pruisische vaas.’

Sofia Mansfeld was de gelukkige, die de overwinning behaald had; hare vreugde beschrijven zou onmogelijk zijn.

Plotseling klonk echter uit Frederiks mond het bevel, graaf Laniska aan te houden, en den gevangene naar Spandaw te voeren, terwijl Sofia Mansfeld met een militair geleide naar de Saksische grenzen moest gevoerd worden.

Niemand kon begrijpen, waaruit die koninklijke strengheid voortsproot; allen stonden met neergeslagen oogen en in de grootste verlegenheid, als op hunne plaats vastgenageld.

Spoedig werd echter het raadsel opgelost. De koning was voornemens, de vaas naar Parijs te sturen. Hij las met voldoening de op den voet der vaas geschrevene vleierij: ‘*A l'éternelle gloire de Frédéric le Grand,*’ toen bij het afstuiven van den voet, eensklaps het woord ‘*Tyran*’ zichtbaar werd.

Ieder een wist, dat de vleierij door graaf Laniska was geschreven; het woord *tyran* moest het dus ook zijn. Zulks legde uit, hoe het kwam dat de vorst zich eensklaps zoo verbolgen had getoond.

***

Weer was er een gezelschap vereenigd bij gravin Laniska, waar natuurlijk het lot van den gevangene het onderwerp der gesprekken werd.

- Hoe gelukkig is het, zeide de Engelschman, in een land te leven, waar niemand van zijne vrijheid beroofd wordt, zonder ten minste te weten waarom. Welk geluk, deel uit te maken van eenen staat, waar niemand zonder gerechtelijke veroordeeling en ten aanhoore van God en de wereld gevonnisd worden kan!

En nu begon hij de voordeelen van de rechtspraak bij gezwoornen met zulke warmte te verdedigen, dat de koning, die gewoonlijk onaangemeld binnenkwam, zich in de zaal bevond, vóórdat iemand het gewaar was geworden. Hij had veel gehoord van wat er was gezegd en hij hoorde ook mevrouw Laniska uitroepen:

- Gave God, dat aan mijnen zoon de voordeelen van zulke rechtbank werden toegekend!

- En gave God, antwoordde de Engelschman, dat het aan mij vergund ware, zijne zaak te verdedigen!

- Onder ééne voorwaarde, zoo klonk eensklaps de stem des konings over het verschrikte geselschap, onder ééne voorwaarde wil ik het toestaan. Graaf Laniska is tot zes jaren vestingstraf veroordeeld. Gelukt het u niet zijne rechters van zijne onschuld te overtuigen, zoo zult gij zijn lot deelen. Laniska zal van zijne gelijken geoordeeld worden, ik kies mijnen aanklager en gij, Altenberg, zijt zijn verdediger. Is dat aangenomen?

De edele vriend nam met groote dankbaarheid aan en vroeg, na eenige aarzeling, om zich te mogen verwijderen, ten einde de noodige maatregels te kunnen nemen.

Het voorval verwekte veel opspraak, zelfs de geleerden bekommerden er zich mede en koning Frederik, die veel meer belang hechtte aan hetgeen erover hem geschreven, dan aan wat er over hem gedacht werd, liet aan dit zonderling voorval eene buitengewone openbaarheid geven.

De bepaalde dag verscheen. Een nieuw gebouw was tot gerechtzaal ingericht. De koning zelve had alles naar Engelsche wijze doen aanleggen.

Eene talrijke schaar nieuwsgierigen, zelfs uit de meest verwijderde provinciën, was tot het aanhooren van dit merkwaardig rechtsgeding samengestroomd. De koning was in persoon tegenwoordig. De gezwoornenraad bestond uit twaalf personen, die door den gevangene, zonder uitzondering, tot zijne rechters werden aangenomen.

Na de vervulling van de gewone pleegvormen, nam de koninklijke beschuldiger het woord. Hij legde er zich op toe, Laniska's schuld met de zwartste kleuren af te schilderen.

Uit het getuigenverhoor was echter gebleken, dat het woord '*tyran*' niet door Laniska op de vaas geschreven was; maar wel door eenen jood, met name Salomo, die aan Laniska verschillende kleine diensten had bewezen, waarover de graaf hem, op zekeren dag, in tegenwoordigheid van verscheidene vreemdelingen, de volgende onbesuisde loftuiging maakte:

- 'Daar, mijne heeren, is een eerlijke jood met eene schurkentronie.'

Sinds dien haatte de jood Laniska, en om zich te wreken, sloop hij in de porseleinfabriek en voegde achter het opschrift, op den voet der vaas, het woord '*tyran.*'

De verdediging was hiermede gesloten en de onschuld van den graaf zoo duidelijk bewezen, dat de gezwoornen met algemeene stemmen het 'niet schuldig' uitspraken.

Luidruchtig weergalmden de vreugdekreten door de zaal wanneer het vonnis gekend was, toen eensklaps de koning stilte gebood en zeide: 'De rechtbank heeft uitspraak gedaan. Ik keur het vonnis der gezwoornen goed. Graaf Laniska, gij werdt onrechtvaardig van uwen degen beroofd, neem den mijne, ik behoud den uwe.'

Altenberg trad op verlangen des konings in Pruisischen dienst; Salomo werd veroordeeld om levenslang straatkeerder in Potsdam te zijn, waarbij vooral de ruimte vóór het huis van graaf Laniska in zijne bijzondere zorg was aanbevolen.

Duifje's les over zuiverheid van taal.

'.... Laat ons zuiver, onvervalscht onze eigene land- of moedertaal spreken,' zegt Duifje aan Willemijntje.

Wie Duifje is, en wie Willemijntje, weet wellicht mijn geëerde lezer; en weet hij het niet, zoo zal ik hem het zeggen.

Duifje is een toonbeeld van deugdzaamheid, welke werkzaam en vurig voortstreeft op de deugdenbaan, die haar tot bij haren hemelschen Bruidegom zal geleiden. Zij is op reis met hare zuster Willemijntje. Deze, lichtvaardig en zorgeloos van aard, wil meestendeels buiten den rechten weg loopen, en mist dan ook eindelijk het gewenschte doel, en geraakt tot eene uiterste ellende.

Duifje bemint en beoefent oprecht christelijke deugden, en daarbij heeft zij ook hare moedertaal lief, gelijk wij zooeven uit haren mond hoorden; Willemijntje, vadsig en nalatig op de deugdenbaan, is daarenboven genegen om haar Vlaamsch met Fransche stadhuiswoorden te doormengen. Even gelijk over hare zedelijke gebreken, wordt zij hierover door Duifje berispt.

Luisteren wij een oogenblik naar hunne samenspraak. Duifje's les kan wellicht de eene of andere schrijver zich ten nutte maken. - Hoort, Willemijntje biedt zich aan met hoofsche woorden om zich ten dienste harer zuster te stellen.

WILLEMIJNTJE. 'Zuster, nu heb ik door uwe redenen verstaan dat het beter is andermans raad te volgen dan zijnen eigen; ja zelfs beter dat men een ander laat *commanderen*, dan dat men het zelf wille doen: daarom ben ik van nu af tot uwen dienste: *votre servante! Employeer* mij vrijelijk naar uw believen: ik kan toch niet *refuseren.* Zie, *masseur,* ik wensch dat ik u eenige dienst mochte doen: mij zal eer geschieden als gij mij *commandeert* en ik zal mij voor gelukkig achten, is het dat de fortuin zoo *favorabel* believe te wezen dat ik mede moge *sorteren* onder degenen, die u gehoorzaam zijn. Dus bid ik, laat uw *commandement* gaan, doe mij de eer, gebied mij, want ik kus u de handen.'

DUIFJE. 'Zie, van waar komt dit neigen en buigen? Hoe spreekt gij zoo beleefd en heusch? Van waar komen toch deze hoofsche dienstredenen, en nu wederom al deze uitlandsche woorden gemengeld met uwe moedertaal?'

WILLEMIJNTJE. 'Zuster, als men *courtoize* manieren wil gebruiken, gelijk ik nu denk te doen, dan is zulke manier van spreken, het sieraad van de taal, want anders gaat het zoo bot, zoo effen en slecht, staat het zoo schandig!'

DUIFJE. 'Gij doet u zelve en uwe moedertaal schande aan met zulks te zeggen: weet gij niet dat onze taal zoo rijk en overvloedig is, dat zij dikwijls eenen zin in drie of vier verscheidene woorden kan te kennen geven, en dit wel zoo beleefdelijk, dat zij hier in ook aan geene andere taal behoeft te wijken? Waarom wilt gij uitheemsche woorden leeren en die daar onder brabbelen? Ik houd dat voor onsierlijk: het is als of een goed, kostelijk, eenparig kleed versierd kon worden met allerhande gekleurde lappen daar op te plakken. Gij brengt met al die vreemde woorden zulk eene verwarring en verduistering in de taal, dat dikwijls uwe eigene landslieden u niet verstaan. Is dat nog beleefdheid en sie-

raad? Het is eene groote verdwaaldheid, dunkt mij. Ik vrees daarenboven dat ik met deze uwe schoonschijnende aanbieding ook wel kunne bedrogen worden, daarom kan ik mij op zulke hoofsche trekken niet betrouwen: ik acht veel meer gemeene eenvoudige woorden, eene oprechte meening en getrouwen handel...'

Gij ziet, het misbruik van vreemde woorden in de taal te voeren, dagteekent niet van gisteren. Het was reeds gekend en verdiende gehekeld te worden, wanneer Boëtius a Bolswert zijne *Duifjes en Willemijntjes pelgrimsreis tot haren beminden binnen Jerusalem*,[1] schreef. Het ware te wenschen, dat, uit liefde voor onze rijke en schoone moedertaal, Duifje's raad op onze dagen, door sommige Vlaamsche sprekers en schrijvers wat meer in 't oog werd gehouden.

F.W.

Over de verspreiding der warmte.

III. De vloeibare lichamen zijn slechte geleiders der warmte; doch hier dient in aanmerking genomen te worden dat de verandering in het betrekkelijk gewicht der vochten, door verwarming veroorzaakt, in deze vochten gedurig beweging doet ontstaan, daar de verwarmde gedeelten klimmen, vermits ze betrekkelijk minder zwaar zijn dan die welke nog niet zijn verwarmd geworden. Ook dalen deze laatste gedeelten. Men kan deze verschijnsels zichtbaar maken, wanneer men in water dat men op het vuur plaatst, eene anders gekleurde stof mengt, zooals zagemeel. Men ziet die stof gedeeltelijk dalen en klimmen. Deze verschijnsels hebben niet plaats ingeval men het vocht verwarmt langs zijne bovenvlakte, aangezien de verwarmde gedeelten alsdan de bovenste plaatspunten blijven bekleeden, gelijk hun betrekkelijk gewicht het vereischt; ook bestaat hier geene beweging in het vocht. Er blijft dus te zoeken of de warmte zich in het vocht verspreidt van boven naar onder. Dat de vochten slechte geleiders der warmte zijn, kan men bewijzen door de volgende proefneming van Rumford.

Men doet een gedeelte water bevriezen in een glazen vat V V, derwijze dat het ijs, in zijn midden, eene ophooging *e* aanbiede. Daarna giet men water in het vat, en men brengt

tot in de nabijheid van het ijs een ijzeren rol C, dien men heet gemaakt heeft. Deze kan de warmte tot het ijs niet overbrengen dan van boven naar onder. Gedurende de proefneming geeft het ijs geen teeken van smelting, wat natuurlijk bewijst dat het water een slechte geleider der warmte is. Eene voorzorg die men moet gebruiken, is het onderste gedeelte van het vat V V met smeltend ijs te omringen, om te beletten dat de warmte van den cilinder langs de wanden van het vat tot het binnenijs overgebracht worde.

D[r]. F.-J. MATTHYSSENS.

De ziel des Vagevuurs.
(*Vertaling der gekende Romance van* casimir de la Vigne.)

(1) Gedrukt te Amsterdam, bij Joannes Kannewet, 1625. Herdrukt te Leuven, bij C.-J. Fonteyn, 1855.

Geliefde van mijn treurig hart,
Ik kom u uit mijn diepe smart,
Om laafnis smeeken en gebeden.
Eens boogt ge u teder over mij
En spraakt: ‘'k zal bidden steeds voor dij!’
Ziedaar uw laatste woord, en heden....
Ach! sinds ik stervend u verliet,
Vernam ik nooit een uwer beden;
Ik luister nog, en gij bidt niet.

Moge uwe ziele, zegdet gij,
Waar 'k dwale, zweven nevens mij
Om mijne tranen te zien vlieten!
Vriend! op mijn killig grafgesteent
Heeft 's hemels regen droef geweend,
Niet gij, die tranen zoudt vergieten...
Ach! dat uw smart mij laafnis bied'
In 't boeten om ons jongst genieten;
Maar 'k ween alleen - en gij bidt niet.

En dit genieten, o mijn vriend,
Hier, waar het zijne straffe vindt,
Wat kost het mij een bitter lijden!
De tijd duurt eindloos en zoo 'k vraag
Naar 't uur, zie ik den wijzer traag
Op eenen blinden uurkring glijden....
Ach! ik reik de armen uwaarts, ziet!
'k Wacht in dit oord van wreed kastijden,
Ik wacht, ik wacht... en gij bidt niet.

HENDRICKX.

Wakkerheid.

Leer met een oog open te slapen. Als de kippen slaperig zijn is het een goede tijd voor den vos. Wien waken te veel is, ziet haast hoe mager zijn deel is. Dwazen vragen gedurig hoe laat het is; maar wijzen kennen hunnen tijd. Maal, terwijl het goede wind is, en zoo niet, wacht u om over Gods bestuur te klagen. God geeft voedsel voor elken vogel, maar brengt het niet tot in hun nest; hij geeft ons ons dagelijksch brood, maar door middel van ons dagelijksch werk. Vat den tijd bij de hoornen. Sta vroeg op, dan vindt de visscher zijne wormen. De morgenstond heeft goud in den mond. Die, waar velen rijden, achteraankomt, is altijd in de stofwolk; sta vroeg op en gij zult den ganschen dag anderen vooruit blijven.

C.H. SPURGEON.

De pestvogel.

De hier afgebeelde vogel behoort tot de familie der vliegenvangers en is, van dit geslacht, de eenige soort die in Europa wordt gevonden. *Bombicilla garrulus*, zoo heeten hem de geleerden.

Bij het volk heeft hij den naam van pestvogel. In Holland heet men hem ook beemer en zijdestaart. De verschijning van dezen vogel werd in vroegere eeuwen als een voorbode van pest en andere volksziekten aanzien. Vandaar kreeg hij den natuurlijk geheel onverdienden naam van pestvogel. Hij broedt in koude streken, maar bezoekt somtijds ook gematigder luchtstreken. Er word verondersteld, dat hij zich daartoe misschien door gebrek aan voedsel gedwongen ziet. Hij voedt zich in den zomer met insecten en later met beziën. In December 1866 zag men in Holland eene bijzonder groote menigte van pestvogels. Vele werden er gevangen. De bladen en tijdschriften maakten ervan gewag. Zie de *Vlaamsche School* van 1867, bladz. 20. Een onzer vrienden deelt ons mede, dat buitengewoon talrijke zwermen pestvogels door Vlaanderen trokken, eenige weken *nadat* de cholera daar zijne laatste verschijning deed.

De pestvogel is ongezellig van aard en onderscheidt zich weinig van de ekster. Hij heeft zeer korte pooten en zachte veeren.

Over het geheel, is hij roodbruinachtig grijs gekleurd; staart, slagpennen en keel zijn zwart. Hij is vooral te kennen aan een klein vermiljoenrood hoornachtig plaatje aan 't einde der kleine slagpennen.

In het museum van opgevulde vogels, in den Antwerpschen dierentuin, treft men verschillende pestvogels aan.

De Grieken noemden den pestvogel *Ampelis* of wijngaardvogel, daar hij zeer belust op druiven is.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven.
VI. Martinus Steyaert,

een der uitmuntendste godgeleerden der XVIIe eeuw, werd te Somerghem in Vlaanderen geboren den 16^{n} April 1647. Er bestaan zeer volledige levensschetsen van den verdienstelijken man, zoodat wij hier weinig van hem zullen zeggen. In 1664 werd hij met eenparige stemmen primus der wijsbegeerte te Leuven uitgeroepen en in 1675 ontving hij ondanks zijnen ouderdom de doctorsmuts. Daarop werd hij hoogleeraar in de godgeleerdheid. Na verscheidene waardigheden bekleed te hebben, benoemde Innocentius XII hem in 1691 vicaris-apostolicus van 's-Hertogenbosch. Eene kortstondige ziekte overviel hem in 1701; hij bezweek in het groot college te Leuven den 17^{n} April, en werd volgens zijn verlangen voor het choor van St.-Pieterskerk begraven. Hij was een der hardnekkigste bestrijders van het jansenisme, leering die hij zelf van zijne meesters, Van Vianen en G. Huygens, had opgedaan, en ook eenigen tijd halvelings toegedaan was. Hij liet vele Latijnsche schriften, in vloeienden stijl opgesteld, achter. Doch wij hebben hier slechts van hem te melden eene spraakkunst der Vlaamsche taal, wier verschillende gewestspraken

hij zeer duidelijk aanduidde: zoo ten minste meldt Foppens; hij schreef ook eene verhandeling in 't Vlaamsch en 't Latijn: *Obligatio audiendi verbum Dei in parochiis*, *Verplichtinghe van het woordt Godts te hooren in de parochiekerken.* Antv. 1674 in-12. Dit boekje was gericht tegen zijnen medeleeraar Christiaan Lupus (Dewulf), die hetzelfde vraagstuk behandeld had in het werk getiteld: *Exhibitio canonis circa jus regularium ecclesiaram quod praedicationes divini verbi.* Zie over Ch. Lupus, Foppens, Bibl. Belg. en Feller.

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

Kroniek.

Antwerpen. - Op blz. 202 van onzen vorigen jaargang hebben wij gemeld, dat het stadsbestuur gezichten zou doen schilderen van het afgebroken wordend Zuiderkasteel, van de Scheldekaaien die gaan verbreed en van de vlieten welke zullen gedempt worden. Wij vernemen, dat de volgende bestellingen gedaan zijn: 1° de heer Robert Mols zal een *algemeen gezicht der haven* schilderen, op doek, 10 meters breed en 3m 50 hoog, tegen 10,000 fr.; 2° de heer Jan M. Ruyten zal *twee vlieten* schilderen, 0m75 breed, 1m10 hoog, tegen 7000 fr.; 3° de heer Albert De Keyzer zal schilderen een *gezicht van het Zuiderkasteel*, 0m75 breed, 1m10 hoog, tegen 3600 fr. Deze schilderingen zullen geplaatst worden in het stadhuis.

- Bij Buschmann zijn van de pers gekomen *Handelingen van het* XIIIe *Nederlandsch taal- en letterkundig congres*, *gehouden te Antwerpen den* 18n, 19n en 20n *Augustus* 1873, uitmakende een fraai boekdeel van 420 blz. Prijs: 5 fr.

- Bij G. Zazzarini en cie (opvolgers van Tessaro), op de Schoenmarkt, heeft de heer Justinus Andries, kadastraal landmeter, eene goed bewerkte kaart van de provincie Antwerpen uitgegeven, op de schaal van 160/1000. Zij bevat tal van nuttige aanwijzingen, zooals de wettige kilometrische afstanden tusschen de gemeenten en in verband met de hoofdplaatsen van de kantons, de arrondissementen, de provincie en het land,

de spoorwegstand plaatsen, de militaire inrichtingen, de veer hoofden enz.; er komen ook post- en telegraafaanwijzingen in voor en het aantal zielen is voor elke gemeente in de kaart opgegeven. Prijs fr. 2.50. De heer Andries mag geluk gewenscht worden met zijn werk; maar wij moeten daarin afkeuren, dat al de opgaven alléén in de Fransche taal zijn gesteld Zulks zou velen, in de uitsluitend Vlaamsche provincie Antwerpen, van het koopen der kaart kunnen terughouden.

- Verschenen: *De Fortuna*, lyrisch diorama, door Jan Adriaensen. Prijs: 1 fr.

- Verschenen: 1° bij Buschmann, *Marnix van St.-Aldegonde*, door Volkman (H. Van den Bosch), met eene voorrede van dr. J. Van Vloten; 2° bij Mees, *Filips van Marnix van St.-Aldegonde*, door E. Van Bergen, met eene voorrede van dr. L.R. Beijnen. Beide werker, werden in den prijskamp des *Olijftaks* bekroond.

- De heer dr. Van Kerckhoven heeft aan stads archieven geschonken een gegraveerd portret van Peter van den Broecke, oud-directeur van Surate, Perzië en Arabië.

- Uit de bibliotheek, nagelaten door wijlen den heer Visschers, te Brussel, zullen 120 boekdeelen aan de Antwerpsche stadsbibliotheek geschonken worden.

- Het speeljaar 1874-1875 van den Antwerpschen Vlaamschen schouwburg, onder het bestuur van den heer Victor Driessens, is gesloten met eene zuivere winst van ruim 5500 fr. De vertooningen, door den heer Driessens met zijnen troep buiten Antwerpen gegeven, in dezelfde tijdruimte, hebben ruim 2000 fr. winst gelaten.

Mechelen. - Na het overlijden van den aartsbisschop mgr. Engelbertus Sterckx is er eene commissie ingericht, om ter gedachtenis van dezen kerkvoogd een godsdienstig gedenkteeken op te richten. Men bouwt thans in de St.-Rombautskerk eene kapel, toegewijd aan den H. Engelbertus, patroon van den overleden kardinaal; de glasramen van deze kapel zullen de voornaamste daden uit het leven van mgr. Sterckx herinneren.

Gheel. - De Dimphnakerk is verrijkt met zeszeer schoone geschilderde glasramen, geleverd door de heeren Stalins en Janssens, van Antwerpen. De vier eerste, geplaatst in de kapel achter het hooge choor, verbeelden 1° St.-Carolus-Borromeus en de H. Joanna (geschonken door de familie Lebon, ter nagedachtenis van wijlen Carolus Lebon en Joanna Van Hacht); 2° St.-Egidius en de H. Anna (geschonken door de familie Verbist, ter nagedachtenis van wijlen Egidius Verbist en Anna Vinck); 3° het H. Hart van Jezus, St.-Pius en de H. Coleta (geschonken door de kinderen van wijlen Eg. Pius Verbist en Coleta D'Allecourt): 4° het H. Hart van Maria, St.-Guillielmus en de H. Isabella. Het vijfde raam is geplaatst in de kapel achter de sacristij en verbeeldt den H. Joannes en de H. Dorothea (geschonken door wijlen den eerw. heer pastoor Caers, ter nagedachtenis zijner ouders Joannes Caers en Dorothea Meses). Het zesde raam, in de Passiechoorkapel, verbeeldt den H. Joannes en de H. Theresia en werd geschonken door den heer J. Broeckmans-Praets. De uitvoering der ramen strekt de heeren Stalins en Janssens inderdaad tot eer. Wij drukken hier den wensch uit, het voorbeeld van genoemde begiftigers navolging te zien vinden.

Lokeren. - Verschenen en verkrijgbaar te Lokeren, bij den schrijver, tegen fr. 1.25, *De Buiter en Tassijns*, oorspronkelijk vaderlandsch drama, in vier bedrijven, zonder vrouwenrollen, door Gustaaf Van Duyse.

Gent. - De heer Jozef Van Assche, schrijver van het *Handboek van den notaris*, is benoemd tot ridder der orde van de Eikenkroon.

- *Het Kunstgenootschap* heeft eene zeer wel gelukte steendrukplaat naar een tafereel van A. Corkole aan zijne eereleden uitgedeeld. De samenstelling is getiteld: *Terwijl de processie voorbijgaat;* de vrouw van den huize heeft met hare meid de tafel verlaten alsook de reeds ingeschepte soep, en heeft zelfs haren stoel met der haast omgeloopen om de processie te zien voorbijgaan; intusschen hebben de hond en de kat niet aan, maar op de tafel plaats genomen, waar zij geheel op hun gemak het lekkere vleeschnat opslorpen. De voorstelling is zeer geestig en kan als tegenhanger dienen bij de plaat naar een ander tafereel van Corkole: *Verboden doorgang*, in 1873 door hetzelfde genootschap uitgegeven. Beide platen verstrekken de teekenstift van Florimond Van Loo tot eer. Het *Kunstgenootschap* mag met deze uitgaven geluk gewenscht worden.

- Vrienden en vereerders van wijlen K. Ondereet hebben zich in commissie gesteld, om dezen tooneelschrijver een gedenkteeken op te richten.

- Volgens wordt gemeld, zal het groot festival, welk de Koormaatschappij met Staats ondersteuning gaat geven, als volgt ingericht zijn: 1^{e} dag, de *Jaargetijden* van Haydn en eene symfonie van Beethoven; 2^{e} dag, *Jacob van Artevelde* (Gevaert), een stuk uit de *Schelde* (Benoit) en een gewrocht van Samuel.

Brugge. - Er is alhier tot stand gekomen eene afdeeling van het *Davidsfonds*, met de volgende heeren als bestuurleden: baron Kervyn van Lettenhove, Soetens, Van Hove, Kervyn de Gaiffier, Boutens, A. Claeys, A.B. De Zutter, Duclos, De Meersseman, Van Steenkiste en C. Verschelde.

Brussel. - Prijskamp, ingesteld bij koninklijk besluit, voor het schrijven van een Vlaamsch en een Fransch gedicht, bestemd om op muziek gezette worden. Er zijn 27 Vlaamsche en 46 Fransche stukken ingekomen.

- De heer Aug. Teirlinck, oud-griffier van het vredegerecht te Kruishoutem, gevestigd te Elseghem, heeft bij de koninklijke academie van België een Vlaamschen prijs van 5000 fr. gesticht.

- De werken, ter gezondmaking van het kwartier van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw, vereischen de afbraak der kapel van de broeders der christelijke leering, wier muren door Portaels beschilderd zijn. Dit kunstwerk gaat hiermede dus verloren. Het gemeentebestuur, welk de werken laat verrichten, heeft uit dezen hoofde 50,000 fr. vergoeding betaald aan de broeders der christelijke leering,

- L. Gallait legt de laatste hand aan de portretten van HH. MM. den koning en de koningin der Belgen.

- Bij Fr. J. Olivier werden op 7 April en de volgende dagen een aantal zeldzame boeken uit de bibliotheek van den heer J. Capron verkocht. Voor de koninklijke bibliotheek zijn aangekocht: N^{r} 3, *Het Testament van Enzinas* (1543), voor 400 fr. en de zes volgende te zamen voor 5,000 fr.: n^{r} 478, *Der IX Quaesten* (1528), n^{r} 479, *Heer Frederick van Genuen* (1531), twee volksromans, n^{r} 480, *De Corte Passie* (1536), n^{r} 481, '*T dal sond' wed' keerè*, vertaald door een Brusselschen dichter Colyn Coellin, naar Pierre Michault, n^{r} 482, *De stove* en n^{r} 483, *De ure van d'Doot*, beide van een Brusselschen dichter, Jan Van den Dale. Verder besteedde men voor: een handschrift, getiteld *Heures en latin et en flamand*, 1500 fr.; *Heures latines du XVe siècle*, 4150 fr.; *De Spiegel onzer behoudenisse* (1453), 5700 fr.; *Breviarium trajeetence* (1495), 650 fr.; *Musée français* en *Musée royal*, 6 boekdeelen, 4000 fr.;

Le Pâtissier français (der Elzeviers), 3230 fr.; *Livre de Baudoyn de Flandre* (1485), 4750 fr.; *Aventures de Télémaque*, 4 deelen, met platen van B. Van Orley, 3000 fr.
De merkwaardige catalogus, welke altijd met vrucht door de liefhebbers zal geraadpleegd worden en

zijnen opsteller, den heer Fr. J. Olivier, tot eere strekt, bevatte 889 nummers.

Leuven. - Het hoofdbestuur van het *Davidsfonds* heeft de volgende prijsvraag uitgeschreven: 'Eene levensschets van den zeer eerw. heer hoogleeraar David, tevens bevattende eene grondige beoordeeling van al zijne werken, zoowel zijne geschiedkundige, als zijne stichtelijke en letterkundige schriften, met aanwijzing van de plaats welke ze innemen onder de werken van dergelijken aard in Nederlandsche taal, vooral in België, in onze eeuw geschreven; eene beschouwing van den invloed welken ze hebben gehad, en van de blijvende waarde, welke ze bezitten.' De uitgeloofde prijs is 500 fr. Antwoorden worden ingewacht tot 1 April 1876, met verzegelde briefjes en kenspreuk, ten huize van den secretaris J. Brouwersz, Maria-Theresiastraat, 121, te Leuven.

Luik. - Volgens het schijnt is te Luik ontdekt een in 1635 door Frans Hals geschilderd portret van den Luikschen beeldhouwer en plaatsnijder Gerard Errard.

Hoei. - Het stadsbestuur schrijft eenen prijskamp uit voor het maken van bouwplannen voor scholen. Alle binnen- en buitenlandsche bouwkundigen mogen mededingen. Programmas zijn verkrijgbaar ten stadhuize.

Buitenland.

Limburg. - In de nabijheid van Geleen, zijn, bij het slechten van heuvels, in den grond zes eikenboomen gevonden, die eene dikte hebben van 5 voet doorsnede en eene lengte van ongeveer 15 voet. Ook zijn eenige kleine voorwerpen gevonden, waaronder kruikjes en potjes, met onbekende stof gevuld en, naar het schijnt, zeer oud.

Amsterdam. - De 16-jarige dochter van den hoogleeraar Opzoomer heeft uitgegeven een door haar in de Duitsche taal geschreven treurspel, getiteld *Der Sturz des Hauses Alba.* Bevoegde beoordeelaars roemen het als een schoon werk, rijk aan gedachten, gloed en bezieling. Het is te betreuren, dat de schrijfster zich niet heeft bediend van hare eigene Nederlandsche taal. De dichteres schrijft onder den aangenomen naam A.S.C. Wallis.

- Den 31^{n} Maart en 1^{n} April werden in openbare veiling verkocht: 1° *teekeningen*, die opbrachten: een C. Dusart gl. 214, een W. Hogarth gl. 137, een J. Bosboom gl. 220, een B.C. Koekkoek gl. 220, een J.B. Madou gl. 165, een G.J.J. Van Os gl. 111, een M. De Swertchkow gl. 110, twee A. Waldorp's ieder gl. 110 en een J. Weissenbruch gl. 231; 2° *schilderijen*, die opbrachten: een Leickert gl. 308, een Louis Meijer gl. 1045, een dito gl. 495, een Z. Noterman gl. 440, een J.F. Portielje gl. 616, een C. Richter gl. 781, een W. Roelofs gl. 495, een A. Schelfhout gl. 550, dito gl. 442, een H. Signorini gl. 396, L. Marchetti gl. 638, P. Michetti gl. 1650, E. Pinchard gl. 1380, J. Portach gl. 2200, Ad. Schreijer gl. 4125, dito gl. 2035, Joseph Stevens gl. 1089, Karel Verlat gl. 1100, Th. Weber gl. 660, J. Stobbaerts gl. 330, E. Tarenghi gl. 431, C. Troyon gl. 3520, dito gl. 880, Eug. Verboeckhoven gl. 3905, dito gl. 2585, dito gl. 572, dito gl. 770, dito gl. 473, dito gl. 660, dito gl. 671, dito (buiten catalogus) gl. 550. P. Verheyden gl. 605, W. Verschuur gl. 627, S.J. Verveer gl. 374, C.J. De Vogel en Eug. Verboeckhoven gl. 429, A. Waldorp gl. 330, J. Weissenbruch gl. 467.50.

- De maatschappij *Arti et Amicitiae* heeft eene tentoonstelling geopend van tafereelen van hedendaagsche meesters uit de voornaamste verzamelingen aldaar bijeengebracht. Er zijn reeds 233 nummers, waaronder stukken van Bles, Rosa Bonheur, Bosboom, Calame, Cermak, Decamps, Gallait, Israels, Janin, Koekkoek, Leys, Madou, Meissonnier, Ary Scheffer en anderen.

's-Gravenhage. - Z.M. de koning heeft op eene hoogst edelmoedige wijze de stichting van een gebouw voor het kunstenaarsgenootschap *Pulchri Studio* alhier ondersteund, door de toezegging van gl. 100,000; namelijk gl. 5000, gedurende twintig jaren, tot verzekering van de aflossing der renten van het noodige kapitaal.

Utrecht. - Verschenen, bij P.W. Van de Weijer: *La vie de la sainte Vierge Marie*, zijnde eene verzameling op steen overgedrukte houtsneden van Albrecht Durer,[1] te zamen twintig platen met Latijnsche verzen van den benedictijner Chelidonius en waarvan de eerste uitgaaf verscheen te Nuremberg in 1511; enkele proeven dragen oudere jaartallen. Gemelde nieuwe uitgaaf voert, zooals men ziet, een Franschen titel; de inleiding, in dezelfde taal, is geschreven door den heer Ch. Ruelens, bewaarder der koninklijke bibliotheek te Brussel. Men vraagt zich af, wat den Utrechtschen uitgever mag hebben aangedreven, zijne uitgave in een Fransch kleedje te steken? Zou het iets aan de waarde der afdrukken geschaad hebben, titel en inleiding te stellen in de Nederlandsche taal? Bij deze gelegenheid mogen wij aan den heer Ruelens eene terechtwijzing niet onthouden. Hij zegt in zijne inleiding, dat het overbrengen van houtsneden op steen nieuw uitgevonden en de vrucht is van twintig jaren zoekens van den drukker-uitgever. De *Vlaemsche School* gaf reeds van in 1859 (blz. 105) dergelijke overdrukken naar Albrecht Durer's platen. Lang vóór 1859 werd het stelsel, welk men thans (in 1875) als nieuw ontdekt wil doen doorgaan, op vrij breede schaal toegepast. Wij namen in ons tijdschrift onder andere verschillende afdrukken op, uitgevoerd door wijlen J.B. Schoesetters.[2] In 1860, blz. 37, gaven wij eene plaat, de *Kroning van Maria*, uit de voormelde verzameling, die, wat juistheid en zuiverheid betreft, den overdruk van den heer Van de Weijer overtreft.[3] Wij achtten deze terechtwijzing des te noodzakelijker, omdat de gezegden van den heer Ruelens nopens de dusgenaamde ‘nieuwe uitvinding’ overgenomen zijn geworden in *L'art Universel*, de *Kunstkronijk*, de *Fédération artistique* enz. De opmerkingen, welke wij hier in 't belang der waarheid hebben gemaakt, beletten ons evenwel niet, Van de Weijer's uitgaaf warm aan te bevelen. Zij vormt een belangrijk en nuttigwerk, welks bezit de kunstliefhebbers op prijs zullen mogen stellen, en dat ook voor kunstbeoefenaars groote waarde hebben zal. Het is op zwaar papier gedrukt en kost volledig slechts 22 fr.

Vorden. - In deze Nederlandsche gemeente, overleed onlangs een boerenarbeider, met name W. De Jong, die zich als dichter gunstig deed kennen en wiens nagelaten schriften binnen kort het licht zullen zien. Op zijn graf is een zerk geplaatst met het opschrift: *W. De Jong*, *boerenarbeider*, *dichter en schrijver.*

Londen. - Het Alexandrapaleis, te Muswellbill, dat twee jaar geleden afbrandde, is thans herbouwd en gaat geopend worden. Het beslaat 7 1/2 hectaren grond. In het middelgedeelte is eene zaal, die, behalve een orkest van 2000 personen, 12,000 menschen kan bevatten. Bovendien bevat het paleis eene concertzaal voor 3500 en eene tooneelzaal voor 3000 personen. Het tooneel is 50 voet diep en 84 breed.

(1) Zie voor 's meesters afbeeldsel en levensschets *de Vlaamsche school*, 1857, blz. 177 en 1865, blz. 62.
(2) Zie over dezen steendrukker 1870, blz. 64.
(3) Zie voor een anderen overdruk naar Albrecht Durer *de Vlaamsche school*, 1865, blz. 62.

- Er is een comiteit ingericht ten einde een gedenkteeken te stichten op het graf van den beroemden dichter lord Byron in de beuk der kerk te Hunkhall Torkard.

Cassel. - Volgens wordt gemeld zou eene schilderij van 1 1/2 meter hoogte en 1 meter breedte, zich bevindende in de Lieve-Vrouwekerk dezer Fransche stad en voorstellende de *Verschijning van Maria aan Franciscus van Assisen*, gebleken zijn een gewrocht van Rubens te wezen.

Triëst. - In deze stad is op 3 April een standbeeld van keizer Maximiliaan ingehuldigd.

Santiago. - Op het einde van 1875 zal eene wereldtentoonstelling in Santiago, hoofdstad van Chili (Zuid-Amerika), geopend worden met de uitvoering, door een duizendtal zangers, van Gevaerts meesterlijke cantate *Jacob van Artevelde.*

Sterfgevallen.

A. STESSELS, kapitein ter zee in Belgischen dienst en bestendig commissaris van de Schelde, is den 6^{n} Maart te Antwerpen overleden op 49-jarigen leeftijd. De voortreffelijke rivierkaarten, door Jos. Nauwens gegraveerd, werden door hem opgemaakt (zie onzen jaargang 1866, blz. 75). Zijn afsterven is voor den Belgischen waterstaat een zeer groot verlies. De heer Stessels was ridder van de Leopoldsorde en van de orde van Guadeloupe. Hij genoot te recht de algemeene achting.

M.-H. DAVIDTS, pastoor te Drogenbosch, de gekende stichtelijke schrijver, die ook ettelijke schriften ter verdediging van de Vlaamsche belangen en over de christelijke kunst liet verschijnen, is den 10^{n} April overleden. Hij was sedert eenigen tijd blind geworden. De zeer eerw. heer Davidts was een verlicht kunstkenner en een der groote ieveraars voor den gothieken bouwtrant. 't Was voor zijne rekening, dat H. Brown de XIV statiën op hout graveerde, welke in 1845 bij J.E. Buschmann te Antwerpen werden gedrukt. Als mensch genoot de overledene groote achting.

XIVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres.

De volgende omzendbrief is ons toegekomen:

‘Bij besluit van het XIIIe taal- en letterkundig congres, in het jaar 1873 in Antwerpen gehouden, werd de stad Leiden als de plaats voor het XIVe congres gekozen. Omstandigheden, welke niet te onzer beoordeeling zijn, hebben de Leidsche regelings-commissie, die in de maand Maart 1874 haren oproepings-omzendbrief had rondgezonden, tot het besluit gebracht dat XIVe congres niet in de oude academiestad te doen plaats hebben, en dientengevolge zich te ontbinden. Dit feit was te betreuren, omdat er uit werd opgemaakt, dat gemis aan belangstelling en medewerking de hoofdreden was, die 't houden van het congres in 1874 heeft doen mislukken, eene meening, welke wij voor de eer der Nederlandsche letterkundigen als niet gegrond wenschen te beschouwen. Wat er ook van zij, de reeks der Nederlandsche congressen scheen verbroken, de band tusschen Noord en Zuid op letterkundig gebied losgerukt. In dien toestand, en ten einde eene nieuwe schakel voor de hereeniging der gemeenschappelijke intellectueels belangen te vinden, deed het bestuur van het XIIIe taal- en letterkundig congres eene poging om het XIVe congres te Maastricht tot stand te doen komen, in de stad, welke reeds tweemaal, tegen over

Middelburg in 1869 en tegen over Leiden in 1873, te vergeefs had gedongen naar de eer de congresleden te mogen ontvangen. Het gemeentebestuur van Maastricht begreep te recht dat in eene zaak van zoo edele bedoeling als deze, de stem van gekrenkte eigenliefde moest zwijgen. Het nam 't voorstel aan, en verzocht ons als regelings-commissie op te treden. Wij verhelen ons het zware dezer taak niet; doch de goede wil en de toewijding, welke ons bezielen, gepaard aan het hooge gewicht, dat alle Nederlandsche stamgenooten aan die congressen hechten, doen de hoop koesteren dat de gewenschte medewerking, zoowel in Noord- als in Zuid-Nederland, ons niet zal ontbreken. Wij vleien ons daarom, dat ook uwe belangstelling ons zal gegund worden, en noodigen u dringend uit het XIVe taal- en letterkundig congres, dat te Maastrichtop 24, 25 en 26 Augustus eerstkomende zal gehouden worden, met uwe tegenwoordigheid te vereeren. Mocht bij u het voornemen bestaan een of ander voorstel in overweging te geven en in te leiden, of een onderwerp te bespreken, dan ware het ons aangenaam voor 1 Juni aanstaande te vernemen, waarover door u het woord zal worden gevoerd. De werkzaamheden van het congres bepalen zich tot de volgende drie hoofdafdeelingen: I. Nederlandsche taal en letterkunde; II. Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde; III. Nederlandsche tooneel- en toonkunst; boekhandel en bibliographie, en kunstgeschiedenis, tot welke onderwerpen desgelijks de te houden redevoeringen en de te behandelen vraagpunten dienen te behooren. Wij achten het nuttig u nog te herinneren, dat geene geschreven redevoeringen, welker voorlezing meer dan een kwartier uurs zou vorderen, worden toegelaten; dat geene punten van godsdienst en staatkunde opzettelijk mogen worden besproken, en dat, wanneer zij al in eene letter- of geschiedkundige verhandeling worden aangeroerd, dit niet geschieden mag dan met volstrekte eerbiediging der overtuiging van anderen.

'*De regelings-commissie van het XIVe taal- en letterkundig congres*: Jhr. Mr. E.J.C.M. De Kuyper, commissaris des konings, W.H. Pijls, burgemeester, eerevoorzitters; Mr. G.L.D. Franquinet, wethouder en prov. archivaris, voorzitter; Jhr. Mr. A.J.T.H. Van den Bergh, advocaat-generaal, W. Everts, directeur der scholen voor hooger en middelbaar onderwijs te Rolduc, ondervoorzitters; Mr. J.G. De Sain, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool, Dr. L. Suringar, leeraar aan het gymnasium, secretarissen; Mr. J.J. De Wit, advocaat, penningmeester; Mr. A. Gordon, president der arrondissements-rechtbank; Dr. J.L. Marres, rector van het gymnasium; W.L. De Petit, kapitein der infanterie; L.P.H. Schols, med. chir. en art. obstet. doctor; Dr. M.H. Smiets, leeraar aan het gymnasium te Roermond; Mr. W.G. Straetmans, wethouder.'

Hans Christian Andersen.

De beroemde Deensche schrijver, van wiens meesterlijke *Vertellingen van de maan* er in 1866, bladz. 44, een door ons werd medegedeeld (buitendien gaf de *Vlaamsche School* hetzelfde jaar van Andersen nog *Het kerkhof van Scutari*, bladz. 74, en *De stopnaald*, in 1871, bladz. 178) heeft een huldebewijs ontvangen, dat hem als mensch en schrijver aangenaam en diep moet hebben getroffen. Zooals men weet, heeft Andersen onnavolgbare kinderverhalen geschreven, die in alle talen overgezet zijn en de jeugd onder alle hemelstreken vermaakt en gesticht hebben. Andersen is thans oud; hij werd in 1805 te Odense, op Funen geboren, en zijn 70^{e} verjaardag werd in Denemarken op Vrijdag 2 April plechtig gevierd. Zonder dat men weet, waar dit gerucht zijnen oorsprong nam, werd voor eenige maanden in sommige Amerikaansche

bladen gemeld, dat de beroemde schrijver met vele ontberingen te kampen had, en in eenen toestand verkeerde die de armoede nabij was. Deze mededeeling heeft voor gevolg gehad, dat in vele scholen in Amerika de leerlingen op het denkbeeld gekomen zijn, lijsten van inteekening ten behoeve van hunnen lievelingsschrijver in omloop te brengen. Eenige kleine sommen, met de speeloordjes van dankbare kinderen bijeengebracht, werden den grijzen dichter uit Amerika toegezonden. Andersen heeft in een dagblad der Vereenigde-Staten eenen brief laten opnemen, om het verspreide gerucht tegen te spreken en tevens wereldkundig te maken, dat de Deensche regeering hem een jaargeld verleent welk ruimschoots toereikend is om in zijn onderhoud te voorzien, buiten wat hij nog verdient met

zijn letterkundigen arbeid. De scholieren van eene Amerikaansche stad, die 285 dollars hadden bijeengebracht, om aan Andersen geschonken te worden, hebben evenwel van hun plan niet willen afzien. Van de 285 dollars hebben zij er 80 besteed voor het koopen van een plaatwerk, getiteld *The Picturesque America*, en zij hebben dit boek met het overschot van de verzamelde som als een kersgeschenk aan Andersen laten toekomen, onder verzoek, dat hij het plaatwerk als eene gedachtenis zou bewaren en het geld naar welgevallen gebruiken. Andersens vader was een arme schoenlapper en de dichter had met ongeloofelijk vele ontberingen te worstelen, vooraleer hij zich de gunst verwierf van het publiek, welk niet veel bijval schonk aan zijne eerste werken. In Denemarken is eene inschrijving geopend om den uitstekenden letterkundige nog tijdens zijn leven te Kopenhagen een bronzen standbeeld op te richten in den hof van het kasteel van Rosenborg, de geliefkoosde wandeling der kinderen. Daags voor Andersens verjaring had de koning van Denemarken den dichter een rijtuig gezonden om hem uit te noodigen zich daarmede naar het paleis van Amalienborg te begeven, waar Z.M. hem het kruis van Danebrog 1^{e} klasse overhandigde. De koningin en de prinses van Thyra boden hem bloemtuilen aan.

Denzelfden dag vertrok eene afvaardiging uit den gemeenteraad van Odensee naar Kopenhagen, om den dichter in naam zijner geboortestad geluk te wenschen, en hem mede te deelen dat in den muur van het huis, waar hij geboren werd, een gedenksteen zou geplaatst worden met het volgende opschrift: '*De gemeenteraad van Odensee heeft dezen steen geplaatst den* 2^{n} *April* 1875, 70ste *verjaardag der geboorte van Christian Andersen. Aan dit huis zijn de kinderlijke herinneringen van den dichter verbonden.*'

In den ochtend van 2 April kwam eene commissie van dames van hoogen rang, aangeleid door den schilder Vermehren en den staatsraad Meldalh voorzitter der Kopenhaagsche academie van schoone kunsten, den dichter het volgende puik ingebonden adres aanbieden:

> 'Wij ondergeteekenden, zijn vergaderd, met onze landgenooten, oud en jong, die onze gevoelens deelen, om onzen beroemden dichter te vereeren, door u een gedenkteeken op te richten, in den hof van het kasteel van Rosenborg. Onze oproep werd geestdriftig onthaald in alle standen der samenleving, niet alleen in ons land, maar overal waar uw naam gekend en bemind is. Zijne Majesteit heeft zijne toestemming gegeven tot de oprichting van het gedenkteeken in dezen koninklijken hof en de Deensche beeldhouwers houden zich tegenwoordig als om strijd bezig met de edele taak te vervullen die hun opgelegd werd. Gansch het volk heeft gretig geholpen om ons denkbeeld te helpen volvoeren en wij achten ons gelukkig op den dag dat gij uw 70^{n} verjaardag viert, u ter kennis te mogen brengen, dat het Deensche volk u een dergelijk bewijs van bewondering en erkentelijkheid geeft.'

Na lezing en overhandiging van het adres, drukte de voorzitter de hoop uit, dat zij er mochten in gelukken hun ondernomen werk spoedig tot een goed einde te brengen.

Andersen heeft het volgende geantwoord:

‘Het is heden juist 56 jaren geleden dat ik hier van Odensee toegekomen ben als een arm kind. Sedert dien tijd zijn vele dingen veranderd. Bij mijne eerste proeven, - ik besef het thans heel goed - werden vele mijner geestscheppingen niet begrepen; maar thans heb ik alle reden mij er over geluk te wenschen, omdat die dagen van tegenspoed veel hebben bijgedragen om mij de juiste richting als dichter te geven. Ik heb veel welwillendheid en vele vrienden te Kopenhagen ontmoet.
Ik wil geen onderscheid tusschen hen maken, maar het is nochtans voor mij eene hartsbehoefte te noemen Guldberg, de familie Collin en onzen onsterfelijken H.C. Oersted. Ik herinner mij vooral gaarne, hoe Oersted mij kwam bezoeken, toen ik alleen aan mijnen haard zat, ontmoedigd, ten prooi aan treurige gedachten. Hij wist mij altijd te troosten en voorspelde mij, dat er een dag zou komen, waarop mijne muze meer toegenegenheid en weerklank in de gemoederen zou vinden, dan tijdens mijne eerste proeven; maar nooit zou ik mij ingebeeld hebben dat ik het voorwerp zou worden der eerbewijzen waarmede men mij thans overlaadt. Op 't eerste oogenblik, toen ik hoorde spreken van het ontwerp om een gedenkteeken ter mijner eer op te richten, gevoelde ik zekeren onwil, uit vreeze der critiek, want onder mijne landgenooten zijn er velen die zooveel als ik gedaan hebben, zonder dergelijke eer bekomen te hebben, Nochtans mijne bedenkingen zijn vervlogen, toen ik zag dat het volk overal aan de inschrijving deel nam.
Ik heb mij vooral verheugd over het groot getal kleine sommen, die deden zien dat de armen zelven ook hunnen penning wilden storten. Wat mij ook zeer aangenaam was, is, dat men voor de plaats van het gedenkteeken den tuin van het kasteel van Rosenborg heeft gekozen. Die tuin was het geliefkoosd verblijf mijner jeugd. Ik heb er dikwijls gewandeld, onder het eten van een stuk brood, dat ik gekocht had van de vrouw aan den ingang, en nu zal men er mijn standbeeld vinden. Als ik zelf het zie, zal dit van de Voorzienigheid afhangen, maar ik hoop ten minste naar de plaats te kunnen gaan waar het zal opgericht worden. Ik ben zeer getroffen door de eer die men mij doet, en ik verzoek u, mijnheer, den tolk mijner oprechte erkentenis te zijn bij degenen die gij vertegenwoordigt.’

Verscheidene andere commissiën hebben zich bij den dichter begeven, en van alle kanten, zelfs uit het buitenland, zijn brieven en telegrammen toegekomen. Te Berlijn hebben de letterkundigen en dagbladschrijvers een adres van gelukwensching geteekend, opgesteld door den gevierden schrijver Berthold Auerbach, dat den Deenschen dichter gezonden is. In den nationalen schouwburg van Kopenhagen bestond de avondvertooning enkel uit twee stukken van Andersen, waaronder een vaderlandsch zangspel, op muziek van Hartmann. Eindelijk, ter gelegenheid van den feestdag, heeft de heer Reitzel, hoofdbibliothecaris van de hoogeschool, eene prachtuitgaaf van de *Geschiedenis eener Moeder* in vijftien talen doen verschijnen, namelijk in het Zweedsch, IJslandsch, Duitsch, Platduisch, Nederlandsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Grieksch, Russisch, Poolsch, Tcheksch, Hongaarsch en Finlandsch. Eene Servische vertaling, in 1873 verschenen, kwam ongelukkig te laat om in deze veeltalige uitgave opgenomen te worden.

De inhuldiging van den gedenksteen te Odensee werd bijgewoond door den bisschop van Engelstoft, die het woord voerde voor eene talrijke volksmenigte, en

het leven van Andersen afschetste als dichter. Hij besloot zijne rede met een: Leve onze lieve dichter! dat duizendmaal herhaald werd. De gemeenteraad had 's avonds eene gelegenheidsvertooning doen inrichten, en kosteloos toegangkaarten verschaft aan 750 leerlingen der stadsscholen.

Naar aanleiding van Andersens verjaardag laten wij achter

dit opstel nog eene van des schrijvers lieve vertellingen van de maan volgen[1].

Eene vertelling van de Maan.

Hoor nu wat de maan vertelde. ‘Vele jaren is het geleden; het was hier in Kopenhagen; ik tuurde, door een venster, in eene armoedige kamer. Vader en moeder sliepen, maar het kleine zoontje sliep niet; ik zag hoe de gebloemde katoenen bedgordijnen zich bewogen, en hoe het kind in het kamerke rondkeek. Eerst meende ik, dat het jongentje keek naar de Nurenbergsche hangklok; ze was toch zoo net beschilderd met rood en groen; er zat een koekoek boven op; er hingen zware looden gewichten aan, en de lange slinger met de koperen plaat ging heen en weer: tik, tak, tik, tak; doch daar zag hij niet naar; neen, het was moeders spinnewiel dat hij in 't oog had en dat stond juist onder de klok. Het was voor den knaap het liefste stuk van al wat er in huis was; maar hij durfde er niet aankomen, anders kreeg hij op de kneukels. Uren lang, wijl zijne moeder zat te spinnen, kon hij stil daarbij zitten om te zien, hoe het spoel en rad draaiden en snorden. Ach, mocht hij toch ook zoo eens het rad spinnen! Vader en moeder sliepen; hij zag naar hen en dan weer naar het spinnewiel; daarop kwam er een kleine, naakte voet uit het bed en daarop nog een naakte voet. Vervolgens kwamen er twee kleine beenen, en ja, daar stond het geheel jongenske op den grond. Hij keerde zich nog eens om, ten einde te zien, of vaderen moeder nog sliepen; ja, dit deden ze; en toen ging hij stillekens, zeer stillekens en maar in zijn klein, kort hemdeke, naar het spinrad en daar begon hij te spinnen; het snoer raakte van het spinnewiel af en nu begon het rad veel sneller te loopen. Ik kuste (zoo verhaalde de maan) zijn geel haar en zijne helder blauwe oogen; het was een bevallig beeld. Nu werd de moeder wakker; de bedgordijnen geraakten in beweging, zij keek ten bedde uit, en zij dacht aan een kaboutermanneken of aan een ander klein spookje. ‘In 's Heeren naam!’ riep zij angstig, terwijl zij haren manin d e zijde stiet; hij sloeg nu ook de oogen op, wreef ze een paar oogenblikken, en toen hij nu ook het kleine ieverige kereltje zag, zeide hij: ‘wel, het is Bertel!’

‘En mijn oog wendde zich van uit het armelijk kamerke - want immers overal moeten mijne stralen schijnen - en ik zag in hetzelfde oogenblik in de zaal van het Vatikaan, waar de marmeren goden staan; ik verlichtte de groep van *Laocoon.* De steen scheen te zuchten; ik drukte mijn stillen kus op den boezem der muzen; ik geloof dat hij klopte. Maar het langst verwijlden mijne stralen bij de groep van den *Nijl*, bij den kolossalen god. Op den sphinx leunende, lag hij daar zoo vol gedachten, als droomde hij van de immer voortsnellende jaren. De kleine Amors om hem heen, speelden hun spel met de krokodillen en den hoorn des overvloeds, en er zat met gevouwen armen en starende op den grooten ernstigen stroomgod, een zeer kleine Amor, een getrouw beeld van dienzelfden knaap aan het spinrad; het waren dezelfde trekken; levendig en liefelijk stond hier het kleine marmeren kind, en toch was het rad der jaren duizende malen omgedraaid, sedert het uit den steen te voorschijn sprong. Juist zoovele malen, als de knaap in het armoedige kamerke het spinrad omdraaide, is het groote rad omgesnord en nog snort het, eer de tijd marmeren goden schept als deze.’

(1) *De Vlaemsche school* deelde in 1863, blz. 10, nog eene vertelling van Andersen, *de Kemp*, mede.

‘Zie, dat alles is nu jaren geleden. Maar nu gisteren,’ zoo ging de maan voort, ‘zag ik ter neder op eene baai aan de Oostkust van Seeland; daar zijn heerlijke avonden en hooge heuvelen, een oud riddergoed met roode muren, zwanen in de slotgracht en eene kleine stad met hare kerk tusschen de appelboomen. Eene menigte booten, alle door fakkelen verlicht, gleden over de oppervlakte van het water; maar het was niet om paling te vangen, neen, alles was ingericht voor een feest! Er klonk muziek in den stillen avond; er werd een lied gezongen en midden in eene boot stond de man die thans werd gehuldigd: het was een groot en krachtig man, met een breeden mantel over de schouders; hij had blauwe oogen en lange zilver witte haren; ik kende hem en gedacht aan het Vatikaan met de groep van den *Nijl* en aan alle de marmeren goden, en ik dacht ook aan het kleine armoedige kamerke, ik geloof waarlijk dat het in de groene straat was, waar de kleine Bertel met het korte hemdje zat en spon. Het rad des tijds was vele malen gedraaid; nieuwe goden waren uit marmerblokken geschapen. - Uit de boot klonk een hoerah, een hoerah voor Bertel Thorwaldsen!’

(Naar het Deensch.)

H.C. ANDERSEN.

Gezicht uit Rochefort.

Zij, die bij 't beschouwen van de hier medegedeelde schoone plaat zouden denken, een gezicht uit Zwitserland voor oogen te hebben, vergissen zich. Zij staren op een Belgisch landschap in de nabijheid van het Waalsche stadje Rochefort, welk omtrent vijf uren van Dinant verwijderd is en ongeveer 1500 inwoners telt, die meest allen hun bestaan vinden in het mijnwerken of daarmede verwante bedrijven. De Rochefortsche mijnen leveren lood, witten steen en marmer op. Rochefort, waar men de puinen van het oud kasteel der prinsen van Stolberg aantreft, ligt ingesloten tusschen rotsen. Het is aan zijne eigenaardige ligging, dat het zijnen naam verschuldigd is. In 't Latijn heet het *Rupefortium.*

Wij gewaagden hierboven van overeenstemming tusschen het landschap dat is afgebeeld op bijgaande plaat en Zwitsersche buitengezichten. Toen wij dit deden, maakten wij ons aan geene overdrijving schuldig. Een gedeelte van het Walenkwartier verdient om zijne natuurschoonheid als een klein Zwitserland geroemd te worden, en wij hebben ongelijk, in Vlaamsch-België, dat wij die streken niet veelvuldiger bezoeken. Al wie ze heeft gezien zal ons dit nazeggen.

Het hoog gebergt, met oogst gekranst,
Ziet neder op den zilvren vloed,
Die van den schoonen morgen glanst,
Door 't lachend landschap blij begroet;

M. van Raden pinx.
Steendr. v J.D. Steuerwald.
A.C. Nunnink hth.

Hier heft de rots haar kale kruin,
Maar ginder hangt, en daalt, en vloeit
De welige akker, geel en bruin,
Door 't helder zonlicht rijp gegloeid.
Het lage leidak blinkt in 't licht;
De steenrots, die tot muur verstrekt,
Schuilt weg in klimop groen en dicht,
Of toont zich grauw, met mosch bedekt.

Zoo zong Nicolaas Beets, toen hij, in 1839, op een omreisje in België, zich tusschen Namen en Dinant bevond. Gelijk men weet, wordt dit oord de schilderachtigste plek van ons land genoemd. Het gebeurt nochtans over 't algemeen zelden, ondanks het gemak van vervoer welk de ijzeren-wegen ons verschaffen, dat bewoners der Vlaamsche provinciën in de landstreek waarvan wij spreken een uitstapje, een pleizierreisje maken.

De keurige teekening, welke de lezer hier in plaat gebracht ziet, werd, naar een zijner schilderijen, vervaardigd door den voortreffelijken Nederlandschen schilder, M. van Raden, van 's-Gravenhage, die in 1864 eene kunstreis door de Ardennen deed, zich een geruimen tijd in de omstreken van Dinant ophield en er met een rijken voorraad studiën en schetsen naar de natuur vandaan kwam.

Van den heer van Raden prijkte in 1861 in de Antwerpsche tentoonstelling een zeer fraai landschap, waarvoor de provincie Namen het onderwerp geleverd had, een *Gezicht op Foy-Marteau*, *nabij de puinen van Montaigle* (*Namen*).

Verscheidene Antwerpsche kunstenaars bezoeken schier jaarlijks het Walenkwartier en namelijk den omtrek van Rochefort, om er landschappen te schilderen.

De nevensgaande plaat is op steen gebracht naar van Radens schilderij, door den heer A.G. Nunninck, wiens werk, wij behoeven het wel niet te zeggen, allen lof verdient.

Moeder.

Zij leeft in hare kinderen en rust in God.

I. - De Stervende Moeder.

Ze is in haar bed gelegen, de kindren staan er rond,
Ze voelt dat ze gaat sterven en spraakloos blijft heur mond;
Maar uit hare oogen schittert een straal zoo diep en zoet,
Als wou ze daarmeê zeggen: ‘o kindren lief hebt moed’

Het kleinste harer kindren, haar levend evenbeeld,
Kijkt schuchter in hare oogen en beeft als zij het streelt;
Zoo bleek is toch haar wezen.. hij nadert 't ledekant...
‘O moederken!...’ ze lacht nog en kust hem stil de hand.

En de oudste kindren weenen, en treurig ziet ze 't aan;
En wat zij niet kan zeggen, dat hebben zij verstaan:
‘Stil, stil, beminde kindren... stil!... haren laatsten blik,
Gaf zij voor u, o kindren, met haren laatsten snik.’

II. - O Moeder.

De zwaluw is weder,
Is wedergekomen,
Ze brengt ons de lente
De lieflikste dagen.
We blijven toch treuren,
Ons huisjen is ledig,
Wij hebben verloren
De moeder! de moeder!

Der zwaluwen nestje,
Het hing daar ook ledig,
Maar pas zijn ze weder
Of 't klinkt vol van vreugde!
Wij keeren ook weder,
En ledig blijft 't huisje -
Wij hebben verloren
De moeder! de moeder!

De zwaluwen zwieren,
Ze gieren zoo lustig;
De bloemen erbloeien,
Voorbij zijn de smarten....
Wij zitten te treuren
Ons huis is verlaten,
O zwaluwen brengt ons
De moeder! de moeder!

O moeder! o moeder!
Gij zult niet meer keeren,
Met ons niet meer spelen,
Ons nimmer bekijven.
Ach, waar is de liefde,
Ons huisjen is ledig,
Wij hebben verloren
Voor eeuwig de moeder!

III. - Slapen Gaan.

Wanneer wij naar ons bedje gaan
Dan schiet onze ooge vol getraan;
Maar ach, die traan verlicht ons niet,
Ze wekt nog feller ons verdriet.
Wij worden tot de zoete rust
Door moeder niet meer blij gekust.
Ach! als wij 's avonds slapen gaan,
Dan zien we elkander weenend aan.

En schoon er niemand onzer spreekt,
Wij voelen diep wat ons ontbreekt:
Den reinen lach, den goeden nacht

Door moeder stil ons toegedacht,

En als de slaap ons bed ontvloog,
Haar lievend wakend helder oog.
Ach, als wij 's avonds slapen gaan.
Dan zien we elkander weenend aan.

Neen, rusten, neen, dat doen we niet,
Sinds moeder ons zoo wreed verliet...
De warme zorg is heên, is heên,
En troost verschaft geen bang geween.
Ach, moeder, kendet ge onze smart,
Wellicht herleefde nog uw hart.
Wanneer we 's avonds slapen gaan,
Dan zien we elkander weenend aan.

IV. - Opstaan.

‘Staat op! staat op!’ roept vader luid
‘En kleed u spoedig aan!’
Wij kennen vaders vroom besluit,
Zijn wensch wordt gauw voldaan.

Dan gaan we vluchtig voort en voort;
Hij trekt ons koortsig meê....
Maar spreekt geen enkel, enkel woord;
Wij volgen, diep is ons wee.

En toen hij op het kerkhof kwam,
Wij volgden stom en blind;
En toen hij den kleinsten in de armen nam,
Dan vroeg hem schuchter het kind:

‘O vader, waar is moederken nu,
Zeg mij, waar moederken ligt?’
Wij zagen rond en zochten schuw;
Hij dekte zijn aangezicht.

En tranen rolden langs zijne wang,
Zoo hevig joeg zijn hart...
Wij zagen rond en zochten bang:
De grond was vochtig en zwart.

‘O vader, waar is moederken nu?’
Dan viel hij snikkende neer:
- O kindren lief, ze leeft in u
En rust, ja rust in den Heer.

EMANUEL HIEL.

Brussel.

Ouderdom van boomen.

Volgens Tandon kunnen Palmboomen tusschen 200 en 300 jaar oud worden, Cercissen 300 jaar, Olmen 355, Cypressen 388, Klimopplanten 448, Ahornen 516, Lorkeboomen 567, Kastanjeboomen 629, Citroenboomen 646, Platanen 720, Ceders 800, Notelaren 900, Linden 1076, Dennen 1200, Eiken 1400, Olijfboomen 2000, Taxusboomen 2880, Mammouthsboomen (in Californië) 5000, Apenbroodboomen en Drakenbloedboomen 6000 jaar.

Lof.

Verzotheid op lof is gretig te zijn naar lucht.
YOUNG.

Hoe men de geschiedenis schrijft.

Men weet, dat wijlen baron Gustaaf Wappers reeds in 1832 eerste leeraar der schilderkunst werd aan de koninklijke acadamie van schoone kunsten te Antwerpen en in 1840 tot bestuurder van dezelfde inrichting werd benoemd, ambten welke hij eervol vervulde tot in 1853. Hij was dus dertien jaren bestuurder en ruim 20 jaren leeraar. Zie overigens voor 's meesters levensschets onzen vorigen jaargang, bladz. 184 en volgende. De heer Laurent Hasse schrijft in een te Antwerpen verschijnend kunstblad, *La fédération artistique*, van 11 December 1874, onder andere het volgende over Wappers:

'*Nommé en* 1846 *directeur de l'academie*, *où il avait puisé les premiers éléments de cet art dont il était devenu un des pontifes les plus honorés et les plus estimés*, *il remplit ces fonctions durant* SEPT *années.*'

De Eendracht van Gent (13 December 1874):

'*De heer Wappers is* PROFESSOR *en bestuurder der Antwerpsche academie gewest van* 1840 *tot* 1853 enz.'

Het Journal des beaux arts (Leuven, 31 December) zegt: '*En* 1846 *il* (Wappers) *fut nommé directeur.*'

De Kunstkronyk, 1e en 2e aflevering van 1875, uitgegeven door A.W. Sijthoff, te Leiden, drukt het volgende:

'*In* 1840 *benoemd tot directeur derzelfde academie der kunst waarvan hij thans een der geachte priesters was*, *vervulde hij die betrekking gedurende* zeven *jaren.*'

Een ieder kan missen, maar dat men, hiertoe in staat gesteld zijnde, gelijk in deze het geval is, zulke misstellingen niet herroept, is onbegrijpelijk, ja onvergeeflijk, daar het gevaar bestaat dat deze onnauwkeurigheden later zullen herdrukt worden, wat natuurlijk niet bijdragen kan tot bevordering van de waarheid in de kunstgeschiedenis en levensschetsen.

Iets wat minder erg is, maar ook wel mag te recht gewezen worden, zijn de volgende onjuistheden, voorkomende in *l'Echo du Parlement* van 15 December 1874, in een goed geschreven artikel over Wappers. De schrijver H.H. laat hem vooreerst geboren worden op 23 April, in plaats van op 23 Augustus. Verder zegt hij, dat, buiten Wappers, slechts twee Belgen de eer genoten werken te leveren voor de galerij van Versailles, namelijk Gallait en De Caisne. Ieder een kan nochtans weten, dat de galerij van Versailles ook schilderijen bevat van M.J. Van Bree(1) en Antoon van

(1) *De intocht van Napoleon als eerste consul te Antwerpen* en *Napoleon en Maria-Louiza die op* 1 *Mei* 1810 *te Antwerpen een bezoek brengen aan de vloot geankerd in de Schelde.*

Ysendijck.[2] Dezelfde schrijver zegt dat Wappers' tafereel, welk vroeger het hoogaltaar der Antwerpsche Carolus-Borromeuskerk versierde, weggenomen is, zonder hij weet waarom. Wij zullen den schrijver doen opmerken, dat deze kerk drie groote altaarstukken bezit, welke elkander boven het hoogaltaar afwisselen, volgens de orde der goddelijke diensten; deze schilderijen zijn: *De koningin van alle heiligen*, van C. Schut, *Christus op het kruis genageld*, van Geraard Zeegers en de *Aanroeping van O.-L.-Vrouw van den schapulier* van Wappers. Laatstgenoemde schilderij bevindt zich thans boven het altaar geplaatst.

DESIRÉ VAN SPILBEECK.

(2) *De verovering van IJper in* 1744 en *De vrede tusschen Frankrijk en Engeland gesloten in* 1783.

Eene ontmoeting op de reis. (Verhaal uit Zweden.)

Verleden winter, reisde ik naar Stockholm, met het gedacht om op het hart, of beter gezegd, op de kas van mijn karigen oom een duchtigen aanval te doen; want mijn onverzadelijk rijpaard verteerde mijne geheele inkomst, welke bovendien geen vierde deel van een zonnestofje uitmaakte, als zij op 365 dagen, 6 uren, 9 minuten en 11 seconden verdeeld was. Ik had langzamerhand duidelijk leeren inzien, dat men op den duur niet van de zoogenaamde eer kan leven, hetgeen ik dan ook, na mijne aankomst in de hoofdstad, mijn lieven oom ten duidelijkste aan het verstand wilde brengen. Maar deze, hoe zonderling! wilde mij niet begrijpen. Hij had veel goeden raad en nuttige vermaningen, maar geen geld voor mij, en even arm als ik gekomen was, maakte ik mij gereed om huiswaarts te keeren, wijl ik duidelijk bemerkte, dat geene tooverroede mij kon baten, om den schat uit dezen bouwval op te delven.

Ter neer gedrukt door mijne verijdelde hoop, bevond ik mij op een kouden Decembermorgen aan het diligence-kantoor, om de terugreis per diligence te doen. De vier paarden waren reeds voorgespannen. Ik nam plaats in het voorste deel, waar een zeer tenger jongeling reeds zat, toen ik er aankwam. Bij het zien van mij stond hij op, alsof hij verschrikte, maar wendde zich daarop schielijk om, verborg zijn gelaat in zijne handen, en het kwam mij voor, als of ik hem in stilte hoorde weenen. Wijl ik mij voor den geest stelde, dat het wellicht de eerste maal was, dat hij zijne geboorteplaats en zijne duurbare bloedverwanten verliet, verwonderde mij dit niet zeer, en omdat ik een natuurlijken afkeer heb van al wat tranen heet, besloot ik, zooveel in mijn vermogen was, hem op te vroolijken, en zeide daarom: ‘Jonge heer, laat ons nu vroolijk en vergenoegd zijn; wat gebeurd is, is niet meer te veranderen, en daar het lot nu wil, dat wij reisgenooten geworden zijn, moeten wij ook trachten, elkander de reis zoo genoegelijk te maken, als dit mogelijk is. Men wordt in dezen leelijken wagen, waarlijk, erg genoeg geschud, en wij moeten daarom alle gemoedsbewegingen vermijden. Dus, lustig en welgemoed!’

De jongeling hief zijn fijn en welbesneden gelaat op, wischte de tranen uit zijne oogen en zag mij uitvorschend aan. Het scheen, alsof dit onderzoek tot mijn voordeel afliep; want hij lachte vriendelijk, maar weemoedig, doch sprak geen woord en verzonk eindelijk weder met een gebogen hoofd in zijne vorige overdenkingen. Dat zal wel beteren, dacht ik; maar nu blies de postillon, en eenige oogenblikken later rolden wij langs de vervelende Norrtulstraat voort. Ook ik begon over mijne mislukte reis te mijmeren, de toekomst vertoonde zich zoo donker als een Octobernacht aan mijn geest en ontplooide haar zwart vaandel. ‘Niets dan een schatrijk meisje kan mij redden!’ dacht ik, en ten gevolge dier overdenkingen, waarin ik een tijd lang verdiept was geweest, loosde ik een zwaren zucht, waarop mijn jonge reisgenoot zich omwendde, en met eene welluidende, doch eenigszins schroomvallige stem en min of meer blozend tot mij zeide:

‘Gij zijt geen trouw navolger van uwe eigene leer, mijnheer; het schijnt, dat ook gij eensklaps neerslachtig zijt geworden.’

‘O, daar is geen gevaar bij, antwoordde ik; mijne neerslachtigheid houdt op, zoodra wij deze straat ten einde zijn. Mijn zucht was niets anders dan de laatste steen, die mij van 't hart viel; maar daar wij nu toch het gesprek begonnen hebben, zullen wij

het zoo spoedig niet weder afbreken. Mag ik daarom wel beginnen met mijn jongen vriend te vragen, waar de reis heen is?'

'Naar Schoonen.'

'Zeer goed; dan kunnen wij den geheelen weg elkander gezelschap houden, want ik ben ook voornemens derwaarts te reizen. Mijn naam is Axel G., ik ben baron zonder baronie en cornet effectief. Wij zullen eene week lang reisgenooten zijn, en eene week lang te zamen op reis in zulk een rijtuig is even veel als een geheel jaar op eene andere wijze. Daarom moeten wij trachten goede vrienden te worden, eer wij het doel van onze reis bereikt hebben.'

De jongeling knikte met het hoofd en keerde mij weder den rug toe, maar ik ging voort: 'Zoo ik wantrouwend ware, zou ik lichtelijk op het denkbeeld komen, dat de jonge heer bang voor mij is, wijl hij gestadig zijn hoofd voor mij verbergt, als een struisvogel, die vervolgd wordt. Zonder echter te vleien, kan ik u verzekeren, dat uw gelaat volstrekt niet behoeft verborgen te worden, en zonder pralen kan ik er bijvoegen, dat ik zeer goedhartig van inborst ben, en dat niemand voor mij bang behoeft te zijn, wijl ik vroolijk ben met de vroolijken en nooit treur met de treurenden.'

De jongeling wendde zich daarop naar mij toe en zeide met een beschroomd doch tevens min of meer schelmsch lachje: 'lk wil uw bescheiden verhaal van uwe goede eigenschappen gaarne gelooven en u tevens wel verzekeren, dat ik u volstrekt niet voor een gevaarlijk persoon houd!'

'Zoo deze woorden uit den mond van een aardig meisje

waren gevloeid, zouden zij een min of meer vleiend compliment geweest zijn. Maar wat deert u? Gij wordt zoo bleek!'

'De morgenlucht heeft mij zeker bevangen, antwoordde hij bevend, mogelijk heb ik de koorts.' En nu hulde hij zich dichter in zijn mantel en kroop weder in den hoek van den wagen, alsof hij slapen wilde.

Nadat ik in stilte een hard woord had uitgesproken over alle verwijfde jongens, liet ik hem met vrede slapen en floot mijne geliefkoosde deuntjes, en deze edele bezigheid duurde voort tot wij aan de volgende pleisterplaats kwamen, waar de diligence vrachtgoederen moest opnemen. Daar schudde ik mijn reiskameraad wakker, doch op mijne vraag, of hij iets gebruiken wilde, kreeg ik een kort 'neen' ten antwoord. Nu werd ik eenigszins lastig. 'Verduiveld! zeide ik boos weg, mijnheer, ge moet eten, anders bevriest ge. Eene ledige maag en eene koude van twaalf graden past zeer slecht bij elkander. Er is niets aan te doen! Kom er uit! Ga mede en wees niet dwaas!'

Half met geweld tilde ik den jongeling uit het rijtuig en bracht hem in een uitmuntend vertrek, waar een helder open vuur brandde. Nu eerst merkte ik, dat mijn jonge reismakker zeer luchtig gekleed was: niets dan een dunne lakensche mantel en een paar fijne overschoenen beschutteden hem tegen de scherpe winterkoude, en toen ik hem in het fijn besneden gelaat zag, had ik dubbel medelijden met hem. Toen hij nu naar het vuur liep om zich te warmen, zag ik, dat zijn eene voet niet goed mede wilde.

'Ge zijt bijkans bevrozen, zeide ik, en dat is niet te verwonderen. Zoo dun gekleed, als gij zijt, zult ge in een ijsklomp veranderd zijn, eer wij Westeraan bereikt hebben. Waarom hebt gij u niet warmer gekleed?'

'Och, antwoordde hij, ik dacht niet, dat het zóó koud zou zijn, en bovendien heb ik alle warme kleederen aangetrokken die ik bezat!'

'Arme jongen! zeide ik. Doch daarvoor zal raad geschaft worden. Ge moet mijne groote bontlaarzen en mijnen pelsjas aantrekken; ik ben zoo gevoelig niet voor de koude; maar nu spoedig de schoenen uit; want gij moet uwen voet in de sneeuw steken. Den schoen uit!' beval ik, toen ik een bak vol sneeuw gehaald had.

'Neen, och neen! dat is niet noodig!' klaagde hij.

'Geene gemaaktheid! hier met den voet, als ge niet wilt dat hij afgezaagd worde!'

Dit hielp. Zonder omstandigheden en in weerwil van zijnen zwakken toestand trok ik hem nu schoen en kous uit, waarop een zeer kleine nette voet zichtbaar werd. De jongeling zuchtte en hield zijn zakdoek voor de oogen.

Dat is geen voet om bij vriezend weder mede te reizen, zeide ik, spoedig er maar mede in den bak met sneeuw. Moedig, mijn jongen! Ik zal de tafel naar u toeschuiven, dan kunt gij geneesmiddelen voor den in- en uitwendigen mensch bekomen.'

Daar mijn jonge vriend eindelijk inzag, dat zijn tegenstreven hem niets baatte, schikte hij zich gewillig in alles, wat ik hem beval, en toen hij op mijn aandringen een glas warmen wijn gedronken had, scheen weder een lachje om zijn mond te spelen, dat hem uitnemend goed stond. Ik bezag hem nu wat nauwkeuriger. Naar zijne grootte te oordeelen, kon hij nagenoeg vijftien jaar oud zijn. Op zijne wangen lag een frissche blos, en dit deed hem op een meisje gelijken, hetgeen, hoe fraai het op zich zelf was, mij toch niet recht beviel; want donkerkleurige en door de zon verbrande jongens zijn altijd mijne lievelingen geweest. Zijn donkerbruin krullend haar was zorgvuldig naar den laatsten smaak opgemaakt, met groote lokken aan de

slapen, en altijd had hij daar veel zorg voor. Ofschoon mij dit evenmin beviel, vergat ik toch mijne aanmerkingen, als ik de goedhartigheid en onschuld zag, die in zijne oogen te lezen waren en die de jeugd zoo goed staan.

Wijl hij bovendien nu alleen de wijde wereld was ingestooten, die hij nog zoo weinig kende, begon ik werkelijk belang in hem te stellen en nam bij mij zelven het besluit, voor dezen zonder bescherming zijnden Telemachus, gedurende de reis, een zorgvuldigen Mentor te wezen. Ik geloof, dat alle menschen, die een goed hart bezitten, altijd eene soort van onwillekeurige voorliefde bezitten voor zwakken en onervarenen, die door omstandigheden in de noodzakelijkheid verkeeren, met raad en daad hulp van anderen te verkrijgen. Zoo was het ten minste bij mij het geval, en waarlijk! dit heeft mij nog nimmer berouwd.

Toen onze maaltijd was geëindigd, stond ik op van tafel, om den kleinen voet van mijnen reisgenoot te onderzoeken. Deze was nu even rood als hij straks wit was geweest, zoodat de koude er uit scheen. Tot meerdere zekerheid, wreef ik het voetje nog met brandewijn, dat hij in den beginne volstrekt niet wilde toelaten, maar door een enkel hartig woordje bracht ik hem tot gehoorzaamheid. Ik weet niet, waaraan ik het moet toeschrijven, maar dat voetje was zoo aardig, zacht en fijn, dat ik deze apostolische daad met een zeker vermaak verrichtte, ofschoon ik mij inderdaad om zijne weekhartigheid schaamde. Nu klonk weder het geluid van den posthoorn, en ik dwong mijnen reismakker, mijn pelsjas en bontlaarzen in weerwil van zijne weigering aan te trekken.

‘Maar lieve hemel! zeide hij, nadat ik hem eindelijk goed had ingepakt, zoodat hij zich nauwelijks kon verroeren, nu moet gij immers om mijnent wil bevriezen, en dat zou ik om alles in de wereld niet willen hebben. Ik ben zóó jong en zóó vlug, dat ik mij wel warm kan springen!’

‘Zorg niet voor mij! antwoordde ik, terwijl ik hem in de diligence tilde; doe maar trouw, wat ik zeg! Al bevriest het vuur onder de asch, zooals in 1788, toch ben ik er gevoelloos voor.’

‘Och! zuchtte de jongeling, en een traan parelde in zijne schoone oogen, wat vindt men toch goede menschen in de wereld! Wie zou die deelneming hebben durven verwachten van iemand, die.... bovendien nog militair is!’

De dankbare en tevens verlegen uitdrukking, die op zijn gelaat lag, trof mij. Ik streelde hem de kin en verzocht hem nooit de menschen te beoordeelen naar hun beroep of bedrijf.

Wij spraken nu over Stockholm en over allerlei dingen. De gemakkelijkheid, waarmede hij zijne gedachten uitdrukte, de dikwijls zeer verstandige opmerkingen, die hij met schuchtere eenvoudigheid maakte, wekten mijne verwondering uitermate, en deden mij hem beschouwen als een wonderkind, onschuldig als eene duif, en verstandiger dan menig een die veel ouder was. De eenigszins ruwe taal, die ik som wijlen uitsloeg, wilde in zijn bijzijn moeielijk van mijne lippen, en nadat hij zijn hoofdje verscheidene malen schaamrood in den hoek van het rijtuig verborgen had, begon ik wat meer op mijne woorden te letten, en zette mijnen mond in plooien, zoo fijn als die van eene hofdame. Ik dacht aan de spreuk uit de gewijde geschiedenis: Zoo wie een dezer kleinen ergernis geeft, hem ware het beter, dat een molensteen om zijnen hals gehangen en hij verdronken werd in het diepste der zee!

(Wordt voortgezet.)

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven.
VI. Jan Frans Foppens.

Deze geschiedschrijver, wiens voorouders herkomstig waren uit Friesland, dat zij om geloofszaken verlaten hadden, werd den 17^{n} November 1689 te Brussel ten doop gehouden door den kanselier J.-B. Christyn,[1] den geleerden vriend zijns vaders Francis, die den boekdrukkersstiel deed. In 1706 was hij de tweede der eerste linie van Leuvens wijsgeerigen kampstrijd. Na zijne studiën in de godgeleerdheid in 1713 geëndigd te hebben, werd hij op het laatste diens jaars tot leeraar der wijsbegeerte benoemd, en hij bleef dit tot 1722, wanneer hij naar Brugge werd ontboden om er kanunnik en leeraar van godgeleerdheid in 't seminarie te worden. In 1715 had hij zijne licentie met onderscheiding gedaan. Maar de kanunniken van St.-Rombout en de kardinaal Thomas-Philippus zagen hem liever te Mechelen en daarom maakten zij hem in 1729 kanunnik der hoofdkerk, waar hij dan ook moest komen verblijven. De aartsbisschop droeg Foppens eene bijzondere achting toe, en smaakte zijne wijze raadgevingen. Daarom vereerde hij hem achtervolgens met den titel van landdeken, langs Mechelens westzijde, van groot penitencier en in 1740 van aartsdiaken. Foppens stierf den 16^{n} Juli 1761, algemeen betreurd om zijn vroolijken en vinnigen aard, om zijne deugden en begaafdheden, om zijne geleerdheid en wijsheid, maar inzonderheid om zijnen reinen godsdienstijver. Een mijter zou wel op zijn schrander hoofd gepast hebben. Behalve zijne zeer gezochte Latijnsche boeken, als daar zijn: *Bibliotheca Belgica*, de geschiedenis der bisdommen van Antwerpen en van 's-Hertogenbosch, de door hem vermeerderde en verbeterde uitgave van Aubert Miraeus' *Opera Diplomatica et Historica* en andere, deels gedrukt, deels in schrift gebleven werken, liet hij ook dit Vlaamsch handschrift achter: *Kronijke van Mechelen sedert* 750 *tot den tegenwoordigen tijd.* Dit werk is verschillend van Foppens *Mechlinia Christo nascens et crescens*, Hs. in-fol. of 3 D. in-4°, hetwelk de kanunnik M.C.H. Dhanis vertaalde en in 1857 gedeeltelijk bij Steenackers te Mechelen liet drukken onder den titel: *Opkomst en bloei van het Christendom in Mechelen of merkweerdige voorvallen rakende de stad en de Kerk van Mechelen*, *alsook de doorluchtige mannen die uit haren schoot zijn voortgesproten*, *van het begin der aankondiging van het H. Geloof*

(1) Kanselier van Brabant, schrijver der *Jurisprudentia theorica* en andere geleerde en historische werken; hij stierf te Brussel in 1690.

in deze streken tot op onze dagen toe, verzameld enz. Het drukken van dit nuttig werk werd na de eerste aflevering van 96 blz. des tweeden deels, de geschiedenis tot het jaar 1572 behelzende, gestaakt. Zie nog over Foppens Goethals, *Histoire des lettres, des sciences et des arts en Belgique*, etc., t. I, blz. 350-75.

Wilsele bij Leuven.

L.W. SCHUERMANS, PR.

Kroniek.

Antwerpen. - De goudborduurder L. Van Moock, lange Clarastraat 33, heeft voor de congregatie van Onze-Lieve Vrouw-hemelvaart een smaakvol en met veel kunst bewerkt vaandel, in den stijl der XVIe eeuw voltooid.

- Den 19^{n} April hield de heer C. Ommeganck in den *Nederduitschen Bond* eene voordracht over de opkomst en de ontwikkeling der lichtteekening. Spreker oogstte grooten bijval en gaf aan het slot zijner redevoering het inzicht te kennen, eenen leergang voor lichtteekening in te richten, welke mededeeling door de talrijke hoorders zeer toegejuicht werd.

- Op blz. 193 van den eersten jaargang van ons tijdschrift staat afgebeeld het glasraam uit Sint-Antoniuskapel van Onze Lieve-Vrouwekerk; dit raam dagteekent van 1503 en werd door den Engelschen koning Hendrik VII aan den tempel geschonken. Bij onze voormelde plaat was gevoegd een opstel van den heer P. Genard, waarin onder andere het volgende werd gezegd: 'Wij durver dus de hoop voeden, dat onze overheden, met behulp der oorkonden die ons de stadsarchieven opleveren, een gedenkstuk zullen laten herstellen, dat, naar ons inzien, mag aanschouwd worden als een der belangrijkste van ons vaderland.' Wij vernemen met genoegen, dat aan dezen wensch gaat voldaan worden. De koninklijke maatschappij ter aanmoediging der schoone kunsten heeft zich namelijk verstaan met de kerkfabriek om het prachtige raam te doen in goeden staat brengen door onze welbekende glasschilders, A. Stalins en A. Janssens. Deze namen waarborgen ons goed en gewetensvol werk.

- De gebroeders De Plyn, beeldhouwers, zijn door het stadsbestuur gelast het model te maken van twee groepen, elke groep bestaande uit eenen stier, vastgehouden door eenen man, en welke zullen geplaatst worden op de deurpaviljoenen van het in opbouw zijnde gemeenteslachthuis, Looibroeckstraat. De groepen zullen gehouwen worden uit witten steen en 2^{m}20 hoog zijn.

- De heer A. Wouters, Noordstraat 4, heeft aan den katholieken werkmanskring van Borgerhout een zeer fraaien standaard en voor de kerk van Haecht een keurig bewerkten Lieve Vrouwenmantel geleverd, twee stukken wier bewerking den kunstnijveraar Wouters tot eere strekken.

- De maatschappij het *Vlaamsche volk* looft twee prijzen uit voor het schrijven van oorspronkelijke verhalen (onderwerp en om vang naar keuze van de schrijvers). De 1^{e} prijs bedraagt 100 fr., en een verguld eeremetaal, de 2^{e}, 50 fr. en een zilveren eeremetaal. De stukken, onder kenspreuk, in te zenden

vóór 25 September 1875, aan den heer A.V. Bultynck, ondervoorzitter, Groendalstraat 16, te Antwerpen. Het programma zegt: dat alle *Vlaamsche* letterkundigen, de leden der maatschappij uitgezonderd, kunnen mededingen. Buitenlandsche schrijvers zouden dus uitgesloten zijn. De jury zal door de maatschappij benoemd worden. De bekroonde stukken zullen gedurende één jaar het eigendom zijn der maatschappij en door haar mogen uitgegeven worden.

- De Antwerpsche rederijkkamer *de Olijftak* heeft den heer L. de Wael, burgemeester der stad, tot haren eere-voorzitter benoemd en hem te dier gelegenheid een album met letterkundige bijdragen en de portretten der werkende leden van het genootschap aangeboden. Het album werd gemaakt volgens teekening van H. Altenrath; het zeer fraaie zilveren beslag is een werk van den gunstig gekenden drijver Labaer. Ter gelegenheid der benoeming van den eerevoorzitter gaf de *Olijftak* in de concertzaal van den Vlaamschen Schouwburg een groot toon- en letterkundig feest.

Gent.- De familie de Hemptinne gaat in St-Jozefsparochie, volgens de plannen van den bouwmeester Aug. Van Assche, eene groote gothieke kerk laten bouwen.

- Op blz. 54 hebben wij verkeerdelijk gemeld, dat de twee platen, *Verboden doorgang* en *Terwijl de processie voorbijgaat*, uitgegeven door het *Kunstgenootschap*, door Florimond Van Loo geteekend waren. Het is Corkole zelf, de voortreffelijke schilder van *Verboden doorgang* en *Terwijl de processie voorbijgaat*, die zijne eigenaardige samenstellingen op steen geteekend heeft voor het *Kunstgenootschap.* Dat wij niets terug te nemen hebben van den lof, dien wij de uitvoering der teekeningen hebben toegezwaaid, laat zich begrijpen. De platen werden door Florimond Van Loo keurig gedrukt.

- Het *Willemsfonds* heeft uitgegeven het eerste stuk (160 blz.) van een belangrijk werk, getiteld *Overzicht der algemeene kunstgeschiedenis*, *bouwkunst*, *beeldhouwkunst en schilderkunst.* Het werk is versierd met een groot getal houtgravuren naar merkwaardige gebouwen en kunstwerken uit oude en nieuwe tijden. Het werk verschijnt bij Todt, opvolger van W. Rogghé; het is zeer goed gedrukt.

- Verschenen bij Waem-Lienders, *Beknopt handboek van den ambtenaar des burgerlijken stands*, door L. De Vriese.

Aalst. - Alhier is eene afdeeling van het *Willemsfonds* tot stand gekomen met de volgende heeren als bestuurleden: P. Arents, E. Banneville, V. De Moor, E. Franckx, F. Cumont, R. Leveau en L. De Schaepdrijver.

Brussel. - *Driejarige tentoonstelling*. De commissie der aanstaande tentoonstelling van schoone kunsten, in 1875 te houden, is samengesteld uit de volgende heeren: Anspach, Balat, Bouré. Cannaert d'Hamale, Nic. De Keyser, Delin, de Robiano, de Rongé, Vranck, Hagemans, Keelhof, Meunier, Portaels, Schollaert, Stroobant, 'T Kint de Rodenbeke, Thomas, Van Soust de Borckenfelt, Van der Haegen, Verhoeven-Bal, Wauters en L. Wiener.

- Van *Patria Belgica* zijn de 32ste en 33ste afleveringen verschenen en bevatten: vervolg en slot van *Taalwetenschap* door L. Roersch, leeraar aan de Luiksche hoogeschool, *geschiedenis der letterkunde in de Fransche taal*, door Ch. Potvin, vervolg en slot van het *Overzicht der hedendaagsche Fransche letterkunde*, door F. Gravrand en E. Van Bemmel en de *geschiedenis der Vlaamsche letterkunde* door den Luikschen hoogleeraar J. Stecher.

Thienen. - De alhier, ook voor de kantons Zoutleeuw en Gladbach gestichte afdeeling van het *Davidsfonds*, heeft de volgende heeren tot bestuurders: De Munter, Ph. Bets, Bekkers, L. Aerts en Caillioux.

Buitenland.

Parijs. - De heer Lecocq, de componist van de *Fille de M*me *Angot*, had aangenomen muziek te zetten op een kluchtzangspel van den advocaat Moineaux, getiteld *Don Juan XIV.* Toen hij klaar was met twee bedrijven, zag de toonzetter eensklaps van het werk af. De dichter deed hem dagvaarden en Lecocq werd veroordeeld tot betaling van 4000 fr. als schadevergoeding aan Moineaux, tot teruggave van het libretto en bovendien verbood de rechtbank den toonzetter voor eenig ander libretto de muziek te gebruiken, die hij reeds voor *Don Juan XIV* geschreven had.

Londen. - Einde April werden 96 Engelsche schilderijen openbaar verkocht, waartusschen een *Groot kanaal van Venetië*, van Turner, betaald werd 175,000 fr. (de schilder had er 2500 fr. voor getrokken), *Herten*, van Landseer, 72,500 fr., *Jephte*, van Millais, ruim 100,000 fr. enz. Alles te zamen, bracht de verkooping circa 2 1/2 millioen frank op.

Pompei. - In deze begravene stad is eene schildering ontdekt, welke voor de belangrijkste gehouden wordt, die er tot hiertoe gevonden werd. Zij verbeeldt *Laocoon*, volgens Virgilius' beschrijving. De geslachte stier komt er ook in voor. De voortreffelijk bewaarde schildering zal naar het museum overgebracht worden.

Sterfgevallen.

CAROLUS-JOANNES-GUMMARUS NELIS is den 27n April te Antwerpen overleden. De naam, hier neergeschreven, is niet zeer vermaard. Hij, die hem droeg, was nochtans een uitstekend geleerde, een der beste professors die België in het middelbaar onderwijs bezat, maar tevens een van de stilste en zedigste menschen die men zich denken kon. Hij scheen als opzettelijk alles te vermijden, wat de aandacht op hem trekken zou. Hij werd te Antwerpen geboren den 11n October 1804, studeerde aan de Leuvensche hoogeschool en was van 1 October 1829 tot in Augustus 1870 leeraar aan het Antwerpsch atheneum, opvolgelijk in de 5e, 4e en 2e Latijnsche klasse, en, gedurende de 8 laatste jaren zijner ambtsvervulling, in de klasse van rhetorika. Sedert 1855 was hij ridder der Leopoldsorde. Hij hielp, omstreeks 1840, de Antwerpsche rederijkkamer de *Olijftak* heropbeuren en nam gedurende eenigen tijd het voorzitterschap waar. De Vlaamsche zaak heeft in den heer Nelis steeds een overtuigd en moedig verdediger gevonden. Van 1842 tot aan het einde zijns levens vervulde hij de betrekking van schoolopziener in het kanton Antwerpen. Den 30n April werd hij op het kerkhof van Berchem ter aarde besteld, onder een grooten toeloop; de lijkdienst had plaats in St.-Jacobskerk. Op zijn graf werden redevoeringen uitgesproken door de heeren kanunnik Claessens, van Mechelen, Mulder, gemeenteonderwijzer te Antwerpen, Van Hollebeke, oud-leeraar aan het Antwerpsch atheneum en J. De Bom, secretaris van hetzelfde gesticht. *Transivit bene faciendo*, zoo luidde het getuigenis, dat laatstgenoemde spreker van den overledene aflegde, en de heer Claessens zeide, geheel in denzelfden geest: ‘Afkeerig van pronkwoorden en beruchtheid, had Nelis de oude Vlaamsche leuze: “Doe wel en zie niet om,” voor

levensregel aangenomen en daarom is hij op de hoogte zijner taak gebleven: daarom heeft hij niet een zijner plichten verraden.' Zoo geen marmer of brons Nelis' nagedachtenis zal vereeuwigen, in de harten van allen die hem hebben gekend heeft hij zich eene eerezuil gesticht, die overeind blijven zal, zoolang die harten zullen kloppen.

Aan onzen vriend Alfons Goovaerts.
Vlaamsch in Vlaanderland!
Volkslied.

Gedicht van Alex. Stoops.
Muziek van Flor. Tillemans.

Reeds vijftig jaar in strijden zijn schier voorbij gegaan,
Zal dan, na zooveel lijden, Geen gloriezon ontstaan?
Geduldig bleef hij vechten, De Vlaming voor zijn
En zijn miskende rechten, Het voordeel bleef den Waal.
Wie Vlaming werd geboren, Geve ons de broederhand
En zinge in onze choren voor 't Vlaamsch in Vlaanderland.

Hoort ginder in de verte
Dat nadrend vreemd gewoel,
't Zijn broeders die hun herte
Verlichten door gejoel.
Is 't niet als of een donder
Al brommend, domlend naakt?
Zij zijn als door een wonder
Met duizenden ontwaakt.
Wie Vlaming, enz.
'De taal der Artevelden
Moet worden recht gedaan!
De taal die zooveel helden
In Vlaandren deed ontstaan!'
Zoo wordt er luid gezongen
En luistrend komt de schaar,
Naar 't Vlaamsche woord gedrongen
En 't klinkt weer donderzwaar:
Wie Vlaming, enz.
O gij, die, 't Vlaamsch verachtend,
Den Vlaming niet aanhoort,
Gij ziet wel hoe hij smachtend
Zich schaart om 't Vlaamsche woord!...
Dit woord kan wondren stichten
Waar 't klinkt met kalme plecht!
Dit woord doet trotschaards zwichten!
Dit woord vraagt om het recht!
Wie Vlaming, enz.

Eene ontmoeting op de reis. (Verhaal uit Zweden.)

II.

Toen wij nu eenigen tijd hadden voortgereden, scheen het alsof de wijn bij den jongen Telemachus begon te werken, want zijne groote heldere oogen werden langzamerhand kleiner, hij sprak hoe langer zoo minder, tot hij eindelijk in diepen slaap viel. Zorgvuldig sloeg ik den pelsjas dichter om hem heen, en kortte mij den tijd door het aangezicht van den slapenden jongeling, dat in de rust der onschuld achterover lag, te beschouwen. Het deed mij goed aan het hart, deze onschuldige trekken, die nu door een weldadigen slaap verkwikt werden, te bewonderen. Ik deed mij zelven verwijtingen over mijne jongensstreken, ofschoon zij, naar ik hoop, niet zoo bijzonder ondeugend zijn; want ik zag in, dat ik niet zoo rein aan de zijde van dezen slapenden jongeling zat, als ik wel gewenscht had. Heilige onschuld, dacht ik, welke hemelsche taal spreekt gij zelfs in de stilte des slaaps! Arme slapende knaap! thans zijt gij in eene valsche wereld geworpen, waarin uw zielevrede weldra zal vergiftigd worden! Mocht gij op uwe reis door dit leven nimmer gevaarlijker gezelschap vinden dan het mijne! Zoo omtrent dacht ik, waaruit gij zien kunt, dat ik ook wijsgeerig zijn kan als de geest over mij komt. Hij sliep intusschen een paar uren lang, en toen hij ontwaakte, begon de avond reeds te vallen.

‘Hemel, hoe heb ik zoo lang kunnen slapen!’ riep hij uit.

‘Ei, het is niet moeielijk om dat te kunnen! antwoordde ik, en mijn jonge vriend schijnt een meester in deze kunst te zijn. Ik heb intusschen als een trouwe voedstervader over mijn klein pleegkind de wacht gehouden.

Maar gij hebt misschien koude geleden, en dat is mijne schuld.

Ik heb immers reeds gezegd, dat ik nooit koude gevoel; maar, al hadde ik koude gehad, ik zou dat om uwentwil gaarne uitgestaan hebben.’

‘Dat is zeer lief van u!’ zeide hij blozend.

‘Zoo, meent ge dat?’

‘Hoe zou ik het anders kunnen meenen! Maar hemel! wat ben ik daar onvoorzichtig geweest! Wat spijt mij dat!’

‘Waarom toch?’ vroeg ik, eenigszins geraakt.

‘Omdat.... omdat.... och, nergens om!’ stamelde de knaap en bedekte zijne oogen met zijne handen.

‘Zeer duidelijk gesproken, inderdaad! Maar nu geene gemaaktheid meer; wij zijn immers overeengekomen, vroolijk te zullen zijn? Luister daarom, mijne kleine vriend! Gij schijnt eene goede opvoeding te hebben genoten. Kunt gij ook zingen?’

‘O ja, maar niet goed!’

‘Uitmuntend! Zing dan eens iets, dat het gemoed opbeurt; zulks kort den tijd en den weg, en verbant de verveling. Ik hoor niets liever, dan een lied van onschuldige lippen.’

‘Ik vrees, dat ik heesch ben geworden, maar als gij het verlangt, zal ik mij niet tweemaal daartoe laten uitnoodigen. Wat hoort gij het liefst zingen, een vroolijk, een droefgeestig of een minnelied?’

‘Indien ik u niet te veel moeite doe, zou ik liefsteen minnelied hooren. Ik weet niet, hoe het komt, maar ik ben heden avond juist daartoe gestemd.’ En nu begon hij met eene zachte, zilveren stem en veel gevoel *Friethiofs geluk* te zingen. De fraaie

wijs, gepaard met de nog fraaiere woorden, werkten in de duisternis van den avond zonderling op mijn gemoed, en toen het lied uit was, scheen mij het rijtuig te klein. Ik drukte den kleinen zanger de hand en zat verscheidene minuten in stille verrukking naast hem.

'Gij zingt als een nachtegaal, zeide ik eindelijk, en wat mij het meest verwondert, is, dat gij, die nog zoo jong zijt, zulk een diep gevoel bezit en het onbegrijpelijke der liefde zoo waar en treffend weet te schetsen. Dat moet instinct bij u zijn, want gij hebt er u zeker nog niet op toegelegd, om een meisje het hof te maken.'

'Dat kan men niet weten!' antwoordde hij met een zucht.

'Waarlijk? Zijt gij al eens verliefd geweest? Dan moet ik bekennen, dat gij vroeg begonnen zijt. Indien het voorwerp uwer liefde u even beminnelijk vond, als ik u gedurende ons kort samenzijn heb leeren kennen, was het gevaarlijk voor haar. Maar gij zijt nog te jong, om zulke dingen te denken. Bij ons, mannen, is dat nog zoo erg niet; maar de arme meisjes, die enkel voor de liefde leven, hebben er het meeste bij te lijden.'

'Gij spreekt als een zedepreker, viel de jongeling mij in de rede. De heeren officieren zijn anders niet zoo nauwgezet van geweten, maar fladderen dikwijls, als een vlinder, van de eene bloem naar de andere.'

'Ik lach eens gaarne, dit kan ik niet ontkennen, zeide ik. Maar wat de liefde betreft, daar heb ik altijd zuivere bedoelingen mede gehad. Liever zoude ik mijne tong afbijten, dan door hare hulp de rust van een onschuldig hart te verstoren, dat voor alle zachte aandoeningen vatbaar is, en geene valschheid vermoedt onder de zoo dikwijls niet gemeende bloemenspraak der mannen. Ik houd iemand, die van minnepraatjes veel werks maakt, voor een slecht en eerloos mensch!'

'O, mocht gij in de liefde zoo gelukkig worden, als gij zulks om uwe edele denkwijze verdient!' riep de jongeling uit, terwijl in zijne stem eene hevige siddering merkbaar was. Daarop keerde hij zich van mij af en bewaarde het stilzwijgen. Wijl ik slechts korte antwoorden van hem ontving op mijne vragen en opmerkingen, geraakte mijne rappe tong eindelijk tot zwijgen. Tegen mijne gewoonte verviel ik derhalve in overdenkingen. Ik kon het onmogelijk nalaten aan de bijzondere aantrekkelijkheid van dezen jongeling te denken. Er lag in zijne stem iets zoo sprekends, dat ik hem bijna beschouwde, even als Rafaël eens den jongen Tobias deed.

Uit deze elkander kruisende gedachten werd ik op eene schrikkelijke wijze gewekt. De diligence, die al te hard van een met ijs bedekten heuvel afreed, viel bij eene kleine bocht van den weg om, tegen eene groote steenklip. Ik kreeg een geduchten schok, zonder mij echter te bezeeren. Met mijn reisgenoot ging het anders: deze gaf eerst een doordringenden kreet, en was en bleef daarna, op al mijne vragen, hoe hij

zich bevond, zoo sprakeloos, als het graf. Hij lag flauw. Het gelukte mij uit het rijtuig te komen en den jongeling op te helpen. Ik legde hem op den grond en wreef hem met sneeuw aan de slapen om hem weder bij te brengen, maar dat wilde mij niet gelukken. Eindelijk rukte ik zijne kleederen los, die zijne borst beklemden en de ademhaling bemoeielijkten, maakte zijnen halsdoek los, ontknoopte zijn vest en - wie schetst mijne verbazing, toen ik, in weerwil van de heerschende duisternis, zag dat het geen jongeling was, dien ik tot reisgenoot gehad had, maar een meisje! Mijne verwondering duurde slechts eenige oogenblikken, waarna ik even ijverig, zoo niet met meer inspanning, mijne pogingen voortzette, om haar weder bij te brengen, hetgeen mij eindelijk gelukte. De in een meisje veranderde jongen loosde een diepen zucht en richtte zich eindelijk op. Mijne vragen naar haren welstand deden haar eindelijk geheel tot bewustzijn komen. 'Goede hemel! liggen wij omver? O ja, ik herinner mij nu. Ik schrikte toen zoo en stootte tevens mijn hoofd. Maar zeg mij toch, hebt gij u niet bezeerd?'

'Neen!'

'Goddank!' riep zij en stond op, zich aan mijn arm vasthoudende.

'Ik geloof, dat ik meer van schrik dan van pijn in flauwte viel. Mijn hals is slechts wat stijf.' Toen zij nu haren hals betasten wilde, bemerkte zij eerst, dat ik hare kleederen had losgemaakt, en zoo ik haar niet had vastgehouden, zou zij zeker nogmaals in elkander gezakt zijn. 'Groote God! riep zij uit en bedekte haar gelaat met beide handen. Ik ben verloren! Wat zult gij wel denken? Gij weet nu....'

'Ik weet alles, antwoordde ik, maar gij hebt van mij niets te vreezen. Ik heb onwillekeurig uw geheim ontdekt, maar het zal bij mij trouw bewaard worden; ofschoon ik niets van de zaak begrijp, geloof ik echter niets dan het beste van u. Rust intusschen op dezen steen wat uit; ik zal den koetsier helpen, die ginds nog om zijn ongeluk staat te duiveljagen. De conducteur had zijn been gebroken; de koetsier was er bijna zonder schade afgekomen. Ik hielp hem de paarden uitspannen; een er van was dood. Toen dit geschied was, ging de koetsier naar een nabij gelegen dorp om hulp te halen. Terwijl ik op zijnen terugkeer wachtte, poogde ik den armen conducteur te troosten en hield mij met opzet ver van mijne schoone reisgenoot verwijderd. Ik wilde namelijk de kleine dame alleen laten, om tot haar zelve te komen en wat te bedaren. Een half uur later kwam de koetsier terug met een rijtuig en verscheidene mannen, om hem te helpen. Hij zeide mij, dat het rijtuig bestemd was, om de reizigers naar het nabij gelegen dorp te brengen, waar een goed nachtverblijf te vinden was; des nachts zou de diligence weder gemaakt worden, zoodat de reis den volgenden morgen zou kunnen worden voortgezet. Ik ging nu naar mijne schoone onbekende en verhaalde haar in korte bewoordingen, wat de koetsier mij had voorgesteld. Zonder haar antwoord hierop af te wachten, nam ik haar op mijne armen en tilde haar in het rijtuig. Onder weg praken wij nu geen enkel woord, maar ik bemerkte dat zij in stilte zat te weenen. Bij onze aankomst op de plaats, waar wij zouden overnachten, werd ons een goed ingericht vertrek aangewezen, waar een wakker vuur op den haard brandde. Zorgvuldig mijne blikken vermijdende, ging het meisje ijlings naar eenen in den hoek staanden leuningstoel en zette zich met het gelaat van mij afgekeerd daarop neder. Ik ging het vertrek uit, om ons avondeten te bestellen, en voor mij een afzonderlijk vertrek te vragen. Toen ik weder binnenkwam, zat zij nog in dezelfde houding, in stille droefheid verzonken. Daar ik zelf eenigszins verlegen met de zaak was, wist ik waarlijk niet, hoe ik een gesprek zou aanknoopen, zonder het arme kind

nog meer in verlegenheid te brengen. Ik hoestte een paar keeren, zooals men bij zulke gelegenheden meestal doet, maar kon geene geschikte woorden vinden. Eindelijk verzamelde ik al mijn moed, trad naar haar toe en leidde zacht mijne hand op den schouder van het meisje. Ik bemerkte, dat zij bij deze aanraking ineenkromp.

'Tracht uwe ongegronde vrees te overwinnen, zeide ik; anders moet ik deze beschouwen als wantrouwen tegen mij. De deelneming, die ik u betoonde, toen ik u nog voor een jongeling zonder bescherming aanzag, is eerder vermeerderd dan verminderd, sedert ik ontdekt heb, dat gij een meisje zijt, dat nog meer bescherming noodig heeft. Maar als gij zulks verlangt, zal ik terstond dit vertrek verlaten.'

Ik ging eenige schreden naar de deur.

'Och neen, blijf toch! verzocht zij mij nu op angstigen toon en sloeg hare betraande oogen oomhoog. Blijf toch hier. Uw gelaat en uwe handelwijze hebben mij vertrouwen jegens u ingeboezemd. Ik vrees... ik vrees slechts, dat gij mij verkeerd zult beoordeelen; maar oordeel niet, voor dat gij alles weet. Ik zal u straks....'

'Stel u eerst maar gerust, viel ik haar in de rede, en wees intusschen verzekerd, dat ik over u geen streng oordeel kan vellen. Wees overigens stellig verzekerd, dat de gedane ontdekking meer tot uw voordeel dan tot uw nadeel kan strekken. Maar daar komt ons avondeten. Laat mij u nu helpen den zwaren pelsjas uit te trekken, die alleen kan strekken om de koorts erger te maken, waarin gij door uwen opgewonden toestand verkeert.' Zij liet mij gewillig hare overkleederen uittrekken, en weldra stond zij voor mij, zoo schoon als de godin der liefde. Met neergeslagen oogen zette zij zich aan tafel, maar ik kon haar niet bewegen meer te gebruiken dan een glas melk. Ik daarentegen liet het mij recht goed smaken, en wierp nu en dan een steelschen blik op mijne reisgezellin, die onafgebroken in hare telloor zag. Nu eerst verwonderde ik er mij over, dat ik niet reeds bij onze eerste ontmoeting het geheim van haar geslacht ontdekt had; want de vrouwelijke zachtaardigheid straalde immers uit iederen trek van haar door schaamte met een blos overtogen gelaat, dat nu langzamerhand weder iets van zijne vriendelijke uitdrukking scheen terug te krijgen.

'Wij hebben vandaag verscheidene wederwaardigheden ondervonden, zeide ik, terwijl ik mijn vijfde ei naar binnen zond, maar na storm en regen doet God zijne zon weder

schijnen. Wij hadden bij ons ongeluk toch een geluk; want het ongeluk met het rijtuig was werkelijk zeer gevaarlijk. Ik begon al te vreezen, dat gij dood waart.'

Het meisje werd vuurrood... maar zweeg.

'Ik ben vandaag reeds nog eens dokter geweest, ging ik voort, en mag daarom wel de vrijheid nemen u te vragen, hoe gij u thans bevind, en of gij nog pijn hebt door den stoot, dien gij bij dezen val bekomen hebt?'

'Dat heeft niets te beduiden; ik gevoel enkel eene kleine buil in mijnen hals,' antwoordde zij. 'Wil ik er eens naar zien,' vroeg ik. Ik stond op en betastte met een lichten vinger de bezeerde plek, ofschoon zij zich in den beginne daaraan poogde te ontrekken. Het was werkelijk, zooals zij zelve gezegd had, eene kleine kwetsuur, waarvoor ik, bij gebrek aan iets anders, een verband van Zweedschen balsem met brandewijn aanraadde, die in eene fraaie flesch op de tafel prijkte.

'Kon ik nu voor uw neerslachtig gemoed maar iets opbeurends vinden, zeide ik daarop. Neem om te beginnen, eer gij u dezen avond ter ruste begeeft, slechts eenen kleinen eetlepel vol vertrouwen in en ik houd mij overtuigd, dat gij dezen nacht even gerust zult slapen, alsof gij in den arm uwer moeder laagt.'

'Ach, ik twijfel daar immers niet aan!' zeide zij, en wierp mij een dankbaren blik toe; 'maar... ik moet u iets vragen.'

'Wat dan?'

'Of gij wilt, dat ik mijn valsche kleeding afleg of niet?'

'Neen, die moet gij aanhouden; wat zou anders de postillon zeggen? Bovendien zijt gij nu het veiligste, zooals gij thans zijt. De vrouw is, helaas, het offer eener wreede welvoegelijkheid, die haar de onschuldigste vrijheid verbiedt, terwijl zij den man alles veroorlooft; maar eenmaal zal de tijd aanbreken, dat de vrouw daarvan ontvoogd zal zijn. Gij hebt reeds een schoon begin daarmede gemaakt, dat ik althans niet kan afkeuren.'

'Neen, neen, spreek zoo toch niet?' riep zij treurig en legde hare hand op het hart.

Hier werd ons gesprek afgebroken door de dienstbode, die mij kwam zeggen, dat mijne kamer gereed was, maar tevens eene verontschuldiging inbracht, wijl het er niet warm was, omdat er te voren geen vuur was aangelegd. 'Maar ik begrijp niet, voegde zij er bij, waarom mijnheer niet...' Ik viel haar daarop terstond in de rede, en een vriendelijke blik van mijne schaamroode reisgezellin beloonde mij, omdat ik de dienstbode niet had laten uitspreken. Nadat ik haar nogmaals vermaand had, bedaard en vergenoegd te zijn, stond zij op, waarna zij mij op diep geroerden toon toefluisterde: 'Heb dank, mijnheer, voor uwe goedheid jegens een onvoorzichtig meisje; morgen, ja, morgen zal ik u alles volledig ophelderen... goede nacht!'

Terwijl haar 'goede nacht' mij nog in de ooren klonk, begaf ik mij naar mijne bovenkamer en ging te bedde, maar in weerwil van alle moeielijkheden, die de dag had opgeleverd, duurde het een geruimen tijd, eer ik kon slapen. Het schoone beeld mijner raadselachtige reisgezellin stond zonder ophouden voor mijnen geest, nu eens weenend dan weer lachend, en maakte mij zoo warm om het hart, dat ik niets van de koude gewaar werd, waarop de dienstmaagd mij had opmerkzaam gemaakt. Hoe zonderling mij ook de geheele zaak van mijne reisgenoote voorkwam, stelde ik toch een volkomen vertrouwen in de onbevlekte reinheid harer handelwijze. 'Neen, zeide ik bij mij zelven, neen, er is stellig niets verkeerds bij haar dan hare valsche kleeding!' - En daarmede sliep ik in.

(Wordt voortgezet.)

Koninklijke academie van beeldende kunsten te Antwerpen.

Op 25 April en volgende dagen had de tentoonstelling plaats der werken, uitgevoerd in de afgezonderde werkplaatsen, alsook die der prijsstukken der leerlingen van bovengemeld gesticht.

Tusschen de tentoongestelde werken merkten wij de volgende op: van E. SIBERDT, een goed gelijkend portret van den Antwerpschen schepen J. Cuylits; A. DE PRET, twee niet onverdienstelijke stukjes, *stil leven;* P.J. GOOSSENS, *bosch en moeras*, afgaande zon; J. VERDONCK, twee verdienstelijke landschappen, een uit de omstreken van Antwerpen en *boorden eener rivier*; TH. VERSTRAETE, *In het bosch* en *Nevelachtige morgen;* D. DUWAERTS (Diest), *Gebed voor het huwelijk*, een borstbeeld in pleister; F. JORIS, *Mislukte sprong*, *Zeepblaasjes* en een portret, alles in gebakken aarde; A. PEETERS, borstbeeld bestemd om als weerga te dienen van den *Spotter*, door ons reeds in 1874 bladz. 77 en 166 vermeld; J. KERCKX, twee paneelen voor zalen in de stijl Lodewijk XVI; F. LAUWERS, een geteekend portret; J. DIRKS, een landschap, sterkwaterplaat. Verders goed geschilderde paneelen voor zalen door E. DE LA MONTAGNE, F. LACQUEMANS en A. STEEGER. Van de klasse van *gravuur op koper* was niets beduidends te vermelden; klasse van *houtgravuur* (twee jaar geleden heringericht onder de leiding van E. Vermorcken): *Gezicht uit Amsterdam*, van D. VEREST, teekening van De Doncker, bestemd om als titel te dienen van een zeer belangrijk werk, dat door den bouwmeester en gunstig gekenden oudheidkundige L. Minard eerlang zal worden uitgegeven, en eene eerste proefplaat van G. DE LA MONTAGNE, het afbeeldsel van admiraal Tromp, gesneden naar eene plaat geteekend door L. Huard, gesneden door Ligny. Wij deelen deze hier mede, om een gedacht te geven van het onderwijs des heeren Vermorcken en ook als bevestiging van hetgeen wij in 1870 blz. 13 en 37 over de houtgraveerklasse hebben geschreven. De jeugdige DE LA MONTAGNE belooft een uitmuntend houtgraveerder te

worden; daartoe is hem slechts studie en volharding noodig. Wij hopen later nog meermalen gelegenheid te vinden om den vooruitgang dezer klasse en de vorderingen der leerlingen aan te stippen.

Op 2 Mei, ten 1 uur, plechtige prijsuitdeeling, onder voorzitting van den heer ridder Pycke, gouverneur der provincie Antwerpen, heeren burgemeester,

ADMIRAAL TROMP. STUDIEPLAAT VAN G. DE LA MONTAGNE.

schepenen, leden van den bestuuraad der academie, leden van den Antwerpschen gemeenteraad, den bestuurder en leeraren der academie, mgr. den deken van Antwerpen en eenige kunstliefhebbers.

Een muziekkorps speelde bij het openen en sluiten, alsook bij iedere bekroning van leerlingen. De heer G. Kempeneers, regent der academie, gaf in de Fransche taal lezing van het verslag over het afgeloopen jaar; de griffier P. Rombouts las de lijst der toegekende prijzen in de Nederlandsche taal. Wij laten hier de namen volgen der leerlingen die de prijzen van uitmuntendheid behaalden.(1) *Schilder- en teekenkunst* (hooger onderwijs): L. DE PAPE (Brugge); *Teekenkunst* (middelbaar onderwijs): W. TYNDALE (Brugge); overgangsafdeeling: M. BROUWERS; lager onderwijs (1ste afd): G. POSSON; 2de afd., C. ALGOED (Kortrijk); 3de afd., J. BAETES; 4de afd., D. EECKELS; 5de afd., TH. BAX; *Landschap en Dierenschildering* (middelbaar onderwijs): F. HENS; *Beeldhouwkunde en boetseering,* hooger onderwijs, O. MAES (Geeraardsbergen); middelbaar onderwijs: A. CLARISSE (Iseghem); 2de afd., A. VERCRUYSSEN; lager onderwijs, 1ste afd., L. LUDWIG (Lith); 2e afd., L. COCKX (Heidelberg); *Sieraden* (hooger onderwijs), J. CHAPEAUX (Borgerhout); middelbaar onderwijs, J. JOSI; lager onderwijs, F. VAN ELSEN; 2e afd., *J. Hautier* (Escozijn); *Bouwkunde* (hooger onderwijs): E. DELAGARDE; middelbaar onderwijs, A. DELRUE en F. DURLET; 2e afd., A. DELRUE; 3e afd., H. SMITS; 4e afd., dezelfde; lager onderwijs: E. CAREELS (Lier); 2e afd., J. LEYH ('s-Gravenhage); *Scheepsbouwkunde* (de prijskampen dezer klasse hebben slechts alle twee jaren plaats). Hebben tentoongesteld: Hooger onderwijs, E. BEUCKELEERS (Boom); (middelbaar onderwijs), F. BERQUIN en P. DUHOUX; lager onderwijs, J. CUVELIER, G. VAN HOOF en J. DE WEERT; *Teekenkunde toegepast op stielen* (hooger onderwijs): J. DIERCKX; middelbaar onderwijs, J. CASEN; *Teekening van sieraden* (middelbaar onderwijs), A. VERANNEMAN; lager onderwijs, A. SUETENS; 2e afd., VAN DER WEEGEN (Tilburg); 3e afd., H. VAN HUYGEVOORT (Turnhout); 4e afd., VAN DE VLIET. Aan G. DE LA MONTAGNE, leerling der klasse van houtsnede, werd eene medaille van aanmoediging toegekend. Uit de klasse van sieraadschildering, onder de leiding van Lucas Schaefels, hadden tentoongesteld: stukken met bloemen, vruchten en wild, I. DE REYCK (Luik); B. DE VREEZE (Dendermonde); R. FELTERRE (Verviers); J.E. HOUBOLT (Leiden); E. JACOBS (Contich), P.W. JANSEN (Vierlingsbeeck); J. LEMMENS; A. THOMASCHKY (Moscou); F. VAN DER WEE; F. VAN DER WEEGEN (Tilburg); J. VAN GENEGEN en H. VERDONCK.

(1) Van de leerlingen te Antwerpen geboren is de naam der geboorteplaats hier niet vermeld.

De groote prijskamp (gezegd van Rome) is dit jaar voor de bouwkunde en begint op 12 Juli aanstaande. Zijn er meer dan zes kampers, dan zal er vooraf een examen tusschen de ingeschrevenen p l a a t s hebben op 5 Juli. Zij moeten zich doen inschrijven vóór 19 Juni eerstkomende.

Met een waar genoegen vonden wij in het jaarverslag, opgemaakt door den heer G. Kempeneers, eene lijst der verzameling printen, lichtteekeningen enz., die de academie bezit, gerangschikt volgens tijdvakken en scholen; wij hopen, dat de belangstellenden deze verzameling zullen mogen raadplegen. Zij bestaat uit 8349 platen: 4352 gravuren, 2864 lichtteekeningen, 1133 steendrukplaten, vereenigd en gerangschikt in 276 banden, verdeeld als volgt: oude kunst, Italiaansche school, Vlaamsche school, Hollandsche school, Duitsche school, Fransche school, Spaansche school, Engelsche school en varia.

Wij spreken de verwachting uit, dat de heer Kempeneers het hierbij niet laten zal en, in een volgend jaar, ook eene volledige lijst der boekwerken, die de academie bezit, zal gedrukt worden.

Het ware te wenschen, dat deze verzameling, vooral wat de plaat- en kunstwerken betreft, vereenigd werd met die der stadsbibliotheek, wier bezoekers voor een zeer groot gedeelte kunstbeoefenaren en leerlingen der academie zijn.

Van 8 tot 14 Mei, zijn in de zaal van het museum der academiekers de werken tentoongesteld geweest, uitmakende de eerste en tweede afzendingen uit Rome, door X. Mellery, primus in den grooten prijskamp van schilderkunst, voor 1870, te weten: 1° eene groote schilderij, voorstellende: *Tiberius en Caïus Gracchus*, *door hunne moeder getoond aan de rijke Romeinsche vrouw*, *welke vraagt om hare sieraden te zien;* 2° verscheidene schoone studiën en schetsen in Italië gemaakt. Voormelde schilderij heeft verdiensten als stijl, maar de uitvoering laat te wenschen.

Flora of het Ontluiken der Bloemen.

Natuur is uit den slaap, waarin de harde winter
Haar vast gedompeld hield, weêr langzaam opgestaan.
En, als een jonge maagd, die, na een bange ziekte,
Het bed verlaten mag, en zachtjes wandlen gaan,
Haar schoonheid en haar blos allengs terug ziet komen,
Zoo ook herneemt Natuur nu weêr haar maagdlijk schoon,
Naarmate zij geneest van hare winterziekte.
Alleen de lieve blos komt nog niet op haar koon.
Zij mist, om haar geluk ten volle te genieten,
Om gansch hersteld te zijn, een teedre hartsvriendin.
Zoodra haar die bezoekt zal zij ten volle leven:
De schoone Flora is 't, haar trouwe gezellin.

Maar Flora zelve, eilaas! ligt op het krankbed neder,
En hoeft de hulp der zon om daaruit op te staan.

Wat zijt ge schoon, o Floor, te midden uwer bloemen,
Gelegen op een bed der fijnste rozenblaân,
Omringd van bloemenkransen, knoppen en festoenen,
Met rozen overdekt, zoo rijk aan kleur en geur;
O Floor! wat zijt ge schoon!.....
..... Ondanks uw lange ziekte
Bleef uw gelaat toch fraai! En ja, de bleeke kleur,
Die op uw konen heerscht, steekt feller af nog tegen
De rijke kleur die u zoo vast en schoon omringt.
De blanke leliekrans, nu in uw haar gevlochten,
Verheft de schoonheid nog die in uw trekken blinkt.

Maar zie, een lichte blos vertoont zich op haar wangen.
Een bode van de zon genaakt haar op dien stond,
En deelt nu 't blijde nieuws, zoo lang verwacht, haar mede
‘De zon zal binnen kort verschijnen aan uw spond.’

Het leven straalt in Flora's oog bij deze woorden.
Den bode lacht zij toe die 't goede nieuws haar bracht,
Steekt de armen naar hem uit, en stort door die beweging
De jongste bloemenknoppen, die hare armen zacht
Bedekten, over de aard. De wind verspreidt ze verder:
En op den hoogsten berg, en in het diepste dal,
En over veld en wei ontwaart men jongen bloesem.
En Flora's kracht neemt toe... Een tweede bode zal
Haar meerder leven nog, en meerder krachten geven,
Totdat de zon haar zelv' bezoeke, in volle pracht.
Verheug u, o Natuur! weldra dan zal ze komen,

Die teedre hartsvriendin, die Flora waar ge op wacht!
Ik zie uw zachten blik van heil en leven schittren;
Ik zie den vreugdeblos, die haar reeds welkom groet:
Want grooter bloemenknop, en vaak een jonge roze
Strooit Flora telkenmaal dat ze een beweging doet.
Het lieve rozenrood vermeerdert op haar wangen,
Naarmate haar de zon al naderend bestraalt;
Naarmate haar de zon terugroept tot het leven,
Dat nu met vollen teug weêr in haar boezem daalt.

Doch zie, zij richt zich op en schudt van hare leden,
En van haar beddekoets de schoone bloemen los,

De rozen die haar gansch in haren slaap bedekten,
En geeft Natuur daardoor den hoogsten levensblos....
De leliekroon op 't hoofd, bekleed met bloemenkransen,
En door de zon geleid, doorwandelt zij en veld,
En bosch, en berg, en dal om daar Natuur te groeten,
Die vroolijk en gezond haar te gemoet nu snelt....
Zij schittert van het goud, dat, in de zonnestralen,
Haar gansch nu overdekt; zij geeft den fijnsten geur
Aan al wat zij ontmoet, en strooit de laatste bloemen...
De laatsten, ja, maar soms de rijksten ook van kleur.

ALEX. STOOPS.

Antwerpen.

Spiegels.

Wel zeker kenden onze eerste voorouders geene andere spiegels dan eene klare watervliet, een zuiveren, gladden waterplas, waarin zij met welgevallen hunne wezenstrekken konden beschouwen.

Het gebruik der spiegels is nochtans zeer oud en bestaat, naar alle waarschijnlijkheid, van in den tijd dat de menschen zich met het bewerken van metalen en gesteenten begonnen bezig te houden.

Immers, van den oogenblik dat een stuk steen of metaal fijn en keurig was gepolijst, kon het als een spiegel worden gebezigd, en het schijnt dat zulks ook inderdaad het geval is geweest.

Bij die schrijvers welke zich meer bijzonderlijk met de oudheid onledig houden, vindt men dat de oude volkeren glanzige steenen tot spiegels gebruikten.

Ofschoon Plinius zegt dat keizer Nero zich in een smaragd spiegelde, en dat men robijnen zoodanig wist te slijpen dat zij als spiegels gebruikt werden, valt het niettemin grootelijks te betwijfelen dat er wel ooit smaragden en robijnen bestaan hebben, die groot genoeg waren om slechts tot een betamelijk spiegeltje te kunnen dienen.

De ouden hadden ook drinkschalen, binnenwaarts met kleine fijn gepolijste vakken bewerkt, die aldus de beeltenis van den drinker weerspiegelden.

Soortgelijke drinkbeker bevond zich namelijk onder de kostbare voorwerpen, welke de Romeinsche keizer Marcus Aurelianus Probus, omtrent het jaar 276, ten geschenke ontving.

Men beweert ook dat, van in de vroegste tijden, de Egyp-

tenaren, metalen spiegels hadden, en Plinius schrijft aan de Gaulen de uitvinding toe van de ijzeren en koperen spiegels met tin te beleggen.

Verder leest men in de schriftuur dat de Hebreeuwsche vrouwen zich in de woestijn van spiegels bedienden en dat Mozes, tot het vervaardigen van het koperen reinigingsvat, de spiegels gebruikte der vrouwen die den ingang van het tabernakel bewaakten.

De oude Grieken en Romeinen hadden koperen, stalen en later zilveren spiegels. Om die behoorlijk te polijsten was er een uiterst geduld noodig; geen wonder dus dat, ten tijde van Cesar, die moeielijke en langzame arbeid door slaven werd verricht. Het schijnt echter dat toenmaals het staal, minder dan het zilver en het koper, tot het vervaardigen van spiegels werd aangewend; zulks schrijft men hier aan toe, dat het staal maar al te zeer aan de roest was onderhevig.

Plinius en andere geleerden der oudheid, sprekende van de al te groote pracht, welke men in hun tijdvak ten toon spreidde, zeggen dat te Rome, elke jonge vrouw eenen zilveren spiegel had. Die spiegels waren zeer kostbaar omlijst; zij waren met eene kleine fijne spons voorzien, om het minste waas, door den adem op het spiegelvlak veroorzaakt, aanstonds te kunnen wegvegen. Zij moesten ook zeer duur zijn, want Senecca houdt staan dat zulk een spiegel aan eene vrouw meerder kostte, dan het bedrag van den bruidschat, door den staat aan de dochter eens armen krijgsoverste verleend.

Als van iets zeer merkwaardigs wordt in de geschiedenis der kunst gewag gemaakt van de spiegels, waarvan de inboorlingen van Amerika zich bedienden, vooraleer dat werelddeel door de Europeanen werd bezocht. Die spiegels waren meestendeels vervaardigd uit eene soort van zwart lavaglas, of van eene zekere delfstof, welke men Inkas-steen noemde an allerbest kon gepolijst worden. Dank aan die zeldzame delfstof hadden de Peruvianen betere spiegels dan de Grieken en de Romeinen. Zij kenden niettemin ook de zilveren en koperen spiegels.

De meeste geleerden zijn het eens om te verklaren dat de glazen spiegels maar tijdens de 13de eeuw werden uitgevonden. Anderen echter beweren dat de Grieken en de Romeinen reeds in 620 met het vertinde glas bekend waren.

Wat er ook van zij, de kunst van het spiegelglas te verfoeliën jaarteekent slechts van 1346, en de Venetianen die ook in 1360 de eerste kristallen spiegels maakten, behielden langen tijd het geheim van verfoeliën bij middel van een mengsel van tin en kwik.

De uitvinding der glazen en kristallen spiegels was, bij den aanvang, aan de vrouwen zoodanig aangenaam, dat zij er eene modegril van maakten. Elk hunner droeg alsdan aan den gordel een fraai klein spiegeltje, gelijk onze hedendaagsche vrouwen een uurwerk dragen.

Onder de regeering van Lodewijk XII (1498-1515) waren de glazen spiegele in Frankrijk nog zeer zeldzaam. Koningin Anna van Bretanje bediende zich nog van eenen metalen spiegel.

Het was ten tijde van minister Colbert, in 1665, dat in Frankrijk de eerste spiegelfabriek tot stand kwam, doch om die behoorlijk te kunnen inrichten was men genoodzaakt bekwame Venetiaansche werklieden te doen komen. In den beginne werd aldaar ook het spiegelglas geblazen, zooals het sedert lang te Venetië het geval

was, maar aangezien men op die wijze slechts spiegels van eene geringe grootte kon bekomen, dachtmen, in 1688, het middel uit om het spiegelglas te gieten.

Die nijverheid nam later zoodanig toe, dat men, om zoo te zeggen, weldra door gansch Europa spiegelfabrieken tot stand zag komen, die meest alle om de schoonheid hunner voortbrengselen eene zekere befaamdheid genoten.

De grootste spiegels, welke men omtrent het einde der 17de eeuw in Frankrijk gieten kon, hadden vier en veertig duimen hoogte op vijftig duimen breedte, en dit scheen toenmaals zeer merkwaardig.

Als een sprekend bewijs van den aanzienlijken vooruitgang sinds dien in het vervaardigen van spiegels gedaan, hoeven wij slechts te wijzen op den voortreffelijken prachtspiegel van niet minder dan achttien vierkante meters, die, weinige jaren geleden, in de Parijsche wereldtentoonstelling werd bewonderd.

Brussel.

S.C.A. WILLEMS.

Kroniek.

Antwerpen. - In 1874, bladz. 124, hebben wij gemeld, dat het stadsbestuur den heer F. Baetes had gelast, ter gelegenheid der afbraak van het Zuiderkasteel, eenen gedenkpenning te snijden. Die gedenkpenning is thans uitgegeven. De stad Antwerpen is er op afgebeeld in de gedaante eener jonge vrouw, die de volgende woorden op eene steenen tafel schrijft: *Heden* 17 *Augustus* 1874 *hebben H H. M M. de koning en de koningin der Belgen de afbraak van het Zuiderkasteel begonnen.* Rechts ziet men een stuk van het kasteel, de Schelde en een zeilschip; links ontwaart men den hoofdingang van het kasteel, een kanon en de wallen, waar bovenuit de toren der hoofdkerk zich vertoont. Op de keerzijden staan de beeltenissen van den koning en de koningin en prinses Louiza, omgeven van eenen lauwertak met eene koningskroon en de woorden: *Bezoek der koninklijke familie. Antwerpen*, 17 *Aug.* 1874. Wij melden met groot genoegen, dat de opschriften van den fraaien gedenkpenning in de Vlaamsche taal zijn gesteld. De schup en het houweel waarvan de vorstelijke personen zich in Augustus 1874 bedienden om de eerste steenen van het kasteel weg te breken, dragen ook Vlaamsche opschriften.

- Het graf van Lodewijk Gerrits, op het kerkhof van St.-Willebrords, gaat versierd worden met een gedenkteeken, waarvan de uitvoering is toevertrouwd aan den beeldhouwer De Vriendt.

Gent. - Op blz. 54 hebben wij gemeld, dat eene commissie was tot stand gekomen ter oprichting van een gedenkteeken voor den tooneelschrijver Karel Ondereet. Om de kosten van het gedenkteeken te dekken, richt de commissie eene tombola in van boeken en kunstwerken, schilderijen, teekeningen, muziekstukken enz., en verzoekt al de letterkundigen, kunstenaars en Vlaamschgezinden, haar eenige van hunne eigene voortbrengselen, of werken van anderen te willen zenden. De commissie bestaat uit de heeren J.F.J. Heremans, B. Block, J. Sielbo, E. Van Goethem, W. Fauconnier, P. De Cort, P.

Bevel, J. De la Fontaine, A. Droesbeke en H. Wannyn. Men gelieve de voorwerpen voor de tombola te zenden naar *Estaminet-Fauconnier*, Corianderstraat, te Gent, of ten huize van een der voornoemde commissarissen.

Brussel. - Van *Patria Belgica* is verschenen de 34e aflevering; zij bevat het vervolg en slot van Stechers *Geschiedenis der hedendaagsche Vlaamsche letterkunde*, eene in vele opzichten merkwaardige studie; een overzicht van de *Gallo-Germaansche en Frankische oudheidkunde*, door C. Van der Elst en eene *Geschiedenis der bouwkunst*, door C. Buls.

- De vijfjaarlijksche prijs van Vlaamsche letterkunde is door de jury toegewezen aan het werk *Ernest Staas*, van wijlen Tony Bergmann.

Buitenland.

Breda. - Voor den internationalen prijskamp van tooneelspeelkunst, hebben de koning van Holland en de koning der Belgen ieder een gouden eeremetaal geschonken aan de uitschrijvende maatschappij, de rederijkkamer *Vreugdendal.*

Philadelphia. - Het gemeentebestuur dezer stad heeft aan den beeldhouwer Brake, te Berlijn, opgedragen het maken van een standbeeld van Alex. von Humboldt, bestemd tot versiering van een plein in Philadelphia.

Sterfgevallen.

MAX WALDECK is te Parijs overleden op 29 April, na den 17n Maart dezes jaars zijn 109n verjaardag te hebben gevierd. Graaf Waldeck was van Boheemschen oorsprong; hij behoorde tot een zeer oud Praagsch geslacht. Hij leerde schilderen te Parijs, bij Louis David en Prud'hon, en bracht het als kunstschilder tot een zekere hoogte. In zijne jeugd (hij werd geboren den 16n Maart 1766) ondernam hij groote reizen in Afrika en Amerika en gaf in 1822 eene reeks platen uit, voorstellende Mexikaansche oudheden, door hem ontdekt of gezien op zijne tochten. Toen hij reeds meer dan 100 jaar oud was, leverde Waldeck nog eene bijdrage tot de geschiedenis der oude inboorlingen van Mexico, de Azteken, door het schilderen van twee tafereelen, waarop Aztekische gebouwen waren afgebeeld; deze tafereelen werden te Parijs in 1869 door hem tentoongesteld. Gedurende Waldecks leven volgden nagenoemde regeeringen elkander in Frankrijk op: de regeering van Lodewijk XVI, de regeering der groote omwenteling van 1789, het directoire, het eerste keizerrijk, de restauratie, de omwenteling van 1830, Lodewijk-Philips, 1848, het tweede keizerrijk, de Commune, de regeering van Thiers en die van maarschalk Mac-Mahon. (Zie over den eeuweling *de Vlaamsche school* van 1874, blz. 26.)

ROSALIE LOVELING, onze rijkbegaafde dichteres, is den 4n Mei te Nevele overleden. Heur doodmaar heeft in gansch het Vlaamsche land den pijnlijksten indruk gemaakt. Uit duizende monden heeft het woord helaas! weerklonken, en die smartkreet was inderdaad opgeweld uit de harten van allen, die hem slaakten. Want Rosalie Lovelings geschriften bezitten deze dubbele, hoogst zeldzaam aangetroffen eigenschap: zij boezemen den lezers bewondering in voor het talent en tevens

onverdeelde achting en genegenheid voor den persoon der schrijfster. Men kan hare werken, hare gedichten vooral, niet lezen zonder haar lief te krijgen. Te recht, mocht de hoogleeraar Heremans zeggen, in de diepgevoelde rede welke hij hield bij het graf van de duurbare jonge vrouw, dat de rouwstoet die den 7^{n} Mei, ten 4 ure namiddag, het kerkhof van St-Amandsberg betrad, geene gewone doode daarheen bracht. Zij, die hier komt rusten, zoo sprak de heer Heremans, 'is eene lieve jonge vrouw, wier naam op de lippen is van al wie gevoel heeft voor ware poëzie, en wier kortstondig leven bescheiden in het stille Nevele heenvloot. Zij werd aan de zijde van haar ander *ik*, hare jongere, niet min begaafde zuster Virginie weggenomen; de dood heeft aan eene achtbare tachtigjarige moeder haren steun, haren troost, haren trots, - aan een geliefd gezin het beste, het trouwste hart, - en aan de letterkroon van Vlaanderen den rijksten diamant ontroofd.' De ingetogene schare die hem omringde, wist er den spreker stillen dank voor, dat hij den lof, aan de ontslapene toegezwaaid, ook uitstrekte tot hare hooggeschatte zuster, 'wier hart zoo harmonisch met het hare klopte, wier hoofd zoo harmonisch met het hare dacht.' De woorden: 'Ik zal zoo wreed niet wezen als de dood: onze liefde zal ze blijven vereenigen en beider naam steeds in eenen adem uitspreken,' lokten tranen in ieders oogen. Wij ontleenen aan de redevoering van den heer Heremans nog het volgende: 'Toen vóór eenige jaren (N.-B. zie de *Vlaamsche school* van 1861, blz. 79) in onze tijdschriften de eerste verzen van Rosalie en Virginie Loveling verschenen, luisterde iedereen met bewondering naar de gemoedelijke tonen van het edele zusterpaar. Men had hier geenen nagalm van de zangers, die haar waren voorgegaan: vol frischheid, vol oorspronkelijkheid, vol waarheid, spraken uit hare gedichten de rijkste menschenkennis en het diepste gevoel. De voortbrengsels van hare pen waren niet talrijk, en jaarboekjes en tijdschriften schatteden het voorrecht zeer hoog met de kleine meesterstukken begiftigd te worden. Het waren nederige veldbloemen, die zich eerst onder het loof verborgen, maar zich door haren balsemgeur verrieden, en weldra aller oogen op zich trokken. De gedichten van Rosalie en Virginie waren niet groot van omvang, doch zij hadden de ongewone en door iederen kunstkenner zoo zeer gewaardeerde verdiensten, dat in enkele weinige strophen meer werd gezegd, dan vaak in groote boekdeelen van anderen. Hier had men geenen bombast, die den eenvoudigen lezer voor een oogenblik verbijstert, geene groote woorden, geene holle klanken, die hem verbluffen, maar het reinste, het verhevenste gevoel en de keurigste beelden in passende taal uitgedrukt. Vóór weinige maanden werd de beminnaar der Nederlandsche letteren door eenen sierlijken bundel novellen van Rosalie en Virginie verrast. Stonden zij tot dan toe in Noord- zoowel als in Zuid-Nederland als dichteressen hoog aangeschreven, niet minder lof mochten zij thans inoogsten met hare zoo oorspronkelijke tafereeltjes in proza, welke, voor het meeste deel aan het buitenleven ontleend, met al de keurige netheid van de groote meesters der Oudhollandsche schilderschool zijn gepenseeld. Dezelfde uitstekende hoedanigheden, die iedereen in de gedichten had geprezen, vond men in de voortreffelijke verhalen terug. Aan de uitmuntendste aesthetische gaven paarde Rosalie de meest omvattende kennis. Haar dorst naar wetenschap was onverzadelijk, en de voornaamste talen van Europa hadden voor haar geene geheimen. Doch hoe mild ook door de natuur bedeeld, en hoe overvloedig de verstandelijke schatten waren, die zij zich had verworven, was zij de zedigheid, de bescheidenheid, de eenvoudigheid zelve.' Ook door de heeren Van der Cruysen, van Thielt en Karel Bogaerd van Gent, werden redevoeringen uitgesproken. Wij hopen, dat weldra op het kerkhof van St.-Amandsberg een gedenkteeken zal verrijzen, welk ook den naneven toelaten zal, het graf van de jonge

dichteres als eene geheiligde plaats te bezoeken, en te vereeren. Wij hadden gehoopt, Rosalie Lovelings afbeeldsel in ons tijdschrift te kunnen opnemen; ongelukkiglijk hebben wij, door berichten bij de familie ingewonnen, vernomen, dat er van de betreurde ontslapene geen portret bestaat, om ons tot model van eene gravuur te dienen.

Ziehier, overgenomen uit de *Eendracht*, het roerend gedicht welk de heer Karel Bogaerd voordroeg of het graf van Rosalie Loveling:

Mejuffer Rosalie Loveling.

Twee jonge rozen bloeiden
in Vlaandrens lettergaard;
Twee stemmen zongen liederen
nog niet geëvenaard;

Twee zustersterren blonken
in Vlaandrens kunstgebied:
Twee nachtegalen zongen
hun maagdlijk roerend lied.

De roem had beider namen
getooid met de eigen kroon,
Twee jonge koninginnen
op d'eigen lettertroon;

Twee lieve zusterstemmen,
vereenigd in één lied:
Ik hoef ze niet te noemen,
wie kent hun namen niet?

Heel Nederland bracht hulde
aan 't zusterlijk gezang,
Zoet, als de zucht der liefde,
den traan op maagdenwang!

Zóó ging het vele jaren,
en niemand, niemand dacht
Aan scheiden of verdwijnen,
aan dood of sombren nacht.

***

De lieve rozen bloeien,
de milde zonne lacht;
De lente tooit de schepping
met licht en bloemenpracht.

Het woud weergalmt van zangen;
de nachtegaal stemt zoet
Der jonge schoone lente
zijn schoonste liefdegroet....

Hoort toe! daar schalt een rouwkreet
op eens door Vlaandrens streek:
'De *Roze* ligt ontbladerd,
de nachtegaal bezweek!'

De dood heeft beide zusters
gescheiden, maar hun lied
blijft onverganklijk leven,

hun namen sterven niet!

En ligt de *Roos*[1] bezweken,
geknakt door 't stormgeloei,
De reine *Madelieve*[2]
praalt nog in frisschen bloei.

Bewaren wij de doode
een eerplaats in ons hart!
Onz' liefde en eerbied trooste
de levende in haar smart!

O schoone en rijke parel
in Vlaandrens letterpracht,
Vaarwel! vaarwel tot weerziens!
o Zuster, goeden nacht!

Naast Ledeganck, Van Duyse
en Willems rust gij daar
in 't heilig grafgebergte,
het Vlaamsche kunstaltaar. -

Nu gaan de vrienden zwijgend
het stille kerkhof af,
Tot dat ze elkaar, weer groeten
bij 't een of ander graf.

Meezen.

Deze vogelen, verspreid over geheel het oude vaste land, van Denemarken en Zweden tot aan de Kaap de Goede Hoop, waren - en geen wonder - ook van Aristoteles en Plinius gekend. De meezen zijn zoo groot als musschen,[1] nestelen in bosschen en boomen, en eten allerhande vliegend en kruipend ongediert. Hun gezang is onbeduidend, zij zijn zeer nuttig en men behoort hun geen leed te doen, maar ze integendeel te lokken in de tuinen en hoven, want zij vernielen de verderfelijke rupsen-eieren beter dan de beste tuiniers. Er zijn verschillende soorten van meezen: koolmeezen, blauwmeezen, kuif- staarten tuimelmeezen. Wij geven hier de afbeelding van twee staartmeezen. Gedurende bijna de gansche maand October trekken

de meezen hier in groote scharen door en het was alsdan dat de Antwerpsche liefhebbers in den buiten plachten *met den uil uit te gaan.* Te dien einde vereenigden zich 20 of 30 personen in gezelschap; allen waren eender uitgedoscht en werden door een deftig gekleeden ‘koning’ aangevoerd; elke man droeg eene belijmde vogelkruk, teerroe of teerroede geheeten; aan het hoofd van den stoet stapte een gewoonlijk koddig uitgedoschte man, die eene kevie droeg, met eenen uil daarop. Doch in weerwil van den moed en de onbezonnenheid der meezen, die met groote woede en als blindelings den vastgebonden piependen uil kwamen aanvallen, keerden de meezenvangers dikwijls met licht bevrachte keviën huiswaarts, omdat zij, door het maken van gedruisch, de meezen deden schrikken en daardoor oorzaak waren dat

(1) Rosalie.
(2) Virginie.
(1) Zie de *Vlaemsche School* 1860, bladz. 198.

de vogels den uil niet van te nabij naderden en zich dus ook niet op de belijmde krukken kwamen nederzetten. Andere meezenvangers daarentegen, met meer omzichtigheid en tot groot nadeel van den land- en akkerbouw, deden goede vangsten. In 1866 meldde een Antwerpsch dagblad dat Antwerpsche liefhebbers, in November van dat jaar, in zes jachten, 834 meezen hadden aangebracht. Het was hoog tijd, dat de Belgische kamers paal en perk kwamen stellen aan deze afschuwelijke liefhebberij, door het uitvaardigen van de wet, die het jacht maken op insecten-etende vogels verbiedt.

Eene Ontmoeting op de Reis. (Verhaal uit Zweden.)

III.

Eer de volgende morgen de dag was aangebroken, stond de postillon reeds voor mijn bed, om mij te berichten, dat het rijtuig hersteld en alles gereed was, om de reis voort te zetten. Ik kleedde mij aan en ging naar beneden. Daar zeide het dienstmeisje mij, dat de ‘kleine knappe heer’ reeds gekleed en bezig was koffie te drinken. Ik trad in de kamer en werd met een vriendelijk, ofschoon min of meer verlegen lachje begroet. ‘Gij ziet, dat ik reeds bezig ben onzen geliefkoosden drank te drinken. Wilt ge ook een kopje?’

Ik knikte. Op eene bevallige wijze reikte zij mij een kopje toe en zeide, terwijl zij minzaam naar mij toeboog: ‘Ik moet mijne rol blijven spelen, en ik geloof ook, dat het gemakkelijker is een man dan eene vrouw te zijn.’

Kort daarna zaten wij weder naast elkander in de diligence. De morgen was nevelig en koel. Na verloop van eenigen tijd, dien wij stilzwijgend hadden laten voorbijgaan, begon mijne reisgezellin met eene min of meer onvaste stem: ‘Ik beloofde u gisteren eene verklaring ten opzichte mijner verkleeding. Ik zal thans trouw aan deze belofte voldoen, opdat gij moogt hooren, dat gij uwe goedheid niet aan eene onwaardige verkwist hebt.’

Na eenige oogenblikken verhaalde zij nagenoeg het volgende:

‘Mijn naam is Francisca V.L... mijne moeder stierf kort na mijne geboorte, en mijn vader, een verdienstelijk zeeofficier, die door dezen zwaren slag zeer was ter neergedrukt, leefde van toen af enkel voor mij, zijn eenig kind. Daar hij zelf veel kennis bezat, gaf hij mij eene zeer goede opvoeding, die hem zelfs meer kostte dan zijne middelen hem toelieten te besteden. Tot zijne bijzondere denkbeelden behoorde, dat hij mij tot mijn twaalfde jaar jongenskleederen liet dragen, deels, naar zijn zeggen, om mij gehard te maken, deels om de gemaaktheid te voorkomen, die een meisje zoo licht bij de gewone opvoeding opdoet, en waarvan hij een grooten afkeer had. Ik had een zeer goeden aanleg voor teekenkunst en muziek, en onder de leiding van goede leermeesters had ik ook op mijn vijftiende jaar in deze beide vakken vrij groote vorderingen gemaakt. Mijn vader zag dit met blijdschap, maar werd weldra door eene uitterende ziekte aangetast, die door de dokters ongeneeslijk verklaard werd. Indien mijn lot hem niet ter harte had gegaan, zou de dood hem zeer welkom geweest zijn, maar nu bracht de gedachte aan mijn toekomstig lot hem tot vertwijfeling. Hij had nooit meer inkomen bezeten dan zijn traktement, zoo dat hij mij niets kon nalaten. Hij bezat ook geene uitgebreide familie, niemand anders dan een bejaarden, ongehuwden broeder, die eerst als koopvaardijkapitein en daarna als koopman door gelukkige handelsondernemingen een vrij aanzienlijk vermogen verworven had. Maar reeds van der jeugd af had er oneenigheid tusschen hen bestaan, die op rijperen leeftijd nog erger werd, doordien beiden liefde hadden opgevat voor mijne moeder en mijn vader de gelukkige was, die hare hand verwierf. Ter liefde van mij overwon hij wel dezen ongelukkigen haat en schreef aan zijnen broeder een aandoenlijken brief, waarin hij hem bezwoer het gebeurde te vergeten, en hem vermaande een weerloos kind onder zijne bescherming te nemen, dat weldra alleen op de wereld zou zijn, die hij weldra zou moeten verlaten. Er verliepen verscheidene weken, eer er eenig antwoord op kwam. Intusschen werd mijn vader gedurig zwakker en verloor

eindelijk zijne spraak. Hij vermaande mij deugdzaam te zijn, en zegende en bemoedigde mij - en deed dit zoo treffend, dat zelfs den dokter, die er bij was, de tranen in de oogen kwamen. Tegen den morgen blies hij den laatsten adem uit...'

Hier hield de schoone spreekster op met verhalen, doordien zij niet kon voortgaan dan onder zuchten en tranen. Ik zelf was zoo geroerd, dat ik mijne oogen moest afdrogen. Nadat zij eenigszins tot bedaren was gekomen, ging zij voort: 'Ik zal mij niet lang bij deze uren van wanhopende droefheid ophouden. Mijn vader was ter aarde besteld, en ik alleen en hulpeloos. De dokter, een rechtschapen grijsaard, die innig medelijden met mij had en bovendien mijne bekwaamheden kende, beloofde mij, eene betrekking als hulponderwijzeres op eene kostschool van jonge jufvrouwen te zullen bezorgen. Nadat de bestuurster de getuigschriften had ingezien, die ik van mijne voormalige meesters had bekomen, werd ik zonder vele zwarigheden aangenomen, en, zelve nauwelijks de kinderschoenen ontwassen, moest ik nu meisjes onderwijzen, die ouder waren dan ik. Ik moest hier meer dan een jaar lang, allerlei vernederingen verduren; doch mijn opgeruimde geest maakte, dat ik alles met een moedig hart droeg, afschoon ik hartelijk verlangde deze betrekking vaarwel te zeggen. Het gelukte mij ook, de vriendschap van eene mijner leerlingen, een zeer goedhartig meisje, te verwerven, en wij deelden nu elkander ons lief en leed mede. Omtrent eene maand geleden kreeg ik toevalliglijk een dagblad in handen, waarin ik las, dat sedert een geruimen tijd een aanbevolen brief voor mij op het postkantoor lag. Ik spoedde mij natuurlijk om dien te halen: hij was van mijnen oom, behelsde slechts weinige, en dan nog onvriendelijke woorden, benevens tweehonderd rijksdaalders. Hij schreef mij, dat hij zich om den wille mijner overledene moeder mijne belangen zou aantrekken, en noodigde mij, terstond naar Schoonen te reizen, waar ik alles zou verkrijgen, wat ik tot mijn levensonderhoud noodig had, enz., enz.

'De brief was geschreven op eenen toon, die het mij in den beginne moeielijk deed zijn een besluit te nemen. Ik liet hem daarom zien aan mijne vriendin Carolina, en het gelukte haar mijne zwarigheden te overwinnen; maar nu was er nog eene moeielijke zaak. Hoe zou ik, arm, verlaten meisje, gelukkig en wel te Schoonen kunnen komen? Ik had dikwijls opgemerkt (hier wendde zij zich om), dat de jonge heeren - om welke reden weet ik niet - mij met hunne nijpers begluurden en mij volgden, als ik naast mijne meesteres door de stad wandelde. Als ik nu zoo geheel alleen eene reis moest doen van zeventig

mijlen ver, hoe zeer zou ik dan niet aan hunnen overlast zijn blootgesteld? Daar viel mij een denkbeeld in. Ik had immers voor knaap gespeeld, tot ik twaalf jaar oud was; waarom zou ik dat op mijn zeventiende jaar ook niet kunnen doen? Carolina, die deze gedachte heerlijk vond, versterkte mij op allerhande wijze in mijn onverstandig voornemen, en beloofde bovendien, door de hulp van haren broeder, mij de mij ontbrekende mannenkleeren te bezorgen, waarvoor ik haar het noodige geld gaf. Zoo gezegd zoo gedaan. Ik besloot met de diligence te gaan en verzocht mijn ontslag, dat mij ongaarne door mijne meesteres gegeven werd, omdat hare kostschool door mijnen iever in bloei was toegenomen. De mannenkleeren waren nu aangeschaft en de dag, tot de afreize bestemd, was aangebroken. 's Avonds te voren had ik van allen afscheid genomen, en mijne goederen naar het diligencekantoor doen brengen. In den vroegen morgen trok ik op Carolina's kamer mijn mannengewaad aan, en vertrok na eene hartelijke omhelzing. Het overige weet gij; maar gij weet niet, dat ik reeds, eer gij naast mij hadt plaats genomen, bitter berouw gevoelde over den onvoorzichtigen stap, dien ik gedaan had. Duizende zwarigheden, waaraan ik vroeger volstrekt niet had gedacht, rezen nu voor mijnen geest op. Eene lange reis is aan vele bezwaren onderhevig - en wat wist ik van de wereld, dan uit de romans? Ik kan den schrik niet verhalen, die mij bij uwe aankomst overviel.... Maar, zoo ging zij na eenige oogenblikken voort, de goedheid, die gij mij betoondet, eer gij nog wist, wie ik was, maakte, dat ik gisteren reeds besloot mij aan u te ontdekken, daar ik wel wist en mij overtuigd hield, dat ik mij wendde tot een edel man, die mijnen dwazen inval niet te streng zou beoordeelen. Dit besluit werd echter overbodig door een toeval. Gij zelf.... deedt de ontdekking. Ik heb hier nu niets meer bij te voegen, dan dat ik hoop, uwe achting weder gewonnen te hebben, waarop ik zooveel prijs stel.'

'Hoe hebt gij kunnen twijfelen, dat ik opgehouden had goed over u te denken? riep ik uit en vatte hare hand, die zij nauwelijks poogde terug te trekken. Of meent gij wellicht, dat ik zoo weinig gelaatskennis bezit, dat ik de onschuld niet duidelijk uit uwe trekken zie doorstralen? Geloof mij, ware deugd en ware schoonheid hebben een gewaad, dat niet vervalscht kan worden.'

'Ik vergeef u uwe vleierij om uwe goede bedoeling!' zeide zij en maakte zacht hare hand uit de mijne los. Het was nu dag geworden, en Francisca's gezichtje, van alle verlegenheid bevrijd, kwam mij zoo vriendelijk en zachtaardig voor, dat het mij tot in mijn hart goed deed. Zij vroeg mij daarop met een minzaam lachje: 'Het is dus werkelijk waar, dat wij tot Helsingborg samen zullen reizen?'

'Ja, en ik hoop, dat wij dit nog langer zullen doen.'

'Hoe lang dan, als ik vragen mag?'

'Door het geheele leven,' zeide ik haastig, slechts den loop mijner gedachten volgende.

Haar gelaat werd door een hoogen blos bedekt. Zij hief dreigend haren vinger tegen mij op, terwijl een traan in hare oogen parelde, en zeide met eene zachte stem: 'Beloof mij, niet weder op zulk een toon tot mij te spreken. Ik gevoel er behoefte aan, uwe achting te behouden, en hoop daarom, dat de mijne u ook niet onverschillig is. Gij herinnert u immers wel, hoe hard gij gisteren de vleiers en hunne verbloemde woorden beoordeeld hebt. Breek daarom niet over u zelven den staf en misbruik het vermogen niet, dat het toeval u gegeven heeft over.... over....'

'Waarover?'

‘Over een onervaren, dankbaar meisje,’ antwoordde zij met een zuchtje, en bemerkte nu eerst, dat zij zich ook versproken had.

Wij behielden nu beiden het zwijgen. De zekerheid, dat ik haar niet geheel onverschillig was, vervulde mijn hart met blijdschap, en toch was ik tevens door zekeren angst bevangen. Ik bemerkte, dat zij sedert onze korte kennismaking eene toegenegenheid in mij had opgewekt, die veel grooter was, dan ik mij zelven durfde bekennen. Wat zou ons lot worden? Wij waren beide ouderloos, beide arm. Ik nam daarom het besluit op mijne hoede te zijn en mij koel te toonen, ja, in één woord, alles te doen wat men in zulk een toestand doen kan. Intusschen werden slechts eenige woorden tusschen ons gewisseld, tot wij te Westeraas kwamen, waar, tot Francisca's grooten schrik, twee nieuwe reizigers, een bejaarde, dikke heer met eene jonge, slanke vrouw, bij ons kwamen. Ik verzocht Francisca bedaard te blijven en zich voor een nauwen bloedverwant van mij uit te geven, waartoe zij, zonder verdere tegen bedenkingen, hare toestemming gaf.

‘Maar daartoe is één ding noodig,’ zeide ik.

‘Wat dan?’

‘Een vriendschapsverbond: want het betaamt niet, dat bloedverwanten plichtplegingen jegens elkander maken.’

Het meisje sloeg de oogen neder. Wij zaten onder dit gesprek aan het ontbijt. Ik vroeg om een paar glazen muskaatwijn. Toen deze gebracht waren, lichtte ik mijn glas op onder het drinken van hare gezondheid en ik eindigde met haar te vragen, of het mij vergund was haar ‘broeder’ te noemen.

‘Ja, maar alleen, als iemand het hoort,’ stamelde zij verlegen.

‘Dat spreekt van zelf; want onder vier oogen zeg ik “zuster”... Dus, geene tegenwerpingen. Uwe gezondheid, broeder!’

Door de omstandigheden daartoe genoodzaakt, klonk zij met mij, onder het zetten van een droef gelaat; maar ten laatste kwam het haar zoo belangwekkend voor, dat zij hartelijk begon te lachen. Ons nieuwe reisgezelschap kwam nu binnen en stoorde ons. Ik bemerkte weldra, dat de jonge vrouw met zeker welgevallen mijnen nieuwen broeder aanzag.

‘Zie eens, wat een knappe jongen!’ fluisterde zij haren echtgenoot zoo luid toe, dat het voorwerp van hare bewondering dit hooren kon.

‘Wat zou dat! Wat hebt gij daarmee te maken?’ bromde hij.

‘Och niets, mijn schat! maar als wij ook eens... zulk een lieven jongen hadden!’

‘En wat zou dat?’

‘Gij zijt onverdragelijk met uw wat zou dat? Men hoort niets anders van u.’

Het geluid van den posthoorn maakte eensklaps een einde aan den twist van het minnende echtpaar.

(Wordt voortgezet.)

De Dierenriem.

Wanneer men aan den hemeltrans den loop der groote planeten volgt, ontwaart men weldra, dat hunne banen bijna allen in het vlak liggen, waarin de schijnbare weg der zon loopt, of, in andere woorden, dat hunne banen weinig hellen op de schijnbare baan der zon. Deze bijna volledige overeenkomst tusschen de ligging van de vlakken der planetenbanen en dat van den zonneweg, was reeds door de oudste sterrekundigen opgemerkt geworden, en zij beschreven dan ook aan den hemel eenen gordel of riem, 16° breedte hebbende, zoodat al de toen gekende planetenbanen, waarvan de grootste helling op den zonneweg minder dan 8° is, er in begrepen waren. Die riem, welke zodiak of dierenriem wordt genoemd, is evenwijdig aan den zonneweg, welke er midden doorloopt, en dus door den dierenriem omvat is ter breedte van 8° van weerszijden.

Als het, in onzen tijd, nog noodig was zulken gordel aan den hemel te bepalen, zoo zouden wij hem eene breedte van ten minste 70° moeten geven; want tusschen de in de laatste tijden ontdekte kleine planeten, zijn er wier banen eene helling op den zonneweg van bijna 35° hebben; doch niet alleen denkt men thans niet aan iets dergelijks, maar zelfs de oude dierenriem, dat vijfde wiel aan den wagen voor de sterrenkunde der XIXe eeuw, is in vergetelheid geraakt, en de weinige regels, welke wij hier neerschrijven, zullen misschien tot de laatste behooren, welke nog aan den dierenriem zullen gewijd worden.

De dierenriem is verdeeld in twaalf sterrebeelden, op de volgende wijze. De cirkel, die aan den hemel den weg aanduidt welken de zon in den loop van een jaar volbrengt, in West-Zuid-Oostelijke richting, noemt men zonneweg of ecliptica. Hij is niet evenwijdig aan den evenaar van de aarde, of, wat hetzelfde is, van het hemelruim, maar vormt daarmede eenen hoek van 23° 27' 16". Zooveel bedraagt dus de helling van den zonneweg. Uit die helling spruit voort, dat de zonneweg, in twee tegenover elkander liggende punten, den evenaar moet doorsnijden: en zich dus in twee even groote deelen verdeelt. Een dier deelen van den zonneweg strekt zich uit ten Noorden van den evenaar, het andere ten Zuiden.

Even als de snijpunten, bevinden zich ook de meest verwijderde punten, ten Noorden en ten Zuiden des evenaars, aan de beide uiteinden eener middellijn, welke rechthoekig is op die welke de snijpunten verbindt, maar die niet, als deze, in het vlak van den evenaar ligt.

De vier punten, waardoor alzoo de zonneweg in vier gelijke deelen is verdeeld, verdeelen ook de tijdruimte van één jaar in evenveel deelen of jaargetijden: de lente, de zomer, de herfst en de winter. Als de zon, van een der snijpunten, het voorjaar-evennachtspunt geheeten, naar het hoogste punt ten Noorden des evenaars, het zomerstandpunt, gaat, dan heerscht de lente in het Noordelijk halfrond der aarde en de herfst in het Zuidelijk. Daalt de zon nu weder af naar het andere snijpunt, het

najaarsevennachtspunt, dan hebben wij zomer en onze tegenvoeters winter. Gaat de zon, haren weg voortzettende, van laatstgenoemd punt naar het laagste ten Zuiden des evenaars, het winterstandpunt, dan treedt het Noorden der aarde den herfst in, het Zuiden de lente. Zoo ook, als de zon van het winterstandpunt tot het voorjaarsevennachtspunt gaande, haren jaarlijkschen omloop eindigt, dan hebben de bewoners van de Zuiderlanden der aarde zomer en wij winter.

Merken wij hier ter loops op, dat het beter ware de vier bovengenoemde hoofdpunten van den zonneweg, de namen te geven van: eerste en tweede evennachtspunt, eerste en tweede standpunt, in plaats van voorjaars- en najaarsevennachtspunt, zomer- en winterstandpunt; want dan waren ten minste dezelfde namen in beide halfronden der aarde, het Noordelijke en het Zuidelijke, toepasselijk, daar de tegenwoordig gebruikte namen, het slechts in het Noordelijk halfrond zijn, vermits ons voorjaarsevennachtspunt, bij voorbeeld, het najaarsevennachtspunt van de landen ten Zuiden des evenaars is, en zoo insgelijks omgekeerd voor de drie andere punten.

Om den stand der zon, aan den hemel, elken dag van haren jaarlijkschen omloop, nader te bepalen, is de verdeeling van den zonneweg in vier deelen niet voldoende: men verdeelde daarom elk dier vier deelen in drie gelijke onderdeelen, welke men teekens noemt, en dus is de gansche zonneweg in twaalf zulke teekens verdeeld. Elk dier teekens heeft eene lengte van 30°. De zon doorloopt nagenoeg één graad per dag of één teeken in de maand. Maar vermits de zon sneller vooruitgaat in den winter van het Noordelijk halfrond der aarde, dan wel in den zomer, is ook het getal graden van den zonneweg, die zij in een zekeren tijd doorloopt, niet hetzelfde gedurende gansch het jaar. Ziehier hoeveel weg de zon dagelijks in den zonneweg aflegt, op de verschillige tijdstippen des jaars, gerekend van 30 tot 30 dagen:

1 Januari	1°	1'	10,"	2	(grootste snelheid);
30 Januari	1°	0'	53",	8;	
1 Maart	1°	0'	9",	1;	
31 Maart	0°	59'	9",	6;	
30 April	0°	58'	11",	5;	
30 Mei	0°	57'	29",	0;	
1 Juli	0°	57'	11",	5	(kleinste snelheid);
29 Juli	0°	57'	23",	3;	
28 Augustus	0°	58'	0",	7;	
27 September	0°	58'	56",	9;	
27 October	0°	59'	57",	4;	
26 November	1°	0'	46",	6;	

31 December	1°	1'	10",	1.

Wij zegden, dat de zon sneller vooruitgaat gedurende onzen winter, dan wel gedurende onzen zomer. De reden daarvan is het volgende. Tot hiertoe spraken wij over de zon als of zij het is, welke zich aan den hemel om de aarde beweegt; iedereen weet nochtans dat de zon niet rond de aarde draait, maar dat het integendeel de aarde is welke om de zon wentelt. De beweging der zon, zoo als wij dezelve beschreven, is enkel eene schijnbare beweging, voortspruitende uit de beweging der aarde. En vermits de beweging eener planeet sneller of langzamer plaats heeft, naarmate ze dichter bij de zon of verder

van haar af zich beweegt, moet dit ook het geval met de aarde zijn, en daar deze, in ons winterseizoen, zich nader bij de zon bevindt dan wel in ons zomerseizoen, moet zij alsdan ook sneller vooruitgaan; daardoor schijnt het ons toe, alsof de zon zich sneller beweegt.

Vreemd zal het misschien aan eenigen onzer lezers voorkomen, te hooren zeggen, dat, als het in onze gewesten winter is, de aarde dichter bij de zon, oorsprong van warmte en licht, is, dan onzen zomertijd. De verwondering daaromtrent, zal ophouden, als men nagaat, dat de warmte, welke de zon aan de aarde geeft, zoozeer haren invloed niet uitoefent door den afstand van welken de warmtestralen komen, dan wel door de richting waarin die stralen op de aarde nederkomen. In den winter hebben de warmtestralen der zon eene zeer schuinsche richting, - voortkomende uit de helling, langs den tegenovergestelden kant der zon, van de omwentelings-as der aarde, - op den dampkring; in den zomer, daarentegen, als de helling der as langs den kant der zon gekeerd is, vallen die warmtestralen bijna loodrecht op onzen dampkring. Men ziet dus, dat, in den winter, het grootste gedeelte der warmtestralen den dampkring dóórgaat, zonder op de oppervlakte der aarde neer te komen, en dat, in den zomer, al de warmte der zon op de aarde valt en er zich opeenhoopt, in den langen tijd dien de zon dan dagelijks boven den gezichteinder verblijft.

Uit het vorengaande blijkt ook nog, dat de zon meer tijd noodig heeft, om het Noordelijk gedeelte van den zonneweg, dan wel om het Zuidelijk gedeelte te doorloopen, en dat dus onze lente en zomer te zamen langer duren, dan onze herfst en winter te zamen; het verschil is bijna 8 dagen. In het Zuidelijk halfrond der aarde heeft natuurlijk het tegenovergestelde plaats, en dit is eene van de redenen waarom de luchtgesteltenis in dat gedeelte der aarde kouder is, dan in het Noordelijk halfrond.

De twaalf teekens van den zonneweg kregen elk eenen naam, ontleend aan de sterrenbeelden, welke zich in de nabijheid der teekens bevonden. Ziehier de namen der teekens, te beginnen met dien van het teeken, welk men als het eerste der reeks aanneemt, dat in hetwelk de zon treedt in den voorjaarsevennacht; wij duiden er de tijdstippen bij aan, op welke de zon in elk teeken treedt, alsook de sterrekundige figuren, waardoor ze meestal worden aangeduid:

- De Ram, 21 Maart;
- De Stier, 20 April;
- De Tweelingen, 21 Mei;
- De Kreeft, 22 Juni;
- De Leeuw, 23 Juli;
- De Maagd, 23 Augustus;
- De Weegschaal, 23 September;

- De Schorpioen, 24 October;
- De Schutter, 23 November;
- De Steenbok, 22 December;
- De Waterman, 20 Januari;
- De Visschen, 19 Februari.

De drie eerste doorloopt de zon in de lente van het Noordelijk halfrond, de drie volgende in den zomer; de drie verder geplaatste in den herfst en eindelijk de drie laatste in den winter. Die verdeeling in twaalfden, van den zonneweg, werd ook toegepast op den dierenriem; maar in stede van deze deelen, welke met die van den zonneweg gansch overeenkomen en

DE RAM.

DE WEEGSCHAAL.

DE STIER.

DE SCHORPIOEN.

DE TWEELINGEN.

DE SCHUTTER.

DE KREEFT.

DE STEENBOK.

DE LEEUW.

DE WATERMAN.

DE MAAGD.

DE VISSCHEN.

dezelfde namen dragen, ook als deze *teekens* te noemen, noemde men ze *beelden;* men heeft alzoo de teekens van den zonneweg en de beelden van den dierenriem; deze laatste worden door de hierboven geplaatste zinnebeeldige figuren aangeduid:

De zonneweg heeft voor doel, aan den hemel, de schijnbare loopbaan der zon aan te duiden; bij het daarstellen van den dierenriem beoogde men, dat gedeelte des hemels te bepalen, in hetwelk de banen zich bevinden, der toen bekende planeten.

Wij zegden hooger, dat de teekens van den zonneweg of de beelden van den dierenriem, hunne namen ontleenden, aan de sterrenbeelden in welke die verdeelingen vielen bij hunne vaststelling, maar daar die verdeelingen reeds meer dan 2000 jaar, zooals wij verder zullen zien, bestaan, bevinden zich de sterrenbeelden niet meer in de teekens welke hunne namen dragen.

Ten tijde van Hipparchus kwamen de teekens juist overeen met de sterrenbeelden welke dezelfde namen dragen, maar sedert dien tijd zijn de teekens langzaam achteruitgegaan, en wel met 50",2 per jaar, en dus in de tijdruimte die ons van Hipparchus scheidt bijna de hoeveelheid van een gansch teeken, zoodat het Ramsteeken thans is verplaatst in het sterrenbeeld de Visschen.

Die achteruitgang der teekens vindt zijne oorzaak in hetgeen men noemt de vooruitgang der nachteveningen, en bestaande in de verplaatsing der evennachtspunten van den zonneweg, waardoor die punten achteruit- of teruggaan, in Oost-Zuid-Westelijke richting, zoodat ieder jaar de doorgang of de evennacht iets vroeger komt en dus de nachteveningen vooruitgaan. Dit verschijnsel legt men uit, door de aantrekkingskracht der zon, gepaard met de onregelmatige of niet juist bolvormige gedaante der aarde, waardoor de aantrekking niet op alle deelen der aarde even groot is; die onregelmatige aantrekking veroorzaakt de verplaatsing der snijpunten. In ongeveer 26,000 jaar ondergaat alzoo de zonneweg eene volkomene omwenteling, en is derhalve elk zijner teekens beurtelings getreden in al de sterrenbeelden, waaraan de namen der teekens ontleend zijn.

Over den oorsprong van de benamingen der teekens van den zonneweg en der beelden van den dierenriem en dus ook over den oorsprong der benamingen van de sterrenbeelden, aan welke de eerstgenoemden hunne namen ontleenden, zijn vele gissingen gemaakt. Al die benamingen moeten stellig tot een zelfde tijdstip opklimmen; naar alle waarschijnlijkheid zijn zij niet ouder dan 2500 jaar. De Pluche, die de benamingen van Egyptischen oorsprong denkt, als ontleend aan hetgeen in die landstreek voorvalt, bij de verschillende standen der zon in den zonneweg, geeft er de volgende beteekenis aan: de Ram, de Stier en de Geitjes (die laatste naam zou later vervangen zijn geweest door de Tweelingen, want onmogelijk was het, onder deze benaming, er een Egyptischen oorsprong aan toe te kennen, vermits de Egyptenaren Castor en Polux niet in hunne Godenleer hadden) duiden de in de lente op elkander volgende tijden aan, van het werpen der schapen, der runderen en der geiten. Dan heeft de zon haar hoogste punt bereikt en gaat terug; de Kreeft stelde dien achteruitgang doelmatig voor (de kreeft *gaat*, niet zooals men gewoonlijk zegt, achteruit, de rivierkreeft *zwemt* achteruit). De vurige Leeuw beteekent de zomer en de daaropvolgende Maagd het verzamelen der veldvruchten. De gelijkheid van dag en nacht in den herfst kan niet beter aangeduid worden dan door de Weegschaal. Dan komen wij aan het tijdstip des jaars op hetwelk dikwijls besmettelijke ziekten heerschen, en men heeft den Schorpioen om dit gevreesde tijdstip voor te stellen. De Schutter beteekent de jacht, welke in den herfst begint. De Steenbok, welke gewoonlijk hooge rotsen en bergen beklimt, schijnt te kennen te geven, dat, na den winterzonnestand, de zon weder klimt aan het hemelgewelf. De Waterman is het zinnebeeld van het regenachtig jaargetijde, hetwelk in Egypte de plaats van den

winter inneemt. Eindelijk de Visschen beduiden de vischvangst, vermits omstreeks dezen tijd de visschen uit de zee de rivieren opzwemmen en daar in groote hoeveelheid worden gevangen. Hiermede heeft men een begrip van wat er zoo al over den oorsprong der namen van den dierenriem is geschreven geworden; wij gelooven dat onze lezers het met ons zullen eens zijn, dat het der moeite niet waard is om er verder over uit te weiden.

Nu nog een woord over den dierenriem en de gissingen daaromtrent gemaakt.

De geleerde Laplace heeft willen bewijzen, door de namen welke sommige beelden van den dierenriem dragen, dat deze tot eene onbekende oudheid opklimt. Hij redeneert volgender wijze: De Steenbok, steeds de toppen der rotsen bestijgende, moet men veronderstellen, dat men den naam van dit dier gegeven heeft aan dat deel van den zonneweg, waar de zon haar hoogste punt boven den evenaar bereikt. Daar dit beeld nu, verre van het hoogste punt aan te duiden, reeds 30° voorbij het laagste punt, onder den evenaar zich bevindt, moet het zijnen naam voor ruim 15,000 jaar gekregen hebben.

In 1820 werd te Parijs aangebracht eene afbeelding van den dierenriem, welke genomen was uit het gewelf van een Egyptischen tempel der stad Denderah. De heer Dupuis beweerde toen, dat die afbeelding niet minder dan 15,410 jaren vóór Christus' geboorte werd gemaakt. Dit vraagstuk leidde tot veel strijd. Biot beweerde, dat de afbeelding van niet vroeger dan 700 jaar vóór onze tijdrekening dagteekende; de Paravey en Visconti hielden ze voor nog minder oud. Delambre hield vol, dat zij dagteekende van na de regeering van Alexander den Groote. Champollion en Letronne beweerden dat zij door Egyptische handen gebeiteld was onder de Romeinsche heerschappij, tijdens Tiberius.

De allereerste verschijning van den dierenriem in de sterrekunde moet gezocht worden na het tijdvak waarin Homerus leefde, en alsdan was de dierenriem nog onvolledig; volledig schijnt hij te dagteekenen van circa 200 jaar vóór onze tijdrekening. Hij moet van Griekschen en niet Egyptischen of Aziatischen oorsprong zijn. Immers, vóór den tijd waarin Hipparchus leefde, telde de Grieksche dierenriem slechts elf beelden, verdeeld in twaalf teekens; het beeld de Schorpioen was in tweeën gesplitst om het teeken te maken dat men de Broeikas noemde. Gedurende het leven van Hipparchus werd de dusgenaamde Broeikas door de Weegschaal vervangen. Hadden de Grieken den dierenriem aan andere Oostersche volkeren ontleend, in zijn volledigen staat, zoo zouden zij daaruit geen beeld hebben weggelaten, om, ter aanvulling, een der andere beelden te moeten splitsen. In Indië, Egypte en China, moet de dierenriem dus

uit Griekenland ingevoerd zijn geweest; deze veronderstelling wordt hierdoor gestaafd, dat al de afbeeldingen van dierenriemen, welke men er tot heden heeft ontdek, dagteekenen van na het tijdstip in hetwelk er betrekkingen zijn ontstaan tusschen het Romeinsche rijk en de volkeren van bovengemelde landen. Verders heeft men nog de opmerking gemaakt, dat de Indiaansche namen der dierenriemsbeelden, de bijna onveranderde Grieksche namen dier beelden zijn.

Hier zij nog bijgevoegd dat, volgens Bailly, de oudste van sterrekundige waarnemingen, bij de verschillende volkeren der aarde, niet hooger opklimmen dan tot omstreeks 3000 jaren vóór onze tijdrekening. De dierenriem zou dus natuurlijk die grens niet kunnen overschrijden.

Antwerpen.

J.B. VAN CAMP.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool ven Leuven. VII. Joos Goethals.[1]

Deze geleerde, reeds door Ph. Blommaert tusschen de *Nederduitsche schrijvers van Gent*, bladz. 332-34, aangeteekend, werd in 1661 te Gent geboren en is aldaar den 15^{n} October 1742 overleden; hij voltrok zijne hooge studiën te Leuven, waar hij in 1681 primus der wijsbegeerte uitgeroepen werd en later den graad van licentiaat in beide rechten nam. Hij heeft bij de twintig jaar lang den leeraarsstoel van wijsbegeerte in de pedagogie de *Valk* bezeten. Maar in 1711 verkreeg hij den titel van graduëlen kanunnik in Sint-Baafs, in zijne geboorte-stad, waar hij van sedert 1704 eene prebende trok. In 1732 werd hij aartsdiaken en bleef dit tot op zijn 81ste jaar, wanneer hij stierf. Zijn grafschrift leest men in Sint-Baafs-kerk te Gent.

Men heeft van hem de volgende Vlaamsche werken: 1. '*De waere Kerke Christi van in de eerste eeuwen by overleveringe klaerlyk bethoont, door Augustinus*, *verschillig en tegenstrydig aen de dolinge van dese tyden; namentlyk van heer Jacobus Leydekker*, *predikant te Middelborg*, *met synen boeck: De Hervormde kerke verdedigt*, enz. Byeen vergadert door J. G(oethals) C(anonik G(radueel) D(er) C(athedrale) V(an) G(endt) tot vermeerderinge der christelycke liefde, vereeniginge en vrede. Gendt by Fr. en Dom. Van der Ween, 1716.' In-8° van 364 blz. - 2. '*De waere Kerke Christi der dry eerste eeuwen*, *by overleveringe van den H. Cyprianus en d'andere Vaders als ook by de H. Sckrifture verschillig en tegenstrydig aan de ketteryen van dese tyden*, *namentlyk van H*^{r} *Jacobus Leydekker*, *met syne boeken; De Hervormde kerk verdedigt en andermaal verdedigt.* Byeen vergadert door den eerw. heer J. Goethals, enz. Gent by Frans en Domin. Van der Ween, 1719.' In-8° van 420 blz.

Leydekkers werk moet in België nog al weerklank gevonden hebben, daar Th. Dujardin en onze Goethals er tegen te velde trokken. Deze beide boekdeelen strekken om te bewijzen dat de katholijke kerk van St-Augustinus', ja van voor St-Cypriaans tijd af bestond met hare leering en heilige sacramenten, juist als nu; bijgevolg dat de dusgenaamde hervormde kerken verschillig van en tegenstrijdig zijn aan de instellingen der kerk in de eerste eeuwen des christendoms.

Wilsele bij Leuven.

(1) Zie Paquot, IX, 67.

L.W. SCHUERMANS, PR.

Kroniek.

Antwerpen. - Volgens wordt gemeld, zal het groot muziekfestival, onder bescherming van het staatsbestuur, in 1876 alhier plaats hebben en de leiding er van toevertrouwd zijn aan de *Société de musique*, die, zooals men weet, Peter Benoit tot bestuurder heeft.

- Door den heer Em. Geelhand, lid der bestendige deputatie van den provincialen raad van Antwerpen, zijn aan de stadsarchieven een aantal oude verkoopakten en rentebrieven geschonken.

Mechelen. - Verschenen het programma van den geschiedkundigen praaltrein, welke op 28 Juni, 5 en 12 Juli ter gelegenheid van het jubelfeest van den H. Rumoldus zal gevierd worden. De teekeningen der wagens en kleedingen werden geleverd door den heer Willem Geets, bestuurder der academie van schoone kunsten, en zullen in kleurendruk verschijnen bij Simoneau en Toovey, te Brussel.

Turnhout. - Er wordt gemeld dat de heer Ach. Thibau, dezer stad, muziek zet op een Vlaamsch zangspel, waarvan het onderwerp ontleend is aan Philips Van Artevelde's leven.

Dendermonde. - Onder voorzitting van den heer burgemeester De Bruyn is eene commissie tot stand gekomen, om het noodige te doen, ten einde te geraken tot de oprichting van een standbeeld van den pater Jezuïet De Smet, die te Dendermonde geboren werd den 31^{n} Januari 1801 en zich als geloofszendeling gedurende meer dan 50 jaren in Noord-Amerika ophield en eenen grooten naam verwierf.

Gent. - De hoogleeraar Heremans is benoemd tot lid der koninklijke Nederlandsche academie van wetenschappen.

- Verschenen: *Liederen en andere gedichten voor de jeugd*, door Th. Sevens en F. Mille. Prijs: fr. 0.75.

-Verschenen: het 3^{e} deel der *Geschiedenis der stad Aelst* door F. De Potter. Deze geschiedenis zal even als die der stad Kortrijk met de meeste vrucht geraadpleegd en voor Aelst een werkelijk gedenkteeken mogen genoemd worden.

- Het *Nederduitsch letterkundig Jaarboekje* voor 1875 is verschenen met bijdragen van Antheunis, Blieck, Bogaerd, Coopman, Courtmans (mevr.), Cremmery, David, David (mevr.), de la Montagne, de Potter, Hiel, Loveling (gezusters), Nolet de Brauwere van Steeland, Peeters, Rens (wijlen), Rens (Hipp.), Van Ackere (mevr.), Van de Walle, Van de Weghe, Van Droogenbroeck, Willems en een ongenoemde. Het jaarboekje behelst onder andere eene beknopte levensschets van den betreurden Frans Rens. Met verbazing troffen wij, op blz. 127, de volgende nota aan: 'De stukken, die de heer Fr. Rens voor zijn jaarboekje bestemd had, zijn ongelukkiglijk, met een tal van andere, ten sterfhuize des braven mans verloren geraakt' Heeft men daardoor te verstaan, dat nagelatene schriften van Rens in zijn sterfhuis vernietigd zijn geworden?

Kortrijk. - Deze stad zal binnen kort vereerd worden met een bezoek der koninklijke familie, en ter gelegenheid daarvan zal uitgevoerd worden een feestzang, getiteld *de Lei*, woorden van den advocaat A. Verriest, muziek van Peter Benoit.

- Aangekondigd: *J.B.J. Hofman*, *van Kortrijk*, *zijn leven en zijne werken*, door Joz. Van Hoorde, bekroond in den prijskamp der *Vriendschap*, van Rousselare. Het werk, dat aan het Nederlandsch lezend publiek wordt aangeboden, zal met de uiterste zorg worden gedrukt en een schoon boekdeel vormen, groot in-8°-formaat (op grooten

mediaan-papier) en versierd zijn met een gesteendrukt portret van den dichter, door een onzer beste kunstenaars, den heer Fl. Van Loo, van Gent. Het zal den inschrijvers worden toegezonden tegen den prijs van twee frank. Na de inschrijving wordt de prijs verhoogd. De Kortrijk-

sche dichter, wiens leven en werken het onderwerp van het ter pers liggend boek uitmaakt, heeft aan onze letterkunde zeer gewichtige diensten bewezen, zoowel door het leveren van tooneelstukken en gedichten, die hem eenen gewaardeerden rang in de rij der vlaamsche schrijvers van zijn tijdperk verschaften, als door de liefde die hij voor onze moederspraak bij anderen wist op te wekken. Als mensch en burger was Hofman een dier beminlijke figuren, die door hunnen oprechten levenswandel, door de braafheid van hun hart en de oprechtheid hunner gevoelens, ieders achting en genegenheid weten te winnen. De herinnering aan den goeden, naarstigen en begaafden man is nog verre van uitgestorven te zijn. In West-Vlaanderen, en vooral te Kortrijk, zijne geboortestad, en in de omliggende plaatsen, waar hij overal, tijdens zijn leven, zoovele blijken van bewondering ontving, wordt nog dikwijls en steeds met lof en eerbied van den Kortrijkschen dichter en tooneelkundige gesproken. Groot is het getal dergenen die hij, niet alleen door zijne menigvuldige schriften, maar ook door zijn beschaafd tooneelspel vermaakt en gesticht heeft; wij voeden de hoop, dat ook velen de levensschets zullen willen bezitten, die wij tot zijne welverdiende verheerlijking hebben geschreven.

JOZ. VAN HOORDE.

Brugge. - Te Leiden, bij M.A.W. Sijthoff is verschenen: *Philippine van Vlaanderen*, acht tafereelen uit de geschiedenis van het vaderland, voor het tooneel bewerkt door Désiré Delcroix, bekroond met den tweeden prijs in den internationalen prijskamp van tooneelletterkunde te Antwerpen, en met den driejaarlijkschen prijs voor het zesde tijdvak, door den staat ingesteld. De verdienstelijke schrijver heeft van zijn werk 300 exemplaren afgestaan ten voordeele van het fonds tot oprichting van een gedenkteeken aan de Vlaamsche volkshelden Breidel en de Coninc. Het boek beslaat 150 bladz., groot in-8° op Hollandsch papier en met nieuwe letter gedrukt. Prijs: 2 fr. Inschrijvingen worden aangenomen ten bureele van het tijdschrift *De Halletoren.* Steenstraat te Brugge.

Brussel. - Uitslag van den muzikalen prijskamp der koninklijke maatschappij *De Morgendstar* van Brussel: A. Voor het toondichten van *volksliederen:* 1^{e} prijs, met algemeene stemmen, Jan Blockx, leerling der Antwerpsche muziekschool; 2^{e} prijs, Ed. Blaes, oud-leerling derzelfde school. B. Voor het toondichten van een *vaderlandsch koor:* 1^{e} prijs, niet toegekend; 2^{e} prijs, Ed. Blaes. Rechters waren de heeren F.A. Gevaert (voorzitter), Ad. Samuel, L. Van Gheluwe, P. Benoit en K. Miry. Er waren een 40tal mededingende stukken.

- Aangekondigd bij de gebroeders Schott: *Vvderlandsche zangen*, muziek van Van den Eeden, woorden van E. Hiel.

- Het koninklijk museum is weer opengesteld voor het publiek. De veranderingen, welke aan het lokaal en in de plaatsing der schilderijen gebracht zijn, verdienen geroemd te worden en strekken dan ook de besturende commissie tot eer.

Leuven. - Aangekondigd: Jaarboek van het *Kersouwken*, met eene rijke keus van proza en dicht; 150 blz. tekst; prijs bij inschrijving: fr. 1.25, buiten de kosten van verzending. Inschrijvingen worden aangenomen bij den boekhandelaar Herremans, in de Krakenstraat,

Hasselt. - Er is in deze stad eene afdeeling van het *Davidsfonds* gesticht met de volgende heeren als bestuurleden: J. Bogaerts, M. Thonissen, Adr. de Corswarem,

H. Thys, D. Claes, D. Nossent, E. Briers, Ceysens, Moors, J. Van der Straeten en W. Van Rey.

Buitenland.

's-Gravenhage. - De bestuurder van het museum heeft op de zolders van het gebouw 107 oude tafereelen ontdekt, die daar vergeten schenen te berusten sedert 1817. Tusschen deze stukken moeten zich bevinden een vrouwenhoofd van Titiaan, tafereelen van Stoop, 20 portretten van Ravenstein, stukken van Kornelis van Haarlem, Martijn Heemskerk, Honthorst en anderen.

Londen. - Wetenschappelijke bladen behelzen bijzonderheden over het ras en de bijzondere eigenschappen van een koppel wilden, medegebracht door den landmeter Blond, in dienst van het presidentschap Madras, ten Zuiden der Palanciheuvelen, nabij de jungles der Ghatshoogten van het Westen. Deze wilden behooren tot een bijna uitgestorven stam. Zij houden min of meer gemeenschap met de boeren uit de omliggende streken, wien zij soms honig, was en sandelhout brengen, waarvoor zij dan ontvangen laken, rijst, tabak, betel enz. Zij voeden zich meest met wortels en honig, maar eten bij gelegenheid vleesch. Zij hebben geene vaste woningen, slapen waar de nacht hen overvalt, 't zij tusschen twee rotsen, 't zij in een hol of waar zij elders een heenkomen vinden. Zij bewijzen eeredienst aan zekere godheden, die zij in het bosch vinden. De man, door den heer Blond genomen, is 4 voet 6 duim groot. Zijn hoofd is hard, zijn haar zwart, wolachtig en ruw, de huid donkerbruin. Het voorhoofd is laag, eenigszins achteruitspringend; het lagere gedeelte van het gelaat steekt vooruit als de muil van eenen aap; de mond, klein en ovaal, met dikke lippen, staat nagenoeg eenen duim voor den neus uit. Hij is krombeenig, kort gebeend en lang van lijf; de handen reiken schier tot aan de knieën, het onderste der lenden springt in en het borstbeen vooruit. De handen en de vingers, dik en gestuikt, zijn altijd toegeknepen; hij zou de vingers niet recht kunnen uitsteken, noch de handen plat uitstrekken; de vingers en de palmen (vooral de toppen der vingers) zijn overdekt met eene dikke huid; de nagels zijn klein en misvormd, de voeten breed en insgelijks met eene dikke huid overdekt. De vrouw heeft dezelfde gestalte als de man. Hare huid is van eene geelachtige tint, heur haar is zwart, lang en stijf, hare trekken zijn goed gevormd.

Praag. - De dagbladen der hoofdstad van Bohemen spreken met den grootsten lof over de tafereelen en teekeningen aldaar tentoongesteld door Belgische schilders; benevens 155 nummers, het werk van Fürich, dat te Weenen is tentoongesteld geweest en tafereelen van Hans Makart, Friedländer, Franz Rieben enz., zijn er verscheidene uitmuntende werken van Duitsche schilders aanwezig. Het welgelukken dezer tentoonstelling schrijft men grootendeels toe aan den heer Jan Swerts, wiens benoeming als bestuurder der Praagsche academie wij in 1874, bladz. 75, hebben vermeld. Behalve verscheidene teekeningen van de muurschilderingen door de heeren Guffens en Swerts in de kamer van koophandel ter beurze van Antwerpen uitgevoerd en in 1858 door den brand vernield, worden nog bewonderd de teekeningen der muurschilderingen van O.-L.-Vrouwekerk van Sint-Nicolaas, Sint Joriskerk te Antwerpen en de kerk van Blundell Hall, bij Liverpool. Van G. GUFFENS maken twee uitmuntendeportretten veel ophef. J. PORTAELS, eene overheerlijke samenstelling, *herinnering aan den Spaanschen schouwburg;* H. SCHAEFELS, *de Spaansche vloot geslagen door de geuzen in* 1572; E. DE PRATERE, *Dieren;* LEEMANS, *Maneschijn;* C. TSHAGGENY, een meesterlijke *Vlaamsche hengst;* F. SIEBERDT, *Orpheus;* J.

JANSSENS, leerling van J. Swerts en Ittenbach, van Dusseldorp, eene *H. Barbara;* eene *Idylle* van Mej. BEERNAERT; E.J. BOKS, *Schipbreuk in de haven* (zie 1874, blz. 164), aangekocht door een der aanzienlijkste kunstliefhebbers der Bokeemsche hoofdstad; VERHOEVEN BALL, *Stillevens* en VAN LUPPEN, *Landschappen.* Leerlingen der Praagsche academie stelden veelbelovende stukken ten toon.

Een doodendans van Geeraard Van Wolsschaten.

De naam der Van Wolschatens is op verre na niet onbekend in de Antwerpsche boekenkunde. In den loop der 16e, 17e en 18e, eeuwen ontmoet men er verscheidene onder de lettergieters, boekverkoopers en -drukkers der Scheldestad. Een eenige is gekend als letterkundige en

T ANTWERPEN BY PETRVS BELLERVS

dichter, namelijk Geeraard, die ons een werk heeft nagelaten dat voor titel voert: *De doodt vermaskert met des werelts ydelheyt afghedaen... verciert met de constighe Belden van den vermaerden schilder Hans Holbeen.* Het werd gedrukt *t' Antwerpen by Petrus Bellerus op de Melck-Marct in de gulde tralie. M.DC.LIV.*

Buiten deze uitgaaf van 1654, welke door den drukker werd opgedragen aan Antonius Triest, bisschop van Gent, moeten er nog twee andere bestaan, eene van 't jaar 1644, in-8e, de andere van 1698, in-12, met de goedkeuring van 22 Augusti 1698. Volgens aanduiding van het titelblad was onze dichter *Prevost van Sijne Coninclijcke Majesteyts Munten des Hertooghdoms van Brabandt;* hij schreef nog: *Het Antwerpsch Lusthofken*, *Antwerpen*, 1661, *in*-12o.

Het eerstgemelde z i j n e r werken, dat wij in oogenschouw willen nemen, is eene soort van doodendans die stof geeft tot zedelijke beschouwingen en lessen. Men weet wat een doodendans is. Men noemt zoo eene reeks van afbeeldingen op dewelke men de verschillige leeftijden en standen ziet aangerand worden door den dood, in de gedaante van een rif voorgesteld, die, onverbiddelijk en zonder genade, alles ten grave sleurt. Het is de gelijkheid van allen voor den dood, het *sceptra ligonibus aequat* - schepter en houweel zijn gelijk voor den dood - in verscheidene tafereelen afgebeeld. De doodendansen kwamen eerst in gebruik tot versiering van grafplaatsen. De oudst gekende is die van Minden, in Westfalen, uitgevoerd rond het jaar 1380; ten jare 1424 bestond er een te Parijs, in beeldhouwwerk, op het kerkhof der Onnoozelen; een der bijzonderste en der beroemdste is die van Bazel, in Zwitserland.

De zoogezegde doodendansen werden niet alleen door schilder- en beeldhouwkunde uitgewerkt. Men vindt er ook in borduurwerk op kerkelijke rouwgewaden, in miniatuurschildering op handschriften, en als randversiering op menige gedrukte getijdenboeken. In onze boekerij hebben wij een prachtig met gothieke letter op velijn gedrukt getijdenboek, waar wij zulk eenen doodendans in aantreffen. Schoon dit ons een weinig van ons plan moet leiden, weerstaan wij niet aan de begeerte eene volledige beschrijving daarvan mede te deelen.

Ons getijdenboek bevat 140 bladeren of 280 bladzijden, en werd omtrent het jaar 1500 - op bl. 1 *verso* staat een almanak loopende van 1501 tot 1520 - gedrukt door Philip Pigouchet en uitgegeven door Simon Vostre te Parijs. De titelplaat verbeeldt Adam en Eva met een schild tusschen beide waarop de letters PP, en lager des drukkers naam, Philippe Pigouchet. Onder de t i t e l p l a a t leest men: **Les preset□es heures a l'usaige de Amie□s: tout au lo□g sans req□reont este faictes pour Simo□ Vostre Libraire: demourant a Paris a la rue neuve nostre dame. a les□eigne sainct Jehan lev□ageliste**. Het werk is met nog 21 andere platen opgeluisterd die de volgende onderwerpen voorstellen: l. Een sterrekundig beeld; 2.

Sint Jan in de olie; 3. Verraderij van Judas; 4. Boom van Jesse; 5. Boodschap des Engels aan Maria; 6. Bezoeking van Maria bij Elisabeth; 7. Christus aan het kruis; 8. Nederdaling van den H. Geest; 9. Geboorte van Christus; 10. Aanbidding der herders, 11. Geboorte van Christus door de Engelen aangekondigd; 12. Aanbidding der Wijzen; 13. Opdracht van Christus in den Tempel; 14. Vlucht naar Egypte; 15. Dood der H. Maagd Maria; 16. Dood van Urias; 17. Urias bij David; 18. Laatste oordeel; 19. Lazarus en de rijke vrek; 20 Aanbidding der H. Drieëenheid door de strijdende en de zegepralende kerk; 21. Begrafenis van den Zaligmaker. Al de bladzijden zijn omlijst met keurige randversieringen. Daar vinden wij de geschiedenis van den patriarch Joseph, de vermaardste Sibyllen, de bijzonderste deugden, jachten en akkerwerken, het leven der H. Maagd, de geschiede-

denis van het H. Evangelie, het leven, het lijden en de zegepraal des Zaligmakers, de geschiedenis van Suzanna en van den verloren zoon, het uiterste der wereld en eindelijk den doodendans. Deze bestaat uit niet minder dan 66 verschillige tafereeltjes, waar men al de standen der samenleving door den dood ziet weggeleid worden. Kon er hier of daar eenige twijfel wezen over hetgene de teekenaar heeft willen verbeelden, de ondergeschrevene titel zal alle moeielijkheid desaangaande wegnemen. Men leest daar: **Le pape, lempereur, le cardinal, le roy**, enz., enz....

Men vergeve 't ons, dat wij zoo verre buiten ons bestek afweken; het prachtige boek verdiende eene bijzondere melding. Nu, *l'incident est clos*, zegt men in parlementsstijl; wij keeren tot den doodendans van onzen Van Wolsschaten terug. Doch eer wij het titelblad omslaan, merken wij nog op, dat daar te lezen staat dat het werk is *vercierd met de constighe Belden van den vermaerden schilder Hans Holbeen.* Het is geweten dat, schoon ten onrechte, de vermaarde doodendans van het kerkhof van Bazel aan Hans Holbein werd toegeschreven Buiten de drie tafereelen welke in 1568 door Hugo Klauber werden bijgevoegd bij de 39 reeds bestaande, met welker herstelling hij belast was, is het gansch onmogelijk te bepalen door welken kunstenaar zij werden uitgevoerd. Het blijkt echter klaar én uit de manier van schilderen én uit de kleederdracht der personen dat zij uit Holbein's penseel niet vloeiden. De bevestiging van ons titelblad nopens de plaatsneden die het werk versieren kan dus in dezer voege verstaan worden, dat zij gemaakt zijn naar de gedachte van den doodendans die aan Holbein werd toegeschreven. Overigens, wij zullen het grootst gedeelte der platen in ons opstel inlasschen, en alzoo zal de lezer over hunne waarde kunnen oordeelen. Wij geven thans de titelplaat: een mannelijk en een vrouwelijk geraamte, - het eerste ridderlijk uitgedoscht, gelaarsd en gespoord, het tweede als eene edele vrouwe, in haar huisgewaad voorgesteld, - verkondigen met bazuingeschal de akelige waarheid des doods en hangen een perkament ten toon, dat niet minder schijnt te wezen dan eene getaande menschenhuid, waar de titel op te lezen staat. Beneden liggen de kenteekens der verschillige standen: de pelgrimsstok, de bisschopelijke staf, de koninklijke schepter en de boven aangehaalde spreuk van den Latijnschen dichter: *sceptra ligonibus aequat.*

(Wordt voortgezet.)

Over de verspreiding der warmte.

IV. Dat de vochten slechte geleiders der warmte zijn, kan men ook bewijzen door de volgende proefneming. Men doorboort de zijdswanden van een glas op korten afstand van den bovenrand, om door de opening den steel van eenen kleinen warmtemeter te steken. Men vult het glas met water, en boven dit water giet men met voorzichtigheid eene laag geest van wijn of ether, welke men aan brand steekt. Alhoewel de warmtemeter weinig van de vlam verwijderd is, ziet men nochtans niet dat deszelfs kolom aanmerkelijk klimt.

De luchtstoffen en dampen zijn ook slechte geleiders der warmte; nochtans verwarmen zij zich spoedig, doordien zij zeer uitzetbaar door warmte en diensvolgens aan dezelfde beweging als de vochten onderworpen zijn. Men bewijst het bestaan dezer beweging, wanneer men op de buis eener kachel een blokske hout plaatst, waarin een breipriem rechtstaande gesteken is, en op welks toppunt een spiraalvormige

reepel papier hangt. Men ziet alsdan deze reepel papier eene draaiing ondergaan, door het gedurig klimmen der verwarmde lucht.

D^{r}. F.-J. MATTHYSSENS.

De koningin der weide.

Ik was, een schoonen morgen,
Naar buiten heen gegaan,
En op de groene weide
Vond ik een bloemken staan,
Het schoonste wel van allen:
't Was rijk aan eigen schoon.
Ik trad het bloemken nader
En vroeg op zoeten toon:
Bloemeken, helder en fijn,
Ik min u, zoudt ge mijn
Voor immer willen zijn?

Waartoe zijt gij gekomen?
Of spreekt ge mij van trouw,
Opdat ik, bloem van Vlaandren,
Door u vervallen zou? -
Verdenk ze niet mijn bede,
Zoo rein als mijn gemoed,
Zoo vurig als de liefde,
Die ik voor Vlaandren voed:
Bloemeken, helder en fijn,
Ik min u, zoudt ge mijn
Voor immer willen zijn?

Nu ben ik oud geworden;
Mijn zomer is voorbij,
En, aan mijn zijde leunend,
Vergaat mijn bloem met mij.
Voor andren is het lente,
Weer bloeit een jeudig kroost,
Dat, naar der oudren zeden,
Op Vlaandrens weide koost:
Bloemeken, helder en fijn,
Ik min u, zoudt ge mijn
Voor immer willen zijn?

EDM. VAN HERENDAEL.

Apen.

De Maleiers en de Javanen gelooven, dat de zielen der menschen die zich gedurende hun leven lofwaardig gedragen hebben, na den dood in het lichaam van apen overgaan.

Eene ontmoeting op de reis. (Verhaal uit Zweden.)

IV.

Om kort te gaan, aan de zijde van Francisca of Fanny, zooals zij van der jeugd af genoemd werd, ging de dag schielijk om. Er heerschte eene verwonderlijke toegenegenheid tusschen ons. Wij waren beiden jong en vol levenslust, en daardoor was het natuurlijk, dat wij, dag aan dag in een dicht rijtuig zittende, liefde tot elkander moesten beginnen te koesteren. Gehoorzaam aan Fanny's verbod, sprak ik daar wel niet van, maar wat wij elkander met woorden niet durfden zeggen, lag duidelijk in onze blikken te lezen, die van dag tot dag warmer werden. De liefderijke zorgen die ik haar bewees, de kleine gemakken die ik haar bij elke gelegenheid trachtte te bezorgen, en de ijver waarmede ik alles zocht te vermijden, wat het fijn gevoel van een jong, onervaren meisje kon kwetsen, maakten een indruk op haar onschuldig hart, die weldra tot een veel warmer gevoel overging. Dikwijls, als haar helder oog het mijne ontmoette, schitterde het van een vuur zoo rein, zoo heilig.... ach, wat was dat zoet!

Tot ons groot vermaak, maar om den zwaarlijvigen jaloerschen man tot wanhoop te brengen, telkens als wij van paarden wisselden, wist Fanny iets te zeggen. De ontevredenheid van den man ging eindelijk zóóver, dat hij, bij iedere gelegenheid, trachtte den spot te drijven met zijn gevaarlijken medeminnaar; maar Fanny, die hem geen antwoord schuldig bleef, gaf het hem met dubbele renten terug, en zag met voorgewende teederheid telkens zijne vrouw aan. Terwijl wij stil hielden, was ik even uitgegaan, en toen ik terugkwam, zag ik den dikken heer mijne Fanny de gebalde vuist vloekend voor het gezicht houden. ‘Mijnheer, wat durft gij u vermeten?’ riep ik en greep hem bij den arm. ‘Ja, die vlasbaard durft mijne vrouw onder de tafel door de hand drukken. Of meent gij, dat ik het niet zie?’ zeide hij tot zijne vrouw, die zoo bleek werd als een doek.

‘En wat zou dat dan?’ vroeg ik.

‘Ik sla hem armen en beenen stuk, als hij het nog eens durft doen.’

‘Dat moogt gij wel laten, zeide ik; ook kan geene kwade gedachte meer van allen grond ontbloot zijn, dan de uwe. En gij, Frans, wees niet lichtzinnig, want zulks past u het allerminst.’

Fanny kreeg eene kleur en ging, min of meer geraakt, in eenen hoek zitten. De dikke heer vermeed van nu aan gedurende den maaltijd zorgvuldig ons gezelschap en vroeg altijd eene afzonderlijke kamer, en als hij die niet krijgen kon, bleef hij naast zijne bekoorlijke gade in het rijtuig zitten. Niemand was daar blijder om dan ik, omdat ik nu telkens ongestoord met mijne schoone reisgezellin kon praten. Te Halland verliet ons het gelukkige echtpaar.

Zonder verdere ontmoeting bereikten wij het einde van onze reis; wij waren nog slechts drie mijlen van Helsingborg. Ik was, gedurende deze dagen, zóó gelukkig geweest, dat ik nauwelijks aan scheiden gedacht had. Thans, nu deze gedachte noodzakelijk moest opkomen, gevoelde ik mijn hart als toegedrukt. Een zware zucht rees uit mijne beklemde borst, en Fanny wendde zich eensklaps tot mij met de vraag:

‘Waarom zoo neerslachtig, Axel?’

‘Dat kan ik u met drie woorden zeggen, was mijn antwoord; wij moeten welhaast scheiden... binnen drie uren... en dat wellicht voor altoos.’ De rozekleurige wangen

van het meisje werden zoo wit als sneeuw. Zij boog haar hoofd en zweeg. ‘Voor altoos?’ vroeg zij daarop, nauwelijks hoorbaar, en een traan rolde op hare gevouwen handjes.

God! wat was dat een gelukkig oogenblik! Niet langer meester van mijn gevoel, sloeg ik mijnen arm om haren hals en drukte haar aan mijn hart. Een traan bevochtigde mijne oogen.

‘Schrei niet, geliefde, laat ons hopen! Gods engelen zullen met welgevallen nederzien op onze onschuldige liefde. Een voorgevoel zegt mij, dat wij zeer gelukkig zullen worden.’

En met dweepende blikken begon ik mij de toekomst voor te spiegelen en haar met levendige kleuren mijne verwachtingen af te schilderen, zoodat ook zij, gelijk haar vriendelijk lachen bewees, zich daardoor geheel liet wegslepen. Tegen het vallen van den avond hield de diligence stil aan een hotel te Helsingborg. Fanny's oom, dien ik slechts bij name kende, bewoonde een kasteeltje, eenige uren van de stad gelegen. Ik oordeelde het best, om haar voor eene ontdekking van hare verkleeding te verhoeden, dat zij nog dienzelfden avond onder bescherming van de duisternis derwaarts op reis ging. Te dien einde liet ik haar eene kamer aanwijzen om haar te verkleeden, en ging daarop een huurrijtuig bestellen, dat haar naar hare bestemming zou brengen. Bij mijne terugkomst klopte ik aan hare deur, die natuurlijk gesloten was. ‘Wacht nog een oogenblik!’ riep eene welluidende stem. Ik wandelde daarop ongeduldig in de voorkamer op en neder, tot eindelijk de deur geopend werd en eene zachte stem mij binnenriep, waaraan ik gehoorzaamde. Daar stond zij nu, in een rozerood kleedje, schuchter en verlegen voor mij. Was ze mij als jongeling reeds schoon voorgekomen, hoeveel schooner was ze nu als meisje! Zij zelve scheen de bewondering te deelen die zij bij mij teweegbracht, en mogelijk gevoelde zij, voor den eersten keer, zekere vrouwelijke trotschheid op hare eigene schoonheid, doch niet om harent-, maar om mijnentwil. Ik kon haar niet genoeg aanzien. De donkere lokken, die, vóór haar vertrek uit Stockholm, kunstig opgestoken en gedeeltelijk afgesneden hadden moeten worden, waren nu van hunnen boei ontslagen en kronkelden om den lelieblanken hals, waarom een snoer paarlen preikte. De uitdrukking van zekere den jongens eigene trotschheid, die zij, gedurende hare vermomming, had weten aan te nemen, was geheel en al verdwenen, en had plaats gemaakt voor jonkvrouwelijke bevalligheid. Haar voetje, dat ik gedurende de reis eens in mijne hand had gehad, stak nu in eenen schoen, die zoo klein was, dat hij de bewondering van eenen Chinees zou gewekt hebben. Fanny, die mijne opgetogenheid wat lang duurde, zeide [ei]ndelijk lachend: ‘Nu, ik begin te gelooven, dat mijne ver-

wisseling van kleederen u stom heeft gemaakt. Is het zoo?'

'Ja, want ge zijt al te lief geworden,' antwoordde ik.

Daar dienstzaken mij voor eenigen tijd naar Ystadt riepen, kon ik niet terstond, zooals ik gewenscht had, kennis maken met haren oom. Fanny beloofde daarom, mij door eenen brief te laten weten, hoe het haar bij haren oom beviel. Nu hoorden wij het huurrijtuig komen. Ik liet hare reisgoederen beneden brengen, en nam hare manskleeren in bewaring. Fanny stond nu reisvaardig vóór mij en het afscheid was daar. Weenend zonk zij aan mijne borst en zij beloofde mij hare eeuwige trouw en dankbaarheid. 'Maar waarom zou ik weenen?' zeide zij eindelijk en droogde hare tranen, 'moet ik niet verheugd zijn, dat ik thans het schoonste op aarde gevonden heb, een trouw, minnend hart? Laat ons nu scheiden!'

Ik geleidde haar naar beneden. Niemand ontmoette ons; ik tilde haar in het rijtuig; wij gaven elkander een warmen handdruk, loosden beiden een diepen zucht en zij was uit mijn gezicht verdwenen. Lang stond ik nog op dezelfde plaats, tot ik het geraas van het voortrollende rijtuig niet meer kon hooren. Daarop ging ik weder naar Fanny's kamer, dronken van de zaligste vreugde, die mij in den loop van dezen dag was te beurt gevallen. Nadat de storm in mijn gemoed wat bedaard was, begon ik na te denken over de gewichtige gevolgen van den stap, dien ik gedaan had. Ik, die zelf arm was, vond mij nu eensklaps verloofd aan een even arm meisje, dat een beter lot verdiende, dan ik haar kon verschaffen. Mogelijk zou onze liefde ons beiden in het ongeluk storten. Maar een hartstochtelijk minnend jongeling laat zich door het verstand niet lang raden; zoo ging het mij ook en weldra had ik uit de blijde droomen mijner hoop nieuwen moed voor de toekomst geschept.

Den volgenden morgen begaf ik mij op reis naar Ystadt. Mijne daar wonende kameraden herkenden mij nauwelijks meer, zoo droefgeestig en menschenschuw was ik geworden. Ik, die voorheen de band was geweest die den kring der blijmoedigen bijeen hield, was nu een droomer op klaarlichten dag geworden. Op die wijze verliep het kersfeest en wij waren nog een paar dagen van nieuwjaar. Nu kreeg ik een onweerstaanbaar verlangen, om mijne geliefde weder te zien, en ik was juist voornemens verlof te vragen en naar Helsingborg te gaan, toen ik een brief kreeg. Het adres was van eene fraaie vrouwenhand geschreven. Ik dacht dat hij van Fanny kwam en bevend van blijdschap brak ik hem open. Ik had mij niet bedrogen: de brief was van haar, en luidde als volgt:

'Lieve Axel Het is voor een meisje waarlijk geene aangename taak eene briefwisseling aan te knoopen met een jongen heer, die bovendien nog een officier der huzaren is. Maar zou ik ook de pen niet kunnen of mogen bewegen, waar, zooals gij weet, het hart reeds lang geklopt heeft. Ik herinner mij ook, dat ik op den avond, toen ik weder de gestalte van eene zwakke vrouw heb aangenomen, zelfs dwaas genoeg was, mij aan te bieden tot het beginnen van eene briefwisseling tusschen ons, als ik namelijk het terrein behoorlijk verkend had. Dit is nu geschied en - dank zij daarvoor den goeden God - ik kan u betuigen, dat mijn lot gelukkig is, en verre, zeer verre mijne stoutste verwachtingen te boven gaat. Waart gij maar hier, kon ik slechts een blik werpen op uwe geliefde trekken, die ik, dit moet ik er hier bijvoegen, bijna vergeten ben, dan zou niets aan mijn geluk ontbreken. De kleine Frans, uw voormalige reismakker, zal u de avonturen vertellen, die hem overkomen zijn, sedert hij besloot, als meisje de wereld in te gaan en u niet verder kon volgen. Luister dus.

Toen ik op het landgoed van mijnen oom kwam, was mijne ziel neerslachtig en bedroefd. Het afscheid van u en de gedachte aan de nieuwe ontmoeting, die mij te wachten stond, werkten daartoe mede. Het is voor een meisje zoo gemakkelijk niet te scheiden van hem, dien zij bemint, en hem te ontmoeten, dien zij het meest vreest. Toen ik de hooge, gewelfde voorkamer binnentrad, die zelfs bij mijn zacht binnentreden, eenen onaangenamen weerklank gaf, kwam mij eene oude, knorrige meid, met eene kaars in de hand, te gemoet. Met eene sidderende stem vroeg ik haar naar den heer des huizes, waarop zij mij met groote oogen van het hoofd tot de voeten aanzag, en mij monsterde, als wilde zij vragen: “Wat hebt gij daar uitstaans mede?” Intusschen antwoordde zij kortaf dat hij aan zijn avondmaal zat. “Ik zal wachten, tot hij gedaan heeft, antwoordde ik, als ik maar zóó lang in eene kamer wat kan zitten, wijl ik vermoeid ben van de reis.” Die woorden en mijn uitzicht schenen haar eenigszins in eene meer vriendelijke stemming te brengen. Zij bracht mij in een aangrenzend vertrek, en vroeg mij, wie zij aan haren heer kon melden, die nog zoo laat een bezoek bij hem kwam afleggen. “Zijne nicht,” antwoordde ik. Zij zag mij verwonderd aan en verwijderde zich. Weinige oogenblikken later kwam zij terug, maakte eene eerbiedige neiging en verzocht mij haar te volgen. Ik ging nu naast haar den trap op en trad een groot, donker en ouderwetsch gemeubeleerd vertrek binnen. Aan eene kleine, ronde tafel, waarop eene lamp brandde, zat een man met grijze haren en van een streng en onvriendelijk uitzicht. Toen hij mij zag, wenkte hij mij met de hand en zeide op barschen toon: “Kom hier!” En bijna geen adem durvende halen, ging ik wankelend naar zijnen stoel en viel daar op mijne knieën, zoowel door vermoeienis als uit demoed, terwijl ik zijne hand vatte en die kuste, zonder een woord te kunnen uitbrengen. “Geene kinderachtigheid; sta op!” zeide mijn oom met wat zachter stem en: “gij, ga uws wegs!” riep hij de dienstmaagd toe, die nieuwsgierig dit roerend tooneel aanzag, en hare oogen met haren voorschoot afdroogde. Nadat zij ons alleen gelaten had, wees hij naar eenen stoel en verzocht mij te gaan zitten. “Ik vreesde dat gij niet zoudt komen,” ging hij daarop voort; “nu, hoe heet gij ook?” - “Fanny!” stamelde ik. - “Ja, dat is ook zoo... Fanny... zoo heette *zij* ook,” zeide mijn oom, en zijn gelaat nam thans weder eene sombere uitdrukking aan. Daarop schoof hij dichter naar mij toe, zette zijnen bril op en vatte mijn hoofd tusschen zijne handen, terwijl hij zeide: “Laat ik u nu eens goed aanzien, kind!” En hij beschouwde een geruimen tijd mijne onbeduidende wezenstrekken. Langzamerhand begon iedere spier van zijn gelaat te bewegen, een traan viel uit zijne grijze, diepliggende oogen, en met eene zichtbare inspanning zeide hij:

“Ach ja, gij zijt het levend evenbeeld van uwe moeder. Ofschoon niemand mij meer verdriet heeft aangedaan dan zij, was zij toch een engel. God zegene u, mijn kind!” En daarop - maar word niet jaloersch - kuste hij mij op het voorhoofd. Die vriendelijke ontvangst, zoo verschillend van de door mij verwachte, maakte mij diep bewogen en ik viel schreiend in zijne armen. Nadat nu de ontroering van

FANNY HARE GESCHENKEN BESCHOUWENDE.

oom wat bedaard was, zette hij mij zacht op eenen stoel, en verzocht mij met hem het avondeten te nuttigen; daarop belde hij de meid en beval haar wat goeds te brengen. “Gij zult wel goeden eetlust hebben, kind!” zeide hij daarop; “eet, want alleen de jeugd kan eten.” Om den ouden man genoegen te doen, at ik in mijne blijmoedige stemming werkelijk meer, dan een meisje voegt, dat eenige uren te voren haar klein, onrustig hart aan eenen jonker met eenen knevel heeft weggeschonken. Maar verder. Na den maaltijd bracht mijn oom mij naar mijne slaapkamer, een allerliefst kamertje, waar ik tot mijne groote blijdschap eene piano vond. “Gij hebt behoefte aan rust en ik ook,” zeide hij, “maar daar ik u nog niet verwachtte, is alles nog niet zoo goed in orde, als ik wel wenschte. Beschouw mij intusschen als uw vader! Goeden nacht!” Hij kuste mij nog eens en verwijderde zich. Ik viel op mijne legerstede neder, om in een vurig gebed de goede Voorzienigheid te danken, die mijn lot zulk eene gunstige wending had doen nemen. Hoe rijk was ik dien dag niet geworden! Ik had de toegenegenheid van mijnen oom gewonnen, maar uwe liefde maakte mij nog oneindig gelukkiger. Ik bad voor mijnen oom, voor u en voor mij zelve, en nog eens voor u, en met uwen naam op de lippen sliep ik in.

De zon scheen reeds lang in mijne kamer, toen ik den volgenden morgen ontwaakte. In de gelukkigste stemming ter wereld stond ik op. Toen ik mij gekleed had, viel mijn blik op de piano. De aangename gewaarwordingen, die de herinnering aan den dag van gisteren in mijn hart teweegbracht, drong mij, het geluk, dat ik genoot, in een lied te zingen. Ik was er nog niet ver mede gevorderd, toen de deur geopend werd en mijn oom zachtkens binnentrad. Hij begroette mij als een vader.... “Kunt gij ook zingen en spelen, mijn kind?” vroeg hij; “Ik bid u, ga voort. Ik heb sedert geruimen tijd dit genot niet gesmaakt.” De wensch om hem welgevallig te zijn, deed mij eenige romancen beter zingen dan gewoonlijk. Zijne loftuitingen waren grenzeloos, en telkens vroeg hij om meer van mijne kunst te hooren. Van dezen oogenblik was hij geheel voor mij ingenomen en ik zijne verklaarde gunstelinge.

Mijn oom lijdt veel aan miltziekte, en zwaarmoedigheid. Als deze kwelgeest hem aantast, zoek ik hem altijd op te vroolijken, en als mij dit niet door woorden gelukt, kan ik het toch altijd door zingen bewerken. Op die wijze ben ik sedert veertien dagen onontbeerlijk voor hem geworden. Dikwijls kan hij geheele uren in mijn kamertje zitten en mijn zacht gezang aanhooren, terwijl ik eenig borduurwerk in handen heb. Ik heb hem mijne lotgevallen sedert den dood mijns vaders verhaald, en ben in alles der waarheid getrouw geweest, behalve wat mijne reis met de diligence betreft. Ik heb namelijk gezegd, dat ik gereisd heb in gezelschap van eene familie, die voornemens was naar Denemarken te gaan. “Ik ben zeer onrechtvaardig jegens u geweest,” zeide mijn oom, nadat hij mijn verhaal had aangehoord, “maar ik was beleedigd, of meende ten minste dit te zijn. De brief van uwen vader trof mij wel

diep, maar mijn booze geest gaf mij in, u een geruimen tijd zonder hulp te laten, arm kind! Maar, ik beloof het u stellig! ik zal het weder goed maken!" En hij heeft het ook gedaan. Altijd is hij goed en vriendelijk jegens mij; alsof hij mijne verborgenste wenschen kon raden, tracht hij bijna dagelijks mijne kleine behoeften te bevredigen. En kersavond! welk eene menigte geschenken kreeg toen uwe kleine Fanny: horloge, halsketen, ringen, zijden stoffen, shawls, enz., neen, ik kan alles niet opnoemen. Ik verbeeld mij reeds zeer rijk te zijn.

Nu moet ik u ten slotte nog iets gewichtigs vertellen, dat toonen zal, hoe goed ik.... jegens mij zelve ben. Luister! Ik heb het zoo ingericht, dat gij, zoo gij wilt, weldra mij kunt ont-

moeten. Gisteren zeide mijn oom tot mij: “Het zal u in uwe eenzaamheid bij een ouden knorrepot zeker wel vervelen. Wilt gij eens gaan rijden om bezoeken te maken? Ofschoon dit mij niet zeer bevalt, doe ik het om uwentwil.” Ik antwoordde zeer staatkundig dat met hem alleen te zijn mij recht aangenaam was. Daarop ging hij voort: “De naaste week is het bal te Helsingborg; daar moet gij heen!” - De gedachte, dat ik u daar zou kunnen ontmoeten, maakte, dat ik mijne grenzelooze blijdschap over zijne uitnoodiging nauwelijks kon verbergen. De reis is vast bepaald. Verzuim dus niet er te zijn - op straffe mijner ongenade! Voor de eerste wals ben ik geëngageerd met zekeren luitenant. - Als gij u zelve in den spiegel ziet, zult gij u een begrip kunnen maken, hoe hij er uit ziet. Tracht bij mijnen oom in een goed blaadje te komen.... Dit zou wellicht geen nadeel doen aan eene zaak, die op zekeren avond vrij schielijk is tot stand gekomen.

En nu, vaarwel, mijn beste Axel! Ik reik u de hand tot een kus, en als gij heel lief zijt, ook.... den mond. Tot wederzien!

Voor al mijn leven,

Uw trouwe reismakker,

FRANS.

P.S. Men zegt, dat vrouwen geen brief kunnen schrijven zonder post scriptum. Om nu geene uitzondering op dien regel te maken, wil ik er ook een hierbij voegen. Hetgeen ik u te zeggen heb, is enkel dit: ik ken eene kleine zottin, die dwaas genoeg is u onbeschrijfelijk te beminnen. Ik heb dat onderwerp opzettelijk niet in mijnen brief behandeld, omdat ik u dit liever mondelings wilde zeggen. Het gelukt nimmer de taal des harten op papier te brengen. Nog eens: ik weet niet, hoe het komt, maar de zoetste hoop vervult mij, ik gevoel volstrekt geene vrees meer om te zijn uwe....

Dienares.’

Gij kunt denken, met welke gewaarwordingen ik dezen brief las. Met nieuwjaarsavond snelde ik op vleugelen der liefde en van verlangen naar Helsingborg. Daar gekomen, trachtte ik eerst berichten in te winnen over Fanny's oom. Hij werd algemeen voor een grooten zonderling gehouden en voor een menschenhater, die evenwel toch dikwijls van zijn aanzienlijk vermogen, dat op een paar honderd duizend rijksdaalders begroot werd, een edel gebruik maakte. Daarom verwonderde het mij niet zeer, dat Fanny's schroom verdwenen was. De zaligste hoop maakte zich nu ook meester van mijn hart, en met al het ongeduld van een gelukkig minnaar, verlangde ik naar den avond van den volgenden dag.

Deze kwam eindelijk. De eene familie na de andere snelde de schitterend verlichte danszaal binnen, maar Fanny wilde nog niet komen. Eindelijk - en mijn hart klopte bijna hoorbaar - zag ik haar aan den arm van een bejaarden heer binnentreden. Alles, wat cavalier heette, verstomde en spalkte bij deze engelverschijning de oogen wijd open. Zij was ook inderdaad betooverend in haar wit zijden kleed en met de bleeke wilde rozen in hare zwarte lokken. Met neergeslagen oogen volgde zij haren oom door de schaar van nieuwsgierigen. Aan het einde der zaal sloeg zij steelsgewijze haren blik omhoog - haar oog ontmoette het mijne, en nu werden hare wangen met het donkerst inkarnaat overtogen. Als voorwerp van aller opmerkzaamheid, nam zij plaats, en haar oom stond naast haar. Ik naderde Fanny zoo dicht als een onbekende dit gevoeglijk doen kon; want bij ons afscheid hadden wij met elkander afgesproken, de wereld niet te laten bemerken, dat wij oude en goede kennissen waren. Nu en dan wierp zij eenen vurigen blik op mij, en ik zag het zwanendons, waarmede haar kleed

omzoomd was, onrustig op hare borst golven. De grijsaard stelde nu aan een der heeren zijne nicht voor. Gelukkig was deze een mijner kennissen, en daarom zocht ik hem, om mij aan den ouden man en zijne nicht voor te stellen. In Fanny's begroeting lag de beminnelijkste verlegenheid. Ik vroeg haar voor de eerste wals en kreeg - dit spreekt van zelf - geen weigerend antwoord. Daarop wendde ik mij tot den oom en begon met hem een gesprek over onverschillige zaken; eenige grappige aanmerkingen die ik mij liet ontvallen, brachten den ernstigen grijsaard aan het lachen. Gelukkig bleek het nu, dat hij in zijne jeugd een speelgenoot van mijnen vader was geweest, waarom hij mij zijne vreugde betuigde, kennis met mij gemaakt te hebben. ‘Mijnheer uw vader,’ zeide hij ten slotte, ‘was een vroolijke kameraad; wij hebben samen veel jongensstreken uitgevoerd. Als uw tijd het veroorlooft, bezoek dan van tijd tot tijd eens een ouden man, die steeds een warm belang stelt in de kinderen zijner voormalige vrienden.’ Dat ik hem daarvoor hartelijk bedankte, spreekt van zelf; ook zag ik Fanny's oogen steeds van innige vreugde schitteren, wijl zij ons gesprek opmerkzaam had aangehoord. De anglaise begon. Een ander geleidde wel mijne beminde ten dans, maar ik troostte mij daarmede, dat de beurt spoedig weer aan mij zou komen, en deed mijn best, om de bewondering te hooren, die Fanny's schoonheid algemeen verwekte. Ik geloof, dat niets voor een jonkman vleiender kan zijn, dan te weten, dat hij door het allerliefste meisje van een bal bemind is; en als ik dan de vurige blikken zag, waarmede onze jonge vrijers haar aanzagen, dan dacht ik: ‘spaart uw vuur maar, jongens; de vesting is reeds ingenomen.’

De beloofde, met vurig verlangen verwachte wals kwam eindelijk aan de beurt. Met welke verrukking omvatte ik mijne geliefde! Zij walste als eene Gratie, en ook ik ben, zonder mij er op te verhoovaardigen, er lang niet onbedreven in. Daarom maakte ons dansen nog al eenig opzien, zoodat ik eene bejaarde dame hoorde zeggen: ‘Wat een bevallig paar!’ - Welk eene tooverachtige taal voert de liefde toch niet! En als wij in de rij der dansers stonden, van alle zijden van luisteraars omringd, fluisterden wij elkander in afgebroken volzinnen, de teederste woorden zóó zacht toe, dat niemand ons verstaan kon, en echter geene lettergreep voor ons verloren ging.

Toen ik Fanny weder naar hare plaats bracht, kwam haar oom naar haar toe. Het was hem aan te zien, dat hij blijde was, wijl zijne nicht als de koningin van het bal gevierd werd. Wij knoopten weder een gesprek aan, en ik scheen bij hem in gunst te geraken. Dat was ook zoo; want onder eene française, die ik later met Fanny danste, vertelde zij mij, met onverholen

blijdschap, dat haar oom tot haar gezegd had: ‘Ik kan dien jonkman goed lijden...., hij is openhartig en gul, even als zijn vader!’ - ‘Ja, laat ons alles doen, om zijne gunst te winnen,’ fluisterde ik, ‘en later, Fanny, later zal dit....!’ Zij werd schaamrood en drukte mij de hand.

Dit aan herinneringen zoo rijke bal, dat mij zoo gelukkig maakte, naderde tot mijne droefheid weldra zijn einde. Ik vergezelde oom en nicht tot aan het rijtuig, waar de eerste mij nogmaals verzocht, hem niet te vergeten. ‘Kom spoedig!’ fluisterde Fanny, toen ik haar in het rijtuig tilde. Ach! dit verzoek was waarlijk overbodig.

Twee dagen later ging ik naar mijne beminde. Ik werd door haren oom zoo vriendelijk ontvangen als hij maar kon zijn; in Fanny's lachje lag een welkomstgroet, die eene toereikende belooning zou geweest zijn voor eene reis rond de wereld. Op verlangen van den ouden heer, bleef ik eenige dagen bij hem. Hij scheen niet misnoegd te zijn over de belangstelling, die ik aan den dag legde voor zijne nicht, en die zichtbaar toenam; integendeel, liet hij ons veel alleen, zoodat wij over onze liefde konden spreken. Hoe genoeglijk waren die gesprekken, gedurende welke ik steeds nieuwe volkomenheden van lichaam en geest bij mijne innig geliefde Fanny opmerkte.

Zoo dikwijls ik later vrij kon geraken van mijnen dienst, snelde ik als een vogel naar het voorwerp van mijn verlangen. De oude man, dien ik nu ook ‘oom’ begon te noemen, behandelde mij bijna als een vader. Ofschoon hij er zich niet over uitliet, merkte ik echter wel, dat hij Fanny's verloving met mij beschouwde als eene uitgemaakte zaak. Ik werd nog in dit vermoeden versterkt, toen Fanny mij eens onder vier oogen, half verlegen zeide, dat zij hem had gewaarschuwd, dat hij door zijne aanhoudende werkzaamheid zijne gezondheid zou benadeelen, waarop hij haar had geantwoord: ‘Ik arbeid en vergaar enkel voor u, mijn kind! Mijn fortuin kan u en zekeren jonkman tot nut verstrekken, niet waar?’ Hij was voorwaar geen menschenhater. Hij bezat eene edele inborst, die alleen ten gevolge van een zwaarmoedig karakter niet erkend, ja door de wereld miskend werd.

Op eenen avond, in het begin van den zomer, kreeg ik door een bijzonderen bode, een brief van Fanny, in groote haast geschreven, waarin zij mij berrichtte, dat haar oom eensklaps ernstig ziek was geworden en wenschte mij zoo spoedig mogelijk te spreken, ten einde eene gewichtige zaak te helpen tot stand brengen. Ook deze brief behelsde een postscriptum, dat mijn hart sneller deed kloppen. Het waren de volgende woorden: ‘Mijn oom weet alles. Toen ik dezen morgen aan zijne legerstede zat, vatte hij mij bij de hand en begon mij, op mijn geweten af, eenige vragen te doen. Met tranen in de oogen begon ik hem te bekennen, dat ik u beminde, en kuste hem op het voorhoofd. Hij zeide niets daarop, maar een flauw lachje vertoonde zich om zijnen mond; hij streelde mij de wangen, en verzocht mij, terstond eenen bode naar u te zenden. Wat beduidt dat?’

Ik ging terstond op reis en kwam den volgenden morgen daar aan. Bij mijn binnentreden zat Fanny aan het ziekbed van haren oom te weenen; twee dokters stonden naast haar. Ik schrikte van de vertrokken gelaatstrekken van den goeden grijsaard. Hij had dien nacht eenen aanval van beroerte gehad en eerst 's morgens zijn spraakvermogen terug gekregen. Zoodra hij mij zag, verhelderde een flauw lachje zijne trekken, en toen ik zijne koude hand aan mijn hart drukte, zeide hij met eene zwakke stem: ‘God dank, dat ik uwe aankomst nog beleef! Ik heb sterk naar u verlangd, mijn zoon! Heeren!’ zeide hij nu tot de beide dokters, ‘hebt de goedheid ons een paar oogenblikken alleen te laten!’ Zij vertrokken, nadat zij op mijn vragenden

blik het hoofd hadden geschud. ‘Zij hebben mij opgegeven,’ zeide hij, ‘en dat weet ik zelf beter dan zij; maar daarom wilde ik geen woord met hen wisselen. Luister,’ ging hij voort, en vatte met zichtbare aandoening Fanny's hand. ‘Dit lieve kind heeft mij gezegd, dat gij haar bemint, is dat waar?’

‘Ja, ik bemin haar uit den grond van mijn hart!’ stamelde ik.

‘Dat wist ik. Zij is een goed meisje - hadde God gewild, dat ik haar vroeger had leeren kennen! Legt nu uwe handen in elkander, en dan vergezelle u Gods zegen, zooals ik u den mijne geef! - Axel! geef mij nu eens het pakje dat in mijne schrijfkas ligt, gij kunt den sleutel in het spiegelkasje vinden.’ Ik deed wat hij mij beval. ‘Dat is mijn uiterste wil. Ik heb daarin voor uwe toekomst gezorgd, zoodat gij in overvloed kunt leven. Fanny, roep nu de andere heeren binnen!’ Met een diepen blos en de tranen in hare oogen ging zij het vertrek uit, en keerde terstond terug, vergezeld van eenen notaris en twee buren van haren oom; ook de beide dokters kwamen weder binnen.

‘Ik had gehoopt,’ zeide de zieke tot mij, ‘uwe bruiloft te zullen kunnen helpen vieren; maar de groote verijdelaar van alle menschelijke plannen, de dood, vernietigt al mijne uitzichten. Ik wil u echter ten minste eerst plechtig verloofd zien, opdat ik rustig mijn hoofd zou kunnen nederleggen in de overtuiging, dat Fanny niet zonder bescherming in de wereld achterblijft.’ Hij gaf den notaris een teeken, en deze begon de huwelijksvoorwaarden voor te lezen, waardoor eene algemeene gemeenschap van goederen bepaald werd en nadat wij deze met den notaris en de getuigen onderteekend hadden, zeide de oude man daarop: ‘Komt hier, kinderen!’ Wij knielden voor zijn bed; hij legde ons de handen op het hoofd en zegende ons in stilte.

‘Weent niet om mijnentwil!’ ging hij voort, toen hij zag hoe bedroefd wij waren. ‘Ik sterf gaarne. Het leven is voor mij een lange nacht geweest, ik verlang naar rust....’ Hij wilde nog meer zeggen, maar de inspanning had hem zoo vermoeid, dat hij niet meer kon. De beide dokters verzochten ons, het vertrek te verlaten. Wij deden zulks. Met het hoofd op de borst gebogen, gaf Fanny zich over aan diepe droefheid, waarin ik grootelijks reden had te deelen.

Op den avond van dienzelfden dag, blies onze edele weldoener den laatsten adem uit. Zijn brekend oog viel op Fanny en mij. Wij waren innig bedroefd over zijn verlies, en alleen de gedachte, dat hij een onaangenaam leven had geleid, kon ons troosten over zijn verscheiden. Nadat een paar dagen later, de

plechtige lijkdienst en de ter-aardebestelling hadden plaats gehad, ging Fanny naar haren voogd, een der geburen die getuige was geweest bij onze verloving. Behalve eenige legaten aan den arme en aan godshuizen, had de overledene ons, dat wil zegen Fanny, erfgenaam gemaakt van geheel zijn vermogen, die daardoor de vermogendste van geheel de provincie geworden was; maar tot spijt van allen, die begeerig waren naar haar bezit, was haar hart reeds veroverd. Ook het kasteeltje viel Fanny ten deel. Omdat het zoo fraai gelegen is, kozen wij het tot onze woonplaats; maar wijl het eenigszins in verval was geraakt, moest er eene groote herstelling aan geschieden. Eene maand later werd ons huwelijk voltrokken. En nu weet ik hier niets bij te voegen, want om u te vertellen hoe gelukkig ik ben, zou te lang duren.

EINDE.

Kroniek.

Antwerpen. - Door den dichter De Koninck is een bezwaarschrift gezonden aan de wetgeving, omdat, zoo wordt in het stuk gezegd, ‘mijn werk, *het Menschdom verlost*, door de jury, (voor den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde) met 5 stemmen tegen 1 en 1, onthouding uit den prijskamp gesloten werd.’ (Zie voor dit gedicht de *Vlaamsche School*, 1874, blz. 98.)

- HH. KK. HH. de graaf en de gravin van Vlaanderen hebben den heer Jos. Delin gelast, het portret van mevr. de gravin te schilderen, om geschonken te worden aan het stadsbestuur, welk het zal doen bijzetten in de zittingzaal van den gemeenteraad, welke reeds versierd is met 6 portretten van de Belgische vorstelijke familie, geschilderd door baron Gustaaf Wappers en Nic. De Keyser.

- Van Paul Billiet en Jos. Mertens zal een Vlaamsch zangspel, getiteld *Liederik de rentmeester,* gedurende de aanstaande Antwerpsche kermis, onder stads medewerking, ten tooneele worden gevoerd; men verzekert, dat 's lands uitstekendste zangers en zangeressen in het stuk zullen optreden. Het gedicht, groot 80 blz., zal eerlang in het licht verschijnen. Prijs: bij inschrijving, 1 1/2 fr., buiten inschrijving, 2 fr.

Brussel. - Prijskamp van de naamlooze maatschappij van bronswerken, voor het samenstellen en uitvoeren in plaaster van eene groep of een beeld, welke afzonderlijk als kamersieraden en ook als voetstuken van pendules kunnen dienen. De keuze is vrij. De mededingers moeten Belgen wezen. Aan de stukken, hiertoe waardig gekeurd door de kunstrechters (Pauwels, bouwmeester, Fraikin, W. Geefs en Van Hove, beeldhouwers en F. Fourcault, vertegenwoordiger van de maatschappij) zullen premiën van ten minste 500 fr. worden verleend. De maatschappij houdt zich voor, de stukken, welke zij in eigendom zou begeeren, om in brons gegoten en door haar in den handel gebracht te worden, aan te koopen tegen 2000 fr. voor eene groep, en 1500 fr. voor een afzonderlijk beeld. De mededingende stukken in te zenden aan de maatschappij, Stormstraat, 22, te Brussel, vóór 1 October 1875, 's middags.

- In eenen omzendbrief aan de kunstbeoefenaren, gedagteekend van 15 Juni, en onderteekend door Em. Hiel, dr. A. Willems en Th. Coopman, kondigt het *Kunstgenootschap* aan, dat de catalogus der aanstaande 3-jarige tentoonstelling van Brussel ook weer in Vlaamschen tekst zal uitgegeven worden. Tevens acht het genootschap ‘het zich ter eere, de Nederlandsche beeldende kunstenaars, in name der nationale kunst en der Vlaamsche volksbelangen, vriendelijk uit te noodigen bij

de toezending hunner gewrochten, naar de tentoonstelling te Brussel, de landstaal te gebruiken, zoowel voor de opschriften hunner werken, als voor de briefwisseling en toezending.' Wij hopen, dat deze raad zal gehoord worden.

- In den prijskamp van gedichten om in den nationalen prijskamp van toonzetting op muziek gebracht te worden, zijn bekroond: *De Meermin*, van Sabbe en *La dernière bataille*, van J. Abrassart. De jury heeft aan het Vlaamsch gedicht de voorkeur gegeven, om bij de toonzetting te worden gebruikt. J. Guillaume heeft er eene Fransche overzetting van bezorgd. (Zie de *Vlaamsche School*, 1875, blz. 54.)

- Tot het dingen naar den dusgenaamden prijs van Rome voor de toonzetting, zijn, na voorafgaandelijke proef, de volgende kampers toegelaten: Blaes (Gent), Pardon (Brussel), Tillman (id.), De Vos (Gent), De Pauw (Brussel) en L. Hinderyckx (Brugge).

Leuven. - Op een toon- en letterkundig feest, door het *Davidsfonds* den 23^{n} Mei gegeven, ter gelegenheid der eerste algemeene vergadering van de maatschappij, werden met veel kunde ten gehoore gebracht de *H. Dymphna*, van den zeer eerw. heer Daems, bibliothecaris der abdij van Tongerloo en J. Brouwersz' *Klokkenlied.*

- De hoogleeraar in geneeskunde Van Kempen is op 10 Juni door zijne leerlingen beschonken met zijn borstbeeld, gemaakt door L. Fraikin. (Zie de *Vlaamsche School*, 1874, blz. 25.)

- Karel Geefs' ontwerp voor het standbeeld van S. Van de Weyer is bekroond. De heer Van der Linden bekomt eenen geldprijs van 1500 fr. (Zie de *Vlaamsche School*, 1874, blz. 175.)

Kortrijk. - Het *Journal des beaux-arts*, door den heer Ad. Siret te Leuven uitgegeven, spreekt met den meesten lof over een altaar in ojivalen stijl, door den beeldhouwer Clemens Carbon aan de Sint-Rochuskerk geleverd.

Buitenland.

Amsterdam. - Onder de leiding der heeren van Poppelendam en Schouten, werden op 24 Mei schilderijen geveild welke, onder andere, golden: O. Achenbach, gl. 3300; A. Calame, gl. 2860; V. Chavet, gl. 1100; B.B. Koekoek, gl. 6600; Ch. Landelle, gl. 1650; J.B. Madou, 3300; H. Merle, gl. 2860; L. Meijer, gl. 836; id., gl. 436; Plassan. gl. 2860; id., gl. 1320; P. Van Schendel, gl. 726; J. Stroebel, gl. 690; W. Verschuur, gl. 1320.

's-Gravenhage. - De toonzetter Franz Liszt is gedurende eenige weken de gast geweest van Willem III, op 's konings buitengoed het Loo. Z.M. noemde hem commandeur van de orde der Eikenkroon en vereerde hem een kunststuk van eene waarde van meer dan 10,000 gl. Liszt is te Weimar gaan wonen. Hij gaf daar een liefdadig concert welk 12,000 fr. opbracht.

Londen. - Van Tennyson is verschenen een treurspel *Queen Mary* (Stuart), waarvan gezegd wordt dat het, sedert Shakespeare, het beste gewrocht is, welk, in dit vak, het licht zag.

- De stedelijke schoolcommissie is bedacht op het stichten van een fonds, om aan al de leerlingen der lagere scholen les in de zwemkunst te kunnen doen geven.

- Nicolaas Chevalier heeft een groot familiestuk voltooid, hem besteld door de koningin, en waarop geschilderd zijn de portretten van den hertog van Edimburg en de Russische prinses, met welke hij in den echt is getreden, benevens de afbeeldingen van personen uit de Engelsche, Russische en Pruisische vorstenhuizen.

Rouaan. - Den 2n Juni werd alhier plechtig onthuld het gedenkteeken opgericht ter eere van Delasalle, stichter van de orde der broeders van de christelijke scholen.

Trier. - Alhier gaat in het oud gevang een provinciaal museum van oudheden tot stand gebracht worden.

Nog eenige Levensbijzonderheden over Andersen.

Het hier onderstaande portret van Hans Christian Andersen hadde moeten gedrukt geworden zijn in het opstel, dat wij aan den grooten Deenschen schrijver hebben gewijd, blz. 56 en volgende, naar aanleiding van de feestelijkheden, waarmede de

HANS CHRISTIAN ANDERSEN.

zeventigste verjaardag zijner geboorte in de jongste April-maand werd herdacht. Wij waren genoodzaakt het portret ter zijde te leggen, doordien het bleek, dat de plaat toevallig in slechte omstandigheden gekomen was. Niet willende dat uitstel hier afstel kon wezen, hebben wij ons eene betere plaat verschaft en zoo aanschouwen thans onze lezers, in *de Vlaamsche School*, de afbeelding van een der uitstekendste mannen onzer eeuw op het gebied der fraaie letteren, een man van beteekenis, in den vollen zin.

In ons vorig opstel vermeldden wij reeds beknoptelijk, dat Andersen den 2^{n} April 1805 te Odense, op het eiland Funen, geboren werd uit onbegoede ouders. Zijn vader was een schoenmaker, zijne moeder eene werkvrouw, en toen hun zoon zijn veertiende jaar bereikt had, plaatsten zij hem als leerjongen bij eenen kleermaker. Den knaap stond het hanteeren van naald en persblok echter geweldig tegen en langer dan eenige dagen hield hij het bij zijnen meester niet uit.

Zijn wensch was, tooneelist te worden. Hij bezat eene vrij goede stem en muzikaal gehoor. Daarmede, zoo dacht hij, zou het hem wel gelukken, zich bij een tooneelgezelschap te doen aannemen. In het kleine Odense bestond evenwel geen uitzicht daartoe. Daarom wou hij naar Kopenhagen, het Parijs van Denemarken. Aanvankelijk wilden zijne ouders - en dit is genoeg te verstaan - van zulk avontuurlijk plan niet hooren. De jonge Hans hield echter niet af en zoo kreeg hij, eindelijk, na lang bidden en smeeken, zijnen zin. Hij mocht naar Kopenhagen trekken.

Met nauwelijks genoeg geld voor het bekostigen van de reis, ondernam hij den tocht. Aanvankelijk wachtten hem in de groote stad slechts teleurstellingen. Zijne geschiktheid voor het tooneel was niet van zulken aard, dat hij, zonder veel voorspraak, hopen mocht spoedig eene betrekking in eenen schouwburg te vinden. De bestuurder van Kopenhagens tooneel wees hem heen en het zou ongetwijfeld zeer treurig met den armen jongen afgeloopen zijn, daar hij zich, onbeschermd en geheel zonder hulpmiddelen, in eene gansch vreemde omgeving bevond, zoo de dichter Guldberg en de tooneelist Lindgreen hem niet edelmoedig geholpen hadden. Deze heeren verschaften hem, niet zonder moeite, een plaatske in het koninklijk muziekconservatorium, door bemiddeling van den leeraar Siboni. Hij volgde tevens de zanglessen aan deze inrichting. Na verloop van eenige maanden verdween echter de helderheid zijner stem, waarvan

de leeraar Siboni tot dan toe groote verwachtingen had gekoesterd. Om aan den kost te geraken, zag de jongeling zich genoodzaakt koorzanger en tooneeldanser te worden. Hij kon toen omstreeks 16 jaren oud zijn.

Indien de jonge Andersen al niet uitmuntte in groote voortreffelijkeid in het zingen en dansen, zoo onderscheidde hij zich des te meer door zijn letterkundigen aanleg. Daaraan had hij het te danken, dat hij op zich de aandacht vestigde van den tooneelbestuurder Collin, die op het gelukkig en edelmoedig denkbeeld kwam, voor den knaap, wiens kundigheden weinig ontwikkeld waren, eene aanvraag in te dienen bij de regeering, ten einde hem kosteloos als leerling te doen aannemen in een staatsgesticht voor middelbaar onderwijs. Dit gelukte, en Collin zette de kroon op zijn werk, door, uit zijne eigene middelen, aan zijnen beschermeling kost, kleeding en inwoning te verschaffen. De vorderingen, die Andersen in de school maakte, waren zoo bevredigend, dat de heer Collin het voornemen opvatte, hem een volledig wetenschappelijk onderricht te doen geven. Dit besluit werd doorgezet en in 1828, op zijn drie en twintigste jaar, vinden wij Andersen ingeschreven als student bij de hoogeschool van Kopenhagen.

Van in 1829 dagteekent zijn roem als schrijver. Zijn eersteling, eene luimige schets, werd gevolgd door de uitgaaf van een blijspel, dat onder grooten bijval ten tooneele werd gevoerd. Daarna liet hij achtereenvolgens verschijnen eenige bundels gedichten, en twee gunstig door het publiek onthaalde zangspelen. In 1833 bezocht hij Parijs en Italië, tot welk uitstapje de vrijgevigheid van Denemarkens koning hem in staat had gesteld. Onder andere was de meesterlijke *Improvisator* een vrucht van deze reis. Het ligt niet in ons bestek, Andersens veelomvattenden werkkring omstandig na te gaan. Het is bekend, dat zijne voortreffelijke werken, in bijna elk vak der letterkunde, te zamen genomen, bij tientallen te noemen zijn. Slechts zij hier aangestipt, dat zijne eerste kinderverhalen, die meer dan zijne andere gewrochten bijgedragen hebben tot het verspreiden van zijnen roem, van 1837 dagteekenen. De eerste reeks zijner onnavolgbare *Vertellingen van de maan* zag in 1840 het licht. Onze aanteekeningen over den grooten schrijver wenschen wij te bepalen bij wat voorgaat, maar wij willen tevens de gelegenheid waarnemen, om onzen lezers andermaal een keurig verhaaltje van Andersen ten beste te geven. Zij treffen het op deze bladzijde aan.

Eene moeder.

Aan het bed van haar ziek kindje zat eene bedroefde moeder, vol zorg en vreeze, dat haar kleine lieveling sterven zou. Doodsbleek lag het wicht daar neer; de oogen waren gesloten; het ademde zoo zwak, dat slechts nu en dan een diepe zucht te hooren was, en de bedroefde moeder verkeerde in doodelijken angst, nu ze haar lief kind daar zoo zag lijden.

Daar werd aan de deur getikt - en een arm, oud man trad in de kamer; hij was in een paardendeken gehuld; want zulk een deken is warm - en de oude man had wel verwarmi noodig: 't vroos buiten dat het kraakte. Alles was met sneeuw en ijs bedekt en de wind zoo scherp, dat hij den wandelaar snijdend in het gezicht waaide.

En daar de oude man van koude bibberde en het kleine kind een oogenblik was ingesluimerd, ging de moeder heen, om bier te halen, dat zij in een potje op de kachel zette, om het te warmen voor den vreemden man. Toen nam ze weer plaats op haren

stoel, vlak naast den grijsaard, zag zoo medelijdig naar haar ziek kind, dat zoo zwaar, zoo moeielijk ademhaalde - en lichtte de kleine hand van het beddedeken op.

- Dunkt u ook niet, dat ik het kind nog wel behouden zal? vroeg zij. De goede God zal het zeker niet van mij willen wegnemen.

En de oude man - het was de dood zelf - schudde zoo wonderlijk met het hoofd, alsof hij ja en neen te gelijk wilde zeggen.

De moeder sloeg de oogen neer, vouwde de handen en de tranen rolden haar over de wangen. Het hoofd werd haar als lood zoo zwaar; drie dagen en drie nachten had zij geen oog geloken; tegen wil en dank vielen haar de oogleden toe, doch slechts voor een ommezien, want even schielijk richtte zij zich weder overeind - ze rilde van koude. ‘Wat was dat?’ riep; zij, naar alle kanten rondziende: de oude man was verdwenen, en haar ziek kind met hem; - hij had het meegenomen. En in den hoek snorde de oude hangklok; het zware lood daaraan hing tot laag op den grond neer, en - nu stond ook de klok stil.

Maar de arme moeder liep het huis uit en riep luid om haar kind.

Buiten zat midden in de sneeuw eene vrouw in lange zwarte kleeren.

- De dood is bij u in huis geweest, zeide zij; ik heb gezien, hoe hij met uw kind wegliep; hij loopt sneller dan de wind en brengt nooit terug, wat hij eens heeft genomen.

Zeg mij, wat weg hij gegaan is, antwoordde de moeder; zeg mij dat maar, en ik zal hem wel vinden.

Dat weet ik, antwoordde de vrouw in de zwarte kleeren; maar, voor dat ik u den weg wijs, moet ge mij eerst al de liedjes voorzingen, die gij uw ziek kindje voorgezongen hebt. Ik hoor ze zoo gaarne; ik heb ze wel meer gehoord, want ik ben de nacht; ik zag uwe tranen vloeien terwijl ge ze zongt.

- Ik wil ze u alle voorzingen, zei de moeder; maar houd mij nu niet op; want anders kan ik hem niet inhalen en dan krijg ik mijn kind niet terug.

De nacht echter bleef stom en stil. Nu wrong de moeder de handen, zong en weende en 't waren vele liederen, maar nog meer tranen. Eindelijk sprak de nacht: - ‘Ga rechts dat groote dennenbosch in; ik zag de dood met uw kind dien kant uit loopen.’

Diep in het bosch kruisten zich de wegen en de moeder wist niet wat weg zij nemen moest. Een doornstruik stond daar aan den weg, van blad en bloem beroofd, 't was immers in het hartje van den winter: - lange ijskegels hingen aan zijne takken.

- Hebt gij den dood niet voorbij zien komen met mijn kind? vroeg de moeder.

- Ja, zeide de doornstruik; maar, wat weg hij gegaan is, zeg ik u niet, voor dat gij mij aan uwen boezem gedrukt en verwarmd hebt; want ik vries anders dood en word nog heelemaal ijs.

En zij drukte den doornstruik aan hare borst, zoo vast, zoo vast, dat de dorens haar kwetsten en groote bloeddroppels in de sneeuw vielen; maar de doornbosch schoot frissche, groene knoppen en begon te bloeien, midden in den kouden winternacht - zóó warm is het aan het hart eener treurende moeder. En de doornbosch wees haar den weg dien zij gaan moest. Zoo kwam zij aan een groot meer, waarop scheepjes noch booten te zien waren. Het water was niet zoo goed toegevrozen dat het haar dragen kon, en om er door te baden, was het veel te diep. En toch moest de moeder er over, als zij haar kind weer vinden wou. Toen wierp zij zich neder en wilde het meer uitdrinken, en dat was toch volstrekt onmogelijk voor eenen mensch; maar de bedroefde moeder dacht, dat er, ik weet niet wat mirakel kon gebeuren.

- Neen, dat zal in der eeuwigheid niet gaan! zeide het meer. Laat ons liever zien, of wij 't niet anders eens kunnen worden. Ik zamel parels op en uwe oogen zijn de zuiverste, die ik nog ooit gezien heb. Als ge die in mij uitweenen wilt, zal ik u overbrengen naar den grooten tuin, waar de dood woont en bloemen en boomen opkweekt; ieder daarvan is een menschenleven.

- Och, wat zou ik niet gaarne geven, om maar weer bij mijn kind te komen! zeide de bedroefde moeder en zij weende nog sterker, tot hare oogen op den bodem van het meer neerzonken, waar zij twee kostelijke parels werden. Het meer echter nam haar op, zoodat zij met eenen ruk op de overzij van 't water was. Hier stond een uren lang, wonderlijk huis; men kon niet recht onderscheiden of het een boschrijke berg, met holen en grotten, of wel een getimmerd gebouw was; de arme moeder echter kon het niet zien, want ze had zich immers heur beide oogen uitgeweend.

- Waar zal ik den dood vinden, die mij mijn klein kind ontnomen heeft? zeide zij.

- Hij is er hier nog niet mee aangekomen, antwoordde de oude grafmoeder, die over den tuin van den dood het toezicht had te houden. Hoe hebt gij den weg hierheen gevonden, en wie is u daarin behulpzaam geweest?

- De goede God, zei de moeder. Hij is barmhartig, en dat zult gij ook zijn. Waar kan ik mijn kind vinden?

- Ik ken het niet, zei de moeder, en gij kunt het zelve niet zien. Dezen nacht zijn veel bloemen en boomen verdord; de dood zal wel gauw komen, om ze te verplanten; want, ge weet zeker wel, dat ieder mensch zijn eigen levensboom of zijne levensbloem heeft. Daar gaat het mee als met andere planten en gewassen, behalve dat ze eenen harteslag hebben. Een kinderhart kan ook kloppen. Ga en luister goed toe; misschien kunt ge zoo het hart van uw kind wel onderscheiden. Wat wilt ge mij evenwel geven, als ik u zeg, wat ge verder doen moet, als gij het vindt?

- Ik heb niets meer te geven, zei de moeder; maar ik wil voor u loopen tot aan het einde der wereld.

- Daar heb ik niets te maken, zei de grafmoeder. Neen, gij kunt mij uwe lange zwarte haren geven: ge weet wel dat ze schoon zijn, en ik geef u mijne witte daarvoor in plaats, dat is toch nog altijd wat.

- Verlangt gij niets anders? zeide de moeder, die geef ik u van harte gaarne.

En zij gaf aan de grafmoeder hare fraaie, zwarte lokken en kreeg daarvoor het witte haar in de plaats.

Daarop gingen beiden in het groote plantsoen van den dood, waar boomen en heesters in ontelbare menigte groeiden. Hier stonden fijne hyacinthen onder glazen klokken, daar forsche, kloeke pioenen; hier schoten waterplanten op, sommige fleurig en frisch, terwijl anderen daarentegen kwijnden; waterslakken hechtten zich daaraan en zwarte krabben nepen zich in hare stengels vast; hier stonden heerlijke palmen, eiken en platanen, wat verder peterselie en geurige thijm. Elke bloem en elke boom had een eigen naam, en iedere plant stelde een menschenleven voor; de een in China, een ander in Groenland, en zoo verder door de gansche wereld verstrooid. Fijne heesters stonden in kleine bloempotten en zagen er zoo gedrukt en benauwd uit, alsof ze zoo uit hunnen pot wilden springen; maar ook zag men er frissche, fiks opgeschoten bloemen, in vette met mest belegde aarde, die recht welig en tierig stonden. De treurende moeder boog zich nu over alle kleine bloemen en planten neer, en luisterde, hoe daarin het menschenhart tikte.

- Daar is het! riep zij plotseling, terwijl zij de hand naar een kleinen crocus uitstak, die kennelijk kwijnde.

- Raak de bloem niet aan, zei de grafmoeder, maar blijf hier staan, en, als de dood komt - ik verwacht hem ieder oogenblik - laat dan niet toe, dat hij de bloem uittrekt, maar dreig, dat gij anders evenzoo met alle andere planten zult doen, dan wordt hij misschien bang. Hij is den goeden God verantwoordelijk voor alle gewassen, die hier staan; hij mag er geen enkel van uittrekken, voor dat de Heer hem dat gelast heeft.

Op eens waaide het nu ijskoud door den ganschen bloemenhof, en de treurende moeder voelde, dat de dood aankwam.

- Hoe hebt gij den weg hierheen kunnen vinden? en hoe is het mogelijk, dat gij hier eerder zijt, dan ik? vroeg de dood.

- Ik ben moeder, zeide zij.

En de dood strekte zijne lange, magere hand uit naar de kleine, kwijnende bloem, doch de moeder hield hare beide handen daarboven, dicht, o zoo dicht, maar toch ook heel voorzichtig om niet een van de kleine blaadjes te kneuzen. Toen liet de dood zijnen adem over hare handen gaan, en zij voelde dat die killer en snijdender was dan de ijskoude wind - en hare armen zonken als verlamd en versteend neder.

- Gij kunt tegen mij toch niets uitrichten, zeide de dood.

- Maar de goede God kan het wel, zeide de moeder.

- Ik doe eenvoudig wat die wil, antwoordde de dood; ik ben zijn hovenier; ik haal al zijne bloemen en boomen en plant die over in den tuin van het Paradijs, in een onbekend land; maar, hoe zij daar tieren en hoe het daar is, dat mag ik u niet zeggen.

- Geef mij mijn kind weer! riep de moeder weenend en smeekend. Op eens echter omvatte zij twee bloemen met beide handen: Geef mij mijn kind weer! riep zij nog eenmaal, of ik ruk al uwe bloemen uit; want ik ben radeloos en wanhopig.

- Raak er geen aan! sprak de dood. Gij zegt, dat ge ongelukkig zijt, en wilt gij nu eene andere moeder even ongelukkig maken?

- Eene andere moeder! herhaalde de bedrukte vrouw, en liet de bloemstengels op 't zelfde oogenblik weer los.

- Daar hebt gij uwe pogen terug, zeide de dood, ik heb ze uit het meer opgevischt; ze blonken daar als lichtende sterren; ik wist niet dat het de uwe waren. Daar, neem ze; ze zien nu helderder, dan te voren; zie er mee in gindschen, diepen put! Ik wil u de namen der beide bloemen zeggen, die ge uittrekken woudt. Gij zult beider toekomst, beider leven in dien put aanschouwen. Zie dan nu, wat ge al gereed stondt te vernielen!

En de moeder zag neer in den diepen put, en 't was heerlijk te zien, hoe de eene bloem een zegen voor de wereld werd, zulk groot geluk, zooveel voorspoed en heil verbreidde ze om zich heen. En zij zag ook het leven van de andere bloem: zorgen en kommer, treurigheid en anders niet.

- Beide geschiedt overeenkomstig Gods wil en raad, zeide de dood.

- Wie van deze is de bloem des ongeluks en welke die van het geluk? vroeg de moeder.

- Dat zeg ik u niet, antwoordde de dood, maar toch moet gij weten, dat de eene de bloem des levens van uw kind is. Het was het lot van uw kind, dat gij gezien hebt, de toekomst van uw eigen zoon.

Nu gaf de moeder een kreet van ontzetting.

- Welke van de twee was mijn kind? riep zij. Zeg het mij! zeg het mij! red de onschuld van het verderf, red mijn kind van al de ellende die ik gezien heb! Neem het liever weg, en breng het over in Gods hemelrijk! Vergeet mijne tranen! vergeet mijn smeeken en al wat ik gesproken en van u verlangd heb!

- Ik begrijp u niet, zeide de dood. Verlangt gij uw kind terug, of zal ik er mee heengaan naar het land, dat gij niet kent?

Toen wrong de moeder op nieuw hare handen, viel op de knieën en bad tot God: ‘Verhoor mij niet! Almachtige! zoo ik tegen uwen wil smeek en bid! Verhoor mij niet! Verhoor mij niet!’

- Neem het kind weg, maar neem eerst mijne oogen terug, opdat ik het niet zie!

En in stomme droefheid boog zij heur hoofd in den schoot neder, en de dood ging met haar kind weg naar het onbekende land.

(*Naar het Deensch.*)

H.C. ANDERSEN.

Taalschoonheid.

Dat, wat rein en overeenstemmend is, wekt een blijvend welbehagen op, en iedere taal is schoon, wanneer zij, overeenkomstig hare natuur en eigendommelijkheid, alleen deze ten toon spreidt en geen vreemden pronk.

H. ZSCHOKKE.

Een doodendans van Geeraard Van Wolsschaten. Vervolg van blz. 84.

Van Wolsschatens werk, deels in rijm, deels in proza geschreven, bevat 18 tafereelen, die, zooals wij reeds zegden, stof leveren tot zedelijke toepassingen en lessen. Zij verbeelden *het jonck kindt*, *de kinders met den haes*, *de jonghe vreyster*, *de ghehouden*, *den meersman*, *het schip*, *den siecken armen mensch*, *den onrechtveerdighen rechter*, *den sterkycker*, *den ouden man*, *den medecyn*, *den pastoor*, *den broeder oft mendicant*, *de abdisse*, *den prelaet ofte abt*, *den prince oft hertoghe*, *den keyser en den paus*. Op elke plaat, voorafgegaan van eenen betrekkelijken schriftuurtekst, volgt in rijm de beschrijving der prent en daarop volgen zedelijke beschouwingen en onderrichtingen.

1. HET JONG KIND, dat van den schoot zijner zorgelijke moeder wordt weggerukt door den dood, opent den stoet. Noch het gekerm der moeder die zich van weedom de haren uit het hoofd rukt, noch het geschrei van den oudsten zoon zijn bekwaam het onwederroepelijk vonnis te verbidden, en den dood zijne prooi te ontrukken. Dit eerste onderwerp geeft den zedeleeraar de gelegenheid om een woord te reppen over de onbestendigheid des doods, die geenen ouderdom ontziet, maar van jong en oud, even gelijk van arm en rijk, offers komt afvragen. Hier volgt ook de zedeleer van de kinderen van jongs af der deugd te gewennen en voor het goede op te kweeken.

2. Het tweede tafereel, - DE KINDERS MET DEN HAAS, is, met de verbeelding van den zieken armen mensch, het eenige, waar men den dood geen werkelijk deel ziet nemen aan de handeling. Drie jonge snaken trekken dapper vooruit; de eerste, met eenen haas beladen, is het opperhoofd van het drietal.

> De kapitein trekt voor in 't land,(1)
> Het vaandel is een kouseband;
> De hellebaart en partisaan
> Den kapitein zijn onderdaan;
> Hij is het hoofd en luitenant,
> Hij is alferis en sergeant,
> En tiendeman en korporaal,
> Hij voert de sluiers altemaal.

(1) Wij nemen de vrijheid, de woordspelling en stemrust een weinig te regelen.

Zijne twee makkers rijden achter hem te paard op eenen stok:

Zijn compagnie rijdt achter aan
Maar kunnen kwalijk voorder gaan;
Een ieders paard is veel te steeg,
Loopt, zoo de ruiter loopt, van deeg;
En roert de ruiter geenen bil,
Zoo staat het paardje weder stil;
En dringt de ruiter, 't paardje dringt;
En springt de ruiter, 't paardje springt;
En staat de ruiter, 't paardje staat;
En gaat de ruiter, 't paardje gaat;
En drilt de ruiter, 't paardje drilt;
En stilt de ruiter, 't paardje stilt;
En malt de ruiter, 't paardje malt;
En valt de ruiter, 't paardje valt....

De stok, waar de kinderen te paard op rijden, doet aan den hoogmoed der menschen denken. Hoevelen die op een houten paard zitten en met de kinderen wanen dat zij oprechte ruiters zijn? Neemt den stok weg waarop zij geklommen of door anderen verheven zijn, hoe dikwerf daalt hunne ingebeelde grootheid, om in ijdelen wind te vergaan? In een bijvoegsel van dit hoofdstuk worden nieuwsgierigen en neuswijzen door den schrijver over den hekel gehaald.

3. Op een derde tafereel ziet men de jonge, lichtvaardige en wulpsche VRIJSTER, in haren opschik verhinderd worden door eenen ongenooden dienaar, die haar den tooi des grafs aandoet en haar toespreekt:

Gij, toegemaakte kermispop,
Kijk om en luister naar 't geroep;
Het is geen dienstig kamenier
Die u zal aandoen het versier
Van witte perels om den hals
Die niet en zijn als d'andre valsch.
Neen, jonge vrijster, peins dit niet,
Dat gij een gouden keten ziet,
Dat in uw kabinet of doos
Is een vergulde kruis of roos
Met menig glinsterdiamant
Zeer geestig in het goud geplant.
Weet dat de dood u vlecht bijeen
Een snoer van koten en van been.
Dijn looper van den tijd is om....

Onnoodig te zeggen, dat hier de zedeles eene berisping is van de ijdele wulpschheid der wereld, en voornamelijk der jonge dochters. Het bijvoegsel geeft aan de jonge lieden den wijzen raad, dien zij te volgen hebben in de keus eener echtgenoote, te weten van niet zulk eene te nemen die aan niets anders denkt dan

Om te strikken,

Om te schikken,
Om te rijen,
Om te vrijen,
Om te pronken,
Om te lonken,
Om te zwieren,
Om te sieren,
Om te dansen
Met de hansen,
Die veel hooger zijn van staat
Als dat de echt te voegen laat.

(Wordt voortgezet.)

La rénovation flamande par Paul Jane.

Bovenstaand opschrift is de titel van een Fransch werk, de hulde der Vlamingen dubbel waardig: ten eerste, om den lof, dien de dichter brengt aan onze schrijvers, die hunne bekwaamheden gebruikt hebben en nog gebruiken, om den echt-Vlaamschen geest wakker te houden en de verfransching tegen te gaan; ten tweede, omdat het onzen broeders, de Walen, de gelegenheid verschaft, in hunne taal de oorzaken der Vlaamsche beweging, welke door hen, helaas! meestal slecht begrepen en uitgelegd wordt, te leeren kennen, en hun tevens eenig

denkbeeld geeft van den meer en meer in levenskracht toenemenden Vlaamschen kunstgeest.

In eene voorrede, welke niet minder dan 16 bladzijden beslaat, verhaalt de schrijver het ontstaan der Vlaamsche beweging, somt derzelver oorzaken op, schetst het eigenlijke doel dat zij beoogt, en bestrijdt en wederlegt de verkeerde uitleggingen daaraan gegeven. In één woord, hij geeft de beknopte geschiedenis dier belangwekkende volksbeweging, die de liefde voor eigen gebruiken, eigen zeden, eigen taal, kortom de ware vaderlandsliefde tot oorsprong en tot doel heeft.

Het eerste gedeelte van het dichtstuk is de opdracht aan den heer Em. Hiel. Daarvan schrijven wij de volgende verzen over, waarin de dichter met weinig woorden de welvaart en den rijkdom van het middeleeuwsch Vlaanderen schetst, en de hoop en het vertrouwen uitdrukt, dat Vlaanderen nog eenmaal met denzelfden luister zal schitteren. Moge des dichters droom eens waarheid worden!

Le commerce du monde alors emplit les halles,
Et le peuple bâtit ses vastes cathédrales.

Les beffrois dans les airs montent avec fierté,
Comme un signe public des droits de la cité,

Et la Flandre présente, entre tant de merveilles,
Le spectacle étonnant d'une ruche d'abeilles.

Beaux jours évanouis!...
L'avenir reverra
De nouvelles splendeurs, car une ère viendra

Où comme le soleil sous sa flamme féconde
Purifie et dissipe une vapeur immonde,

L'esprit flamand saura rejeter, agrandi,
Les éléments impurs qui l'ont abâtardi.

Alors dans sa vigueur et sa fierté natives,
Il parlera sa langue aux formes expressives.

Het tweede gedeelte is een lofzang op de dichters en schrijvers, die het eerst hunne pen en hun talent aan de Vlaamsche beweging hebben toegewijd, als: Karel Ledeganck, Hendrik Conscience, Prudens Van Duyse, Theodoor Van Ryswyck en Jan Frans Willems. De dichter vermeldt de voornaamste hunner werken en zwaait hun, elk in het bijzonder, eene welverdiende hulde toe. In de onderstaande verzen schetst hij op eene meesterlijke wijze den onvergetelijken Antwerpschen volksdichter, den geest zijner werken, zijn ongelukkig leven, en de eer, hem, helaas! eerst na zijn dood bewezen:

La chanson fut ton arme, ô fils! cher à la muse,
Vrai poëte d'instinct, pauvre déshérité
Des biens qu'un sort aveugle ou reprend ou refuse
Presque toujours à ceux, parés de sa beauté.

Soit que, le coeur outré, tu chantais de colère,
Et d'un vers indigné stygmatisais au front

Les détracteurs publics de la langue vulgaire
Qui devaient en grondant dévorer leur affront;

Soit que, pris d'un franc rire et laissant ta Minerve
Se gausser des puissants comme des mirmidons,
Tu les perçais gaiement des flèches de ta verve
Répandant à plaisir et brocards et lardons;

Toujours, ô Van Ryswyck, ce fut la sainte cause
De la langue du peuple et de l'égalité
Que servit ta vaillance; et ton apothéose
N'est que le juste prix de ta sincérité.

On sait quels tristes lieux virent ton agonie.
Emporté l'oeil éteint sous un drap d'hôpital,
Tu fus traité dès lors en homme de génie
Et reçus dans Anvers l'honneur d'un piédestal!

Ah! la gloire qui vient, après l'oeuvre accomplie,
Rayonner sur des fronts que la mort a glacés,
C'est l'avenir vengeur qui se lève et publie
Tous les torts du présent qu'on croyait effacés!

De derde zang doet den lezer zien, hoe de herleving van het Vlaamsch vooral aan de dichters verschuldigd is; en met het oog op de wet, waardoor, dank zij den heere Ed. Coremans, het gebruik der Vlaamsche taal voor de rechtbanken geregeld werd, roept de dichter uit:

La justice, soleil du monde moral, darde
Dans le ciel des Flamands déjà ses premiers feux.
Sceptique! ouvre l'oeil et regarde:
Le juge est vaincu par le barde!
La loi comprend enfin la langue des aïeux!

Zooals de lezer uit de bovenaangehaalde brokstukken van het werk '*La Rénovation flamande*' heeft kunnen zien, is het waardig, met aandacht gelezen te worden. De verzen zijn vloeiend, de stijl is krachtig en boeiend, het geheel strekt den dichter tot eer. Moge zijn werk door velen gelezen worden en de steeds franschminnende lezers aansporen, ook eens kennis te maken met onze Vlaamsche schrijvers, waaronder zoovele talenten schitteren. Dit is de hartelijke wensch, welken wij den dichter aanbieden.

Antwerpen.
P.V.

Over de stralende warmte.

De *warmtestralingskracht* der lichamen schijnt afhankelijk te zijn van den aard hunner vlakte, en is des te kleiner naarmate deze vlakte meer glad is.

Om zulks te bewijzen, doet men de volgende proefneming. Men neemt een vierkantig metalen bakske, waarvan een der buitenvlakten zeer glad is, terwijl de andere verscheidelijk ontglansd; zijn men plaatst dit bakske, met warm water gevuld, voor eene terugstralende holle vlakte, op eenen afstand van drie tot vier voet, en tusschen deze beide voorwerpen plaatst men den bol van eenen warmtemeter van Leslie;

alsdan bemerkt men, dat de gladde vlakte aan den warmtemeter minder warmte overbrengt dan die welke ontglansd zijn. Dit schijnt daardoor veroorzaakt te zijn dat ontglansde vlakten meer uitgestrektheid hebben dan die welke zeer glad zijn. De kleur der stralende vlakten oefent eenen zekeren invloed uit op de hoeveelheid der stralende warmte.

D^{r}. F.-J. MATTHYSSENS.

Nog eene kunstramp.

Op 18 April ontstond er in de woning van den heer L.C. Lemmé, op de Meir, te Antwerpen, een brand, welke, zoo het schijnt, zijnen oorsprong had genomen in de kantoren, beneden; het vuur zette zich voort aan het eerste verdiep, wat de vernieling der volgende schilderijen voor gevolg had:

AGRASSOT. Tafereel.

H. BOURCE. *Kinderen op den oever van de zee.*

CARELLI. Drie waterverfschilderingen.

P.J. CLAYS. *Zeestuk.*

L. DANSAERT. *Muziekpartij.*

NIC. DE KEYSER. *De Zomer* en twee portretten.

AD. DILLENS. *De schaatsenrijdster.*

J. GOUPIL. *Nieuws van den oorlog.*

A. HULCK. *Het Haarlemmermeer*, gekomen uit de verzameling van wijlen A.F. Van Geetruyen, te Antwerpen verkocht in Juni 1872 en toegewezen aan den heer P.E. Nicolié, voor 1300 fr. (Zie de *Vlaamsche School* 1872, blz. 88.

JACOB JACOBS. *Gezicht uit den Oosten.* Werd door den meester geschilderd in 1844, voor den heer Rucker, consul der Hanzesteden te Antwerpen, die het bij testament vermaakte aan mevrouw C.L. Lemmé.

Waterval in Noorwegen, prijkte in 1870 op de Antwerpsche driejarige tentoonstelling en werd daar aangekocht door mevrouw C.L. Lemmé.

B.C. KOEKKOEK. *Landschap.*

H. LEYS. *Het welkom*, zijnde het model van het vierde deel der muurschilderingen uit des schilders eetzaal in zijne woonst te Antwerpen en waarvan wij een deel in plaat gaven in 1860, blz. 81. Dit tafereel werd door den meester voltooid in Juli 1862 en prijkte dat jaar op de tentoonstelling te Londen; het behoorde toen aan den heer G. Couteaux van Brussel en kwam beurtelings in bezit der heeren Gambart, te Londen, J. Hollender, te Brussel en P.L. Everard en c^{ie}, te Londen. In het begin van 1874 verkocht deze laatste het aan den heer Lemmé, vóór den koopdag, welke op 25 Februari te Brussel plaats had. Het was op paneel geschilderd, 50 centimeters hoog en 76 breed.

J.G. MEYER, van Bremen. *De terugkomst van den soldaat*, tafereel dat in 1855 prijkte op de Antwerpsche driejarige tentoonstelling van schoone kunsten. (Zie ons overzicht dezer tentoonstelling in gemeld jaar, door Johan Van Rotterdam, blz. 150.)

ONBEKEND. Twee portretten.

PERLAUT EN VERBOECKHOVEN. *Landschap met dieren.*

JAN SWERTS. *Herinnering aan Italië*, welk tafereel prijkte op de Antwerpsche driejarige tentoonstelling van 1873. (Zie onzen jaargang 1873, blz. 141.) Van denzelfde, een portret.

JOS. VAN LERIUS. *De Spijt*, een uitmuntend stuk, welk des schilders meestergewrocht genoemd wordt en waarover wij breedvoerig handelden in 1871, blz. 15, benevens een portret.

E. VERBOECKHOVEN. *Landschap.*

Kroniek.

Antwerpen. - De bestiering der Antwerpsche godshuizen schrijft prijskampen uit, voor de oprichting van twee weezenhuizen en een ouderlingenhuis te Antwerpen. Alle Belgische en buitenlandsche bouwkundigen kunnen mededingen. Ieder van genoemde gestichten (het jongensweezenhuis, het meisjesweezenhuis en het ouderlingenhuis) zal het onderwerp uitmaken van een afzonderlijken prijskamp. Het staat den bouwkundigen vrij, deel te nemen aan de drie wedstrijden, of slechts aan één of twee, naar verkiezing. Het jongensweezenhuis zal opgericht worden op eenen grond, gelegen in de Van-Ballaerstraat, groot 2 hectaren 08 aren 11 centiaren; de voorgevel zal niet meer dan 100 meters breedte mogen hebben; het meisjesweezenhuis zal opgericht worden op een stuk grond van 1 hect. 50 aren 73 centiaren, gelegen in de Boomgaardstraat; de voorgevel mag niet meer dan eene breedte van 115 meters hebben; het godshuis voor ouderlingen zal gebouwd worden in de Lozanestraat, op eenen grond van 2925 vierkante meters. Voor het ouderlingengesticht zullen de plans moeten opgemaakt worden in oud-Vlaamschen (ojivalen) stijl. Voor de twee weezenhuizen is de keuze van den stijl aan den bouwkundige overgelaten. Aan ieder weezenhuis is verbonden eene gemeenteschool van ruim 600 leerlingen. Voor de twee weezenhuizen, wordt de uitgaaf door het bestuur niet beperkt, omdat er slechts eenvoudige gebouwen gevraagd worden, zooveel mogelijk met uitsluiting van alle kostbare bouwstoffen, en omdat het getal der plaatsen nauwkeurig door het programma opgegeven wordt. Voor het ouderlingengesticht mag de uitgaaf niet boven de 200,000 fr. gaan. Afgewerkte plans en bestekken in te zenden voor 1 October 1875 op het secretariaat der godshuizen, lange-Gasthuisstraat 39, te Antwerpen, waar het omstandig programma verkrijgbaar is. Prijzen: voor ieder der 2 weezenhuizen is de 1^e prijs, 2000 fr., de 2^e, 1000 fr.; voor het ouderlingenhuis, 1^e prijs, 1000 fr., 2^e, 500 fr. De ontwerper van het plan, bekroond met de eerste premie, zal kunnen gelast worden met de uitvoering der werken, indien het bestuur het goed vindt. In dit geval, zou er hem als honoraria, onkosten van toezicht en bureelhouding, en voor alle andere onkosten, 5% toegekend worden van het bedrag van het bestek. Nochtans wordt in dit geval de toegekende premie afgetrokken van het honoraria.

- De volgende schilderijen van het museum gaan hersteld worden: n^r 393-395. vleugelschilderij van Van der Weyden, *de zeven heilige sacramenten;* n^r 310, het portret van Adriana Perez, de vrouw van Nicolaas Rockox, door Rubens; n^r 308, het portret van Rockox, door Rubens. (Zie over den toestand dezer stukken de *Vlaamsche School*, 1868, blz. 195 en 200.)

Buitenland.

Parijs. - De Amerikaansche, Engelsche en Nederlandsche vrouwen vinden navolgsters in Frankrijk. Zekere Mev. Bres heeft haar laatste examen afgelegd als geneesvrouw en heelmeesteres. Er wordt aangestipt, dat zij is de eerste vrouw in Frankrijk aan wie het geneeskundig diploma door de faculteit wordt uitgereikt. Volgens wordt gemeld, zou haar van wege den sultan van Turkije aangeboden zijn, zich te laten verbinden aan zijnen harem, als geneesmeesteres en was haar, als zoodanig, eene jaarwedde van 40,000 (?) fr. toegedacht, onder voorwaarde evenwel, dat zij nooit den harem zou verlaten. Mevr. Bres moet dit hebben afgewezen, doch zou zich desniettemin

gaan vestigen in Konstantinopel en zulks wel voornamelijk met het oog op de voordeelen die de behandeling der Turksche vrouwen haar laat verwachten.

Geneve. - Een tempeest, vergezeld van zwaren hagelregen, eden 7^{n} Juli over deze stad losgebarsten, heeft belangrijke schade

veroorzaakt aan het Rath-museum, doordien al de platte dakramen verbrijzeld werden. Twee en twintig schilderijen kwamen dien ten gevolge in slechten staat. Eenige werden slechts doornat; anderen werden door de ongemeen groote hagelbollen doorboord. Zoo zouden in eene schilderij van de la Rive niet minder dan 15 gaten gemaakt zijn, waartusschen sommige van zoo grooten omvang, dat men er de vuist doorsteken kan. Een meesterstuk van Calame, *Handeck*, bevindt zich tusschen de sterk beschadigde schilderijen, benevens, onder meer andere oude schilderijen, *Davids overwinning*, van Domenico Zampieri.

Venetië. - De Duitsche landschapschilder Karel Reichardt heeft in deze stad muurtapijlen ontdekt, vervaardigd naar de zes groote tafereelen van Rubens, voorvallen uit de laatste dagen van Decius Mus voorstellende, en berustende in het Lichtenstein-musaeum te Weenen.

Praag. - In October zal hier de eerste steen van een paleis voor schoone kunsten worden gelegd.

- Eene kapel der Praagsche hoofdkerk gaat voor rekening van de graven Clam-Martinitz en Waldstein en het genootschap *Kunstverein* versierd worden met muurschilderingen, welker uitvoering is opgedragen aan den heer Sequens, oudleerling der Antwerpsche academie.

Sterfgevallen.

A.G. RAMBERG, de befaamde schilder van *Het hof van Frederik II van Hohenstaufen te Palermo* en zoovele andere tafereelen, en die zich buitendien een onsterfelijken naam verwierf door de platen welke hij teekende voor gedichten van Schiller, Goethe, Voss en anderen, waartusschen *Didon*, *Laura aan de piano*, het *Punchlied*, *Herman en Dorothea*, *Louiza,* enz., wereldberoemd zijn, is den 5^{n} Februari overleden. Hij werd geboren te Weenen op 4 September 1819. Te Weimar en te Munchen was hij beurtelings als leeraar aan de academieën verbonden. Het was zeer tegen den zin zijns vaders, veldmaarschalk in Oostenrijkschen dienst, dat Ramberg schilder werd. In 1840 ontliep hij de hoogeschool van Praag, waar men hem had laten inschrijven als student.

PETER-CHRISTIAN SKOVGAARD, landschap- en portretschilder, geboren in 1817, in een dorp van het eiland Seeland (Denemarken), is te Kopenhagen, waar hij leeraar was aan de academie, overleden.

J.G. PUBLIAN, tusschen wiens beste schilderijen worden vermeld gezichten van de *St.-Nicolaaskerk te Gent* en op de *Vaart te Mechelen*, is te Dusseldorp overleden op 4 Maart. Hij werd geboren te Meissen in 1809.

RICHARD ZIMMERMAN, de jongste van het gekende kunstlievende dubbele broederenpaar, een der uitstekendste schilders van de hedendaagsche Duitsche school, is overleden. Hij werd geboren te Zittau in 1820.

THEODOOR VAN BEVER, stadsingenieur te Antwerpen, is aldaar overleden den 29^{n} Maart; hij werd geboren te Ath, den 29^{n} Mei 1821. 't Was onder zijne leiding, en volgens het naar hem genoemde plan (het plan Van Bever) dat de in 1865 begonnen vergrooting van Antwerpen werd uitgevoerd. De overledene was oud-kapitein van

de genie 1e klasse en een bekwaam ingenieur. Hij werd den 2n April onder een grooten toeloop ter aarde besteld op het Kiel.

ERNEST MULLER, die met goeden uitslag maar luttel bijval als beeldhouwer en schilder werkzaam was en ten laatste den beitel en het penseel tegen de pen van kunstcriticus verwisselde, is, na een zwervend leven, den 20n April te Dusseldorp in het protestantsche ziekenhuis overleden, oud 52 jaren. Hij was een man van uitstekende bekwaamheid. Gottingen is zijne geboorteplaats.

De heraldieke versiering der Antwerpsche beurs.

Op 2 Augustus 1858, verbrandde de Antwerpsche beurs, welke ten jare 1531, op last van het stadsbestuur, naar de teekeningen van den befaamden bouwmeester Dominicus de Waghemakere door de gebroeders Adriaan en Peter Spillemans was opgericht. Na lange beraadslagingen besloot de gemeenteraad, in zijne zitting van 28 October 1868, het oude wereldberoemde handelslokaal volgens de plannen van den bouwmeester Jos. Schadde te herbouwen. De werken werden begonnen ingevolge bevel van 9 Januari 1869.

De oude beurs(1) was op verscheidene plaatsen met wapenschilden versierd; zooals ik de eer had aan het stadsbestuur bij brieve van 17 Mei 1870 te herinneren, bevatte de gevel der Twaalfmaandenstraat oudtijds het volle wapen van keizer Karel, vergezeld van de kolommen gezegd van *Hercules*. Hooger zag men de twee griffoenen van het keizerrijk, elk een schild houdend; lager, in een schild, het kruis van Burgondië. Rechts, den leeuw met het wapen van Spanje en den wildeman met het wapen van het markgraafschap des H. Rijks; links, den griffoen met het wapen van Oostenrijk, en de wilde vrouw met het schild van Antwerpen.

Op de pilaren waren drie blazoenen gebeiteld, versierd met de *kroon* van Spanje, den *leeuw* van Brabant en de *rozen*

van Antwerpen, voorstellende de drie takken van het bestuur: het koninkrijk, het hertogdom en de stad.

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1857, bladz. 165.

Op twee kolommen zag men de volgende schilden, waarvan

de bediedenis onbekend is, doch die, naar allen schijn, in verband staan met den bouwmeester der beurs, den vermaarden Dominicus de Waghemakere, een kunstenaar over wien ik reeds eene levensschets in het licht gaf.(1)

De bouwmeester der heropgerichte beurs, die al het belang begreep welke eene heraldieke versiering voor een geschiedkundig gebouw oplevert, had, in het nieuwe lokaal, gansche rijen van schilden voorbehouden, waaraan de oudheidkunde eene beteekenis zou geven. Volgens eene door hem ingeleverde aanteekening, waren er niet min dan 344 blazoenen met heraldieke kenteekens te versieren, te weten: 119 wapens voor het platte dakwerk; 32 dubbele wapens voor het glazen dak; 40 voor de zijkanten van het glazen dak; 56 voor de bogen op het 1e verdiep; 84 voor de vensters der galerij op het eerste verdiep; 6 voor de kansels; 7 voor de buitengevels.

De bouwmeester had doen opmerken, dat, in plaats van eenvormige versieringen voor de vier bogen van het dakwerk te bezigen, hij aldaar de zinnebeelden had voorgesteld der verschillende koopwaren welke ter beurs worden verhandeld. Zoo vertoonde de eerste halve boog den wijngaard en de tabak, de tweede, de suiker en het katoen, de derde, de koffie en de thee, de vierde, de rijst en het graan; tusschen deze versieringen was er eene ruimte gelaten, om aldaar, zooveel mogelijk, de wapens voor te stellen der neringen die met elk handelsvak in betrekking stonden.

Het stadsbestuur onderzocht de zaak, en op 13 Februari 1869 verzocht het mij, voorstellen voor de ontworpene versiering te doen. Door deze uitnoodiging vereerd, antwoordde ik onmiddellijk, dat ik, zooals vroeger voor de opluistering der zaal door baron H. Leys ten stadhuize versierd, gelukkig zou zijn mede te werken tot het uitvoeren van een ontwerp dat te gelijker tijd met de geschiedenis der stad en met die der kunst in verband stond.

De mij toevertrouwde taak was vrij moeielijk, want, ofschoon ik, na lange nasporingen, er in gelukt was, voor de *Histoire de la ville d'Anvers*, door den heer Eug. Gens, en de zaal Leys, een aanzienlijk getal wapens van ambtelijke collegiën, gilden en ambachten te vergaderen, bleven er nog talrijke kenteekens van nationale instellingen op te sporen, die door den loop der jaren en vooral door onachtzaamheid zoek waren geraakt.(2)

Na op 22 December 1871 de schets van de binnengevels der beurs te hebben ontvangen, had ik, op 9 Januari 1872, de eer, mijn ontwerp van versiering aan het schepenencollege voor te leggen. Gelijk ik reeds, in een schrijven van 14 November 1870, had doen opmerken, moest deze versiering, naar mijn inzien, een *geheel* uitmaken, dat de *geschiedenis van den Antwerpschen handel en van onze scheepvaart zinnebeeldig voor zou stellen.*

(1) *Bulletins des Commissions royales d'art et d'archéologie. T. IX, p.* 429.

(2) Zie onze verhandeling over de *Blazoenen der gilden en ambachten van Antwerpen*, opgenomen in het tijdschrift het *Taalverbond*, 1853-1854, onze brochure: *Blasons des Gildes et des corps de Métiers d'Anvers*, in 1861 verschenen, in de bovenaangehaalde *Histoire d'Anvers*, par Eug. Gens, p. 250.

De beurs, zegde ik, werd in 1531 ingehuldigd en volgens het alsdan door het magistraat geplaatst opschrift, *ten dienste der kooplieden van alle volkeren en van alle talen*, opgericht,[1]

Het verleden der beurs in acht genomen, had ik de eer voor te stellen, langs de Beurzestraat[2] het rijkswapen van 1531, alsook het schild van het markgraafschap des H. Rijks te laten beitelen. Als herinnering aan de herbouwing, zou men op den gevel der Twaalfmaandenstraat het Belgisch rijkswapen gezamenlijk met het schild van Antwerpen plaatsen. De gevel der Israëlietstraat zou met het algemeen handelswapen worden versierd; die der Clarastraat bevat geene plaats voor blazoenen bestemd. Op den binnengevel van het gebouw zou men, op de eerste gaanderij, de wapens der handeldrijvende volkeren in 1531, en boven de bogen, de wapens der handeldrijvende volkeren van het huidige tijdstip stellen. In het dak, de zinnebeelden der verschillige handelstakken, omgeven van de kenteekens onzer handelsinrichtingen, en de schilden der Antwerpsche handelsneringen, welke, het zij in het voorbijgaan gezegd, zoowel tot het vroegere als tot het huidige tijdvak behooren.

Daar de wapens in het dak gehangen, langs beide zijden zichtbaar zijn, zouden de voor te stellen kenteekens op zulke wijze worden gerangschikt, dat men, langs den kant der Beurzestraat, de blazoenen zou zien welke tot de XVIe eeuw behooren, terwijl men langs den kant der Twaalfmaandenstraat de schilden zou in oogenschouw nemen welke thans worden gebezigd.

In zitting van 27 April 1872, keurde de Gemeenteraad mijn ontwerp goed, en bij brieve van 2 Mei, verzocht mij het schepenencollege mij zoo spoedig mogelijk met de uitvoering daarvan bezig te houden.

Achtervolgens leverde ik het verlangde getal wapens, welke in twee groepen kunnen verdeeld worden, te weten: die welke

(1) Dit opschrift, thans op de beurs hersteld, luidt als volgt:

S.P.Q.A.

In usum negotiorum cujuscumque nationis ac linguae urbisq. adeo suae ornamentum anno M.D.XXXI a solo extrui cur.
D. Arnoldo vanden Werve, eq., Arnoldo Schoyte, coss. D. Gerardo vanden Werve, Eq., Guilielmo van Lyere, Philippo de Cotereau, Arnoldo Schoyte, Gabrielle Triapain, Guilielmo van Ymerseele, Guilielmo Draeck, Rutgero van Doren, Nicolao van der Heyden, Joanne van Crombach, Henrico van Etten, Adriano Happaert, Adriano Vledinckx, Petro van Halmale, Mr Carolo de Reniale, Jacobo de Brimeu, scabinis Joanne de Keysere, Guilielmo van der Ryt, Francisco Ballinck, Joanne de Keysere (juniore), a secretis.
Mr Dominicus de Waghemakere expl.
Adrianus et Petrus Spillemans, fratres, construxerunt.

(2) Mijn eerste voorstel was, de wapens der XVIe eeuw aan den kant der Twaalfmaandenstraat, en die van het huidige tijdvak aan den kant der Beurzestraat te plaatsen.

betrekking hebben met het tijdstip der opbouwing der beurs, in 1531; en die welke in verband staan met het huidige tijdvak.

Slaan wij eenen oogslag op de beide afdeelingen.

I. *Tijdvak der opbouwing der beurs in* 1531.

Wanneer men de beurs binnenkomt langs de Israëlietstraat, ontmoet men, in het bovengedeelte van den voorgevel, eene plaats bestemd voor het *volle wapen van keizer Karel*, regeerend vorst op het tijdstip der opbouwing der beurs; lager, boven de inkoompoort, het schild van het *markgraafschap des H. Rijks*, omgeven van den krans van *acht* rozen, voorstellende de *privilegiën* van Antwerpen, en ondersteund door twee leeuwen als schildhouders; boven het wapen, de keizerlijke kroon, welke Antwerpen op dit tijdstip, door eene bijzondere vergunning, het recht had te voeren,[1]

De beurs binnentredende, valt het oog op de wapens, welke het dakwerk versieren: zij zijn ten getale van 16 en vertoonen de oudere handelsinstellingen onzer stad, van af het oprichten der beurs in 1531 tot aan den inval der Franschen in 1794; zij stellen voor:

1° Het *magistraat* van Antwerpen: van keel met de Burcht van zilver, de middeltoren, voorzien van twee banieren van zilver met twee handen van keel;

2° Het *ammanschap* van Antwerpen: van zilver met het gekroonde wapen van het markgraafschap des H. Rijks, omgeven van de kroon van acht rozen, de privilegiën van Antwerpen voorstellende, en rustend op twee roeden van het gerecht in St.-Andrieskruis geplaatst;

3° De *lakenhal:* van zilver met den linkerkant van keel, omkranst van twee bloeiende roeden van sinopel;

4° De *peismakers:* van zilver met de rechterhand van keel, omkranst met eene eikenkroon van sinopel, gebonden van keel, de eikels van goud;

5° Het *consulaat van Portugal*, gerecht door de *Costumen* van Antwerpen erkend: het wapen van het koninkrijk Portugal.

6° De *vrije scheepvaart:* van zilver met de roode roos der privilegiën van Antwerpen;

7° De *merceniers*, als vertegenwoordigers van den groothandel: van azuur, met het hoofd gelijmd van sinopel; hierop eene balans van goud;

8° De *reeders* of de *zeevaart*: van zilver met de rozenkroon der privilegiën van Antwerpen; in het middenpunt, een schild van sinopel met twee ankers van zilver in St. Andrieskruis geplaatst;

9° De *waterstaaat:* van goud met den anker van sabel, paalsgewijs geplaatst; hierboven de keizerlijke kroon;

10° De *keizerlijke admiraliteit:* van zilver met twee ankers van sabel in St. Andrieskruis geplaatst; het gekroonde wapen van het keizerrijk in middenpunt over alles heen;

(1) Toen, in de XVII[e] eeuw, dit voorrecht door den wapenheraut Albert de Lanay werd betwist, deed het magistraat uitschijnen dat het oude stadswapen, door schildhouders ondersteund op de gevels der noord-, oost- en zuidzijden der beurs was gebeiteld.

11° Het *loodswezen:* van sinopel met den anker van zilver, paalsgewijs geplaatst; hierop in middenpunt, een schild van goud met het vlammend Burgondisch St. Andrieskruis, in natuurlijke kleur;

12° De *havendienst:* van sinopel, met het anker van zilver, paalsgewijs geplaatst; hierop het gekroonde wapen van het markgraafschap des H. Rijks, in middenpunt;

13° De *munt van Brabant*, gevierendeeld: l en 4 van sabel, met den leeuw van goud, getongd en geklauwd van keel, 2 en 3 van zilver met den leeuw van keel, getongd en geklauwd van goud;

14° De *assurantiemakelaars:* van sinopel met den slangestaf, waarboven de Mercuriushoed, paalsgewijs geplaatst, en vergezeld van twee ankers van zilver in St.-Andrieskruis geplaatst; hierop, in middenpunt, het stedelijk wapen van Antwerpen;

15° De *schippers:* van zilver met het schip van natuurlijke kleur, varend in water van azuur en zilver, de mast en achtersteven versierd met den Antwerpschen wimpel, en de vlag met het wapen der stad;

16° De *Oostindische maatschappij*: van goud, met het vlammend Burgondisch kruis in natuurlijke kleur, elke knoestige stok voorzien, aan de uiteinden, van een drieblad van sinopel.

Na deze groote instellingen, die eertijds de grondvesten van den Antwerpschen handel uitmaakten, moesten noodzakelijk de gilden en ambachten plaats vinden, die van hen voortsproten of afhankelijk waren. Gelijk wij hooger hebben gezien, had de bouwmeester voor de kenteekens dezer vereenigingen eene plaats bestemd tusschen de ijzeren dakversieringen welke achtervolgens den *wijngaard*, de *suiker*, de *koffie*, de *rijst*, de *tabak*, het *katoen*, de *thee* en het *koren* of *graan* voorstellen.

(Wordt voortgezet.)

P. GÉNARD.

Vlaamsche schrijvers der onde hoogeschool van Leuven. VIII. Jacob Janssoon alias Janssonius,

geboren te Amsterdam, in 't begin van September van 1547 (zie Paquot, v. 196), was een beroemd doctor en leeraar van godgeleerdheid. Hij overleed den 30n Juli 1625 in den ouderdom van 78 jaren. Men gist, dat hij hielp bezorgen de nieuwe uitgaaf van den Nederduitschen bijbel, door Nic. Van Winghe, die, in 1599, te Antwerpen, bij Jan Mourenthorf het licht zag en genoemd wordt *den Bybel van Loven*, omdat eenige Leuvensche hoogleeraars Van Winghe's overzetting, volgens de verbeterde uitgaaf der Latijnsche vulgata, uit de Vatikaansche drukkerij gekomen in 1592, 1594 en 1598, hadden nagezien en verbeterd. Zeker is het, dat Janssonius, de oom van den beruchten Cornelius Jansenius, bisschop van IJperen, in zijne moedertaal opstelde '*T Proces van Melchisedech*, *by aenspraecke*, *antwoorde*, *replijcke ende duplijcke*, *gheinstrueert*, *ghefurnieert ende in staat ghesteld by Jacob Janssonius. In 't licht ghebracht door F. v. C. Loven*, *Geeraart Rivius* 1618, *in*-16. - Dit boekje is gericht tegen een calvinistischen dominé, die de leering der kerk nopens het allerheiligste en de mis had aangerand.

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

Tachtig Jaar Geleden.

AAN MIJNE ECHTGENOOTE.

U, die mij boven alles dierbaar zijt,
Aan u zij dit verhaaltje toegewijd,
Het werd voor vele jaren reeds geschreven;
Maar bleef tot heden toe onuitgegeven.
Waarom? - Ik weet het niet; doch 'k geef het nu,
Als een klein eerbewijs van mij aan u.

I. Vrede en Liefde.

Er ligt een dorpken, lief en frisch,
In Vlaandren's vruchtbaar oord,
Waar 't veldwerk vol genoegen is,
Want mildlijk brengt het voort.
Het torenhaantje rijst omhoog,
En lokt als 't ware u aan;
Maar hoe het dorpje ook heeten moog',
Zijn naam is mij ontgaan.

Daar stond, voor omtrent tachtig jaar,
Een huisje met een tuin;
Doch vruchtloos zocht ge er heden naar,
't Ligt alles lang in puin.
Jacoba woonde er in dien tijd,
Een lief, aanvallig kind,
Door 't gansche dorpken, wijd en zijd,
Van iedereen bemind.

Lief was zij als een bloem op 't veld,
Die bloeit in al haar pracht,
Een maagd, die achttien jaren telt,
Met kaakjes rond en zacht.
Fijn, glanzend was heur golvend haar,
Heur blik waar deugd in glom,
Verried het stil genoegen, waar
Heur reine ziel in zwom.

Wanneer zij Zondags, gul en blij,
Getooid ter kerke ging,
Schonk menig jongling van ter zij
Haar zijn bewondering.
Schoon was ze als zij daar biddend zat,
Gelijk een engel Gods!
En needrig als 't viooltje, dat
Verborgen is in 't mosch.

En als 't in dorpken kermis was,
Bleef zij niet lang alleen,
Dan kwam het Paaschkleed uit de kas,
Ten smaak van iedereen.
Het ging haar goed, het stond haar wel,

Vooral in 't oog der jeugd,
En zij sprong op bij 't vedelspel,
In uitgelaten vreugd.

Geen jongeling die, in zijn ziel,
Haar niet tot bruid verkoos,
Geen, wien het meisje niet beviel,
Zoo lief, zoo schuldeloos;
Zij was de koningin van 't feest,
De bloem der maagdenrei,
Zoo needrig en zoo rein van geest,
Als 't bloempken in de wei.

Maar onder allen was er een,
Die door zijn minbetoon,
Heur hartje zacht te ontroeren scheen:
't Was Wouter, buurmans zoon.
Als kind had hij met haar gespeeld,
Haar zocht hij immer uit;
Thans had hij graag zijn lot gedeeld
Met Coba tot zijn bruid.

Eens sprak hij, vol schroomvalligheid:
‘Jacoba, wees de mijn.’
En dan had zij ronduit gezeid,
Hem een vriendin te zijn.
Sinds minde zij den jongen man
Gelijk haar hoogste goed,
Zooals een maagd beminnen kan,
In d'eersten liefdegloed.

De knaap was struisch en kloek gebouwd,
Maar minlijk, zacht van aard,
Hij was pas twintig jaren oud,
En wel haar liefde waard;
Gezondheid blonk op zijn gezicht,
Hij vond in 't werk zijn loon,
Altijd verslaafd aan deugd en plicht,
Oprecht een boerenzoon.

Had hij een enkel uurtje vrij,
Na d'afgedane taak,
Dan zocht hij aan Jacoba's zij
Zijn eenigste vermaak.
Men zag hen somtijds wandlen gaan,
Steeds arm in arm gehecht;
Wel keek hen menig landman aan,
Doch niemand vond het slecht.

Of was het weder koud en guur,
Dan zaten ze aan den haard,
Te zamen bij het koestrend vuur,
In 't huisgezin geschaard.
Dan was 't verhaal hun wellekom
Van vaders vroegste jeugd,
En al te snel vloog d'avond om,
In schuldelooze vreugd.

Bij 't heengaan zoende hij zijn bruid;
Maar 't duurde soms wat lang,
Trok zij haar hoofdje ook achteruit,
Het scheen toch tegen dank!
‘Kom, liefje, sprak hij, nog een zoen,
Kom, engel lief, nog een.’
Het meisje liet den schalkert doen,
En zei niet ja of neen.

Zoo leefden zij reeds dag en jaar;
Nu was 't bepaald: hij zou,
Na Paschen, voor het echtaltaar,
Haar krijgen tot zijn vrouw.
Maar ach! hoe nietig is 't geluk,
Hoe ijdel ons genot!
Vaak wijkt de vreugd voor leed en druk,
En 't hachelijkste lot.

II. Oorlog en verwoesting.

't Was in den tijd dat Oostenrijk
Den schepter zwaaide in 't land,
De vorst gaf soms van willkeur blijk,
Straks vond hij wederstand.
Want keizer Joseph's laatst bevel
Bracht onrust wijd en zijd,
De boer zei huis en ploeg vaarwel,
En toog ten ‘heilgen’ strijd.

‘Te wapen! Op! Kom naar 't gevecht!
Voor vrijheid, have en goed!
De dwingland trapt ons burgerrecht
Baldadig met den voet!
Weg 't ondier dat de vrijheid moordt,
De despoot moet van kant!’
Die oproep klonk van oord tot oord,
Door 't gansche vaderland.

En jong en oud en klein en groot,
Van uren verre in 't rond,
't Snelde al tot Heintje van der Noot,
De stichter van 't verbond.
Wel kostte 't scheiden van zijn bruid
Aan Wouter meengen traan;
Maar toch hij bleef niet achteruit,
Hij gespte lemmer aan.

Er was een klein, maar moedig heir
Welhaast te been gebracht,
Het velde 's keizers leger neer,
Verdreef zijne overmacht.
De vijand week van dorp tot stad,
Van stad tot dorp steeds voort,

Vervolgd, verjaagd en afgemat,
Maar heet op wraak en moord.

Aan Wouter's dorpken staat hij pal,
Door zucht naar buit gestijfd;
't Is daar dat 't lot beslissen zal,
Wie overwinnaar blijft.
Der patriotten tal is kleen,
Doch groot zijn zij door moed,
Zij kennen angst noch vreeze, o neen!
Maar dorst naar 's vijands bloed.

Wild voelde Wouter 't harte slaan,
Beangstigd voor zijn bruid:
‘Gezellen, roept hij, komt, valt aan!
Gezellen, thans vooruit!’
Zij rukken voort met woest geweld,
Terwijl hun geestdrift klom,
Er werd geene overmacht geteld;
Zij slaan door 's vijands drom.

Zij slaan er door in wild gevecht,
Hun bloed bespat den grond,
Een handvol dappren staat nog recht;
Al de andren zijn gewond.
In 't dorpken wijken ze achteruit;
Elk huisje wordt bezet,
Waaruit een kogelregen fluit,
Die menig hoofd verplet.

't Kanon des vijands vlamt en braakt
Vernieling t'allen kant,
En menig huisje schudt en kraakt,
En staat welhaast in brand.
Meedoogenloos wordt iedereen
Vermoord, die 't dorp ontvlucht;
Doof is de vijand voor 't geween,
Hoezeer men smeekt en zucht.

Jacoba's huisje ook stond in vlam,
Waar Wouter, zwaar gewond,
Met moeite eene schuilplaats zoeken kwam
En zijn geliefde vond.
Hij kon niet vluchten voor 't gevaar,
Zij wou hem in den nood
Alleen niet laten; 't jonge paar
Vond daar een wreeden dood.

Allengs verdween het krijgsgedruisch,
De strijdlust was bekoeld,
Toen werden van 't verbrande huis
De puinen omgewoeld;
Daar vond men de offers van de min,
Twee lijken, dicht bijeen,
Waarvan het een nog 't ander, in
Den dood, te omhelzen scheen.

J. STAES.

Antwerpen.

Een Doodendans van Geeraard van Wolsschaten. Vervolg van blz. 95.

4. Hier slaat de afzichtelijke dood de trom voor de JONG GEHUWDEN. De dichter schildert af, hoe het er nog al dikwijls toegaat in de verkeeringen. Zoolang alles in vrede blijft, heeft de minnaar geene lofwoorden genoeg om zijne geliefde op te hemelen:

> Die, opgedreven door de min,
> Zijn bruid noemt lief, vrouw, koningin,
> Meesterse, een engel, tortelduif,
> Princesse, suikerzoete druif.....

maar komt er eene onweerswolk tusschen beide gedreven, dan verandert de toon van het lied:

> Maar als hij een blauw schene schropt,
> Dan is de maagdenlof gestopt.
> Dan is zij wreed en obstinaat,
> Dan is zij hard en wonder kwaad;
> Dan is 't een booze vijandin,
> Oneerbaar, kwellijk, een zottin;
> Dan is zij moedig, schuw en trotsch,
> Een ijzeren hart, een steenen rots;
> Dan is zij stuur, bot, nooit voldaan,
> Hoevaardig, wild, een wederhaan.....
> .....
> En waarom is de meid niet heusch?
> Omdat hij 't slot krijgt voor den neus,
> Omdat men hem zijn paspoort schrijft.

Geen schijn van oneenigheid is er bij het paar, door den teekenaar ons voor oogen gesteld. Blijmoedig en hoopvol zijn zij de huwelijksbaan ingetreden, wanneer helaas! de dood reeds den aftocht slaat naar de eeuwigheid. - De gewetensvolle kwijting der huwelijksplichten is de heilzame leering welke de gedachte des nakenden doods den gehuwden voor oogen brengt. ‘Gelukkig huwelijk, zegt de schrijver in zijne naïeve taal, dat zoo eenvormig van zin is, alwaar de liefde zoo toegestrikt is, dat zij van elkander niet scheiden; ter contrarie, ongelukkig, ja vermaledijd huwelijk daar men om *kloppersboonen* gaat, daar het *preutelpastijken* met het *zuur sausken* op den disch komt, daar men tot *vuistjes* om klein bier loopt. Ik meen dat het in dat huis zoo rookt dat de markgraaf van Antwerpen dat zelf niet en zou kunnen verdragen: want zulk een rook is met *krabben* gemengd.’

Na de afschildering van een slordig huisgezin, sluit de schrijver met de wijze les van spaarzaamheid den echtgenooten voor te houden:

> Die hem wacht van overdaad,
> Gaat niet boven zijnen staat,
> Wacht van 't spelen met de kaart
> En zijn lekker bakhuis spaart,
> Let op huis en op zijn goed

Is een heer in zijn gemoed.

5. DE MEERSMAN of marskramer, met koopwaren beladen, is op weg naar de jaarmarkt, en wordt op de baan door den dood aangerand. Wanhopige pogingen spant hij in om zich los te rukken uit de klauwen van zijnen aanvaller, edoch 't is ijdele moeite. Alles moet hij afleggen en mede vertrekken:

De kramer met beladen mars
Wordt hier getrokken over dwars,
De wandelaar van 't platte land
Die wijst zijn jaarmarkt met de hand
Daar hij geschikt had voorts te staan,
Maar hij en kan niet voorder gaan.
De dood die vat hem met de mouw
Dat hij zijn stoffen laten zou.
Houd, kramer, zegt zij, houd mij stil,
Men roept nu niet meer: kam en bril,
Lantaren, potten, blaasbalg, lap...

Niet alleen het ongeval van den marskramer, maar nog menige voorbeelden aan de geschiedenis ontleend bewijzen, hoe ongestadig en wankelbaar de fortuin is. Gedurig draait het rad en brengt weder omlaag die voor een oogenblik ten toppunt waren gestegen. Eene dwaasheid is het dus, van op iets anders te betrouwen dan op de deugd, die alleen aan de wispelturigheid der fortuin niet onderworpen is, en grootere dwaasheid van ijdele kasteelen in de lucht te bouwen. Margrietje's ongeval komt deze laatste bewering bevestigen:

Laatst op eenen tijd geviel
Dat Margrietje van het Kiel
  Had wat zoete melk te koopen.
- 't Vrouwtje, door een gril in 't hoofd,
Werd voor kindsch of zot geloofd,
  Was haar moer te vroeg ontloopen. -
Grietje sprak haar dochter aan:
Lieve Lijntje, blijf wat staan,
  'k Heb zooveel u te vertellen.
Als dit melksken is verkocht,
- Had ik in mij zelf gedocht, -
  Dat op renten uit te stellen.
Beter komt mij in den zin
Dat ik koopen zal een hin
  Die ons eierkens kan leggen.
Daar een hindjen opgebroeid
En de kiekskens voorts gegroeid
  Dan heb ik al wat te zeggen...
Zoo ik deze kiekskens markt,
Dagelijks ik rijker werd.
  't Geldje, dat zal ik ten halven
Eerst besteden aan een zwijn.
Daarna zal 't een koeke zijn,
  Dat zal alle jaren kalven.
Als ik mijnen grooten stal
Dus vol beesten hebben zal,
  Dan zal ik niet langer beiden
Of ik koop een goeden pand,
Twintig bundren korenland
  En ten minste zooveel weide.
Lijntjen, als ik ben zoo rijk
Zal ik u ten huwelijk
Aan des schoutes zoon besteden.
Zoo dit Grietje had gezeid,
Zij van haren melkpot scheidt
  Is wat achterwaarts getreden.
Zij vat Lijntje bij der hand,
Huppelt licht op in het zand,
  Wil een groote zaak gaan kansen.
Lijntje, zegt zij, kloek van geest,
Dus op uwe bruiloftsfeest
  Zullen wij te samen dansen.
Ziet, zij dansen overhoop,
Stieten om den aarden stoop
  Daar zij zonder weet in plassen.
Grietje, die werd dit gewaar,
Maakte daar een groot misbaar,
  Vond haar spillen nu in de assche.

(Wordt voortgezet.)

Over het witten der Antwerpsche hoofdkerk.

Terwijl deze regels onder de pers gaan, is men bezig, met Onze-Lieve-Vrouwekerk op nieuw te witten. Naar aanleiding daarvan, nemen wij de volgende zeer belangrijke

bijdrage op, geteekend G.E. en ontleend aan het *Archivenboek*, uitgegeven door den zeer eerw. heer Ad. Duclos, van Brugge:

'Op den Zondag van *Septuagesima* 1695 wierd er voor de eerste maal te midden de kerke van onze lieve Vrouw, t' Antwerpen, eenen offerblok geplaatst met het opschrift:

> '*Mundate domum Domini.* Parab. II.
> Toont u miltheyt tot myn witten
> In myn eer Gods Moeder eert,
> Gij zult voor u loon bezitten,
> Meer als herte en sin u leert.'

Het schijnt dat de Antwerpenaars niet al te bereid en waren om hunne schoone kathedrale door hunne offerpenningen te helpen verknoeien, want op Allerheiligendag, nadat de heeren kanoniken de vespers der overledenen gezongen hadden, beklom de Pastor den predikstoel om bitterlijk zijn beklag te maken over de weinige milddadigheid zijner parochianen, en hij kondigde hun aan, dat hij na de zielen-Octave, vergezeld met den eenen of den anderen zijner kerkmeesters, van huis tot huis zoude rondgaan om aalmoesen in te zamelen. Verders ter oorzake van Allerheiligen, deed hij eene vergelijkenis tusschen zijne kerk en den Hemel en ging zoo verre dat hij dierf zeggen dat eene kerk om het afbeeldsel te zijn van het eeuwig Jerusalem moest wit, zuiver en klaar wezen, voordeelen die volgens hem aan de Antwerpsche kathedrale ontbraken zoolang men de oude muurschilderingen niet en zou doen verdwijnen bachten eene lage witsel. De Pater Recollet die belast was met het prediken der zielen-Octave, wierd op allerzielnuchtend genood om, na het einde der zielemis, te compareeren in de Kerkmeesterskamer, alwaar de Pastor in tegenwoordigheid van den kerkraad, hem de noodzakelijkheid uiteen deed aan het volk voor oogen te leggen, hoe grootelijks de kerk zou verbeteren door het witten en, diensvolgens, dat hij geen enkel zijner sermoenen mocht laten voorbijgaan zonder er van te spreken en zijne aanhoorders tot de mildheid aan te wakkeren. Door al dat geweld en geruchte van woorden, begon men in 't algemeen het werk te prijze; maar ook vele, volgens de getuigenis van Pater Papebrochius in 't vijfde deel van zijne *Annales Antverpienses*, keurden het volmondig af, omdat zoo menigvuldige gedenkteekens van oude schilderkunst die de muren versierden, uitgevaagd wierden. Daarenboven had men aan de kerkedeur aangeplakt, dat de huisgezinnen de graven gedenkteekens hunner voorouders moesten weghalen, maar dit was met allen niet doenelijk. De liefhebbers kloegen bitterlijk omdat men de Sacracapelle met den naasten beuk niet spaarde. De capelle was gansch vervuld, en de geheimenis van het Heilig Sacrament, in bibelsche figuren voorengesteld, was in Ultramaryn-blauw op de verguldsels afgemaald. Zulke versiering zag men nog in andere capellen, maar alles wierd door eene onverstandige handelwijze uitgewit. Men kan geene verschooning vinden in de overgroote onkosten die uit eene nieuwe schildering en vergulding zouden gesproten hebben; want men kon de herstellingen doen, naarmate dat er geld beschikbaar was; ook en spreekt dit kalkwitten niet ten voordeele van de schranderheid en van den kunstsmaak, der toenmalige pastor en kerkmeesters.

Naderhand heeft men onze-lieve-Vrouwkerk nog zoo dikwijls gewit, dat men verscheidene lagen kalk zal moeten afkrabben indien men de verloren schilderingen wilt weder vinden, Wanneer gaat men daar aan?

G.E.'

Bij wat hier voorgaat voegen wij het volgende: Sommige kapellen der Antwerpsche hoofdkerk zijn thans veelkleurig geschilderd, onder andere die van het H. Hart van

Jezus, waar men het altaar, een zeer verdienstelijk werk van wijlen F. Durlet en C. Segers, bedorven heeft,[1] Deze kapel is ook versierd met een glasraam uit de Parijsche fabriek van den heer Didron. Het glasraam door Didron, voor de Lieve-Vrouwe-kapel geleverd, is thans voor de derde maal uitgenomen. Men moest ook naar Parijs gaan om de hoofdkerk der kunsthoofdstad des lauds met geschilderde glasramen te versieren,[2] wanneer

(1) Zie *de Vlaamschs School*, 1874, blz. 132.
(2) Zie *de Vlaamche School* 1871, blz. 168; 1872, blz. 39 en 63; 1873, blz. 7 en 85.

men in Antwerpen uitmuntende glasschilders bezit, evenals te Brugge, Brussel, Gent en Méchelen. Zal de les afdoende zijn?

Het op nieuw witten der hoofdkerk is ook niet te begrijpen. De meeste schoone kerken in ojivalen stijl worden thans ontdaan van hunne kalklagen, zooals de hoofdkerk van Lier, Herenthals, Brussel, Brugge enz. Te Brugge is men de kerk veelkleurig aan 't schilderen, onder de leiding van den heer de Bethune; wat er reeds van gedaan is, ziet er prachtig uit.

Over de stralende warmte.

II. In 't algemeen is de warmtestralingskracht van een donker lichaam grooter dan die van eene lichtgekleurde zelfstandigheid. Om de warmtestralingskracht der verschillige lichamen te vergelijken, kan men zich bedienen van een metalen bakske, gelijk aan datgene bij de vorige proefnemingen (blz. 96) gebezigd, en deszelfs vlakken bedekken het zij met glas, wit of gekleurd papier, lampzwart of anderszins. Wanneer men de warmtestralingskracht van het lampzwart door het getal 100 aanduidt, is deze kracht voor de volgende voorwerpen als volgt:

Lampzwart 100. Water 100. Schrijfpapier 98. Crown-glas 90. Chinesche inkt 88. Kwik 20. Lood (blinkend) 19. IJzer (gepolist) 15. IJzer, zilver, koper 12.

De straling der warmte geschiedt niet alleen op de uitwendige vlakken der lichamen. Ingeval men eene laag vernis legt op een metalen vlak, vergroot men daardoor de stralingskracht; door eene tweede en derde laag vergroot nog die kracht. Maar deze vergrooting houdt op, wanneer de lagen eene zekere dikte beginnen te verkrijgen. De stralingskracht van een vlak is in evenredigheid met zijnen warmtegraad; een vlak op 40 graden straalt meer warmte dan eene op 20 graden, Verders is de stralingskracht in evenredigheid met de uitgestrektheid van het stralend vlak, en in omgekeerde reden met het vierkant des afstands. Aldus, indien men zich achtereenvolgens verwijdert van eenen vuurhaard op den afstand van 1, 2, 3 meters, zal de warmtegraad achtereenvolgend gelijk zijn aan 1, 1/4 1/9, enz.

D^{r}. F.-J. MATTHYSSENS.

Kroniek.

Antwerpen. - Wij roepen de aandacht van alle vrienden der muziekgeschiedenis op het onlangs verschenen derde deel van de *Documents historiques relatifs à l'art musical et aux artistes-musiciens*, door Ed. G.J. Gregoir. Wij hebben dit boek met de meeste belangstelling gelezen. Het behelst levensschetsen van een zeer groot getal muzikanten, zoo Nederlandsche als vreemde, en aangaande sommige deelt de heer Gregoir tot nu toe ongekende en zeer wetenswaardige bijzonderheden mede. In den bundel zijn bovendien eenige oude en nieuwere liedjes opgenomen, met de muziek er bij. Het gunstig oordeel, welk wij reeds vroeger in de gelegenheid waren over het werk van den heer Gregoir uit te spreken, is door de verschijning van het 3^{e} deel zijner *Documents historiques* in alle opzichten bevestigd geworden. De prijs is slechts 4 fr. Het boek is gedrukt bij De la Montagne en goed verzorgd.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen*. Op 2 Mei, en volgende dagen waren tentoongesteld: twee gezichten op Antwerpen in de XVIIe eeuw, toenmaals geschilderd door Jan Wildens; op 16-22 Mei eenige tafereelen en portretten van Gustaaf Wappers, waaraan wij een afzonderlijk artikel zullen wijden; in de eerste helft van Juli: kunstwerken van K. Ooms, A. Plumot. Verhoeven Bal, F. Gons, E. Carpentier, Linnig vader, Van den Daele, A. De Keyser, E. Quittou, L. Derickx, E. Joors, A. De Berghe, Redig, Verstrate, Deckers, H. Schaefels, Al. Wust, Verhoeven-Bal, P. Van Havermaet, P. Van der Ouderaa, C. Cap, F. Van Kuyck, G. Van Hoorde, E. Moerenhout, J. Vola, A. Elsen, P. Neukens, Linnig zoon, A. Delathouwer, B. Montgomery en Edw. Tyck, alle bestemd voor de aanstaande Brusselsche pronkzaal. Den 18^{n} waren in dezelfde maatschappij tentoongesteld: *Bedelaars te Jeruzalem*, schildering van K. Verlat en drie door Julius Pecher gemaakte borstbeelden van Victor Lagye (in brons) en van den heer J. Van der Linden en Jos. Van Lerius (in marmer).

- Jaak De Braekeleer arbeidt aan een marmeren borstbeeld van den voortreffelijken schilder L. Van Kuyck, welk de commissie van beeldende kunsten van het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* schenken zal aan de stad, om bijgezet te worden in het museum.

Lier. - Het genootschap *de Groeiende Boom* schrijft een internationalen tooneelfestival uit voor dezen winter, met de volgende prijzen: drama, 1^{e}, 100 fr., 2^{e}, 75 fr., 3^{e}, 50 fr.; blijspel: 1^{e} prijs, 75 fr., 2^{e}, 50 fr., 3^{e}, 25 fr. Voor de beste tooneelisten zijn 4 prijzen te verdienen. Het programma is op aanvraag verkrijgbaar bij het genootschap.

Brussel. - Door de koninklijke academie van België is onderstaand programma bekend gemaakt van de prijsvragen, uitgeschreven door de afdeelingen voor letterkunde en voor taalkunde: 1° Eene verklaring van het geschiedkundig verschijnsel dat het Nederlandsch volkskarakter door alle omwentelingen heen zich heeft staande gehouden; 2° Eene uiteenzetting van de middelen, door de Fransche encyclopedisten in de tweede helft der XVIIIe eeuw aangewend om van het vorstendom Luik het uitgangspunt hunner propaganda te maken, alsmede van den uitslag hunner pogingen met het oog op den invloed dien zij uitoefenden op de periodieke drukpers en op de letterkundige beweging in het algemeen; 3° Eene levensschets van Jacoba van Beieren, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen; 4° Een geschiedkundig overzicht der openbare financiën in België sedert het jaar 1830; 5° Eene verhandeling over het verschil en de overeenkomst, die de Zuid-Nederlandsche dichtkunst aanbiedt met die van andere takken van den Germaanschen taalstam, met aanwijzing van den invloed, die zij van die zijde heeft ondervonden. Voor elk dezer vragen, waarop de antwoorden tot 1 Februari 1877 worden ingewacht, wordt uitgeloofd een gouden eerepenning ter waarde van 400 fr. De tijd voor het inzenden der verhandelingen over Christoffel Plantijn (prijs de Stassart, 600 fr.), is verlengd tot 1 Februari 1876.

- 's Rijks algemeene archivaris Gachard is benoemd tot lid der wetenschappelijke academie van Buda-Pesth.

- Voor de verzameling der brieven van den beruchten kardinaal Granvelle, welke de heer Gachard voor den druk gereed maakt, werden bijdragen geleverd uit de rijksarchieven van Weenen, Turijn en Parijs (afschriften van eenige honderde brieven van Granvelle.) Tusschen de papieren der familie Farnese moeten zich 800 brieven van den kardinaal bevinden.

- Het gemeentebestuur heeft den Cirkschouwburg kosteloos ter beschikking van het Vlaamsch tooneel gesteld, te rekenen van October toekomende. Eene voorloopige commissie

heeft zich belast met het stichten eener naamlooze maatschappij voor wier rekening de schouwburg zou beheerd worden. Het maatschappelijk kapitaal is vastgesteld op 60,000 fr. en zal verdeeld worden in 1200 aandeelen van 50 fr. elk. De kwijting der aandeelen moet geschieden als volgt: 10 fr. bij het verleiden der notarieele akte en vervolgens 5 fr. per maand, tot dat een bedrag van 40 fr. zal voldaan zijn; de overige 10 fr. zullen maar gevraagd worden als 't noodig wezen zal. De aandeelhebbers kunnen 5% rente genieten. De heer Felix Van de Sande is benoemd tot bestuurder van den schouwburg. Men kan inschrijven bij de heeren Stroobant, notaris, Zuidstraat 130; S. Rooryck, Koninklijkestraat 128; professor Van Driessche, Presidentstraat 10. Wij hopen, dat de schoone onderneming der Brusselsche Vlamingen krachtig zal gesteund worden in Vlaamsch België.

Gent. - Van de prijsvragen over 1873-74 uitgeschreven door de maatschappij van schoone kunsten, werd alléén die betreffende de geschiedenis der landschapschildering als bijvak, beantwoord. De schrijver, wiens verhandeling bekroond werd, is de kunstschilder E. Baes, van Brussel.

- De *Fonteinisten* hebben voor hunnen tooneelfestival 250 gl. bekomen van Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden.

Nijvel. - Het standbeeld van De Verver, alias Tinctorius, bestemd om op eene openbare plaats dezer stad gesteld te worden, en waarvan het plaasteren model door den heer Lodewyk Samain is vervaardigd, zal uitgevoerd worden in galvanoplastisch brons en uit een enkel stuk. Men doet opmerken, dat dit beeld het eerste in dien aard zal zijn, welk in België wordt uitgevoerd. Het is $3^{m}25$ hoog. (Zie blz. 32.)

Buitenland.

's-Gravenhage. - Binnen kort zullen de belangrijke schilderijenverzamelingen van den onlangs overleden kunstliefhebber E.L. Jacobson, te 's-Hage, en van den heer van Walchren van Wadenoijen, op den huize Nimmerdor, bij Amersfoort, in het openbaar geveild worden. De stukken der Nederlandsche, Belgische en Duitsche school van laatstgenoemde verzameling zullen in November a.e. te 's-Hage te koop aangeboden worden; overigens wordt alles te Parijs geveild.

Breda. - De rederijkkamer *Vreugdendal* heeft ook van H.M. de koningin der Nederlanden, voor den uitgeschreven internationalen tooneelprijskamp een gouden eerepenning ontvangen. (Zie de *Vlaamsche School*, 1875, blz. 74.)

Deventer. - In de groote kerk, bij het afkalken der muren, zijn overblijfselen van eene niet zeer meesterlijke muurschildering ontdekt, voorstellende het laatste oordeel.

Parijs. - In eene der laatste vergaderingen van het Parijsche aardrijkskundig genootschap, heeft de heer Karel Chailli Long-Bey, kapitein in het Egyptische leger, eene voordracht gehouden over zijne reizen aan den Boven-Nijl. Hij kwam tot het land Niam-Niam, dat grootendeels door menscheneters is bewoond. De inwoners hadden nooit blanken en nooit paarden gezien. Zij hielden den reiziger voor eenen paardmensch (centaur). Zijne verschijning maakte hen zeer opgewonden. Door middel van zijnen tolk gaf Chailli het verlangen te kennen voor het opperhoofd te worden geleid, die hem in zijne hut ontving. Terwijl Chailli en de negerkoning bijeen waren, werd buiten een verschrikkelijk gehuil vernomen. Op last des konings, werden ter eere van den gast dertig jonge negers geslacht. Chailli was natuurlijk vrij toornig

over dit eerbewijs, maar achtte het voorzichtiger, dit niet te doen blijken. De koning bood hem een dozijn vrouwen ten geschenke, die hij weigerde; een twaalfjarigen knaap en een meisje nam hij echter mede, nadat hij het meisje, op haar verlangen, plechtig had beloofd, haar niet te zullen opeten. Te Arcoli werd Chailli door eenen stam overvallen, die ook in 1872 veel overlast had gedaan aan sir Baker. Chailli voer met twee soldaten en onderscheidene bedienden in eene kano. Talrijke met negers dicht beladene booten kwamen hem te gemoet en de aanvoerder wierp eene lans. Op bevel van Chailli werd onmiddellijk vuur gegeven. De aanvoerder viel, doodelijk getroffen, neder met velen zijner kameraden. Want iedere kogel was raak geweest. Toen de negers 82 man hadden verloren, namen zij de vlucht. Bij verdere omzwervingen, bemerkte Chailli rookwolken, die te kennen gaven, dat ook achter de genoemde stammen volkeren woonachtig zijn. Alles is echter nog geheimzinnig in deze duistere streken.

- De Parijzer gemeenteraad stemde onlangs 13,000 fr. voor de herstelling van het grafteeken van Abelard en Heloïse, op de begraafplaats *Père-la-Chaise*, en bij deze gelegenheid verklaarde de befaamde bouwkundige Viollet-le-Duc: Alexander Lenoir, die het grafteeken heeft opgericht, heeft het samengesteld uit pilaren en bogen van het schip der abdij van Saint-Denis, hetwelk in de XIIIe eeuw werd opgericht, terwijl het grafteeken den naam heeft, dat het dagteekent van de XIIe eeuw; het dusgenaamde beeld van Abelard is een beeld van den H. Lodewijk.

Londen. - Dezer dagen werd op eene vergadering in Mansion-House het plan van den heer Donald Mackenzie besproken, om namelijk een gedeelte van de Sahara-woestijn, groot 126,000 Engelsche vierkante mijlen en bekend onder den naam van El-Dschuf, in eene binnenzee te herscheppen. Dit gedeelte van de zandwoestijn draagt de kenteekenen dat het vroeger een deel van den Atlantischen Oceaan heeft uitgemaakt. Om de vlakte weder met de zee in verbinding te brengen, zou er slechts een kanaal te graven zijn. Naar aanleiding van dit plan, doet de gekende Fransche schrijver Edmond About, in een Parijsch blad, opmerken, dat het met de luchtgesteltenis in al de landen benoorden de Middellandschezee slecht zou vergaan, als de gezegde Afrikaansche binnenzee aangelegd werd. Indien de warme winden, waarmede de Sahara-woestijn Europa begiftigt, verkoeld en vochtig gemaakt werden door de dampen van twee zeeën, - gelijk het geval zou wezen als voornoemd plan uitgevoerd werd, - dan ware de zomer in Zuid-Europa bedorven, en zouden wij schier onophoudelijk met regen, mist en storm te kampen hebben.

Hamburg. - Tot bevolking der binnenwateren in Pruisen is dezer dagen voor de tweede maal eene poging gedaan, om eieren van de Shad, eene zeer smakelijke vischsoort in Noord-Amerika, over te voeren. Ook deze proefneming is mislukt. Een paar dagen na de afvaart van de *Mosel*, eene der overzeesche pakketbooten tusschen Hamburg en Nieuw-York, waren de 400,000 eieren, welke dit stoomschip aan boord had, volslagen bedorven.

Bohemen. - In het dorpje Apadovic is onlangs een uitnemend schoon bewerkte en goed bewaarde zilveren penning gevonden, dagteekenende van den tijd van koning Lysimachus. Aan de eene zijde vertoont deze penning een half verheven gewerkte kop met kleine ramshorens, aan de keerzijde het beeld van Pallas Athene (Minerva), met den linkerarm steunende op haar schild en in de rechterhand het beeldje der overwinning houdende. Deze figuur is omgeven door de woorden in goed leesbaar schrift: *Basileos Lysimachus* (van den koning Lysimachus). Lysimachus was een der veldheeren van Alexander den Groote, en, na diens dood, eerst stadhouder van Thracië en daarna koning. Hij stierf in 281 vóór Christus, zoodat deze penning ongeveer

2200 jaar oud is. Tevens is daarbij gevonden een zware gouden ring, bezet met een kostbaren steen.

De ceders van Libanon.

Libanon en Antilibanon zijn twee gelijkloopende gebergten in Syrië, welke Palestina ten Noorden bepalen, thans in het Turksche Paschalik Damascus, beide door een zeer vruchtbaar dal van elkander gescheiden; in deze gebergten woont tegenwoordig het volk der Druten. De ceders van Libanon, welks bosschen aan de Pheniciërs het hout voor den scheepbouw leverden, zijn beroemd. Vóór drie honderd jaren beschreef de Duitscher Graft op de volgende wijze een bezoek, welk hij met eenige reisgenooten aan de Libanonsche ceders bracht:

'Wij brachten zes uren door, eer wij de ceders bereikten. Wij hadden vele steile wegen te beklimmen, somtijds troffen wij wilde struiken aan, verscheidene soorten van boomen, welriekende kruiden, zooals bijvoorbeeld rozemarijn en eenige heldere beekjes. Nadat wij de laatste hoogte bestegen hadden, moesten wij, om de ceders te bereiken, nog een tamelijk verren weg naar de vlakte afleggen.

Toen wij eindelijk gezamenlijk onder de wereldberoemde ceders stilhielden, had een ieder voor zich God gedankt, dat Hij ons zoo gelukkig daar heen geleid had. Intusschen begonnen wij de stammen te tellen, en daar slechts weinigen onzer hetzelfde cijfer hadden verkregen, staken wij in ieder stam een mes, en toen wij daarna al de messen telden, bevonden wij, dat er 27 waren. Daaronder zijn er drie, de een wat minder dan de ander, die bijna dood waren; er was nog een zeer oude stam die niet medegeteld was. Zij hadden hooge, van den wortel af, sterke stammen; de takken, die tamelijk laag aan den stam aanvingen, breidden zich regelmatig in de lengte en breedte uit. Zij gelijken naar het hout onzer dennen, en dragen zomer en winter een schoon groen loof. Dit is klein, tamelijk zacht en spits en gewoonlijk overeind staande, alsook hunne fijne tamelijk sterk gespitste knoppen, die den vorm van kleine noten hebben, maar nu goed gesloten zijn.

Wanneer een onzer onder zulk eenen boom stond en boven zich zag, dan kon hij slechts weinig zien, maar wanneer hij op eenigen afstand stond, dan zag hij louter groen loof. Voor de aardigheid hebben wij eenige takken medegenomen, waaronder een zeer schoonen met zeven overeind staande knoppen en ook eenige enkele. Daarop hebben wij bij den grootsten boom ons middagmaal gebruikt, dat ons zeer goed smaakte en daar wij het voornaamste, het drinkwater, vergeten hadden mede te nemen, moesten wij ons met louter sneeuw behelpen. Toen zagen wij rond of er van verre op de wijde vlakte, geen jonge ceders of andere boomen te ontdekken waren, daar men ons gezegd had, dat de ceders geen ander hout rondom zich verdragen kunnen. Wij konden inderdaad niet het geringste bespeuren, maar wel konden wij merken, dat er, ten tijde van koning Salomo, veel meer ceders op het genoemde bergvlak, dat zich tot meer dan tien Engelsche mijlen uitstrekt, moeten gestaan hebben; zij zullen wel niet tot den prachtigen tempel alleen, maar ook tot andere koninklijke bouwwerken gebruikt zijn.

Aan het eind der vlakte, lagen er in den omtrek nog drie zeer hooge rotsachtige bergen met sneeuw bedekt, en ten deele met wild houtgewas omkranst; de hoogte daarvan kan wel twee Engelsche mijlen geweest zijn, zoodat ieder onzer het er voor hield, dat zij nooit door eenen mensch beklommen waren, daar de rotsen zich bijna loodrecht ten hemel verheffen.

Bij onzen terugtocht had men ons een weinig om, en weldra naar eene kloof gevoerd, die zich langs den ganschen berg zeer steil in de diepte voortzet, en waarin eene niet waterrijke beek nedervalt en stroomt. Daarbij konden wij allen licht de gevolgtrekking maken, dat de werklieden van koning Salomo, de omgehouwen cederstammen hier heen gebracht, en in deze bergengte weder naar omlaag vervoerd hadden, want men kan zich moeielijk voorstellen, dat zij dit op eene andere wijze zouden gedaan hebben.

Over deze bergkloof konden wij tusschen de van weerskanten uitstekende bergtoppen, de op grooten afstand liggende zee, voor de haven van Tripoli, duidelijk erkennen, doch de hoogte waarop wij stonden was niet uit te meten.'

Volgens Peterman is de cedervlakte 8280, en de hoogste spits van den Libanon 9030 voet hoog. Het zal den lezer wellicht niet onbelangrijk voorkomen, dit kleine drie honderd jaren oude reisverhaal, met nieuwe beschrijvingen van dien aard te vergelijken.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven. IX. Joannes Malderus,

over wien de *Vlaamsche School* reeds gewaagde in 1869, blz. 53 en in 1872, blz. 103, waar men zijn wapenschild en de afbeelding van zijn geboortehuis aantreft, werd te St-Pietersleeuw geboren op 14 Augustus 1563, uit Zeger Van Malder en Elisa Walravens. Hij studeerde de wijsbegeerte en de godgeleerdheid te Leuven. In 1594 werd hij in deze laatste wetenschap doctor, terwijl hij reeds van 1586 den leeraarsstoel van wijsbegeerte met roem vervuld had; in 1596 werd hij kanunnik van St-Pieters en tevens koninklijk leeraar der scholastica. In 1602 bestierde hij de hoogeschool als rector magnificus, en den 7^{n}

Augustus 1611 nam hij bezit van den bisschoppelijken stoel van Antwerpen, opengevallen door den dood van Jan Lemire. Hij heeft dien met lof bekleed tot den 21^{n} October 1633, dag zijns overlijdens. Het Antwerpsch museum bezit een portret van dezen bisschop, geschilderd door A. Van Dyck, in 1812 gevonden in eene verborgene plaats in het oud bisschoppelijk paleis te Antwerpen. Het valt niet in ons bestek hier de groote geleerdheid, het vlug vernuft en het schrander oordeel van den kerkvoogd en hoogleeraar te doen uitschijnen. Slechts willen wij vermelden dat hij in 1613 bij de weduwe en den zoon van Jan Mourentorf, alias Moretus, liet drukken het *Catholijk onderwijs tot versterckinge van den krancke int Gheloove.* Dit boekje van 133 blz. in-12° is reeds zeldzaam geworden. Ook zou het ons niet verwonderen dat Malderus aan den *Vlaemschen Bybel van de doctoren van Loven* van 1599 zou hebben medegeholpen. Zie verder: Van de Velde, Synopsis, III, 745-7; Paq. VII, 18; Foppens, Bibl. Belg.

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

De heraldieke versiering der Antwerpsche beurs, Vervolg van blz. 100.

Daar het onmogelijk was de stielen dusdanig te rangschikken, dat zij allen met deze handelstakken in verband stonden, werden de wapenschilden geplaatst als volgt:

Kant der Israëlietstraat.

Eerste vak.

a. De *wijnstekers*, voerende een zilveren veld met den druiventros van purper, gebladerd van sinopel.
b. De *taverniers*, van keel met de wijnpers van goud.
c. De *wijnroeiers*, van zilver met de hand van keel.
d. De *kuipers*, van azuur met de bijl van zilver, faasgewijs geplaatst, en waaraan, bij middel van eenen zilveren band, een hamer van zilver en eene ton van goud, zijn gehecht.
e. De *kuipers* (tweede blazoen), van keel, met de mouw van zilver, komende rechts uit eene wolk van azuur.
f. De *kraankinders*, van keel met de kraan van goud, geplaatst op eenen grond van sinopel.

Tweede vak

a. De *merceniers*, van azuur met het hoofd gelijmd van sinopel; hierop eene balans van goud.
b. De *suikerzieders*, van azuur met het suikerbrood van zilver.
c. De *kordewaagkruiers*, van keel met den kordewagen van goud.

d. De *buildragers*, van keel, met den buideldrager van natuurlijke kleur, op eenen grond van sinopel geplaatst.

Derde vak.

a. De *koffiehandelaars* (merceniers), van zilver met den koffieplant in natuurlijke kleur; in het vrije kwartier, het wapen der merceniers.
b. De *visschers*, van zilver met eenen gewapenden meerman zwemmend in een water van azuur en zilver.
c. De *beenhouwers*, van keel met de Antwerpsche burcht van zilver; in de poort, een os van natuurlijke kleur.
d. De *schippers*, van zilver met het schip van natuurlijke kleur, varend in een water van azuur en zilver; de mast en de achtersteven versierd met den wimpel en de vlag van Antwerpen.

Vierde vak.

a. De *rijsthandelaars* (merceniers), van azuur met de rijstschoof van goud, gebonden van keel; in het vrije kwartier, het wapen der merceniers.
b. Het vrije serment der *munters;* gevierendeeld 1 en 4 van sabel met den leeuw van goud, en 2 en 3 van zilver met den leeuw van keel.
c. De *timmerlieden*, van keel met het hechtrankje van goud, begeleid, rechts van eene bijl van zilver, gesteeld van goud, en eenen winkelhaak van hetzelfde metaal, links, eene omgewende boor en een passer, beide van goud; in punt, eene zaag van zilver, gesteeld van goud.
d. De *metsers*, van keel met den klophamer van goud, waaraan, bij middel van een lint, twee beitels van zilver, in St-Andrieskruis, en een passer van zilver zijn gehecht, en begeleid, rechts, door eenen beitel van zilver en links door eenen winkelhaak van goud.
e. De *goud- en zilversmeden*, van azuur met drie kelken van goud.
f. De *smeden*, van keel, met den hamer van sabel, gekroond van goud.

***Kant der Korte-Clarastraat*,**

Eerste vak.

a. De *graankoopers*, van azuur, met drie graanhalmen, gebonden van keel.
b. De *brandewijnstokers*, van keel met de ton van goud.
c. De *bakkers*, van azuur, met twee bakkerspalen van goud (beladen met twee brooden van zilver), in St-Andrieskruis geplaatst en geëvend van vier brooden van goud, 1, 2 en 1.

d. De *maalders*, van keel met den molen van goud.
e. De *kammers* (brouwers der oude stad), van azuur met twee brouwerszwaarden van goud, in St-Andrieskruis geplaatst; in het hoofd, eene wan van goud; ter rechter en linker zijde een korf van hetzelfde metaal.
f. De *brouwers* (der nieuwe stad) van keel, met een brouwerszwaard en eene gaffel van goud, in St-Andrieskruis geplaatst; hierop een korf van goud.

Tweede vak.

a. De *theehandelaars* (merceniers), van zilver met den theeplant van sinopel; in het vrije kwartier, het schild der merceniers.
b. De *St-Lucasgilde*, bestaande uit een aanzienlijk getal stielen, van azuur met drie schilden van zilver.
c. De *caffa-* en *zijdestofwerkers*, van keel met eene droogschaar en eene schapenschaar van zilver, in St-Andrieskruis geplaatst en begeleid, ter rechter zijde, van de letter C, ter linker, van de letter A.
d. De *peltiers*, van sinopel met den mantel van hermelijn, gekroond van goud.

Derde vak.

a. De *lijnwevers*, van keel met het gouden weversgetouw be-

spannen met lijnwaad, begeleid van twee schietspoelen van goud[1].

b. De *garentwijnders*, van keel met de kuip en de pomp van zilver, geplaatst op eenen grond van sinopel; in het hoofd, eene kroon van goud.
c. De *lintwevers*, van keel met den schietspoel van goud.
d. De *lijndraaiers*, van azuur met het getouw van goud; in middenpunt, het wapen van Antwerpen.

Vierde vak.

a. De *lakenbereiders*, van keel met de droogschaar van zilver, geëvend, rechts, van eene kaarde van goud; links, van eenen haak van zilver.
b. De *kousmakers*, van keel met de schaar van zilver; in het frankkwartier van azuur met den band van goud.
c. De *huidvetters*, van keel met het huidvetterssnijmes van zilver.
d. De *tabakhandelaars* (merceniers), van zilver, met den tabaksplant van natuurlijke kleur; in het vrije kwartier, de wapens der *merceniers.*
e. De *tabakwerkers,* van keel met de karoot van goud, gebonden van azuur en geëvend van twee ponden snuif.
f. De *pijpmakers*, van keel met twee aarden pijpen van zilver in St-Andrieskruis geplaatst.

Vier en tachtig wapens op de galerij waren bestemd, zooals hooger is gezegd, om de wapens te ontvangen der voornaamste handeldrijvende gewesten, te weten: de koninkrijken Engeland, Schotland, Zweden, Denemarken en Noorwegen; het hertogdom Moscovië; het koninkrijk Frankrijk; het Roomsche keizerrijk of Duitschland; de keurvorstendommen Trier, Keulen, Maintz, Bohemen, Beieren, Saksen, Brandeburg; de kringen Frankenland,[2] Beieren, Oostenrijk, Zwabenland, Hooger-Rijn, Neder-Rijn, Westfalen, Hooger-Saksen, Neder-Saksen, Burgondië, Wurtemberg; het markgraafschap Baden; de graafschappen Hessen en Elzas; het hertogdom Lorreinen; het prinsdom Luik; de graafschappen Kleef, Gulick, Nassau en Oldenburg; de hertogdommen Pommeren, Brunswyck en Mecklenburg; de aartsbisdommen Maagdeburg en Bremen; de Nederlanden; de vrijsteden Frankfort, Aken, Nuremberg en Leipzig; de Hanse; de vrijsteden Hamburg, Bremen en Lubeck; het koninkrijk Hongarië; het markgraafschap Moravië; het hertogdom Pruisen; de Teutonische Orde; het koninkrijk Polen; de republiek van Zwitserland; het bisdom Genef; het prinsdom Neuenburg (Neufchatel); het graafschap Savooien; de koninkrijken Navarre, Portugal, Spanje, de Kerkelijke-Staten; de republieken Venetië en Genua; de hertogdommen Milaan en Lombardië; de republiek Lucca; het hertogdom Toscanen; de republieken Florence en Sienna; de markiezaten Mantua, Parma en Bolonië; het hertogdom Modena; de republiek Raguzza; de koninkrijken

(1) De Antwerpsche lijnwevers droegen nog het volgende wapen: van keel met den schietspoel en het wiel van goud.
(2) Deze verdeeling van het keizerrijk in kringen, geschiedde in 1512 door keizer Maximiliaan van Oostenrijk.

Napels, Sicilië en Sardinië; het grootmeesterschap van Malta; de keizerrijken Turkijë, Abyssinië, Perzië, China en Japan; het rijk van den Grooten Mogol.

Op de vraag, door het stadsbestuur gedaan, of deze wapens in kleur dienden uitgevoerd te worden, kon niet anders dan bevestigend geantwoord worden. ‘In de heraldieke kunst, zegde ik, kent men geene wapens zonder kleuren; enkel bij uitzondering kan men, in gedenkteekens der XVIe eeuw, gebeeldhouwde schilden aantreffen die niet gekleurd zijn geweest. Men moet dus dit punt aan de verantwoordelijkheid van den bouwmeester overlaten.’

Ik dacht nog te dezer gelegenheid te moeten doen opmerken dat men, in de XVIe eeuw, geene strepen (*hachures*) voor de aanduiding der kleuren bezigde, en men, derhalve, geen gebruik daarvan voor de wapens der beurs kon maken.

In het midden der beurs, verheffen zich twee kansels welke elk drie vakken bevatten, bestemd om met wapens versierd te worden. In zitting van 13 Augustus 1872, keurde het schepenencollegie mijn voorstel goed om op den kansel der rechterzijde, de kenteekens te plaatsen welke vroeger een der pilaren der verbrande beurs versierden en het tijdstip der opbouwing van dit gebouw onder de regeering van keizer Karel aanduidden, te weten (zie blz. 98):

1° De kroon van Spanje, als zinnebeeld van het staatsbestuur:

2° De leeuw van Brabant;

3° De rozenkroon van Antwerpen, als zinnebeeld ()n het magistraat dezer stad.

(Wordt voortgezet.)

P. GÉNARD.

Een zomerliedeken van Bredero(*) (XVIIe eeuw.)

't Sonnetje steeckt zyn hoofjen op,
En beslaet der bergentop,
  Met zyn lichjes,
  Wat gesichjes,
Wat verschietjes verd en flaeuw,
Dommelter tusschen 't grau en blauw.

't Vochtige beeckje blinckt verciert,
't Vrolyck vinckje tiereliert,
  Op de tackjes,
  Wilt en mackjes,
En weer strackjes op een aer,
Huppeltet met zyn weder-paer.

D'Hemelen werden meer begroet
Van de diertjes kleyn en soet,
  Als van menschen
  Die maer wenschen
Nae het aerts vergancklyk goet,

(*) Gerbrand Adriaanszoon Bredero werd te Amsterdam in 1585 geboren en overleed aldaar in 1618. Hij was een verdienstelijk dichter en schreef onder andere een vrij groot getal blijspelen. Zijn naam prijkt tusschen die der befaamde tooneelschrijvers, welke met gulden letteren opgeteekend staan tegen de voorzijde van den eersten en tweeden rang zitplaatsen in de tooneelzaal van den Vlaamschen schouwburg te Antwerpen.

Dat men hier doch al laten moet.

Hemeltjes wijs en wel geleert,
Meer met reden gestoffeert,
Als de lieden
Die 't gebieden
Van een werelt noch verdriet,
Sy hebben u verswegen niet.

't Herdertje met zyn wolligh vee,
Schrolt op 't volckje van de stee,
Daer zyn knaepjes
Van zyn schaepjes
In syn slaepjes sacht en stil,
Willigh voldoen haers Heeren wil.

Menschjes God geeft ellick zijn deel,
Maer elck doet zyn best, om veel
Te vergaren,
Dan 't bewaren
Voor de jaren, is een kunst,
Danckt de Goden voor haer gunst.

Geen dingetjes soo slecht, soo teer,
Of sy geven ons een leer,
Wilt maer mercken,
Op de wercken
Van de Goden wonderbaer,
Niet en vindy sonder haer.

O redelycke beesjes dwaes!
't Onvernuftige vee, helaes,
Is veel nyver,
En veel styver
In den yver tot Gods lof,
Als de mensch van 't beste stof.

De dagbladen

zijn de oogen en ooren van het publiek.
A.H.

Een Doodendans van Geeraard van Wolsschaten. Vervolg van blz. 104.

6. De koopman is hier in zijn SCHIP
Bevreesd te stooten aan de klip.
Hij is in nood, de stuurman treurt,
Het zeiltjen is van een gescheurd,

De kromme baar daar over klinkt,
Daar is geen hoop, het schip verdrinkt.
De een houdt hem aan de touwen vast,
De tweede, die klimt op den mast,
De derde, die staat op het roer
Te springen in Neptunus' vloer.
Het schipken sollebolt op zee,
Men hoort er niet als druk en wee.
De schipper roept: Sa, mannen, moed,
Laat ons uitpompen 't watervloed.
De gaten dicht, daar is geen nood,
Wij zullen nog ontgaan de dood.

Edoch de schoone beloften van den schipper kunnen het woedende tempeest niet tot bedaren brengen en het ranke vaartuig van den ondergang bevrijden. De dood doet het schip overhellen en in den wijden afgrond vergaan:

De koopman boven op zijn goed
Wordt afgedreven door den vloed,
Klampt aan den mast, door zijn geroep
Geraakt ten laatsten in een sloep,
Die hem te land brengt mettertijd,
Maar hij is al zijn goedren kwijt.

De beschouwing van den koopman die zijn goed en leven in gevaar brengt om rijkdommen te vergaren, geeft eene gepaste gelegenheid om over de geldzucht en gierigheid uit te weiden en de viersoortige zonen der gierigheid: - Simonisten, roovers en dwingelanden, onrechtvaardige rechters en advocaten, en woekeraars, - te schandvlekken.

7. DE ZIEKE, ARME MENSCH roept en schreeuwt op den dood. Deze zal voor hem het einde zijner ellende, de verzachting zijns lijdens wezen. Edoch

De dood wie dat zoo menig mensch
Komt halen tegen zijnen wensch,
De dood die in zijn ongeval
De meeste vreugd hem wezen zal,

schijnt doof voor zijne klachten en smeekingen. Het ellendig lot van den zieken, armen man moet onze harten bewegen tot medelijden, om hem in zijnen nood volgens vermogen te helpen en bij te staan. Wij zelf, hebben wij ooit met welkdanigen tegenspoed het ook zij te kampen, wachten wij ons van door onverdraagzaamheid, ongeduld en buitenmatige klachten ons leed te vergrooten: want

Hoe meerder klacht
Hoe meerder vraecht

De sterkte en standvastigheid in den tegenspoed maakt het lot minder zwaar om dragen en oprecht ongelukkig is hij nooit die zich naar de omstandigheden weet te plooien en met een krachtdadig en standvastig gemoed de wederwaardigheden des levens onderstaat.

Ik acht hem de allernutsten man
Die zijne passie dwingen kan;
Die noch in voor- of tegenspoed
Veranderd wordt in zijn gemoed.

8. Hierboven heeft de schrijver reeds een woord gerept over DE ONRECHTVAARDIGE RECHTERS. Doch hij oordeelt het niet overbodig een afzonderlijk hoofdstuk toe te wijden aan die rechters, die niet volgens het voorschrift der wetten, maar volgens het gewicht der hun aangebodene somme gelds hun oordeel strijken. De teekenaar en de dichter stellen ons den rechter voor oogen in zijnen rechterstoel gezeten en uitspraak doende tusschen den meester en den dienstknecht. Deze staat ootmoedig met ontdekten hoofde, vol betrouwen op de billijkheid zijner eischen; doch gene, dank aan den opgevulden buidel, hoe onrechtvaardig zijne zaak ook moge wezen, erlangt een vonnis ten zijnen voordeele. Maar helaas! voor den rechter zelf; de dood heeft langs achter zijnen stoel beklommen en rukt hem de rechtersroede uit de handen, om hem voor het oordeel van den eeuwigen rechter te geleiden. - De geschiedenis der booze rechters, die de kuische Suzanna wilden tot oneer brengen, en der zonen van Heli den hoogepriester, die door hun ongeregeld gedrag tot verergernis strekten aan het volk van Israël, wordt door den schrijver tot staving zijner gezegden bijgebracht. Ziehier de inleiding van Suzanna's geschiedenis:

In de Babylonsche stad
Was een rijke man woonachtig,
Die een zeer schoon vrouwe had,
Niet uitwendig, noch te prachtig,
  Maar met deugdenlof befaamd,
  Was Suzanna toegenaamd.
In dees woning was de raad
Van der Joodsche Synagogen,
Omdat Joachim in staat
Had het opperste vermogen,
  Was (zoo ik het zeggen kan)
  De allertreffelijkste man.

Van de Joden zijn gemaakt
Twee zeer oude booze rechters,
Die, met overspel verblaakt,
Waren Godes wet bevechters
Als de onkuische minnevlam
In dees boeven boezem kwam.

9. Na den onrechtvaardigen rechter komt DE STERREKIJKER ten tooneele, en geeft den zedeleeraar aanleiding om de verschillige soorten van bijgeloof te beschrijven en te hekelen. Onze astroloog wordt door den dood aangesproken:

Gij steekt het hoofd altijd omhoog,
Houdt op de sterren steeds uw oog,
Let hoe des hemels as omdraait
Waaruit gij vreemde dingen graait (raadt),
Voorzegt der menschen ongeval,
Wat goede tijd hun komen zal,
Wat oorlog, dat er op zal staan,
Wat pest de wereld om zal gaan,
Wanneer de peis zal zijn gemaakt,
Wanneer het graan is wel geraakt,
Wanneer de wijn is goeden koop,
Wanneer het werk heeft grooten loop,
.....
Door honderd zulks (die ik vergeet)
Wordt gij geacht als een profeet.
Zie hier een ander vreemder bol,
Maak daar uw hersens mede vol;
Bepeins eens wat u is geschied,
Dat gij gekomen zijt van niet,
Dat gij in niet, gelijk gij ziet,
Geraken zult door groot verdriet.
Maar zoo gij op uw kabel let,
Zoo wordt uw hart in rust gezet.
Gij zult afmeten in dit stuk
Uw eigen vreugd en ongeluk:
Uw vreugd, als gij met dit gedacht
Tot deugd u stelt, van zonden wacht;
Uw ongeluk, zoo gij niet peist
Waar dat men na dit leven reist.
(Wordt voortgezet.)

jeugd en ouderdom.

Overmoedige denkbeelden behooren aan de jeugd. Vermetel stort zij zich in den stroom, leert zwemmen en bereikt dikwijls het doel; de ouderdom overlegt, onderzoekt en komt te laat. Gelukkige jeugd, u zijn honderd wegen tot roem en geluk geopend.
H.C. ANDERSEN.

Terugkaatsing der stralende warmte.

1. Even als de klank en de lichtstralen, is de stralende warmte aan terugkaatsing onderworpen. Deze eigenschap wordt klaarblijkelijk bewezen door de volgende proefneming. Men plaatst tegenover

elkander twee holle koperen spiegels M, M', op een afstand van 15 ot 20 voet. Aan het middenstraalpunt *f* van een dezer spiegels zet men een stuk zwam, schietpoeder of welkdanige andere brandstof, en aan het middenstraalpunt *f* van den anderen spiegel een gloeienden kanonskogel of brandende kolen. Na weinige oogenblikken geraakt de zwam aan brand. Dit verschijnsel is niet veroorzaakt door de warmte die onmiddellijk op de zwam valt, aangezien dit lichaam geen vuur vat, zelfs op den afstand van eenige duimen van den kanonskogel, maar wel door de warmtestralen die van het gloeiend lichaam op den spiegel M' vallen en daarna teruggekaatst worden volgens eene wending evenwijdig met het gemeen as XX. Die stralen vallen op den tweeden spiegel M, alwaar ze weder teruggekaatst worden om zich in het brandpunt *f* te vereenigen.

Deze proefneming bewijst overigens dat de warmtestralen terugkaatsen even als de lichtstralen; want als eene brandende kaars in *f* geplaatst is, ziet men in *f* een spiegelbeeld der vlam. Het is zelfs door dit middel dat men de plaats der spiegels regelt alsook die der brand- en straalmiddenpunten *f* en *f.* Daaruit volgt, dat de hoek des invals, gemaakt met de op het punt des invals rechtstaande lijn, gelijk is aan den hoek der terugkaatsing met dezelfde lijn.

Donkere warmtestralen zijn aan dezelfde wet van terugkaatsing onderworpen. Wanneer men den gloeienden kanonskogel der vorige proefneming vervangt door een vat, kokend water inhoudende, en de zwam met den bol van eenen warmtemeter van Leslie, ziet men dezen bol zich verwarmen, terwijl de andere bol dichter bij het kokend water weinig of niet verwarmd wordt. Deze proefneming kan ook ten uitvoer gebracht worden met een enkelen spiegel.

D^{r}. F.-J. MATTHYSSENS.

Kroniek.

Antwerpen. - Peter Benoit is benoemd tot eerelid van het instituut van Napels, welke inrichting den uitstekenden toonzetter te dezer gelegenheid eene goude medaille aangeboden heeft. Het diploma ging vergezeld van een vleienden brief van den heer C.J. Fiorelli, voorzitter van het instituut.

- *Koninklijke academie van beeldende kunsten.* Van 20 tot 27 Juni was in de trapzaal van het museum tentoongesteld een belangrijk ontwerp voor het herstellen van den Vesta-tempel, geteekend door E. Dieltiens, primus van Rome (1871, bouwkunde) en oud leerling der academie.

- De teekeningen gemaakt voor den grooten prijskamp van bouwkunst gezegd van Rome, zijn publiek tentoongesteld geweest van Zondag 25 Juli tot Zondag 1 Augustus, alle dagen van 10 ure 's morgens tot 4 ure 's namiddags. Het onderwerp van den prijskamp is geweest*:* Koninklijke muziek- en uitgalmingschool voor ongeveer 500 leerlingen der beide geslachten.

De beoordeeling van de jury, benoemd bij koninklijk besluit van 19 Juli 1875, heeft op 23 Juli plaats gehad. De uitslag er van is: 1e prijs: J.B. De Coster, van Antwerpen; 2e prijs, met stemmengelijkheid, E. Allard, van Brussel en O. Van Rysselberghe, van Minderhout, provincie Antwerpen. Den avond van 23 Juli was de korte-Leemstruat, waar de bekroonde J. De Coster woont, volop in feest en prachtig versierd en verlicht. Verschillende muziekkorpsen brachten serenades aan den overwinnaar, en talrijke vrienden zijn hem komen geluk wenschen met zijne zegepraal.

Mechelen. - Op blz. 81 hebben wij gemeld, dat de teekeningen voor de wagens en de kleeding der personen uitmakende den praaltrein, welke op 28 Juni en 5 en 12 Juli te Mechelen uitgereden is, bezorgd waren door den talentvollen bestuurder van Mechelens academie van schoone kunsten, den kunstschilder Willem Geets. Wij stippen hier aan, dat de uitvoering in alle opzichten aan de verwachtingen heeft beantwoord. De stoet, naar wiens optocht duizenden uit alle streken van België zijn komen zien en die Mechelen de eer verwierf HH. MM. de koning en de koningin binnen zijne muren te voeren, de stoet is overheerlijk geweest. De eerste wagen verbeeldde het hof van graaf Adan, beschouwd als de grondlegger der stad Mechelen in de VIIIe eeuw; de heilige Rumoldus verkondigt aan den graaf en zijne hofhouding het christelijk geloof; - 2e wagen: de Mechelaren trekken op kruistocht naar Palestina, onder aanvoering van ridder Berthoud: - 3e wagen: Thibald, bisschop van Luik, onder wiens beheer ook Mechelen behoorde, bekrachtigt de stedelijke voorrechten, - 4e wagen: tentoonstelling der reliquieën van den heiligen Rumoldus in 1479; - de 5e en volgende wagens verbeeldden de rederijkkamer de *Peoene* en de *Lisbloem*, terugkeerende van het Antwerpsch landjuweel van 1561. Al de opgenoemde wagens waren voorafgegaan en omringd van personen te voet en te paard, uitgedoscht in de prachtige of schilderachtige gewaden van de betrekkelijke tijdvakken. Het laatste gedeelte van den praalstoet was gewijd aan de oude ambachten en gilden en de beroemde mannen en vrouwen, die te Mechelen geboren werden. De draagbeelden welke den wagen der beroemde Mechelaars versierden, waren gemaakt door den heer J. Willems. De optocht werd gesloten door den gewonen Mechelschen Ommegang. Allen die den praaltrein hebben gezien, hebben hem bewonderd, in den vollen zin des woords.

Turnhout. - Onder het bestuur van de volgende heeren is alhier eene afdeeling van het *Davidsfonds* gesticht: de eerw. deken, J.R. Snieders, F. Van Hal, G. Van Ravensteyn, Pittoors, Verschueren, E. Glenisson en F. Van Pelt.

Brussel. - Bij de Zuiderstatie, in een perk, daartoe in gereedheid gebracht, zijn stierengevechten gehouden. De troep (quadrille), aangekomen, uit de Fransche stad Nimes, bestond uit 22 stieren en 14 stierenbevechters (toreadors). Voor de eer onzer landszeden, hadden wij nooit gedacht, dat in België zulk wreedaardig volksvermaak als de stierengevechten (waarvan wij in 1870, blz. 167, eene beschrijving met plaat gaven), zou aanschouwd geworden zijn en wij begrijpen niet, hoe het Brusselsch gemeentebestuur iets dergelijks duldt.

- Dr. Ledeganck is benoemd tot lid der geneeskundige academie van Bologne.

- Tot leden der commissie voor het aannemen en plaatsen van schilderijen in de driejarige tentoonstelling zijn benoemd: J. Portaels met 153 stemmen, E. De Schampheleer 144, L. De

Winne 142, A. Robert 145, E. Melot 142, J. Demanez 140, Jamar 152; voor Gent T. Canneel en voor Antwerpen (met algemeene stemmen) V. Lagye, J. Van Luppen en J. De Braekeleer. Getal stemmers 299.

- Van *Patria Belgica* zijn de 35e en 36e afleveringen verschenen en bevatten: het vervolg en slot van de *geschiedenis der bouwkunst*, door C. Buls; *geschiedenis der schilderkunst*, door E. Leclercq; *geschiedenis van het beeldhouwen*, door G.J. Dodd; *geschiedenis der graveerkunst*, door H. Hymans; *de tetoonstellingen van schoone kunsten sedert* 1830, door J. Rousseau; *penningkunde*, door C. Picqué en het begin eener *geschiedenis der kunstnijverheden*, door E.M.O. Dogneé. Zooals men ziet verrechtvaardigt *Patria Belgica* al meer en meer haren naam van national encyclopedie. De prijs van dit belangrijk en veelomvattend werk is per aflevering 1 fr. bij Bruylant-Christophe en Cie, te Brussel.

Gent. - Bij Ad. Hoste is verschenen het eerste deel der *Werken van zuster Hadewych*, uitgegeven naar twee handschriften, berustende in de koninklijke bibliotheek, te Brussel, bij bezorging van de heeren Heremansen Ledeganck.

- Onder bezorging van den heer L. De Vriese gaan uitgegeven worden al de gedichten van Frans Rens, met het portret van den dichter en eene inleiding van E. Hiel. Met den uitgever verhopen wij, dat het werk bij al de voorstanders van taal en kunst welverdiende ondersteuning zal genieten en al de vrienden en vereerders van vader Rens des betreurden mans gedichten in hunne boekenkas zullen willen hebben. Het boekdeel zal ongeveer 300 blz. druks beslaan, op zwaar papier en met nieuwe letter gedrukt, en ten prijze van 3 fr. aan de inteekennars worden afgeleverd.

St-Nicolaas. - In den wedstrijd voor de bouwplannen van een nieuw stadhuis, behaalde P. Van den Kerkhove, van Gent, den 1n prijs (3000 fr.); 2en prijs, F. Van Dyck, van Antwerpen; 3e, J. Baes, van Sint-Joost-ten-Noode.

Dendermonde. - In een werk van den heer stadsarchivaris over de drukkers van Dendermonde, vindt men vermeld dat de eerste drukkerij te Dendermonde werd ingevoerd door Leonardus Van de Walle, en van 1707 tot 1712 bestond; Daniël Van Noorthoven, herkomstig uit Brugge, volgde hem op; na dezen, kwam de familie Du Caju, wier afstammelingen nog steeds als drukkers in Dendermonde gevestigd zijn.

Brugge. - Verschenen en verkrijgbaar bij den schrijver, adres*:* Brugge, Ter Baille: *Bruges et ses environs. Description des monuments*, *objets d'art et antiquités*, *par* W.H. JAMES WEALE. Het is eene gansch op nieuw bewerkte derde uitgaaf van een boek, onmisbaar voor al wie de gedenkteekens en kostbaarheden van het aloude Brugge wil nagaan. Behalve eene geschiedkundige inleiding, bevat het werk van den geleerden heer J. Weale 328 bladzijden, waarin klaar en duidelijk alles beschreven is wat Brugge en de omliggende gemeenten merkwaardigs bevatten. Weale's boek is een ernstig, goed gestudeerd werk, dat in iedere bibliotheek eene plaats verdient en waarvan wij hopen eene Vlaamsche vertaling te zien verschijnen. De prijs is slechts fr. 3.50. De druk is keurig verzorgd.

Spa. - De alhier geopende tentoonstelling van schoone kunsten bevat ruim 300 stukken, zoo van Belgische, als van Fransche, Hollandsche en Duitsche meesters. Tusschen de goede schilderijen noemt men die van V. Baudin, Lamorinière, E. Van den Bussche, A. De Keyzer, L. Dierickx, J. Janssens, L. Mailliard, Neumans en C. Neuhuysen.

Buitenland.

Amsterdam. - In deze stad zal in April 1876 eene tentoonstelling van Amsterdamsche oudheden worden gehouden.

- In een lokaal van *Arti et Amicitiae* is tentoongesteld een oud prachtig gebeeldhouwd clavecimbaal of vleugelpiano. Het stuk is reusachtig groot; de plattegrond, waarop het staat, is ongeveer 4 1/2 meters lang. Die plattegrond is eene voorstelling van eene zacht bewogen zee; uit de donkergroene golven verrijzen bijna levensgroote Nereïden, waarvan er drie het muziekinstrument dragen, terwijl die wateroptocht gevolgd wordt door een kleinen liefdegod, op eene groote schelp gezeten, die door twee dolfijnen gedragen wordt. Als zinnebeelden links en rechts van het geheele stuk zitten een fluitspeler en eene harpspeelster levensgroot, ieder op eene rots. Aan het laatste beeld ontbreekt de harp. De wanden der clavecimbaal zijn met zeer schoon gesneden half verheven gewerkte zeepaarden en waternimfen versierd. Het geheel is zwaar verguld en levert, vooral van verre gezien, een prachtig gezicht. Het moet het werk zijn van den Florentijnschen beeldhouwer Algardi en dagteekenen van het jaar 1620. Tegenwoordig is 't het eigendom van de voormalige keizerin der Franschen, Eugenie, en door tuschenkomst van den graaf van Saltige in Amsterdam tentoongesteld en... te koop.

Rotterdam. - In den stedelijken dierentuin bevindt zich eene opgevulde *spierwitte* vledermuis, die onlangs te IJselmonde levend gevangen en aan de Rotterdamsche diergaarde geschonken werd, waar zij echter korten tijd daarna stierf. In dezelfde diergaarde heeft men een reusachtigen honderdjarigen aloë aangekocht. Deze plant was gedurende 70 jaar het eigendom van de familie Bosch, te 's-Hertogenbosch, en is het grootste exemplaar dezer soort in Europa. De hoogte is $2^{m}85$, waarvan de plant ruim 2 meters bedraagt; de langste bladeren zijn $1^{m}60$ lang; de plant telt 35 bladeren.

Groningen. - L. Leopold en Joh. A. Leopold zijn voornemens onder den naam *Van de Weichsel tot de Schelde*, eene verzameling van zooveel mogelijk aesthetische proeven in verschillende *Nederduitsche dialecten* uit te geven. Om hun doel te bereiken verzoeken de uitgevers allen Noord- en Zuid-Nederlandsche letterkundigen, hun door de toezending of aanwijzing van eene of meer proeven in dialect in de volvoering van hun plan te helpen.

Gorinchem. - Het gemeentebestuur laat een belangrijk werk verrichten, namelijk de herstelling van den vrij hoogen St-Janstoren, welke toren van het jaar 1212 dagteekent en groote bouwkundige waarde heeft. De St-Janskerk (buiten den toren) werd in 1843 afgebroken en herbouwd.

Leiden. - In den loop van Augustus zal in den gang van het gebouw der sterrewacht het borstbeeld van den uitstekenden Nederlandschen sterrekundige, hoogleeraar Kaiser, ingehuldigd worden.

- Tot buitenlandsche leden der maatschappij van Nederlandsche letterkunde zijn benoemd de heeren D. Delcroix (Brussel), C.J. Hansen (Antwerpen) en E. Van Even (Leuven). De heer Douwes Dekker (Multatuli) heeft voor het hem aangeboden lidmaatschap dezer maatschappij bedankt.

Brouwershaven. - Van wege den kerkenraad is een voorstel gedaan om de oude kerk, die waarschijnlijk dagteekent van de XIIe eeuw, en bekend is als een der merkwaardigste gebouwen van geheel Zeeland, af te breken en door eene nieuwete vervangen. Het is te hopen, dat dit voornemen zal kunnen tegengegaan worden.

Delft. - Den 8^{n} September zal hier een feest plaats hebben ter eere van Leeuwenhoek, bij welke gelegenheid een marmeren gedenksteen, aangeboden door

het gemeentebestuur, zal geplaatst worden in den gevel van het huis waar de beroemde microscopist gewoond heeft, op den hoek van de Boterbrug en het Oude-Delft. Men weet, dat Leeuwenhoek, die op de microscopische ontleedkunde een grooten invloed uitge-

oefend heeft, in 1632 te Delft geboren werd en in 1723 overleed.

Parijs. - Men weet, dat keizer Napoleon III een werk geschreven heeft, getiteld *La vie de César.* Dit werk is echter onvoltooid gebleven. Het laatste deel werd niet geschreven. De erfgenamen van den heer Plon, door wien Napoleons werk uitgegeven werd, hebben tegen de erfgenamen van den voormaligen keizer een proces ingespannen, tot het bekomen van 666,640 fr. schadevergoeding, wegens het niet nakomen van het contract, in 't jaar 1864 tusschen den heer Plon en Julius Cesars levensbeschrijver gesloten. De rechtbank heeft aan de familie Plon den eisch ontzegd, op grond 1° dat in het contract geen tijdstip bepaald was voor de voltooiing van het werk, 2° omdat de uitgever nooit den schrijver had laten dagvaarden tot het leveren van het laatste deel, 3° omdat, ten gevolge van Napoleons overlijden, de verbintenis als verbroken moet worden beschouwd. De eischers werden veroordeeld in de kosten van het proces. Van het werk zijn nog 25,000 exemplaren over, die in den handel niet veel meer waard zijn dan scheurpapier. Van de twee verschenen deelen werden in den eersten tijd een groot getal exemplaren verkocht. De uitgever betaalde zelfs 192,000 fr. schrijversloon aan Napoleon, die deze aanzienlijke som met zijne talrijke medewerkers deelde. Intusschen duurde de vraag naar het werk niet lang. Van 1867 tot 1870 werden slechts 180 exemplaren verkocht. Sinds 1866 had Napoleon niet meer aan het boek gewerkt; hij had Cesars leven toen tot aan den overtocht over den Rubicon beschreven.

- Een berichtgever uit Parijs deelt het volgende mede: ten einde licht te verkrijgen, zonder van phosphorstekskens gebruik te maken en gevaar te loopen het vuur aan eenig voorwerp mede te deelen, is te Parijs bij oppassers in magazijnen, waar ontplofbare of licht ontvlambare stoffen voorhanden zijn, een vernuftig middel in gebruik, dat door een ieder zeer gemakkelijk kan worden beproefd. Na in een helder, doorschijnend, langwerpig fleschje een stukje phosphorus ter grootte van eene erwt te hebben geworpen, vulle men het fleschje tot op een derde met tot op het kookpunt verhitte olijfolie, waarna het met een kurk wordt gesloten. Door het fleschje te ontkurken, lucht in te laten en daarna weder te sluiten, vult de ledige ruimte in het fleschje zich met een helder schijnend licht, gelijkstaande aan dat eener gewone lamp. Als het licht verflauwt, behoeft men het fleschje slechts even te openen, om een nieuwen voorraad lucht in te laten. Een aldus gereedgemaakte lichttoestel kan maanden achtereen gebruikt worden, alvorens de inhoud behoeft te worden vernieuwd.

Londen. - Er worden gelden ingezameld en reeds heeft men 75,000 fr. bijeen, om te Londen eenen schouwburg ter eere van Shakespeare op te richten. Aan den schouwburg zullen zalen verbonden zijn, waarin Shakespeare's werken en al wat daarover gedrukt werd, benevens schilderijen, beeldhouwwerken en platen, waarvoor de scheppingen van den grooten schrijver de onderwerpen leverden, verzameld zullen worden.

Keulen. - Sedert eenigen tijd is in de domkerk de groote klok gehangen, die gegoten werd uit kanonnen, in den oorlog van 1870 door de Duitschers op de Franschen veroverd. De klok weegt niet minder dan 540 centenaars en wordt de keizersklok geheeten. Maar al de pogingen die er worden aangewend, om haar geluid te doen geven, blijven zonder gevolg; de klok bedankt voor elken klepel. Men vraagt, of het ook zou komen van het Fransch metaal op Duitschen grond?

P.S. Het bovenstaande was geschreven, toen ons het bericht onder de oogen kwam, dat door eenige kleine veranderingen aan den klepel der keizersklok (een klepel ter zwaarte van eenige duizende ponden), nu met de klok geluid kan worden.

Bayreuth. - De groote repetitiën in den Wagner-schouwburg zijn sedert eene week begonnen en zullen 14 dagen duren, elken dag 4 uren lang. Bijzondere aandacht trekt de inrichting van het orkest, 't welk zoo diep gebouwd is, dat de toehoorders alleen het tooneel zien en door de bewegingen der orkestleden niet afgeleid worden, hoewel de zangers en zangeressen natuurlijk den bestuurder en de meeste leden van het orkest voor oogen hebben. De koperen en slaginstrumenten echter zijn ook voor hen onzichtbaar, daar zij onder het tooneel geplaatst zijn, ook om den klank eenigszins te dempen.

Rome. - In den tuin van Vezius Agorius Pretestatus, welke tusschen het plein Manfredofanti en de statie gelegen is, zijn drie ruwe voetstukken uit den grond gegraven, nevens welke twee standbeelden lagen, die elk $1^{m}20$ hoog zijn; het eerste van beide stelt een meisje voor, met eene lichte tunica gekleed, het tweede een ouden herder, in herten- of hondenvellen gehuld, die een lammeke onder den arm houdt. Daarenboven is in den tuin van Mecenas opgegraven eene fontein uit Pentilisch marmer, die den vorm van eene drinkschaal heeft; de voet bestaat uit eene gevleugelde chimera met vastgesnoerd haar; het bovengedeelte er van is gedeeltelijk met ribben, gedeeltelijk met hooggewerkte sieraden versierd, welke tot den bacchusdienst behooren; het geheel rust op eenen struik van bloeiende waterplanten.

- Men is druk bezig met het gereedmaken van het vroegere Collegium Romanum, waarin de nieuwe Victor-Emanuel-bibliotheek zal worden opgericht. In het reusachtig gebouw zullen buitendien het gymnasium, het lyceum en de technische leerinrichting gevestigd zijn. De bibliotheek zal de grootste wezen, welke Italië bezit; men wil haar brengen tot 700,000 deelen. Haar kern zal bestaan uit de 60,000 deelen, welke uit de bibliotheek der Jezuïeten en uit die der afgeschafte kloosters afstammen, zoover ze niet in de Bibliotheca Angelica eene plaats konden vinden. Voorts zal in het Collegium Romanum worden geplaatst het met verscheidene voorwerpen verrijkte museum van leermiddelen; het museum Kircherianum, beroemd door zijne verzameling antieken, munten en christelijke oudheden; het nijverheidsmuseum, door de gemeente met behulp van den staat opgericht; het vóórhistorische museum; het museum van opschriften en het Italiaansche museum (laatstgenoemd bevat Oskische en Etrurische oudheden). Eindelijk wordt het gebouw behouden voor eene sterrewacht, die thans onder de leiding van pater Secchi staat. De bibliotheek der Minerva, waaraan evenzeer herstellingen worden gemaakt, is tot opname van kerkelijke werken bestemd.

Konstantinopel. - De Turksche regeering heeft besloten, alle studenten, die op hare kosten in 't buitenland aan hoogescholen hunne opleiding ontvangen, terug te laten komen. De echte Turken hebben zich nooit met het studeeren aan buitenlandsche hoogescholen kunnen verzoenen. Ook schijnt het, dat de Turksche jeugd te dom was om te Parijs, Weenen of Berlijn veel wijsheid op te doen. Hunne ontwikkeling was te zeer verwaarloosd, dan dat zij het hooger onderwijs met vrucht konden volgen.

Sterfgevallen.

P. KOERLE, een uitmuntend genreschilder, leerling van Cornelius en Bernhart, geboren te Munchen op 21 October 1823, is aldaar den 23^{n} April overleden.

J.H. SEIDL, de dichter van het bekende Oostenrijksche volkslied *Gott erhalte Franz den Kaiser*, is den 18^{n} Juli op zijn 71^{n} geboortedag gestorven. Behalve verschillende gedichten en enkele tooneelstukken heeft hij ook werken over penning- en oudheidkunde geschreven.

Eene oude strafpleging

Er is een tijd geweest, dat kwaadsprekenden in Engeland gebreideld werden, op de wijze als hier is afgebeeld. De prang, waarvan men gebruik maakte, was eene ijzeren. Wie van achterklap overtuigd was, kreeg de klem over het hoofd. Zooals

men ziet, werd zij, in den nek van wie de straf onderging, met een slot toegemaakt. Vervolgens s t a k men er eene koord door, en zoo werden de gestraften door dienaars der gerechtigheid rondgeleid in de gemeente, waar zij hun misdrijf gepleegd hadden.

In verscheidene museums van Engelsche oudheden worden mondprangen bewaard. Degene, waarvan de lezer de afbeelding aanschouwt, werd gebruikt te Newcastle. Voor eenige jaren was zij in bezit van Samuel Mayer, burgemeester van Borough. Te Manchester en te Walton, onder andere, worden dergelijke mondprangen getoond.

Voor zooveel men weet, werd de strafpleging met de prang of mondklem den 14^{n} September 1649 voor de laatste maal in Engeland toegepast en dit wel op eene vrouw, geheeten Anna Bidleston. De gerechtsdienaar, die haar rondleidde langs de straten, voerde den naam van Robert Sharp. Volgens onzen berichtgever, is 't in de oude kerk van Walton, dat de vermelde mondklem bewaard wordt. Dit zeer zonderlinge geschenk moet aan de kerk gedaan geworden zijn door eenen persoon die Chester heette en zoo verwaand was (God moge het hem hebben vergeven!) dat hij op de klem het volgende rijmpje liet griffelen:

> Chester presents Walton with a bridle
> To curb women's tougues that talk to idle.

Wat in onze taal het volgende beduidt:

Chester schonk aan de gemeente Walton eene prang, om daarmede de tongen van oude en jonge klappeien te bedwingen.

Te oordeelen naar het opschrift dat hij op de mondprang liet stellen, moet Chester een groote babbelaar geweest zijn. Misschien zag hij den stroopijl in de oogen zijner vrouwelijke evennaasten en gevoelde hij niet, dat er in zijn eigen oog een balk zat. Zoo gaat het toch maar al te dikwijls in de wereld. Wij zijn blind of toegevend voor onze eigene zwakheden en gebreken, terwijl wij honderd oogen hebben voor de gebreken en zwakheden van anderen. Hoe of het zij, wij gelooven niet, dat het kwaadspreken meer eene vrouwelijke dan eene mannelijke ondeugd mag genoemd worden.

D. BAETSLÉ.

Eene Kaukasische dorpsgeschiedenis.

Het volgende verhaal bevat eene schets uit het leven der bewoners van 't Kaukasische gebergte. Ofschoon de feiten welke er in vermeld zijn, ongeloofelijk schijnen, van onder het oogpunt onzer zeden beschouwd, zijn zij in allen deele overeenkomstig

TSCHOPAN KASSAN.

de zuivere waarheid. Wat er g a a t verha a l d worden is, nauwelijks eenige jaren geleden, gebeurd. Ogli is een Russisch dorp gelegen in het noordelijk deel van Dagestan; het wordtdoor o n g eveer d u i z e n d menschen bewoond. Een groot getal dezer dorpelingen legt zich uits l u i t end toe op de v e e t eelt, weshalve er in Ogli geen gebrek aan herders is.

Op zekeren Novemberavond werd het anders rustige dorp in opschudding gebracht, doordien eenige herders, die van de bergen teruggekeerd waren, nabij het kerkhof het lijkje van een kind gevonden hadden. Het arme kleine lijk was op verschrikkelijke wijze verminkt. De oogen waren uit het hoofd gerukt en men telde op het lichaam veertien zware wonden, die blijkbaar veroorzaakt werden door het slagen met eenen steen. Geene dier wonden, scheen echter doodelijk geweest te zijn en daarom had de moordenaar toevlucht genomen tot verwurging.

Het slachtoffer werd herkend voor het zevenjarig zoontje van zekeren Dazy; de voornaam van het vermoorde kind was Hassan. Toen Dazy bericht ontving van den moord zijns kinds, bevond hij zich op een buitenverblijf in de nabijheid van het dorp. Hij keerde laat in den avond naar zijne woning te Ogli terug en trof daar eene talrijke schaar bloedverwanten en vrienden aan.

Slechts eenige uren vroeger had Dazy zijn kind in de bloeiendste gezondheid verlaten. Nu vond hij het terug als een bijna onkennelijk verminkt lijk. Hij vroeg aan de tegenwoordig zijnde lieden hem rechtuit te zeggen, wien hij aanleiding had kunnen geven om eene zoo verschrikkelijke wraak te nemen, want hij giste dat de misdaad uit wraak was gepleegd; hij bad tevens zijne vrienden en verwanten, hem met hunnen raad ter hulpe te komen.

Allen antwoordden, dat zij niet konden begrijpen, wie zoo barbaarsch tegenover een kind had kunnen handelen. Zij verklaarden, den schuldige niet alleen te zullen beschouwen als de vijand van Dazy, maar als de vijand van al de dorpelingen; zij zegden, hem, indien hij ontdekt werd. met zijne woning en al zijne eigendommen te zullen verdelgen, opdat van den

booswicht, die het gansche dorp met schande overdekt had, niet de minste herinnering zou overblijven.

Den volgenden dag werd het lijkje ter aarde besteld, in tegenwoordigheid niet alleen van al de inwoners van Ogli, maar van meest al de boeren uit de omliggende dorpen. Te dier gelegenheid werd ten tweeden male besloten, met onverbiddelijke gestrengheid te werk te gaan tegenover den schuldige, zoo men er in gelukte hem te vinden.

De eerste en tweede dag verliep, zonder dat er iets ontdekt werd nopens de misdaad. De derde dag bracht even weinig aan het licht; maar den vierden dag vernam Dazy's moeder, dat haar neefje twee uren vóór dat de herders zijn lijkje ontdekten, gezien was met eene der vrouwen van Dazy. De vrouw en de knaap wandelden in de richting van het kerkhof, vanwaar de laatste niet meer moest terugkeeren.

Dazy's familie bestond toen uit twee vrouwen, Sultanum, de moeder van het vermoorde kind, en Aschura, oud 18 jaar, die slechts sedert vijf maanden als zijne vrouw bij hem inwoonde.

Deze laatste was de dochter van den kadi, Iman Ali. Zij was reeds lang voor hare jarigheid op Dazy verliefd geworden. Toen de man haar echter als zijne vrouw aan den kadi verzocht, werd dit aanzoek van de hand gewezen, omdat Dazy reeds kinderen had van zijne eerste vrouw en omdat Aschura aan eenen anderen bewoner van het dorp, aan Adschi Gussein, verloofd was.

Op verzoek van het meisje, had Dazy haar ontvoerd, zoodat de toestemming des vaders tot een huwelijk het eenige middel bleef om de eer der dochter te redden. Korts daarop was de echt gesloten. Dazy's moeder woonde niet bij haren zoon, maar bij haren tweeden echtgenoot Osman Amsat.

Zoodra men vernomen had, dat de vermoorde knaap, twee uren vóór het ontdekken der misdaad, gezien was geweest in gezelschap van Aschura, dachten de stiefmoeder en haar man, dat de vrouw met den moord moest bekend zijn. Dit vermoeden werd nog versterkt door den afkeer, welken Aschura bij alle gelegenheden aan den dag legde, tegen de kinderen van Sultanum, en door de omstandigheid dat zij, op al den aandrang van haren echtgenoot, om den plichtige te helpen opsporen, kort weg antwoordde dat zij zich daarmede niet inlaten kon, en bovendien niet wist, hoe zij te werk zou hebben moeten gaan. Toen zij die verklaringen aflegde, scheen zij min of meer beangst.

Meer en meer in zijne vermoedens gesterkt, bezwoer Dazy zijne geliefde Aschura, hem alles te bekennen; hij beloofde haar straffeloosheid, al moest hij hierdoor ook het leven van zijn ander kind in gevaar brengen.

Aschura bekende evenwel niets, zoodat Dazy elke ondervraging moest opgeven; maar Dazy's andere vrouw en zijne moeder vervolgden Aschura met hevige bedreigingen van haat en wraak.

Om haar nog meer vrees aan te jagen, wierpen Sultanum en Usu de oude moeder haar eene koord om den hals, en dreigden haar te verwurgen, indien zij niet sprak. De vrees voor dien ontzettenden dood, ontrukte aan Aschura eene eerste bekentenis nopens den op Hussan gepleegden moord. Zij bekende, dat, de wensch om de eerste vrouw van Dazy te worden en haren man over te halen zich van zijne andere vrouw te scheiden, opdat haar eenig kind de algemeene erfgenaam zou worden van zijnen vader, haar had aangezet hieromtrent in overleg te treden met een harer bloedverwanten, zekeren Tschopan Kasan.

Deze had haar voorgeslagen, de kinderen der andere vrouw te dooden, dewijl Dazy anders wel van haar (Aschura) zou hebben kunnen scheiden, om Sultanum getrouw te blijven.

Aschura volgde dien raad. Na nieuwe beraadslagingen met Tschopan Kassan schonk zij op zekeren dag appelen aan den knaap, ging met hem naar het kerkhof, waar Tschopan op haar wachtte, gaf Kassan aan dezen over en bleef er bij staan, om te zien, hoe haar handlanger het kind wegvoerde.

Deze bekentenis herhaalde Aschura voor de rechters van het dorp, die onmiddellijk na de eerste verklaringen in 't midden van den nacht ten huize van Osman ontboden werden.

Smartelijk getroffen door het besef, dat zijne geliefde Aschura de grootste schuld had aan het ombrengen van zijnen zoon, terwijl hij, anderzijds, moest vreezen dat de dorpelingen de aangebedene vrouw van het leven zouden willen berooven, verwittigde Dazy in allerijl zijne bloedverwanten van den ontzettenden uitslag dien het onderzoek over den moord van zijn kind had opgeleverd en verzocht hen, hem niet te verlaten alvorens het hooger gerecht met de toedracht der zaak was bekend gemaakt.

Bij het aanbreken van den dag zond Osman boden naar Asselder, hoofdman der militie, ten einde hem over het voorgevallene in te lichten. Deze stuurde oogenblikkelijk iemand naar Tschopan, om hem te ondervragen en hem daarna in zijn huis te verbergen, ten einde eene ontmoeting met Dazy te vermijden, voordat het gerecht de zaak kon in handen nemen.

Ongelukkig echter ontmoetten Tschopan en Dazy elkander op straat. Met de wilde woede welke de bergbewoners aangrijpt, wanneer zij tegenover hunne vijanden staan, wierp zich Dazy op Tschopan. Deze ontsnaptte aan zijne handen en vluchtte in het huis van Asselder, maar hij werd, eer hij zich verbergen kon, door twee pistoolschoten getroffen, welke Dazij hem achterna zond, zoodat hij voor de deur van den hoofdman der militie nederstortte.

In huis was niemand dan Asselder welke juist zijne morgengebeden las. Alvorens hij zijne kleeren aantrekken en zijn geweer opnemen kon, lag Tschopan reeds bloedend vóór zijne voeten en hoorde hij in den hof het geschreeuw van zijnen woedenden vervolger.

Asselder sloot de deur en plaatste zich daar achter, om zich te beschermen tegen den aanval van Dazy. Daar de deur te sterk was om gemakkelijk opengebroken te worden, klom Dazy door het venster met een glinsterenden dolk in de vuist, terwijl zijne moeder en eenige bloedverwanten hem langs denzelfden weg volgden.

Door dien plotselingen inval van zijn stuk gebracht, bleef Asselder stom en onbeweeglijk staan tot dat de indringers Tschopan voor dood lieten liggen.

Dazy verklaarde later zelve, dat hij Tschopan, in de kamer van Asselder, verscheidene dolksteken had toegebracht, en zijne moeder bekende, dat zij Tschopan bij de keel gegrepen en hem toegeroepen had: waar is het hemd en de klak van mijn neefje, zeg, waar hebt gij die versteken?

Tschopan had daarop zwak en met den doodsreutel in de keel geantwoord: Vraag het aan Aschura.

Daarop had zij hem eenige dolksteken toegebracht en was vervolgens naar huis gesneld om Aschura een nieuw verhoor te doen ondergaan.

Intusschen verspeidde zich te Ogli het gerucht van wat er was voorgevallen. Het volk zoowel uit het dorp als uit den omtrek schoolde te zamen, vond Dazy 's wraak zeer rechtvaardig en dacht dat er oogenblikkelijk tot de strafuitvoering der hoofdschuldige moest worden overgegaan. Velen riepen, dat zij in het openbaar moest gestraft worden, dewijl hare misdaad de gansche gemeente zonder onderscheid geschandvlekt had.

Bij het tweede verhoor van Aschura, werd aan deze, door hetzelfde middel als de eerste maal, eene andere bekentenis afgeperst. Zij verklaarde namelijk, dat, nadat de knaap verwurgd was, Tschopan haar het hemd en de pelzen klak had gebracht. Het lijk werd tusschen nabij staande houtgewas geworpen, waarin zij niet dachten dat hetzelve zoo vroeg zou ontdekt zijn.

Hun voornemen was de genoemde kleedingstukken van het vermoorde kind te eeniger tijd aan een gehaten persoon te zenden om deze als de plichtige te doen aanzien. Aschura had op zich genomen, de kleedingstukken te verbergen, en dezelve, tot bij nadere gunstige gelegenheid, in haar hoofdkussen genaaid.

Zoodra Usu en Sultanum die bekentenis gehoord hadden, ijlden zij naar Dazy's huis en scheurden het hoofdkussen open, waarin zij werkelijk de met bloed bemorsde kleedingstukken van Sultanums oudste zoontje aantroffen.

Zij begonnen hierop luide te jammeren en te weeklagen en vervulden de lucht met zulke verwenschingen tegen Aschura, dat verscheidene geburen toegeloopen kwamen, om te vernemen wat of er toch gebeurd was. Daarop werd de nieuwe bekentenis der schuldige meegedeeld, waarmede heel het dorp al spoedig bekend was.

De verstomming der bevolking sloeg tot woede over. Alle vrienden en verwanten van Sultanum riepen, dat zij eigenhandig de moordenares steenigen zouden, indien Dazy nog langer aarzelde haar te straffen.

Dit besluit was reeds genomen, toen Asselder buiten kwam, die naar den naburigen khan om versterking had gezonden, ten einde nieuwe gewelddadigheden te voorkomen.

Vóór de aankomst van den bevelhebber der militie, verzocht Osman Amsat, bij wie zich Aschura bevond, aan de menigte, dat zij de verantwoordelijkheid van Aschura te straffen niet op zich zou laden, daar zulks eene wetschennis zou zijn; hij voegde er bij, dat de aangehoudene onder zijne bescherming was geplaatst en niet gewelddadig uit zijne woning mocht gehaald worden. Hij bezwoer de menigte, de heele zaak aan het gerecht over te laten, dat de schuldige wel zou weten te straffen. Het antwoord dat hij hierop ontving was: dat al wie deze vrouw durfde verdedigen een vijand van het dorp was, zoodat het beter voor hem zou wezen, zijn verzoek terug te nemen.

Zoo stonden de zaken, toen Asselder verscheen. Ook hij verzocht de woedende menigte niet op eigen hand te werk te gaan en de uitspraak van het gerecht af te wachten.

Hierop antwoordde nogmaals de tierende volkshoop: dat aan het straffen van zulk wijf, van zulke moordenares niemand kon misdoen en zij maar hoe eer hoe liever moest van kant worden gemaakt en niemand daaraan mocht hinder stellen.

Vruchteloos poogden twee mannen uit Ogli, geholpen door eenige vreemden, aan de menigte het voorzichtige en wijze van Asselders raad begrijpelijk te maken. Allen, die de verdediging van Aschura op zich durfden nemen, moesten eene schuilplaats zoeken in de woning der schuldige tegen de woede van de menigte.

In hun ongeduld om de schuldige oogenblikkelijk gestraft te zien, eischten de opgehitste boeren van Iman Ali, dat hij zijne dochter zou dooden en toen deze daarop antwoordde dat hij sedert haar huwelijk alle macht over haar verloren had, werden er boden naar Dazy gezonden, met het verzoek haar onmiddellijk hare verdiende straf te doen ondergaan.

Dazy antwoordde, dat hij zijne vrouw niet van het leven berooven wilde en dat niemand het recht had zich met zijne zaken te bemoeien.

Er werd hem, ten tweeden male geboodschapt, dat de misdaad zijner vrouw het heele dorp aanging en hij dus geen recht had, haar met zachtheid te behandelen. Ingeval hij echter tegen den algemeenen wil durfde handelen, zou het volk zelve de straf aan de moordenares voltrekken.

Zonder hierop Dazy's antwoord te verbeiden, werden eenige mannen afgezonden, om Aschura uit Osmans huis weg te halen en haar naar haren echtgenoot of, beter, naar de strafplaats te brengen.

De boden rukten haar uit Osmans woning en sleepten hun slachtoffer voort tol aan Dazy's huis, achtervolgd door allen die haren dood gezworen hadden. Mannen, vrouwen en kinderen hadden slechts één verlangen: Aschura's doodstraf bij te wonen. Zij wilden haar steenigen, zoo Dazy nog langer met de strafuitvoering aarzelde.

Gedwongen door de woede en den aandrang der menigte, kwam Dazy buiten, verzocht dat men zijne echtgenoote niet langer zou martelen en de strafvoltrekking aan hem zelve over te laten, indien men haar dan toch wilde gedood hebben.

Daarop haalde hij een pistool te voorschijn, keerde het hoofd om en doodde met een enkel schot, de door hem zoo geliefde jonge vrouw...

Zoodra de overste van den naburigen khan vernam wat te Ogli was voorgevallen, deed hij de voornaamste personen van Ogli voor zich roepen, stelde hun het gewelddadige en strafbare hunner handelwijs voor oogen en besloot met te zeggen, dat de overheid de belhamels streng zou straffen.

‘Doe, wat gij noodig oordeelt, was het antwoord der

verzamelde mannen. Ons scheen de misdaad zoo wraakroepend, dat wij door de spoedige wraakneming niet gelooven eenige wet geschonden te hebben. Wij erkennen echter, dat wij met geweld en volgens eigen wil gehandeld hebben en daarom zullen wij ons onderwerpen aan de straf die ons uit dezen hoofde zou worden opgelegd.'

De Tunnel tusschen Engeland en Frankrijk.

In 1867, blz. 18, gaven wij eenige berichten over het plan van dit grootsche werk, welk thans een nieuwen stap heeft gedaan. De Fransche nationale vergadering heeft namelijk, in zitting van 2 Augustus, het wetsontwerp aangenomen waarbij concessie wordt verleend voor den aanleg van den onderzeeschen spoorweg tusschen Frankrijk en Engeland. Aan het verslag over dit wetsontwerp, ontleenen, wij de volgende bijzonderheden. De streek, waarin men, met goede verwachtingen, het boren van den voor de ontworpene verbinding benoodigden tunnel ondernemen kan, strekt zich wat de Fransche kust betreft uit van Calais tot Kaap Grisnez en, op de Engelsche kust, van Southforeland tot Folkestone. De door de internationale Fransch-Engelsche maatschappij, welke de concessie erlangd heeft, voor het werk uitgekozene punten, liggen op de Engelsche kust in de nabijheid van St-Margaret's Bay en op de Fransche tusschen Langatte en Calais; tusschen deze beide punten zal de tunnel, voor zoover dezelve onder de zee te liggen komt, eene lengte bezitten van 28 kilometers. Waar de tunnel het diepste ligt, zal hij 54 meters van de kruin tot op den waterspiegel hebben; de helling van het benedenvlak zal 0.38 0/0 bedragen, welke voor de twee kilometers, het dichtst bij de kusten gelegen, tot 125 of 135 0/0 klimt. De spoorweg zal in aansluiting worden gebracht aan den Zuidoostelijken spoorweg op Engelsch en aan den Noorderspoorweg op Fransch grondgebied. De kosten van het geheele werk worden op 250 millioen frank geraamd; de staat verleent noch hulpgeld noch waarborg van rente, doch geeft aan den concessionaris het recht van afstand te doen van de concessie, wanneer hem binnen vijf jaar na de afkondiging der wet waarbij de concessie is verleend, mocht gebleken zijn dat het ontworpen werk onmogelijk is. Geeft de concessionaris daarentegen binnen hetzelfde tijdvak kennis, dat hij de concessie verlangt te behouden, dan moeten de werken binnen 20 jaren voleindigd zijn en geniet hij da voordeelen der onderneming gedurende 99 jaar, te rekenen van hel tijdstip waarop de spoorweg in gebruik wordt genomen. Ten aanzien der werken zelve wordt in de concessie bepaald dat de tunnel eene breedte van minstens 8 en eene hoogte van minstens 6 meters hebben moet, dat de spoorweg eene spoorbreedte moet hebben van $1^{m}44$ tot $1^{m}45$ tusschen het binnenvak der spoorregels gemeten, en dat tusschen de binnenste regels van het dubbel spoor eene ruimte van 2 meters moet overblijven. Het denkbeeld om de rechtstreeksche spoorverbinding van Calais tot stand te brengen, is opgegeven wegens de bezwaren en gevaren welke uit het belemmeren van den doortocht van een zoo druk gebruikt vaarwater zouden kunnen voortvloeien.

Een Doodendans van Geeraard van Wolsschaten. Vervolg van blz. 111.

10, Een oprecht lief tafereeltje is datgene, waar wij DEN OUDEN MAN ten grave zien geleid worden door den dood. Het lot is geworpen; het uur is geslagen, op hetwelk de afgesloofde grijsaard zijne laatste woning zal intreden en loon naar werken ontvangen.

> Uw rekening, die zal wel staan
> Zoo gij veel deugden hebt gedaan;
> Doch zoo gij vindt in uwen staat
> Dat gij bedreven hebt veel kwaad,
> Heb maar berouw van al uw doen,
> Met een gezucht krijgt gij den zoen,
> Op hope dat gij nimmermeer
> Verlaten zult den God en Heer.

Hier stelt de schrijver tegenover elkander den dood van den booze en van den rechtvaardige. Het bijzonderste is niet van lang, maar van wel en deugdzaam te leven.

11. Welk eene schijnbare tegenstrijdigheid! Door den dood wordt hier de zieke hij DEN GENEESHEER ingeleid. Maar, zegt de dichter,

De dood, die gaat zeer wel om raad
Bij den doktoor, haar kameraad,
Die haar meer dooden brengt in 't graf
Als zij in 't jaar kan maaien af.

Men moet bekennen, dat het gezegde niet zeer vleiend is voor de geneesmeesters; maar 't is te hopen dat het geene evangeliewaarheid is. - Na de heilige plichten beschreven te hebben welke de geneesheer te vervullen heeft, klimt de schrijver op tot den geneesheer der zielen, tot God, die niet zelden tegenspoed en vernederingen overzendt, om 's menschen hart van de wereld te onthechten en het tot zich te trekken. Ten getuigenis wordt het voorbeeld van de heiligen Paulus, Norbertus en Ignatius bijgebracht.

12. DE PASTOOR gaat hier vergezeld van den dood, die de bediening van koster waarneemt:

De dood heeft hier haar doodkleed aan,
Zij is heel mooitjes op de baan,
Zij klinkt de bel van alle kant,
Draagt een lantaren in de hand,
Komt zeer eerbiedig uit de kerk.
Wel, dood, gij doet het kosterswerk!
Waarom maakt gij u hier bekend
Te leiden 't heilig sacrament
Ter plaatse daar de zieke leit
Die zijnen Heer en God verbeidt?
Is 't om te zeggen dat gij voor
Den zieke wilt den heer pastoor?
Of is de koster op den val?
Ik weet niet wat ik peinzen zal.
Doch, 't dunkt mij dat het wordt verbeeld.
Dat gij den laatsten bode speelt,
Den bode die de boodschap brengt
Dat al ons krachten zijn verkrenkt.
Zoo dat, wanneer men hoort de bel,
Moet peinzen: 't is het eind van 't spel.
Dus als men ziet den koster gaan,
Zegt: 's menschen leven is gedaan.
Niet dat men daarom sterven moet,
Maar 't laatst, dan gaat het eens voor goed,
Dan heeft de dood u uitgelicht
En toegesloten uw gezicht.

De dood, die hier het kosterschap uitoefent, vermaant ons dus door het klingelen der bel, van altijd op onze hoede te wezen en bereid om de eeuwigheid in te gaan.

13. Na den pastoor komt DE KLOOSTERBROEDER, die zich wil losrukken uit de klauwen des doods, doch enkel om meerdere deugden en verdiensten te vergaderen:

Ik vreeze voor geen druk of smart,
Ik heb niets schuldigs in mijn hart,
Maar dit is mijne meeste rouw
Dat ik wat meerder leven wou,
Niet om 't genoegen dezer aard,

Maar 'k heb geen deugd genoeg vergaard;
Dat ik meer lijdens lijden mocht
Tot dat Gods wille waar volbrocht.
Hierop de dood: Mijn lieve bruur, (broer)
Het is Gods wil, dit is het uur,
Het oogenblik, het laatsten end (eind)
Dat gij beschrijft uw testament.
Dan riep de broeder te allermeest:
Heer, in uw hand ontvang mijn geest.

Te dezer gelegenheid weidt de schrijver uit over de kloosterlijke deugden, en voornamelijk over het schoonste sieraad des geestelijken levens, de zuiverheid.

(Wordt voortgezet.)

De heraldieke versiering der Antwerpsche beurs. Vervolg en slot van blz. 109.

II. *Huidig tijdvak.*

Even als de gevel der Beurzestraat, is die der Twaalfmaandenstraat voorzien van twee vakken, voor wapens bestemd. In het hoogere, zal het volle rijkswapen van België geplaatst worden; in het lagere, heeft men reeds het volle wapen der stad Antwerpen gebeiteld, geëvend van de oude schildhouders, de *Wildeman* en de *Wildevrouw.*

De Beurs binnentredende, ontwaart men het gehemelte van het dakwerk, dat met honderden blazoenen is bezaaid, beurtelings het *Belgisch staatswapen*, het *Schild der provincie*, dat van het *arrondissement*, en ten slotte, dat der *stad Antwerpen* voorstellende.

Tusschen de ijzeren versieringen van het dakwerk, hangen zestien wapens. Zij behooren tot de volgende hedendaagsche instellingen welke rechtstreeks met den handel in verband staan:

1° Het *magistraat* of *gemeentebestuur*, herdacht door het huidige stedelijkwapen van Antwerpen;

2° Het *hoogere gerecht*, voorgesteld door het Belgisch staatswapen, omgeven door de kenteekens van het gerecht;

3° De *rechtbank van koophandel*, het even gemeld wapen van België, geplaatst op de kenteekens van het gerecht en den handel;

4° De *consulaten* der verschillende volkeren, herdacht door den wereldbol geplaatst op de reeds gemelde kenteekens van den handel en het gerecht;

5° De *Antwerpsche kamer van koophandel*, voerende een

wapen van sinopel met den Mercuriusstaf van goud, gevleugeld van zilver en getopt met de zilveren hand van Antwerpen;

6° De *scheepvaart*: van sinopel met twee ankers van zilver, in St.-Andrieskruis geplaatst;

7° Het *vredegerecht*: het wapen van België, omkranst met de roede des gerechts en de eikels des vreden;

8° De *goedemannenraad:* het gekroonde staatswapen;

9° Het *commissariaat der Schelde:* van sinopel met twee ankers van zilver in St.-Andrieskruis geplaatst; hierop in het middenpunt, het gekroonde Belgisch staatswapen;

10° Het *zeewezen* van sinopel met het anker van zilver paalsgewijs geplaatst; in het middenpunt, het wapen van België; in het hoofd, de koninklijke kroon, gevoederd van keel;

11° De *havendienst*: van sinopel met het anker van zilver paalsgewijs geplaatst; hierop in het middenpunt, het Antwerpsch stadswapen; in het hoofd, eene muur- of stedekroon van zilver;

12° Het *loodswezen:* hetzelfde wapen als dat van het commissariaat der Schelde;

13° De *zeevaartschool:* van zilver met het gekroonde Belgisch staatswapen;

14° Het *hooger handelsgesticht:* van azuur met den Mercuriusstaf en een anker in St.-Andrieskruis geplaatst; hierop een open boek, waarin de woorden zijn te lezen: *hooger handelsgesticht van Antwerpen.* Het hoofd gelijmd en gedeeld: 1° het wapen van België, 2° het wapen van Antwerpen (voorstellende den Staat en de Stad die, op gemeene kosten, het handelsgesticht hebben opgericht en in stand houden);

15° De *makelaars in den wissel:* gedeeld: 1, het wapen van Antwerpen; 2, van sinopel, met den gouden Mercuriusstaf gevleugeld van zilver; paalsgewijs geplaatst, het schild overtopt met den hoed van den god des handels; rechts en links, een lauwertak van sinopel in krans geplaatst en gebonden van keel.

16° De *makelaars in assurantiën*, enz.: van sinopel, met het beeld van Mercurius zittend op een aantal balen, tonnen en andere koopwaren; links, tegen een vat, het wapen van Antwerpen.

Daar verscheidene dezer instellingen het staatswapen voeren, bestond er eene zekere moeielijkheid om de eentonigheid te vermijden en deze schilden van elkander te onderscheiden; linten met opschriften waren dus bij eenige dezer kenteekens onmisbaar.

De binnengevel der Beurs bevat zes-en-vijftig wapens; deze zijn bestemd om de blazoenen te bevatten der mogendheden en handeldrijvende natiën welke in 1872 bestonden. Men keurde mijn voorstel goed:

1° De reeks wapens te beginnen in den hoek, aan den kant der Twaalfmaandenstraat;

2° De wapens te plaatsen volgens het werelddeel waaraan zij toehooren;

3° De wapens der landen van elk werelddeel te plaatsen, niet alphabetischer wijze, maar volgens ligging.

De volgende 56 wapens werden diens volgens gebeiteld en in kleur gebracht:

1° De koninkrijken Groot-Brittannië, Zweden en Noorwegen, Denemarken; het keizerrijk Rusland; de republiek van Frankrijk; de koninkrijken Nederland en België;

het groot-hertogdom Luxemburg; het keizerrijk Duitschland; de koninkrijken Pruisen en Saksen, Mecklenburg, Oldenburg, Brunswyck en Hessen; de vrijsteden Hamburg, Bremen en Lubeeck; de koninkrijken Beieren en Wurtemberg; het groot-hertogdom Baden; het keizerrijk Oostenrijk; de republiek van Zwitserland; de koninkrijken Portugal en Spanje; het pausdom; het koninkrijk Italië; het keizerrijk Turkijë; het koninkrijk Griekenland; de keizerrijken Perzië, China, Japan en Marokko; het onderkoninkrijk Egypte; de republieken Liberia, Oranje, der Vereenigde-Staten, Mexico, Guatemala, Honduras, Nicaraguay, Costa-Rica, San-Salvadore, San-Domingo, Haïti, Colombië, Venezuela en Ecuador; het keizerrijk Brazilië; de republieken Peru, Bolivia, Chili, La Plata, Paraguay, Uraguay en Australië.

Op den kansel der linkerzijde en als tegenhangers der wapens, geplaatst op den kansel der rechterzijde, zouden, volgens besluit van het college, geplaatst worden: de Belgische kroon, het wapen van België en de rozen van Antwerpen.

***

Bovengemelde blazoenen, waarvan ik de teekeningen in kleur had afgezet, werden door den heer J. Baetes geschilderd. Alle zijn thans geplaatst, - uitgenomen, op de voorgevels, de rijkswapens van 1531 en die van het huidige België; de zes wapens der kansels en de zes-en-vijftig schilden der handeldrijvende volkeren in 1531. Naar allen schijn, zullen deze laatste kenteekens weldra insgelijks worden uitgevoerd, want, zooals wij in het begin dezer aanteekening zegden, vormt de versiering der Beurs een *geheel*; het weglaten van het een of ander deel, zou het tot stand gebrachte werk verminken en voor een ieder onverstaanbaar maken.

P. GÉNARD.

Kroniek.

Antwerpen. - De volgende schilderijen van het museum gaan hersteld worden: 406, *Christus aan het kruis*, van Van Dyck, waarnaar wij in 1871, blz. 141, eene schoone plaat mededeelden; 402, het portret van den Antwerpschen bisschop Malderus, van denzelfden meester; 403, de *Aanbidding der herders*, van Frans de Vriendt alias Floris.

- De heer Alf. Goovaerts, stads onder-bibliothecaris, is benoemd tot lid van het wijsgeerig instituut van Aquitanië.

- In De-Keyserslei is geopend een nieuw schouwburglokaal Alhambra geheeten en door de heeren And. en Alf. Hertogs, naar de plannen van den bouwmeester H. Hertogs, voor rekening der heeren Driessens en Veyrière gebouwd. De tooneelzaal, die 1500 personen kan bevatten, werd geschilderd door Wiertz, van Antwerpen, en beeldhouwkundig versierd door Herman, van Brussel. Van de uitvoering over 't algemeen wordt met zeer veel lof gesproken.

- Den 21^{n} Augustus werd op den Vlaamschen Schouwburg ten tooneele gevoerd een zangspel in 3 bedrijven en 4 tafereelen, *Liederik de rentmeester*, woorden van Paul Billiet op muziek

van Jos. Mertens. Zoo groot was de bijval dien het stuk genoot, dat het sedert zijne eerste opvoering nog *viermaal* vertoond werd en telkens voor eene volle zaal. De handeling in het werk van den heer Billiet is weinig verwikkeld; 't is eene eenvoudige gebeurtenis uit het dorpsleven, bondig en duidelijk verhaald, zoo in proza als in rijm, en welke de belangstelling der toehoorders van het begin tot het einde heeft geboeid. De muziek van den heer Mertens is keurig te noemen en er komen stukken in voor, die meesterlijk bewerkt mogen heeten. Kortom, *Liederik* mag genoemd worden een voortreffelijk zangspel, een stuk van blijvende waarde, waarmede dichter en toonzetter geluk verdienen gewenscht te worden. De vertolking was uitmuntend in alle opzichten. In het stuk traden op: Maria Hasselmans (Berthilda), Virginia Gobbaerts (Roza), Blauwaert (Liederik), Delparte(Stefaan), Mev. Aleidis Cappron (Lutgardis) H. Van Beers (de graaf). Verders de heeren Van de Noetelaer, Jul. Govaere en A. De Jonge in bijrollen. Koren en orkest waren geheel op de hoogte hunner taak,

Brussel. - Van *Patria Belgica* bevat de 37ste aflevering het vervolg en slot van de *geschiedenis der kunstnijverheden*, door E.M.O. Dognée; *graveren van medailles*, *tapijtweverij en koperwerk*, door A. Pinchart; *Heraldische kunst*, door E. Gens, met talrijke in hout gesneden wapenschilden opgeluisterd; *Kleedij*, door H. Hymans, insgelijks met houtsneden versierd. De 38e en laatste aflevering zal kosteloos aan de inschrijvers gezonden worden.

Assche. - Door den heer L. Gallesloot is eene verhandeling uitgegeven over de uitgravingen, door den heer Prosper Crick met een wetenschappelijk doel sedert 1871 te Assche ondernomen. De schrijver noemt de verkregene uitkomsten hoogst belangrijk: het oude Assche (*Ascum*) is lang door Romeinen bezet geweest en op de plaats, waar de uitgravingen geschieden en die bekend is onder den naam van de kalkovens, moet zich omtrent 1900 jaar geleden, Cicero's verschanst kamp hebben bevonden.

Gent. - Het *Willems-Fonds* looft eenen prijs van 1000 fr. uit, voor de beste verhandeling over *de Pacificatie van Gent*, voor het volk geschreven, en niet grooter dan 150 tot 200 blz. gewoon formaat der uitgaven van de maatschappij. Er wordt verlangd, dat de mededingers een kortbondig en duidelijk overzicht zullen leveren van de gebeurtenissen, welke de sluiting der Pacificatie voorafgingen en volgden, en, bij de ontleding van haren inhoud, hare beteekenis zoowel onder het nationaal als onder het godsdienstig opzicht doen uitschijnen. De verhandelingen, in de Nederlandsche taal opgesteld, en goed en leesbaar geschreven door eene andere hand dan die van den opsteller, moeten vrachtvrij ingezonden worden, vóór den 1n Februri 1876, aan den secretaris van het algemeen bestuur van het *Willems-Fonds te Gent.* Zij moeten eene kenspreuk dragen en vergezeld zijn van een gesloten briefje, dezelfde kenspreuk ten opschrift voerende, en van binnen den naam en de woonplaats van den schrijver behelzende. Het kopijrecht der bekroonde verhandeling zal aan het *Willems-Fonds* toehooren; zij zal door de zorgen van het bestuur uitgeven worden. De schrijver zal 50 exemplaren van zijn werk ontvangen. De ingezondene handschriften zijn het eigendom van het *Willems-Fonds*; doch het kopijrecht der niet bekroonde stukken blijft aan de inzenders, welke te hunnen koste afschriften van hunne werken zullen kunnen bekomen.

Bergen. - Bij het afbreken van het oud schoolgebouw, dat ook nog als pastorij heeft gediend, te Estinnes-au-Mont, zijn in de spleten van eenen muur ettelijke

goudstukken gevonden van Willem van Beieren, graaf van Henegouwen en van Wenceslas en Jan III, hertogen van Brabant.

- Het nieuw gasthuis, een werk van Hubert Bourland en dat zeer geroemd wordt, is ingehuldigd.

Arlon. - In deze stad is sedert 1873 eene teekenschool ingericht, onder de leiding van den kunstschilder H. Dauriac; het onderwijs, vooral met toepassing op de nijverheid, wordt zeer geroemd.

Buitenland.

Sint-Malo. - Op 5 September wordt hier Chateaubriands standbeeld, door den beeldhouwer Millet vervaardigd, onthuld.

Parijs. - Den 1^{n} Augustus werd onder voorzitting van La Roncière Le Noury het internationaal aardrijkskundig congres gehouden, welk in 1871 voor de eerste maal te Antwerpen bijeenkwam. De opkomst uit de verschillende landen van Europa was bijzonder talrijk en de beraadslagingen hadden voor de wetenschap in vele opzichten groot belang. Aan het congres was verbonden eene tentoonstelling van voorwerpen, betrekking hebbende op de aardrijkskunde en die tot 15 September zal geopend blijven. België was op de tentoonstelling zeer goed vertegenwoordigd.

- Als een staaltje van de kracht van het bijgeloof in Frankrijk verdient het volgende gemeld te worden. Den 13^{n} Augustus bleven in Parijs, volgens officieele opgaaf van de politie, meer dan 6000 winkels gesloten. En waarom dat? zal men vragen. Enkel en alléén omdat die Vrijdag samentrof met den 13^{n} van de maand!

- De uitgever Hachette heeft eene uitgaaf in folio van de evangeliën laten drukken, die hem niet minder dan 300,000 fr. heeft gekost en een meesterstuk van boekdrukkunst mag genoemd worden. Een gewoon exemplaar der evangeliën kost in den boekhandel 500 fr. Voor de exemplaren, gedrukt op Hollandsch papier en die 1000 fr. het stuk kosten, heeft de uitgever 150 inschrijvers gevonden, meest keizers, koningen en groote bankiers.

Nieuw-York. - De Amerikaansche handel zoekt alle mogelijke middelen op om den afstand te verkorten welke hem van Europa scheidt. Tegenwoordig geschiedt de overvaart van Nieuw-York naar Milforthaven, in Engeland, door middel van eene stoomboot, die 21 mijlen per uur aflegt, in zes dagen. Nu is men van gevoelen, dat het mogelijk is dien tijd der overvaart nog met anderhalven dag te verminderen. In plaats van uit Nieuw-York zouden de stoombooten vertrekken uit Whitehaven, eene zeer gemakkelijke haven, gelegen op het zuid-westelijk uiteinde van Nieuw Schotland en waarheen men zich in 80 uren zou kunnen begeven, van Nieuw-York langs den spoorweg van Canada, welke daartoe eenige mijlen zou moeten verlengd worden. Van Whitehaven naar Plymouth of naar Brest zou de overvaart, altijd met een vaartuig van 21 mijlen per uur, slechts vier en een halven dag duren.

- In Massachusets bestaat eene godsdienstige sekte, onder den naam van *Adventisten.* Door de hevige regens, die in de laatste maanden in de meeste Amerikaansche staten gevallen zijn, is genoemde sekte tot de overtuiging gekomen, dat een nieuwe zondvloed op handen is. Zij heeft daarom eene maatschappij op aandeelen gesticht, tot het bouwen van eene ark. Een aandeel van 20 dollars geeft recht op eene plaats in het tusschendek; voor 50 dollars heeft men eene plaats in de eerste kajuit. Voor dieren wordt afzonderlijk berekend. Een tijdschrift, dit

mededeelende, voegt er bij, dat men hoopt vóór den zondvloed met de arke gereed te zijn.

Leipzig. - Bij B.G. Teubner verschijnt een belangrijk werk: *Die stadt Athen im Alterthum*, *von Karl Wachsmuth.* Het eerste deel bevat: 1° de bronnen en hulpmiddelen ter kennis van Athene, namelijk de hedendaagsche plaats en de

oude overblijfselen, de berichten der oude schrijvers en de nieuwe topographie (opmerkelijk is de ontdekking, dat een Duitscher, Georg Transfeldt, in 1673 gevangene der Turken, het eerste het Olumpicion en het gedenkteeken van Lysikrates ontdekte en juist noemde); 2° de beschrijving van de Attische vlakte, waarbij de weerkundige opmerkingen van J. Schmidt zijn gebruikt; 3° bouwstoffen voor de topographie van Athene, daarin worden al de strijdvragen besproken en toegelicht, onder andere de wijze waarop de stede-beschrijving van Pausanias ontstaan is; 4° de geschiedenis van de vroegste tijden tot de laatste jaren der oudheid. Men heeft als het ware de stad voor oogen van de eerste nederzettingen af. Twee kaarten van de stad en van den Peiraieus zijn er bij: Het tweede deel zal de stedelijke oudheden bevatten en de voorstelling geven van het leven en verkeer eener stad der oude wereld.

Detmold. - Alhier had op 15 Augustus de onthulling plaats van het gedenkteeken van Arminius, den aanvoerder der Germanen die de legers onder het bevel van Varus versloegen. Het bronzen beeld staat op een hoogen berg, omgeven van eeuwenoude eiken. Het kost 30,000 fr. en werd vervaardigd door den beeldhouwer Bandel, van Hannover, die 40 jaren geleden reeds het plan daartoe ontwierp. Detmold is de hoofdstad van het vorstendom Lippe en telt slechts 6,469 inwoners. De keizer van Duitschland woonde de inhuldiging en de feestelijkheden bij.

Oppenheim. - De prachtige protestantsche kerk dezer stad gaat hersteld worden volgens een ontwerp, gemaakt door den bouwkundige Horst, die ook den hofschouwburg te Darmstadt bouwde. De keizer van Duitschland en de groothertog van Hessen hebben gemeld ontwerp doen onderzoeken door de heeren Schmidt, oberbaurath te Weenen, dr. Lübke, van Stuttgart en P.J.H. Cuypers, van Amsterdam. Deze laatste is zelf met drie belangrijke herstellingen van kerken gelast in Zuid-Duitschland, namelijk den Dom te Maintz, den Dom te Worms en de kerk te Wurzburg.

Beieren. - De kunstschilders Schwolfer en Ferdinand Piloty zijn gelast met de uitvoering van vier muurschilderingen uit de Beiersche geschiedenis. Aan Andreas Muller is opgedragen de uitvoering van vier muurschilderingen in de hoofdkerk van Weissenhorn.

- Frans Adan is gelast een nieuw stuk te maken ter grootte van zijn: *Die Schlacht bei Sedan*, voorstellende *De inneming van Orleans door 't Beiersche legerkorps.* Daarvoor zal hem betaald worden gl. 10,000.

Augsburg. - Professor Zumbusch is gelast met de uitvoering van een gedenkteeken ter herinnering aan de overwinning en de overwinnaars in den laatsten Fransch-Duitschen oorlog. De gemeente zal 30,000 en de staat 10,000 guldens daartoe bijbrengen en mocht er te kort komen dan zal de gemeente het overige dragen.

Koningsbergen. - Op 5 Augustus bracht de sneltrein, die des namiddags uit Berlijn te Koningsbergen aankwam, eene verbazende menigte vreemdsoortige spoorwegreizigers aan; de verschillende rijtuigen waren namelijk dicht bezet en wel aan de buitenzijde, met groote sprinkhanen. In de nabijheid van Berlijn was een verbazende zwerm op den trein neergevallen en had op die wijze den tocht naar Koningsbergen medegemaakt. Men vreest dat daardoor groote nadeelen aan de provincie zullen toegebracht worden. Zoodra de trein was aangekomen, heeft men alle man aan het werk gesteld, om de vreemde reizigers te dooden. (Zie over de sprinkhanen ons tijdschrift 1874, blz. 92 en 196.)

China. - De Engelsche bladen bevatten eenen brief, gedagteekend uit Wei-Hijen-Shantung, dato 30 Mei 1875 en waarin de heer Fergusson, Belgisch consul te Chefon, een bondig overzicht geeft van eene korte binnenlandsche reis, door den schrijver in China gedaan. Wei-Hijen is eene stad met 250,000 zielen. De heer Fergusson verhaalt, dat hij bij een rijken ingezetene, Chin-Ghiaï-see geheeten, de volgende oudheden te zien kreeg: eene 700 jaar oude porseleinen vaas, eene bronzen vaas, die gemaakt werd onder de regeering van Chen, 600 jaar voor Christus' geboorte en een bronzen bekken, staande op eenen driepikkel en welk aan eene adellijke familie toebehoorde en bij godsdienstige offeranden gebruikt werd 1100 jaar vóór Christus' geboorte, dus in den tijd toen Salomo leefde en Rome nog niet gesticht was.

Sterfgevallen.

JANE FRANKLIN, de weduwe van den beroemden Noordpoolvaarder, is in het begin van Juli na een langdurig lijden overleden.(1) Zij werd in 1805 geboren en trouwde met Franklin in 1826. Zij was zijne tweede vrouw. In 1836 vergezelde zij haar echtgenoot naar Van-Diemensland, bij zijne benoeming tot gouverneur dier Engelsche kolonie. Negen jaren later begon Franklin zijn derden tocht naar de Noordelijke IJszee. Toen het lot der schepen *Erebus* en *Terror* ernstige ongerustheid wekte, werd lady Franklins naam in wijden kring bekend. In de lente van 1848 loofde zij premiën van 2 a 3000 ponden sterling uit, ter opsporing of ondersteuning der expeditie. In 1849 richtte zij eene roerende oproeping aan het volk der Vereenigde-Staten, terwijl zij tot daadwerkelijke hulp bij de nasporingen voor het verblijf der expeditie opwekte. In de volgende jaren rustte zij bijna geheel op eigen kosten eene expeditie naar 't Noorden uit, om, in vereeniging met die, welke door de Engelsche regeering werden uitgezonden, haren echtgenoot te zoeken. De laatste zeilde met het vaartuig *Fox* onder bevel van den kapitein Clintock in 1857 uit. Deze bracht het bewijs met zich naar huis, dat Franklin en zijn gezellen reeds in 1847 verongelukt waren, na hun doel, het vinden van eene Noord-Westelijke doorvaart, bereikt te hebben. In 1860 schonk het aardrijkskundig genootschap mevrouw Franklin de gouden medaille, om op deze wijze den gestorven echtgenoot in haar te eeren. Lady Franklin maakte zelf zeer uitgestrekte reizen. Hare laatste levensjaren bracht zij in stilte door. De Engelsche Noordpool-expeditie riep nog eens de belangstelling wakker, en zij nam deel aan de uitrusting der *Pandora*, die onlangs de *Alert* en de *Discovery* gevolgd is en tot hoofddoel heeft naar de verdere overblijfselen van de Frauklinsche expeditie nasporingen te doen.

JAN ROELAND, de schrijver van zoovele verdienstelijke tooneelstukken, is op 12 Juli te St-Pieters-Jette in 38jarigen ouderdom overleden. Zijn afsterven is voor de Vlaamsche tooneelletterkunde een gevoelig verlies. Jan Roeland was een onzer werkzaamste letterkundigen en hij deed zich zoowel om zijne gaven, als door zijn karakter algemeen hoogschatten en waardeeren. Hij was ridder van de orde der Eikenkroon, welker versierselen hem op 30 Mei 1857 door den Nederlandschen gezant te Brussel overhandigd werden, na de opvoering van zijn groot drama *Willem de Zwijger*, in den Parkschouwburg. De koninklijke familie, de ministers en talrijke leden van het diplomatisch korps woonden deze vertooning bij, welke gegeven werd onder medewerking van verscheidene Brusselsche tooneelmaatschappijen. Reeds vroeger had Roeland van den hertog van Coburg de orde van verdiensten van den

(1) Zie over John Franklin: *De noordelijke doortocht*, in onzen jaarg. 1867, blz. 160 en volgende.

Ernestischen stam ontvangen en in 1856 beschonk Leopold I hem met een kostbaren ring.

Een Doodendans van Geeraard van Wolsschaten. Vervolg van blz. 119.

14. Op hare beurt wordt DE ABDIS door den dood uit haar klooster gesleurd:

't Geraamt van koten ziet gij hier.
Mevrouw, gevat bij schapulier,
Die wordt getrokken uit de poort
Als zuster Aacht niet roept als moord;
Moord, roept zij, tienmaal overluid,
Haar armen steekt zij beide uit.

Eene groote wijsheid is het, steeds de schuld voor oogen te houden die wij eens aan den dood zullen moeten betalen. De drie voornaamste tolontvangers des doods zijn de oorlog, de hongersnood en de ziekte, waaronder ook de ouderdom mag verstaan worden: *Senectus ipsa est morbus;* en vroeg of laat zullen wij met een van deze onze rekening moeten vereffenen.

15. Die bezwaarlijke scheiding van het vleesch en den geest is schrikkelijk, zelfs voor den rechtvaardige. Hier ziet gij DEN ABT OF PRELAAT, wiens leven enkel aan goede werken werd besteed, door den dood weggerukt, op het oogenblik dat hij nog bezig was met het gebed. Hij heeft het getijd en boek nog niet afgelegd, en daar op de boomtakken staat de zandlooper, ten getuige dat hij gewoon was de kortheid des levens te overwegen. Evenwel, het vleesch, wederspannig aan den geest, zou den aanval des doods willen ontvluchten. Doch deze heeft reeds mijter en staf hem ontnomen en praalt met zijn verwonnen buit.

Daar is een groote zellefstrijd.
Het leven wordt den mijter kwijt,
Verwonnen door de pale dood
Tot beter levensvreugd genood.
Schoon dat de geest ontboeid wil zijn
Het is het vleesch de meeste pijn.

Is zelfs voor den rechtvaardige de dood vreeslijk, hoeveel te meer voor den ondeugdzamen en zondigen mensch? -

De lezer, die het geduld heeft gehad ons tot hiertoe te volgen, mag te recht een antwoord van ons afeischen op de vraag, welke, ongetwijfeld, hij zich reeds stelde, namelijk: met welk doel en om welke reden wij die uitgestrekte ontleding en menigvuldige uittreksels van het werk van Van Wolsschaten hem voordischten? Niet alleen wilden wij het werk van onzen Antwerpschen schrijver grondig doen kennen, maar ook hem verdedigen tegen eene hatelijke benaming, aan zijne dichtregelen toegepast, welke wij aantreffen in het *Biographisch*, *Anthologisch en Critisch woordenboek der Nederduitsche dichters*, *door P.G. Witsen Geysbeek.* (Amsterdam 1827, b. VII, blz. 554).

Daar leest men: ‘De heer Willems heeft het geduld gehad om een vijftigtal *walgelijk laffe* regels van dezen rijmelaar af te schrijven, niets anders behelzende dan eene als

kokinjedeeg gerekte verklaring van een prentje, waarop eenige kinderen op stokpaardjes rijden, en waaruit blijkt hoe gemakkelijk dezen *Sinjoor* Prevost het berijden van zijn gesteelden Pegassus viel; bij voorbeeld: Een iders peert is veel te steegh... enz.'

Walgelijk laffe regels! Alwie zonder vooringenomenheid Van Wolsschatens werk met ons heeft doorbladerd, zal zeker ons oordeel bijtreden, dat de uitdrukking zoo onverdiend als smadelijk is toegepast. Noch in het aangehaalde voorbeeld, noch in het overige van het werk vinden wij iets dat met reden walgelijk mag genoemd worden. Ten hoogste zou men hier of daar eene wat ruim vrije afschildering kunnen ontmoeten, die nochtans veeleer aan de toegevendheid van het eenvoudiger tijdstip dat hij beleefde, dan wel aan eenige vrijpostigheid van zijnentwege is toe te schrijven. Wat den schrijftrant des dichters betreft, wij bekennen volgaarne dat hij uiterst eenvoudig is. Maar wat is meer van noode dan eene klare eenvoudigheid, in een boek, dat, ten nutte des volks geschreven, niets anders beoogt dan nuttig en tevens aangenaam te wezen? Klimt Van Wolsschaten niet op tot de verhevene poëzij, men kan hem toch alle verdienste niet ontkennen in de eenvoudig beschrijvende dichtkunde. En dan, hoe gemakkelijk, hoe vloeiend, hoe natuurlijk en ongedwongen rollen al zijne verzen, zooals met recht wordt aangemerkt door Willems[1],

(1) *Verhandeling over de Nederduitsche taal- en letterkunde.* IIe *deel*, *blz.* 106.

die er bijgevoegt, dat onze schrijver een dergenen is, welke den dichttrant van Cats zich het best hebben weten eigen te maken. Op dit voordeelig verslag van den geleerden taalkundige gesteund, willen wij de drie nog overblijvende tafereelen ontleden en alzoo ons overzicht voltrekken. De prins of hertog, de keizer en de paus zijn de laatste onderwerpen van 's dichters beschouwingen.

(Slot hierna.)

Aankoop der Plantynsche drukkerij te Antwerpen.[1]

Reeds in 1873, bladz. 123, hebben wij gemeld, dat bij het Antwerpsch gemeentebestuur plan bestond, om de aloude drukkerij van Plantyn, met de verzamelingen van druk- en plaatwerken, daaraan verbonden, het huis waarin zij gevestigd is op de Vrijdagschemarkt, benevens de zich daarin bevindende schilderijen, waartusschen vele meesterstukken, aan te koopen en in te richten tot een weergaloos museum. Wij zijn gelukkig hier te kunnen aanstippen, dat de zaak doorgegaan en de koop gesloten is. De Plantynsche drukkerij is met al haar toebehooren door het Antwerpsch gemeentebestuur aangekocht voor de aanzienlijke som van 1,200,000 fr., waarin het Belgische staatsbestuur slechts 200,000 fr. bijdraagt. De uitgaaf, die de Antwerpsche gemeenteraad, ten behoeve van wetenschap en kunst, in zitting van 10 Augustus voor stads rekening heeft genomen, bedraagt dus één millioen frank. In het verslag, door den raadsheer J. Nauts over deze belangrijke zaak uitgebracht, treffen wij aan, dat de schilderijen en portretten, die zich in het huis van Plantyn bevinden, door den heer E. Le Roy geschat zijn op 324,850 fr. De bibliotheek met de handschriften begroot de heer Van der Haeghen op eene geldswaarde van 208,000 fr. De gebouwen beslaan eene oppervlakte van 1898 vierkante meters. De gevel van het hoofdgebouw, opgetrokken uit witten steen en arduin, is onversierd, behoudens dat boven de poort Plantyns zinnebeeld prijkt (zie de *Vlaamsche School* van 1857, blz. 37), vervaardigd door Arn. Quellin.

De eerste zaal bevat de 6 door Rubens geschilderde portretten van Plantyn en zijne huisvrouw Joanna Riviere (vereenigd), Joanna Riviere (alleen), Martina Plantyn, Jan Moretus (geb. in 1534, overl. in 1610), Jan Moretus (overl. in 1652), Adriana Gras (de moeder van Plantyns schoonzoon).

In de tweede zaal bevinden zich: het portret van Balthazar Moretus, geschilderd door A. Van Dyck (dit portret is tweemaal op koper gegraveerd, eens door Van der Werf en eens door Galle; de platen werden bij Plantyn gedrukt); het portret van A. Ortelius, door Rubens; het portret van Justus Lipsius, ook door Rubens; het portret van Arias Montanus, geschilderd door eenen ongenoemde, in Rubens' trant; vier kopijen van Rubens naar Italiaansche portretten van Nicolaas V, Leo X, Alfons X en Laurens van Medicis; de *H. Joseph*, geschilderd door Leyssens; *Onze-Lieve-Vrouw in een bloemenstuk*, door C. Schut en Frans Ykens; een portret van Gevartius[1] door Cornelius De Vos; portretten van Pic de la Mirandole en den Hongaarschen vorst Mathias Corvius, door Rubens; *Stilleven*, door Lingelbach; eene *Minerva* (school van Rubens); vier portretten van Christoffel Plantyn, Joanna Riviere, Martina Plantyn en den Parijschen drukker Gilles Beys, door P. Pourbus; een portret van dr. L.

(1) Zie over Plantijn, Moretus en de drukkerij, *de Vlaamsche School*, 1856, blz. 37; 1858, blz. 74 en 97; 1873, blz. 123; 1874, blz. 75, 91, 92, 105 en 126.

(1) Zie blz. 8.

Nonnius, door C. De Vos; een ruiterskop, door G. Flinck; eene grijze schildering voor gravuur, naar zijn portret van B. Moretus, door A. Van Dyck; eene kopij naar Van Dycks portret van Miroeus, door eenen ongenoemde; het portret van een der Medicissen, door Sallaert; portretten van P. Pontinus en G. Vindelius, door Goltzius; een portret van E. Putianus, door Boyermans; eene kopij naar Rubens' *Leeuwenjacht* uit het museum van Dresden, door den meester zelf of door De Vos; twee grijze zinnebeeldige schilderingen (*a.* titelblad voor een brevier, *b.* voorstelling van *Handel en Oorlog*), door Rubens; een jachtstuk van Wilfaert; een wintergezicht van L. Van Enden; het portret van een ongenoemden wijsgeer en een portret van Kiliaen, door Van de Venne. Verder nog schilderijen van Frans en Pieter Ykens, Thys, Van Loon, Verdussen, Van Thielen, De Broers enz.

Volgens wij vernemen, zijn de geschilderde portretten nooit gekuischt of hersteld geworden en bevinden de meeste zich nog in hunne oorspronkelijke lijsten.

Tusschen de kunstgewrochten vermeldt men ook hooggewerkte groepen, voorstellende *Sint-Joris met den draak en Sint-Marten die zijnen mantel aan behoeftigen wegschenkt.*

Onder anderen merkwaardigen huisraad treft men in het huis aan: vier met schildpad ingelegde kassen der XVIIe eeuw, eene keurig bewerkte ingelegde tafel, rijke Chinesche en Japonesche vazen, het merkwaardig slingeruurwerk, door de aartshertogen Albertus en Isabella geschonken, toen zij in 't jaar 1631 de drukkerij bezochten.

De middenkoer is gebleven, gelijk hij was in de XVIe eeuw; zijne vier prachtgevels, met hunne dusgenaamde koekvensters, voeren de borstbeelden van Christoffel Plantyn, vijf borstbeelden van Moretussen en een borstbeeld van Justus Lipsius. In 1858, blz. 73, gaf de *Vlaemsche School* eene plaat naar een dezér borstbeelden, gemaakt in 1700 door Claudius de Cock. Een reusachtige wijngaard, waarvan men beweert, dat hij door den eersten Moretus werd geplant, is tegen een der gevels opgeleid. Men weet, dat de vermelde binnenkoer door H. Leys uitgeschilderd werd in April 1856.

De bibliotheekzaal diende destijds tot kapel voor de zieke gade van een der Moretussen. Uit dien tijd bevindt zich in de zaal nog een altaar, met eene schilderij van Thys, *Christus aan het kruis.* Voor het altaar staat nog eene knielbank voor twee personen en over het altaar hangt eene *Aanbidding der herders* van Van Loon. Op de boekenkassen staan verscheidene borstbeelden van leden der familie Plantyn-Moretus, geleerden enz.

Over de eigenlijke drukkerij vindt men in het verslag van den heer Nauts het volgende opgeteekend: ‘Van den binnenkoer komt men in de werkplaats. Eerst valt het oog op twee

persen, de eerste die gebruikt geweest zijn. Die oude overblijfselen, de eerste getuigen van Plantyns werk, staan voor den ingang van de kamer van Justus Lipsius. Daar, aan dezelfde tafel, zat de geleerde professor en zag de laatste proeven na om ze drukvaardig te maken. De meubilering is in haren eersten staat gebleven; de muren zijn nog altijd behangen met Corduaansch leder. Van de werkkamer van Justus Lipsius komt men in de zaal der correctors, die werkten onder de leiding van Kiliaen. Onder geschiedkundig oogpunt, is deze laatste de merkwaardigste zaal van het gansche huis. Rond de muren staan kassen, waar al de letters van vroegere tijden, tot aan het begin der XIXe eeuw, in te vinden zijn. Tijdens het bezoek der overledene koningin der Belgen, Louiza-Maria, bracht men zelfs eeue der persen in werking. De vorstin nam zelve eene proef af, houdende melding van hare aanwezigheid. Dit stuk wordt bewaard, als aandenken der doorluchtige bezoekster. Niets ontbreekt overigens aan het materieel. De zetels en schrijftafels van de correctors en de werklieden staan op dezelfde plaats als vroeger. De zaal vooral is zeer kloek gebouwd. Al de timmer van de wanden en de zoldering is van eikenhout en gebeeldhouwd; de vensters, met hunne kleine luiken en hun ijzerwerk, zijn een allermerkwaardigst toonbeeld van de destijds gebruikelijke bouwwijze.' Wij zullen hier bijvoegen, dat, in onzen tijd, de drukkerij van Plantyn, ook nog in werking geweest is, voor het leveren wij meenen van breviers en andere dergelijke boeken, onder de leiding van den eerw. heer Verbiest, destijds onderpastoor in de Antwerpsche St-Andrieskerk en van den heer H. Sermon, letterkundige en boekhandelaar te Antwerpen. Omtrent 25 jaren geleden bezigde de heer Moretus in de Plantynsche drukkerij twee of drie letterzetters, een plaatdrukker en een perswerker.

Over de wetenschappelijke en letterkundige schatten die het huis van Plantyn bevat, schrijft het verslag aan den gemeenteraad het volgende: 'De eerste verdieping, boven de werkplaatsen, is niet min belangwekkend dan de benedenverdieping. Gansche stapels brieven vindt men er, van al de groote mannen, die eene rol vervuld hebben in de boekdrukkunst, van al de groote kunstenaars, geleerde en vermaarde personen, waarmede C. Plantyn en zijne nakomelingen in betrekking geweest zijn: eigenhandige geschriften van Rubens, Van Dyck en andere schilders; van Justus Lipsius, Arias Montanus, Rockox, Dodoens, Ortelius, Goltzius, Bollandus, de Elzeviers enz. Verder: diplomas en privilegiën, met de zegels en handteekens der vorsten, de boeken en rekeningen van het huis, te beginnen met 1556, de archieven der familie Plantijn-Moretus, de huwelijkscontracten en testamenten, reisbeschrijvingen uit Italië en Spanje, opgeteekend door leden van de familie Moretus in de XVIe en XVIIe eeuw, benevens al de houten en koperen platen, die gediend hebben voor de hout- en koperetsen in de drukkerij. Het getal der geëtste koperen platen van Antwerpsche kunstenaars uit de XVIe en XVIIe eeuw wordt geschat op 2737. Het getal houtplaten gaat boven de 15,000. Bijna al die stukken zijn in de drukkerij gebezigd geweest; eenige andere integendeel hebben nooit of nimmer gediend. In vier albums hebben wij aangetroffen 11 teekeningen van Rubens, 24 van Erasmus Quellin, 26 van Van Noort, 50 van Marten De Vos enz. De bibliotheek bevat de verzameling van al de werken, die uitgegeven werden door Plantyn en zijne afstammelingen en een exemplaar van alles wat van de pers gekomen is in de befaamde drukkerij, alsook eene talrijke reeks handschriften van die werken zelven, benevens een groot getal klassieke schrijvers, Grieksche en Latijnsche, uitgegeven door de Estienne's, de

Alde's, de Elzeviers, Martens en anderen. De eigenlijke bibliotheek bevat ongeveer 9000 boekdeelen, bijkans alle ouder dan het midden der XVIIIe eeuw, 203 handschriften en 60 incunabels. De verzameling van bijbels, missalen, getijdenboeken, Grieksche en Latijnsche werken van bijbelsche godgeleerdheid is voltallig. Daarin komt namelijk de vermaarde veeltalige bijbel voor, uitgegeven door Plantyn, en waarop nog aanmerkingen en verbeteringen van Arias Montanus te lezen zijn. De afdeeling voor algemeene en vaderlandsche geschiedenis en voor de klassieke letterkunde is zeer merkwaardig. Men vindt er ook eene zeer rijke verzameling Hebreeuwsche, Latijnsche en Grieksche woordenboeken en spraakkunsten. Bijzondere vermelding verdienen: de *Biblia Sacra* van 1502, in twee deelen, een prachtig werk met gekleurde platen, waarvoor eens 25,000 fr. is aangeboden geworden; de *Veropenbaring*, van de XVe eeuw, met teekeningen; de kroniek van Jehan Froissard, in drie deelen, uit de XVe eeuw. De verzameling handschriften bevat er 150 uit de XVe en XVIe eeuw, 13 uit de XIVe, 22 uit de XIIIe, 11 uit de XIIe, 2 uit de XIe, 3 uit de X^e^ en 2 uit de IXe eeuw. De incunabels vormen een echten schat; er zijn er onder, waarvan geen tweede exemplaar bestaat en de werken die betrekking hebben in het bijzonder op de geschiedenis van België, zijn allermerkwaardigst.'

Door den aankoop der drukkerij Plantyn verwerft Antwerpen een museum te meer, en welk hem zal benijd worden door geheel Europa, want nergens zal het zijne weerga hebben: noch Londen, noch Parijs, noch Weenen, noch Berlijn hebben iets dergelijks aan te wijzen, en het strekt der stedelijke regeering tot eer, dat zij voor geene opofferingen, hoe groot dan ook, is teruggedeinsd, om de schatten, die het huis van Plantyn bevat, ongeschonden voor het vaderland en voor geheel de beschaafde wereld te bewaren. De koninklijke commissie van monumenten, het korps der Antwerpsche academie van schoone kunsten en andere inrichtingen hebben aan het stadsbestuur hartelijke brieven van gelukwensching toegezonden

Terugkaatsing der stralende warmte.

II. De terugkaatsingskracht verschilt volgens den aard en den glans der lichamen. Indien de spiegels niet blinkend waren of met lampzwart besmeerd, zouden ze onbekwaem zijn tot het aanbrandsteken van de zwam. De oorzaak daarvan is, dat ontglansde en donkergekleurde lichamen veeleer de warmtestof inslurpen dan terugkaatsen. Ook zijn de terugkaatsingskracht en de inslurpingskracht der lichamen voor warmtestof tot elk ander in omgekeerde reden. De terugkaatsingskracht is als volgt: voor koper (geel) 100, zilver 90, tin 80, staal 70, glas 10, lampzwart 00.

D^r^. F.-J. MATTHYSSENS.

Boekaanbeveling.

Les anciennes maisons de Bruges, dessinées d'après les monuments originaux, par Charles Verschelde, architecte à Bruges.

Dat is de titel van een zeer belangrijk en keurig werk, onlangs verschenen bij den drukker-uitgever Beyaert-Defoort, te Brugge, over den bouwtrant der huizen

in de middeleeuwen. Sinds lang bestaan er menigvuldige werken over de godsdienstige en krijgskundige middeleeuwsche gebouwen; maar aan werken over middeleeuwschen huishouw was wezenlijk gebrek, ofschoon onze voorvaderen een eigenaardigen kunststempel wisten te geven aan hunne gebouwen, die thans helaas meer bewondering dan navolgers vindt. Het gebrek aan goede voorbeelden was wellicht voor velen eene der redens waarom de voorvaderlijke overleveringen op het stuk van bouwen zoo weinig gevolgd werden. In deze leemte heeft de talentvolle bouwmeester Karel Verschelde thans voorzien. Hij heeft een wezenlijken dienst aan de bouw- en oudheidkunde bewezen, met de bijzonderste gebouwen van vroeger eeuwen, die het aloude en in gansch Europa b e r o e m d e Brugge versierden, af te teekenen en in keurige platen in het licht te geven. Verschelde's prachtig werk, in 4°-formaat, bevat, behalve 33 bladzijden tekst, 40 platen met de noodige schalen, doorsneden en bijhoorigheden (kostbare inlichtingen ook voor het herstellen van gebouwen uit vroeger dagen), alles op schoon papier met zorg gedrukt. De prijs bedraagt slechts 20 fr. Er zijn ook exemplaren op nog beter papier aan 30 en 35 fr. verkrijgbaar. Wij denken niet beter te kunnen doen, dan hierbij een paar proeven der platen mede te deelen, gedrukt bij de w^{e} Petyt te Brugge; de eerste is een huis dat, even als zooveel andere, verdwenen is en vroeger bestond in de Oude-Koornbloemstraat te Brugge; het werd opgericht omtrent 1525 en in 1866 afgebroken. De gevel was, zegt de heer Verschelde, van eene uitmuntend zuivere uitvoering; de bogen, boven de vensters van het onderste verdiep, herinneren aan de oude gebouwen van het Vrije, langshenen de vliet, en wellicht zal men eens ontdekken dat het van denzelfden bouwmeester werd gemaakt. Het huis waarnaar de tweede plaat, blz. 127, werd vervaardigd, bestaat nog in de Molen weidestraat n^{r} 26, en werd omtrent 1520 gebouwd. De e i g e n a a r heeft het gelukkig gedacht gehad de lichte kalklagen te doen afnemen die dien schoonen gevel ontsierden; de blootgemaakte, onbezette baksteenen zijn van eene geelachtige en zeer aangename tint. H e t werk van den heer Verschelde is van het grootste nut, zoowel voor openbare inrichtingen, gelijk academiën, teekenen nijverheidsscholen, bibliotheken enz., als voor bouwkundigen en meesters van bouwstielen. Het verdient eene waardige plaats in iedere ernstige boekerij en zal met vrucht in eene menigte omstandigheden geraadpleegd worden. Wij wenschen het zeer belangrijke werk dan ook in veler handen, onder opmerking, dat eene Vlaamsche vertaling van hetzelve wellicht veel bijdragen zou om het in ruimeren kring ten onzent en in Holland te verspreiden. Zóó hoog schatten wij de verdiensten van den arbeid van den heer Verschelde, dat wij er hem hier openlijk onzen dank voor betuigen en deze dankbetuiging zal ongetwijfeld

bijgestemd worden door allen, die met het aangekondigde werk kennis zullen maken. En wij hopen dat er velen zijn zullen.

De heer bouwmeester Verschelde is secretaris en stichtend lid der oudheidkundige maatschappij te Brugge en bestuurlid van de *Société d'émulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre.*

Het ware te wenschen, dat het voorbeeld, door den heer Karel Verschelde gegeven, gevolgd werd in de andere steden des lands, waar nog merkwaardige gebouwen bestaan, welke gebouwen allengs onder het breekijzer verdwijnen. Tusschen de bedoelde steden noemen wij Antwerpen, Audenaarde, Dixmude, IJper, Kortrijk, Leuven

Huis in de Molenweidestraat n^{r} 26, te Brugge, gebouwd omtrent 1520.

enz., enz. Wij herinneren ons, eenige jaren geleden een aantal teekeningen van gebouwen der stad IJper te hebben gezien in het museum aldaar, welke teekeningen een zeer fraai album zouden kunnen uitmaken.

Judocos Josephus Moerenhout.

Deze kunstschilder werd te Eeckeren (provincie Antwerpen) geboren op 3 Mei 1801 en overleed te Antwerpen den 11^{n} Juni jl. Hij was zoon van Petrus Moerenhout, bakker en winkelier, en van Johanna Jacobs, van Hoogerheide, bij Bergen-op-Zoom. Hij legde zich aanvankelijk toe op den handel en was 3 jaren klerk opeen Antwerpsch kantoor, welk na dien tijd te niet ging. De jonge Moerenhout besloot, den handel voor goed vaarwel te zeggen en schilder te worden. Het was de landschapschilder H.J.F. Van der Poorten die hem de eerste teeken- en schilderlessen gaf (1817-1820); de jongeling volgde tevens de leergangen der Antwerpsche academie, aan wier hoofd de uitmuntende kunstschilder W.J. Herreyns stond. Moerenhout werd verschillende keeren bekroond. Zijn lievelingsvak was het schilderen van paarden. Hij vertrok in 1824 naar den Haag om er de puikstukken van Wouwermans, Berchem en andere meesters in het museum te studeeren. Zijne kopijen en studiën in het museum trokken de aandacht van den heer Jones, secretaris van het Engelsch gezantschap in den Haag, welke heer den jongen schilder meenam naar Parijs, waar hij dertien maanden verbleef, vele studiën maakte in den Louvre en een leerling en vriend van Horace Vernet werd. In 1827 keerde hij in zijn vaderland terug. In 1830 prijkte van hem op de Brusselsche tentoonstelling een *Gekwetst soldaat* en een *Zeeoever met paarden en menschen.* Later bezocht hij menigmaal Holland en vestigde er zich met der woon in November 1831. In 1833 schilderde hij: *Het gevecht op den ijzeren berg bij Leuven.* Dit stuk, welk 200 figuren, waartusschen vele portretten, bevatte, werd aangekocht door den koning van Holland. Op de verkooping der verzameling van Willem II, in 1850, kwamen nog twee stukken van Moerenhout voor, *Valkenjachten* voorstellende.[1] In 1838 zond hij naar de Gentsche tentoonstelling *Het doorwaden van de rivier* en *de Terugkeer van de markt.*

In 1840 stelde de beroemde A. Schelfhout te Antwerpen ten toon: *Een Wintergezicht,* waarvan de paarden en menschen door Moerenhout geschilderd waren, en in 1841 bevatte de Haagsche tentoonstelling e e n *Vergezicht op Apeldoorn*, ook door Schelfhout en Moerenhout te zamen geschilderd. Op dezelfde wijze werden eenige andere stukken door hen beide gemaakt.

(1) N^{r} 80 werd toegewezen aan den heer Van Gogt, voor gl. 150; n^{r} 81 aan den heer Lamme, voor gl. 1290.

De meeste Europesche kunstverzamelingen, waartusschen de galerij van koningin Victoria, bezitten stukken van Moerenhouts hand. Wij noemen hier eenige van zijne voornaamste gewrochten, onder aanduiding van het jaar waarin zij werden tentoongesteld:

1852. *Gezicht op Scheveningen; Toebereidselen tot eene wandeling te paard; Trekpaarden.*

1854. *Jagersrust.*

1855. *Toebereidselen tot de jacht; Ontlading van vischsloepen te Scheveningen; Overtocht van het Y omtrent Amsterdam.*

1858. *Weidende paarden en vee;* een *stal.*

1861. *Gesprek op de weide; Havengezicht* (met menschen en paarden); *Paardenstal; Terugkeer van het veld.*

1864. *Albrecht Durer op de Antwerpsche paardenmarkt in* 1521; *Jacht.*

1866. *Scheveningsch strand; Rooftocht van Marten van Rossum in* 1542 (laatstgenoemde schilderij bevindt zich op het stadhuis van Antwerpen, welks gemeentebestuur ze aankocht in 1867, met geldelijke tusschenkomst van het staatsbestuur.)

1867.	*Wouwermans in zijne rusturen* (stal met paarden).
1869.	*Toegevrozen rivier; Stalgezicht.*
1870.	*Voorwacht*; *Oorlogsrampen*,
1872.	*De hoefsmid*; *Scheveningsch strand.*
1873.	*Hoefsmid; Reizigers aan den Rijn.*
1874.	*Inlichtingen; Marktgang.*

Sedert 1854 was Moerenhout weer in Antwerpen teruggekeerd, en ter gelegenheid van de in dat jaar gehoudene tentoonstelling werd hij benoemd tot ridder der Leopoldsorde.

Moerenhout maakte twee goede sterkwaterplaten, voorstellende: *Twee jachthonden*, *wachtend aan den trap van een kasteel* en *Twee hazewindhonden*, *links een geschoten haas en op den achtergrond een bergachtig landschap*, *in het verschiet twee jagers.*

Moerenhout was een stil en ingetogen mensch. Hij schatte de kunst boven alles hoog en voelde zich het gelukkigst wanneer hij werken kon. Dit geluk moest hij echter ontberen in de laatste jaren zijn levens, toen hij zwaar geteisterd werd door ziekte.

Den 11^{n} Juni, gelijk wij hooger aanstippen, verwisselde Moerenhout het tijdelijk met het eeuwige. Den 14^{n} Juni werd hij ter aarde besteld op het Kiel, onder een grooten toeloop van vrienden, kunstbroeders en vereerders. De heer Verhoeven-Ball, voorzitter der afdeeling van beeldende kunsten van het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen*, sprak aan het graf den ontslapene het laatst vaarwel toe, terwijl hij tevens wees op de hoedanigheden en gaven, waardoor hij zich onderscheiden had en die zijnen naam zullen doen voortleven bij het nageslacht.

Kroniek.

Antwerpen. - De heer E. Gregoir heeft aangenomen muziek te zetten op dichtstukken, die geschikt zijn om gezongen te worden en hij laat dezelve verschijnen onder den titel *Vaderlandsche liederen*, *voor* 2 en 3 *stemmen*, *ten dienste van scholen en huisgezinnen.* Elke aflevering, die, naar gelang van de grootte der stukken, 1, 2 of 3 liederen bevat, met tusschen den tekst gedrukte muziek, kost maar 20 centiemen en per dozijn exemplaren betaalt men slechts fr. 1.75. Reeds 4 afleveringen, te zamen 8 liederen bevattende, zijn verschenen. De dichtstukjes, door den heer Gregoir op muziek gebracht, zijn van J.B. Courtmans, V.A. De la Montagne, P. Troch, J.

Brouwers, J. Vermetten, E. Stroobant en L. Willems. De muziek is in goed toepasselijken trant geschreven. Ook verwachten wij, dat de uitgaaf van den heer Gregoir veel bijal vinden en goede vruchten dragen zal. De druk strekt het werkhuis van den heer De Cort tot eer. De liederen zijn verkrijgbaar bij den heer Rummel, muziekhandelaar, Eiermarkt 4.

- Ter gelegenheid van de kermisfeesten, was door de rederijkkamer de *Olijftak* een historischen optocht ingericht, die den 23^{n} en 24^{n} Augustus de stad Antwerpen heeft doorkruist. De stoet werd geopend door de gewone Antwerpsche ommegangstukken: de walvisch, de dolfijnen, het schip, de reus en de reuzin, welke wij meest allen in vroegere jaargangen in plaat mededeelden; dan volgden: een rijdende tempel der wetenschap, waarop allerlei bij het onderwijs gebezigde voorwerpen uitgestald waren en die omringd was van een groot getal scholieren; de handelswagen, op welken ten toon lagen stalen van koopmansgoederen uit de vijf werelddeelen, bewaakt door Afrikanen, Aziaten enz.; 2^{e} afdeeling: schutters, gildebroeders en ambachtslieden met hunne banieren; de beroemde kunstenaars der XVIe en XVIIe eeuw; de wagen der Lucasgilde; rederijkers, te voet en te paard, nar, herauten, de prins, eerejonkers, pages, schenkers, voorgesteld gelijk zij kwamen deel nemen aan het Antwerpsch landjuweel van 1561; de wagen van den *Olijftak;* 3^{e} afdeeling: de verbondene Vlaamsche edelen, aangeleid door Hendrik van Brederode, allen te paard; de vloot der watergeuzen; 4^{e} afdeeling: koning Philips II, aan het hoofd van zijnen hofstoet, waarin men aantrof: Margaretha van Parma, Alva, Requesens, don Juan van Oostenrijk, Farnese enz. (allen te paard); de burgemeesters van Antwerpen (in een fraaien tentwagen gezeten); Willem de Zwijger, omringd van zijne voornaamste wapenmakkers in den strijd tegen Spanje; ten slotte, een uitmuntend keurige wagen, voorstellende de stad Antwerpen. De optocht mocht schoon genoemd worden, en ongetwijfeld zullen velen met genoegen vernemen, dat de kunstschilder Franz Van Kuyck (de veelbelovende zoon van wijlen den gunstig gekenden schilder van paarden en stallen) geheel den stoet in plaat brengt. De nieuwe wagens worden uitgevoerd naar teekeningen van Hendrik Altenrath en geschilderd door H. Verbuecken.

Brussel. - De schilderijenverzameling van koning Leopold II is verrijkt met eene schets van Rubens, voorstellende de *Zegepraal van Christus over dood en zonde*, het laatste model dat de groote meester leverde voor de tapijtwerken van Olivarès; al de andere schetsen voor die tapijten bevinden zich in het museum van Madrid. Het door ons vermelde stuk werd onder het eerste Fransche keizerrijk, op het einde van den Spaanschen oorlog, weggenomen en verkocht aan een Engelschen koopman Emerson genaamd. Later kwam het in bezit van den markies van Camden en vervolgens maakte het deel uit van de verzameling Bredel, te Londen, waar het onlangs verkocht werd. De koning bezit nog eene schoone schets van Rubens, de schets namelijk van de prachtige schilderij in het Antwerpsch museum: *de H. Theresia Christus aanroepende voor de zielen des vagevuurs*, komende uit de befaamde verzameling Patureau.

Kortrijk. - De groothertog van Saksen-Weimar, op 28 Augustus zich van Oostende naar Brussel begevende, is te Kortrijk afgestapt om de aldaar op het stadhuis in uitvoering zijnde muurschilderingen van Guffens en Swerts te gaan bezichtigen. In 1872, blz. 71 en 80, hebben wij de bestelling dezer werken vermeld. Thans zijn zij bijna voltooid. De wanden zijn in zeven paneelen verdeeld en stellen feiten voor van stedelijk belang, uit de groote tijdstippen van Kortrijks geschiedenis, zooals: de

invoering van het christendom, de ontwikkeling der beschaving door de kunsten en letteren, de leenroerigheid en de gemeente, alsook de deelneming aan deze geschiedenis door de geestelijkheid, den adel en het volk.

1ste paneel. *De geestelijkheid*: St. Eloy wijdt de eerste kerk van Kortrijk (St.-Martinuskerk);

2de paneel. *De adel:* vertrek van Graaf Boudewijn IX van Vlaanderen naar het Heilig Land in 1202;

3de paneel. *Het volk:* vergadering in de raadszaal te Kortrijk, der oversten van het leger en de Vlaamsche gilden, daags vóór den slag der guldensporen in 1302;

4de paneel. *Kunsten en letteren:* Diederik van Assenede leest aan Kortrijks vrouwe gravin Beatrix zijn gedicht *Floris van Blanchefloer* voor (2161);

5de paneel. *De geestelijkheid:* H. Amandus; 6de paneel. *De adel:* Filipus van den Elzas; 7de paneel. *Het volk:* de meester van Dante, beleg van Kortrijk.

Sterfgevallen.

Dr. KARL SCHNAASE, geschied- en kunstkenner, geboren te Danzig, op 7 September 1798, is te Wiesbaden op 20 Mei overleden. Hij werd door zijnen vader opgeleid als rechtsgeleerde en volgde de lessen van Hegel te Heidelberg en later te Berlijn. Een bezoek aan het museum te Dresden deed hem zijne roeping gevoelen en eene in 1826 ondernomene reis naar Italië bevestigde hem in zijn gedacht. Te Dusseldorp als rechter vruchtbaar werkzaam, nam hij echter deel aan kunstvereenigingen met de befaamdste kunstbeoefenaren. In zijne vacantiën deed hij uitstapjes waaraan verschillende opstellen in het Tübinger *Kunstblatt* en zijne *Niederländische Briefe* (Stuttgart, 1834) te danken zijn. Deze droegen bij om de Nederlanders op hunne eigene kunstschatten opmerkzaam te maken. Zijn voornaamste werk is de *Geschichte der bildelden künste* (1843-61); de tweede uitgaaf, bewerkt met Lützow en Friederich, verscheen in 1866 en volgende jaren. 1865 en 1866 bracht hij te Rome door. In 1848 was Schnaase lid van het oppergerechtshof te Berlijn; hij gaf zijn ontslag in 1857, om zich uitsluitend aan de kunstgeschiedenis te wijden. Hij stichtte in 1858 het *Christliche Kunstblatt*, dat hij met von Grüneisen in Stuttgard en Schnorr van Carolsfeld in Dresden opstelde; hij was een ieverig medewerker aan het *Deutsche Kunstblatt*, en maakte deel uit van vele kunstvereenigingen.

CHRISTIAAN KRAMM, te Utrecht geboren den 18n April 1797, is onlangs aldaar overleden. Zijne ouders wilden van hem een goudsmid maken en plaatsten hem in 1810 op eenen winkel; maar de leergierige knaap, die zich ondertusschen druk met lezen en teekenen had bezig gehouden, verkreeg, omstreeks 1815, dat men hem het schilderen liet leeren, waartoe hij aangenomen werd bij Wonder, met wien hij, in 1820, de schermen van den Utrechtschen schouwburg schilderde. De jonge Kramm studeerde ook de bouwkunst en werd bekroond voor een ontwerp van kazerne. Een tijd nadien werd hij benoemd als bestuurder der klasse van bouwkunst. In 1826 verbleef hij eenigen tijd in Engeland. In 1828 werd hij belast met de herstelling van het Paus-Huize te Utrecht, door hem voltooid in 1834. Ook het gerechtshof werd onder zijne leiding uitgevoerd. Zijne aanstelling tot provincialen bouwmeester mocht wel als een blijk van de algemeene erkenning zijner bekwaamheid gelden. Hij maakte zich, ook buitenlands, een gevierden naam door zijn groot werk in deelen, verschenen tusschen 1856-63: *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs*, *en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs*, *en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs*, *en bouwmeester van de vroegste*

tijden tot op onzen tijd. Zoo er in dit werk al vele onnauwkeurigheden voorkomen, het bevat ook een schat van gewaardeerde aanteekeningen en inlichtingen.

De dronkenschap

is eene uiterst gevaarlijke, ziekte, welke oogenblikkelijk doodelijk zou zijn, wanneer zij niet gewoonlijk na verloop van eenige uren overging.

XIV[e] Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Maastricht.

Zooals men weet, moest volgens beslissing van het XIII[e] congres (zie 1873, blz. 166), de XIV[e] vergadering te Leiden worden gehouden. Zulks had geene plaats en zoo kwam het, dat Maas tricht, op Maandag 23 Augustus de leden van het XIV[e] congres mocht ontvangen. In de spoorwegstatie werden zij opgewacht door de regelingscommissie en door den heer Franquinet verwelkomd, waarna de stoet zich begaf naar het fraai versierde stadhuis. Hier werden zij door burgemeester en wethouders opgewacht en hartelijk toegesproken door den heer burgemeester. De Gentsche hoogleeraar Heremans deed uitschijnen, hoe het congres, te Leiden verlaten, te Maastricht ontvangen was.

Het congres, zegde hij, had wel niet, zooals Klaasje Zevenster, zeven voogden, maar het had toch beschermers, die zich er over ontfermden, zoodra de vorigen zich terugtrokken. Hij herinnerde, dat Maastricht reeds in het vroegste tijdperk der Nederlandsche letteren aanspraak mocht maken op den eerenaam, eene geletterde stad te zijn, als de plaats waar een Hendrik Van Veldeke zijne St-Servaas-legen de ter eere van Maastrichts beschermheilige vervaardigde. Thans had een engel zich over 't congres komen ontfermen, toen Leiden het verstiet, en die engel was de engel van Maastricht de schildhouder van 't wapen der stad), die de leden onder zijn vleugelen vergaderde. Reeds thans hebben wij ondervonden, dat de zilveren ster ('t wapen der stad) een gelukster is, die ons naar eene gelukkige haven leidde.

Desiré Delcroix dankte het Maastrichtsche stadsbestuur, uit naam der Belgische regeering, voor de gulle ontvangst en sprak den wensch uit, dat het congres goede vruchten dragen mocht. De heer de Jonge van Ellemeet stemde in met dezen wensch, en gaf daarbij, in welsprekende taal en na de hooge roeping der congressen te hebben doen uitschijnen, de verwachting te kennen, dat dit congres den band weer nauwer zou toehalen, die de letterkundigen uit Noord- en Zuid-Nederland vereenigt. De heer de Jonge van Ellemeet had blijkbaar in woorden gebracht wat in de harten van alle aanwezigen lag, want zijne krachtige taal werd daverend toegejuicht. De Nederlandsche regeering was vertegenwoordigd door den heer van Vollenhoven.

Vervolgens werd namens het gemeentebestuur de eerewijn aangeboden en voerde het zanggezelschap *Polyhymnia* eene cantate uit; des avonds woonden de congresleden een concert en hofbal bij in het Park, gegeven door de koninklijke Harmonie, onder medewerking van de *Société chorale.*

Dinsdag, 24 Augustus.

Dezen dag, vingen de werkzaamheden aan met eene algemeene vergadering in het stadhuis. De heer Franquinet hield de openingsrede en wees er op, dat Maastricht, dat Limburg, hoezeer ook door vreemden invloed geslingerd, nog altijd Nederlandsch

en er trotsch op is Nederlandsch te zijn. De dialecten van Limburg mogen den Noordnederlander niet zoo algemeen bekend zijn - de grondtoon van alle is dezelfde als die der algemeene moedertaal. Hier zong Hendrik Van Veldeke

en vele anderen; hier verkondigen gebouwen en schilderijen, gedenkteekenen en tapijten den lof van Neerlands kunst en wetenschap uit vroeger en later eeuwen. Spreker maakte de opmerking, dat het congres zoo min een staatkundig als een godsdienstig karakter had. Rond de vaan, zeide hij, die de letterkundige congressen dragen moeten en dragen zullen, kunnen alle Nederlanders, van Noord of Zuid, tot welke staatspartij of kerkelijke gezindheid zij behooren, gerustelijk en in vertrouwen zich scharen. Het congres is, wat het blijven moet, een vaderlandsch congres.

Tusschen de ingekomene stukken, waarvan aan de vergadering kennis gegeven werd, bevonden zich brieven van koning Willem III, van koning Leopold II, van prins Frederik der Nederlanden, van den prins van Oranje, van den graaf van Vlaanderen, van prins Alexander der Nederlanden, van den president der Transvaalsche republiek, van de Nederlandsche en Belgische ministers van binnenlandsche zaken, van den Nederlandschen minister van buitenlandsche zaken enz.

In eenen brief aan het congres verklaarde de heer Dercksen, van Leiden, niet als gast te kunnen verschijnen, waar hij gehoopt had gastheer te kunnen wezen.

Verder waren ingekomen: een verslag van M.H. Van Lee, van Brussel, over het op te richten gedenkteeken voor Kiliaan, en een verslag van J.A. Torfs, van Leuven, over 't onderwijs en de tucht in verbeterhuizen; van den heer Crets, van Hasselt, een gedicht, ter lezing neergelegd; van den heer Altorffer, van Middelburg, een gedicht, getiteld: *Op Overduin;* van den heer Conrads, van Goes, een exemplaar van zijnen roman: *Uit het jonge leven.*

De bureelen werden samengesteld als volgt: Eerevoorzitters: de heeren Kuypers, gouverneur van Limburg en Pijls, burgemeester van Maastricht.

Voorzitter der algemeene vergadering: Franquinet; ondervoorzitters: N. Beets en J. Heremans, Nolet de Brouwere van Steeland en W. Everts; secretarissen: J. Verdam, A.J. Cosyn, J.G. De Sain en Suringar.

Eerste afdeeling. Voorzitter: Kern; ondervoorzitters: Hasebroek en Ecrevisse; secretarissen: Ten Brink en Van der Cruyssen.

Tweede afdeeling. Voorzitter: Beijnen; ondervoorzitters: Van der Auwera en Van Vloten; secretarissen: Fredericq en Hassols.

Derde afdeeling. Voorzitter: de Geyter; ondervoorzitters: Nijhoff en Peter Benoit; secretarissen: Van Driessche en Gram.

Hiermede liep de eerste algemeene vergadering af en vereenigden de leden zich in de afdeelingen.

Eerste afdeeling. De eerste spreker, was de eerw. Jos. Habets, Van Berg-Terblijt, die namelijk handelde over het Limburgsche taaleigen en de voortbrengselen van het Maaslandsche taalgebied in de middeleeuwen. Omtrent dit laatste, gewaagde spreker van Hendrik Van Veldeke (XIIe eeuw), die de legende van den H. Servaas bezong en zich als vertaler van de *Aeneis* deed kennen; van Henrik (XIIIe eeuw), die den roman der kinderen van Limburg dichtte, - ten onrechte aan Van Aken van Brussel toegeschreven; een passiespel, 't oudste in de taal dezer streek, en enkele kleine stukken, als bijbelsche berijmingen. De Nederlandsche taal schijnt in het hertogdom Limburg in de rechtszaken in de plaats van 't Latijn getreden te zijn omstreeks de XIVe eeuw. 't Oudste is eene kaart van Maastricht en stukken over 't klooster Thornen 't klooster Susteren. De stukken zijn of oorspronkelijk of 't zijn

vertalingen, maar hebben blijkbaar in dien vorm dienst gedaan. De schepenbrieven schijnen 't eerst in 1353 en later in de landtaal geschreven te zijn, alleen te Maastricht in 1404.

Prof. Heremans meende bij voornoemde werken ook een leven van Jezus te moeten noemen, vroeger te Sint-Truiden in een klooster gevonden; maar de heer Habets hield dit werk voor Brabantsch.

Nadat Kern en Heremans over sommige taalpunten hadden gesproken, hield van Vloten eene hoogst belangrijke lezing over Hendrik Van Veldeke, die het leven van den H. Servaas berijmde voor Agnes, de burchtvrouw op 't slot, waar later Van Loon, de gemaal der rampspoedige Ada, gezeteld had.

T.H. De Beer, uit Goes, hield eene redevoering over de middelmatigheid van de meeste hedendaagsche romans, die, zeide hij, *gemaakt* en *uitgeleurd* worden als gewoon winkelgoed. Hij wees op het treurig verschijnsel, dat de schrijvers zelven niet lezen. De roman moet een *kunstwerk* zijn, of 't is niets; er is geene plaats in eene goede en gezonde letterkunde voor romantisch ingekleede preken en romantisch ingekleede gazetartikels. De tendenz-roman, dat is de roman, met geen ander doel geschreven dan om een bepaald denkbeeld ingang te doen vinden, is geen *kunstwerk* en verdient geene plaats onder de verdienstelijke werken. Dat die werken en vele ziekelijke en hoogst middelmatige boeken geschreven worden, vindt zijnen oorsprong in den honger der schrijvers en in den speculatiegeest der uitgevers. Men hebbe medelijden met die schrijvers, maar schenke hun niet het loon der kunst, de hulde eener dankbare vereering. Dat ze gelezen, dat ze gekocht worden is grootendeels te wijten aan de medeplichtigheid der boekbeoordeelaars, die geheel onverdienstelijke werken ophemelen en aanprijzen en zoo den smaak van het pukliek helpen bederven. Nadat over dit onderwerp nog eenige opmerkingen waren gemaakt door Kern, Beets en Alberdingk Thijm, werd de zitting gesloten.

Tweede afdeeling. Hier traden als sprekers op: Vorsterman Van Oyen, die handelde over de zegelkunde als hulpbron bij het beoefenen der geschiedenis en den wensch uitsprak, dat ieder van de aanwezigen werkzaam zou wezen in zijne omgeving, ten einde het beoefenen der zegelkunde uit te breiden; Beijnen, door wien werd gewezen op de aanstaande 300ste verjaring der Pacificatie van Gent en die de verwachting te kennen gaf, dat deze verjaring in Holland en België met luister zou worden gevierd; P. Fredericq en dr. Brill namen het woord, om den heer Beijne te ondersteunen; de heer Hamelberg uit Arnhem sprak over het Nederlandsch in den Oranje-Vrijstaat en wenschte dat men zooveel mogelijk de betrekkingen met de Zuid-Afrikaansche-Republiek onderhoude en, zoo dit mo-

gelijk is, nieuwe aanknoope. Daarna werd de zitting gesloten.

Derde afdeeling. De heer Gram hield eene redevoering over de regeling van het vertaalrecht, en deed onder andere opmerken, dat hoe moeielijker het gaan zal een werk te vertalen, hoe nauwlettender men zal toezien wat men vertaalt, en hoe minder kaf er onder 't koren zal komen, terwijl thans de schrijvers niet gewaarborgd zijn. Spreker stelde voor, dat het congres zich zou wenden tot het staatsbestuur, ten einde aan te dringen op het sluiten van een verdrag.

De heer Martinus Nijhoff gaf de vrees te kennen, dat, met het stelsel van den heer Gram, het publiek beroofd zou blijven van de vertaling van vele goede romans, eene vrees die niet gedeeld werd door Gram, voor wien het belangrijkste punt overigens was, dat aan de schrijvers hun eigendomsrecht werd gewaarborgd.

Professor Van Driessche deed opmerken, dat Vlaamsche tooneelstukken in Holland worden vertoond, zonder toelating van de schrijvers, wien men daar voor geen schrijversrecht betaalt.

Het voorstel van den heer Gram werd verzonden naar de algemeene vergadering.

De heer Jacobson, van 's-Gravenhage, sprak over de tooneelkritiek en het slecht opvoeren van stukken; hij wees als navolgenswaardig voorbeeld op de Fransche tooneelspelers, die, in nauwe overeenstemming met den schrijver, het stuk lezen, de rollen verdeelen, aanmerkingen maken en het geheel met zorg in elkander zetten, terwijl zij een stuk soms een vijftigtal keeren repeteeren; dat alles, zeide spreker, ontbreekt bij ons, en daardoor wordt het werk der schrijvers niet naar waarheid en naar eisch voorgedragen en spelen ook de tooneelisten niet goed. Na eenige opmerkingen van de heeren Van Driessche en Gram over dezelfde punten, werd de zitting gesloten.

Algemene vergadering. De eerste mededeeling betrof de regeling van het vertaalrecht (zie 3^{e} afdeeling); het Nederlandsche staatsbestuur brengt daarover eene wet in gereedheid.

Verslag over het onderwijs in de verbeterhuizen. Daaruit blijkt, dat op de inrichtingen, waar Walen en Vlamingen onderwezen worden, in beide talen onderwijs wordt gegeven.

Overeenkomstig het verslag betreffende het gedenkteeken ter eere van Kiliaan, waarvan de oprichting op het Antwerpsch congres werd voorgesteld door den heer advocaat L. Jottrand, vader, wordt het bureel van het congres gemachtigd, den steun van het Hollandsche en Belgische staatsbestuur daartoe in te roepen.

De heer Piccardt, van Goes, hield eene warme en zeer toegejuichte lofrede op wijlen Anton Bergmann, van Lier. (Zie onzen jaargang 1874, blz. 26.)

De heer Donkersloot, uit Dordrecht, wees op de noodzakelijkheid van ernstig te werken tot verbetering van het straatgezang, welk een waren invloed op de volkszeden uitoefent.

Achtereenvolgens hielden de heeren Beckering Vinckers en Nanninga Uiterdijk, beide uit Kampen, eene redevoering ten bewijze van de onechtheid van zeker werk, geheeten *Oera Linda Bok*, en waarvan werd beweerd dat het zou geschreven zijn in de achtste eeuw. Hiermede was de vergadering afgeloopen.

Ten 7 ure 's avonds had eene tooneelvoorstelling plaats, door de maatschappij *De ware vrienden*, van Hasselt.

(W. voortgezet.)

Melchior Verly, een Vlaamsch Beeldhouwer der XVIIIe Eeuw.

Mondaye, waarvan het wapenschild hiernevens staat, is eene Fransche abdij der orde van Premonstreit, omtrent twee mijlen ten Zuiden der stad Bayeux, in het departement Calvados gelegen. Zij werd gesticht in het begin der XIIIe eeuw en onderging, op het einde der verledene eeuw, het lot van al de kloostergestichten in Frankrijk: hare bewoners werden verjaagd en hare goederen aangeslagen door den staat. Evenwel, de kerk- en kloostergebouwen ontsnapten, door bijzondere omstandigheden, aan de vernietiging. Deze dienden achtereenvolgens tot verschillende bestemmingen tot in het jaar 1859, wanneer eenige kloosterlingen, afgezonden door de abdij van Grimberghen, het oude klooster opnieuw met zonen der witte orde kwamen bevolken. Door een decreet van den H. Stoel van 27 Juni 1873 werd den overste des kloosters de abtelijke waardigheid teruggeschonken.

Een kloosterling der abdij, de eerw. Eustachius Restout, geboortig van Caen, behoorde tot eene familie van kunstenaars en was de bouwmeester en schilder van de prachtige kloosterkerk, die in 1706 begonnen, in 1717 voltrokken werd. De geleerde oudheidkundige De Caumont(1) getuigt, dat zij eene der schoonste is van het moderne tijdvak. Verscheidene kuustenaars, schilders, beeldhouwers, bouwmeesters werden door Restout in de kunstbaan opgeleid, of waren hem behulpzaam in het uitvoeren zijner plannen.

Het is hier, dat wij den Vlaamschen kunstenaar ontmoeten, wiens naam aan het hoofd van ons artikel staat. In het dagboek der abdij, door den geschiedschrijver van Mondaye(2) aangehaald, lezen wij het volgende: '*Cette même année* (1741), *ledit sieur abbé fit mettre le bel orgue qui est au fond de l'église, et fait dans un an par M. Claude Parisot*, *Lorrain de nation..... Les ornements du buffet, qui furent faits par un três-habile sculpteur et figuriste*, *engagèrent le S^r abbé à s'en servir pour remplir dans le chaeur les quatre niches par des figures des quatre évangélistes*, *qui, chacun des quatre, sont d'une seule pierre de Quilly, i compris leurs attribus. Le même ouvrier, nommé Melchior Verly*, *flamand de nation*, *travailla tout de suite à des figures en terre pour remplir la niche de la chapelle de la St^e-Vierge*, *au delà du croison* (*croisillon*) *du côté du nord. Le tout a été parachevé et posé en* 1745.'

Geestdriftvol is de afschildering welke de gemelde schrijver ons geeft van die kunstwerken van onzen Vlaamschen beeldhouwer: 'Aan Melchior Verly, zegt hij, zijn wij de uitvoering verschuldigd van de orgelkas, die zoo zeer de verwondering der bezoekers en kunstenaars opwekt. Beschouw de groep van engelen, die er boven op staat: is het niet een oprecht orkest? Deze blaast de trompet, gene slaat de trom, een

(1) *Stat. Mon. du Calvados*, III, p. 371.
(2) *Essai historique sur l'abbaye de Mondaye de l'ordre de Prémontré, par le P. Godefroid Madelaine, religieux de cette abbaye. Caen* 1874, *p.* 323 etc.

derde doet de slangbazuin klinken, twee andere doen de harp en den triangel dreunen. Een weinig lager, op de hoogte van het klavier, staat de orkestmeester die plechtiglijk de maat slaat. Zijne grootsche houding spreekt van zelfvoldoening en schijnt de mededinging uit te dagen.'

'Wij hebben de vermetelheid niet van de groep der hemelvaart en de schilderingen der O.-L.-V.-kapel te willen beschrijven. De pen en de spraak zijn hier even onmachtig: men moet het met de oogen zien. Want hoe zouden wij die Maagd van natuurlijke grootte afschetsen, die uit het graf opstaat, en met majesteit, gesteund op eene wolk door engelen gedragen, ten hemel opstijgt? De oogen der Maagd zijn met zedigheid ten hemel gericht, en nochtans men zou zeggen dat zij ze nog naar de aarde keert om eenen liefdevollen blik van medelijden te werpen op de menschen, wier voorspreekster zij bij haren zoon gaat worden. Het is waarlijk eene schoone en hartroerende gedachte met talent uitgedrukt. De Maagd heeft de armen uitgestrekt naar de drie goddelijke personen die men ziet op den koepel. Jesus schijnt aan God den Vader te zeggen, terwijl hij de aankomende groep aantoont: Zij is mijne moeder. Met vreugde en zegezangen strooien van al de kanten van het welfsel de engelachtige geesten bloemen, kronen en aangename geuren. Na bewonderd te hebben, valt men op de knieën, en, natuurlijk, ongedwongen ontsnapt een gebed aan het hart om ook ten hemel op te varen gedragen door de vleugelen van betrouwen en liefde. De verwondering vermeerdert nog, wanneer men bestatigt dat het graf, de Maagd, de engelen en de cherubienen die den stoet uitmaken, geboetseerd zijn uit aarde van Noron.'

De naam van den kunstenaar, die met zooveel keurigheid de gedachte van den talentvollen Premonstratenzer Restout in steen uitdrukte, is dus geen geheim meer; het was Melchior Verly, een Vlaming, welke die schoone werken in den tempel van Mondaye uitvoerde.

F.W.

Tentoonstelling van nijverheid, kunst en oudheidkunde te Gent.

In het S^{t}.-Josephsgesticht, Wellinkstraat, is reeds sedert geruimen tijd eene tentoonstelling geopend, die in vele opzichten voor de nijverheid en de christelijke kunst merkwaardig mag genoemd worden. De stukken, die tot de afdeeling oudheidkunde behooren, zijn meer dan 600 in getal en ons verlangen is, eenige der bijzonderste daarvan in dit opstel aan te halen. Vooreerst zij aangestipt, dat de rangschikking der verschillende voorwerpen met zooveel smaak als doorzicht is geschied door den heer De Buyser, den gekenden verdienstelijken oudheidkundige.

Op den trap die naar de bovenzaal geleidt, hangt een fraaie koperen kroonlichter. De zijmuren der trapzaal zijn bekleed met schoone schotels uit de XVIIIe eeuw, de achtermuur met vermoedelijk Audenaardsche tapijten, waarop landschappen afgebeeld zijn. In genoemde zaal prijken een aantal goede schilderijen van de oude Vlaamsche, Hollandsche en Italiaansche school, waartusschen een aan Van Dyck toegeschreven *Dominicus die geknield eenen rozenkrans uit de handen van Maria ontvangt* (toebehoorende aan het Gentsche predikheerenkloosster), een *H. Franciscus*, van Van Kleef (eigenaar: de heer Van de Velde, te Gent), eene *Onze-Lieve-Vrouw met het kindje Jezus* enz. Onder de uitstekende schilderijen der tentoonstelling, noemen

wij nog: *Onze-Lieve-Vrouw in een bloemenstuk*, van Daniel Seghers, toebehoorende aan het kerkbestuur van Watervliet; eene vleugelschilderij, voorstellende de *H. Drievuldigheid* op het middenstuk en op elk zijpaneel eene geknielde non (eigenaar: kanunnik Janssens); *Christus bezwijkende onder het kruis* (eigenaar: de heer Van der Auwermeulen); *Mozes en 't serpent; Koning Salomo en de koningin van Saba*; *Christus met het kruis; Portret in een bloemenstuk* van Rachel Ruys en Rotenhamer *Kalkoen met jongen*, van Hondekoeter; een Rembrandtachtig portret van Luther (eigenaar: de heer J. De Ryck); *Oorlog* (eigenaar: de heer baron Dons-Cardon), een bloemenstuk van Brueghel, toebehoorende aan den heer C. Wante; een aan Holbein toegeschreven portret van eene oude vrouw; een portret van een overleden man, op zijn doodbed uitgestrekt; eene *Kroning van Maria* en *Christus aan het kruis* (XIVe eeuw); negen tooneelen van *Jezus' lijden* (behoorende aan het gasthuis van Aalst); *Tempeliers* en *Christus het kruis dragende* (behoorende aan baron Bethune); een miniatuurportret der barones van Baronaige (behoorende aan den heer F. Le Fevere van Tenhove); drie verschillende *Kruisafdoeningen*, waarvan eene toebehoort aan het Gentsche predikheerenklooster en eene aan den heer M. Zens; een aan Quinten Massys toegeschreven *Zegenende Christus*, van kleine afmeting, toebehoorende aan den eerw. heer Moreels, pastoor te Oostakker. De bestiering der godshuizen van Aalst zond 16 schilderijen; van den heer Croquison, provincialen bouwmeeeter te Kortrijk, verdienen melding, zes afbeeldingen van heiligen, vermoedelijk van Italiaanschen oorsprong.

Het Gentsche predikheerenklooster stelde eenige zeldzame boeken ten toon, waarvan het oudste gedrukt werd in 1475 en waaronder wij opmerkten een in 1503 bij Van Eckert te Antwerpen gedrukt *Leven ons liefs heeren Jhesu Christi.*

De Gentsche hoofdkerk had vier diplomas van de IXe, X^{e}, XIe en XIIe eeuw tentoongesteld, benevens een charter van 12 April 819, waarbij Karel de Goede aan de Sint-Baafsabdij zekere inkomsten toekent.

Tusschen de merkwaardigheden op het gebied van handwerk en kunstnijverheid verdient in het bijzonder melding gemaakt te worden van eene halsketen, die, naar men gist, in de XVe eeuw bij plechtige gelegenheden de borst versierde van den deken eener buitenlandsche, men vermoedt Duitsche goudsmidsgilde; het stuk bevindt zich sedert de XVIIIe eeuw in bezit der familie de Kerchove van Ouselgem, die het uit Italië schijnt te hebben ontvangen. De halsketen bestaat uit 16 keurig bearbeide schakels, waarop de bereiding en bewerking van het zilver in al zijne gedaanten zijn afgebeeld; aan de keten hangt een medaillon met de beeltenis van Sint-Eloy. Het is een uitmuntend stuk, waarvoor men beweert dat reeds 40,000 fr. aangeboden werd.

Terugkaatsing der koude.

De stralende warmte gaat niet alleen vrij door de lucht, maar ook door water, glas en waarschijnlijk door alle doorschijnende lichamen.

De stralende warmte gaat gemakkelijker door de doorschijnende voorwerpen, wanneer ze voortkomt van zeer verwarmde lichamen, en wordt in mindere hoeveelheid opgeslurpt. Eene glazen plaat, die de 17/18 van de warmte van een lichaam op 180 graden tegenhoudt, zal maar de 6/7 van de warmte uitgestraald door een lichaam op 400 graden, tegenhouden.

Stralende warmte, die door eene eerste glazen plaat gegaan is, wordt in mindere hoeveelheid opgeslurpt door eene tweede en eene derde plaat. Het is hoogst waarschijnlijk dat deze zonderlinge eigenschap aan andere doorschijnende lichamen en zelfs ook aan de verschillende lagen des dampkrings toepasselijk is. Stralende warmte, die schuins op een doorschijnend lichaam valt, wordt van hare oorpronkelijke wending verwijderd, even als de lichtstralen. Van deze straalbreking heeft men een bewijs, wanneer men bij middel van een linzenvormig of vergrootglas, de stralende warmte der zon ophoopt om zwam of papier, enz. aan te steken. Indien dezelfde uitwerksels geene plaats grijpen met de vlam eens vuurhaards, is zulks slechts toe te wijten aan de machteloosheid der vlam.

D^{r}. F.J. MATHIJSSENS.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven.
X. Francis van de Velde.

F. Van de Velde(1), alias de Campo, meer gekend onder den naam van Sonnius, omdat hij te Sonne, een dorp benoorden Eindhoven, in 1506 was geboren, kwam naar Leuven de wijsbegeerte studeeren en werd als arme student in *Standonck* geherbergd. In den algemeenen prijskamp van 1527 (niet 1517, zooals ergens gedrukt staat) werd hij *Primus Artium* uitgeroepen. Hij legde zich eerst toe op de geneeskunde; doch meer lust voor de godgeleerdheid hebbende, werd hij in het pauselijk college aanvaard, en, in 1536, licentiaat en den 23^{n} September 1539 doctor uitgeroepen. Alsdan is hij pastoor geworden, eerst te Meerbeeck, daarna in St-Jacobskerk te Leuven. In 1543 zien wij hem als rector de hoogeschool bestieren. In 1544 werd hij leeraar van godgeleerdheid en kanunnik van St-Pieter. Van 13 December 1545 tot 2 Juni 1547 nam hij deel aan eenige zittingen der kerkvergadering van Trenten, tot welke Karel De Croy, bisschop van Doornik, hem gezonden had. Bij zijne wederkomst in Nederland heeft hij zich te Utrecht gehuisvest; hij werd daar kanunnik benoemd en onderzoeker des geloofs, welk hij daar met pen en woord verdedigde. In 1551 was Sonnius bij de XIIIe zitting van het beroemde concilie aanwezig met andere Leuvensche hoogleeraars, door de landvoogdes daarheen gezonden, en in 1562 was er spraak, hem eene derde maal naar de toen ten einde loopende kerkvergadering te sturen. Sonnius had zich met twee andere Leuvensche godgeleerden naar de samenkomst van Worms, in 1557 tusschen de katholieken en Lutheranen gehouden, begeven.

(1) Van de Velde, *Synopsis*, III, 842 en 833.36 - Diercxsens, *Antv. Christo nascens*, t.v. - Foppens, *Bibl. Belg.* - Mgr. de Ram, *Synopsis Actorum Ecclesiae Antverpiensis*, 28-31.

Koning Filips II zond Sonnius in 1558 naar Rome, om zich met Paulus IV te verstaan nopens het oprichten van nieuwe bisdommen in Nederland. De paus was over Sonnius zoo tevreden, dat hij hem huiswaerts zond met den titel en 't kleedsel van apostolieken protonotaris, en Filips begunstigde hem, tot vergelding zijns goedgelukkens, met den bischoppelijken stoel van 's-Hertogenbosch, dien hij bekleedde van 16 November 1562 tot 26 April 1570, toen hij eerste bisschop van Antwerpen werd. Hij overleed den 27^{n} Juni 1576.(2) In 't Vlaamsch schreef hij een *Claer bewijs wten woorden Godts vant ghene dat men kerstelijck behoort te ghelooven en te beleven door... Loven* 1555. Item te Antwerpen 1558, in klein 8°. Beide met Dietsche letters. Hij gaf ook uit een *Nederduytsche Catechismus*, gedrukt te Antwerpen in 1562, in-8°, en die als de eerste catechismus van Antwerpen en 's-Hertogenbosch beschouwd wordt. Zie *Annuaire de l'université catholique* voor 1821, blz. 300.

Wilsele bij Leuven.
L.W. SCHUERMANS, PR.

Tijd en geld.

Als het waar is dat *tijd geld* is, dan hebben vele menschen zooveel *geld*, dat ze er geenen weg meê weten.

Een Scheepje Dreef.

Een scheepje dreef in eene kuip,
Daar zaten kindren rond;
Het een blies rechts, het ander links,
En 't scheepje ging ten grond,

**

De moeder keek het na en dacht:
Dat is contrarie wind.
En dan bekeek ze, diep en lang,
Het een en 't ander kind.

***

Ik schonk aan elk met liefde 't licht...
Met liefde in hart en zin! -
Nu blaast 't een tegen 't ander op;
Waar blijft de broedermin?

EMANUEL HIEL.

Brussel.

De geschiedenis

moet ons van elk tijdvak dat zij behandelt eene aanschouwelijke voorstelling geven; zij moet ons doen zien waarom de personen aldus en niet anders gehandeld hebben, en van die handelingen moet zij ons de gevolgen, voorzien of onvoorzien, aanwijzen:

(2) Zie voor zijn wapenschild *de Vlaamsche School*, 1869, blz. 45.

eerst dan heeft zij haar doel bereikt, en wordt het verhaal der feiten een begrijpelijk geheel.

J.A. SILLEM.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel.

Den 14n Mei 1874 werd in de kamer van volksvertegenwoordigers het volgende gezegd door den heer Delcourt, minister van binnenlandsche zaken: ‘Mijnheeren, een gebouw uitsluitelijk toegewijd aan kunsttentoonstellingen, is hoogst noodzakelijk in de hoofdstad. Sedert ik de eer heb aan het hoofd van het departement van binnenlandsche zaken te staan, werd het voorstel een paleis der schoone kunsten te bouwen, in de kamer en in den senaat, bij elke beraadslaging over de begrooting vernieuwd. Dit vraagstuk is thans zoo ver gevorderd, dat het niet meer mogelijk is het te verdagen. Toekomende jaar zal te Brussel de driejaarlijksche tentoonstelling geopend worden. Het staatsbestuur hoopt, voor deze plechtigheid, reeds een gedeelte van het nieuw paleis te kunnen benuttigen.’ Deze verwachting is verkeerd uitgevallen. Nogmaals is een voorloopig houten lokaal voor het houden der driejarige tentoonstelling moeten opgetimmerd worden, en nog wel een lokaal van reusachtige afmetingen, waaraan niet minder dan 11,000 vierkante voeten planken en 835 kubieke meters balken gebruikt werden. Het gebouw is afgedeeld in 30 zalen, die te zamen 80 meters lang zijn; 20 zalen dienen voor schilderijen; de overige zijn gebezigd voor de beeldhouw-, teeken-, graveer- en bouwkunst enz. Het licht is zeer goed aangebracht. De tentoonstelling, plechtig geopend den 2n Augustus, in het bijwezen van Z.M. den koning en vele hooggeplaatste personen, bevat 1850 stukken; volgens men beweert, zouden er buitendien nog 550 geweigerd zijn. Tusschen de tentoonstellers zijn 172 Franschen, 133 Duitschers, 61 Hollanders, 19 Italianen, 9 Engelschen, 1 Amerikaan, 11 Zwitsers, Spanjaarden en Russen en 593 Belgen.

Eermetalen werden toegekend: 1o aan de Belgische schilders E. Agneessens, J.T. Coosemans, mej. Beernaert, E. Mols, Th. Gerard, A. Serrure en E. Lebrun; 2o aan de buitenlandsche schilders L. De Bochmann, J. Goupil en A. Falguière; 3o aan de Belgische beeldhouwers A.F. Bouré, T. Vinçotte en P. De Vigne; 3o aan den Antwerpschen bouwmeester H. Blomme.

P. VAN DER OUDERAA's geschiedkundige schilderij was een der eerste stukken waarbij wij stilbleven bij den aanvang onzer wandeling door de pronkzaal. Er is op voorgesteld *Filips van Artevelde*, die op aandrang van de dekens en hoofdmannen van Gent het ruwaardschap van Vlaanderen aanneemt. De volksgezanten doen hem den wensch der burgers kennen; Filips aarzelt en herinnert hun aan het treurig uiteinde zijns vaders; hij eindigt evenwel met zich de keus te laten welgevallen. De schilder heeft zich volkomen berekend voor zijne taak getoond: de voorstelling is zeer goed en teekening en schildering daaraan geëvenredigd. Ook in het bijwerk is hij geschiedkundig juist gebleven, en geeft hij een goed gedacht der huiskamer in de middeleeuwen. Artevelde's moeder, gade en kind zijn voortreffelijk afgebeeld. - Des schilders tweede tafereel, *Venetiaansche fruitverkoopster*, is eene zeer fraaie kabinetschilderij. Van der Ouderaa's groote schilderij verdient eene plaats in het stadhuis van Gent of eene andere Vlaamsche stad.

Wij hebben reeds aangestipt, dat er een groot getal Fransche schilders aan de tentoonstelling deelnemen, Wij moeten ook nog zeggen, dat de gehalte der Fransche stukken over het algemeen hoogst verdienstelijk is. De Fransche schilderkunst ontwikkelt zich ten goede; zij streeft er naar om zich de kleur der oude Vlaamsche

schilderschool eigen te maken, en er is, onder dat opzicht, een merkwaardigen voortgang bij hare beoefenaars waar te nemen. Moge zulks tot les strekken aan vele Belgische en Vlaamsche schilders, die er zich, jaren lang, op toegelegd hebben de Franschen na te bootsen door het aannemen van eene kleur, die *niet* de ware, *niet* de goede was en waarvan de verstandigen tusschen de Fransche schilders thans zelven afzien.

Een der meest indrukwekkende tafereelen der pronkzaal is het stuk van G. BECKER, eene zeer groote schilderij, waarop zeven gehangenen afgebeeld zijn en dat getiteld is: *Rizpa beschermt de lichamem harer kinderen tegen de roofvogels.* Men kent die episode uit het oud testament: er heerschte sedert drie jaren hongersnood en koning David had van God vernomen, dat zulks geschiedde als eene wraakneming des hemels, omdat Saül Gibeonieten omgebracht had. David vroeg toen aan de Gibeonieten welk zoenoffer zij verlangden en zij vroegen hem zeven mannen van Saüls zonen. 'David (zoo verhaalt de schriftuur) nam twee zonen van Rizpa, dochter van Aja, die zij Saül gebaard had, en de vijf zonen van Michals zuster, Saüls dochter, die zij had van Adriël, en hij gaf hen in de hand der Gibeonieten, die ze ophingen op den berg voor het aangezicht des Heeren... Toen nam Rizpa, de dochter van Aja, eenen zak, en spande dien voor zich uit op eenen rotssteen, van het begin van den oogst tot dat er water op hen drupte van den hemel, en liet het gevogelte op hen niet rusten des daags, nog het gedierte van het veld des nachts.' Het is deze daad van wreedheid die de schilder aanschouwelijk heeft gesteld in het licht der moederliefde: de ongelukkige Rizpa bewaakt de lichamen harer zonen, wier leven zij niet heeft mogen redden; zij verhindert dat de roofvogels zich voeden met het vleesch harer kinderen. De samenstelling van het tafereel verraadt de meesterhand en als ontleedkunde, kleur en teekening munt het stuk in vele opzichten uit. Het hangt evenwel te hoog om het bovendeel goed te laten waardeeren. Sommigen achten het onderwerp minder geschikt voor eene schilderij.

J. VAN SEVERDONCKS *Gevangenneming van Anneessens* is een zeer verdienstelijk tafereel, vol leven en waarheid.

E. DE BIEFVE's *Episode van het feestmaal der verbondene edelen in* 1566 kenmerkt zich ook als samenstelling door vele voortreffelijke eigenschappen, en verdient geroemd te worden in wat betreft teekening en kleur; maar de gelaatstrekken der personen missen waarheid en schenen ons niet karaktervol genoeg.

A. DE VRIENDTS *Keizer Karel te Juste* vinden wij hier terug. In 1874, in ons overzicht van de Gentsche tentoonstelling (blz. 136), gaven wij eene korte beschrijving van deze fraaie schilderij. *Moeders verjaardag,* waarvoor eenige dichtregelen uit Hiels *Waarheid in het leven* het onderwerp leverden, is een zeer keurig stukje.

BUITENGEZICHT.
HELIOGRAPHIE VAN FRANZ LAMORINIÈRE.

J. DE VRIENDT maalde *De gerechtigheid van Baudewijn Hapken* in een zorgvuldig geteekend en goed geschilderd tafereel: de Vlaamsche graaf, voorzien van zijne kleine bijl, die hem zijnen toenaam verwierf, doet door zijne vergaderde baanderheeren den openbaren zoen zweren, om de onderdrukking van den minderen man door de edelen tegen te gaan.

E. SLINGENEYERS *Camoëns*, als schipbreukeling op eene rots geworpen, getuigt bij den schilder van onverflauwd talent en volgehouden meesterschap over het penseel. De gestrande dichter heeft zich opgericht en blikt ten hemel; voor hem liggen de lijken van twee medepassagiers. Het tafereel maakt diepen indruk op de toeschouwers.

C. MEUNIER stelt drie stukken ten toon: *Het kapittel in het Latrappeklooster*, een *Klein kind* en de *Boerenkrijg*. Zijne laatste voorstelling (uit den jare 1798-99) is hem het best meegevallen; bij het beschouwen van het stuk, gevoelt men zich al dadelijk in de Kempen verplaatst; de personen zijn goed getroffen, de samenstelling wel overlegd en de teekening verzorgd. Het stuk is te noemen eene goede schilderij. Ware het wat warmer van kleur, dan zou het eene *zeer* goede schilderij mogen heeten.

L. LEBRUN, een te Brussel woonachtig Gentenaar, stelt ten toon *Jacob Van Artevelde en de gilden van Gent*, en verwierf hiermede het eermetaal; onnoodig te zeggen, dat de onderscheiding, die de jury het verdienstelijk stuk heeft waardig gekeurd, niet weinig bijdraagt, om de bezoekers voor het tafereel te doen stilblijven.

(Wordt voortgezet.)

Bovenstaande plaat is eene samenstelling van onzen befaamden landschapschilder Franz Lamorinière, die niet slechts wat betreft het talent van uitvoering, op den eersten rang der hedendaagsche landschapschilders staat, maar wiens voortbrengselen steeds eene dichterlijkheid ademen, welke eene der grootste aantrekkelijkheden van het landschap is en maar al te dikwijls, bij de afbeelding daarvan, daarin gemist wordt. Den dichterlijken geest, die uit Lamorinière's landschappen spreekt en als met eene soort van betoovering op den aanschouwer werkt, vindt men in de gewrochten van al de groote meesters in het vak terug. Vooral de stukken van Ruysdael munten in dit opzicht uit. Ook Lamoriniere's gewrochten, wij herhalen het, genieten onder dit oogpunt eene voortreffelijke en zeer welverdiende faam. Het is ons dan ook een waar genoegen, in ons tijdschrift iets te kunnen mededeelen van eenen kunstenaar, uit wiens hand slechts aanbevelenswaardig werk komt. Reeds in 1857 behaalde Lamorinière het gouden eeremetaal in de Brusselsche tentoonstelling; hij werd daarna beurtelings ridder en officier der Leopoldsorde en commandeur van de Oostenrijksche Frans-Josephorde. Hij heeft eenige sterkwaterplaten gemaakt, die door de liefhebbers gretig gezocht en ruim betaald worden.

De bovenstaande plaat werd volgens een nieuw stelsel gemaakt. Bij de vervaardiging gaat men volgender wijze te werk.

Eene glazen plaat wordt bestreken met eene laag wit of geelachtig vernis, waarin men met eene graveerstift of eene naald de voorwerpen teekent, die men aanschouwelijk maken wil. De glazen plaat wordt vervolgens blootgesteld aan de werking van

de zon of het daglicht, en op dezelfde wijze als bij photographiën verkrijgt men afdrukken, welke men dan overbrengt op steen, zoodat zij kunnen gedrukt worden, geheel op denzelfden voet als gewone steendrukwerken. De afbeeldingen welke men aldus bekomt, zijn zoo fraai als eigenlijke sterkwaterplaten, en zij bezitten het groot voordeel, minder te kosten van drukken; zij zijn ook verkieslijk boven de photographie, omdat zij, na verloop van tijd, zoo min verflauwen als geheel uitgewischt worden.

Het stelsel, welk wij hier beknoptelijk hebben doen kennen, wordt heliographie genoemd, en werd het eerst in ons land ingevoerd door de heeren Asser en Toovey. Wijlen de heer Simoneau en zijn geassocieerde de heer Toovey, te Brussel, hebben er zich vooral op toegelegd, om het meer en meer ingang te doen vinden.

Proeven van heliographie werden reeds door verschillende Belgische kunstenaars geleverd, en namelijk door de heeren Billoin, Cluysenaer, De Groux, De Vaux, Ghemar, Lamorinière, Roelofs en anderen. Wij sporen onze jongere kunstbeoefenaren aan, hetzelfde te doen; zij kunnen er een gemakkelijk middel in vinden, om hunne werken in ruimen kring bekend te maken.

Kroniek.

Antwerpen. - Verschenen: het eerste en tweede deel van de *nieuwe uitgave der volledige werken van Jakob Karsman.* Het eerste deel, gedrukt bij B.J. Mees, bevat 146, het tweede deel, gedrukt bij Harry Peters, 144 blz.

- Bij H. Possoz is verschenen: *De Vergissing* (*La méprise*), opera in een bedrijf, woorden van Paul Billiet, muziek van Joseph Mertens, opgedragen aan Z.M. den koning. De tekst, in de Nederlandsche en Fransche taal, is gedrukt tusschen de muziek. Het geheel vormt een zeer fraai boekdeel van 100 blz. in quarto, met eene nette op steen gegraveerde titelplaat; gravuur en druk zijn van C.G. Röder, te Leipzig, en mogen keurig verzorgd genoemd worden; de prijs van het werk is slechts 10 fr. Volgens uit Brussel wordt gemeld, zou *De Vergissing* daar eerlang op den Vlaamschen schouwburg ten tooneele gevoerd worden. De eerste opvoering van het stuk had te Antwerpen plaats op het nationaal tooneel, den 6^{n} Januari 1869.

- Gedurende het jaar 1874 werd het museum van oude meesters bezocht door 13,753 personen, die, uit dezen hoofde, ieder 1 frank betaalden. Men weet, dat het museum's Zondags en Donderdags kosteloos open is van 10 tot 3 ure. Op andere dagen, moet ieder bezoeker 1 fr. inkoomgeld betalen. In hetzelfde jaar 1874 bracht de verkoop van Fransche en Vlaamsche catalogussen van het museum 3708 fr. op en werd aan het herstellen van schilderijen 4154 fr. 89 c. besteed, terwijl voor het aankoopen van kunstvoorwerpen 4016 fr. uitgegeven werd.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 11 September zijn de heeren ridder van Elewijk, toonzetter te Leuven, en J. Dupont, orkestmeester van den Muntschouwburg, benoemd tot ridders der Leopoldorde.

- De dichter Em. Hiel heeft een nieuwen bundel ter perse, getiteld: *De waarheid in het leven.* Wij deelen er op blz. 133 een stukje uit mede. Dezelfde dichter arbeidt aan een lyrischdramatisch tafereel, *Jacoba van Beieren*, dat door Jan Van den Eeden op muziek zal worden gebracht.

- De Belgische academie van geneeskunde heeft van den heer Desportes een bezet ontvangen van 30,000 frank, bestemd voor het stichten van een jaarlijkschen prijs, toe te wijzen aan den schrijver van het beste geneeskundig werk. Die prijs zal den naam van den stichter dragen.

- Op blz. 54 van dezen jaargang meldden wij, dat de kapel der broeders van de christelijke leering, wier muren door J. Portaels beschilderd zijn, afgebroken ging worden en wij schreven, dat de fraaie schilderingen, 20 in getal, hiermede dus verloren zouden gaan. Wij vernemen met genoegen, dat zij zullen kunnen behouden worden. De heer G. Pelle gaat ze namelijk afnemen en overbrengen op doek, een zeer moeielijk werk, dat onder den naam van overdoeking bekend is. Het stadsbestuur had hiervoor eene premie van 10,000 fr. uitgeloofd.

Halle. - Van de geschiedenis dezer stad, door Jan Bouchery en Leop. Everaert, is de laatste aflevering verschenen.

Leuven. - Uitslag van den prijskamp voor sterkwaterplaten, uitgeschreven door het *Journal des beaux-arts.* Geschiedenis en genre. 1ste prijs, 300 fr. aan *In verlegenheid*, door Th. Gérard, van Gent, te Brussel; 2e prijs, 200 fr., aan *De twee vrienden*, door A. Sunaert, van Gent. Landschapppen en binnengezichten. 1ste prijs, 200 fr., aan *Ganshoven bij Brussel*, door Th. Gérard voornoemd; eerste 2e prijs, 100 fr., aan *Pachthoeve in Vlaanderen*, door G. Den Duyts, van Gent. 2e prijs, 100 fr., aan *Hut te Groenendael*, door denzelfde. Er waren 11 mededingers.

Gent. - *Maatschapij tot bevordering van nijverheid en wetenschappen.* De volgende belooningen zijn in de onlangs gehouden tentoonstelling toegekend: aan vrouwe De Vos-Vivé, eene bijzondere belooning voor het maken van bloemen in haakwerk; eermetalen: 1. P. Lotigers, voor drijfwerk in ijzer; 2. A. Boone (pianotranspositeur); 3. E. Schauwvlieghe, voor schoenwerk; 4. J. Sidders, voor paardenhoeven; 5. B. Van Huffel (meubelen); 6. Burvenich, voor geteekende portretten; 7. *La belle jardinière* (kleedingstukken); 8. J. Beirleere (schoenwerk); 7. J. Haché (bouwkundige teekeningen); 10. J. Corijn (haarkapsels.) *Ingevoerde waren*: Dutry-Colson, voor huisgerief en Van der Heyden en De Raeve, voor houtvloeren.

Kortrijk. - De stad ontving den 5n September het door ons op blz. 81 aangekondigd vorstelijk bezoek voor de inhuldiging van het nieuw gerechtshof en van de vernieuwde gothieke zaal op het stadhuis. H.M. de koningin vergezelde haren doorluchtigen gemaal. Hoogst merkwaardig vonden de vorstelijke personen de muurschilderingen van Guffens en Swerts Deze kunstenaars, alsmede de heer Van der Plaetsen, de schilder van het *Laatste oordeel* in de kapel der graven van Vlaanderen, en de heer stadsbouwmeester L. De Geyne, hadden de eer met HH. MM. te spreken. In Onze-Lieve-Vrouwekerk werden de vorstelijke personen verwelkomd door den bisschop van Brugge, mgr. Faict, die vergezeld was door den zeer eerw. heer deken en een groot getal geestelijken; nadat aan het hoog altaar het *Domine salvum fac regem* gezongen was, ontvingen HH. MM. den bisschoppelijken zegen. Mgr. Faict geleidde de hooge bezoekers in de kapel der graven van Vlaanderen. De koning en de koningin hebben op het concert in de Halle de voordracht van het *Leielied* en het *Vredelied* bijgewoond. Voor deze twee gedichten van A. Verriest, schreef Peter Benoit muziek. De uitvoering, gesteund door een orkest, talentvol geleid door den heer Van Eeckhoudt, geschiedde door 300 zangers en zangeressen. De soli werden gezongen door Blauwaert. De vertolking werd zeer toegejuicht. De toehoorders hebben aan Verriest en Benoit eene warme hulde gebracht. De muziek van den Vlaamschen meester wordt zeer geroemd, en wij lezen in een blad dat Z.M. de koning,

die de heeren Verriest en Benoit met hun werk hartelijk geluk heeft gewenscht, aan den componist zou gezegd hebben: ‘Ik waardeer hen, die in eenen tijd dat zoovele

alledaagsche en onbeduidende voortbrengselen het licht zien, moedig getrouw blijven aan de verhevene kunst.' Het nieuw paleis van justitie wordt van verschillende zijden allergunstigst beoordeeld.

IJper. - Ferdinand Pauwels heeft thans drie paneelen van zijne schilderingen in de Halle voltooid. Het paneel, voorstellende de *eerste inrichting van weldadigheid onder het toezicht der gemeente*, werd voltrokken in 1873. Thans is de schilder geheel klaar met de tafereelen verbeeldende *Ferdinand van Portugal*, *graaf van Vlaanderen*, *die de verdedigingswerken*, *door de Bovines opgeworpen*, *in oogenschouw neemt* en *gravin Margaretha van Konstantinopel en de schepenen van IJper die gevangenen in vrijheid stellen.* Laatstgenoemde tafereelen herinneren aan twee aloude IJpersche voorrechten: namelijk van de stad te versterken en de gevangenen uit de grafelijke kerkers te ontslagen. Uit wat F. Pauwels reeds leverde, kan men veilig voorspellen, dat de schilderingen der Halle plaats zullen nemen tusschen de merkwaardigste gewrochten onzer hedendaagsche schilders. In het voorbijgaan zij hier aangestipt, dat de Gentsche *Eendracht* ten onrechte den Antwerpenaar Ferdinand Pauwels een *Gentschen* meester noemt.

Buitenland.

Parijs. - Als een bewijs dat ook schilderijen van hedendaagsche meesters zeer duur betaald worden, zij gemeld dat Meissonniers *Kurassiers van Reischoffen* tegen 30,000 fr. verkocht zijn aan eenen Amerikaan, terwijl de heer Strakosch, van St. Petersburg, mits 40,000 fr., eigenaar werd van een *Page met honden*, van Roybet.

Balogna. - De maatschappij tot aanmoediging der christelijke kunst looft een prijs van 1000 fr. en een gouden eerepenning uit voor de beste afbeelding in olieverf en op doek van 0^m45 breedte en 0^m60 hoogte van den heiligen Joseph (halver lijf) met het kindje Jezus. De mededingers mogen zich niet doen kennen dan in een verzegeld naambriefje, bij hunne stukken gevoegd; buitenuit moet eene kenspreuk staan, die herhaald zal moeten worden op den achterkant der schildering. De bekroonde schildering wordt het eigendom der maatschappij; de niet bekroonde stukken zullen tentoongesteld worden; in het naambriefje mogen de mededingers op een afzonderlijk papier den prijs opgeven, mits welken zij hun stuk, als het niet zou bekroond worden, zouden willen verkoopen. De stukken moeten vóór 10 November 1875 vrachtvrij toegekomen zijn aan den voorzitter der *Società d'incoraggiamento alla pittura christiana*, *Strada Maggiore* 209, *Bologna* (*Italia*).

Sterfgevallen.

HANS CHRISTIAN ANDERSEN, wiens afbeeldsel wij op blz. 91 hebben medegedeeld, is te Kopenhagen op 4 Augustus aan den kanker overleden. Het was alsof de groote man een voorgevoel had van zijn snel naderend einde, toen hij op 2 April jl (zie blz. 57) de volgende woorden uitsprak, bij de feestviering waarvan hij het voorwerp was: 'Als ik het zelf zie (dat mijn gedenkteeken ingehuldigd wordt), zal dit van de Voorzienigheid afhangen, maar ik hoop ten minste naar de plaats te kunnen gaan, waar het zal opgericht worden.' Bij de door ons medegedeelde levensberichten

kunnen wij nog voegen, dat Andersen voor ettelijke jaren eenige weken in België en namelijk te Brussel doorbracht. Den 11n Augustus werd hij met buitengewone plechtigheid begraven. In den rouwstoet bemerkte men den koning van Denemarken met zijn gevolg, den erfprins, de ministers van Engeland en van Zweden, de burgerlijke en krijgsoverheden, afgevaardigden uit gemeenteraden, van de Deensche koninklijke academie van schoone kunsten en wetenschappen, van talrijke geleerde genootschappen enz. De koningin en de koninklijke prinsessen van Denemarken hebben de kist, die des schrijvers stoffelijk overschot bevatte, met kronen en bloemen versierd.

R. VAN REES, de nestor der Utrechtsche hoogleeraren, is den 24n Augustus overleden. Hij was geboren in 1797, studeerde aan de Utrechtsche hoogeschool in de wis- en natuurkunde en werd reeds op zeer jeugdigen leeftijd hoogleeraar in de wiskunde te Luik, waar hij bleef tot aan het jaar 1830. Tijdens het zoogenaamde Luiksche studentenoproer, bekleedde hij den moeielijken post van rector magnificus. Na 1830 was hij verbonden aan de Utrechtsche hoogeschool. De overledene schreef eenige geachte verhandelingen over onderwerpen op het gebied van electriciteit en magnetisme. Sedert 1870 was Van Rees emeritus hoogleeraar. De overledene was lid van de Nederlandsche en Belgische academiën van wetenschappen, ridder van den Nederlandschen Leeuw, commandeur van de Eikenkroon en ridder der Leopoldsorde.

EVARIST VAN MALDEGHEM, de gekende Vlaamsche toonzetter, is in de laatste dagen van Augustus te Elsene op 67-jarigen ouderdom overleden.

NAPOLEON-LIEVEN DESTANBERG overleed den 2n September te Gent, in welke stad hij den 7n Februari 1829 was geboren. Aanvankelijk was de overledene bestemd om eene wetenschappelijke loopbaan te betreden; hij deed goede studiën aan het atheneum en de hoogeschool zijner geboortestad, maar voelde zich van jongs af tot het tooneel getrokken en werd, na eenigen tijd als liefhebber gespeeld te hebben, tooneelist van beroep. Hij bezat hiertoe zeer veel geschiktheid en trad met grooten bijval in de meest afwisselende rollen op, zoo in België als in Holland. Te Antwerpen, waar hij ettelijke jaren deel uitmaakte van het gezelschap van Victor Driessens, was hij een ware lieveling van het schouwburgpubliek. Hij bewerkte bovendien voor het toonel een groot getal oorspronkelijke en vertaalde stukken. Zelfs waagde hij zich aan Molière (*Tartufe*) en Shakespeare (*Macbeth*). Tusschen zijne oorspronkelijke tooneelwerken mogen als de voornaamste genoemd worden *Frans Ackermans*, *Maria van Burgondië*, *Mast en Daneels*, *Elena*, *Laurens Coster* enz. Hij schreef ook een zeker getal tooneelstukjes voor kindertooneelen. Uit zijne pen vloeiden een groot getal volksliedjes en verzenstukken van grootere gehalte; onder deze laatste noemen wij zijn *Jacob Van Artevelde*, die door de muziek van Gevaert onsterfelijk gemaakt is. Hij schreef ook in't Fransch, onder andere het dichtstuk *Les Proscrits*, dat ook door Gevaert op muziek werd gebracht. Sedert 1858 had hij afgezien van het beroep van tooneelist om te Gent dagbladschrijver te worden. In de laatste jaren zijns levens was hij gelijktijdig aan twee dagbladen verbonden: *de Stad Gent* en het *Journal de Gand*. Hij was getrouwd in Antwerpen den 1n Januari 1854 met Lucia Coleta Vereeke, die destijds tenzelfden tijde als hij deel uitmaakte van den Antwerpschen tooneeltroep en onder den naam van Lucie ingeschreven was en speelde. Zij is sedert eenigen tijd zinneloos en opgesloten in een krankzinnigengesticht. Hij laat 4 kinderen achter. Zijn vijfde kind, een zesjarig meisje, het jongste, overleed, op 1 September. Destanberg heeft een inderdaad rusteloos leven geleid. De catalogus van alles wat

hij schreef, zou ettelijke bladzijden vullen. Hij werd den 4^{n} September plechtig ter aarde besteld op de begraafplaets buiten de Brugschepoort. Er werden verscheidene redevoeringen aan het graf uitgesproken. Hubert Meyer teekende van Destanberg een portret op steen, wij meenen omtrent 1856-57. Het werd gedrukt bij S. Mayer, te Antwerpen, en stelde den afgebeelde voor gelijk hij als tooneelist, onder den naam van Kaak optrad in het blijspel *de Dorpsmeeting.* Het portret is goed gelijkend.

Een doodendans van Geeraard Van Wolsschaten.
Vervolg van blz. 124.

16. DE PRINS OF DE HERTOG beroept zich op zijne liefdadigheid voor den arme en op de uitgestrektheid zijner macht om het vonnis des doods te verbidden:

Zijn edele doorluchtigheid,
Die heeft zijn handen uitgespreid,
Met 't aanzicht over dwars gesteld,
Ontziet de dood met haar geweld.
o Dood, roept hij, gij vat mij aan
En laat den arme voor mij staan,
Den arme, die door hongersnood,
Door ziekte en pijn roept om de dood.

De dood echter sluit het oor voor de gebeden van den vorst; de eenige belofte, welke hij kan erlangen, is die van eene prachtige lijkstaatsie, die de ijdelheid der aardsche grootheid nog meer zal doen uitschijnen.

Kom, prins, kom, draai uw hoofd eens om,
Ik heet uw grootheid wellekom.
Daar valt geen excusatie meer,
Aan u komt toe dees groote eer:
De wapens staan gesteld op 't bruin
Gedragen van een rouwkapruin,
Met toortsen meer als honderd paar
Aan wederzijden van de baar.
Hier vanen, daar een schild, een peerd,
De helm, de kroon, de hoed, het zweerd.
Hier staan de grooten al bereed
Aan vier de hoeken van het kleed.....

In dit hoofdstuk treffen wij eene beschrijving aan van de versiering der Sinte-Gudulakerk te Brussel bij de lijkplechtigheid van den aartshertog Albertus. Verder dringt de schrijver nogmaals aan op het uitgestrekt vermogen des doods, die de machtigste veroveraar der wereld is, voor wiens slagen alles zwichten moet, en die enkel door de gelukkige eeuwigheid, den rechtvaardige voorbewaard, verwonnen wordt.

17. De opperste tijdelijke macht, DE KEIZER, wordt op zijne beurt door den dood van kroon en leven beroofd:

Of dat drie kamers zijn bezet
Met wachten tot aan 's keizers bed;
Of dat bij zit op zijnen troon,
Gehuld met de arendrijke kroon,
Omringd met mogendheid van staat,
Rondom van menig kloek soldaat;
De dood door heel slagorders dringt,
Den kogel en de pijk ontspringt,

Ontziet geen schieten van 't geschut,
Want haar geweld wordt niet gestut.
Dus, zonder vrees of zonder schroom,
Stelt zij de bijl aan 's levens boom
En kapt een ieders leven af
En leidt den keizer tot het graf.

Wijdloopig beschrijft hier de dichter den geschiedkundigen roem van het keizerlijk huis van Oostenrijk, spreekt in een bijvoegsel over het noodlottig einde van sommige heidensche keizers, en komt tot het besluit, dat een mindere staat met deugd gepaard meer geluk verschaft dan een hoogverheven rang door de ondeugd besmet.

Ach, wat is het menschen leven!
   En hoe vreemd een ieders end! (eind)
Hoe men hooger is verheven,
   Hoe de dood meer smarten zendt.
Keizers, of zij 't al gebieden,
   Hebben wat het hartje lust, -
Zijn niet als de ambachtslieden
   In hun handel zoo gerust.
Altijd is het hoofd vol zorgen,
   Zoo voor 't leven als voor 't rijk;
Onder zijne wacht verborgen
   Groeit zijn vreeze van gelijk.
Maar de huisman in het zaaien,
   In het ploegen van zijn land
Is voor niemand niet belaeien (?)
   Als de goddelijke hand.
Meer gelukkig, die tevreden
   Is met 't gene dat hij wint,
Naar genoegen laat besteden
   Wat er tot de tafel dient.
Deze leven hier met vreugden,
   Sterven zonder grooten schrik
Als zij groeien vol van deugden
   Tot den laatsten oogenblik;

Maar die hier de deugden derven,
- Philothea, neerstig let,
Hoe dat deze dubbel sterven
Als de dood hun zorg verplet.

18. Kind en ouderling, rechter en geneesmeester, leek en geestelijk, prelaat en vorst, in één woord de verschillige levenstijden en staten werden tot hiertoe door den schrijver en

den teekenaar ten tooneele gebracht. Ten slotte, wordt de verpersoonlijking der hoogste macht en waardigheid op aarde, DE PAUS, door den dood genoodigd de eeuwigheid in te treden:

Kom, heilige vader, uit 't gewoel,
Verlaat dijn pauselijken stoel;
Of dat de keizer voor u knielt,
Het grootste heir om 't lijf u drielt,
Gij moet van hier naar 't ander land;
Dus, bid ik, geef aan mij de hand.

Sterfelijk is ook de persoon des pauzen, schoon het pausdom, volgens de goddelijke belofte, tot het einde der eeuwen toe zal leven. Na een kort historisch overzicht van eenige opperherders der heilige kerk, die, gedurende lange jaren, en van eenige andere, die slechts weinige maanden of dagen het bestuur der kudde van Christus in handen hadden, besluit de dichter, in aanzien van den zwaren last die hen op de schouderen drukt:

Hoeveel korter dat hun stonden
Worden van den Heer gesteld,
Hoeveel eerder zij bevonden
Worden in 't Elysisch veld.

In het bijvoegsel wakkert de schrijver nogmaals den lezer aan tot een ootmoedig en deugdzaam leven, opdat, wanneer zijne beurt zal gekomen zijn om aan den dood den tol te betalen, hij een voordeelig vonnis uit den mond van den eeuwigen rechter moge hooren.

Ziedaar, geëerde lezer der *Vlaamsche School*, de ontleding van het werk van onzen *Sinjoor*, - zooals de heer Witsen Geysbeek misachtend hem noemde, - Van Wolsschaten, ten einde toe voltrokken. Wij verhopen, dat dit overzicht u een voordeeliger denkbeeld van onzen dichter zal doen opvatten, dan het lezen van het Woordenboek van gemelden schrijver u zou hebben kunnen geven. Met eene naaste gelegenheid, zullen wij het portret des dichters u voor oogen stellen. W.

XIV[e] Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Maastricht.

Woensdag, 25 augustus.

Eerste afdeeling. De weledele heer de Jonge van Ellemeet hield eene voordracht over het in Holland zoo veelvuldig in de geschrevene en de gesprokene taal gebezigde woord *knap*, en ging het in zijne verschillende beteekenissen na, onder andere ook

bij Vondel. Spreker hield het er voor, dat van het aangehaalde woordje veel misbruik gemaakt is en nog gemaakt wordt, ook en wellicht vooral waar het woord *knap* de beteekenis van *geleerd* verkreeg. De hoogleeraar Heremans deed opmerken, dat in sommige streken van Vlaanderen het woord *snel* in vele opvattingen gebezigd wordt als het woord *knap* in Holland. Omtrent het gebruik van het woord *knap*, bij Vondel, maakte ook de heer Beets eenige opmerkingen.

Na eene mededeeling van mev. Storm van der Chys, handelde de heer Conradi, uit Goes, in eene doorwrochte rede, over *dramatische poëzie en geschiedenis*, waarin hij zich vooral rond Shakespeare bewoog en de vraag stelde hoe het kwam, dat de Nederlandsche tooneelletterkunde niet rijker was, daar toch Nederland zoo eene rijke geschiedenis heeft? Hij meende het antwoord op de gestelde vraag onder andere te vinden in het gebrek aan ontwikkeling en hoogere beschaving bij de schrijvers uit den bloeitijd der Nederlandsche letteren. De heeren Hazebroek en Beets waren het met den spreker niet eens in zijne gevolgtrekking. Eerstgenoemde deed opmerken, dat Shakespeare ongeëvenaard is gebleven en de werking van het genie overigens niet geheel van de omstandigheden afhankelijk is.

Eene vrij langdurige gedachtenwisseling ontstond, nadat professor Kern gesproken had over de *Verhouding tusschen heerschende taal en tongvallen*, met het oog op het dusgenaamde *Westvlaamsch*, welks voorvechters eene spreek- en eene schrijftaal willen vestigen, die met eene menigte plaatselijke uitdrukkingen en spraakwendingen is doormengd. Dr. Nolet de Brauwere van Steeland bestreed het streven van de Westvlaamsche taalparticularisten, als schadelijk voor de algemeene belangen der Nederlandsche taal. De eerw. heer L.W. Schuermans en de heer Alberdingk-Thijm traden dienaangaande in eenige beschouwingen; laatstgenoemde maakte de opmerking, dat de Westvlaamsche schrijvers hunne gewestspraak niet willen stellen boven de algemeene Nederlandsche taal, maar die gewestspraak gebruiken in volksboeken en volksbladen, zooals onder andere in het tijdschrift *Rond den heerd*, omdat hunne lezers geen zuiver Nederlandsch verstaan. De heer Van Driessche noemde de beweringen van den heer Alberdingk-Thijm onjuist en haalde onder andere woorden van den Westvlaamschen schrijver Duclos aan, om te bewijzen, dat men in West-Vlaanderen afscheiding, afzondering wil. Deze zeer levendige beraadslaging liep af, zonder dat er *voor* of *tegen* het Westvlaamsch werd gestemd. Daarna werd de zitting gesloten.

Tweede afdeeling. Deze tweede zitting werd geopend met eene geleerde redevoering van den heer Franquinet, over Limburgsche aangelegenheden, wat eene gedachtenwisseling tusschen de heeren Brill, Schols en den eersten spreker deed ontstaan.

Hierop volgde eene belangrijke woordenwisseling, uitgelokt door de beschouwingen van den heer Everts over de inrichting van het slot te Muiden, tot een museum of eene boekverzameling. Achtereenvolgens voerden het woord de heeren Alberdingk Thijm, die zich vooral gelegen liet aan de bouwkundige herstelling, Beijnen, Van Vloten, Zegers, Veeckens en Vosterman van Oijen. Aan de twee eerstgenoemde sprekers werd opgedragen het schrijven van eene memorie over de behandelde aangelegenheid.

De heer Hamelberg deelde vervolgens zeer belangrijke bijzonheden mede over de twee Nederlandsche republieken in Zuid-Afrika.

De heer Van der Auwera droeg eene levensschets voor van Jacob Duym, een Leuvensch dichter der XVIe eeuw, die zich naar Leiden overplaatste en vooral op staatkundig gebied werkzaam was. Hiermede liep de zitting af.

Derde afdeeling. Beraadslaging over de scholen voor volwassenen. Sprekers: de heeren Van der Cruyssen en Van Driessche.

Daarna droeg Peter Benoit eene alleszins belangrijke studie over de muziek voor. De redenaar wist in ruime mate de vergadering te boeien, door zijn krachtig en van diepe overtuiging sprekend woord. De voozitter betuigde den heer Benoit op gansch bijzondere wijze zijnen dank, terwijl hij wees op de vruchten, die het werk van den uitstekenden toonzetter reeds gedragen had, het tot stand komen namelijk van eene eigenaardige Vlaamsche muziekschool. De heer Benoit antwoordde, dat hij, voor het welslagen zijner pogingen, niet weinig verschuldigd was aan de medewerking der heeren Em. Hiel, J. Van Beers, de Geyter, Cosyn, Adriaensen, Hansen, Goovaerts en andere Vlamingen. Over de nationaliteit op muzikaal gebied voerden beurtelings het woord de heeren Piccardt, Grandt, Nijhoff, Adriaensen, J.W. Brouwers, Cosijn, Jacobson, Benoit en de Geyter. De beraadslaging leidde tot geene stemming. Verschillende bedenkingen, tegen Benoits gedachten aangevoerd, onder andere door den heer Nijhoff, werden, onzes dunkens, door Peter Benoit op afdoende wijze weerlegd. Daarna werd de zitting gesloten.

Voordat zij zich naar de tweede algemeene vergadering begaven, woonden de meeste congresleden de muziekuitvoering bij, welke plaats had in den Vrijthof en waarmede het muziekkorps van het 2^{e} regiment infanterie veel eer inlegde.

Algemeene vergadering. De eerw. heer M.H. Smiets, leeraar te Roermond, bekwam de eerste het woord. Hij hield eene belangwekkende voordracht over Matthias Kessels, den Maastrichtschen beeldhouwer, geboren in 1784 en te Rome in 1836 gestorven.

Vervolgens spreekt de heer Odilon Perier (Dendermonde) over het gebruik van de Nederlandsche taal bij de Belgische rechtbanken, en wijst op sommige misbruiken in de toepassing der betrekkelijke wet. Hij zou wenschen, dat van wege het congres geschreven werd aan den Belgischen minister van justitie, om zijne aandacht in te roepen op de bewuste misbruiken en om te vragen dat de kennis der Vlaamsche taal eene vereischte zij voor alle ambtenaren in de Vlaamsche provinciën, dat de vertaling van het strafwetboek, bewerkt door den heer De Hondt, officieel zou verklaard worden en dat bij elke rechtbank een kundig vertaler zou aangesteld worden. Overeenkomstig eene opmerking van den heer Alberdingk-Thijm werd besloten, dat aan voornoemden minister een uittreksel uit het verslag der tweede algemeene vergadering zou medegedeeld worden.

Mev. Lina Schneider bekwam hierna het woord, om eenige verzenstukken, door haar uit het Nederlandsch in het Hoogduitsch overgezet, voor te dragen. Als dusdanig bracht zij ten gehoore: *Die ik het meest heb lief gehad* en *De plicht*, van De Genestet, *Wanneer de kinderen groot zijn*, van Beets, en *Tweeling is de mensch geboren* en *Het tweede scheppingslied*, van Ten Kate. De dichteres werd lang en hartelijk toegejuicht.

Met eene voordracht van den heer Alberdingk-Thijm over *Klemtoonleer* werd de vergadering besloten.

Ten 5 ure woonden de congresleden in het casino *Slavante* eene muziekuitvoering bij, ingericht door de *Groote societeit;* zij trokken vervolgens den in het licht gestelden uitgeholden St.-Pietersberg door en verschenen des avonds op een ter hunner eer in voornoemd casino aangericht dansfeest, waar de dames van Maastricht het bewijs leverden, dat ook Limburgs hoofdstad roem dragen mag op de schoonheid en de lieftalligheid harer vrouwen.

(Wordt voortgezet.)

> Wij voeden alle schepselen, om ons te voeden; en wij voeden ons zelf voor de maden.
> SHAKESPEARE.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven. XI. Emanuel-Balthazar van den Gheyn.

Schoon ik niets uit de pen dezes Leuvenaars gezien heb, wil ik hem echter eenige regels wijden, daar er van hem geschreven staat[(1)] dat hij de gaaf bezat van met veel gemak Nederduitsche verzen te maken. Hij was zoon van Mathias Van den Gheyn, den grootsten orgel- en beiaardspeler der XVIIIe eeuw, en van Maria-Catharina Lints, zuster van Sint-Peeters pastoor, die zijnen neef doopte den 19^{n} Juli 1748. Na in het college der H. Drievuldigheid zijne kleine scholen geëindigd te hebben, betrok hij het *Castrum*, om de wijsbegeerte te leeren, en werd in 1768 den 4^{e} op 128 medekampers uitgeroepen. Hij verkreeg ook den graad van bachelier in godgeleerdheid en werd leeraar van wijsbegeerte in 't *Castrum* van Juni 1773 tot October 1783, wanneer zijne zwakke gezondheid, die hem reeds in 1780 de pastorij van Contich had doen weigeren, hem dwong zijn ontslag te nemen, Hij bezat ook eene prebende in Sinte-Waltrudis te Bergen. Hij overleed den 26^{n} Januari 1810. Van den Gheyn, die ook muzikant was, had tot voorzaat in zijn leeraarschap gehad Jac. Bosch, van Turnhout, die in 1758 primus Artium was en den 9^{n} Juni 1773 overleed, en tot opvolger Jan Wilh. Hovelmans, van Buur, die in 1776 de 4e was der eerste linie.

Wilsele bij Leuven.

L.W. SCHUERMANS, PR.

(1) Zie *Matthias Van den Gheyn, le plus grand organiste et carillonneur belge du* XVIIIe *siècle, et les célèbres fondeurs de cloches de ce nom, par X. van Elewyck*, blz. 25-26-

Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel.
Vervolg van blz. 135.

L. LE GENDRE's *Inkomst van Breidel en de Coninck te Brugge na den slag van Kortrijk* in 1302 hangt wat hoog, zoodat men de schilderij niet wel in al hare deelen kan beschouwen; vanwaar zij hangt, schijnt ze wat schreeuwend van kleur; de samenstelling is zeer voldoende; *Clytia* en een *Kleine bader*, van denzelfden schilder, bevielen ons meer en worden, volgens wat wij om ons hoorden, over, het algemeen gewaardeerd.

E. VAN DEN BUSSCHE's *Aftocht van Napoleon uit Rusland in* 1812, door ons te Antwerpen gezien en waarvan wij op blz. 24 gewaagden, troffen wij in de tentoonstelling zeer merkelijk verbeterd aan. Des schilders *Vaders portret* laat te wenschen.

J. BERTRAND (Parijs) betoonde zich eigenaardig genoeg in zijn *Ken u zelf* (een knaap die in eene weegschaal staat) en des schilders werk kan slechts geroemd worden, wat betreft de teekening; maar als schildering is het te grijs van kleur.

X. MELLERY, die in 1870 den prijs van Rome in de schilderkunst behaalde en zich te Brussel gevestigd heeft, stelt ten toon: *De moeder der Gracchen* (door ons beoordeeld op blz. 72), *Columbario van het huis des keizers te Rome* en *Binnenhof van het paleis Pisani te Venetië*, twee stukken die vele schoone hoedanigheden bevatten en groote verwachtingen van den schilder geven.

J. BONET (Namen) schilderde de *Twee moeders*, uit Salomo's oordeel, op het oogenblik dat de eene vrouw het kind van de zijde zijner moeder wegneemt en haar eigen dood wichtje in de plaats legt. Verdienstelijke schilderij.

Mev. FANNY GEEFS leverde twee aangename schilderijen, getiteld: *Dromende aan het vaderland*, en *Het cijfer*, beide echter wat decoratief als kleur. Van het portret van Willem Geefs, door genoemde schilderes, de talentvolle echtgenoote van den uitgeschilderde, mag worden getuigd dat het zoo voortreffelijk bewerkt als welgelijkend is.

L. ALMA TADEMA's *Weduwe*, *Kleopatra* en *Speelgoed* munten minder uit door kracht van voorstelling of zinrijkheid, dan door voortreffelijkheid van kleur en verdienste van teekening. Onder deze twee laatste opzichten mogen zij inderdaad hoog aangeschreven worden. *De weduwe*, is een stuk dat als studie der Egyptische zeden, gebruiken en kleedij veel arbeids moet geëischt hebben, maar is daarom toch geene zeer aangename schilderij te noemen. Des schilders echtgenoote heeft ook een stuk ingezonden, voorstellende eenen stoel waarop eene pop is geplaatst, en welk het eigendom is der heeren Pilgeramen Lefebre.

A. VAN HAMMÉE (Brussel) schilderde *Marcus-Antonius* en *Cleopatra*, doch op eene niet gelukkige wijze.

J. STALLAERTS *Polyxena als zoenoffer op den brandstapel van Achilleus geofferd*, is een goed behandeld tafereel, waar men ziet dat de kunstenaar noch arbeid, noch studie aan gespaard heeft, en dat veel zou gewonnen hebben, hadde het op grootere schaal aangelegd geweest. Een studiekop, van denzelfden schilder, bevat vele schoone hoedanigheden.

J. VAN KEIRSBILCKS *Tweezang* is eene nette en goed opgevatte voorstelling, die ons een gunstigen dunk geeft van des schilders episode uit Miltons *Verloren paradijs*,

welke laatste schilderij waarlijk verloren gehangen is; van waar zij hangt, is zij dan ook niet goed te beoordeelen.

A. CLUYSENAERS *Roeping* is een tafereel, waaraan het rijksmuseum, voor 't welk het is aangekocht, eene goede aanwinst zal doen: zwierige, ongemaakte samenstelling, wel geteekend en breed geschilderd. Van de schilderingen, die de kunstenaar uitvoert in de trapzaal der Gentsche hoogeschool, bevat de pronkzaal het verkleind model van eene voorstelling gewijd aan de *Kunstherbloeiing en de hervorming.*

FRANZ VINCK munt uit met zijn *Karel de Goede die in* 1125 *te Brugge granen laat teruggeven door de opkoopers.* De schilder bewijst met dit tafereel, dat hij meer en meer zijn eigen weg begint te gaan. De voorstelling is sprekend en teekening en schildering mogen keurig worden genoemd. Is aangekocht voor een te Dendermonde aangelegd wordend museum.

KAREL VERLAT zond van uit Jeruzalem, waar hij zich sedert eenige maanden bevindt, gelijk wij aan onze lezers hebben doen kennen, eene schilderij, waarop *Jeruzalemsche bedelaars* zijn afgebeeld, met eene bewonderingswekkende vaardigheid van penseel. Z.M. de koning heeft het stuk aangekocht.

A. HENNEBICQ heeft zich op voortreffelijke wijze uit den slag getrokken met een zeer moeielijk onderwerp, ontleend aan de geschiedenis van Venetië. De ontslagen *Doge Foscari* verlaat het paleis, dat hij, gedurende 35 jaren, in staats dienst bewoonde; een secretaris geeft hem den wenk, langs een geheimen trap uit te gaan, ten einde het saamgeschoolde volk te ontwijken; maar de ouderling antwoordt dat hij wil gaan langs waar hij is gekomen, en toen hij beneden den reuzentrap was, keerde hij zich om, naar het paleis toe, steunende op zijne kruk, en sprak de volgende woorden: ‘Mijne diensten hadden mij hier geroepen, de list mijner vijanden doet mij van hier verdwijnen.’ Het volk, dat misschien zijnen dood wenschte, ging, diep aangedaan, voor hem uit den weg. Van denzelfden schilder zagen wij een uitmuntend portret van mev. Sainctelette.

KAREL OOMS' *Filips II die de laatste eer bewijst aan zijnen broeder Don Juan* is als schildering verdienstelijk; ook als samenstelling is het dit, ofschoon het onder dit opzicht eigenaardigheid mist. Don Juan schijnt ons ook geen gelukkig beeld. Een en ander belet evenwel niet, dat van het stuk mag gezegd worden dat het, over zijn geheel, den bekwamen kunstenaar tot eer verstrekt. Van het *Eerste ijs*, maakten wij, op blz. 202, reeds loffelijk gewag, naar aanleiding van de tentoonstelling van deze schilderij in Antwerpen.

H. BOURCE's zeelieden en zeestranden zien wij liever dan zijn tentoongesteld stuk: *Terugkomst van den doop in Noorwegen*, hoezeer dit tafereel een voortreffelijk stuk zij.

JOS. COOMANS, de gekende te Parijs gevestigde Belgische meester, stelt twee stukken ten toon, *De vriendschapsbeker*, en *De levende brief;* het eerstgenoemde is door het staatsbestuur aangekocht voor fr. 10,000; beide dragen des schilders eigenaardigen stempel en behooren tot de fijnst afgewerkte der pronkzaal, alhoewel hun koloriet juist niet ten voorbeelde verdient gesteld te worden.

J.E. DETAILLE (Parijs)*: 't Regiment gaat voorbij!* (Parijs, 1874) is eene kapitaal schoone schilderij, die ophef maakt, maar over 't geheel wat glasachtig van kleur is.

H. Schaefels' *Kaping van een schip in* 1793, dwingt elken bezoeker tot stilstaan; deze inderdaad meesterlijke schilderij, waarop alle beelden leven, geniet een waarlijk rechtmatigen bijval; te wenschen ware het, dat zij den weg naar een Belgisch museum vond; zij zou voor elk museum eene aanwinst zijn, in den vollen zin des woords.

E. CARPENTIER (Antwerpen): zijne *Vluchtelingen* vormen een uitmuntend tafereel; de opvatting is zeer indrukwekkend, de schildering goed verstaan.

J. Heyermans (Antwerpen): *Gebed bij onweer* en het *Bezoek van den dokter* getuigen van aanhoudenden vooruitgang; de onderwerpen zijn wel gekozen en teekening en schildering goed geslaagd.

J. ISRAELS' *Dorpsarmen*, doen de faam van den uitstekenden Hollandschen meester waardig gestand. Deze voortreffelijke schilderij hoort toe aan den heer Joris Wesbter.

A. MARKELBACH (Brussel) schilderde een *Kadet van den Grooten-Eed*, die zijn penseel tot eere strekt: goed geteekend en breed geschilderd.

L. DANSAERT schilderde *een Praatje*, gehouden tusschen een aantal personen, vereenigd in eene zaal, en hij deed het met zoo veel kunst, dat men bij het aanschouwen der schilderij niet slechts de oogen opent maar ook de ooren spitst: het is, als *hoorde* men praten. De kleeding en al het bijwerk zijn puik verzorgd.

C. DELL ACQUA's *Dalila* en *Moorin* zijn twee flink behandelde doeken, maar wat fleps van kleur.

A. DILLENS leverde een *Moorsch binnengezicht* (keurig geschilderd), benevens *twee Zeeuwsche babbelwijven* (alias klappeien); laatstgenoemd genrestuk is door den schilder zoo breed behandeld, als ware het eene historische schilderij.

C. HERMANS' *Dageraad* is een stuk, waarvan een groote roep uitgaat en te recht: het is eene meesterlijke schilderij, van zeer groote afmetingen, welker uitstekende bewerking men niet genoeg bewonderen kan en die alle kenners boeit. Er is op voorgesteld de uitgang van een nachtfeest: jonge heeren en dito juffertjes treden uit eene herberg of danszaal op straat, terwijl de dag reeds aanbreekt en de werklieden zich naar den arbeid begeven; onder andere ziet men een oud werkman met een werkmeisje en nog eenige arbeiders voorbijgaan. Men beweert, dat de oude werkman en het meisje, de vader en de zuster van een der voornoemde lichtzinnige juffertjes zijn. Moge het de bedoeling des schilders geweest zijn zulks voor te stellen, ons bleek dit niet uit de schilderij. Hoe of het zij, wij herhalen het: *De dageraad* is een uitstekend kunstgewrocht, alhoewel eenigszins grijs en eentonig van kleur.

F.A. FRAUSTADT gaf in zijne *Nevelingen* van inderdaad verbazende vorderingen blijk. Wij maken dan ook van zijn tafereel hier eene bijzondere melding. De voorstelling: Kriemhilt die Hagen den moord van haren eersten man verwijt, was zeer moeielijk.

J.B. HUYSMANS' *Bijgelootige Moorin* (zij kijkt in de kaart) en *Koopman te Algiers* toonen, afgescheiden van andere goede hoedanigheden die zij bezitten, dat voornoemde Antwerpsche schilder, die zich te Parijs gevestigd heeft, daar het geheim der Vlaamsche kleur niet verleerde. Zijne stukken mogen onder dit opzicht zeer krachtig genoemd worden.

A. Struys' Misschien hebben wij vroeger besproken; zijn *Mosselfeest* bevalt ons niet, ofschoon het vol goede hoedanigheden is als schildering.

E. STICKELBERG (Bazel in Zwitserland) maakte *Narcissus* tot het onderwerp van eene zeer goede schilderij.

J. ANTHONY, een jonge veelbelovende Antwerpsche schilder, vertoont ons Anna Bijns, de gekende vrome dichteres, in hare woning; de in het stuk voorkomende kas, scheen ons wat zwaar en wij denken dat het geheel winnen zou, indien het binnenzicht links van den toeschouwer verdween. Overigens is de schilderij zeer verdienstelijk, wat ook mag getuigd worden van des kunstenaars tweede stuk, getiteld: *De muzikant.*

N. BAUDINS schilderij en waterverfschildering zijn voor ons oude bekenden. Wij maakten er gewag van in 1864, blz. 195 en 1870, blz. 117.

H. TEN KATE ('s-Gravenhage) is een meester, wiens werken altijd veel genoegen doen; zijne schilderijen, de *Wildstrooper* en *Adriaan Brauwers werkhuis* verdienen den meesten lof, zoo wegens waarheid van voorstelling, als om hunne frissche en goede kleur.

Tusschen de genreschilderijen zijn er vele, bij welke de keurigheid van de onderwerpen den palm aan de goede uitvoering betwist. Zoo onder andere noemen wij als dusdanig: *De doorn*, van Fr. De BRUYCKER; het rozenpark en het door een rozendoorn gekwetste juffertje zijn met eene zorgvuldigheid geschilderd, die aan het penseel van den beroemden Dyckmans doet denken. *De herinnering* is ook een stuk, welk De Bruyckers gevestigde faam waardig mag genoemd worden.

A.H. BAKKERKORFF (Leiden) verrijkte de pronkzaal met drie echte puikstukjes: *Toebereidsels voor het gastmaal*, *De schoonmaakster* (eigendom van den heer J.H.L. de Haas) en *De dochter des helds.*

F. GONS' *Waanzieke* en *Lastige zieke* zijn twee zeer geestige en wel behandelde stukken.

DAVID COLS *Stoffer* is eene luimige schilderij, uitmuntend door opvatting en goed van bewerking. Zeer geschikt om gegraveerd te worden.

C. CAP doet zijn goeden naam gestand met *In derde klasse*, en de *Gevolgen eener regenbui*, twee aardige en van de bezoekers der tentoonstelling zeer gesmaakte stukken, waarvan het eerstgenoemde toebehoort aan den heer John David (Antwerpen) en het tweede aan den heer Fop-Schmit (Rotterdam).

D. BLES ('s-Gravenhage) zond twee meesterlijke gewrochten, die verdienden bijval genieten: *Groote tweezang der kleine kinderen* en *Middagslaapje*; het eerste behoort aan den heer Royaards van Scherpenzeel, het tweede aan den heer C. Rueb.

(Wordt voortgezet.)

Frans Joseph Blieck.

De man,

PLAATSNEDE VAN WILLEM BROWN.

wiens afbeeldsel wij hier meedeelen, is thans de Nestor der Vlaamsche letterkundigen en tevens een onzer beste Nederduitsche dichters. Hij was het vierde van twaalf kinderen en werd den 24n December 1805 te Wervick geboren. Als knaap leerde hij vlijtig, en reeds in 1822, toen hij nauwelijks den ouderdom van 17 jaren had bereikt, plaatste zijne brave moeder hem te Wervick op een notariskantoor, waar hij behagen vond in het overschrijven van akten, een werk, dat voorzeker niet zeer dichterlijk kan worden genoemd.

Twee jaren later werd hij door zijne ouders ter kostschole van Sinte-Anna, bij Kortrijk, gezonden, om er zijn onderwijs te gaan volledigen. Lang bleef hij er echter niet, want den 15n November 1826, werd hij als klerk aangenomen bij den notaris De Deken, te Kortrijk. Na een vijfjarig verblijf aldaar, schreef hij nog eenigen tijd bij den notaris De Blauwe, te Wevelghem, en den 5n November 1832 legde hij te Kortrijk, als candidaat-notaris, zijn examen af.

Daarna schreef Blieck achtereenvolgens nog bij de notarissen Thomas, te Brussel, Cuvelier, te Veurne, en Forrest, te Wervick; den 17n Januari 1842 werd hij eindelijk tot notaris te Iseghem benoemd.

Den 22n September 1845 trad onze dichter, te Iseghem, in het huwelijk met Mejuffrouw Rosalia Coleta Thilleur, welke hem echter reeds den 18n Maart 1847 door den dood werd ontrukt. Den 14n Augustus 1849 hertrouwde hij te Wervick, met Mejuffrouw Stephania Silvia Dumont. De heer Blieck heeft slechts een kind, namelijk eene dochter, Adela Catharina na, den 25n Juli 1846 geboren

Op 4 Augustus 1857 verwisselde hij zijne residentie te Iseghem, met degene van den notaris De Muelenaere, te Beveren, bij Rousselaere, en van deze plaats bekwam hij, den 21n April 1858, op zijne aanvraag, zijn eervol ontslag. Van dan af is de heer Blieck ambteloos gebleven. Eerst woonde hij te Iseghem; maar ten jare 1862 keerde hij terug naar zijne geboorteplaats, waar hij nu nog verblijft.

Tot hiertoe hebben wij hem ter loops in zijn ambtelijk leven gevolgd; thans willen wij eenen blik werpen op zijne letterkundige loopbaan. De heer Blieck is niet wat men ‘een geboren dichter’ noemt; de spreuk: ‘Oefening baart kunst,’ is door hem ten volle bewaarheid geworden. Eerst in 1827 begon hij zich op het beoefenen der dichtkunst toe te leggen; doch, zooals hij zelve, in zijn *Lentetuiltje*, bekent, het verzenmaken ging hem niet gemakkelijk, en misschien zoude hij het bij de eerste proeven hebben laten steken, zonder zijne kennismaking met een negentienjarigen Kortrijkschen poëet: A. Doornaart, op wiens aanmoediging hij de dichtpen weder opvatte en zooveel voortgang deed, dat hij zijnen vriend welhaast voorbij streefde, want deze is ten jare 1849 te Gent overleden, zonder ooit iets van eenig aanbelang te hebben voortgebracht.

Aan de dichtstrijden - waarvoor wij thans medelijdend de schouders ophalen, omdat wij overtuigd zijn dat zij nooit iets wezenlijk goed zullen voortbrengen - aan de dichtstrijden, zeg-

gen wij, werd door den heer Blieck een werkelijk deel genomen en zijne verzen droegen herhaaldelijk den eerepalm weg; reeds den 25^{n} Juli 1830 werd een dichtstuk van hem te Rousselaere bekroond. Eerst in 1838 zag hij af van het mededingen in de prijskampen, en dit was een wijs besluit, want zijne bekroonde gedichten zijn op verre na de beste niet welke hij heeft geleverd.

Van af de stichting van het *Nederduitsch Letterkundig Jaarboekje* was de heer Blieck een getrouwe medewerker aan dit bundeltje, hetwelk nu, waarschijnlijk, na een 42-jarig bestaan, met vader Rens is ten grave gedaald.

Als dichter staat de heer Blieck op een eigen standpunt; zijne strekking is echt godsdienstig en dikwijls met den geest onzer eeuw openlijk in strijd. Maar aan welke denkwijze men ook toebehoore, men moet evenwel bekennen, dat er keurig afgewerkte stukken uit zijne pen zijn gevloeid, dat hij grondig de taal machtig is waarin hij schrijft en vooral een meester is in de behandeling van het Alexandrijn, hetwelk zonder hem, wellicht geheel uit de mode zou zijn geraakt. Zijne beste gedichten zijn in die versmaat opgesteld en mogen als voorbeelden van duidelijkheid en flinke voorstelling worden geroemd; als dusdanig zullen zij ook, wij twijfelen er niet aan, altijd door de wezenlijke kenners worden hooggeschat.

Bliecks gedichten zijn onder den titel *Mengelpoëzij* in het licht verschenen. De eerste bundel verscheen te Kortrijk in 1839; de tweede en derde bundel werden te Rousselaere uitgegeven, de tweede in 1850, en de derde in 1863, en onlangs heeft hij te Wervick een vierden en laatsten bundel in het licht gegeven, bevattende: *Lentetuiltje*, herinneringen uit zijne jongelingsjaren, en *Mengelpoëzij*, bijvoegsel aan zijn derde deel. Alleen de eerste bundel is in den handel geweest, doch sinds lang uitverkocht; de drie volgende waren niet te koop en werden enkel aan de vrienden des dichters en aan jonge letterkundigen uitgedeeld.

Als een staaltje van Bliecks dichttrant, nemen wij, uit den vierden bundel, het volgende stuk over:

Twee bijeenkomsten met Ledeganck.
1834.

'K zag Eekloo's dichter, bij zijn luisterlijke zege
Te Brussel, daar voor 't eerst, nog schaars ten halven wege
Van zijn bestemming op het kunst- en ambtgebied,
Een dubble flonkerster die schitterde in 't verschiet.
De spiegel zijner ziel, het bleek en droomend wezen,
Liet innig, diep gevoel en overdenking lezen,
Terwijl hij, stille held van 't hoofsche letterfeest,
Er in verscheen, bevreemd, verlegen, wat bedeesd,
Een schijn die later, bij zijn vrijer ademhalen
In stiller kring, verdween als mist voor zonnestralen;
En dan gelijk een bloem, geborsten uit den knop,
Deed een gezonde, frissche en fiere geest zich op,
Gepaard met een gemoed, waarop natuur mocht roemen:
Zij vlocht in zijnen krans de puikste van haar bloemen,
Slechts karig met hetgeen zij andren kwistig biedt,
Der stervelingen zwak, het kruidje *roer mij niet.*
Zij 't argloos hier herdacht! Oprechtheid, in waardeering
Van gaven, ademt vrij, en rond is haar vereering.
Een sproetjen op de wang der schoonheid heet geen smet,

Die 't sproetjen achterlaat maakt een gevleid portret,
Niet dat ik 't schoone beeld, mij diep in 't hart gedreven,
Hier zoo volledig maal als of het scheen te leven,
Neen, 't schildren van dat beeld eischt fikscher dichtpenseel
Slechts hier en daar een trek vertrouw ik aan 't paneel.

Den kroonpoeët die mij bezoeken kwam, behaagde
Zijn gul en goed onthaal in mijne cel. Hij klaagde
Van een gewezen vriend die op de stille baan
Van 't buitenleven lang met hem had omgegaan,
Doch eindlijk op den weg die strekt tot hooger standen,
Hem was vooruit gesneld, alle oude dorpsche banden
Afschuddend als een last, een hinderlijk gewicht,
En stijgend in den kreits der hoofdstad tot in 't licht,
't Gelukskind voorbestemd.
‘Is bloote standverheffing
Den makker dan genoeg tot hooge zelfbeseffing?
Gedoogt de vriendschap dat hij hare omhelzing koel
Beantwoordt, zonder taal noch teeken van gevoel?
Het zou dan waar zijn dat de hartgetrouwheid zelden
Opkomelingen boeit. Deze onstandvaste helden
Zien altijd voorwaarts, nooit terug, te diep gewond
Door 't denkbeeld dat hun ster aan 's hemels voet ontstond.
Hun vriendschap, aangeknoopt omlaag, blijft daar vergeten.
Zij volgt de trotschaards niet, zoo prat omhoog gezeten.
Of komt ze er, 't is in 't land van wond'ren: ziet hoe fraai
Het tortelduifje keert in pauw en papegaai,
Geschikte wezens toch om haar de hand te drukken
En de aangename vrucht des wederziens te plukken.’

Zoo klonk des dichters taal, hem een verademing,
Mij een genieting die tot vriendschap overging.
Die dag is lang voorbij; dien volgde een reeks van jaren,
Vergeten met hun zoet en bitter wedervaren.
Maar 't nagenot diens dags en 't nagevoel der smart
Van 's mans te vroege dood vergaan niet in mijn hart.

1846.

Een jaar eer Gent in rouw den zanger vergezelde
Naar 't graf, bezocht ik hem bij 't kroost van Artevelde.
Het eerlijk loon, waarvoor de jongling had gekampt,
Vergold den echtgenoot en vader, hoogen ambt -
En harpnaar, dien de Roem als op een troon deed pralen,
Verwezenlijking van zijn jeugdige idealen,
Doch slechts wanneer, helaas! de borstkwaal hem bezocht,
Hoe trof mij 't zien van 't kwaad reeds door haar uitgewrocht!

Hij scheen van innig vuur te smelten en verteren;
Hij bleef er jaren lang zich vruchteloos tegen weren
Met onbezweken moed, hoewel zijn kracht bezweek,
En de overmacht der kwaal ook hem in 't einde bleek.

Soms liet ze, in haren duur, aan zijn gelaat en lippen
Een zweem van somberheid en ongeduld ontglippen.
Soms nam hij onverhoeds, in zijn verheven sfeer
Nog tronend zonder trots, ik weet niet welk een keer:
Des meesters adem, kort ontboezemd, ras verswonden,
En latende zijn hart- en geestgave ongeschonden.

Hoe deed dit rond den man de liefde en vriendschap aan?
Zij wischten, afgewend, een smart- en vreugdetraan;
Ze omringden zijnen disch; zij vierden hem met dronken
Op 't lange leven, - zon bijna ter kim gezonken. -
Zij peilden zijn gemoed, begeerte, meening, smaak,
En wederhielden zich van alle tegenspraak.

'k Nam afscheid met een groet dien hij met dank aanvaardde:
Tot weêrziens, zegde ik hem, maar 'k dacht: niet meer op aarde.

J. STAES.

Antwerpen.

Kroniek.

Antwerpen. - Wappers' marmeren borstbeeld, vervaardigd door Jaak De Braekeleer, is in de trapzaal van het museum bijgezet geworden.

- Van 29 Augustus tot in de laatste dagen van September zijn in de zaal der Venusstraat tentoongesteld geweest de verzamelingen van medailles, penningen en gravuren, welke het stadsbestuur aangekocht heeft van den heer Ed. Ter Bruggen (zie onzen jaargang 1874, blz. 114). De verzamelingen, die veel merkwaardigs bevatten, zijn vrij druk bezocht geworden.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Op 26 September en volgende dagen waren de volgende tafereelen tentoongesteld: F. LAMORINIÈRE, twee keurig uitgevoerde landschappen uit de omstreken van Berlijn; E. CARPENTIER, *Zoet niets doen*, een aangenaam kabinetstuk; E. SIBERDT, twee portretten; F. VAN KUYCK, een goed binnengezicht; J. NAUWENS, een zeer fijn geschilderd stukje doode natuur, getiteld: *het offer der moederliefde* (de buitengewone vooruitgang van dezen schilder wordt algemeen opgemerkt; zijn stukje is aangekocht door den heer Langlois); J.M.C. TROY, een portret; A. ELSEN, een leerling van Lamorinière, *gezicht op Vielsalm*, dat belooft; P.J. NEUCKENS, twee verdienstelijke genrestukjes, '*s Middags* en *Een slaapje;* L. BULLERKOTTEN, een wat al te kleurig *Riviergezicht te Eykevliet;* J. STOBBAERTS, *Werkmans ontbijt*, *Na den maaltijd* en *Staart en oor* en M. LE GRAND, *Reede van Antwerpen.* De afdeeling van beeldende kunsten heeft gedurende 1874, in 15 keeren, 452 kunststukken harer leden tentoongesteld; van die gewrochten, werden er 61 verkocht, voor de gezamenlijke som van 80,790 fr.

- Het gemeentebestuur heeft aan het staatsbestuur voorgegesteld, de jaarwedde van den nieuw te benoemen plaatdrukker der koninklijke academie, van 1100 fr. op 2520 fr. te brengen.

Brussel. - De 'vrijheidsboom' der Paleizenplaats (zie jaarg. 1862, blz. 33) verkwijnt of schijnt gestorven. De nieuwsbladen vermelden het feit, omdat het schijnt, dat de dood van den boom opzettelijk werd teweeggebracht, men vermoedt door eene

gedienstige hand, die hem wilde weg hebben van voor het paleis, welks uitzicht hij belemmert. Men weet, dat de 'vrijheidsboom' te Antwerpen, even leelijk in den weg van het stadhuis staat; de breedgetakte olm, die in 1836 of 1837 werd geplant, toen de in 1830 op dezelfde plaats geplante boom verdord was, is oorzaak dat men vooral des zomers den fraaien gevel van het Antwerpsch stadhuis niet van op eenigen afstand zien kan.

Op 12, 13 en 14 September is te Brussel een congres gehouden, ingericht door den Belgischen onderwijzersbond en waaraan ongeveer 2000 onderwijzers uit alle streken van België deel genomen hebben. Het congres was afgedeeld in eene Vlaamsche en Fransche afdeeling. De verschillende, het onderwijs en de onderwijzers betreffende punten, werden omstandig besproken en sommige leidden tot het nemen van beslissingen welker uitvoering aan het bureel opgedragen is.

Gent. - De inteekening is opengesteld op eene vijfde reeks *Nederlandsche Zangstukken* met klavierbegeleiding, uitgegeven door het *Willems-Fonds*, te Gent, onder het toezicht der heeren P. Benoit, F.A. Gevaert, R. Hol, W.F.G. Nicolaï en L. Van Gheluwe. Van deze verzameling zijn reeds vier reeksen, te zamen, verschenen: zij bevatten stukken van G. Antheunis, Jos. Beltjens, P. Benoit, Edw. Blaes, J.C. Boers, L.F. en M.A. Brandts Buys, O. de Burbure, W. De Haan, W. De Mol, Is. De Vos, A. Dumon, Alex. Fernau, E.A. Gevaert, G.A. Heinze, Richard Hol, G. Huberti, K. Mestdagh, K. Miry, W.F.G. Nicolaï, C.J. Souweine, A. Tilman, J. Van den Eeden, F. Van den Heuvel, L. Van Gheluwe, P.J. Van Paesschen, J.C.M. Van Riemsdijk, Ad. Wouters. De vijfde reeks zal, zooveel mogelijk, bij maandelijksche afleveringen van 2 nummers telkens, aan de inschrijvers vrachtvrij gezonden worden. Het eerste nummer, *Lentelied*, woorden van G. Antheunis, muziek van W. De Mol. is verschenen. Inschrijvingsprijs (voor 12 nummers): 8 fr.

- Op blz. 66 van dezen jaargang, meldden wij, dat het *Willems-fonds* had uitgegeven het eerste stuk van een *Overzicht der algemeene kunstgeschiedenis*, *bouwkunst*, *beeldhouwkunst*, *schilderkunst en toonkunst.* Het tweede en laatste stuk van dit naar het Duitsch door Julius Vuylsteke bearbeide werk is thans verschenen. Het geheele werk vormt een fraai en goed gedrukt boek van 337 blz. met 135 in den tekst gedrukte houtsneeplaten. Wij hebben het nog maar even kunnen inzien, doch er ettelijke leemten in aangetroffen, wat betreft de vermelding van hedendaagsche kunstbeoefenaren onzes lands. Zoo zien wij van de Antwerpsche bouwkundigen genoemd Schadde en Baeckelmans, en niet Dens, Claes, Gife, Servais, Stoop, Le Clef enz., of ook niet de overledene bouwmeesters, Berckmans, Serrure, Bourla; F.J. Stoop, F. Durlet, enz. Bij de beeldhouwers zou men naast Ducaju ook hebben mogen noemen Jan Van Arendonck, Jos. Geefs, J. De Braekeleer, De Plijn, De Bock, Van Wint, Fabri enz.

Brugge. - In 1874, blz. 25, meldden wij de stichting in deze stad van eene *Gilde van Sinte Luitgaarde voor taal en oudheid*, onder kenspreuk: *Rond den Heerd.* Dit genootschap bevat de kern der dusgenaamde Westvlaamsche taalparticularisten, wier streven een zoo warmen woordenstrijd teweegbracht, op 25 Augustus, in de tweede afdeeling van het XIVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Maastricht. Men vindt hiervan gewag gemaakt in ons beknopt overzicht van de congreswerkzaamheden, op blz. 139. Nopens de *Gilde van Sinte-Luitgaarde* hebben wij hier te melden, dat zij bij Beyaert-Defoort heeft laten verschijnen een boekdeel van 90 blz., getiteld: *Handelingen van de eerste vergadering der werkende leden*; *gehouden te Brugge*, den 18 *Oegst* 1874. Wij hebben deze *Handelingen* met de meeste belangstelling gelezen; zij bevatten zeer veel, wat ernstige aandacht verdient, ook onder taalkundig

opzicht, en verdienen namelijk als dusdanig dat al onze Vlaamsche letterkundigen er kennis mede maken.

Beproeving.

- Johnson, sprak Herman Miller, vooraleer zijn kantoor te verlaten, ik wacht u heden middag bij mij aan tafel; ik heb u veel te zeggen.

De zestigjarige grijsaard, tot wien deze woorden gericht waren, was in gedachten verslonden, maar maakte weldra zwijgend eene buiging, ten teeken dat hij de uitnoodiging aannam, en zijn patroon vertrok. Deze was een man van tusschen de dertig en vijf en dertig jaar, met een openhartig gelaat, goed voorkomen en een levendigen aard. Twintig jaar geleden was hij als knaap in Engeland gekomen, zonder iets dat' hij het zijne kon noemen, maar begaafd met uitmuntende hoedanigheden, als onkreukbare eerlijkheid,

HERMAN EN JOHNSON.

een helder oordeel en onvermoeide vlijt. Menige hinderpaal, die hem in den weg stond had hij als een andere Hannibal door ijzeren volharding uit de baan geruimd. Bescheidenheid b l e e f hem steeds bij, ook nadat hij door zuinigheid en ijver zijn toestand verbeterd had; de ges t r e n g s t e z e d e p r ekers en scherpste bedillers moesten erkennen dat hij zijn fortuin verdiend had, en slechts weinigen zagen met leede oogen zijnen voorspoed; want zijn gedrag ontwapende zijne benijders en benam hun de gelegenheid tot het maken van verkeerde gevolgtrekkingen, waartoe velen slechts al te geneigd zijn jegens dezulken, die zich boven hun stand weten te verheffen. Bij zoo vele uitwendige voordeelen voegde Miller nog eene bijzondere gemakkelijkheid in het dagelijksch verkeer, en al trad hij iemand te gemoet in het bewustzijn zijner onafhankelijkheid, er was toch eene hartelijke welwillendheid op zijn gelaat te lezen, die aanduidde, dat men in tijd van nood op de hulp van zulk een man niet licht te vergeefs een beroep zou doen.

Met de naauwgezetheid van een boekhouder belde Johnson op het bepaalde uur bij den heer Miller aan. Een rusteloos werkzaam leven had zijne haren vroeg doen grijzen en zijne wangen vermagerd; doch gedurende de laatste tien jaren had de vriendschap, die de heer Miller hem toedroeg, de diepe rimpels, door velerlei zorg op zijn voorhoofd gegroefd, eenigermate glad gestreken, en met dankbaarheid erkende hij, een meer onbezorgd bestaan aan de rechtschapenheid zijns meesters verschuldigd te zijn. Geen wonder dus, dat hij zeer aan hem gehecht was, en een ongeveinsd belang stelde in zijnen voorspoed.

Geheel verschillend was de houding die beide vertoonden in het gesprek, dat na den afloop van den maaltijd plaats greep. Johnson zat met inspanning te luisteren naar de uiteenzetting van een aantal belangrijke zaken, wier behartiging zijn meester hem buiten zijn gewoon dagwerk opdroeg, terwijl Miller met het welgevallen, dat de bekroning onzer wenschen met zich brengt en den onbezorgden lach van een gunsteling der fortuin, zijne hand op het hoofd van een fraaien hond liet rusten, die zijne gewone plaats naast hem aan de tafel had ingenomen.

Misschien klopten er op dit oogenblik weinige harten lichter dan dat van Herman Miller; want behalve dat hij zich mocht verheugen in eene gewenschte gezondheid en den gunstigen stand zijner zaken, bezielde hem ook een gevoel, dat de liefelijkste bloemen op onzen levensweg spreidt; om kort te gaan, hij was hartstochtelijk verliefd.

Het toeval had hem kort te voren eene wees doen ontmoeten; een schoon meisje, maar dat in zeer bekrompene omstandigheden verkeerde, en derhalve als een middel van bestaan tot de betrekking van gouvernante h a r e toevlucht had genomen, toen het ontmoeten van Herman Miller aan haar lot eensklaps eene geheele andere wending gaf. Zij behoefde geene vrienden of belangstellende bloedverwanten te raadplegen, en de weinige betrekkingen, die zij had, waren er niet tegen om van alle zorg en verantwoordelijkheid ten haren opzichte ontslagen te worden. Zij g i n g dus voornamelijk met haar hart te rade, en dit deed haar spoedig de verdiensten van Herman waardeeren en zijne gevoelens beantwoorden.

Nadat Miller zijnen boekhouder genoegzaam omtrent alles ingelicht had, hing hij ook voor hem eene levendige schets op van zijne uitzichten op huiselijk geluk, die met de nauwkeurige beschrijving van het voorwerp zijner liefde besloten werd.

- Ziedaar, Johnson, eindigde hij, ziedaar dan eene schets van mijne plannen voor de toekomst. Alles zal gedurende mijne afwezigheid aan uwe zorg zijn toevertrouwd. Ik verlaat mij onbepaald op u, en verwijder mij gerust. Ik acht mij aan een luchtig bootje gelijk, dat vroolijk een kalmen, door heldere zonnestralen verlichten oceaan doorklieft; ik wil mijn geluk ongestoord genieten, en daarom zult gij ook niets van mij vernemen, alvorens ik terug ben.

Dit gesprek scheen op beide eenen zonderlingen indruk uit te oefenen, want Johnson vergat daarbij zijne gewone stilzwijgendheid, en Herman scheen in gedachten te verzinken. Een herhaald: ‘God zegene u!’ vloeide over de lippen van den goeden boekhouder, terwijl zijn patroon, getroffen en sprakeloos, de hand drukte van zijn eerlijken gevolmachtigde. Eindelijk verlieten zij elkander, de een om met verdubbelden ijver

de zaken van het kantoor te behartigen, de ander om een pleiziertochtje naar het vaste land te doen, en daar vrij van zorgen de vreugde des levens te smaken.

Het was een schoone Meidag in het jaar 18**, toen Herman met Bertha, zijne jeugdige gade, te Parijs aankwam, de gewone verzamelplaats van zoovele Engelsche reizigers. Herman was een opmerkelijk voorbeeld van iemand, die standvastig zijne neigingen vermag te onderdrukken, zoo lang zijne omstandigheden hem de involging daarvan ontzeggen, terwijl hij zich later, begunstigd door de fortuin, in ruime mate de genietingen der wereld veroorlooft. Boven alles verheugde hij zich in zijne gedane keuze; want dagelijks ontdekte hij nieuwe voortreffelijke eigenschappen in zijne gade, die even bevallig van persoon en innemend van manieren, als zacht van karakter was.

Op hunne reis door Frankrijk en Zwitserland vermeden zij aanvankelijk, gelijk de meeste jonggehuwde lieden, het gezelschap van anderen; maar eindelijk maakten zij te Geneve kennis met zekere mevrouw Von Roden, die in het gezelschap van hare twee dochters reisde. Zij vertrokken te zamen naar Milaan, en ontmoetten daar den echtgenoot van mevrouw Von Roden, een aanzienlijk Duitscher, en toen de nieuwe vrienden van elkander scheidden, beloofde Miller, alvorens naar Engeland terug te keeren, een bezoek op het kasteel Roden, in de nabijheid van Presburg, te zullen afleggen; zeer tot genoegen van Bertha, die hoogen prijs had leeren stellen op den omgang met de familie Von Roden. Onder het voortzetten van den tocht, sprak het jonge paar dan ook dikwijls over de genoegens, die hun daar stonden te wachten, tot dat zij in Venetië door nieuwe genietingen werden afgeleid.

- Laat ons eene poos in dit aardscheparadijs vertoeven, sprak Bertha, en hier de schoone genotrijke uren herdenken, die wij reeds gesmaakt hebben.

Reeds dienzelfden avond verraste de opkomende maan het gelukkige paar op een balkon van een van die prachtige paleizen die op het water schijnen te drijven; het onbeschrijfelijk schoone tooneel was geheel in overeenstemming met hunne inwendige gewaarwordingen. In zoete weelde en rust genoot Herman met zijne gade al het betooverende van zijnen tegenwoordigen toestand, die zooscherp afstak bij de zorgen en ontberingen, welke zijn vroegeren levensweg gekenmerkt hadden.

De twee volgende dagen waren gewijd aan de bezichtiging van de merkwaardigheden der stad, en des avonds namen zij deel aan de gondelvaart. Een dag later ontving Bertha brieven van mevrouw Von Roden en hare dochters, terwijl Herman was uitgegaan, om in een hem aangewezen koffiehuis de lang te vergeefs gezochte Engelsche dagbladen te lezen. Haastig doorliep hij het eene blad na het andere, tot dat hij eindelijk met ontzetting op zijn eigen naam bleef staren, die op de lijst der bankbreukigen vermeld stond. In het eerste oogenblik stolde hem het bloed in de aderen, en zijne pols scheen stil te staan; in het volgende was het hem alsof een duister floers zijne oogen bedekte; eindelijk stond hij op, deed zich geweld aan, en stapte een paar malen op en neder, tot dat hij weder voor het noodlottig nieuwsblad zat, en andermaal de oogen op de vreeselijke aankondiging liet vallen. Op welk eene wijze hij zijn hotel weder bereikte, zou hij moeielijk hebben kunnen verklaren. Toen hij de kamer binnentrad waarin hij Bertha had achtergelaten, vond hij die ledig; hij waggelde naar eene zitbank, en viel er, uitgeput door zielsfoltering, op neder. Een oogenblik later kwam zijne gade terug met een tuil frissche bloemen in de hand, terwijl zij eene vroolijke melodie neuriede; de kamer inkomende, nam zij een brief van de tafel en plaatste zich daarmede achteloos, zonder op de verandering in het

gelaat haars echtgenoots te letten, aan zijne zijde. Die brief behelsde eene herhaalde, doch meer dringende uitnoodiging van de bewoners van het kasteel Roden, om spoedig derwaarts te komen, ten einde een verjaarfeest te helpen vieren.

- Welnu, gij moet er heengaan, sprak Herman, op een toon, die maar al te zeer zijne aandoening verried, zoodat Bertha, hierdoor opmerkzaam gemaakt, plotseling opstond, en hem aanziende, uitriep: ‘Om 's hemels wil! Herman, wat deert u?’

- Mij? niets, volstrekt niets, zeide deze, ofschoon hij ter nauwernood in staat was eenige afgebrokene woorden te stamelen. Gij moet haar schrijven spoedig schrijven, lieve Bertha, en gij moet er heengaan. Waar toch zoudt gij elders heen? - God, God!

- Herman! dierbare Herman, zeg mij, wat deert u? riep Bertha andermaal in doodelijken angst uit; doch reeds hoorde de ongelukkige hare stem niet meer. Hij lag buiten kennis.

Wie zal het wagen de droefheid der liefhebbende vrouw te beschrijven? Onmiddellijk werd er geneeskundige hulp ingeroepen, doch zonder baat, althans voor het oogenblik; want toen de nacht inviel, lag Herman in eene ijlende koorts, die aan waanzinnigheid grensde.

Nu eerst bleek het, hoe innig Bertha aan hem gehecht was; de liefde schonk haar onuitputtelijke kracht, en dag en nacht zat zij als de trouwste waakster aan de sponde van den lijder. In de stille uren van den nacht luisterde zij naar de wartaal en de klanken zonder samenhang, die Herman sprak, ofschoon zij er niets van begreep, en de meeste namen die hij noemde haar geheel onbekend waren. Smeekte eene goedhartige dienstbode haar soms om eenige oogenblikken rust te nemen, dan riep zij op bijna wanhopigen toon: ‘O neen! hier aan zijne zijde kan ik sterven, maar hem te verlaten, zou mij onmogelijk zijn!’

Zoo gingen dagen achtereen voorbij. Haar slapeloos oog was op zijne verwilderde trekken gevestigd, en met eigen hand diende zij hem de voorgeschrevene geneesmiddelen toe: aan zijne zijde te waken en te bidden was haar eenig verlangen. Eindelijk naderde de crisis; Herman lag in eenen diepen slaap. Alles hing van den afloop van dien slaap af. Bertha knielde bij zijne legerstede, en hield haren adem in, uit vrees van hem wakker te maken. Zoo verliepen er drie uren, en nog altijd sliep hij; echter was die slaap kalm, en een weldadig zweet parelde op zijn voorhoofd, terwijl zijne ademhaling rustig en onbelemmerd was. De hoop herleefde in Bertha's ziel; zij voelde de nabijheid van haren goeden engel, en elke klokslag, die weder het verloop van een uur aankondigde, schonk haar nieuwen moed. Eindelijk ontwaakte de kranke, kalm en rustig; het was

als of hem een sluier van voor de oogen werd weggenomen, en het eerste voorwerp waarop zijn blik rustte, was het gelaat zijner knielende gade.

‘Zijt gij daar, lieve Bertha?’ sprak hij, met eene zwakke, maar heldere stem. Ach, die woorden klonken haar in de ooren als de harmonische tonen der gezaligden; maar elke gewaarwording van vreugd onderdrukkende, bukte zij zich over zijn hoofdpeluw, en een kus op zijn voorhoofd drukkende, stamelde zij fluisterend: ‘O God! ik dank u!’

- Heb ik lang geslapen? vroeg Herman verder. Laat mij dan spoedig opstaan, want ik voel mij thans weder volkomen wel.

Maar zijne zwakke leden ontzeiden hem den dienst, en weldra herinnerde hij zich ook weder de aanleidende oorzaak van zijne ziekte; maar Bertha verzocht hem vooralsnog het stilzwijgen te bewaren en zich rustig te houden.

- O neen, hernam Herman; ik moet spreken! Het zwijgen was juist de oorzaak mijner ziekte. Bertha, gij weet het nog niet, maar ons geheele vermogen is verloren; armoede, ja nijpend gebrek misschien staat ons te wachten!

- Spreek van geene armoede of gebrek, Herman, hernam zij, zoo lang gij mij bemint; deel mij gerust alles mede, en vrees nergens voor; met u kan ik alles dragen.

Nu eerst vernam Bertha de reden van zijne plotselinge ongesteldheid; zij begreep terstond dat hij een hart noodig had, om het zijne uit te storten, en toch beefde zij bij hetgeen zij hoorde. ‘Ga niet voort, Herman, riep zij eindelijk uit; om 's hemels wil, ga niet voort. Ik heb alles begrepen, maar luister naar mij, Herman.’

Deze aansporing was overbodig; zijne oogen waren op de hare gevestigd, zijn oor hing aan hare lippen; niets ontging hem, want ook de geringste plooi in haar gelaat sloeg hij aandachtig gade. Was de beoefening der zielkunde eenmaal zijne grootste uitspanning geweest, thans boezemde de uitwerking, die de noodlottige tijding op zijne vrouw had, hem de levendigste belangstelling in. Op kalmen, bemoedigenden toon herhaalde zij, dat zij met hem armoede en ellende wilde deelen, en herinnerde hem tevens de onstoffelijke zegeningen, in welke zij zich mochten verheugen, en waarin toch alleen het ware geluk gelegen was. ‘Een ding slechts bevreemdt en smart mij,’ ging zij voort; ‘gij zegt namelijk, zoo spoedig mogelijk naar Engeland te moeten vertrekken, en dat wel alleen. Maar waarom alleen? Waarom zou ik u niet vergezellen?’

- Uw toestand verbiedt het u, hernam hij, en daarenboven kan ik alleen de reis veel spoediger volbrengen.

- Welaan, ik onderwerp mij, gaf Bertha, zijne hand drukkende, ten antwoord; zoo lang gij wilt dat ik blijf, zal ik blijven; verlangt gij dat ik kom, dan kom ik. Mijne grootste vreugd zal het steeds zijn uwen wil te doen. Laat ons thans echter eenige rust nemen en morgen verder onze plannen voor de toekomst bespreken.

(Wordt voortgezet.)

De gemakkelijkste broodwinning

is ontegenzeggelijk die van tooneelisten: zij verdienen *spelende* hun geld.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel.
Vervolg van blz. 142.

E.J. BOCKS' *Als de katten van huis zijn, dansen de muizen*, behoort tot de zeer goede genrestukken der pronkzaal. Er zijn dienstboden op voorgesteld, die, feestende terwijl hunne meesters afwezig zijn, door deze worden verrast. Samenstelling en bewerking zijn te roemen. Het stuk behoort den heere J. Bennert.

BOSER, een Dusseldorper, trekt de algemeene aandacht (en te recht!) met *De weduwe*, *Proeftijd* en *Het belangrijke boek.*

L.G. BRILLOUIN (Parijs), drie zorgvuldig bearbeide stukken, waarin gedacht steekt: *De bruiloft van Georges Dandin*, *De oude papieren* en *De oude pijp.*

CH. CARDON (Brussel) laat veel van zich verwachten, met zijn stuk *Tot wederziens.*

A. SERRURE'S *Tusschen geburen* is eene aardige, goed uitgevoerde schilderij, waarmede de kunstenaar een greep in de volkszeden heeft willen doen. Zijn *Edele pantoffel en boerenvoet*, een lief kabinetstuk, is aangekocht voor de verloting.

P. KREMERS' *Wildstroopers* en *Fruitmarkt* bezitten al de hoedanigheden, waaraan de trant van dezen onvermoeibaren schilder, die reeds een veertigtal jaren, met onverflauwden iever, het penseel voert, zich onderkennen laat. Het onderwerp van ieder dezer twee genrestukken is breed uitgewerkt en men ziet, dat de kunstenaar al de deelen van zijn werk met de hem eigene nauwgezetheid verzorgd heeft.

J.W. LINNIG heeft drie stukken tentoongesteld, getiteld: *Daags na het feest*, *De modewals* en *Kleine geschenken onderhouden de vriendschap.* Als kleur bezitten zij uitmuntende verdiensten.

F. MEERTS schijnt ons overdreven van kleur in zijne *Oude markt te Florence.* De bijhoorigheden schaden aan de figuren. *De goede flesch* is niet geestig, al zocht de schilder het te zijn.

F. MOORMANS' *Gouden bruitoft* bevat schoone hoedanigheden. Het onderwerp is zeer goed behandeld. Wat meer karakter en afwisseling in de wezens, zou het tot een voortreffelijk stuk maken.

Goede hoedanigheden bezitten ook de stukken van VERHOEVEN-BALL. wiens bijhoorigheden en doode natuur vooral goed geschilderd zijn.

P.J. NEUCKENS' *Hersteller van schilderijen*, kwam ons minder eigenaardig voor. Zijne *Weduwe van Artevelde* is niet van verdiensten ontbloot.

J. NEUHUYS: van dezen schilder teekenden wij twee stukken aan: *Het veer* en *Lichtindruk.* Dit laatste valt niet mede.

J. PLATTEEL leverde *De koddige trio*, een zeer aangenaam Zeeuwsch tafereeltje, dat te gelijk eene uitmuntende schilderij vormt. Zeer geschikt voor de gravuur.

J. PORTIELJE'S *Ophelia* is een zorgvuldig geschilderd stuk.

H. DAURIACS *Verhaal eener eerste reis* is een zeer aangenaam kabinetstuk, maar wat conventioneel en paarskleurig.

A. DE BRAEKELEERS *Jachtovertreding* is aangekocht voor de loterij. Zijne *Wildstroopers* verdienen even goed een liefhebber te vinden.

C. DE VEYLDER leverde in *De samenspraak* eene fraaie en aangename schilderij.

FERDINAND DE BRAEKELEER stelt ten toon: *De ongelukkige Savoyard* en *De goede geburen*, welke beide schilderijen den 83-jarigen meester tot eere strekken.

A. DE WILDE, bestuurder der academie van S^{t}.-Nicolaas, zou zijne *Jagergrust* nog eens moeten overzien; de achtergrond is zeer schoon, maar het geheel is eentonig van kleur en wat kleintjes behandeld. *In het dorp* is een lief kabinetstukje, welk, evenals eerstgenoemd stuk, zeer goed is opgevat en samengesteld.

A. DILLENS' schilderij, getiteld *Ach! die zeeman!* is een eigenaardig en zeer verdienstelijk stuk.

Van wijlen HENDRIK DILLENS zijn twee aanbevelenswaardige schilderijen tentoongesteld: *De Pifferaro* en de *Bijzondere jacht.*

E. JOORS' *Solo* is goed geschilderd.

G. KOLLERS *Vertrek* en *Hansworsten* zijn al te kleurig en missen waarheid.

H. REDIG: zijn stuk, getiteld: *De kleine jongen*, getuigt van veel aanleg om een goed schilder te worden.

E. TYCKS *Werkhuis* bevat goede hoedanigheden, maar is niet genoeg afgewerkt.

C. VAN DE WIJNGAERDS *Misnoegde staatkundige* heeft veel bijval, ofschoon het wat conventioneel als kleur is.

FRANZ VERHAS' *Leeuw*, welke op de Gentsche tentoonstelling prijkte en aan het Gentsch museum behoort; is verkozen om gesteendrukt te worden voor de tombola. *De bloemtuil der bruid* en *Blankenberghe* zijn keurige, maar met wat al te veel wit geschilderde stukken.

JAN VERHAS koos zich drie gelukkige onderwerpen: *Blankenberghe, Mag ik binnen?* en *Het portret der moeder.* De personen in deze drie fraaie stukken afgebeeld, zijn alle uitgedoscht volgens de hedendaagsche kleederdracht. De gebroeders Verhas hebben zich in deze voorstellingen als een genre geschapen, en zij leveren daarin hoogst voortreffelijke stukken.

J.B. WITKAMP vestigt de aandacht met zijne *Boheemster*, die zorgvuldig, doch wat te blauwachtig geschilderd is.

J. WAGNERS *Kleine Eva* is aangekocht voor de loterij en mag heeten: goede aankoop; zijne *Duitschers ter kerke gaande*, zijn als naar gewoonte zorgvuldig geschilderd.

F.S. BOSSUETS *Gezicht op den Tiber te Rome*, is een meesterlijk geschilderd stuk. Zijne twee andere, van minderen omvang, zijn ook zeer schoon; wij bedoelen: *Zuilengang van Octavia* en *Oude zaagmolen te Slijkens*.

R. MOLS' drie tafereelen getuigen van een krachtig jong talent dat door oefening eene groote ontwikkeling kan bereiken. Aan werkzucht schijnt het den schilder niet te mangelen. Zijn *Gezicht op Rouaan* is door Z.M. den koning aangekocht en de *Voorhaven van Havre* is het eigendom van den heer Osterrieth. *De koepel der invalieden te Parijs*, ofschoon niet geheel onberispelijk geteekend, is vol verdiensten.

S.L. VERVEER ('s-Gravenhage), *De winter in de jodenwijk te Amsterdam*, *In de duinen* en een *Straatje te Scheveningen* zijn zeer aangename en zorgvuldig behandelde stukken.

Van P.G. VERTIN (uit den Haag), van wien wij verleden jaar (blz. 142) een tafereel in eene schoone steendrukplaat gaven, bezit de tentoonstelling een verdienstelijk stadsgezicht, welk door de commissie van plaatsing zoo hoog gehangen is, dat het als het ware aan de oogen van het publiek is onttrokken.

T. CLEYNHENS (Antwerpen) schilderde met veel waarheid en in een goeden en waren toon, het *Oud gasthuis van Lier.*

H. DE BRAEKELEERS *Gildekamerstraat te Antwerpen*, zijn *Koperplaatdrukker* en *Des zeemans wederkomst* mogen genoemd worden tusschen de goede schilderijen van de pronkzaal; zij onderscheiden zich, in teekening en schildering, door zeer vele degelijke hoedanigheden.

A. De Keysers twee *Gezichten uit Mechelen,* vermelden wij als hoogst wel getroffen. Beide zijn verkocht.

JAN GEERAERTS (Antwerpen) spreidt met zijn *Oudheidkenner* de hem eigene verdiensten ten toon; het doorzicht is allerbest verstaan en de schildering warm en verzorgd.

RUYTENS *Vertrekplaats* is een zeer aangenaam stuk, zooals de meeste van dezen meester met zorg behandeld, maar wat conventioneel van kleur.

K. SPRINGERS stadsgezichten zijn uitmuntende, puike schilderijen. Zij vertoonen: het *Stadhuis van Keulen*, *De Grootemarkt van Ulm* en de *Kanselarij te Leeuwarden.* Eerstgenoemd stuk behoort aan het Amsterdamsch museum van hedendaagsche meesters.

F. STROOBANT leverde twee fraaie stadsgezichten, maar die waarheid missen als kleur. 't Is onverklaarbaar, hoe een schilder van zooveel talent, toon en kleur zoo verkeerd kan zien.

Er zijn nog verdienstelijke stads- en binnengezichten van: A. BAUR (Weimar), L. DE BURBURE, B. NEYT, Juff. C. VAN DEN BROECK en G. WALKIERS (Brussel), V. KUHNEN en E. LE GENDRE (Brugge), J. MASWIENS (Leuven), J. NEUHUYS (Amsterdam), en V. VERVLOET (Mechelen).

J. GOUPIL (Parijs) geeft ons in zijn *Ten jare* 1795, levend en karaktervol, een vrouwenbeeld te aanschouwen, zooals er niet veel op doek worden getooverd, een echt meesterstuk. De schilderij hoort toe aan den heer Bamberger. Des schilders *Moeielijke overeenkomst* is ook een aangenaam en puik bewerkt stukje.

CAROLUS DURAN munt ditmaal niet uit, noch in zijn *Zomereinde*, noch met het portret zijner dochter.

L. DE WINNE stelt drie portretten ten toon, waarvan de twee mansportretten ons het meest bevallen.

G. RICHTER (Berlijn) is een der gevierdste schilders van de tentoonstelling; zijn portret van prinses G. en zijne twee andere portretstukken: *Moeder en kind* en *Vader en kind*, verdienen meesterlijke gewrochten genoemd te worden.

E. AGNEESENS' kinderportretten en *Vlinderspel*, behooren tot de verdienstelijke werken der pronkzaal.

Tusschen de op de tentoonstelling met eere vertegenwoordigde portretschilders noemen wij nog: J.M. NISEN (Luik), E. SIBERDT (Antw.), F. COLLIN, H. DENOBELE, R. DE PAUW, A. DILLENS, E. STÜCKELBERG (Zwitserland), R.A. MULLER (Londen), L. TUERLINCKX, M. BRUNFAUT, E.A.K. LAMBRICHS, A. BOURSON en M. CARLIER (allen te Brussel), P. VAN HAVERMAET (Antwerpen), van wien vooral een kinder- en mansportret prachtig te noemen zijn.

(Wordt voortgezet.)

Philip van Commines en zijn lofdichter.

Dat de heer baron Kervyn van Lettenhove een der ijverigste leden is van de commissie der Belgische academie, die voor taak heeft de gedenkschriften onzer voorvaderen in het licht te geven, hoeft niet gezegd te worden. Men heeft slechts een oogslag te werpen in eene boekerij, die op de hoogte blijft der dagelijks verschijnende werken, om de overtuiging zijner onvermoeide werkzaamheid mede te dragen. Daar vindt gij zijne geschiedenis van Vlaanderen (Histoire de Flandre), voor welke de vijfjaarlijksche prijs van geschiedenis hem werd toegekend. Voor weinige dagen zag ik

DE LOFDICHTER EN DE WETENSCHAP.

een vijfde boekdeel van dit werk aangekondigd, als te Brugge verschenen, bij Beyaert-Defoort, onder den titel: *La Flandre pendant les trois derniers siècles.* Verder ontmoet gij de werken en de kronieken van Froissart, de werken van Joris Chastelain, enz. enz..

Thans heb ik, dank aan eenen dienstwilligen vriend, die eene rijke b o e k e r i j bezit, de brieven en onderhandelingen van Philip van C o m m i n e s voorhanden, van welke in den loop van 't verleden jaar een derde boekdeel verscheen ter drukkerij van Closson, te Brussel.[1] Men begrijpt gemakkelijk van welk aanbelang deze brieven en onderhandelingen zijn, als men herdenkt wie Philip van Commines was, en welk eene plaats hij bekleedt in de geschiedenis zijns tijds.

Commines, met zijnen familienaam Van den Clyte geheeten, werd omtrent het midden der xv^{e} eeuw geboren, en werd door Philip, hertog van Burgonje, over de doopvont gehouden. Vele schrijvers doen hem te Commines in 1447 geboren worden; doch geboortejaar en -plaats zijn even onzeker. Hij bracht de jaren zijner jonkheid over aan het hof van Karel den-Stoute, met denwelken wij hem op verscheidene strijdvelden ontmoeten. Doch verwonnen door het goud van Lodewijk XI, verliet hij in 1472 zijnen meester, om den Franschen koning, die hem boven al de staatsmannen zijns tijds achtte en hem met gunsten en weldaden overlaadde, ten dienste te staan. Zijne gelukster verbleekte in het begin der regeering van Karel VIII zoodanig dat hij meer dan twee jaren in de gevangenis te Loches en te Parijs bleef opgesloten. Weldra echter wist hij het vertrouwen ook van dezen vorst te winnen, en in de laatste jaren zijns levens was hij aan het hof van Lodewijk XII. In zijne hoedanigheid van raadsman dier vorsten, werd hij met verscheidene onderhandelingen belast, en het zijn de - meest onuitgegevene - brieven, te dier gelegenheid geschreven, waarmede de heer Kervyn ons in kennis brengt. Men begrijpt dat die brieven, op verschillige tijdstippen opgesteld, zonder samenhang zijn; de lezer is onbewust van de omstandigheden waar zij mede in betrekking staan; doch de geleerde uitgever heeft in deze leemte voorzien door een breedvoerig en klaar verhaal der gebeurtenissen die ze zijn voorgegaan en ze hebben opgevolgd.

Volgens het gebruik der oude schrijvers heeft de heer Kervyn in 't begin zijner uitgave een lofdicht geplaatst, dat onmiddellijk na den dood van Commines aan dezes weduwe, Helena de Chambes, door een ongekenden schrijver werd opgedragen. Het

(1) *Lettres et négociations de Philippe de Commines.* Devaux-Closon. 1867 68-74.

handschrift van dit gedicht maakte vroeger deel van de bibliotheek van 't kasteel van Anet; later hoorde het toe aan kardinaal Dubois, wiens boeken in den Haag werden verkocht, en op deze wijze ging het over naar de koninklijke boekerij dier stad, waar het door den heer Kervyn werd teruggevonden. Eenige der teekeningen die het werk versieren, naar de oorspronkelijke miniaturen door den talentvollenheer Ed. Vermorcken, leeraar aan de koninklijke academie van Antwerpen, op hout gesneden, vergezellen het dichtstuk en wij hebben het genoegen diezelfde houtgravuren onzen lezeren te kunnen voor oogen stellen. De heer Kervyn schijnt te vermoeden dat de miniaturen door den dichter zelf werden geschilderd en dat deze niemand anders zou wezen dan de kapelaan van Commines, Joannes Pélerin, die voor den schrijver doorgaat van een werk *De artificiali perspectiva.*

Het lofdicht, in hoogdravende en duistere verzen met proza doormengd geschreven, draagt voor titel: *Le séjour de dieul pour le tréspas de Messire de Commines seigneur d'Argenton.* De dichter begint met te verhalen hoe op zekeren achttienden dag der maand October (sterfdag van Commines, 1511), wanneer het aangename van kruiden en bloemen van het veld is verdwenen, hij, vermoeid, afgemat en door droevige gedachten gekwollen, de rust zoekende, op zijn leger was uitgestrekt, wanneer eene eerbiedvolle vrouw voor zijne oogen zich kwam vertoonen, die door geheel hare houding eene diepe droefheid verried. De naam dier vrouw is *Cognoissance*, de wetenschap. Zij ziet des dichters

ontroering en verwondering over verschijning, maar geeft weldra het doel van haar bezoek te kennen: Wat doet gij hier, zegt zij, hebt gij de droevige tijding niet vernomen, dat het huis ven uwen vriend. door dezes overlijden, een huis van rouw is geworden? - Onmiddellijk geleidt vrouw Wetenschap den dichter in eene woning, die hij vervuld ziet met eene menigte van personen, allen in rouw gekleed en bedroefd over den dood huns meesters. Zij stappen verder door en treden eene groote zaal binnen, waar hij wederom verscheidene personen ontwaart, met zulk eene droefheid vervuld als hij nimmer zag; vooral in eene groep van vrouwen is er eene wier droefheid boven die van al de andere uitschijnt. Het is de meesteres des huizes, die te recht de treurige mag genoemd

HET STERFHUIS VAN PHILIP VAN COMMINES.

worden. Hier heft de huisvrouw - de lezer heeft Helena de Chambes, Commines's echtgenoote, erkend - eene jammerklacht aan, die voor titel heeft: *La complainte de la dolente.* Zij vergelijkt haarzelven aan Andromache, van haren Hector beroofd. De vriend dien zij verloren heeft, was versierd met alle slag van deugden en vrij van alle ondeugden. Moedig was hij, want nooit trok hij achteruit voor den vijand, noch te Monthéry, noch in vijf andere veldslagen, waarvan de laatste te Fornoue plaats greep. Wijs was hij gelijk Salomon, welsprekend gelijk Thalès, verstandig gelijk Virgilius, voorzichtig als Aristoteles. Der wereld was hij door God ten voorbeelde geschonken.....

(Wordt voorgezet.)

XIVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Maastricht.

Donderdag, 26 augustus.

Eerste afdeeling. Deze derde zitting ving aan met eene redevoering van Theobald, uit Hamburg, over den Platduitschen tongval, ten betooge dat aan de Nederlandsche gewestspraken of spreektalen meer taalkundige opmerkzaamheid dient te worden gewijd, met welk doel onlangs te Hamburg een genootschap werd tot stand gebracht; spreker drukte onder andere den wensch uit, dat tusschen de Nederlanders en de Nederduitschers (namelijk zij die *Platduitsch* spreken) eene overeenkomst in de schrijftaal mocht worden getroffen, gelijk reeds tusschen Hollanders en Vlamingen is gemaakt. Hoogleeraar Kern handelde over de woordenboeken der verschillende spreektalen op Nederduitsch gebied en dr. de Beer, uit Goes, wees op de gelijkenis van Noordduitsche gewestspraken met sommige Nederlandsche spreektalen.

Daarna hield de heer Kern eene geleerde voordracht over het vraagstuk: wanneer de Fransche taal het Germaansch voor altijd uit het hof der Fransche koningen verdrong?

Ds. Hazebroek betoogde de wenschelijkheid der uitgaaf van een algemeen levensbeschrijvend woordenboek van Noord- en Zuidnederlandsche letterkundigen, en droeg te dezer gelegenheid, twee verzenstukken op de afgestorvene Vlaamsche letterkundigen Rosalie Loveling en Anton Bergmann voor.

Gedachten wisseling over het reeds op congressen van Gent en den Haag behandeld vraagstuk, of het niet goed zou zijn, in België, gelijk in Holland is gedaan, eene werking in te richten, ten einde te verkrijgen, dat de spelling der namen van steden en dorpen ambtelijk zou vastgesteld worden, volgens de afstamming der woorden.

De heer Heremans herinnerde, dat in het Haagsche congres besloten was, dat bij het schrijven der plaatsnamen de beschaafde uitspraak moet worden gevolgd en de afleiding dan slechts hare stem mag laten hooren, wanneer in sameng e s t e l d e eigennamen de grondwoorden nog als afzonderlijke woorden in gebruik zijn en in de beschaafde uitspraak geene wijzigingen ondergaan. Het congres beval, deze beslissing te doen mededeelen aan de staatsbesturen der beide landen. In België was echter alles bij het oude gebleven. De redenaar hoopte, dat het gezond verstand een einde zal stellen aan de verouderde spelling der plaatsnamen. Omtrent een en ander ontstond eene vrij langdurige woordenwisseling, waaraan onder andere ook Kern en Beets deelnamen. Laatstgenoemde meende (waarmede Heremans verklaarde het niet eens te zijn) dat men in deze de gewoonte moet volgen en dat verandering in de spelling der gemeentenamen slechts aanleiding tot verwarring teweegbrengen zou. De heer Franquinet wees vervolgens, in dezelfde orde van gedachten, op het taalkundig nut van de archiefstudie en op het belang van meerdere kleine archiefverzamelingen. Hij wenschte aan eene commissie te zien opdragen het navorschen van de afstamming der gemeentenamen.

Odilon Perier hield eene lofrede op Prudens Van Duyse en besloot met het congres te verzoeken, nieuwe stappen aan te wenden bij het Belgische staatsbestuur, ten einde ‘het vroeger beloofde hulpgeld’ te bekomen, om ter

eere van den grooten dichter een gedenkteeken op te richten.

Belangrijke redevoering van Van Vloten over het verdwijnen der zelfstandigheid van den volksgeest en de noodzakelijkheid eener zelfstandige ontwikkeling op gebied van kunst en wetenschappen, en, in verband daarmede, het versterken der zelfstandigheid der Nederlandsche taal, gezuiverd van alle vreemde woorden, voor de bereiking van welk doel de redenaar zeer veel verwacht van de uitbreiding van Vondels invloed. De heer Van Vloten ontwikkelde tevens zijne zienswijze aangaande de wijziging, die de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden behoort te ondergaan, ten einde tot het verlevendigen van den vaderlandschen zin en van de taalkennis doeltreffend mede te werken.

Na nog eenige beraadslaging werd de zitting gesloten.

Tweede afdeeling. Voorstel van Maurits van Lee, uit Brussel, over de wenschelijkheid van het laten drukken van meerdere gewichtige stukken, die in Holland en België in de archieven berusten. Sprekers: de voorsteller, Beijnen, J.A. Alberdingk Thijm, Vorsterman van Oijen, Van Vloten en Fredericq. Verzonden naar de algemeene vergadering.

Uitgebreide en in vele opzichten belangrijke gedachtenwisseling, over den invloed door de hertogen van Burgondië in de Nederlanden uitgeoefend, tusschen Paul Fredericq, Brill, Alberdingk Thijm en Beijnen.

Beschouwingen van den heer Hulsenbosch over de *tiers de sol d'or.*

Vele goede opmerkingen werden gemaakt over wat er moet gedaan worden om de belangstelling op te wekken voor de vele verwaarloosde verzamelingen van oude archieven in België en Holland. Onder andere spraken hierover Vorsterman van Oijen, Fredericq, Smits van Nieuwerkerke en de Wit, welke laatste mededeelde, dat hem bekend was, dat vele Limburgsche gemeentebesturen hunne oude archieven in het stof lieten vergaan en door ratten en muizen verknagen.

Hoe vond men in de middeleeuwen het noodige geld om kerken, stadhuizen, hallen, enz. te bouwen? Het beantwoorden dezer vraag had de heer de Wit zich ten doel gesteld. Onder andere zeide hij, dat de meeste groote kerken gebouwd werden door zeer rijke abdijen, die gansche gewesten in eigendom bezaten, dat soms de arbeid van gevangenen tot den opbouw der kerken benuttigd werd, dat men overigens daarbij meestal zeer traag te werk ging en men soms gedurende vier of vijf eeuwen aan eene kerk bouwde. Op de wereldlijke bouwkunst, zeide hij, dat de gilden den grootsten invloed uitgeoefend hadden, daar zij het waren, die zorgden voor den opbouw van belfort en raadhuis, terwijl zij soms ook bijdroegen tot het helpen bekostigen van kerkgebouwen. Door Paul Fredericq werd de opmerking gemaakt, dat de gilden gewoonlijk hare eigene kapel in deze of gene kerk hadden, dat zij zorgden voor de versiering dier kapel of van dezer altaar, door het bestellen van schilderijen, beeldhouwwerk, glasramen enz., dat vele gilden daarenboven gildehuizen hadden laten bouwen, die in schoonheid menig stadhuis overtroffen enz. Als bronnen waaruit gelden vloeiden voor het bekostigen van middeleeuwschen tempelbouw, noemde de heer Schols nog de giften van vorsten, prelaten en andere aanzienlijken, de opbrengst van rechterlijke of kerkelijke boeten enz.

Hiermede liep de vergadering af.

Derde afdeeling. Over wat de tooneelcritiek is en wat zij zijn moet en zoomede over het tooneel werd van gedachten gewisseld tusschen Jacobson (Amsterdam), A.J. Cosijn (Antwerpen), Conradi, Johan Gram en J. Nijhoff.

Om in volgende congressen nader behandeld te worden, werden door den heer Van Dijck, uit Amsterdam, de volgende vragen gesteld en toegelicht: ‘Bestaan er onoverkomelijke bezwaren om, evenals in Amsterdam, ook in Antwerpen of Gent een algemeen magazijn te vestigen van alle Vlaamsche uitgaven, b.v. sedert 1870 verschenen, dat magazijn voortdurend compleet te houden en door geregelde toezending van alle nieuwe boeken, in de Nederlandsche taal geschreven, steeds uit te breiden? Wat kan ter bereiking van dit doel door den Vlaamschen boekhandel worden gedaan? In hoeverre kunnen de Vlaamsche letterkundigen de vestiging van een zoodanig magazijn in de hand werken?’

Het laatste in deze afdeeling behandelde punt werd ingeleid door Peter Benoit, die met klem van redenen aantoonde, hoe wenschelijk het zou zijn, tusschen de Noord- en Zuidnederlandsche toonkundigen eene soort van verbond te stichten, welk voor doel zou hebben de wederzijdsche ondersteuning van Nederlandsche toonzetters en uitvoerders, het helpen opvoeren van eigenaardige Nederlandsche muziekgewrochten en de inrichting van een Nederlandsch muziektooneel. De vergadering besliste, deze gewichtige aangelegenheid aan de dagorde van het volgend congres te zullen doen stellen.

Algemeens vergadering. De uitvoerende commissie ontvangt in last, eene commissie te benoemen, voor het studeeren van de afstamming en het vaststellen van de spelling der Nederlandsche plaatsnamen. (Voorstel Franquinet.)

De Belgische afgevaardigde, de heer Delcroix, zal aan den Belgischen minister van binnenlandsche zaken de quaestie van het hulpgeld voor Van Duyse's gedenkteeken herinneren. (Voorstel O. Perier.)

Beslist eene commissie te benoemen, die zich werkzaam stellen zal, voor het aanknoopen van nadere betrekkingen met de twee Nederlandsche republieken in Zuid-Afrika.

De uitvoerende commissie gelast zich stappen te doen ten behoeve van de uitgaaf van meerdere oude archiefstukken.

Beslist stappen aan te wenden, om te verkrijgen dat het Muiderslot ingericht worde tot een rijksmusenm. (Voorstel Everts.)

Na gedachtenwisseling blijft aan de uitvoerende commissie, overgelaten, of al dan niet stappen zullen worden gedaan, tot het doen sluiten van eene overeenkomst met Duitschland aangaande letterkundigen eigendom.

Beslist te doen werken, opdat de schrijver van een tooneelstuk het recht verkrijge (?') de repetities van zijn werk bij te wonen. (Voorstel A.W. Jacobson.)

Voordracht van den eerw. heer Brouwers over der vaderen

roem in de toonkunst, welk tot eene gedachtenwisseling leidt tusschen den spreker en de heeren Haex en de Jonge van Ellemeet.

Voordracht, door Ten Kate, van een gedicht: *De nieuwe kerk te Amsterdam*, en daarna, door mev. Lina Schneider, van hare Hoogduitsche overzetting van een stuk uit Da Costa's *Vijf en twintig jaren*, *een lied uit* 1848. Deze beide voordrachten werden warm toegejuicht.

De weledele heer de Jonge van Ellemeet bekwam daarna het woord, voor het toelichten van een zeer practisch voorstel, namelijk dat de congressen niet jaarlijks, maar tweejaarlijks zouden gehouden worden. De wenschelijkheid van dezen maatregel (waarop ook door ons, in onzen jaargang 1874, blz. 84, met een enkel woord de aandacht gevestigd werd) is in het oogvallend en het faalde den achtbaren spreker dan ook niet aan bewijskracht. De heer Donkersloot, die het voorstel bestreed, heeft geene enkele van de beweringen van den heer de Jonge van Ellemeet wederlegd en wij verwachten dan ook, dat de regelingscommissie van het volgende congres, aan wier waardeering de beslissing overgelaten werd, zich met de zienswijze van den heer de Jonge vereenigen zal. In alle geval, daarvan houden ons wij overtuigd, zal die binnen korten of langen tijd gevolgd worden.

Met eene hartelijke toespraak van den heer voorzitter Franquinet, en nadat Heremans de Maastrichtsche gastvrijheid in warme taal herdacht, den voorzitter eene welverdiende hulde gebracht had en Brussel verkozen was voor het houden van het XVe congres, werden de werkzaamheden geëindigd en het XIVe congres gesloten verklaard.

Vooraleer te scheiden, vereenigden zich 101 congresleden aan eenen vriendendisch in de Redoutezaal, waar alles om het gulst en vriendschappelijkst toeging, en de heildronken niet ontbraken. Wij vermelden hoofdzakelijk de dronken, ingesteld op den koning der Nederlanden en den koning der Belgen, door Franquinet, op den vooruitgang en den bloei der Nederlandsche letterkunde, door Desiré Delcroix, op de verbroedering tusschen Nederlandsche en Belgische letterkundigen, door Van Vollenhoven, op de commissie en de bureelen van het congres, door Odilon Perier. Nicolaas Beets droeg Maastricht ter eere een gedicht voor, waarover de heer Burgemeester Pijls zijnen dank betuigde, terwijl deze magistraat tevens een toast instelde op de gezamenlijke leden van het congres. Nog zij vermeld de begroeting van de Nederlandsche broeders, in het Platduitsch, door den heer Theobald, uit Hamburg, de dankbetuiging aan burgemeester en wethouders, uitgesproken in Maastrichtsche straattaal, door den heer de Beer, uit Goes, en de toast van den heer Straetmans, ter eere van de dagbladschrijvers, die van de congreswerkzaamheden verslag leverden. (Dankbaar vermelden wij hier, tusschen haakjes, den iever, door den heer Straetmans, wethouder van Maastricht, aan den dag gelegd, als voorzitter der bijzondere commissie voor de huisvesting der vreemde congresleden.)

Voordat zij de gastvrije stad verlieten, woonden de congresleden eene puike muziekuitvoering bij van het korps der dd. schutterij, in het Vrijthof, waar ook ten gehoore gebracht werd een zeer fraai lied. *De Nederlandsche taal*, op muziek gesteld door den heer Stille, van Maastricht, die zelf de uitvoering leidde.

Ten besluite mag van de vergadering in Maastricht getuigd worden, dat zij was een goed congres, welk het nuttige met het aangename in ruime mate paarde.

Kroniek.

Brussel. - In de hoofdstad is gesticht eene afdeeling van het *Davids-fonds,* onder het bestuur der heeren Nuyts, pastoordeken, d^{r}. Borrewater, P. Tinel, H. De Wende, J.B. Onghenae, G. Adriaensen, A. Jacobs, Beetemé, J. Verheyen, L. Adriaensen, en J. Van Reeth.

- De minister van binnenl. zaken maakt bekend, dat er twee beurzen voor jonge bouwkundigen, elke beurs van 600 fr., te vergeven zijn. De aanvragers moeten in koninklijke Belgische academiën ten minste drie prijzen behaald, een volledig lager onderwijs genoten en zich steeds goed gedragen hebben. De aanvragen met de noodige bewijsstukken worden ingewacht bij den minister van binnenlandsche zaken, vóór 1 December 1875.

Leuven. - Van den heer Adolf Siret is aangekondigd om eerlang te verschijnen een werk van 400 blz., met portretten, sterk waterplaten, houtsneden enz., getiteld: *L'enfant de Bruges*, *Frédéric Van de Kerkhove, paysagiste*, *mort à l'âge de* 10 *ans et* 11 *mois.* 1862-1873. Inschrijvingen worden aangenomen bij den schrijver, te Leuven.

IJper. - In het jaarverslag van het gemeentebestuur over 1874, lezen wij, dat men zich ieverig onledig houdt met het rangschikken der archieven, en dat daaronder belangrijke stukken gevonden zijn. Zoo noemt men namelijk bescheiden, waaruit blijkt dat in het jaar 1700 de Antwerpsche schilders Pieter Verdussen en Van Raveschot landschappen en zinnebeeldige schilderingen uitvoerden in de zalen, de gangen en op de trappen van de woning van den intendant Barentin, die door Lodewijk XIV aangesteld was om IJperen de kastelnijen Cassel, Bailleul, Warneton, Poperinghe en de gronden van Merville, Wervicq, Loon en acht parochiën te beheeren. De gevondene stukken doen de voorwaarden van het werk kennen, den tijd dien de schilders er aan besteedden en de vergoeding welke zij er voor ontvingen. Er wordt ook in gemeld, dat de IJperling Jacobus van Vimeure in het huis van den intendant beeldhouwwerk maakte. Andere stukken moeten wetenswaardige bijzonderheden behelzen over bestellingen van een groot getal kunstwerken, tusschen 1625 in 1790 door het IJpersch magistraat gedaan aan kunstschilders, beeldhouwers, penningsnijders enz. Van schier alle bestellingen zijn de contracten voorhanden.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Aan het departement van binnenlandsche zaken is eene nieuwe afdeeling voor kunst en wetenschappen ingericht, die de heer V. De Stuers tot hoofd heeft.

- Het koninklijk kabinet van schilderijen is verrijkt met een schoorsteenstuk, drie vrouwenfiguren met eenig bijwerk, afkomstig uit de woning van den postmeester te Delft.

Amsterdam. - De bibliotheek van wijlen E.J. Potgieter (zie blz. 48) is aan stads boekenverzameling ten geschenke aangeboden.

Praag. - Godfried Guffens is ter gelegenheid der Praagsche tentoonstelling (zie blz. 82) tot ridder der Oostenrijksche Frans-Josephsorde benoemd. Het museum van Praag heeft op voormelde tentoonstelling een tafereel van Guffens aangekocht, voorstellende: *de heilige vrouwen terugkeerende van het H. Graf.* Naar wij vernemen, zijn aan Guffens een aantal portretten door ingezetenen van Praag besteld.

Koninklijke maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten te Antwerpen.

Ter gelegenheid der nationale tentoonstelling van het jaar 1876, zijn door de maatschappij de volgende prijskampen uitgeschreven: I. Beeldhouwkunde. - II. Klassieke bouwkunde. - III. Spitsbogige bouwkunde.

Onderwerpen der Prijskampen.

1. Beeldhouwkunde. - Leonidas aan de Thermopylen (zijne krijgslieden aanwakkerende tot den strijd. - Het standbeeld zal ten minste 1 meter hoog zijn. De prijs is een eermetaal en eene belooning van 800 franken.

II. Klassieke bouwkunde. - Hoofdpostkantoor, op te richten op eenen afgezonderden grond van 3,000 vierkante meters. - De mededingers zullen vier teekeningen leveren: *A.* Plan gelijkvloers; *B.* Plan van het eerste verdiep; *C.* bijzonderste voorgevel; *D.* de doorsnede op de diepte van den bouw. - De planteekeningen op eene schaal van 5 millimeters per meter, de gevel en de doorsnede op eene schaal van 1 centimeter per meter. Eene korte beschrijving moet het werk vergezellen. De prijs is een eermetaal en eene belooning van 800 franken.

III. Spitsbogige bouwkunde. - Heerenkasteel. - De medekampers zullen vier teekeningen leveren: *A.* Het plan van het voornaamste verdiep; *B.* het plan van het eerste verdiep; *C.* de voorgevel; *D.* de doorsnede op de diepte of de breedte, volgens keus. De planteekening op eene schaal van 5 millimeters per meter. De prijs is een eermetaal en 800 franken.

Voorwaarden. - I. Niemand wordt tot den prijskamp toegelaten dan Belgen of kunstbeoefenaars in het koninkrijk gehuisvest.

2. De kunstenaars welke reeds te voren eenen prijs hebben behaald, mogen niet meer mededingen voor dat gedeelte van den prijskamp waarin zij eenmaal bekroond zijn geweest.

3. De teekeningen en de beeldhouwwerken moeten toegezonden worden aan den knaap van de koninklijke maatschappij ter aanmoediging derschoone kunsten, in het museum te Antwerpen, en aldaar uiterlijk op 14 Juli 1876, ten 8 ure des avonds besteld zijn. Alle later ontvangene werken zullen onwederroepelijk buiten de prijskampen gesloten worden, welke reden men ook zoude inbrengen.

De maatschappij neemt ten haren laste de kosten van vervoer, weg en weer, van al de voorwerpen tot de prijskampen bestemd, welke haar uit België langs de spoorbaan, tarief n^{r} 2 (petite vitesse), zullen gezonden worden. De vervoerkosten langs alle andere banen blijven voor rekening van den afzender. De voorwerpen, uit den vreemde gezonden, zullen moeten gefrankeerd worden tot aan de Belgische grenzen. In geval van beschadiging zullen de voorwerpen tentoongesteld worden in den staat waarin zij bij de uitpakking zullen bevonden zijn.

4. De teekeningen en beeldhouwwerken zullen eene zinspreuk of eenig ander kenteeken dragen, hetwelk ook voor opschrift dienen moet van een verzegeld en afzonderlijk briefje, waarin naam, voornamen, voluit geschreven, woon- en

geboorteplaats des mededingers zullen aangeduid zijn. Dit briefje moet aan den secretaris toegeschikt worden met eenen naamloozen brief, waarin hem kennis wordt gegeven van den aard des afgezonden stuks en van de daarbij passende uitleggingen en opmerkingen.

5. Al de teekeningen en beeldhouwwerken die deel maken van den prijskamp, zullen in de tentoonstelling der maatschappij worden geplaatst, en daarna aan de eigenaars worden teruggegeven. De prijzen zullen niet uitbetaald worden dan na de aflevering der verkleinde kopij (in photo-lithographie), door de commissie goedgekeurd, en uit te voeren volgens de afmeting door haar aangeduid.

6. De werken, waaromtrent al de vereischten, bij dit programma bepaald, niet in acht genomen zijn, zullen uit den prijskamp gesloten worden, en op de tentoonstelling verschijnen zonder naam der vervaardigers.

7. De commissie zal tot het beoordeelen der prijskampen eene jury van ten minste negen leden benoemen, welker meerderheid zal gevormd zijn uit personen die der stad Antwerpen vreemd zijn. Niettemin zal de commissie het recht hebben geene jury te benoemen voor den prijskamp, voor welken blijkbaar onvoldoende stukken ingekomen zijn.

8. Onmiddellijk na de beoordeeling zullen de briefjes geopend worden, welker zinspreuken of kenteekens overeenstemmen met die der bekroonde stukken, en zal men de namen der overwinnaars uitroepen. Indien er accessits worden toegekend, zullen deze insgelijks worden bekend gemaakt door middel der zinspreuk; zoo de vervaardiger zich niet aanbiedt en van het hem toegestane voordeel wil afzien, zal men hem, even als aan alle andere mededingers, het verzegeld briefje gezamenlijk met het ingezonden werk wedergeven, na het sluiten der tentoonstelling. De namen van al de mededingers welke zulks aanvragen na de beoordeeling, zullen bij hun werk worden gevoegd.

9. Binnen de maand, na het sluiten der tentoonstelling, zullen de teekeningen en de beeldhouwwerken, aan de personen in de bijgaande briefjes vermeld, weergezonden, of in het lokaal der maatschappij teruggehaald worden.

10. De teekeningen en de beeldhouwwerken, niet teruggevraagd binnen de zes maanden na het sluiten der tentoonstelling, zullen aanzien worden als onwederroepelijk afgestaan aan de maatschappij, welke er, volgens haar goeddunken, zal over beschikken.

JACQ. CUYLITS, voorzitter.

ALBERT VAN ZUYLEN, secretaris.

Beproeving.
Vervolg van blz. 148.

Weinige dagen later zat Herman voor eene schrijftafel, in diep gepeins verslonden en toen Bertha hem vroeg naar zijne bekommering zegde hij overtuigd te zijn van de dringende

noodzakelijkheid zijner tegenwoordigheid in Engeland en zich in staat te gevoelen om de reis te aanvaarden. Bertha had reeds op zijn verzoek zijne aanstaande overkomst aan Johnson bericht. Toen zij hem des avonds mededeelde dat alles in orde was, voegde zij er bij: 'Ik heb het gedurende de laatste dagen vrij druk gehad met de toebereidselen voor de verandering die ons wacht. Onder anderen heb ik ook aan mevrouw von Roden geschreven, en haar herinnerd, hoe dikwerf zij mij heeft te kennen gegeven, dat zij voor hare dochters eene meesteres wenschte te bezitten, die naar mij geleek. Die betrekking heb ik thans voor mijzelve gevraagd, en mijn aanbod is aangenomen, zoodat ik gedurende onze scheiding (bij deze laatste woorden begon hare stem te haperen), voor niets te zorgen heb, en wij tot Weenen nog te zamen kunnen reizen.'

Hare tegenwoordigheid van geest, haar vertrouwen op de toekomst, en bovenal de moeielijke taak, die zij zich persoonlijk getroostte, dit alles verhief haar onuitsprekelijk in de oogen van Herman, die zich geheel aan hare leiding onderwierp. Te Weenen zag hij haar in de diligence stappen om de reis naar Presburg voort te zetten, en van dit oogenblik af, hoeveel het hem ook mocht kosten, zijne gedachten geheel bij zijne zaken bepalende, zette hij in allerijl den tocht naar Engeland voort. Onder de gissingen, die voor een oogenblik bij hem oprezen om terstond weder verworpen te worden, behoorde ook de verdenking van den ouden Johnson, wien hij eene onbepaalde volmacht op zijnen bankier had achtergelaten; maar wanneer hij bedacht wat de ondervinding hem ten opzichte van de eerlijkheid en naauwgezetheid van den ouden man geleerd had, dan verdween dit vermoeden terstond weder, en kwam hij tot de overtuiging, dat alleen de dood of eene noodlottige ongesteldheid dezen in de vervulling van zijne plichten kon hebben doen te kort schieten. Hij verkeerde alzoo gedurende de gansche reis in de pijnlijkste onzekerheid omtrent de oorzaak van zijn ongeluk, en deze werd nog op het laatst niet weinig gerekt door het onderzoek van zijn pas, dat hem te langer te Oostende ophield, omdat hij geheel onbekend was met de taal des lands. Hij begreep alleen dat men eenigen argwaan jegens hem koesterde. De beambten spraken hem in het Fransch, Vlaamsch en Duitsch aan, maar die talen verstond hij geen van allen, en dewijl de familie von Roden met de Engelsche taal bekend was, had hij evenmin aan zijn gemis in dit opzicht gedacht, als aan de onaangename gevolgen, die daaruit voor hem konden ontstaan. Het onderzoek eindigde met zijne voorloopige inhechtenisneming. Nooit in zijn leven had hij zich zoo teleurgesteld gezien. Nog altijd zwak en lijdende ten gevolge van zijne ziekte, zijne ziel ten prooi aan de folterendste onzekerheid, die hij te vergeefs trachtte te verbannen, waren de uren van den nacht, dien hij slapeloos doorbracht, de onaangenaamste zijns levens. Des morgens werd hij voor een hoofdambtenaar gebracht, die gelukkig de Engelsche taal verstond, zoodat alle beletsel weldra uit den weg geruimd was en Herman zich weder in vrijheid gesteld zag. - De voornaamste

reden zijner inhechtenisneming was gelegen in het dragen van eene pruik, waartoe hij, daar in zijne ziek te zijn haar was uitgevallen, zich genoodzaakt had gezien, terwijl in zijn paspoort van eigen haar melding gemaakt werd.

Eindelijk kwam hij te Londen, waar zijn eerste bezoek den ouden Johnson gold. Het ware moeielijkte beslissen geweest, op wien van beiden het voorgevallene den meesten invloed had uitgeoefend. Angst en verdriet hadden op beider gelaat diepe rimpels achtergelaten, doch spoedig was nu alles opgehelderd. De bankier, die het geheele vermogen van Miller in handen had gehad, was in gebreke gebleven van te betalen, en met de hem toevertrouwde gelden verdwenen; als een onvermijdelijk gevolg daarvan had ook de oude Johnson de aangegane verbintenissen van het huis Miller niet kunnen voldoen, en tot overmaat van ramp was hij op het tijdstip dat het noodlottige voorval plaats greep, geheel onbekend met de verblijfplaats van zijnen meester, weshalve deze schuldig werdver klaard aan bedriegelijke bankbreuk. Nog bevroedde Herman het ergste niet. Hij voorspelde zich wel gebrek en ellende, maar zag een en ander niet zoo vastberaden onder de oogen, als hij dit in den aanvang van zijne loopbaan gedaan had. Hij was thans niet meer alleen om den storm het hoofd te bieden en de armoede te trotseren. Eene eerlijke schikking zijner zaken, al mocht hij ook nooit zijn krediet terugkrijgen, noch zelfs op een onbekrompen bestaan hopen, was nu zijn eenig streven. Dag en nacht wendde hij daartoe zijne pogingen aan, bijgestaan door den ouden Johnson. Eindelijk bevredigde hij zijne schuldeischers, aanvankelijk voor veertig ten honderd, met het vaste voornemen, om indien hem tijd van leven geschonken werd, ook het overige tot den laatsten penning te betalen. Ofschoon hij nu in zoo verre zijn geweten tevreden mocht stellen, kon hij het zich zelven toch niet vergeven, dat hij zijnen bankier een zoo onbepaald vertrouwen geschonken had, en oven weinig dat hij zich zorgeloos van zijne zaken verwijderd, en het vermaak boven zijne plichten gesteld had. Wat zou er nu van zijne Bertha worden? Niet alleen kwelde hem het verdriet haar in behoeftige omstandigheden te zien; maar ook de vraag of zij, die hij aan gemak en overvloed gewend had, al had zij ook den eersten schok kloekmoedig doorgestaan, in staat zou zijn om op den duur aan eene onafzienbare

reeks van beslommeringen en ontberingen het hoofd te bieden. Terwijl zijne zieldoor deze beangstigende gedachten geslingerd werd, ontving hij nu en dan een bemoedigenden brief van de zoo teeder beminde vrouw, en de eerlijke Johnson spoorde hem aan en ondersteunde hem om op den ingeslagen weg voort te gaan. Sprak zijn meester somwijlen van het meerdere voordeel, dat hij van eene andere betrekking kon verwachten, dan kleurde een donkere blos de vermagerde wangen van den trouwen dienaar, en met tranen in de oogen riep hij uit: ‘Neen, mijnheer, neen! Wij drijven of zinken te zamen, maar ik verlaat u nooit!’ Herman glimlachte en liet zich gaarne gezeggen.

Er was een geruime tijd verloopen, en het geluk, waarmede eenige nieuwe ondernemingen bekroond werden, deed beider hoop herleven, toen bij het naderen van den winter de ongelukkige Miller, die zich overspannen had, andermaal door hevige koortsen aan het ziekbed gekluisterd werd. Deze nieuwe ramp werd zorgvuldig voor Bertha verborgen gehouden, tot dat de ziekte een graad van hevigheid bereikt had, dien Miller buiten staat stelde om zelf te schrijven. Toen moest Johnson wel het ambt van secretaris op zich nemen, en schreef den volgenden brief, die hem door Miller opgegeven werd:

‘Lieve Bertha! Eene lichte ongesteldheid belet mij voor het oogenblik zelf de pen te voeren, maar een trouwe dienaar heeft die in handen, een vriend, aan wien ik meer verschuldigd ben dan ik kan uitdrukken, meer dan ik in staat ben hem ooit te vergelden. Hij zal u mijne eigene woorden mededeelen. Ik zet, zooals gij weet, thans weder mijne zaken voort, doch niet, zooals ik die in den laatsten tijd dreef, maar veeleer, zooals ik ze jaren geleden begon. Ik smeek u dus, Hoe smartelijk het mij ook valt, vooralsnog te blijven waar gij zijt, onder de bescherming der vriendschap en, door de aanwending uwer talenten, in het genot van welverdienden overvloed. Hier kan ik u vooralsnog geen dergelijk lot aanbieden, en het zou mij den moed benemen, indien ik u met mij zag lijden. Houd u dus vast aan den steun dien gij hebt, sedert ik, aan een gebroken riet gelijk, u dien zelf niet kan aanbieden; maar laat de gedachte u bemoedigen, dat ik mijn best doe, om weder te worden wat ik geweest ben, en dat dit mijn eigen troost is, zoolang ik uw bijzijn moet missen, enz. enz.’

Alvorens dezen brief te verzenden, dacht Johnson er over na, of hij er wel aan deed den waren toestand zijns meesters voor diens gade te verzwijgen; doch daar Hermans ziekte, volgens het gevoelen van den dokter, grootendeels uit zwaarmoedigheid voortvloeide, en niet rechtstreeks gevaarlijk te noemen was, zoo besloot hij eindelijk den brief af te vaardigen. Hermans toestand verbeterde echter aanvankelijk in 't geheel niet, en zijn rustelooze geest en prikkelbaar zenuwgestel waren een groote hinderpaal voor zijne genezing.

Nadat er eenigen tijd verloopen was zonder antwoord van Bertha, begon hij in zijne zwaarmoedigheid aan de voortduring van hare genegenheid te twijfelen. Hij mijmerde over de wankel. baarheid van het aardsche, begon zich het bezit van eene zoo begaafde en schoone vrouw onwaardig te keuren, en verviel eindelijk op de gedachte, dat hij geen recht zou hebben om te morren, wanneer hij in het huiselijk leven even rampspoedig mocht wezen als in zijnen handel. Nu overviel hem een angst, zooals hij dien nooit gekend had, en eene soort van menschenhaat of menschen vrees maakte zich meester van hem. Eindelijk beval hij zelfs Johnson zoo beslissend en dringend, hem alleen te laten, dat de grijze dienaar, ofschoon ongaarne, aan zijn verlangen moest voldoen. Nadat de oude man vertrokken was, sloot hij de deur,

wierp een treurigen blik op de kale wanden en het armoedig huisraad van het vertrek, en bleef een geruimen tijd in somber gepeins verdiept, tot dat een ongewoon gedruisch in den benedengang zijn oor trof. Weldra werd dit gevolgd door voetstappen op den trap, en nu onderscheidde hij duidelijk de tem van Johnson, die, naar het scheen, iemand anders weerhield, die weinig en fluistrend sprak; maar dat weinige drong door tot het diepste van zijne ziel. Onwillekeurig deed hij eene schrede voorwaarts, en bij het flauwe licht der lamp zag hij eene gestalte naderen, die hem een droombeeld toescheen, aan welks wezenlijkheid hij niet durfde gelooven. Maar een oogenblik later omstrengelde hem een zachte arm, een heete traan viel op zijne wangen, en Bertha rustte aan zijn kloppend hart.

Welk eene blijdschap ontstak Bertha door hare onverwachte terugkomst in de door vertwijfeling en wanhoop ter neer gedrukte ziel van haren echtgenoot, en welk eene zaligheid voor haar, haren Herman weder te zien en te kunnen vertroosten!

Er blijft ons weinig meer te verhalen over. Het stilzwijgen van Bertha was veroorzaakt door eene omstandigheid, die haar van het blijde vooruitzicht op moedervreugde beroofd had; doch naauwelijks hersteld, was haar besluit genomen, en door de welwillende tusschenkomst van de famillie von Roden, die hare diensten op eene even kiesche als ruime wijze beloonde, al hare juweelen te gelde gemaakt hebbende, was zij onder angstige verwachting, in allerijl naar Engeland teruggekeerd. Bij de kleine geldsom, die Bertha medebracht, voegde Johnson zijne opgelegde spaarpenningen, en dit kapitaaltje was de grondslag waarop Herman nieuwe handels-ondernemingen bouwde, terwijl de eerlijke boekhouder hem met onverdroten ijver bijstond. In den beginne maakte mevrouw Miller zich hare bekwaamheden ten nutte door les te geven bij eenige aanzienlijke familiën; doch later, toen de omstandigheden van haren echtgenoot zich verbeterden, bepaalde zij zich uitsluitend tot het behartigen van hare huiselijke plichten. Johnson bleef de bestendige huis- en boezemvriend van zijn meester, en allen kwamen tot de overtuiging, dat tegenspoed eene heilzame leerschool is voor verstand en hart, die het geluk, dat wij vroeger met onverschilligheid genoten, dubbel doet waardeeren, en den mensch leert zich naar alle omstandigheden des levens te voegen.

Naar het Engelsch.

DOUGLAS JERROLD.

De liefde,

die als zedelijke drijfveer bij den mensch moet werkzaam wezen, moet even *verstandig* zijn, als het *verstand*, dat hem leidt, *liefdevol*. Dan alleen zal hij in staat zijn, wat goeds voor zich en anderen tot stand te brengen.

J. VAN VLOTEN.

Tentoonstelling: van schoone kunsten te Brussel. Vervolg van bh. 149.

Landschappen en dierenstukken.

H. BOULENGER, van wien wij in 1874 op blz 108 gewaagden en die op 36-jarigen leeftijd is overleden, is in de pronkzaal vertegenwoordig door drie goede landschappen.

J. KINDERMANS (Brussel): *De berken*, goed geschilderd, maar wat droog van kleur; de stoffeering is prachtig te noemen.

J.B. KLOMBECK (Kleef), een al te fijn maar puik geschilderd *Wintergezicht*, gestoffeerd door den beroemden schilder EUGEEN VERBOECKHOVEN.

F. DE BAERDEMAECKER (Gent), *Het gehucht Maurrenne* nabij *Hastère*, eene schoone en allerbest afgedeelde schilderij.

E. DE SCHAMPHELEER, een kapitaal schoon en groot gezicht: *De oude Rijn bij Gouda*, aangekocht door het staatsbestuur.

F. LAMORINIÈRE: *Herfstgezicht op het eiland Walcheren*, besteld door Z.M. Leopold II. Een puik, echt meesterlijk stuk.

J. QUINAUX: *Waadbare plaats in de Lesse*, een zeer schoon stuk, is door het rijk aangekocht. Zijne *Lesse-oevers op den middag* vormen ook een zeer prachtig landschap.

E. HUBERTI (Brussel), drie verdienstelijke stukken, *De oogst. De Herfst* en vooral *De Kempen.*

A. Dandoy (Namen), *De Maas* en een *Wintergezicht in Vlaanderen*, munten door goede hoedanigheden uit, maar in enkele deelen is het koloriet porseleinachtig.

AUGUSTE DANDOY is overdreven groen in zijne *Maas-oevers te Waulsort. In 't bosch* is eene goede schets.

TH. BARON (Brussel): *Winter*, *Zomer* en *Herfst*, drie landschappen uit verschillende streken van ons land gekozen; over het algemeen te droog geschilderd en gezocht als bewerking.

H.W. MESDAG ('s-Gravenhage), drie stukken: *Zonsopgang* (Hollandsche kust), zeer schoon, *Vloed* (Scheveningen), *Timmerwerf te Groningen*, welker stoffeering wat zwaar is, overigens eene zeer schoone schilderij.

R. BURNIER (Dusseldorp): *Herinnering uit Holland* (eigenaar de heer Van Weddingen) *Aan de Rijnoevers* (eigenaar de heer Williams Evenecht) en *Nadering van het onweder;* puike stukken.

S. JACOBSEN (Dusseldorp), een uitmuntende *Winter* en een *Maneschijn.* Nog schooner zijn de *Maneschijnen* van E.F. LEEMANS. van Antwerpen, wiens *Molen* eene plaats in een museum verdient.

L. CHIALIVA (Brussel): *Koeien*, *Schapen* en *Kinderen*, drie goed bewerkte stukken, doch die eenig gemis aan studie verraden, zoo namelijk wat betreft de afgemaaide schapen.

A. WUST is treffend, aangrijpend van waarheid in zijne hertenjacht in de *Amerikaansche wouden.* De *Kusten van Noorwegen* strekken den schilder niet minder tot eer.

Van J.B.C. COROT, de beroemde nog niet lang overleden Fransche schilder, is tentoongesteld eene schilderij getiteld: *De oude dans*, welke ons beneden des meesters faam schijntte wezen.

Van DE KNIJFF beviel ons zijn Tuin van *Alfred Stevens* niet, zoomin als zijne *Monding der Maas.*

F. VAN LUPPEN munt uit met een *gezicht uit den omtrek van Namen.*

E.H. KEYMEULEN: *Einde des onweers* en *Herinnering uit het park van Breuxbosch.* Goede samenstellingen, maar droog als kleur.

E. BRETON: *De vaart van Courrières*, *Zeezicht*, *Ondergaande zon* en *De avondstar.* Indrukwekkende, gevoelvolle stukken.

A. DE BISEAU (Brussel): *De smeltovens van Javal-Dieu*, *De oude molen van Cherzy* en *Winter*, *bij Brussel.*

L. ROBBE's *Weide*, meesterlijk geteekend en geschilderd tafereel: de drie middelste koeien mogen als modellen in het vak worden aangewezen; *De stal* is ook een voortreffelijk stuk.

X. DE OOCK: *Ossen in eene wei.*

H. DE COCK, een liefhebber schilder, bewijst van vooruitgang met zijn *Zicht in Vlaanderen.* Dat ook kunnen wij zeggen van L. DERICKX met zijn *Zicht te Namen* en van A. DE LATHOUWER met zijn *Zicht uit de omstreken van Antwerpen.* F. VAN KUYCK mogen wij niet vergeten! Zijne *Heide*, aangekocht door den heer F. Moons, doet een meester van hem verwachten.

F. DE MARNEFF (Brussel): zeer verdienstelijke stukken: *Het zwarte woud*, *Eeuwenoude boomen bij zonsondergang* en *Onzes-Lieven-Heersweg*, *Nedervliet*, *te Laeken.*

L.P. VERWEE's *Winterlandschappen* blijven altijd bevallen.

A.J. VERWEE: *Zeelandsch gespan* (door het staatsbestuur aangekocht), *De oevers der Schelde* en *Weide met kollebloemen.* Het eerste is vooral breed van opvatting en flink geschilderd.

J.U. BILDERS (Amsterdam) verwerft eenen algemeen welverdienden bijval met zijne uitmuntende schilderij: *In het water spiegelende boomen.*

C. MALI (Munchen): *De Lente* (weidende schapen), een stuk met uitstekend schoone deelen.

W.C. NAKKEN ('s-Gravenhage): *Trekpaarden*, goed behandeld, doch als koloriet minder goed.

J. MEYERS: *Octobermaand* en *Morgenstond* (dit laatste is gekocht door den heer Manteau); beide eenigszins krijtachtig.

J.T. COOSEMANS: drie wel bewerkte stukken: *De Winter*, *Zonsondergang* en *Holle weg te Tervueren.*

A. CORKOLE (Gent): *Tusschen hond en kat* (wat stroef van kleur, overigens zeer eigenaardig).

Mejuffer E. BEERNAERT (Brussel), die het gouden eermetaal bekwam met algemeene stemmen, haalt waarlijk eere van hare drie tafereelen, die inderdaad schoon mogen heeten: *Aan den voet der Hollandsche duinen* (eigenaar de heer Bosch), *De oude eiken van het eiland Walcheren* en *Domburg* (puik en getrouw).

Mejuffer M. COLLART munt uit met drie zeer schoone stukken: *Calevoet des avonds*, *De oude weg naar Beersel* en *Een boerentuin te Brussel.*

A. PLUMOT, op wiens vorderingen wij meermalen wezen, doet zich in de drie volgende stukken als een meester kennen: *Op weg naar de markt*, *De schaapherder* en *De geitenwachtster*; laatstgenoemde schilderij is gekocht voor de verloting.

J. JANSSENS' *Watermolen* (ook aangekocht voor de verloting,) en *landstreek uit de Ardennen* mogen schoon genoemd worden.

(Wordt voortgezet.)

Geef iedere gedachte geen tong, noch iederen lossen inval daad.

SHAKESPEARE.

Philip van Commines en zijn lofdichter.
Vervolg van bladz. 151.

De dichter aanhoort met aandoening die droeve klachten, wanneer hij eensklaps zeven eerbiedwaardige vrouwen ziet te voorschijn treden; het zijn de vier zedelijke hoofddeugden: Voorzichtigheid, Rechtvaardigheid, Sterkte en Matigheid, en de drie goddelijke deugden: Geloof, Hoop en Liefde, die beurtelings de weduwe komen vertroosten, en hulde brengen aan den duurbaren overledene.

Ziehier de VOORZICHTIGHEID. Steeds heeft zij de gedachte des doods voor oogen, zooals blijkt uit de doodkist die zij op het hoofd draagt; in de rechterhand houdt zij den spiegel des gewetens en met de zift waar de linkerhand op steunt, zal zij het ware van het valsche, het goede van het kwade weten te scheiden. Zij is gewapend met het schild des geloofs, ter wijl schatten

DE VOORZICHTIGHEID.

van goud voor hare voeten nedervloeien. Zij herinnert hoe de roemrijke man, dien Lodewijk XI als vertrouweling had te Pecquigny, die afgevaardigde was te Venetië, die den vrede herstelde tusschen de Florentijnen en Paus Alexander, hoe hij gedurende zijn leven boven alle anderen door zijne voorzichtigheid heeft uitgeschenen.

De RECHTVAARDIGHEID, op haren troon verheven, boezemt vrees en ontzag in door hare grootsche en statige houding; aan den eenen kant houdt zij de zinnebeeldige weegschaal, aan den anderen het onbloote dubbelsnijdend zwaard, waarmede zij de rechtvaardigen beschermt en de boozen bestraft. Zij looft Commines over het gezag dat hij had aan het hof van Lodewijk en verheft de bescherming die hij aan allen, aan armen en rijken, in zijne landeigendommen verleende.

De STERKTE is afgeschilderd met een aanbeeld op het hoofd en eene pers onder de voeten. Zoo de stoffelijke macht, torens ondersteunt, de zedelijke temt en verplettert de ongeregelde driften, die door een gedrochtelijk dier ons worden afgebeeld. De sterkte van den afgestorvene heeft uitgeschenen in Italië, dat hij beter dan iemand kende, en wanneer de koning, zijn meester, tegen de Bretoenen oorlog voerde.

DE RECHTVAARDIGHEID.

Op eene eigenaardige en aan het oog sprekende wijze is de vierde der zedelijke hoofddeugden, de MATIGHEID, afgeschilderd.

DE STERKTE.

Zij heeft eenen toom in den mond om alle verlangens en genegenheden volgens de voorschriften der wijsheid in te teugelen. Het uurwerk dat zij op het hoofd draagt, herinnert haar

gedurig al hare stappen te regelen, even gelijk de windmolen, op welken zij geklommen is, den wind in zijne zeilen teugelt en er al zijne bewegingen naar schikt. De matigheid heeft reden om Commines haren lof toe te zwaaien. Nooit zag men in hem eene bijzondere gemoedsaandoening, noch gramschap,

DE MATIGHEID.

noch vreugde, en bovenmate was hij nuttig aan Karel VIII, wanneer hij door zijne zoetvolle woorden zich wist aangenaam te maken aan de Venetianen.

HET GELOOF.

Nadat de zedelijke hoofddeugden het verlies hebben uitgedrukt dat zij op aarde ondergingen door het afsterven van Commines, nemen de goddelijke deugden op hunne beurt het woord.

Het GELOOF draagt in de linkerhand de tafels der wetten aan het Joodsche volk op den berg Sinaï voorgeschreven, in de rechterhand het heilig Evangelie en eene brandende waskaars, en

DE HOOP.

op het hoofd eenen tempel, zinnebeeld der kerk. Zij heeft, zegt zij, den man verloren, die altijd haar eerde door de getrouwheid aan den gegeven eed, door zijne eerlijkheid tegenover de kooplieden en door zijne toegenegenheid voor de kerk.

Niet minder welsprekend is de HOOP afgebeeld. De schuit die

DE LIEFDE.

zij op het hoofd draagt, is het schipken van Petrus, de kerk van Christus; die arme hut, die zij op de linkerhand heeft, is het huisje van Nazareth, waar de hoop der wereld voor de zalig-

heid van 't menschelijk geslacht opgroeide. Die schup in hare rechterhand, spreekt zij niet van de hoop des landbouwers? en het vogeltje in de kooi onder hare voeten, is dat niet de ziel des menschen die zoekt ontbonden te zijn van de banden des lichaams om het voorwerp harer hoop door eene gelukkige verrijzenis te genieten? De hoop roemt de wetenschap van Commines en verheerlijkt zijne vreedzame diensten, en wakkert tevens de levenden aan om hem ten voorbeelde te nemen, ten einde eens met hem de vreugde des hemels te bezitten.

De LIEFDE erkent men aan den pelikaan die zijne jongen met zijn eigen bloed spijst. Met de rechterhand toont zij haar van liefde brandend hart en houdt eene vurige vlam in de andere Ter gedachtenis der martelaren die uit liefde voor hunnen God het torment des vuurs doorstonden, heeft zij eenen gloeienden rooster onder de voeten. Philip van Commines heeft haar vereerd door al de goede werken die hij deed, door de aalmoezen aan kloosters en gasthuizen uitgedeeld, door de hulp aan zieken toegebracht, door het nuttig gebruik dat hij van zijne rijkdommen wist te maken.

De zeven genoemde vrouwen besluiten, dat zij geene betere gezellin kunnen verkiezen dan de waardige echtgenoote van hem, die haar altijd vereerd heeft.

Doch eensklaps verschijnt aan den dichter eene vrouw met licht omstraald, in eene helderschoone kleeding gehuld. Het is vrouw NATUUR die aan den DOOD verwijt, dat hij zulk een man tot slachtoffer heeft verkozen. Maar deze vindt zijne verontschuldiging in den wil van den Allerhoogste, die hem tot het geluk des hemels wilde roepen. Nauwelijks heeft de schrijver deze samenspraak ten einde toe nageluisterd, of hij ziet twee andere eerbiedwaardige personen verschijnen: MERCURIUS, God der welsprekendheid, en APOLLO, God der wijsheid. Even als de vorige personen galmen zij hunne rouwklachten uit over den dood van den heer van Argenton. De schrijver wil de oogen verheffen om die personen aandachtig te beschouwen; doch allen zijn verdwenen. Eene edele vrouw, met name Frankrijk, gehuld in een fluweelen kleed van azuur, doorzaaid met leliën van goud, waarover zwartfloers hangt, reikt hem een tafereel toe, op hetwelk een grafschrift ter eere van den afgestorvene geschilderd staat. Het is een naamdicht in 34 verzen, waarvan de eerste letters het volgend opschrift uitmaken:

PHELIPES DE COMMINES SEGNEUR D'ARGENTON.

Buiten het lofdicht van Commines, dat wij zooeven breedvoerig hebben ontleed, bestaat er nog een ander van den dichter Ronsard, dat meer gekend is, en dat men ook in het werk van den heer Kervyn kan lezen. Het is eene tweespraak tusschen eenen voorbijganger, die eene verklaring vraagt van een gedenkteeken dat ter nagedachtenis van Commines in de kerk der Groote-Augustijnen, te Parijs, was opgericht, en eenen priester die de gevraagde uitlegging geeft en gelijktijdig de glorietitels des overledenen doet kennen.

W.

Wat een land aan het onderwijs uitgeeft, spaart het uit op de gevangenissen.

Karel Ferdinand Venneman.

Deze kunstschilder werd den 6^{n} Januari 1803 te Gent geboren. Een dertigtal jaren geleden, - al de kunstvrienden van zekeren leeftijd weten zulks, - bezat deze meester

eene groote befaamdheid. Ten blijke daarvan schrijven wij hier het volgende af, uit het werk van J. Immerseel, die de opmerking maakt, dat Venneman een dergenen is, wier levensbijzonderheden tot een sprekend bewijs strekken kunnen, hoe echte kunstliefde alle moeielijkheden verwint en zich ten koste van menige opofferingen eenen weg baant naar het voorgestelde doel. 'Pas negen of tien jaren oud zijnde, - zoo schrijft Immerseel, - werd Venneman bij een schoenmaker gezonden om diens handwerk te leeren; doch reeds toen gevoelde hij zijnen geest eene hoogere en edelere vlucht nemen, dan in den stand, waarin hij zich door de omstandigheden geplaatst zag, vereischt werd; zeven lange jaren bracht hij in zijns meesters sombere werkplaats door, doch de behandeling van els en pekdraad bleef hem steeds vreemd. Zijne levendige verbeeldingskracht hield zich met andere zaken, hoewel nog altijd onbestemd, bezig en dreef hem eindelijk van daar. Gedurende de twee daarop volgende jaren was hij bij een kabinetwerker in de leer; doch ook dit vlotte niet. Eindelijk werd bij meubelschilder, en dit vak bracht hem tot het gevoel zijner ware bestemming. Van lieverlede begon hij teekeningen te maken en vervolgens ook schilderijen. Intusschen gehuwd zijnde,[1] belemmerden de zorgen voor zijn middel van bestaan, zijne kunstoefeningen zeer; doch door zijne liefde voor de kunst gedreven, werd het eerste niet zelden veronachtzaamd en aan zijne hoofdneiging opgeofferd. Eindelijk besloot hij, op raad van den ridder Eduard Soenens, uit Gent, om het meubelschilderen, waardoor hij overigens in zijne behoefte kon voorzien, te laten varen en zich geheel aan de beoefening der hoogere kunst over te geven. Hij had toen reeds den leeftijd van 34 jaren bereikt. Naar Antwerpen gekomen, koos hij zich den bekenden genreschilder De Braekeleer[2] tot leermeester. Zeventien maanden was hij in diens atelier werkzaam, en het doelmatig onderwijs en de vriendelijke raad die hij aldaar ontvangen mocht, hadden hem in dat tijdsverloop genoegzame bedrevenheid doen erlangen, om zich onder de leiding van zijn eigen genie en van de studie naar de natuur te kunnen ontwikkelen.' Op de Antwerpsche tentoonstelling van 1837 zag men twee verdienstelijke voortbrengsels van zijn penseel: *eene Hoendermarkt* en een *Binnenhuis met figuren;* het eerste kwam in bezit van den heer J. Kooij, en het andere werd het eigendom van wijlen den heer Toelaar, beiden te Amsterdam. Op de Gentsche tentoonstelling in 1838 was van hem mede een *Binnenhuis met figuren;* ook dit vond dadelijk een kooper in den heer Van Tieghem, van Brugge. Brussel, 1839, *Familiefeest*, toebehoorende aan den heer Gevers. Antwerpen, 1840 (op de tentoonstelling voor den Rubenswagen), *De bedelaar*, en op de driejarige tentoonstelling, *Het kaartspel* en *Eene rat in de val, door eenige omstanders getergd wordende*, aangekocht door den heer Stappers. Onder de werken van dit tijdvak, noemt Immerseel: *Eene drinkpartij; Eene slapende meid*, *die men een papieren muts opzet; Drie dronkaards* enz. Hij verliet Antwerpen gedurende eenigen tijd om zich te vestigen in de gemeente Borgerhout, en niet Boom, gelijk Immerseel verkeerdelijk opgeeft. Later keerde hij in Antwerpen terug, waar hij een tweede huwelijk aanging met mejuffrouw Agnes Spae, die hem 6 kin-

(1) Met Maria-Josephina Livain, die overleed in 1830 en drie kinderen naliet.
(2) Zie voor 's meesters portret en levensschets *De Vlaamsche School*, 1864, blz. 117.

deren schonk. Met uitzondering zijner begaafde dochter, de befaamde schilderes Rosa Venneman, werden al de kinderen, uit Vennemans eerste en tweede huwelijk, hem door den dood ontrukt. Karel Venneman is, zijn leven lang, een onvermoeid werker geweest. Het getal zijner stukken mag inderdaad groot genoemd worden en er is, gelijk wij reeds aanstipten, een tijd geweest, dat zijne schilderijen, welke men onder den naam van *Vennemannekens* aanduidde, met graagte werden gekocht.(1) Zijn werk bleek evenwel niet volkomen bestand te zijn tegen de hoogere eischen, voortgevloeid uit de ontwikkeling die de kunst in latere jaren nam. Bleef de meester even werkzaam en was de keuze zijner onderwerpen in vele gevallen geestig en de samenstelling zijner tafereeltjes verdienstelijk te noemen, de glans van zijnen naam verdonkerde en verflauwde, omdat de uitvoering zijner schilderijen niet langer de vergelijking kon doorstaan met wat zijne jongere kunstbroeders leverden. Dit werd niet beter met het toenemen van des meesters jaren en zoo kwam het, dat Karel Venneman zijn eigen roem heeft overleefd. Den 22^{n} Augustus verwisselde hij het tijdelijke met het eeuwige, ten huize zijner dochter, Cornet-de-Grezstraat n^{r} 12, te Sint-Joost-ten-Noode, in welke gemeente zijn plechtige lijkdienst plaats had in de O.-L.- Vrouwekerk, op Woensdag, 24 Augustus, ten 10 ure, gevolgd van de begrafenis. Immerseel geeft in zijn aangehaald werk een goed gelijkend portret van Karel Venneman, op hout gesneden omtrent het jaar 1841. Hubert Meyer bracht in 1860 en later van Venneman twee andere portretten op steen, waarbij een dat zeer schoon is.

D.V.S.

Kroniek.

Antwerpen. - Van 10 tot 24 October was tentoongesteld, in de zaal der Venusstraat, het door de stad aan Robert Mols bestelde *Algemeen gezicht der haven* (zie blz. 53). De schilder heeft een stuk geleverd, welk zijnen naam luister verschaffen en met eere in het stadhuis van Antwerpen prijken zal.

- Wij meldden, op blz. 65, dat de maatschappij *Het Vlaamsche volk*, twee prijzen had uitgeloofd voor het schrijven van oorspronkelijke verhalen. Zij werden behaald, de i^{e}, door A. Van Acker, te Eecloo, met *Martje Martens*, de 2e. door L.E. Janssens, met een verhaal *Uit de Limburgsche Kempen.* Het verhaal *Graziella de Boheemsche* bekwam eene eervolle melding.

- Er heeft zich eene commissie gevormd. bestaande uit de heeren F. Lamorinière, kunstschilder, N. Cuperus en Ebbing Wubben, rijksontvanger in Hollandsch Putte, ten einde gelden in te zamelen, om een gedenkteeken te stichten op het graf van den befaamden schilder Jacob Jordaens, die, zooals men weet, te Putte begraven ligt.

(1) Wij teekenen hier de bijzonderste aan, verschenen op de driejarige tentoonstellingen van Antwerpen, Brussel en Gent: 1843, *De vaderzegen;* 1847. *Het spel van het eindje kaars;* 1849, *Binnengezicht met figuren* (destijds aangekocht door E.J. Huyberechts); 1852, *Huiselijk geluk;* 1855, *De politiekers, Spelende boeren* en de *Hovenierster;* 1858, *Hondendans* en een *Vlaamsch huisgezin;* 1861, *Poetsenmakers, Het concert*; 1864, *Dorpsspiritisten* en *Landelijk huistooneel;* 1867, *De afspieder;* 1868, *Kaartspel;* 1870, *De geleerde hond*, *De solfége-les op den buiten met begeleiding der viool;* 1873, *De tandentrekker* (dit stuk verscheen ook op de Gentsche tentoonstelling van 1874).

- Van Hendrik Conscience is verschenen een nieuw verhaal, getiteld: *Schandevrees*, versierd met 4 platen van E. Dujardin.

- Van E. Gregoirs *Vaderlandsche liederen* zijn drie nieuwe afleveringen verschenen, die te zamen niet minder dan acht stukken voor twee en drie stemmen bevatten. Wij vestigen andermaal de aandacht der gemeentebesturen en van de schoolhouders in het algemeen op deze hoogst nuttige uitgaaf. Elke aflevering kost slecht 20 centiemen.

- Eerstdaags zal verschijnen de laatste aflevering der *Volledige merken van E. Zetternam*, met wier uitgaaf de boekhandelaar L. Legros zich sedert een drietal jaren onledig houdt. Wij vernemen, dat aan de volledige werken zal toegevoegd worden eene zeer omstandige levensschets van den verdienstelijken schrijver, opgesteld door den heer F. Jos Van den Branden. Allen, die voor Zetternams werken nog niet ingeteekend hebben, raden wij ten sterkste aan, er eene inschrijving op te nemen.

- Bij B.J. Mees is verschenen het derde deel van de nieuwe uitgave der *Volledige merken* van Jakob Karsman, 143 blz. groot.

- Op 27 October, 43e verjaardag der beschieting van Antwerpen door de Hollanders, onder bevel van generaal Chassé, in 1832, zijn de beenderen der gesneuvelde Hollandsche soldaten welke met de afbraak van het zuiderkasteel opgegraven zijn, per spoorweg naar Breda gezonden, waar zij des avonds zijn aangekomen. Van daar zijn zij des anderendaags naar het Ginnekensche kerkhof gevoerd, waar ten 12 ure de plechtige begrafenis plaats had. Op het kerkhof, waar eene eerewacht geschaard stond, werd het woord gevoerd door graaf Schimmelpenninck, generaal majoor Van der Schrieck en generaal-majoor Engelvaart. Aan het gedenkteeken hing de lauwerkrans, ten vorigen jare door koning Willem daaraan gehecht. De eerste lijkkoets vormde een hooge katafalk, met zwart fluweel behangen met zilveren sterren, terwijl zwart zilveren kransen aan de zijden hingen; het gansche gevaarte werd getrokken door vier paarden; drie andere lijkkoetsen, eveneens prachtig in rouw getooid, volgden de eerste; op de tweede lag een prachtig rouwkleed, door België voor deze gelegenheid gezonden. Overal hing de Nederlandsche vlag halftop, ten teeken van rouw. In 1871 is te Breda bij Broese en comp. een werk verschenen, voor titel voerende: *Een reunie en een uitvaart. Gedenkboek der te Breda gehouden vijffjarige samenkomst van de Vereeniging het Metalen Kruis en van de overbrenging naar het kerkhof te Ginneken der stoffelijke overblijfselen van op de Antwerpsche Citadel begraven Nederl. militairen* (20-22 *Augustus* 1871), door M.A. Perck, met eene plaat, uitgegeven ten voordeele van het fonds tot oprichting van een monument ter eere der op den Vijfhoek gevallen Nederlandsche krijgers).

- Van Alfons Janssens zijnde volgende nieuwe liederen verschenen: *Nederland en Pruisen*, woorden van Hendrik Van Offel en *Op de poef*, *Onze elementen*, *De waarheid* en *De bedrogen duivel*, woorden van J. De Weerdt. De muziek draagt den eigenaardigen stempel van den vruchtbaren toonzetter.

- Op blz. 73 van dezen jaargang hebben wij gemeld, dat het graf van L. Gerrits, op het kerkhof van St.-Willebrords ging versierd worden met een gedenkteeken, waarvan de uitvoering opgedragen was aan den verdienstelijken beeldhouwer Leopold De Vriendt. De inhuldiging van het gedenkteeken heeft met grooten luisteren onder een ontzaggelijken toeloop van vrienden en vereerders des overledenen, toegestroomd uit alle streken van Vlaamsch-België, op Zondag, 10 October, plaats gehad. In den stoet telde men een honderdtal standaarden of cartels van maatschappijen. Bij het gedenkteeken werden redevoeringen uitgesproken door de heeren G. Schoiers, Alfred Geelhand, J. Van Hissenhoven, J.A. de Laet, C. Blondel en Van Herendael. Op het kerkhof werd eene cantate gezongen, getoonzet door den heer Jan Van den Dries,

gedicht door den heer Van Herendael. Meer dan 100 grafkronen werden bij het gedenkteeken neergelegd. Door de zorgen van de maatschappij *Het Vlaamsche Volk* heeft elke in den stoet vertegen woordigde maatschappij een gedenkpenning ontvangen. Het gedenkteeken is

gebeiteld uit witten steen. Het stelt voor de Vlaamsche maagd met de leeuwenvlag in de hand; aan hare voeten is neergezeten de maagd van Antwerpen, die Gerrits' dood beweent. In een medaillon, tegen het voetstuk aangebracht, prijkt het welgelijkend afbeedsel van Lodewijk Gerrits.

Gent. - Een der Gentsche bladen deelt het volgende mede: ‘Een groot getal gemeentearchieven werden dit jaar op eene naburige gemeente onwettig verkocht. Door de zorgen van den bewaarder der staatsarchieven alhier, zijn zij weder ontdekt en voor rekening van den staat heraangekocht. Het schijnt, dat er nog vele papieren uit dezelfde gemeente naar Gent zijn gevoerd en verkochtwerden, die men nog niet heeft kunnen ontdekken.’

Buitenland.

Amsterdam. - Op het einde der maand September ving men aan met het maken der fonderingen van het voetstuk voor het standbeeld van Thorbecke, bestaande in drie treden van granietsteen, uitgevoerd door de heeren Guillot en Smit, van Amsterdam; de oppervlakte die door het ijzeren hek zal worden ingesloten, is 34 vierkante meters. Het beeld zal waarschijnlijk in November onthuld worden en met het gelaat naar de Heerengracht gekeerd staan. Rembrandts standbeeld zal alsdan naar het midden der Botermarkt of wel naar de Stadhouderskade verplaatst worden.

Utrecht. - Uit de nalatenschap van wijlen mev. de barones van Heeckeren, is door het rijk aangekocht een fraai portret van Moreelse door hem zelven.

Voorschoten. - Bij den heer J.M. Van Kempen is een nijverheidskunstwerk uitgevoerd, dat als geschenk dienen moet van het Nederlandsch-Indisch leger te Atjeh, aan den menschlievenden heer Gunther von Bültzingslöwe. Het is eene groote vaas van zilver, met gouden versierselen, op een zwartmarmeren voet. Het deksel stelt den heer von Bültzingslöwe op het slagveld voor, bezig met een soldaat, aan den arm gewond en neergestort, onder een breed gebladerden boom te verbinden; zijne verbanddoos en eene kan, waaruit hij den gekwetste laaft, staan naast hem. Volgens de *Kunstkronijk*, waaraan wij deze inlichtingen ontleenen, zijn de beide figuren uitstekend fijn bewerkt en het beeld van den heer von Bültzingslöwe treffend gelijkend weergegeven in geplatineerd zilver. Op de vaas zelf prijken, gekroond door twee geniussen, in geplatineerd zilver, aan de eene zijde het *Roode kruis*, in de oorspronkelijke kleur, en aan den anderen kant het naamcijfer van den heer von Bültzingslöwe, waaronder de hem door den koning vereerde militaire Willemsorde. Daaronder zijn tegen over elkander aangebracht de Nederlandsche en Soerabaijasche wapens, omgeven door wapentrossen, vaandels enz. Op het marmeren voetstuk zijn twee inschriften in vergulde letters: *Atjeh* 1873-74 en *Aangeboden door het Ned.-Ind. leger*, terwijl boven de geniussen, op den rand der vaas, een omschrift, in goud uitgedreven, verkondigt, dat het geheel is eene *Hulde aan Gunther von Bültzingslöwe.* Het is in dezelfde fabriek van den heer J.M. Van Kempen dat het door ons in 1874 (blz. 8) vermelde standbeeld van Jan Pieterszoon Koen gegoten werd.

Leiden. - Op 11 Augustus is het door ons op blz. 113 vermelde borstbeeld van Kaiser in de trapzaal der sterrenwacht onthuld. Jhr. mr. Gevers van Endegeest hield als voorzitter der commissie eene toepasselijke redevoering, waarin hij de geschiedenis van de sterrenwacht in het kort naging en aanwees, hoe men aan Kaiser hoofdzakelijk

de oprichting daarvan te danken heeft. Het gedenkteeken bestaat in een wit marmeren borstbeeld van den hoogleeraar, in los openhangende toga, de handen gekruist. Het hoofd is treffend van gelijkenis en goed uitgevoerd door den heer Strackee, van Amsterdam. Het borstbeeld staat op eene dracht tegen den muur, ook van wit maar meer geaderd marmer, terwijl eene ronde beeldstede van bruin pleister achter het beeld is aangebracht; daaronder leest men op een toetssteen in vergulde letters:

FREDERICUS KAISER.
Obiit A^{o} MDCCCLXXII Aet LXIV.
Posuerunt Discipuli Amici.

De thans gedempte Cellebroersgracht, die toegang geeft tot de sterrenwacht, zal den naam van Kaiserstraat bekomen.

Parijs. - In deze stad zijn 5 voor het publiek toegankelijke rijksbibliotheken, namelijk de nationale bibliotheek met 900,000 boekdeelen en 80,000 vlugschriften, de bibliotheek Mazarin, die van het arsenaal, van St.-Genoveva en die der Sorbonne. Verder zijn er in Frankrijk 338 openbare bibliotheken, die, reeds 20 jaren geleden, 3,698,000 deelen telden. Van deze zijn er 41 des avonds geopend,

- Door het kunstblad *L'Art* is eene som van 1000 frank toegekend aan het stuk van George Becker (zie blz. 134), in tegenoverstelling van de beslissing van de daartoe benoemde jury der tentoonstelling van 1874, die den prijs had toegewezen aan Cormon, voor zijn stuk *de dood van Bavana*,

Pomeranië. - In de nalatenschap van eenen ingezetene van Saargaud, schijnen een twintigtal ongekende stukken van Mozart ontdekt te zijn, waartusschen een melodrama, van 1766, een concert voor piano en orkest, van 1774, twee stukken voor hobos, twee baspartijen, twee stukken voor hoorns, drie voor basviool en ettelijke symphoniën.

Detmold. - Het door ons op blz. 122 vermelde standbeeld van Arminius weegt 153,000 ponden.

Dresden. - In deze stad, in het paleis Courband, is geopend eene tentoonstelling van merkwaardigheden op het gebied der oude kunst en nijverheid, meest bijeengebracht uit kasteelen, stadhuizen en andere openbare gebouwen in Saksen.

Sterfgevallen.

LODEWIJK HOORNAERT, in de Vlaamsche letteren wel bekend, door ettelijke bijdragen die van hem in het licht verschenen, is den 5^{n} Juli overleden te St.-Nicolaas. Hij was geboren den 8^{n} Mei 1828. Als secretaris, bewees hij aan de Waassche academie van schoone kunsten gewaardeerde diensten; het is aan zijn onvermoeiden iever, dat deze inrichting voor een goed deel haren bloei verschuldigd is. Lodewijk Hoornaert genoot algemeene achting en toegenegenheid.

B. KOUROCKINE, de befaamde Russische volksdichter, is den 27^{n} Augustus schielijk gestorven.

EVARIST VAN MALDEGHEM, de gekende toonzetter, onlangs (zie blz. 137) te Elsene overleden, was een zoon van Gustaaf Van Maldeghem en Maria C. Pypaert en een broeder van den gekenden schilder E. Van Maldeghem, die, in 1867[(1)], ten grave daalde. Een dertigtal jaren geleden stichtte hij te Brussel de maatschappij

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1872, blz. 98.

Gombert en hij was een der inrichters van het Duitsch-Vlaamsch Zangverbond in de Belgische hoofdstad. Behalve zeer vele kerkmuziek, schreef hij *Orphée*, muziekmethode in het Vlaamsch en Fransch, benevens eene reeks gemakkelijke koren, onder den titel *Scheldegalm.* Hij was een goed orgelspeler en bezat uitgebreide kennissen in den orgelbouw. Hij werd in 1807 in de Vlaandersche gemeente Denterghem geboren. De Van Maldeghems behooren, zooals bekend is, tot een alouden adellijken stam.

E. GREGOIR.

Graaf ALEXIS TOLSTOE, dichter, roman- en tooneelschrijver, is op 19 October te St-Petersburg overleden. Hij bekleedde eene aanzienlijke plaats in de letterkunde van zijn land. Het laatste drama van graaf Tolstoë, *Ivan de Schrikkelijke*, verwierf in Rusland grooten bijval.

Louis-Francies-Martial Minard.

De man, wiens naam aan het hoofd van dit opstel staat, was van Franschen oorsprong. Zijn vader, Jean Baptiste, een zoon van Louis, soldaat bij het koninklijk kanonniers-korps van de afdeeling van Toul, en

van Maria Elisabeth Benet, werd geboren te Bordeaux den 8° Augustus 1766; hij nam dienst bij de jagers-afdeeling den 19^{n} November 1785, en teekende op nieuw, den 12^{n} Januari 1789, voor twee jaren, als grenadier; hij had toen den graad van kaporaal; verheven tot den rang van onderofficier den 18^{n} Mei 1791, werd hij den 4^{n} Mei 1793 sergeant-majoor en den 24^{n} Juni daaraanvolgende adjudant. Gedurende zijne krijgsmans loopbaan nam hij deel aan den tocht naar het eiland Martinique, aan de veldtochten van 1793-94 en aan de verovering van Holland. Vervolgens kwam hij van Vlissingen naar Gent, lijdende aan eene ziekte, welke zijne levenskrachten merkelijk verzwakte. In zijne hoedanigheid van gepensioneerd officier der Fransche legers, werd hij geplaatst bij het bureel der prefectuur van het departement der Schelde. Tijdens zijn verblijf te Gent, maakte hij kennis met mejuffrouw Maria Theresia Haestier, met wie hij den 18^{n} September 1794 in het huwelijk trad. Uit dit huwelijk werd den 7^{n} Juni 1801 Louis-Francies-Martial Minard geboren, wiens afbeeldsel wij hier mededeelen, op steen geteekend door F. Van Loo. Zijn vader overleed den 24^{n} Ventôse van het 11de jaar der republiek. Zijne moeder hertrouwde met J.D. Laurentius, lijstenmaker te Gent, wien zij verscheidene kinderen schonk. Van deze volgde Felix, die zeer jong stierf, het voetspoor zijns broeders Minard en behaalde, even als deze, de eerste prijzen in het vak van bouwkunde, terwijl een andere broeder, Bernard Laurentius, die aan de school der burgerlijke genie zich insgelijks op de studie der bouwkunde toelegde, tegenwoordig een uitstekend bouwkundige is.

Onder de hoede zijns stiefvaders, een gestrengen, oprechten en zeer werkzamen man, verwierf de jonge Minard liefde tot den arbeid, en het aanhoudend zien van prenten en gravuren deed waarschijnlijk in hem de eerste kiemen ontstaan eener kunst, welke later zijnen roem en zijnen rijkdom moest bewerken.(1)

Hij volgde de lessen der Gentsche academie, waar hij, in 1817, den eersten prijs behaalde in de klasse der sieraden en figuren. In 1824 verwierf hij den eersten prijs in de eerste klasse der met krijt geteekende figuren. In 't jaar 1827 werd Minard toegelaten, in het bouwkundig vak mede te dingen in den grooten wedstrijd naar den prijs van Rome, welke wedstrijd, volgens het koninklijk besluit van 13 April 1822, afwisselend plaats had te Amsterdam en te Antwerpen; het onderwerp was het plan van een *Instituut voor schoone kunsten voor 't koninkrijk der Nederlanden.* De beoordeeling had plaats op 1 September 1827.(2)

(1) Wij hebben deze inlichtingen ontleend aan eene levensschets, door den heer I.S. Van Doosselaere in 1865 gegeven in de *Messager des sciences historiques.*

(2) De jury was samengesteld als volgt: Jhr. D.W. ELIAS, burgemeester van Amsterdam, voorzitter van den raad van bestuur der koninklijke academie van beeldende kunsten aldaar; C. APOSTOOL en JS. DE VRIES, leden van het koninklijk instituut en van voornoemden raad; VAN DER JAGT, directeur der klasse van bouwkunde bij voormelde academie; F.J. STOOP,

Minard behaald e den prijs niet, wijl hij gedurende het afwerken der teekeningen

directeur der klasse van bouwkunde bij de koninklijke academie van beeldende kunsten te Antwerpen; T. SUYS, bouwmeester van 's konings paleizen te Brussel; NOORDERDORP, bouwmeester van 's konings paleizen te 's-Gravenhage; DE GREEF, bouwmeester der stad Amsterdam; L. ROELANDT, der stad Gent; RENARD, der stad Doornik en VAN DER STRAETEN, der stad Brussel.

van bovengenoemd plan aan de verlangde formaliteiten niet voldaan had; maar hij zond zijne teekeningen naar de tentoonstelling van 's-Gravenhage, waar hem, bij koninklijk besluit van 28 October 1827, eene tegemoetkoming van 500 Nederlandsche guldens werd toegewezen, benevens een gouden eerepenning van groot model met het wapen der stad.(I)

In 1828 behaalde hij verscheidene zegepralen; ouder andere: de eerste prijs, 1e klasse, van bouwkundige samenstelling, gouden eerepenning, aan de academie van Gent; de eerste prijs, 1e klasse, voor het best afgewerkte plan, doorsnede en bijzondere teekeningen daarin begrepen; de eerste prijs in den prijskamp, ingesteld door de maatschappij ter aanmoediging der schoone kunsten te Antwerpen, voor het plan van een *koninklijk instituut voor kunsten en wetenschappen.* Hetzelfde jaar, 1828, den 21n Mei, trad L. Minard in het huwelijk met Maria Isabella Bogaert.

De plaats van eersten leeraar der bouwkunde aan de koninklijke academie van 's-Gravenhage viel ledig, en Louis Minard, aangemoedigd door zijnen voorspoed en aangespoord door den bouwkundige Roelandt, die fier was hem een zijner beste leerlingen te noemen, begaf zich naar genoemde stad, waar hij, na den wedstrijd, door het bestuur van de tweede afdeeling der 's-Gravenhaagsche academie benoemd werd voor de plaats van eersten leeraar der bouwkunde; deze benoeming werd, den 6n Maart 1829, door den burgemeester en de schepenen dier stad goedgekeurd. In den prijskamp, ingesteld door den raad der Nederlandsche hervormde gemeente, werd hem, bij besluit van 7 Maart 1829, eene beurs met 25 stukken van tien gulden toegekend. Alzoo zag zich Louis Minard op twee dagen tweemaal het voorwerp eener onderscheiding, welke des te eervoller was, wijl hij die slechts aan zijne werkzaamheid en eigene begaafdheid te danken had. Beroofd van alle hulp, goeden raad of bescherming, ver van zijne geboortestad, kon hij daar slechts gelukken door theoretische en practische kennissen. Hetzelfde jaar stelde de koninklijke academie van teeken- en bouwkunde van Gent, als prijsvraag voor hare driejaarlijksche tentoonstelling, het plan voor een handels-entrepot, bij het dok der nieuwe vaart van Gent naar Terneuzen. Ook hier verwierf hij den eerepenning, benevens een geldprijs van 200 gl.

Begaafd met eenen sterk vooruitzienden geest, begreep hij, dat in de stad Gent zijn toekomstig geluk te vinden was. Hij verliet dan ook, uit eigen beweging, zijn leeraarsambt en kwam naar zijne geboorteplaats terug, waar hij zich als bouwmeester vestigde. Hij vond er al spoedig eene menigte begunstigers, en in korten tijd was hij de waardige mededinger zijns vroegeren meesters. De koninklijke maatschappij van kruidkunde te Gent, zich in het bezit wenschende van een paleis, toegewijd aan den dienst van Flora, opende met dit doel eenen prijskamp. Het was aan den heer Minard dat de overwinning en de prijs van 500 fr., uitgeloofd voor het beste plan, ten deel vielen. De terhandstelling dezer belooning had plaats in plechtige vergadering den 1n Maart 1835.

(I) De eerepenning voert op de eene zijde het wapen van 's-Gravenhage, en op de keerzijde het volgend opschrift: *Eergunst- bewijs die Zijne Majesteit behaagt heeft de voordragt der kommissie benoemd tot beoordeeling der bouwkunst-werken toegestaan in 's Gravenhage Eene gratificatie van* 500 *gl. aan L.F.M. Minard*, *bouwkundige te Gent*, *bij besluit van den* 28 *October* MDCCCXXVII.

De gade, welke hij zich verkozen had, overleden zijnde, ging hij, den 14n Mei 1835, een tweede huwelijk aan met mejuffrouw Maria-Jacoba van Hoorebeke, die aan een goed hart een gezond oordeel en eenen geest van orde paart, welke haar doen bewonderen en beminnen door allen die 't geluk hebben, de liefderijkheid en de zachtheid van hare waarlijk Vlaamsche inborst te kennen.

Al de gebouwen op te noemen, onder de leiding van Minard uitgevoerd, is ons onmogelijk; zeggen wij slechts, dat de voornaamste werken, aan zijn bestuur en zijne zorgen toeve trouwd, bestaan in raffinaderijen, brouwerijen, gemeentescholen, grafzuilen, lusthoven en kasteelen. Van deze laatsten verdienen vooral genoemd te worden de kasteelen van Scheldevelde, Lovendegem, Melle, Loochristy, Deurle, Wetteren, Wondelgem, Tronchiennes, Erpe, Olsene, enz., met hunne broeikassen, oranjerieën en andere toebehoorende gebouwen, zonder gewag te maken van een groot aantal burgerhuizen.

Verschillende kerken zijn door hem voltooid geworden, of hebben belangrijke veranderingen ondergaan, het zij door bijvoeging of vergrooting van zijbeuken, hetzij door verbeteringen aan de torens toegebracht, enz.; de zoodanige zijn de kerken van Oosterzeele, Ronsse, Wynkel, Cluysen, Waerschoot, Ertvelde, Wachtebeke, Meerendré, Vosselaere, Erpe, Pinte (Nazareth), Melle, Adeghem, Lettenhautem, Husse, St.-Martens-Leerne, Etichove en Wetteren.

Het hoofd-altaar, in ojivalen bouwtrant, versierd met beelden van den uitmuntenden Antwerpschen beeldhouwer Jan Van Arendonck, in de St.-Michielskerk te Gent, is naar Minards teekeningen en onder zijne leiding gemaakt.

Aan zijne bouwkundige kennissen paarde hij de warmste vaderlandsliefde. Zijne genegenheid voor alles wat onzen vaderlandschen roem uitmaakt, is bekend, en toen Cornelissen alleen er aan dacht, de herinnering aan Jacob Van Artevelde aan eene onvergeeflijke vergetelheid te onttrekken, en niemand nog op het denkbeeld gekomen was een gedenkteeken voor den grooten volksman op te richten, hield er de heer Minard zich mede onledig. Hij zond reeds in 1839, naar de Gentsche tentoonstelling een klein beeldje van Van Artevelde, welk later diende tot model voor het standbeeld, welk de galerij van Minard versiert.

Het Vlaamsch tooneel te Gent zag zich verbannen naar de oude zaal van den Parnassusberg, op de Houtkaai. Het was onmogelijk, het tooneel in zulken toestand zijne volksbeschavende taak te zien vervullen; ook zocht men reeds lang naar middelen, om de tooneelmaatschappijen een haar doel waardig lokaal te verschaffen. De heer Van Peene noodigde den heer Minard, op eene der vertooningen van de maatschappij *Broedermin en Taalijver.* Dit bezoek overreedde hem, en slechts geleid door zijne gehechtheid aan de Vlaamsche zaak en het verlangen een nuttig werk te stichten, bouwde de heer Minard, op eigene kosten, eenen schouwburg, welken hij der Vlaamsche

tooneelkunst toewijdde; hij voorzag dien van al zijn toebehooren en den 27n Juni 1847 gaf *Broedermin en Taalijver* er de eerste voorstelling. Zij bestond uit het zangspel *Brigitta*, van wijlen Van Peene, getoonzet door den toen nog jongen Karel Miry.

Minard is gekozen geweest tot lid van den Gentschen gemeenteraad, maar hij legde die betrekking korten tijd later weder af.

Te midden zijner talrijke werkzaamheden trok hem eene sterke neiging naar de voortbrengselen der oude kunst; de potbakkerij, het porselein en het Venetiaansch glaswerk boeiden bijzonderlijk zijne aandacht. In 1835 kocht hij een klein kannetje, dat onder nr 1282 in zijne merkwaardige verzameling prijkt. Eenmaal het eerste voorwerp aangewonnen, draalde hij niet, andere aankoopen daarbij te voegen. De kern werd allengs grooter, en sedert eenige jaren is de verzameling Minard de rijkste en de meest volledige van geheel het land.(1) Minard heeft het inzicht gehad zijne verzameling aan de stad Gent te vermaken; sedert eenige jaren was hij dienaangaande echter van gedacht veranderd. In 1874, bij een bezoek waarmede hij ons vereerde, deelde hij ons mede, dat hij er over dacht, eene overeenkomst te sluiten met de stad Antwerpen, ten einde haar na zijn dood in bezit te stellen van zijne verzamelingen. Ondertusschen hield hij zich onledig met het bezorgen van de uitgaaf van den beredeneerden catalogus zijner munten en penningen; de heer Ed. Vermorcken, leeraar aan de koninklijke academie van Antwerpen, graveerde voor dit werk meer dan 2000 afbeeldingen. Minard zou echter de verschijning van het belangrijk werk niet meer beleven. Al wat hij heeft kunnen doen, - en dit was een zijner eerste gedachten, toen hij zijn einde voelde naderen, - was maatregelen te nemen, om de uitgaaf van het voornoemde belangrijk werk te verzekeren. Hij heeft zich hieromtrent in zijne laatste uren verstaan met den heer I.S. Van Doosselaere, den gunstig gekenden drukker en uitgever, te Gent.

Als eene eigenaardigheid verdient vermeld, dat Minard zelf het model van zijn grafteeken heeft doen maken door den Antwerpschen beeldhouwer Edward Mareels; hij hield zich voor, eigenhandig de teekeningen van het bouwkundig gedeelte des gedenkteekens te maken. Hij heeft ook, zoo het schijnt, zelf de teekening gegeven van den eigenaardigen rouwbrief, zijn overlijden vermeldende, waarop een goed nagebootst rouwfloers hangt.

Bij laatste wilsbeschikking heeft Minard al zijne verzamelingen nagelaten aan zijne gade, onder bepaling dat dezelve niet mogen verstrooid of broksgewijze verkocht worden.

Den 5n Augustus verwisselde hij het tijdelijke met het eeuwige. Hij had dus den ouderdom bereikt van 74 jaren 1 maand en 28 dagen. Den 8n Augustus werd hij onder eenen grooten toeloop ter aarde besteld; tegen 3 ure des namiddags vereenigde zich ten zijnent het puik der Gentsche bevolking; in den stoet zag men kunstbeoefenaren in alle vakken, uit alle steden des lands; de zaal in Byzantijnschen stijl was tot lijkkapel ingegericht. De kist werd door 8 mannen gedragen; de lijkwagen was met vier paarden bespannen; nadat in de Sint-Baafskerk de geestelijke gebeden opgezegd waren, begaf de stoet zich naar de begraafplaats van Sint-Amandsberg, waar vier

(1) Wij hopen eene afzonderlijke beschrijving te zullen kunnen geven van deze verzameling, alsmede van het uitmuntend werk, waartoe de heeren Karel Onghena en I.S. Van Doosselaere hun talent leenden.

redevoeringen werden uitgesproken. In het sterfhuis werd eene redevoering gehouden door den heer I.S. Van Doosselaere. De plechtige uitvaart had plaats den 17n Augustus, ten 10 1/2 ure, in St. -Baafskerk. Eene tweede uitvaart werd gehouden te Merendré, waar de overledene zijn buitengoed had.

Minard was ridder van de Leopoldsorde, van de orde der Eikenkroon en van de Zweedsche Olafsorde (zie de *Vlaamsche School* van 1866, blz. 155). De koningin van Engeland had hem vereerd met de medaille van verdiensten en hij was lid van vele wetenschappelijke genootschappen en academiën.

D.V.S.

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven. XII. Cunerus Peeters of Petri[1],

van arme ouders, rond 1530, geboren te Duivendijk, op 't eiland Schouwen, kwam, na te Brouwershaven zijne kleinere scholen geëindigd te hebben, naar Leuven middelen zoeken, om hoogere studiën aan te vatten. Een edelman, Elias van Schore[2], nam den ijverigen Zeeuw als dienstknecht in, doch stond hem tevens toe de lessen van wijsbegeerte te volgen. In 1550 bekwam Peeters de twaalfde plaats. Na de godgeleerdheid onder de beroemde leeraars Ruard Tapper en Jud. Ravesteyn bestudeerd te hebben, gaf hij zelf les aan de jonge heeren der abdij van Park in 1559, wanneer hij pastoor van S.-Peeter werd. Den 12n November van dit jaar verkreeg hij den titel van doctor en in 1568 werd hij als rector der hoogeschool aangesteld. Twee jaar later plaatste Philips II hem op den bisschoppelijken stoel van Leeuwarden, dien hij met veel zorg bekleedde. Maar toen in 1578 de herdoopers de stad overmeesterd hadden, dreven zij den bisschop er uit en sloten hem in 't kasteel van Harlingen op. Uit Friesland verbannen, begaf hij zich eerst naar Munster en vervolgens naar Keulen, waar hij het volk door zijne sermoenen onderrichtte en ook kosteloos openbaar les in godgeleerdheid gaf. Hij overleed te Keulen den 15n Februari 1580, slechts 48 jaren oud, en ligt in de hoofdkerk begraven. Toen hij nog te Leuven verbleef, liet hij de volgende schriften in druk verschijnen:

1o *Een seker bewijs van den Vaghevier ende solutie van al dat men hedendaechs daer teghen is voortbrengende.* Loven, Rutger Van Velpen, 1566, in 12o, 42 blz.;

2o *Den schildt tegen die Wederdoopers*, *waerin verclaert wordt die oude en catholijcke leeringhe teghen sekere articulen*, *daer die Wederdoopers bysonder die Mennonisten nu ter tijt die heylighe Kercke mede sijn beroepende. Dienende oock tegen alle ketterijen die nu cort opgheresen zijn.* Loven, Rutger Velpius, 1568, 171 bladz. in-12o. Dit werk is opgedragen aan het magistraat en de burgerij van Brouwershaven.

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

(1) Paquot, vi, 262.
(2) Idem, IV, blz. 123.

300ste verjaardag van P.P. Rubens' geboorte.

Italië heeft luisterlijk den 400n verjaardag gevierd van een zijner beroemdste kunstenaren: Michaël Angelo Buonarotti. België zal, op zijne beurt, binnen achttien maanden, den 300sten verjaardag der geboorte van den grootsten schilder der Vlaamsche school, Petrus Paulus Rubens, kunnen vieren.

Zooals men weet, wil de overlevering, dat Rubens geboren werd den 29n Juni 1577, op den feestdag van de heiligen Petrus en Paulus; maar volgens wat de heer B. Du Mortier daarover met veel doorzicht doet opmerken, blijkt uit de verklaring van den grooten schilder en uit het grafschrift, door den griffier Gaspar Gevaerts (Gevartius) opgesteld, dat Rubens in de maand Mei van hetzelfde jaar het licht zag. In zijne twee werkjes, getiteld: *Recherches* en *Nouvelles recherches sur le lieu de naissance de P.P. Rubens*, uitgegeven in 1861 en 1862, houdt de heer Du Mortier vol te beweren, dat de stad Antwerpen de bakermat is van het hoofd onzer school, die, al ware hij ook op vreemden bodem geboren, niettemin geheel aan ons land toehoort.

De heer Du Mortier, na beurtelings bestreden te hebben wat aangevoerd wordt door Backhuyzen-Van den Brinck en Ennen, - van welke schrijvers de eerste beweert, dat Rubens te Siegen, de tweede dat hij te Keulen geboren werd, - vat de verschillende bijgebrachte redenen als volgt te zamen:

I. 'Het grafschrift van P.P. Rubens, opgesteld door zijnen vriend Gevaerts, bewijst, zegt de heer Dumortier, dat onze groote schilder geboren is, niet den 27n Juni 1577, zooals men verkeerdelijk beweert, maar vóór 30 Mei 1577, en de brief van Rubens aan Geldorp (*Rech. p.* 73) toont aan, dat hij in Mei 1577 geboren is. Dit feit is erkend door de heeren Ennen en Backhuyzen. (*Nouv. rech., p.* 18.) Er blijft dus te weten, waar Maria Pypelinckx, zijne moeder, op het tijdstip harer bevalling verbleef.'

II. 'Bij wettige volmacht van 26 April 1577, zendt Jan Rubens, opgesloten te Siegen, zijne echtgenoote, Maria Pypelinckx (deputavit Mariam Pypelinck), naar de Nederlanden, ten einde weder in bezit te komen van de goederen, die hem teruggegeven waren door de Pacificatie van Gent en het Edict van Marche-en-Famenne, van 12 Februari 1577 (*Rech., pp.* 84 en 77 en *Nouv. rech., p.* 24). Maria Pypelinckx vertrok dus naar de Nederlanden, omtrent eene maand vóór hare bevalling.'

III. 'Maria Pypelinckx, te Siegen teruggekeerd, zegt in haren brief van 14 Juni 1577 aan den graaf Jan van Nassau, dat zij onlangs een onderhoud gehad heeft met den prins van Oranje, om de begenadiging van haren man te vragen. Hare moeder, Clara Pypelinckx, voegt er bij, dat, onaangezien haren hoogen ouderdom, hare ongesteldheid en den moeielijken weg, zij de reis naar Siegen heeft ondernomen, om de vraag harer dochter te ondersteunen. (*Nouv. rech., pp.* 38 en 58.) Uit een en ander blijkt dus, dat de prins van Oranje Nederland niet verlaten had gedurende de maanden Mei en Juni 1577 (*Nouv. rech.*, *p.* 35). Gevolgelijk was Maria Pypelinckx in België, toen zij aan haren zoon Petrus Paulus het leven schonk.'

IV. ''t Voorgaande wordt gestaafd door de hooge politieke ambten, die P.P. Rubens bekleedde (*Rech. pp.* 56 en 82), zonder dat ooit tegen zijn burgerrecht bezwaar werd gemaakt. (*Nouv. rech. p.* 30.) Dat hij in België geboren werd, was dus algemeen erkend.'

v. ‘Wat betreft de geboorteplaats van P.P. Rubens, de algemeen gekende akte van het Antwerpsch magistraat, vermeld door J. Brant (*Rech., pp.* 53 en 80), luidt, dat al de broeders en zusters van Philips Rubens en gevolgelijk ook Petrus Paulus, te Antwerpen geboren zijn: *ubi fratres sorores*, *uterque parens hunc aerem primum hausere* (*Rech.*, p. 53) Deze verklaring is bevestigd door de akte van Karel I, behelzende dat Petrus Paulus Rubens geboren is te Antwerpen: *Urbe Antverpia oriundus* (*Rech.*, *pp.* 55 en 80; *Nouv. rech.*, *p.* 41). P.P. Rubens is te Antwerpen geboren, terwijl zijn vader te Siegen opgesloten zat. Hij noemde zich dan ook te recht *Antverpiensis.*’

't Zij gezegd tot lof van den heer Du Mortier, men moet erkennen dat zijne bewijsredenen tot hiertoe niet weerlegd geworden zijn. Wel integendeel: er blijkt uit bescheiden, ontdekt in bijzondere en openbare verzamelingen, dat Rubens' moeder zich in Antwerpen moet bevonden hebben omtrent het tijdstip der geboorte van den grooten schilder. Ik zal deze stukken in haar geheel mededeelen aan de koninklijke academie van België; vooralsnu zal ik mij bepalen er hier eenige datums u i t te vermelden.

De door den heer Du Mortier aangehaalde volmacht, werd inderdaad den 26^{n} April 1577 door Jan Rubens geteekend. Volgens de Antwerpsche stadsrekeningen, bezat deze voormalige schepen eene rente, groot 75 pond. De betaling dezer rent geschiedde den 27^{n} Juni en den 27^{n} December van ieder jaar. Het is dus hoogst waarschijnlijk, dat Maria Pypelinckx zich naar Antwerpen begaf tegen den tijd waarop de betaling moest geschieden en tot regeling van de vermindering die de rente moest ondergaan, ten gevolge van de plundering der stad, in November 1576, en ook tot regeling van de teruggaaf van haars mans goederen, verkregen naar aanleiding van de Pacificatie van Gent en het Edict van Marche-en-Famenne. De betaling geschiedde echter niet dadelijk: uit de stadsregisters blijkt, dat de rente, op den naam van Jan Rubens ingeschreven, verminderd werd tot 45 ponden en dat de op 27 December 1576 en 27 Juni 1577 verschenen interest eerst voldaan werd den 2^{n} December 1579, en zulks wel aan zekeren Willem Van de Venne.

Maria Pypelinckx kwam te Antwerpen, den 15^{n} Januari 1580, om zelve den interest te ontvangen, die eischbaar was den 27^{n} Juni 1578. De quitantie voor den interest van het verschenen jaar, gaf zij den 27^{n} Juni 1579 aan Pieter Panhuys, tot kwijting eener rekening van wijn en suiker. Panhuys bracht de quitantie bij den stadsrentmeester, den 17^{n} Maart 1580. Het stuk, door de moeder van den grooten schilder eigenhandig onderteekend, wordt in het stedelijk archief van Antwerpen bewaard.

Er kon nog eene reden zijn om Rubens' moeder in 1577 naar Antwerpen te doen komen: namelijk de regeling der nalatenschap van Jan de Landtmeter en Barbara Arents, waaraan zich eene akte van 27 Augustus 1576 verbindt. Te dezer gelegen-

heid roep ik andermaal de aandacht op het testament van Rubens' moeder, geteekend te Siegen, den 1^{n} Juni 1576, en in den tijd, door den heer advocaat Th. Van Lerius voor rekening van het Antwerpsch archief, aangekocht. Wij laten het hier volgen:

Ick, Marie Pypelinckx, huysvrouwe van Janne Ruebens, vercleere, midts desen, ende belove dat ick alsulcken obligatie ende transport van goeden, als mynen man, onder syn hant ende seghel, voer getuyghen, desen oock onderscreven hebbende, den lesten Mey 1576, te Sieghen heeft gepasseert, houde ende achte voer doot ende van niet, sulckx dat onse kinderen oft myne erfgenamen, noch niemant anders hem daarmede sal moghen behelpen teghens mynen voerseyden man oft daer vuyt ennighe actie pretenderen, soe volcken als ick quaeme voer hem te sterven, want indien ghevalle, schelle ick hem quyte de voerseyde 8000 Thaellers, die hy inde voerseyde obligatie bekent mij schuldich te syne, ende restitueere hem ende ontslane allen de opgedraghene zyne goeden ende transpoorten, ende daar en boven geve ick hem allen onsen gemeynen huysraet; ende al wat my nu, date van desen, toebehoort ende daer en boven 200 pond voer syn douairie, soe hem beloeft is geweest; behoudelyck dat hy wt syne ende myne gereetste goeden, onsen kinderen wtreycke terstont sestiene hondert pont Vlems, in gereede penningen oft goede renten, den penninck sestiene, oft gronden van erfven, soe sy sullen accorderen, wesende myn houwelyck noet; ende oock gebuerdet dat onse kinderen voer my doot waeren, dat hy mynen erfgenamen geve daer af acht hondert pont, alles sonder argelist. In teeken der waerheid, hebbe ick dit met myn eyghen hand gescreven ende onderteeckent met mynen vryen wille, gesont van sinnen ende lichaam wesende, al voer getuyghen gescreven hebbende, daer toe van my geroepen. Datum te Sieghen, den eersten Junius 1576.

Marie Pipelinckx.

Hanc esse Mariae Pepelinc voluntatem me ex ipsa cognovisse testor.

Petrus Xi menius.[1]

Hanc esse Mariae Pepelinc voluntatem me ex ipsa cognovisse testor.

Mefridus Schwart. Siegensis.

P. GENARD.

Warmte-inslurpingskracht.

In 't algemeen, hebben metalen, zooals goud, zilver, tin, eene geringe inslurpingskracht, terwijl bij ontglansde en donkergekleurde lichamen eene groote inslurpingskracht waar te nemen is. Daaruit blijkt, dat deze kracht geëvenredigd is aan de stralingskracht en in omgekeerde verhouding met de terugkaatsingskracht. Aldus: om spijzen langen tijd warm te houden, behoeft men ze te sluiten in blinkende metalen vaten en niet in donkergekleurde steenen potten, vermits de binnenwanden der eerste eene geringe warmte-inslurpingskracht hebben. Wanneer men eene schouw maakt, is het beter het binnenste van den haard met witte plaveisteenen te bedekken, dan wel met andere, om de warmte van het vuur in de kamer te doen terugkaatsen.

Donkergekleurde kleederen zijn doorgaans te warm of te koud, omdat hunne stralende kracht en hunne inslurpingskracht te groot is; in den zomer slurpen zij te veel warmte in van buiten naar binnen; in den winter, daarentegen, slurpen zij te veel

(1) Zie *De Vlaemsche School* 1863, blz. 95.

warmte van ons lichaam in, om ze buitenwaarts uit te stralen; het zou dus beter zijn, zoo wel in den zomer als in den winter, lichtgekleurde kleederen te dragen. Vruchten van latboomen worden op korten tijd rijp, wanneer de muur, tegen welken ze geplaatst zijn, eene donkere kleur heeft; de inslurpings- en stralingskracht van den muur is alsdan zeer groot; integendeel, op witte muren worden de warmtestralen bijna gansch teruggekaatst in de ruimte, en gaan derhalve voor de vruchten verloren.

D^{r}. F.J. MATTHYSSENS.

Kroniek.

Antwerpen. - Wij hebben op blz. 161 gemeld, dat eene commissie zich voorstelde gelden in te zamelen, om een gedenkteeken te stichten op het graf van Jordaens, in Hollandsch Putte. Het gemeentebestuur gaat langs diplomatieken weg trachten te verkrijgen, dat de stoffelijke overblijfselen van Jordaens en andere te Putte begravene beroemde Vlaamsche schilders overgevoerd worden naar Antwerpen.

- *Prijskamp voor de oprichting van twee weezenhuizen en een ouderlingenhuis te Antwerpen.* De termijn voor het inzenden is verlengd tot 31 Januari 1876. De afgewerkte plannen en bestekken moeten vrachtvrij besteld worden op het secretariaat der burgerlijke godshuizen, lange-Gasthuisstraat 39, te Antwerpen, vóór 1 Februari 1876. Na dien datum zal geen enkel plan meer aangenomen worden. Exemplaren van het programma, welk wij hoofdzakelijk deden kennen op blz. 97 van dezen jaargang, zijn verkrijgbaar bij de bestiering der godshuizen.

- Op 8 November gaf de *Société de musique* haar eerste winterconcert. Wij hebben kunnen waarnemen, dat die maatschappij, welke sedert verscheidene jaren als de beste in Antwerpen mocht aanzien worden, nog steeds dien rang ten volle verdient, en geen wonder: het is immers haar stichter, Peter Benoit, het hoofd der Vlaamsche muzikale beweging, die ze bestuurt en nog altijd verbetert. Jammer dat het programma van 8 November zoo weinig verscheidenheid aanbood, een gebrek waaraan de *Société de musique* ons niet gewoon gemaakt heeft. Vele toehoorders waren het met ons eens, dat Händel te rijkelijk bedeeld was. De *great attraction* van den avond was *De Leie,* van Benoit, waarover wij reeds spraken op blz. 136 van dezen jaargang. Blauwaert was prachtig in dit schoon werk en werd door koren en orkest wonderwel geholpen in zijne vertolking van Benoits jongste gewrocht. Händels scheppingen werden niet minder voortreffelijk uitgevoerd. Twee liederen van Blockx, *Visschersliedeken* en *Ons vaderland* werden puik gezongen door Blauwaert en verwierven veel bijval.

- De bestendige deputatie heeft beslist, aan den provincialen raad te zullen voorstellen, 2000 fr. toe te staan, voor het groot muziekfestival, welk in 1876 te Antwerpen zal plaats hebben, onder de leiding der *Société de musique.*

- Wij lezen in het *Handelsblad* van 14 November jl.:

'Sedert eenige maanden is de geschiedenis van *Op-Signorken* weer in de pen. Eene wedding te Brussel door een onzer confraters, is er eigenlijk de oorzaak van. M.V. Hermans, archivist te Mechelen, heeft nu eene brochure uitgegeven: *La vérité sur Op-Signorken.* De schrijver verdedigt met eene zekere drift, de stelling, dat het Mechelsch manneke niets gemeens heeft met Antwerpen, al werd zekere Jacobus De Leeuw, wonende op de Bontwerkersplaats, in de Wolstraat, te Antwerpen, verdacht in 1775 *Op-Signorken* te hebben willen stelen. Wij hebben het boekske met genoegen gelezen, doch alle argumenten zijn niet van dezelfde waarde. Hoe het zij, wij rekommandeeren het boekske, dat te koop is aan den prijs van 70 centiemen.'

Wij hebben dit boekske niet ontvangen en ook niet gezien, maar wij houden het er voor, dat de *Geschiedenis van Signorken* klaar en duidelijk beschreven en toegelicht is door onzen geleerden medewerker, den heer C. Seffen, in de *Vlaamsche School*, jaargang 1873, blz. 76 en volgende.

Lier. - Ter eere van Anton Bergmann gaat een grafteeken opgericht worden.

Brussel. - De koninklijke academie van België hield op 30 September hare jaarlijksche zitting in het museum. De heer Gevaert, die het voorzitterschap waarnam, las eene redevoering van den bouwmeester A. Balat, om het nut te bewijzen der tentoonstelling- en concertzaal, welke het staatsbestuur in de Regenciestraat doet bouwen, en waarvoor de afdeeling van

schoone kunsten der academie de plans heeft geleverd, terwijl het denkbeeld uitging van L. Gallait. De heer Alvin maakte verslag over de feesten, te Florence gegeven, ter gelegenheid der 400ste verjaring van Michel Angelo's geboortedag. De heer Ad. Siret bracht verslag uit over den prijskamp voor het schrijven van de geschiedenis der beeldhouwkunst in de XVIIe en XVIIIe eeuw; het eenig ontvangen stuk werd door het verslag den prijs waardig gekeurd. De namen der overwinnaars in de verschillende afgeloopene prijskampen werden vervolgens afgeroepen. De penningsnijder K. Wiener ontving eenen prijs. Voor het beeldhouwkundig onderwerp: *de Hofbouw*, is geen prijs toegekend, maar J. Dillens bekwam eene premie van 100 fr. voor zijn ingezonden stuk. Met den uitslag der overige prijskampen maakten wij onze lezers reeds bekend op blz. 74 en 112.

- Uitslag van den prijskamp der naamlooze maatschappij van bronswerken, voor het samenstellen en uitvoeren in plaaster, van eene groep of een beeld, welke afzonderlijk als kamersieraden en ook op voetstukken van pendules kunnen dienen (zie blz. 90). Er waren 12 kampers en 14 ingezondene stukken. De prijzen werden behaald door: J. Dillens, met een zittend beeld, *De tijd* voorstellende; J. Van Rasbourgh, eene groep, *Het geheim*; P. Comein, *De Lente*, een staande beeld; L. Van Biesbroeck, *De muziekles*, eene groep. De drie eerstgenoemde beeldhouwwerken werden aangekocht door de maatschappij; het laatstgenoemde bekwam een geldprijs van 500 fr. De vier bekroonde stukken zijn tentoongesteld in de Stormstraat 22.

- Het verdient vermelding, dat de fraaie eermetalen, te Keulen uitgereikt aan de prijswinnaren in de daar gehoudene internationale tentoonstelling van bloemen en gewassen, te Brussel door K. Wiener gemaakt zijn. De eermetalen voeren op de voorzijde het hoofd van *Kronprinz Friedrich Wilhelm Protector* en op de keerzijde het Keulsche wapen met het opschrift *Augusta Protectorin der Flora* en *Internationale Gartenbau-Ausstellung zu Coeln* en 1875.

- De Vlaamsche letterkundigen Désiré Delcroix, Em. Hiel, te Brussel, en P. Willems (Leuven), J.R. Snieders (Turnhout) en de bouwmeester Croquison, te Kortrijk, zijn tot ridders der Leopoldsorde benoemd. De koninklijke besluiten betreffende Delcroix, Hiel, Willems, Snieders en Croquison werden in den *Moniteur* in 't Vlaamsch afgekondigd.

Leuven. - In 1874. blz. 150, hebben wij gemeld, dat het gemeentebestuur voornemens was, eene belangrijke Vlaamsche kroniek, opgesteld door den toenmaligen (1594) stadsklerk Willem Boonen in het licht te geven. Wij vernemen, dat deze kroniek niet minder dan twee octavo-deelen van 500 blz. druks zal beslaan. De kosten der uitgaaf, daarin begrepen het graveren van de teekeningen die het handschrift versieren, zijn op 6000 fr. geschat. Het overschrijven en drukken van de kroniek zal drie jaar tijds vergen. Het staatsbestuur verleent een hulpgeld van fr. 1999.98, de provincie een van 900 fr. Er zal eerlang een aanvang gemaakt worden met den druk, onder de leiding van den geleerden heer stadsarchivaris, onzen geachten medewerker E. van Even.

- Het getal studenten aan de Leuvensche hoogeschool ingeschreven voor 1874-75 bedraagt 1111.

Nijvel. - Den 17n October werd het standbeeld van De Verver alias Tinctoris plechtig onthuld (zie blz. 106).

Gent. - Bij Dullé Plus is verschenen: *Handboek der ontleedkunde*, door dr. Jul. Morel. leeraar aan de koninklijke academie en aan de nijverheidsschool, met platen door P. Allaert geteekend en gegraveerd. Prijs: 5 fr.

- Is. Debrucq heeft een goed gelijkend borstbeeld van Nap. Destanberg voltooid.

- Peter Benoit had tegen den 31^{n} October in deze stad eene vergadering van Vlaamsche toonzetters en gekende voorstanders der Vlaamsche toonkunst belegd, ten einde in overweging te nemen of er geene aanleiding bestond tot het houden van een Vlaamsch muziekcongres, waarop namelijk zou gehandeld worden over het inrichten van de krachten, welke de Vlaamsche toonkunst in België bevorderlijk kunnen zijn. Onder anderen werd deze eerste vergadering bijgewoond door de heeren L. Van Gheluwe, bestuurder der muziekschool van Brugge, G. Huberti, bestuurder der muziekschool van Bergen, Thibaut, bestuurder der muziekschool van Turnhout, Leenders, bestuurder der muziekschool van Doornik, Karel Miry, Florimond Van Duyse, Waelput, Jan Van den Eede, Julius Vuylsteke, Van den Heuvel, Em. Van Goethem, B. Block, J. Blockx, Jos. Bosiers, Moreel, Rappé, A.J. Cosyn, H. Keurvels enz. De denkbeelden, door den heer Benoit ontwikkeld, hebben veel bijval gevonden en eenstemmig werd de wenschelijkheid van het houden van een congres goedgekeurd. Binen kort zal eene tweede voorloopige vergadering plaats hebben. Er is beslist dat provinciale comiteiten zullen ingericht worden te Gent, te Antw rpen en te Brugge.

- Volgens wordt gemeld, heeft Peter Benoit van het gemeentebestuur in last ontvangen muziek te schrijven voor een geschiedkundig tooneelstuk, waaraan Em. Van Goethem arbeidt en dat zou opgevoerd worden ter gelegenheid van den 300sten verjaardag der Pacificatie van Gent.

Brugge. - Wij hebben kennis genomen van het verslag over den toestand van Brugge's stedelijke archieven in 1874, opgemaakt door den heer stadsarchivaris L. Gilliodts-Van Severen. Onder andere aanwinsten, door het archief gedaan, vinden wij daarin de volgende vermeld: 1° *Cronick van Vlanderen*, geschreven foliant van de XVIe eeuw, opklimmende tot de hoogste oudheid en besluitende met het jaar 1414; 2° *Alle de wetten van Brugge*, geschreven foliant van de XVIIe eeuw; 3° *Nicolai Rommelii I C. Brugensis. Commentarii in patrias Franconatensium leges seu consuetudines comitatus Flandrie*, 431 foliobladzijden, geschreven op het einde der XVIIIe eeuw; 4° *Consuetudines patriae et teritorii Franconatus cum notis et glossis domini ac magistri Nicolai Rommel*, kleine foliant, geschrift der XVIIe eeuw; 5° lijst der burgemeesters en schepenen van Brugge, van 1335 tot 1585; 6° *Een cort recueil ende verhael van alle de privilegien*, *octroyen*, *concessien*, *transactien*, *appointementen*, *sentencien ende andre promisen aengaende tlant van den Vryen ende appendantsche van dien*, enz., foliant van 91 blz., geschrift der XVIIIe eeuw; 7° *Dit naervolgende is den eedt degone de vinders van de ambachte van de matsenaers ende steenhauwers der stede van Brugge gehouden syn te doen*, kleine foliant van 70 blz., geschrift der XVIIIe eeuw; 8° *Den boeck vande neerynghe vande Cruythalle der stede van Brugghe* enz., *beginnende van daele dezen* 23^{n} *Juli* 1682 (deze prachtige foliant, in een rood fluweelen overtrek gebonden, bevat de lijsten van de gilde der apothekers en drogisten van Brugge, gekend onder den naam van *Cruythalle;* een zeer groot getal bladzijden zijn afgezet met zinnebeeldige omlijstingen, door de uitstekendste schilders geteekend met Chineschen inkt). Het archief is ook in bezit gekomen van de stempels der oude gilden van de geneesmeesters en heelmeesters-baardscheerders en de apothekers-drogisten van Brugge.

- Onlangs werden in Sint-Basilius-kapel opgebroken de arduinen grafsteenen van Antoon Van Vaghere, magistraat van Brugge, overleden den 25^{n} October 1375, van Jan Van Oudenaerde, meester metser, aan wien men het achtkantig gedeelte en de vier kleine torentjes aan het tweede verdiep van het Belfort (1393-96), de Kruispoort en de Gentschepoort (1402-4), den Poedermolen aan het Minnewater (1398-99), en menigvuldige andere gebouwen verschuldigd is, overleden omtrent 1412.

Het opschrift en de beelden van Van Vaghere's zerk waren nog goed zichtbaar. Volgens *Rond den Heerd* en den *Halletoren*, zou men de steenen bij de puinhoopen op Sinte-Anna's kerkhof geworpen hebben, en zouden de zerken vervangen zijn door een nieuwen ruitvormigen steenen vloer, gelijk men er in kazernen en slachthuizen legt... De bewuste zerken werden destijds ontdekt door den heer James Weale, den geleerden schrijver van *Bruges et ses environs*. Zie over de Basiliuskapel onzen jaargang 1863, blz. 29, waar wij eene plaat gaven van de H. Bloedkapel; het is onder deze kapel, dat zich die van Basilius bevindt.

IJper. - De beeldhouwer Fiers heeft aan het stadsmuseum geschonken het plaasteren model van zijn beeld *Margareta*, dat hij voor de stad in marmer heeft uitgevoerd; het marmeren beeld bevindt zich in het stadhuis. Het museum is bovendien verrijkt met de schets der schilderij van den IJperling Van de Velde, verbeeldende de *Zegepraal van den godsdienst* (de eigenlijke schilderij is in bezit van de IJpersche St.-Martenskerk), vier schilderijen van een IJperschen schilder, met name Fournier, verbeeldende *De Jaargetijden*, eene rijk gebeeldhouwde eiken lijst, voortkomstig van de oude IJpersche vinkengilde, munten, geschonken door het staatsbestuur en door den heer Verhille enz.

Buitenland.

Amsterdam. - In ons overzicht der werkzaamheden van het XIVe Nederl. taal- en letterkundig congres, is twee- of driemalen gewag gemaakt van de Nederlandsche republieken in Zuid-Afrika en op blz. 130 vindt men aangestipt, dat de voorzitter van de Transvaalsche republiek, de heer Burgers, aan het congres eenen brief had doen toekomen. De heer Burgers, die zich toen in Europa bevond, was voornemens geweest, het congres te komen bijwonen, doch was verhinderd aan dat voornemen gevolg te geven. In den loop der maand October bracht de heer Burgers eenige dagen in Amsterdam door. Er is hem daar een feestmaal aangeboden, op hetwelk hij eene redevoering uitsprak, waarin hij, onder andere, zegde, dat de Nederlanders in Zuid-Afrika de hoop koesteren, den Nederlandschen stam in dit werelddeel eene groote toekomst te bereiden. Reeds binnen een 50-tal jaren, zegde de heer Burgers, zal de Nederlandschsprekende bevolking in Zuid-Afrika 8 millioen zielen tellen. Hollands grenzen, zeide hij, zijn voor het Nederlandsche volk veel te beperkt; de Nederlandsche natie mag niet binnen zoo nauwe grenzen blijven; zendt uwe zonen naar Zuid-Afrika en zij zullen door ons als broeders onthaald worden. Den 15^{n} November zijn reeds een aantal Hollanders naar Londen vertrokken, om zich te gaan vestigen in de Transvaalsche republiek. Onder hen bevonden zich de heeren Van Gorkom en Jorissen; eerstgenoemde heeft eene aanstelling als superintendent van het onderwijs en de andere eene aanstelling als hoogleeraar bekomen.

- Bij C.L. Van Langenhuysen is verschenen: *Drie abdijen uit de* XIIe *eeuw* (Tongerloo, Postel en Bern), eene studie, op den aard en de maatschappelijke beteekenis der kloosters in de middeleeuwen, door J.C.A. Hezenmans. Prijs: 90 cents.

- In de tentoonstelling van te verloten voorwerpen van nijverheid en kunst, welke in het Amsterdamsche Park gehouden wordt, bevindt zich een nog niet lang uitgevonden nieuw speeltuig, *pianista* geheeten. Het is een automaat, die in een

kasken met slingerdruk verscholen zit en werkt. Plaatst men dat kasken soos eene piano, en brengt men het draaitoestel in beweging, dan komen er houten vingeren uit, die over de toetsen glijden en zeer maatvast spelen. De pianista vervangt dus den levenden pianospeler.

- Alhier is op 25 October de tentoonstelling van kunstwerken van levende meesters in de zalen der maatschappij *Arti et Amicitia* geopend. De catalogus vermeldt 321 nummers.

- Verschenen: het 2e deel van *Johannes Wtenbogaert en zijn tijd*, door dr. Rogge. Dit geschiedkundig werk, dat in 3 deelen volle lig zal zijn, omvat het tijdperk van het twaalfjarig bestand.

Rotterdam. - Het nog niet sedert lang in deze stad gestichte aardrijkskundig genootschap zamelt gelden in, voor het bekostigen eener wetenschappelijke ontdekkingsreis naar de Boven-Djambi en de Korintji-vallei op Sumatra (Nederlandsch-Indië). Een groot getal personen, waaruit het genootschap eene keus zal doen, heeft zich voor dezen tocht beschikbaar gesteld. De kosten der onderneming zijn geschat op 25,000 gl.

Grave. - Volgens uit deze kleine stad wordt gemeld, zal weldra het afbreken der vestingwerken worden aan besteed. De Hampoort, die op 't oogenblik nog de grootste poort in Holland is, zal ook voor een belangrijk gedeelte onder den moker vallen. Zij is in het jaar 1688 door den beroemden Coehoorn in zuiver Dorischen stijl gebouwd en een fraai exemplaar van vroegere vestingbouwkunde. In plaats van de drie bruggen, waarmede zij aan den weg naar 's-Hertogenbosch verbonden is, zal een dam door de vestinggrachten worden gelegd.

Parijs. - Gustaaf Doré werkt aan eene schilderij van 30 op 20 voet, voorstellende: *Christus' intocht te Jeruzalem.*

Londen. - Er worden gelden bijeengebracht om alhier eene katholieke hoofdkerk op te richten, die *Roomsche Westminster* heeten zal. Zij zou 400 voet lang, 144 breed en 130 hoog zijn en gebouwd worden in den Engelschen spitsbogigen trant van de laatste helft der XVIIIe eeuw.

- Den 21n October werd in het kristallen paleis een feest gevierd en een koorzang uitgevoerd, waaraan ongeveer 4000 welgeoefende zangers deelnamen.

Nieuw-York. - Men legt de laatste hand aan de vervaardiging van het luchtschip, waarmede de Amerikaansche luchtreiziger Schroeder de reis over den Atlantischen Oceaan meent te kunnen maken. Voor den luchtbal zal 1800 meters in olie gekookt mousseline gebruikt worden. 30 meisjes en even zooveel naaimachines zijn nu bezig met de 7500 meters naden. De luchtbal zal eivormig zijn en 18,000 kubieke voet gas moeten bevatten. Men verwacht dat hij 13 ton gewicht zal kunnen medevoeren.

Rome. - Voor den in 1874 overleden kardinaal mgr. van Merode, aartsbischop van Militena, is een grafteeken opgericht, bestaande in een paneel van Carrarisch marmer, waarop levensgroot zijn afgebeeld Christus, in rechtstaande houding, en de overledene, geknield, in koorgewaad, met den mijter naast zich; Christus wijst den prelaat den kelk en het evangelieboek aan. Het geheel is door eene fraaie omlijsting van grijs, geel en rood marmer omringd. Het gansche gedenkteeken, een werk van Ricardo Griffini, is 4m40 hoog en werd onlangs onthuld. Op de pilaspters rijken het wapen en de kenspreuk der Merodes: Plus d'honneur que d'honneurs (meer eer, dan eerbewijzen).

Bergame. De overblijfsels der beroemde Italiaansche toonzetters Mayr en Donizetti zijn plechtig overgebracht naar de Mariakerk.

Sterfgevallen.

VINCENT DE VOS, de befaamde dierenschilder, is op 5 October, in den ouderdom van 46 jaar, te Kortrijk overleden.

ALEXIS VAN HAMME, kunstschilder, geboren te Brussel, den 12^{n} Juli 1818, is op 9 October aldaar overleden, aan de gevolgen eener hartziekte, die hem acht maanden bedlegerig hield. Hij was een oud-leerling van N. De Keyser en H. Leys en verwierf reeds in 1838, in een daartoe uitgeschreven prijskamp,

te Gent, met algemeene stemmen eene eervolle melding met zijn genrestuk, tentoon gesteld onder n^r^ 16. De prijsvraag was: *De infanten Albertus en Isabella die de Kruisafdoening in Rubens' werkhuis komen bezichtigen met den Antwerpschen burgemeester Rockox.* Het volgende jaar prijkte van hem op de Brusselsche tentoonstelling: *Maria van Medicis en haar gevolg*, *een bezoek brengende aan Rubens in den Louvre*, *te Parijs*, *terwijl hij het stuk uitvoert: Hendrik IV*, *over zijn toekomende humelijk beraadslagende;* in 1842: *Blijde intrede der aartshertogen Albertus en Isabella te Brussel in* 1599. Laatstgenoemde schilderij werd aangekocht door Z.M. Leopold I. *De Zweep* zegt in haar nummer van 24 October, dat dit stuk in 1852 veel bijval had. In dat jaar was er geene tentoonstelling te Brussel. 'Te dier gelegenheid (zoo schrijft het Brusselsch blad), werd Van Hamme voorgesteld tot het bekomen eener onderscheiding, welke echter in andere handen overging. Hij was er pijnlijk over teleurgesteld, en sedert dit tijdstip nam hij aan geene enkele openbare tentoonstelling meer deel.' In de Antwerpsche tentoonstelling van 1855, prijkte nochtans eene schilderij van Van Hamme, getiteld: *Het tooisel* (aangekocht door den heer A. Weber). In 1849 had hij te Antwerpen zijne *Wildverkoopster* tentoongesteld. Het rijksmuseum bezit van hem eene *Oude kantwerkster.*

CARPEAUX, de vermaarde Fransche beeldhouwer, is den 12^n^ October, ten 6 ure 's morgens, overleden, ten huize van prins Stirbey, op het kasteel van Becon, bij Asnières. Sedert twee jaren kon hij niet meer werken en boezemde zijn toestand groote onrust in. Hij was min of meer in het hoofd geraakt, en daarbij zoo uitgeput van krachten, dat hij nauwelijks het bed verlaten kon. Eerst na den middag kon hij zijne legerstede verlaten. Gedurende heel den afgeloopen zomer, kon hij niet buiten komen, dan gezeten in een handkoetsken, waarmede zijn oppasser hem het park van het kasteel rondvoerde, om hem de versche lucht te laten inademen. Op deze droevige wandelingen bewaarde hij het somber zwijgen, welk hij binnenshuis in acht nam. Zijn doffe blik was halsstarrig ten gronde gericht en zijne vermagerde armen hingen als levenloos aan zijne zijden. Carpeaux werd geboren te Valencijn, den 14^n^ Mei 1827. Na den cursus op de school der schoone kunsten doorloopen te hebben, kwam hij als leerling in de werkhuizen van Rude, Duret en Abel de Pujol. In 1854 behaalde hij den prijs van Rome. Met zijn visschersbeeld verwierf hij den grootsten bijval in de Parijzer tentoonstelling van 1859, en zijne groep, *Ugolin en zijne kinderen*, in 1863 tentoongesteld, werd door het Fransche staatsbestuur voor den hof der Tuileriën aangekocht. Tot zijne beste beelden behooren de *Napolitaansche visscher* (1863), het *Meisje met de schelp* (1864), eene groep, die den *Dans* voorstelt en geplaatst is tegen de buitenzijde van het nieuwe operagebouw, te Parijs. Nopens deze groep verdient hier vermeld te worden, dat er in den nacht van 27 Augustus 1869 eene inktflesch over uitgegoten werd; men gelukte er evenwel in, de hierdoor veroorzaakte vlekken van het marmer weg te nemen. Carpeaux maakte een groot getal uitmuntende borstbeelden. Onder andere onderscheidingen die hem op tentoonstellingen te beurt vielen, vermelden wij een hem te Brussel toegewezen eermetaal. Hij was officier van het legioen van eer. Carpeaux vormde een aantal leerlingen, van wie verscheidene zich reeds naam in de kunst verworven hebben. Nadat prins Stirbey reeds alles voor de begrafenis te Courbevoie had doen in gereedheid brengen, ontstond er eene soort van twist. Carpeaux leefde namelijk gescheiden van zijne vrouw en deze vorderde dat de zorg van de begrafenis van haren echtgenoot aan haar zou toevertrouwd

worden. De zaak werd voor den rechter gebracht, die oordeelde dat de toebereidselen reeds te verre gemaakt waren, en aan den ingestelden eisch dus niet kon worden toegegeven. Den 14n October werd het lijk ter aarde besteld. Ongeveer 1200 personen waren uit Parijs naar Courbevoie gekomen, om deel te nemen aan den lijkdienst. De doode was geplaatst in eene soort van kapel, waartoe een der vertrekken van de woning was ingericht, en daar alle aanwezigen het stoffelijk overschot van den zoo gevierden kunstenaar wenschten te zien, werd de begrafenis meer dan een uur vertraagd. Ten half een zette de stoet zich in beweging. De slippen van het lijkkleed werden gedragen door de heeren Wallon, minister van onderwijs, de Chennevières, bestuurder van de afdeeling fraaie kunsten, Alexander Dumas, prins Stirbey, Gillaume en Chennevières. Alles wat te Parijs naam heeft op het gebied van kunst en letterkunde, volgde den stoet. De oude Carpeaux, vader van den overledene, was de eerste in de rij. Ook de moeder volgde het lijk. Een peloton soldaten ging de baar vooruit. De heer de Chennevières hield bij het graf eene rede. Volgens wordt gemeld, zou Carpeaux de modellen zijner werken aan zijne geboortestad vermaakt hebben. De gemeenteraad van Valencijn heeft voorgesteld, hem in die stad eene begraafplaats af te staan. Men weet nog niet of de weduwe dit voorstel zal aannemen. Ondertusschen rust zijn stoffelijk overschot in eene grafstede te Courbevoie.

KAREL WHEATSTONE, den 19n October te Parijs overleden, was de wetenschappelijke uitvinder van den telegraaf en leeraar in de proefondervindelijke wijsbegeerte aan 't Kingcollege. In 1802 werd hij te Gloucester geboren. Omstreeks 40 jaar geleden, wijdde hij zijne aandacht aan de toepassing der electriciteit, ter verkrijging van een practisch stelsel van telegrafeeren. Met de verwezenlijking van dit denkbeeld zal zijn naam onafscheidelijk verbonden zijn. In 1863 werd hij in den Engelschen adelstand opgenomen.

J. BOTH, bij het schouwburgpubliek in Holland wel bekend als bewerker of schrijver van zeer vele dramas, blij- en zangspelen, is den 22n October op 56-jarigen leeftijd te Amsterdam overleden.

MEV. BLACK, die in hare jeugd door lord Byron werd bezongen als de *Maid of Athens*, is, naar de Grieksche bladen melden, dezer dagen overleden in 75-jarigen ouderdom.

G. VON STRUENSEE, als schrijver zeer bekend onder den naam van Gustav von See, is dezer dagen te Breslau overleden, op 72-jarigen ouderdom.

OSCAR PESCHEL, de uitstekende aardrijkskundige, sedert een twintigtal jaren opsteller van het tijdschrift *Das Ausland* en schrijver van vele voortreffelijke werken, is onlangs te Leipzig overleden.

ALBERT D'OTREPPE DE BOUVETTE, de verdienstelijke Waalsche letter- en oudheidkundige, is in den nacht van 13-14 November te Luik overleden. Hij werd geboren te Namen, den 16n November 1787, studeerde in de rechten te Parijs en bekleedde van 1811 tot 1816 rechterlijke bedieningen in Frankrijk; in 1816 keerde hij naar België terug en zag zich te Luik achtereenvolgens de betrekkingen van krijgsauditeur en substituut van den procureur-generaal opgedragen. In 1830 nam hij zijn ontslag wegens gezondheidsredenen. Van toen af wijdde hij zich geheel aan de letterkunde en wetenschap. Buiten vele wetenschappelijke verhandelingen, schreef hij, onder andere: *Causeries de salons, De l'esprit et du coeur*, *Tablettes liégeoises* enz. Hij was de aenlegger van het Luiksche oudheidkundig museum, waaraan hij zijne rijke verzamelingen edelmoedig afstond. De overledene was officier der Leopoldsorde.

Eene enkele daad mag men in billijkheid niet uit die daad alleen beoordeelen, men moet ze uit de gewone handelingen van den dader verklaren.
Q.N.

Geschilderde glasramen in het hoogchoor der Predikheerenkerk te Leuven.

In ons

SAMENSTELLING EN TEEKENING VAN A. STALINS (ZINCOGRAPHIE VAN H. BEY.)

overzicht van de tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel, maken wij loffelijk melding van de teekeningen der glasramen, welke hier afgebeeldzijn endie onlangs geplaatst werden in de nieuwe Predikheerenkerk, te Leuven.

In het middelste raam is de H. Drievuldigheid afgebeeld; in het bovenste het Alpha en Omega(begin en einde); in het onderste, Jezus die zijn hart aan Maria van Alacoque toont.

In het raam rechts, prijkt het beeld van den heiligen Thomas van Aquinen, in het raam links, het beeld van den heiligen dominicus. De beelden van weerszijden staan onder troonhemels; de overige deelen der ramen zijn versierd met heldere keurige grisailles, die het hoogchoorin eenstemmig en eignaardig licht stellen. Voor de bewerking is de trant der XIII^{e}eeuw goedgevolgd.

Deze drie ramen werden aan genoemde kerk geschonken door de familiën Storms-Cuypers, d'Eechoudt-Fonteine en d 'Eechoudt Storms. Hunne wapenschilden prijken in de benedenvakken.

De uitvoering dezer ramen strekt den heer A. Stalins en de werkhuizen van Stalins en Janssens tot eer. De voortreffelijke Antwerpsche glasschilders doen hunne reeds gevestigde faam op waardige wijze gestand; niet alleen in verschillende steden van

België, maar zelfs in Engeland leverden zij reeds talrijke werken, en alles doet voorzien, dat zij het in Antwerpen, waar zij dit vak der kunst heropbeurden, tot eene aanzienlijke hoogte zullen brengen.

De nieuwe Predikheerenkerk, te Leuven, is gebouwd onder de leiding van den Gentschen bouwkundige August Van Assche.

De Sopher.
Een verhaal uit Hongarie.

In de woning van den rabbi Schmaje heerschte groote droefheid. De oorzaak hiervan was ten volle gerechtvaardigd, want als de éénige hoop op eene groote verdienste vernietigd wordt kan zelfs een op God vertrouwend man, zooals de rabbi Schmaje was, slechts weinig hoop meer overhouden. Eene domme onverschilligheid voor het niet te ontwijken noodlot is dan de eenige weg dien de getroffene veelal inslaagt.

Rabbi Schmaje was een dier gelukkige menschen, die, met kleine behoeften, vroolijk en tevreden leven kunnen. De geringe betrekking welke hij als eene gunst des hemels van de joodsche gemeente verkregen had, was echter niet toereikend om in 't bestaan van vrouw en kinderen te voorzien, zelfs dan niet, wanneer de grootste zuinigheid en spaarzaamheid werd in acht genomen.

Dikwijls moest de man tot diep in den nacht werken, om het tekort aan te vullen; maar dat deed hij met vreugde, want terwijl hij het rijke perkament met zijn prachtig geschrift versierde, rekende hij bij zichzelve uit, hoeveel hij reeds verdiend had en wat hij zooal met het gewonnen loon voor zijn huishouden zou kunnen koopen.

Om dit duidelijk te maken, moet de lezer weten, dat een *Sopher*, zooals de titel van dit verhaal luidt, iemand is die de heilige schrift der Joden op perkament overbrengt, omdat de bepalingen van den israëlietischen godsdienst medebrengen, dat de inhoud der jodenwet niet op perkament gedrukt, maar geschreven wordt. Ieder die zich met zulken arbeid onledig houdt, heet dan ook *Sopher* (schrijver); maar hierbij dient gevoegd te worden, dat dit ambt gewoonlijk slechts door arme lieden wordt uitgeoefend.

De berekening, hoe het geld van den rijken boekhandelaar Simmeles, uit Temesvar, zou gebruikt worden, wanneer de geëindigde arbeid was afgeleverd, vorderde dan ook nog al eenige overweging; maar nu, nu was in eens al die hoop op verkrijging van eenigen welstand vervlogen!

Het was ongeveer vier maanden geleden, dat de rijke boekhandelaar Simmeles bij den rabbi Schmaje kwam, om hem eene *Sepher Thora* (heilige schriftuur) te bestellen. Daar de boekhandelaar bijzonder schoon werk verlangde, zoo werd op den prijs niet zoo erg afgedongen, als gewoonlijk het geval was; zelfs kwam hij zonder veel moeite voor 150 florijnen overeen, en verbond zich bovendien, het benoodigde perkament kosteloos te leveren.

Met de vijftig gulden, die de boekhandelaar als handgeld aan rabbi Schmaje achterliet, was deze de gelukkigste man der aarde. De zorg voor de behoeften van den zomer en den aanstaanden winter waren verdwenen, en hij aanvaardde dan ook met verruimd gemoed de hem opgedragene taak.

Sedert den vorigen dag nu was de *Sepher Thora* afgewerkt. Tevreden met zich zelve, legde zich de rabbi te bed, maar zijn weldadige slaap mocht niet lang duren.

Omstreeks middernacht werd hij in zijne rust gestoord door ruwe stemmen. Half ontwaakt uit een aangenamen droom, blikte de rabbi om zich heen; maar wat hij zag, deed hem spoedig heel en gansch wakker worden. Met een enkelen sprong was hij uit het bed, om in het volgend oogenblik er terug op neer te vallen. Een paar krachtige armen hadden hem aangegrepen, en toen zij hunnen prooi loslieten, lag rabbi Schmaje geboeid en gekneveld op zijne legerstede.

God weet, hoe het dien kerels ingevallen was bij den rabbi te komen stelen. Het moest hun immers bekend zijn, dat daar niets voor hen te halen was; maar nu zij toch eenmaal daar waren, hielden zij het voor eene groote domheid, zich om niets zooveel arbeid en moeite getroost te hebben. De rabbi moest en zou hun beloonen en schadeloosstellen voor hunne nachtkarwei.

Vergeefs verzekerde de arme man dat hij geen geld bezat; zij wilden het niet gelooven. Zij zochten in alle hoeken en kanten, kasten en laden; maar hunne moeite bleef vruchteloos. Nu werden de nachtelijke indringers boos, en om zich te wreken over hunne nuttelooze moeite, grepen zij de afgewerkte *Sepher Thora* en begonnen ze in stukken te scheuren en te snijden. Nadat de roovers aan het onschuldig boek hunne woede hadden gekoeld, verlieten zij de woning, zooals zij gekomen waren.

Rabbi Schmaje wierp zich weenend ten gronde. Zijne vrouw en kinderen verhoogden het misbaar. Zoolang de roovers daar waren, hadden angst en schrik hunne stem verdoofd; nu echter gaven zij lucht aan hunne ontroering en jammerden en weeklaagden zoo luide, dat de geburen er door werden gewekt en kwamen toesnellen. Die konden evenwel het gebeurde niet ongedaan maken: de *Sepher Thora* was en bleef verscheurd; geen medelijden kon het perkament weer aaneenbrengen.

Wat zou de arme rabbi nu beginnen? De arbeid van verscheidene maanden was verloren, en daarmede het vooruitzicht op betere omstandigheden weggenomen. De boekhandelaar kende in handelszaken geen uitstel; de toezegging, dat het bestelde werk zou gedaan zijn vóór het Paaschfeest, zou bij hem als wet gelden; maar al wilde hij den rabbi ook toelaten, het werk op nieuw te verrichten, hoe zou het dan den armen man mogelijk zijn maanden lang te arbeiden, zonder hierdoor iets tot onderhoud voor zijn gezin te verdienen?

Angstig zocht de rabbi naar eenen uitweg in dezen dringenden nood; hij vond er echter geen, en verviel daardoor tot eene moedeloosheid, die hem deed besluiten alles met onverschilligheid te aanzien en te lijden.

Zijne vrouw, Lea, was echter van geheel andere inborst. Nadat de eerste droefheid eenigszins bedaard was, porde zij haren echtgenoot aan, iets te ondernemen, waardoor het ongeluk tot een zeker punt zou kunnen gekeerd worden. Voor alle antwoord, schudde de rabbi bedroefd het hoofd. Dit maakte de vrouw eindelijk toornig, en deed haar zeggen: ‘Met daar

zoo te zitten jammeren en het hoofd te laten hangen, zullen wij niet geholpen worden. Indien gij ook niets anders doen wilt, ga dan, ten minste, naar Temesvar, bij Simmeles, opdat wij zouden weten, waaraan wij ons te houden hebben.'

Schmaje wilde aanvankelijk ook dat niet doen, maar eindelijk besloot hij den raad zijner vrouw te volgen en naar Temesvar te gaan, om Simmeles, te spreken. Hij nam afscheid van gade en kroost en begaf zich op weg.

Terwijl hij nu zoo in gedachten verslonden voortwandelde, werd hem eensklaps toegeroepen, zich te mijden. Hij wendde het hoofd naar den kant van waar hij de stem hoorde, en bespeurde een prachtig rijtuig, dat met vier paarden bespannen was.

Schmaje zag het rijtuig na en dacht, dat het veel gemakkelijker moest zijn, zoo door een prachtig vierspan voortgetrokken te worden, dan wel te voet de baan te volgen, toen hij eensklaps opmerkte dat het rijtuig stil hield en de koetsier hem wenkte.

De Sopher verhaastte zooveel mogelijk zijnen tred, en eenige oogenblikken later stond hij voor het rijtuig, waarin twee heeren zaten.

Een dezer richtte het woord tot den armen Jood, met de vraag waarheen hij op reis was?

- Naar Temesvar, genadige heer, was het antwoord van rabbi Schmaje, die met ontdekten hoofde nevens het rijtuig stond, want de kleeding en het uiterlijke der mannen die in de koets gezeten waren, deden hem vermoeden, dat hij met voorname lieden sprak.

- Er is nog plaats in het rijtuig, zegde een der twee heeren. Gij kunt met ons meerijden.

- Vergeef mij, mijnheer, stotterde de Jood, ik dank u.... te veel goedheid.... ik zal 't wel te voet doen.... ik dank u....

- Geene praatjes, man, sprak de heer op bevelenden toon, stap maar al gauw in.

Rabbi Schmaje liet het zich niet verder herhalen; hij stapte in de koets en zette zich eerbiedig met den rug naar de paarden toegekeerd, terwijl hij zich zooveel mogelijk in eenen hoek van het rijtuig terugtrok, om de twee reizigers niet al te zeer tot last te zijn. Den paarden werd weer den toom gevierd en het rijtuig rolde in snelle vaart over de baan voort.

Na eenige minuten stilzwijgen, vroeg de heer, die den Jood bevel tot instappen gegeven had, welk ambacht of bedrijf hij uitoefende?

Schmaje's antwoord was, dat hij den dienst van rabbi waarnam in een dorpje.

- Brengt dat ambt zooveel op, dat gij hiervan leven kunt?

- Helaas, neen, luidde het antwoord; om mijn gezin te onderhouden, moet ik buitentijds nog een ambacht uitoefenen.

- Waarin bestaat dat?

- Raad eens, genadige heer, zegde Schmaje, die zijne schroomvalligheid voor de welwillendheid van den vreemden heer geheel voelde wijken.

Deze noemde het eene handwerk voor, het andere na, zonder het juiste te kunnen treffen, tot eindelijk de Sopher hem zegde welk het bedrijf was, dat hij in zijne ledige uren waarnam. Hierbij bracht het eene woord na het andere, 't geval ter sprake, waarom Schmaje op reis naar Temesvar was, en wat hij met den boekverkooper te verhandelen had.

- En is die boekhandelaar, voor wien uw werk bestemd was, een braaf man? vroeg de persoon, welke tot nu toe altijd het woord tot den Jood gericht had. De andere heer bewaarde voortdurend het stilzwijgen.

- Hij is koopman, mijnheer, en als dusdanig bemint hij zijn voordeel.

- En zal hij aan de geslotene overeenkomst houden. Wat zult gij aanvangen, indien hij het bestelde werk hebben wil en geene rekening houdt van het ongeluk dat u getroffen heeft?

- Dat weet God. Ik niet.

Hier werd het gesprek voor eenige oogenblikken onderbroken. Plotselings zegde de reiziger:

- Ik heb niet kunnen raden welk handwerk gij uitoefent. Raad gij nu eens, wat ik ben?

Schmaje's blikken gleden uitvorschend over het edele gelaat van den spreker en vielen toen op de eenvoudige, maar toch rijke kleeding van den vreemdeling. Na hem gedurende eenige minuten nauwlettend bezien te hebben, sprak de Jood: ‘Gij kunt wel een rechter zijn, genadige heer!

- Mis geraden man.

- Toch een ambtenaar.

- Ja.

- Dus een ondervoorzitter bij de rechtbank.

- Nog niet geraden.

- Moet ik hooger of lager zoeken?

- Hooger.

Schmaje doorliep alle titels, voor zoover die hem bekend waren, tot aan de ministers toe. De reiziger schudde bij elke benaming ontkennend het hoofd en herhaalde zijn: ‘niet geraden.’

Toen zegde de rabbi: ‘Het gaat mij niet beter dan het u gegaan is, genadige heer. Gij zult waarschijnlijk zulk buitengewoon ambt bekleeden als ik een zeldzaam ambacht uitoefen.’

- Vele plaatsen zooals ik bekleed zijn er inderdaad niet, antwoordde de reiziger, en nochtans weten zelfs kinderen mijn ambt te noemen.

- En niettegenstaande dat moet ik het raden opgeven, want ik zou nog slechts drie plaatsen kunnen noemen, en die kunnen het onmogelijk zijn.

- Welke zijn dat?

- Minister zijt gij niet, zoodat gij nog alleen de keizer zijn kunt. Dat is echter niet mogelijk, want onze vorst, - God zij hem genadig! - is waarschijnlijk te Weenen en denkt er zelfs in zijne droomen niet aan, om bij zulk weer naar Temesvar te komen.

- Denkt gij dat, man? Nochtans is het mogelijk dat uw vermoeden juist zij. Nu verder.

- Gij zoudt de Paus kunnen zijn; maar ook dat is onmogelijk, want, ten eerste, wat zou het opperhoofd der christenheid in onze streek komen verrichten? En toch, wanneer hij door een wonder naar hier gebracht was, zou hij zeker een armen Jood niet hebben uitgenoodigd om plaats te nemen in zijn rijtuig.

- Dat is niet onwaarschijnlijk. En nu, ten derde?

- Met de menschen heb ik afgedaan, want hooger geplaatste menschenkinderen, dan onze keizer en de Paus zijn, ken ik niet. Gij zoudt dus onzen lieven Heer en God kunnen zijn; maar dat is nog minder denkbaar, dan de twee vorige veronderstellingen.

Op dat oogenblik reden verscheidene officieren het rijtuig voorbij. Een dezer had nauwelijks de personen in het voertuig bemerkt, of hij bracht zijn paard tot staan, doch een afwijzend gebaar van den persoon, wiens stand rabbi Schmaje niet raden kon, deed hem van plan veranderen. Hij en de andere officieren volgden echter het rijtuig, op geen al te grooten afstand, en juist daarover kwamen den armen Sopher allerlei gedachten in het hoofd, zoozeer zelfs dat hij er een goed deel van zijn leven zou willen voor geven hebben, om toch te weten, wie de reiziger eigenlijk was.

Eindelijk bereikte het rijtuig Temesvar. De vreemde heer zegde toen tot Schmaje: 'Wijs aan den koetsier waar de boekhandelaar woont. Ik wil met u meegaan en hooren wat hij over het ongeluk dat u getroffen heeft zeggen zal.'

Vijf minuten later hield het rijtuig voor den winkel van Simmeles stil. Schmaje trad het huis binnen, gevolgd door den vreemdeling.

Rabbi Schmaje werd door den boekhandelaar vriendelijk onthaald. Zijn geleider ontving slechts een korten groet. Toen echter de Sopher verhaalde, welk lot de reeds afgewerkte *Sepher Thora* getroffen had, toen de arme rabbi hem zegde, dat hij een verloren man was, indien de boekhandelaar geene inschikkelijkheid met hem gebruikte, werd Simmeles reeds opmerkelijk minder vriendelijk.

Hij bekloeg den armen rabbi van ganscher harte; maar alles wat hij doen kon, was, dat hij den tijd tot aflevering van den arbeid met twee maanden verlengde. En meer geld dan hij hem reeds gegeven had, wilde hij niet verschieten.

Het baatte niet dat Schmaje verklaarde niet in staat te zijn eene tweede kopij van de heilige schrift te maken, indien de boekhandelaar weigerde voor een deel te komen in het geleden verlies en geen nieuw voorschot wilde doen. Simmeles week geen haar breed van zijn besluit af; desniettegenstaande bleef de arme Jood voortgaan met te bidden en te smeeken.

Eensklaps werd hij in zijne beden onderbroken door zijnen onbekenden geleider, die hem barsch toeriep:

- Verneder u toch zoo niet voor eenen man, die geen hart bezit! Kom mee met mij!

Simmeles en ook Schmaje hadden in de warmte hunner woordenwisseling den vreemden heer geheel vergeten. De eerste bromde iets tusschen de tanden, de andere ging zwijgend mede.

Aan de deur zegde de vreemdeling: 'Het doet mij leed, dat ik u niet zoo helpen kan als ik wel verlang. Neem in elk geval deze kleinigheid, om u wat op te beuren. Leef wel en vertrouw op God!'

Met die woorden stopte hij den rabbi iets in de hand, sprong vlug in zijne koets en was weldra met haar uit het gezicht verdwenen.

Rabbi Schmaje gaapte het prachtig vierspan na en mompelde: Wie mag toch die man zijn?

Hij keek daarop naar het muntstuk dat de vreemdeling hem in de hand had gestopt en zag toen dat het een gouden dukaat was. Met een diepen zucht borg de Sopher het geldstuk in den zak, want ofschoon hij hiermede voor het oogenblik geholpen was, gered was hij nog niet.

Schmaje zocht bij eenen bekende nacht verblijf. Des anderendaags, zoodra de dageraad zich vertoonde, begaf hij zich op weg, terug huiswaarts.

De afstand van Temesvar naar zijne woonplaats werd slechts traag doorloopen; de weinige boeren, die den armen Jood voorbijreden, lieten achteloos den vermoeiden wandelaar achter, en keerden zelfs niet eens het hoofd naar den hun onbekenden voetreiziger om.

Om echter vóór zonsondergang te huis te zijn, verhaastte rabbi Schmaje langzamerhand den tred, want het was de avond vóór Paschen. Hij kwam, tegen den avond, dood vermoeid, in zijne woning aan.

Hoe stond hij echter verwonderd, toen hij, bij het binnentreden der kamer, zijne vrouw feestelijk opgekleed vond; maar nog meer verwonderde het hem, toen zijne vrouw hem weenend om den hals vloog, en vooral toen hij zag, dat het geene tranen van droefheid, maar vreugdetranen waren, waarmede hij werd begroet.

Op zijne vraag: wat dit alles te beduiden had? vertelde hem Lea, dat er, tegen den middag, twee heeren van voornaam uiterlijke gekomen waren, die vroegen of het daar was, dat de rabbi Schmaje woonde. Toen zij op die vraag ja had gezegd, overhandigde een der twee onbekenden haar een pakje, met de aanbeveling dat aan den rabbi te overhandigen, zoodra hij zou te huis zijn. Hare nieuwsgierigheid was echter sterker geweest dan haar geduld, en zoodra de twee bezoekers vertrokken waren, had zij het pakje geopend. Zij dacht van schrik te sterven, toen zij in hetzelve, benevens eenen brief, juist honderd gouden dukaten vond. Den brief kon zij niet lezen, dewijl hij in het Duitsch geschreven was, maar de dukaten had zij wel honderdmaal geteld en altijd met denzelfden uitslag: zij waren van goud en 100 in getal.

Vrouw Lea toonde hem het geld, daarna den brief. Met stralende oogen bezag de rabbi het goud, en met sidderende stem las hij den brief, die van den volgenden inhoud was:

‘Waarschijnlijk zal de hiernevensgaande som voldoende zijn, om u in staat te stellen eer te doen aan uwe zaken en uw huisgezin in orde te brengen. Denk somwijlen aan uwen reisgenoot van gisteren en, wanneer gij kunt, bid dan ook voor hem.’

De brief droeg geen handteeken.

Eens dat de eerste opwelling der vreugde wat bedaard was, vertelde de Jood aan Lea zijn wedervaren op de reis. Er was niet aan te twijfelen, dat geld kwam van den onbekenden heer. Maar wie toen kon de man zijn, die zooveel deelneming toonde in het lot van een armen joodschen afschrijver?

Wie of hij ook was, zijne milddadigheid had de armoede uit het huis van rabbi Schmaje doen verdwijnen. Hij kon Simmeles

zijn voorschot terugbetalen en hield dan nog zooveel over, dat hij zich als een rijk man beschouwde. Zulke Paschen had rabbi Schmaje niet verwacht.

Daags na den feestdag, keerde hij naar Temesvar terug, om met Simmeles effen rekening te maken. Ditmaal ging hij echter niet te voet; hij schafte zich, voor eenig geld, eenen boerenwagen aan en reed naar de stad.

Simmeles was niet

weinig verrast, toen hem de Sopher zijn handgeld teruggaf en verklaarde, niet meer voor hem te willen arbeiden. De boekhandelaar gebruikte niets dan zoete woorden. Schmaje betoonde zich daarentegen vrij barsch; maar langzamer hand nam zijne bitterheid toch af en scheen het, dat de weg tot verzoening in zijn hart geopend was.

Terwijl zij nog met elkander aan het twisten waren, stormde een bediende van den boekhandelaar binnen en vroeg, of hij reeds het groot nieuws vernomen had, dat de keizer al drie dagen in de stad verbleef.

- Onmogelijk, zoo luidde het antwoord.

- Het is stellig zoo, verklaarde de bediende. Hij is gekomen, zonder iemand te verwittigen; geen mensch wist iets van dit bezoek. Eerst vandaag is men het te weten gekomen.

Juist op dit oogenblik deed zich een groot gerucht in de straat hooren. Schmaje en de boekhandelaar liepen naar de deur, waar weinige minuten later, in een rijtuig met vier paarden bespannen, twee heeren voorbijreden, die door het volk met juichkreten begroet worden.

- Ziet gij, sprak de bediende van den boekhandelaar, die langs de rechterzijde in het rijtuig zit is de keizer, de andere is de veldmaarschalk Laudan.

Schmaje dacht dat hij van de hand Gods getroffen werd, toen hij de twee personen zag. Het waren de twee heeren, met welke hij, twee dagen vroeger, in het rijtuig had gezeten. Nu kende hij den man, wiens stand hij niet had kunnen raden.

De boeren uit zijn dorp waren, zonder acht op hem te geven, den armen Jood voorbijgereden, die op de hobbelige baan met moeite voortstrompelde; de keizer had zich zijner ontfermd en hem naast zich doen plaats nemen in zijne koets.

De dukaat, welke Schmaje uit des keizers eigen hand had ontvangen, bewaarde hij als eene reliquie. Dit geldstuk was voor hem een schat, dien hij tot geenen prijs zou hebben willen afstaan. Honderde keeren vertelde hij later van zijne ontmoeting met keizer Joseph op den steenweg van Temesvar en van den gelukkigen Paschen, welken hij aan die ontmoeting te danken had.

Naar MORIZ SZEKULA.

Onschuld en geluk.

Het Sint-Nicolaasfeest, dat zoo algemeen in Holland en België gevierd wordt en als het ware in de huiselijke zeden van het Vlaamsche en Nederlandsche volk is ingeworteld, deed ons uitzien naar een plaatje en een opstel, meer bijzonder bestemd voor onze jeugdige lezers en lezeressen. Wij deelen derhalve het nevenstaande mede, en brengen daarbij de volgende beschouwing te pas, met eenige lichte wijzigingen overgenomen uit Lectuur voor de huiskamer:

Gegroet, gegroet, mijn dageraad.
Mijn gouden morgenstond van 't leven!
Wat staat er op uw lief gelaat
Al zuivre levenslust geschreven;
Wat blijdschap speelt er in uw lach,
Waarin wij vreugde en onschuld lezen -
O! mocht dat reeds het voorspel wezen
Van uw te wachten' levensdag.

Gegroet, gegroet, woelige candidaten naar zorgvolle ambten in het maatschappelijk leven, lustige reizigers, die dartelend en vroolijk den aanvang van den weg bewandelt en alleen rozen ziet, waar wij reeds doornen in de voeten gevoelen; die u gelukkig gevoelt in het najagen van een bonten vlinder, waar wij zaken zoeken, die geheel onze ziel vervullen en alleen dat met uw vangst gemeen hebben, dat ze ook vlinderachtig zijn en spoedig in onze vingeren de schoone kleuren verliezen en alleen ons het gevoel van vermoeienis nalaten, veroorzaakt door onze heete jacht, terwijl wij wrevelig het zweet van onze geplooide

voorhoofden wisschen. Met een weemoedig genoegen, lieve kleinen! werpen wij een blik in het heiligdom van uwen leeftijd, in het paradijs van uwe onschuld, op het koninkrijk waar gij zoo vreedzaam regeert: in de kinderkamer. En toch met een weemoedig genoegen, want onwillekeurig komt de vraag bij ons op: Gloeien niet reeds hier de vonken, die later ongewijd vuur op het altaar zullen brengen? Wassen hier niet de boomen die eenmaal verboden vruchten zullen dragen? Kiemen daar niet de zaden van eene omwenteling, die gevaarlijk voor uwe rust zijn? O! door de ondervinding geleerd, vragen wij zoo gaarne en zoo veel. Maar het tafereel van kinderlijk genot is te bekoorlijk, om door de berookte glazen der bezorgdheid beschouwd te worden; helder de oogen uitgewreven, laat ons zien wat voor oogen is, want

Die steeds in de toekomst staren
Altijd hoop- en moedeloos,
Rooft de geur reeds van de blaren
Der slechts half ontloken roos.
Hopen, zorgen, bidden, waken,
IJv'ren, waar de plicht gebiedt, -
Die ons 't plantje nat zag maken
Weigert ook den wasdom niet

De oudste der hier afgebeelden heeft reeds de kinderjaren beleefd, de jaren van overweging, achterdenken en hoop zijn reeds aangebroken; moeder heeft haar met het opzicht over zusterken en broerken gelast. Kommer en zorg gaan Anna's dagen vervullen en weldra zal de liefde tot den evenmensch haar geheel omknellen en de dagen van onschuld en geluk zullen verdwenen zijn. Lustig en liefdevol ziet zij vermanend haar jongere zusje Bertha in de oogen. Dat lieve kind schijnt er zelve over te peinzen, men zou uit haar bezorgd gezichtje opmaken dat zij nu reeds het gevaarlijke van den levensloop beseffen gaat; in die kleine poppenmoeder schuilt reeds de toekomstige huisverzorgster. De kleine jongen bekreunt zich om dat alles niet, zijn speelgoed, zijn houten soldaat te paard dat is de kommer van het oogenblik, en het zoo dikwijls herhaalde van Anna: ‘Jongen, zijt toch voorzichtig,’ hoort hij zelfs niet.

Speelt maar rustig voort, kleine menschen! Wij, groote kinderen, drijven ook ons spel, wij hebben ook onze poppen en paarden, ook onze rijtuigen, buitenplaatsen en schoone kleeren; wij tasten ook naar alles dat blinkt, al ware het ook klatergoud; aan de twee kleinen zeggen wij nog: leeft gelukkig in onschuld. Wellicht ontmoeten wij elkander nog wel eens:

Gouden tijd van 't kinderleven,
Rijk aan vreugde en rijk aan spel,
Waarom werd gij ons gegeven,
Of waarom vliedt gij zoo snel?
Dwaas bedenken, domme vragen!
Klachten van een morrend hart;
Zijn dan ook de kinderdagen
Soms niet rijk aan kindersmart?
't Zoete, dat men zag vervlieten,
Wordt met vuur terug begeerd,
Niet omdat men 't zou genieten,
Maar omdat het nimmer keert.

Gelukkig, in onschuld! Ja, dat kunnen kinderen zijn, maar gelukkig door onschuld: zie, dat is wat anders:

> Er moet veel leeds geleden zijn
> En heel wat strijds gestreden zijn
> En veel gebeds gebeden zijn,

eer de parel der onschuld gekast is in het goud van godsvrucht en deugd, dat gelouterd is door het vuur der beproeving en der ondervinding. Eenmaal hebben we allen een Eden, maar in ieders Eden is een verboden boom, en bij zulk een boom schuilt meestal eene slang, en de verleidelijke tong van den verderver rept zich druk... Heil hem, die in het paradijs der onschuld blijft, dat zoo spoedig door het vlammende zwaard des berouws voor altijd gesloten wordt. Ja! het is maar zoo: geen geluk zonder deugd, maar onschuld is geen deugd. Ik heb nog nooit schipbreuk geleden, maar - ik ben ook nooit op zee geweest. Ik heb nooit overdaad van eten aan taarten gedaan, maar - ik heb een ingeboren afkeer van die soort van gebakken; besluit nu hieruit tot mijne zeevaartkundige bekwaamheden en mijne matigheid: ik ben blank onschuldig. O, stuurlieden aan den wal en welrekenende economisten! ik geloof aan uwe onschuld, maar niet aan uwe deugd. Gevoelt gij u in uwe onschuld gelukkig? Ik hoop het niet om uwentwil.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel.
Vervolg van blz. 149.

Tusschen de goede landschapschilders melden wij nog: A. ASSELBERGS, J.B. BINDER, J. BREMER (Brussel), G. HENRARD en L. LE PAS (Spa), C. PAULI (Gent), W. BODE, J. BUTLER (Dusseldorp), F.J. CHATTEL ('s-Gravenhage), CHWALA (Weenen), E. WOLTERS, J. VOLA, F. HENS, L. BULLERKOTTEN (Antwerpen), TH. BOGAERT (Dendermonde), mej. B. BECKER (Brussel), mej. J. BOCH (La Louvière).

Er blijven ons nog eenige goede zeestukken te vermelden van: A. FRANCIA, *Zicht der Adriatische zee*, *Na een storm* en *Na een onweder;* A.J. HEYMANS (een te Brussel gevestigd Antwerpenaar), *Morgennevel* en *Avond op de Schelde;* F. en A. MUSIN (Brussel), *Strand van Adinkerke*, *Kalme zee op de Hollandsche kusten* en *Zicht op den Moerdijk;* A. PLEYSIER (Amsterdam), *Tempeest op de Noordzee hij maneschijn* en *Stil water;* P. STORTENBEKER ('s-Gravenhage), *Avond aan den Polderdijk* (gekocht voor het Haagsch museum) en *Morgen aan de plassen bij Nootdorp;* T. WEBER (Brussel), *Haveningang*, *Strand te Oostende* (gekocht door Z.M. den koning) en *East-cliff Pier te Dover* (gekocht door den heer J. Portaels); verder, in hetzelfde vak, stukken van L. ARTAN, C. BOULOGNE, M. CLAUDE (Parijs); L. BARNABA, A. BOUVIER, L. CREPIN, JOS. GERARD, C. GILLEMAN, G.N. PIEPERS, C. DOMMERHUIZEN en H. DURAND-BRAGER (Brussel), A. CALAME (Genf), F. COURTENS (Dendermonde), J. GODENNE (Gent), A. HERTHEL (Berlijn), A. ACHENBACH, O. JERNBERG, A. LEU en A. NORMANN (Dusseldorp), L. PRELLER (Weimar), J.F. SCHUTZ (Middelburg).

Godsdienstige schilderijen zijn er niet veel.

A. CHAUVIN (Luik) schilderde op groote schaal *Judas Iscariot*; als kleur zeer conventioneel.

Als verdienstelijk dienen vermeld: *Christus in het graf*, van

A. RONNER; *Kruisafdoening*, van A. THOMAS (Brussel); *Christus' begrafenis*, van A. VAN HAMMÉE (Brussel) en *Verschijning van Jezus aan Magdalena*, van J.B. PONCET (Parijs); uitmuntend door godsdienstig gevoel en fijne uitvoering zijn: *Onze-Lieve-Vrouw met het kindje*, van F.J. ITTENBACH (Dusseldorp); *H. Familie*, van C. MULLER (id.); *Hoofd van den H. Joannes*, van B. NORDENBERG (id.); *Maria Boodschap* en de *H. Maagd met het kindje*, van L. SCHUBERT (Berlijn). De afwezigheid op de tentoonstelling van sommige meesters in het vak legt zich uit, doordien er verscheidene arbeiden aan muurschilderingen. In de Antwerpsche St.-Josephskerk, L. HENDRICKX, in de Antwerpsche Augustijnenkerk, JOS. BELLEMANS, in de Gentsche Ste-Annakerk, Th. CANNEEL, in de Brusselsshe Minimenkerk, J. MEGANCK.

Aan *dieren-*, *bloemen-* en *fruitstukken* en ook aan *stillevens* bezat de tentoonstelling inderdaad keus. Puike bloemen- en fruitstukken leverden, onder andere: H. ROBBE, J. ROBIE, C. DE NAYER, C. DE WITTE, M. HENDRICKX, F.J. HUYGENS, D. LAP, L. MAETERLINCK, J. CAPEINICK, mej. DE SARTORIUS, H. BELLIS, F. BACKVIS (allen te Brussel), L. BRAET, juff. D. en M. DE VIGNE, C. DE WIT en J.J. EYERS (allen te Gent), juff. A. HAANEN (Oosterbeeck), juff. A. PETERS (Stuttgart), juff. ROOZENBOOM ('s-Gravenhage). Van mev. E. FRANCHIMONT, die een goed fruitstuk en een bloemenstuk tentoonstelde, kocht de heer Moons een puik stukje: *De meerlennest.*

Stillevens: in dit vak munten uit de gewrochten van: D. DE GROUX, (Brussel), J. NAUWENS (de twee stukken van dezen Antwerpschen schilder verdienen wel tusschen de allerbeste gerangschikt te worden, die de pronkzaal in dit genre bevatte), juff. C. FRIEDLAENDER (Weenen), A. BEAUVAIS, juff. A. DELSART, juff. V. DUBOURG en H. HAREUX (allen te Parijs).

Goede *dierenstukken* leverden nog: J. DEKKER en A. LEU (Dusseldorp), V. DE VOS (van Kortrijk, onlangs overleden).

Glas-, *porselein-*, *brand- en gleisschildering.* Er zijn in deze vakken stukken van Belgischen oorsprong, die zeer goed kunnen wedieveren met de gewrochten uit het buitenland. Wij noemen hier: L. ANNY BONAFFÉ (Brussel), twee goed gelijkende portretten op porselein geschilderd; juff. M. ARRIGHETTI (Bergen), *Lucretia*, naar Rafaël, *St.-Joris*, naar Albrecht Durer en *De goede Samaritaan*, alle drie in brandschildering; juff. L. BRASSARD (Brussel): *Dido's dood*, naar J. Stallaert, en *Mozes op den Nijl;* naar P. Dela Roche; het eerste vooral doet zeer goed op porselein.

Wij zagen nog zeer verdienstelijke werken in dit vak van juff. B. CHAUX, mevr. C. GUILLOIS en juff. A. PERDRION (Parijs), F. DAUGE (Brussel), *Leeuwenjacht*, *Ossen* (aangekocht voor de verloting) en *Lievelingen*, in gleiswerk; van Juff. E. DAUGE: *Koeien in de weide.*

Mev. D. DE COOL (Parijs), drie stukken in brandschildering.

A. DE MOL, leeraar in de gleisschildering bij de nijverheidsschool te Brussel, een fraai paneel, voorstellende een *Genius die zijne cither stemt*, een *Vrouwenbeeld* op eene schotel en eene vaas met beelden, aan Rafaël ontleend.

P. DELIN (Brussel): *Ossenkop*, *Ramshoofd* en *Eene studie op den buiten*, in gleiswerk, zeer zorgvuldig uitgevoerd. Verders verdienstelijke werken van: juff. G. MEUNIER, L. HANSOTTE, juff. G.S. MALTBY, juff. A. NORDMANN, E. TOURTEAU, F. VOLKAERTS, mev. E. VENT (allen te Brussel) en GAMMON (Londen).

P. DE CRAENE (Antwerpen) stelde ten toon een glasraam in den stijl der XIIIe eeuw, en twee teekeningen voor glasramen.

A. DE KEGHEL (Brussel): de portretten van den koning en de koningin, op glas geschilderd.

A. STALINS (Antwerpen): teekening in kleur van drie puike glasramen, stijl der XIIIe eeuw, uitgevoerd voor de kerk der eerw. paters Predikheeren te Leuven, in de werkhuizen der heeren Stalins en Janssens. De ramen zijn reeds in de kerk geplaatst. (Zie onze plaat, blz. 170.)

Van F. en A. VAN DER POORTEN (Brussel) verdient vermeld te worden een venster in drie paneelen, voor een woonhuis.

N. LORIN (Chartres), *Het bezoek der heilige Maagd*; glasschildering naar de schilderij van Sebastian del Piombo, uit den Louvre, *De Lente;* portretten van den graaf en de gravin van Eu. En twee teekeningen van glasramen in den stijl der XIVe eeuw.

(Wordt voortgezet.)

> Wees voor u zelf oprecht.
> SHAKESPEARE.

Fritz Van de Kerckhove.

Het comiteit van het *Willemsfonds* te Brugge, welk op zich genomen had te onderzoeken, tot hoeverre de in 1873 overleden elfjarige Fritz Van de Kerckhove zou geschilderd hebben en of de te Gent, Luik, Antwerpen en Brussel onder zijnen naam tentoongestelde paneeltjes geheel van zijne hand waren, heeft onder dagteekening van 18 October verslag uitgebracht. Het stuk is geteekend door de heeren George Fernau, voorzitter, en Jul. Sabbe, schrijver. De heeren J. Rousseau, leeraar bij de Antwerpsche academie en Collinet, beeldhouwer, die de echtheid der aan Fritz Van de Kerckhove toegeschreven paneeltjes volstrekt betwisten, en daarover meerdere stukken in het licht gaven, hebben geweigerd deel te nemen aan het door 't *Willemsfonds* ingestelde onderzoek, welk desniettemin is voortgezet en den volgenden uitslag heeft opgeleverd. Aan het comiteit is namelijk gebleken: 1° dat het kind schilderde en dat zijn werk geene vormlooze kladderij was (zooals de tegenstrevers beweren); 2° dat het kind al niet beter teekende dan andere kinderen van zijnen leeftijd; 3° vader Van de Kerckhove heeft erkend, de maker te zijn van sommige boomen en van de bouwkundige lijnen, die zich in het aan Fritz toegeschreven werk bevinden; 4° het comiteit heeft slechts één getuige kunnen opsporen, die met zekerheid bevestigde, den jongen Fritz ooit een tafereel te hebben zien beginnen en voleinden; 5° het comiteit heeft dus niet bepaald kunnen vaststellen, welk deel de jonge Fritz heeft gehad aan de samenstelling der stukken, onder zijnen naam tentoongesteld. De redactie van *de Halletoren*, het te Brugge verschijnend maandblad, zal al de stukken betrekkelijk het gehouden onderzoek mededeelen; zij zijn neergelegd in de stadsbibliotheek te Brugge.

Christiaan Kramm.

Van den verdienstelijken man, wiens portret, gegraveerd door J.W. Kaiser, op de volgende bladzijde voorkomt, deden wij op blz. 127 het overlijden kennen. Wij stipten aan, dat hij zich in de letterkunde een geachten naam had verworven door zijn werk, in zes deelen in 8°: *De Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs en bouwmeesters*, *van de vroegste tijden tot op onzen tijd*,(1) en wij wezen, te dier gelegenheid, op den schat van gewaardeerde aanteekeningen en inlichtingen welke dit werk behelst. Wij hebben ook gewaagd van Christiaan Kramms verdiensten als bouwkundige en schilder. Den 7n December, ten half elf 's morgens, zal onder de leiding van den gunstig gekenden Nederlandschen uitgever en boekhandelaar, de heer J.L. Beijers, te Utrecht een aanvang gemaakt worden met den verkoop van de ongemeen kostbare en uitgebreide bibliotheek en kunstverzameling, nagelaten door den heer Kramm. De catalogus, met veel zorg bij P.W. Van de Weijer, te Utrecht, gedrukt, en op den omslag versierd met eene nette en zeer duidelijke kaart der stad, bevat niet minder dan 391 bladzijden groot octavo dicht saamgevatten tekst. Hij is voorafgegaan van eene beknopte levensschets van Christiaan Kramm. Wij nemen er hier een en ander uit over, ter aanvulling van wat wij reeds aangaande Christiaan Kramm mededeelden. Zoo vinden wij er in aangestipt, dat, ofschoon zijne ouders vrij welstellend waren, hem niet de gelegenheid werd gegeven uitgebreide studiën te doen. Men was toen in den dusgenaamden Franschen tijd (Kramm werd in 1797 geboren), en de ouders van den jongeling verlangden, hun zoon zoodra mogelijk in staat te zien zichzelve te behelpen. Zooals wij reeds zegden, was hij bestemd om goudsmid te worden. Het was met dit doel, dat men hem bij P.C. Wonder teekenlessen liet nemen. Hij maakte op korten tijd zooveel vooruitgang, dat hij, nauwelijks 28 jaar oud, zelf als teekenmeester les gaf. Toen hij zijne aanstelling bekwam als bestuurder van de klasse van bouwteekening bij de Utrechtsche teekenschool, telde hij geen 28 jaren. Buiten de reeds door ons opgenoemde gebouwen, opgericht volgens de plannen en onder de leiding van Christiaan Kramm, vinden wij in de levensschets, opgenomen in den catalogus, nog vermeld het zinneloozenhuis en de celgevangenis van Utrecht, verscheidene kerken in de provincie Utrecht, benevens vele burger- en winkelhuizen.

De schrijver der aangehaalde levensschets verzekert, dat Kramm meer dan driehonderd levensgroote portretten van Utrechtsche ingezetenen heeft geschilderd en zijne miniaturen zeer gezocht werden. Hij vermeldt ook Kramm als de schilder van meest al de nog gebruikte schermen van den Utrechtschen schouwburg.

Reeds sedert ettelijke jaren, leefde Kramm tamelijk afgezonderd en eenzaam op zijn door hem zelf aangelegd buitengoed *Rusthof.* Hij bracht er echter zijnen tijd niet werkeloos door. Onder andere leverde hij nog tot in den laatsten tijd bijdragen aan het tijdschrift de *Navorscher* en hij schreef een groot getal aanteekeningen op zijne *Levens en Werken van Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs en bouwmeesters.* Wij vernemen, dat dit beroemde werk weldra tegen verminderden prijs in den handel zal gebracht worden, en vestigen er hiermede de aandacht op van de personen, die het nog niet bezitten.

(1) Uitgegeven bij de gebroeders Diederichs, te Amsterdam, en gedrukt bij P.W. Van de Weijer, te Utrecht; 1856-1863.

Wij mogen den heere J.L. Beijers hier den lof niet onthouden die hem zoo welverdiend toekomt voor zijn goed verzorgden catalogus en de daaraan toegevoegde levensschets met portret.

Kramms bibliotheek bestaat uit niet minder dan 4000 boeken, waartusschen zeldzame en hoogst belangrijke, werken, onder andere over de geschiedenis en de schoone kunsten.

Verder zullen de volgende opgaven toelaten te oordeelen over den rijkdom zijner kunstverzameling. Allereerst vermelden wij de tien volgende schilderijen van Kramm zelve: *Hugo de Groot aan het hof van Hendrik IV;* een portret van Z.M. Willem III (naar Pieneman); een portret naar Moreelse; een portret van Anna Maria Schurman (naar J. van Keulen); een portret van Jacob Cats (naar J. Ravesteyn); *Christus aan het kruis;* een portret van P.C. Wonder; *Johannes de dooper aan de Jordaan zittende; Een stadsgezicht* en *Eene kerkgalerij.*

Schilderijen van: Bertholt Van Bassen, Simon van den Berg, J.W. Bilders, Breugel, B.C. Schneiders van Greijffenswerth, H.M. Haus, Hendriks, L. De la Hire, C. Immerzeel, Pieter Lastman, Louis Moritz, J.P. Van Velzen enz.

De catalogus vermeldt ook een aantal teekeningen in kleuren en andere, door Kramm alleen, of door hem met P.C. Wonder gemaakt. Voor het overige bestaat de verzameling gravuren, sterkwaterplaten en teekeningen uit:

Portretten van Hollandsche vorsten, staatslieden en andere personen, 1350 exemplaren; Belgische, 1118; Fransche, 1344; Engelsche en Amerikaansche, 1282; Italiaansche, 145; Duitsche, 390; Russische, 24; Poolsche, 10; Hongaarsche, 12; Zweedsche en Noorweegsche, 36.

Portretten van Hollandsche en Vlaamsche schilders, plaatsnijders, beeldhouwers, bouwmeesters en kunstliefhebbers, 595; andere dergelijke portretten, 339.

Buitendien zijn nog 145 geteekende portretten voorhanden.

Gravuren naar tafereelen en kunstwerken van allen aard, grootendeels van Hollandsche en Vlaamsche meesters, vinden wij opgegeven als 1373 in getal.

De verzameling bevat 951 *sterkwater platen* en 229 *teekeningen.* (buiten de reeds vermelde).

Wij hebben er aan gehouden, deze bijzonderheden over de nalatenschap van C. Kramm in dit artikel op te nemen, niet alleen om de aandacht der boeken- en kunstliefhebbers te vestigen op de belangrijke veiling welke te Utrecht gaat gehouden worden; maar ook omdat zij hunne waarde hebben voor de kennis van het karakter des geachten mans, wiens geheele leven aan de beoefening en de bevordering der kunst was gewijd. Terecht wordt in het opstel dat den catalogus voorafgaat de opmerking gemaakt, dat, zoo ooit eene bibliotheek stof leverde voor het beoordeelen van hem, die ze bijeengebracht, de bibliotheek van C. Kramm als dusdanig mag worden genoemd.

Marmeren groep van Michel Angelo te Brugge.

Brugge's Onze-Lieve-Vrouwekerk bezit in de H. Sacramentskapel eene wit marmeren groep, voorstellende Maria en het kindje Jezus, vervaardigd door Michel Angelo Buonarrotti. Wij geven ze hier in plaat.

Sedert honderde jaren stond deze groep bekend als een werk van den g r o o t e n Italiaanschen meester. In den laatsten tijd, evenwel, werd hare echtheid van sommige zijden als twijfelachtig voorgesteld. Onder andere beweerde de heer James Weales in *Bruges et ses environs*, uitgaaf van 1862[1], dat het beeld zou kunnen toegeschreven worden aan den F l o r e n t i j n s c h e n beeldhouwer Torrigiani, die Nederland en Engeland bezocht Deze meening is tegengesproken geworden door de commissie van de tentoonstelling van werken van Michel Angelo, onlangs te Florence gehouden, ter gelegenheid der gedachtenisviering v a n den onsterfelijken meester. Er is namelijk uit Brugge een afgietsel van het beeld naar genoemde tentoonstelling gezonden en het is niet a l l e e n tentoongesteld, maar de leden der commissie hebben bij eenparigheid verklaard, dat het afgietsel naar een werk van Michel Angelo gemaakt was. Voordat de Italiaansche jury uitspraak had gedaan, was de heer Weale, in de nieuwe uitgaaf van zijn werk (1875) teruggekomen op de denkwijze, die hij in 1862 had te kennen gegeven. Van Vaernewijck gewaagt van de groep in zijne *Historie van Belgis*, verschenen te Antwerpen[2]. Hij schrijft het volgen de:

> ‘Ende in onser liever Vrouwen kercke, is ook een Marien beelde van witten marmer, alsoo groot als tleven ghedaen by die seer constighe handt van Michael Anghelus Bonarotus van Florencen, ende is van Roome met groote costen ghehaelt en betaelt, men schattet op bet dan IV duysent Guldenen, sonder de costen, die daar nog aen ghehangen werden van de XII percken van o n s e r Vrouwen: daermede dat dit stuck, in een over costelicke tafel becleet zal worden, die men m e e n t dat VI ponden grooten costen sal, waer af Meester Jan dHeere te Ghendt, den patroon gheordineert ende Meester Lucas zyn zone gheteeckent heeft.’

Deze woorden zijn reeds door verschillende kunstbladen aangehaald, zooals: *l'Art Universel*, het *Journal des beaux-arts* en *La Fédération artistique* enz., nadat een lange pennetwist o v e r d e echtheid van de groep gevoerd was tusschen binnen-en buitenlandsche schrijvers. E e n Italiaansch schrijver, Condivi, vermeldt den verkoop van eene *bronzen* groep van Michel Angelo aan de Brugsche familie Moscron; dit heeft stof tot de bedoelde betwisting gegeven; vermoedelijk is de groep door C o n d i v i aangehaald, de hier afgebeelde, en schreef hij bij vergissing brons, in plaats van marmer.

In zijn reisboek, onder dagteekening van 8 April 1521, schrijft Aalbrecht Dürer: ‘*Darnach sahe das Alabaser Marien-Bilt Zu Unser Frauen, das Michael Angelo von Rohm gemacht had.*’ En in 1773 had de heer Beaucourt, van Noortvelde, in eene beschrijving van Brugge's O.-L.- Vrouwekerk gezegd, dat men daar de brieven van

(1) Beyaert-De Foort Brugge

(2) *De historie van Belgis diemen anders noemen mach den spiegel der Nederlantscher oudtheyt. t'Hantwerpen, bij Hieronymus Verdussen* 1619.

begiftiging bewaarde, die de echtheid van het stuk bewezen. Men leest daarin van: '*eene sumptuese tabernakele met eender excellente beelde van Marie*, *seer rikelic ende costelic*, *de welcke beelde men niet verstellen zal moghen in toekomende tiiden*, *ten sii bii consente van de vrienden van den voorseiden Ian.*'

Hoe is de Brugsche kerk aan het kostbare beeld gekomen? Descamps beweert, dat het zou bestemd geweest zijn, voor eene kerk van Genua, maar dat een Hollandsch zeeroover het zou bemachtigd en naar Amsterdam gevoerd hebben. Weale, in de nieuwe uitgaaf van zijn aangehaald werk, bevestigt dat Jan Mouscron, die den 9n Augustus 1522 overleed, de schenker is van een altaar, waarvan het beeld deel uitmaakt, iets wat gestaafd wordt door het aangehaalde handvest uit het kerkarchief.

De groep heeft eene zwaarte van 800 kilos.

De tooneelschrijvers Roelants en Roeland. Terechtwijzing.

Heer bestuurder,

In uw tijdschrift *De Vlaamsche School* van dit jaar, blz. 122, is eene misgreep begaan, die ik wel zou willen hersteld zien. Er is namelijk van de twee tooneelschrijvers *Roelants* en *Roeland* slechts één persoon gemaakt. De oudste van beiden is *Jan Frans Roelants*, te Brussel geboren op 17n October 1819. Hij ontving slechts eene geringe opvoeding en werd zeer jong letterzetter in de werkhuizen van Lelong, waar het *Répertoire dramatique* werd gedrukt. Het lezen der proeven van die uitgave, wekte in hem den lust op om zich ook voor het tooneel te bestemmen. Om toegang tot den schouwburg te verkrijgen, deed hij zich inschrijven als figurant. Eens zooverre, vervaardigde hij al spoedig Fransche tooneelliederen, welke hij in concerto's voordroeg. Korts daarna verliet hij de drukkerij om klerk te worden in een handelshuis, en in 1836 schreef hij drie tooneelstukken: *Un Soupçon*, *vaudeville en un acte*, *Dona Philippa*, *drame en trois actes*, en *Désespoir*, *drame en deux actes.* Deze eerste proeven werden in eene maatschappij opgevoerd; doch in 1838 speelde men van hem, in den ouden *Théâtre du Gymnase: Paul Hubert*, *drame en trois actes.* Al deze gewrochten vonden luttel bijval. Toen Roelants, omtrent dien tijd, ook zijne betrekking als klerk verloor, liet hij zich overhalen om zelf het tooneel te betreden, en gedurende eenen winter speelde hij de rollen van *amoureux.* Daarna zocht hij weer een bestaan als klerk en ondertusschen schreef hij nog: *Le Comte de Renneberg, drame historique en cinq actes* en *Un trait de Comédienne*, welk laatste stukje ook vertoond werd, onder den titel: *Je suis la Reine!*

In 1814, door den stroom der opkomende Vlaamsche Beweging medegerukt, besloot hij evenwel in de moedertaal te gaan schrijven. Zijn drama *Jean le Victorieux* was reeds in het Fransch opgesteld; doch hij herwerkte het met Cornelis Verbruggen in het Nederlandsch, om mede te dingen in den wedstrijd voor tooneelletterkunde, te Gent geopend in 1845. Het werk werd bekroond en verscheen onder den titel: *Jan de Eerste*, *drama in vyf bedryven*, Antwerpen 1845. Vervolgens gaf hij ook in het licht: *Kapitein Trullemans*, *of de wederwaerdigheden van eenen Garde-civique in* 1844, *blyspel met zang in één bedryf*, Antwerpen 1845, 2e druk Brussel 1853; *Lando de Bohemer*, *fragment* (in de *Vlaemsche Stem*), Brussel 1840; *Het Drymanschap of de letterkundige kwakzalvery*, *tooneelspel in één bedryf*, Brussel 1847, 2e druk 1853; *Margaretha de Zwarte*, *historisch drama in vyf bedryven*, Brussel 1849; *De spiegel voor Oproermakers*, *drama in dry bedryven*, Brussel 1851; *Ibrahim-Pacha*, *kluchtspel met zang in één bedryf*, Brussel 1851; *De Belgen in* 1848, *volksdrama in één bedryf* (met Eug. Stroobant), Brussel 1852; *List tegen List*, *tooneelspel in één bedryf*, Brussel

1852, met S. Willems, met wien hij ook uitgaf: '*s Knechten wil is 's meesters wil*, *spreekwoord in één bedryf*, Brussel 1852; *Leicester*, *drama in vyf bedryven*, Brussel 1852; '*t Spookt in huis*, *blyspel met zang in één bedryf*, Brussel 1852; *Willem de Zwyger*, *kronyk in zeven deelen*, Brussel 1853; *Tegenspoed van eenen ouden jongman*, *zedenschets in één bedryf*, Brussel 1854; *De* 21e *Juli of de gezegende verjaerdag*, *blyspel met zang in één bedryf*, Brussel 1856; *Een man met muizennesten in zyn hoofd*, *iets van voor en achter de gordyn*, *in één bedryf en twee tusschenbedryven*, Brussel 1856; *Het einde eener regeering*, *tooneelspel in dry bedryven*, Brussel 1861, en *Sainval's erkentelykheid*, *tooneelspel met zang in één bedryf*, Brussel 1861.

Toen Roelants zijn handelskantoor verlaten had, vervulde hij de betrekkingen van geheimschrijver des prinsen van Chimay en bestuurder van de *Compagnie du Centre*, waarvan deze prins voorzitter was. Hij mag gehouden worden voor eenen der beste tooneelschrijvers van onzen tijd en reeds gedurende zijn leven werd zijn talent ook algemeen erkend. De hertog van Coburg vereerde hem met de orde van verdiensten van den Ernestischen stam; koning Leopold I schonk hem een prachtring en de Nederlandsche gezant te Brussel overhandigde hem het eereteeken van ridder der orde van de Eikenkroon, toen zijn drama *Willem de Zwijger* den 30n Mei 1857 voor de koninklijke familie en haar gevolg vertoond werd op den Parkschouwburg. Hij overleed den 12n December 1864.

De andere schrijver is *Jan Edward Roeland*, die den 5n December 1837 geboren werd te Gent. Daar zijne ouders tot den werkmansstand behoorden, lieten zij hunnen zoon slechts eenige jaren naar de kostelooze stadsschool gaan en daarna mocht hij nog bij eenen onderwijzer de avondschool volgen, om Fransch te leeren, tegen drie francs ter maand. Nog zeer jong, was hij reeds genoodzaakt een ambacht te kiezen en hij werd eerst graveerder op metaal, daarna werktuigmaker en vervolgens klerk in eene ijzergieterij. Toen hij in deze laatste betrekking kwam, had hij bijna alles vergeten wat hij eens leerde; doch hij oefende zich weer spoedig door zelfonderricht en er ontstond in hem een onverzaadbare lust tot lezen, waarbij hij vele kennissen opdeed. Zijne ouders waren hartstochtelijke liefhebbers van het tooneel en zoo ging hij reeds als kind naar de vertooningen der *Fonteinisten.* Nauwelijks achttien jaar oud beproefde hij het, eenige alleenspraken en volksliederen te vervaardigen, die onder zijne makkers veel bijval vonden, en daarna schreef hij zijn eerste tooneelstukje: *De kermis is eene geeseling weerd.*

Nu verloor hij te Gent zijne betrekking en in 1860 moest hij te Brussel eene plaats zoeken als klerk bij eenen handelaar in ellegoederen. Twee jaren later maakte hij de kennis van den onvermoeibaren Vlaamschen strijder Michiel van der Voort, die hem bij zich wist te plaatsen in het bureel eener verzekeringsmaatschappij. In deze betrekking vond hij de middelen en den

tijd, om zich naar hartelust aan de letterkunde te wijden, terwijl hij ook de ieverige secretaris werd der Brusselsche tooneelmaatschappij *De Wijngaard.* Omstreeks 1868 trad hij in den echt en de huiselijke zorgen ontroofden hem veel van zijne vrijheid. Niettemin volhardde hij met het leveren van tooneelwerken, waarvan er eenige werden bekroond.

In 1873 was hij, uit oorzaak der duurte van de huishuur, gedwongen van Brussel naar St. Pieters-Jette te gaan wonen, en daar overleed hij, na eene lange en smartelijke ziekte, op 12 Juli 1875. Dertien dagen daarna werden in den schouwburg der *Galeries*, te Brussel, de prijzen uitgereikt aan de overwinnaars in de verschillige wedstrijden, geopend door de maatschappij *De Morgendstar.* Tusschen de gelukkige overwinnaars werd de naam uitgeroepen van Jan Roeland, die den tweeden prijs had behaald met een blijspel: *Kunstschilder en kleermaker.* Het zevenjarig dochterken van den pas overleden schrijver kwam, gansch in rouwgewaad, de medalie afhalen, die zijn betreurde vader nog na zijnen dood verdiend had. Toen men het weesje dit eeremetaal met een lint om den hals hing, begon het overluid te snikken en al de toeschouwers plengden tranen.

De nagelatene werken van romantischen aard van dezen schrijver zijn: *Arm Trezeken* (bekroond) en *De Sint Niklaasdag*, een volksverhaal, als mengelwerk verschenen in het weekblad *De Kerels van Brussel.* Voor het tooneel leverde hij: *Mijne eerste Kinderen*, *alleenspraken en tooneelliederen*, Gent 1863; *Antoon van Dijck*, *blijspel in twee bedrijven*, Waregem 1866; *Zonder Naam niet zonder Hart*, *drama in drie bedrijven*, Brussel 1867; *Een liedje van moeder*, *blijspel in één bedrijf.* Antwerpen 1867; *De verkeerde rekening*, *blijspel in één bedrijf.* Antwerpen 1869; *Een boerenmeisje*, *blijspel in één bedrijf*, Antwerpen 1869; *Gemeene Kerels*, *tooneelspel in vier bedrijven*, Antwerpen 1870; *De degen van Dondermans*, *blijspel in één bedrijf*, Antwerpen 1870; *De weduwe Kasuifel*, *blijspel in één bedrijf*, Antwerpen 1873. In handschrift liet hij na: *Kristina*, *tooneelspel in drie bedrijven; Karel de Stoute*, *historisch drama in vijf bedrijven; Bertrand van Reims*, *historisch drama in vijf bedrijven*, en *De Drinkeling*, *blijspel in één bedrijf.*

Antwerpen.

F. JOS. VAN DEN BRANDEN.

Nieuw lichtgas.

Een apotheker met name Liebig, in het Duitsche stadje Görlitz, schijnt het middel gevonden te hebben, om de gewone adembare lucht te herscheppen in brandstof, door de eenvoudige aanraking met scheikundige zelfstandigheden, wier naam en samenstelling tot hiertoe door den uitvinder verzwegen worden. De gasbereiding zou geschieden zonder de minste hulp van vuur. ‘Ik heb den 16^{n} October gelegenheid gehad (zoo wordt uit Görlitz geschreven) eene proef bij te wonen van de nieuwe uitvinding, wier wonderbare eenvoudigheid mij ten hoogste heeft verrast. Er werd een toestel geplaatst in den hof van het hotel; met gutta-percha buizen werd het gas naar eenen lichter gebracht, die in eene zaal hing; de elf gasbekken waren voldoende om de groote zaal in het helderste daglicht te plaatsen, en ofschoon het nieuwe gaslicht buitengewoon wit is, blijft het toch niettemin zeer zacht voor de oogen. Door het uitsparen van kostbare werktuigen (vermits de gasbereiding zonder vuur geschiedt),

van tijd, van brandstoffen en arbeidskrachten zijn de voordeelen van 't nieuwe gas zeer groot en wordt natuurlijk de prijs met betrekking tot ons tegenwoordig gas zeer gering. Er is reeds door eenen ondernemer te Berlijn eene som geboden aan den apother Liebig voor zijne merkwaardige ontdekking.'

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven. XIII. Cornelis Jansenius,

geboren te Hulst, werd in 1529 te Leuven de tweede uitgeroepen in den algemeenen kampstrijd tusschen de vier pedagogies van wijsbegeerte In 1542 pastoor benoemd te Kortrijk, bleef hij de gewijde wetenschap met zooveel iever behartigen, dat hij in 1552 licentiaat en tien jaar later doctor in de godgeleerdheid werd. Alsdan werd hem opvolgelijk de eene bediening of waardigheid achter de andere opgedragen; het bestuur der hoogeschool aanvaardde den nieuwen doctor, die ook tot deken van Sint-Jacobs kapittel verheven was, onder het getal der studieregenten. Philips II zond hem naar de kerkvergadering van Trenten. Zie het werk van wijlen mgr. de Ram: *Mémoires sur la part que le clergé de Belgique et spécialement les docteurs de l'Uversité de Louvain ont prise au Concile de Trente*, *Nouv. Mémoires*, t. XIV, 1841. Ondertusschen blonken de bekwaamheden en verdiensten van Jansenius zoo uit, dat hij in 1568 verheven werd tot den alsdan pas opgerichten bischoppelijken stoel van Gent, dien hij de eerste bekleedde, en dit wel tot den 11^{n} April 1576, toen hij overleed in 76-jarigen ouderdom. Onder andere merkwaardige schriften, die wij ongemeld laten, gaf hij uit eene Vlaamsche *Refutatie ofte wederlegginghe teghen een kettersboecxken int: het oude christen geloove*, met eene voorrede of zendbrief aen de Heeren Balliu enz. der stede van Hulst, door M(eester) Cornelius Jansen, s. den 18 Julius 1567. Tot Loven, 1567, in-12°. Omtrent Jansenius kan men nog naslaan: J.-F. Vande Velde, *Synopsis*, III, 776-79, Val. Andr. *Bibl. Belg.*

Wilsele, *bij Leuven.*

L.W. SCHUERMANS, PR.

De Antwerpsche nachtklok.

Den 8^{n} September dezes jaars besliste de Antwerpsche gemeenteraad tot de afschaffing van het gelui, welk dagelijks, van kwart vóór elven tot 11 ure het sein gaf, dat de koffiehuizen, herbergen en drankwinkels te Antwerpen moesten gesloten worden, - iets wat evenwel niet wil zeggen, dat deze huizen daarom inderdaad gesloten werden. Het was de heer schepen Joseph Lefebvre die over deze zaak aan den raad een verslag indiende, welk eenige wetenswaardige bijzonderheden aangaande bedoeld avondgelui behelsde. Zoo vindt men in het verslag aangestipt, dat het sluiten der herbergen reeds in de XIVe eeuw door klokgelui werd aangekondigd: zoodra het gelui had opgehouden, moest iedere herbergier sluiten, op boete van 20 stuivers; de inwoner die later op straat kwam, moest voorzien zijn van eene lantaren, zoo niet, werd hij met eene boet van 20 stuivers gestraft en naar het Steen(1) gebracht tot 's anderendaags; na het luiden der dusgenaamde Diefclocke begonnen de 12 nachtwakers hunne ronde, roepend op iederen straathoek: 'dat de goede lieden vander stat haer vier wel wachten souden ende verwaren voer ongheval van brande.'

Art. 130 der *Ceuren* van Antwerpen XIVe eeuw zegt: 'Item,

(1) Antwerpsche gevangenis. Zie *de Vlaemsche School* 1861, blz. 191.

elc tavernier sal sine taverne sluten, al zo saen als die *diefclocke* volluud es; dies niet en dade, verborde XX S.'

En art. 24: 'Item, so wie dat bi nachte gaet, na die *diefclocke*, sonder lanterne ocht sonder licht, verboert XX S. Ende men sal hem in den Steen legghen toten daghe, op dat hi gheenen borghe gesetten en can; ende draght hi eeneghe mortwapene, die mach hem de scouthet, ochte die daer toe geset sijn, nemen, ende sijn verboert; vutghenomen den lieden die rechts vut horen scepe ocht van vutvaert comen, ende die tot haerre herberghen gaen; ochte die vutwaert rechts gaan willen, die en selen niet verboren.'

Het loon der klokluiders was in de XVIIe eeuw als volgt geregeld bij de *Ordonnantie Albertine:*

Wapenschild van J^{r}. CAREL JOSEPH DELLA FAILLE.

Art. CLXXIII. 'De trompetters van den toren, voor het luyden van de wachtclock, 't samen XL guldens, ten ware dat, bij gelegentheydt van tyde, hunnen last quame vermeerdert te worden; in welcken ghevalle hunnen loon oock sal worden ghebetert, ter discretie van de Wethouderen.'

De oude klok werd in 1730 hergoten door den Antwerpschen gieter Willem Witloockx; de hergoten klok, welke sedert dien voortdurend dienst deed, is versierd met het wapen van Antwerpen en de zes rozen der stad. Zij draagt de volgende opschriften:

GUILIELMUS WITLOOCKX ME FUDIT ANTVERPIae ANNO 1730.

+ ICK BEN ONTRUST ALSOO ICK ALLE NACHTEN(*)

DE BURGERS DRYF VAN STRAET, DE WAECKERS TOT HET WACHTEN D'HERBERGEN SLUYT ICK TOE VERMAEN DOOR MYN GELUYT

EEN IEDER TOT DE RUST EN ALLE ONRUST UYT.

Onder het op de klok voorkomend afbeeldsel van den gieter leest men:

GUILIELMUS WITLOOKX, CLOCK- EN BEYAERTGIETER T'ANTWERPEN.

De klok werd op 9 December 1730 in de Antwerpsche hoofdkerk gewijd doorden bisschop Carolus d'Espinosa(1), zooals blijkt uit de volgende aanteekeningen uit de collegiale actenboeken:

Wapenschilden van J^{r}. DE SPENRAEY DE LA BISTRATE.

> 'Sablati 9 Xbris 1730. Heden is de nieuw hergoten wachtklocke deser stadt, die des avonds het quaert naer thien uren geluyt wordt, solemnelyck gewyt in de hooge choore der Cathedrale alhier, door Syn Hooghweerdicheyt deser stadt Carolus d'Espinossa, met de gewoonelycke sermonien daertoe behoorende, ende hebben daertoe van stadtswegen geassisteert als peter Joncker Carel Joseph della Faille, dienende-Buyten-Borgemeester ende als meter Vrouwe de la Bistrate, compagne van Joncker de Spenraey, dienende Tresorier deser stadt.'

(*) De *Graf- en gedenkschriften der provincie Antwerpen*, waarin men, op blz. 430 van het I^{e} deel, bovenstaande opschrift insgelijks vindt, drukken verkeerdelijk: *onrust.*

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1869, blz. 88, 1870, blz. 194, 1873, blz. 62.

Sedert de afschaffing van het luiden der nachtklok is het uur voor 't sluiten der herbergen in Antwerpen bepaald op middernacht. De laatste klokluider, in 1873 benoemd en die eene jaarwedde van 550 fr. genoot, overleed eenige weken voordat de gemeenteraad de aangehaalde beslissing nam. De twee voorgangers van den laasten klokluider, Rombouts, vader en zoon, vierden beide hun 50-jarig jubilé als luiders van de nachtklok.

Het notenboomenhout

wordt, zooals bekend is, voor meubelen en andere voorwerpen dikwijls gebruikt. Om het witte hout bruin te bijten gebruike men de volgende eenvoudige samenstelling: Men lost gelijke gewichtsdeelen mangaanzure soda en gekristaliseerd bitterzout of zoogenaamd Engelsch zout in 20 of 30 gewichtsdeelen water op van ongeveer 50 centigraden en bestrijkt daarmede het geschaafde hout. Hoe minder water men gebruikt, des te bruiner wordt het hout, en hoe heeter de oplossing is, des te dieper dringt de kleur er in. Na volkomen gedroogd te zijn en, zoo dat noodig blijkt, de bewerking herhaald te hebben, slijpt men de meubelen met olie af en maakt ze glanzend. Het is goed om vóór het politoeren, het hout met heet water af te wasschen; 't spreekt van zelf, dat dit voorzichtig moet worden gedaan, om het hout niet te doen trekken. Uitstekend goed is deze handelwijze voor de vloeren. Men gebruikt de vloeistof daarbij kokend heet, en is zij nog niet diep genoeg ingedrongen, dan besmeert men nog eens met eene minder sterke oplossing. Na het drogen bestrijkt men den grond met lijnolievernis. Een vernieuwd verven kan zeer lang uitblijven.

Wapenschild van Augustijn Pooters, laatsten Abt der Sint-Michielsabdij.

De plaat, door J. Snijers in 1790 op koper gesneden, welke wij hier mededeelen, vindt men gedrukt aan het hoofd van een boekje, waarvan

wij, om onzetoegeneg e n h e i d te betoonen aan de liefhebbers v a n r a r e b o e k s kens, het opschrift o v e r s c hrijv e n : *Theses theologicoe de actibus humanis*, *peccatis et legibus*, *quas proeside R.D. Laurentio De Vos Eccl. S. Michaëlis Antverpioe*, *sacri ac canonici ordinis Proemonstr. canonico et S. Th. professore*, *defendet R.D. Constantinus Bouwens ejusdem Eccl. canonicus. Die* 18á *Aug. horâ* 9á *ante et* 3á *post meridiem Antverpioe. Typis C.H. De Vos plateâ dictâ de Zirik-straet*, 1791. H e t werkje bevat, gelijk de titel aanduidt, godgeleerde stellingen of *theses*, welke de Eerw. Heer Constantijn Bouwens, kanunnik der Sint-Michielsabdij van Antwerpen, onder voorzitterschap zijns leesmeesters, den eerw. heer Laurentius De Vos, te verdedigen had, en werd opgedragen aan den hoogwaardigen heer Augustijn Pooters, die in 1790, na eene vacatuur van meer dan drie jaren, met het bestuur der abdij was belast geworden. Bij deze opdracht ziet men het wapen van den prelaat.

Augustijn Pooters heeft op zilver een vlammend hart van *keel* (rood), het bovenstuk van *azuur* (blauw) beladen met drie zesstaartige sterren v a n goud. De leuze is: LUCEREET ARDERE PERFECTUM, l i c h t e n en b r a n d e n is v o l m a a k t . Om beter de beteekenis te vatten dezer woorden, getrokken u i t een der sermoenen van den H. Bernardus (*In. nat. S.J.B.*), moet men ze s a m e n brengen m e t de zinsnede die onmiddellijk voorgaat. Bernardus, den s c h r i f t uurtekst aanhalende, waar de Zaligmaker van zijnen voorlooper zegt: *Deze was de brandende en lichtende fakkel*, gaat voort in dezer voege: Enkelijk lichten is ijdel; enkelijk branden is weinig; lichten en branden, dat is volmaakt. Zoodat door de woorden welke hij onder zijn blazoen schreef, Pooters scheen te willen zeggen: IJdel is het in hooge waardigheid te schitteren, weinig te blaken door het vuur van ijver en liefde, maar de volmaaktheid genaakt hij, die schitterend als eene starre door zijne verhevenheid, tevens den warmen gloed van zijn door ijver en liefde brandend hart rond zich verspreidt.

Meer dan eens is de vraag geopperd, waarom in de wapens van reguliere abten, men meermaals, zooals hier, een tweevoudige staf achter het schild geteekend ziet. Volgens de regels der wapenkunde heeft een kloosterabt een enkelen staf te midden of ter zijde links achter het schild. Wij gelooven niet dat het enkel is, zonder verdere beduidenis, om eene gelijkvormige evenredigheid in de teekening voort te brengen. De ware reden, denken wij, bestaat in het gebied, dat meest al onze abten niet alleen over hunne eigene kloosters, maar ook, om reden van afstamming of anderszins, over een of meer andere kloosters voerden. Uit meest al de abdijen waren andere voortgesproten, en ten gevolge dezer afstamming behielden de oversten der eerstgemelde kloosters een zeker recht van toezicht en schouwing over de laatste. Zoo was de prelaat van de Sint-Michielsabdij vader-abt van Tongerloo, Averbode en Middelburg; de abt van Park, die den prelaat van Laon in Frankrijk als vader-abt erkende, was op zijne beurt vader-abt ten opzichte van het klooster van Ninove; de abt van Tongerloo was tevens het opperhoofd van het nonnenklooster van Herenthals enz. enz. Daar er weinige abten waren die niet op zulke wijze het een of ander klooster, buiten huune eigene abdij, onder hun bestuur hadden, is het gemakkelijk te begrijpen, hoe het bijna algemeen werd aangenomen twee staven achter het wapenschild te plaatsen.

Wil men nog een bewijs tot staving van onze bewering, dat men zulke beteekenis wilde geven aan den dubbelen staf? Op den schoorsteen van eene der zalen der abdij van Park, bij Leuven, zag ik eene geschilderde verzameling van de wapenschilden der abten van dit klooster. De schildering dagteekent van 1724. Een dezer abten, met name Steven, werd in het jaar 1368 abt-generaal zijner orde benoemd. Welnu, niet alleen twee staven heeft hij bij zijn wapenschild, zooals de andere abten, maar nog een derde te midden achter het blazoen. Klaarblijkend heeft men de nieuwe waardigheid willen aanduiden, waartoe hij werd geroepen.

Daar de gelegenheid zich voordoet, zij het ons toegelaten eenen misslag aan te stippen, welke, nopens een zooëven aangeraakt punt, is ingeslopen in een door onzen stadgenoot, den heer Augustijn Thijs, in het Fransch geschreven werk,(1) dat handelt over de geschiedenis der straten en openbare plaatsen van Antwerpen. In hunne Geschiedenis van Antwerpen verhaalden Mertens en Torfs (1e d. bl. 256), hoe uit het Sint-Michielsklooster de abdijen van Middelburg, Tongerloo en Averbode voortstamden, en een weinig verder schreven zij dat uit ‘deze drie kloosterkoloniën... de abtdy van Postel en de prioryen van Corsendonck en den Throon zyn ontsproten...’ Dit laatste gezegde was eene onnauwkeurigheid, die dan ook door de schrijvers werd aangemerkt en verbeterd op het einde van het boekdeel (na blz. 633), onder de drukfeilen en misstellingen. Genoemde schrijver heeft waarschijnlijk deze allerlaatste bladzijde over het oog gezien; want hij herhaalt de drievoudige misgreep, welke de Antwerpsche geschiedschrijvers eerst hadden aangeboekt. De kloosters van Corsendonck, onder Turnhout, en van den Throon, tusschen Grobbendonck en Herenthals, stamden niet alleen niet voort van de gezegde witte abdijen, maar behoorden zelfs niet tot dezelfde orde. Het waren twee priorijen van reguliere kanunnikken van den H. Augustinus, maar geene Premonstratenzers. Wat Postel betreft, deze was eene priorij (sedert 1621 abdij) der orde van Premonstreit, die onderhoorig was aan den prelaat van Floreffe, in de provincie Namen.

(1) *Historique des rues et places publiques de la ville d'Anvers*, *par Augustin Thijs*, p. 468.

F.W.

Ghislein Vroilynck.

Zaken riepen mij onlangs naar mijne geboortestreek in Fransch-Vlaanderen, en ik nam de gelegenheid waar, om, zooveel mogelijk, alles wat daar voor de kunst merkwaardigs te zien is, eens weder te gaan bezichtigen. Onder andere bezocht ik ook de kerk der gemeente Hondschoote, waar ik een zerk aantrof, wiens opschrift ik met gretigheid heb afgeschreven en aan de lezers van de *Vlaamsche School* mededeel. Die zerk duidde het graf aan van een der uitmuntendste kunstschilders der XVIIe eeuw, Ghislein Vroilynck. De zerk is gewrocht in den pilaar, aan den linker kant van het hooge choor. Het opschrift luidt als volgt:

HIER VOOREN LIGT BEGRAVEN GHISLEIN VROILYNCK FS ADRIAEN, IN ZYN LEVEN CONSTIG SCHILDER NAER DIEN HY HET DAN ZEVEN JAEREN, ZOO TOT ROOMEN ALS IN ANDERE QUARTIREN VAN ITALIEN, PROVINCIEN ENDE VRANKRIJK DEZELVE KONSTE BETRACHT HEEFT, ZYN KONSTIGE HAND LAETEN BLYKEN IN DIVERSCHE STEDEN VAN HET NEDERLAND, NAMENTLYK TE BRUGGE IN Ste SALVATORS KERKE, ENDE TOT ONZE VROUWE TER POTTERIE TOT BERGEN Ste WINOCUS, NIEWPOORT, OSTENDE, BELLE, HONDSCHOOTE, T' SYNEN OVERLYDEN OUDT 40 JAEREN, OVERLEET 13^{e} SEPTEMBER 1635, ENDE JOUFFROUW JOANNA F^{a} D'HEER NICOLAES RUBENS ZYN HUYSVROUWE TE VOOREN WEDUWE VAN D'HEER CHRISTIAEN WULLENS OVERLEET DEN 10 AUGUSTUS 1649.

BIDT OVER DE ZIELEN.

J. Immerzeel gewaagt niet van Vroilynck in de *Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders* enz. en C. Kramm geeft hem op met eenige onnauwkeurige aanduidingen.

De heer James Weale, die in *Bruges et ses environs*(1) van Vroilinck spreekt, vermeldt dezes geboortejaar niet, maar geeft 1625 in plaats van 1635 als het jaar zijns overlijdens. Volgens het aangehaalde grafschrift zoude voortreffelijke schilder dus in 1595 geboren zijn.

Antwerpen.

P.A. VERLINDE

Kroniek.

Antwerpen. - Het gemeentebestuur maakt bekend, dat de plaats van *bewaarder* van het MUSEUM PLANTIJN-MORETUS open is. Aan deze betrekking is verbonden eene jaarwedde van 5000 fr., benevens genot van vrije woning, vuur en licht. De aanvragen moeten schriftelijk op het stadhuis ontvangen zijn, vóór 1 Januari 1876.

(1) Beyaert-Defoort Brugge.

- De landschapschilder professor J. Jacobs is bij koninklijk besluit van 17 November benoemd tot werkelijk lid van het korps der koninklijke academie in de plaats van wijlen baron Gutsaaf Wappers.

- In zitting van 2 December heeft de gemeenteraad als bouwplaats voor een nieuw museum eenen grond verkozen afhangende van het gesloopte Zuiderkasteel, en groot 9000 vierkante meters, die de stad koopt tegen 60 fr. den meter. De voorgevel zal uitkomen op eene square van 1 1/2 hectare grootte en langs de drie andere zijden van het museum zullen zich straten van 25 meters breedte bevinden. De bouwplaats ligt omtrent 400 meters van de Begijnenstraat en de Terninckstraat. Tusschen de bouwplaats en het Groenkerkhof bedraagt de afstand 1280 meters. Als bouwplaatsen voor het nieuw museum waren nog aanbevolen: de Warande, de Gemeenteplaats en een grond in de Kunstlei, naast de plek waarop het beeld van Hendrik Leys staat.

- Het gemeentebestuur heeft aan de heeren Van der Haeghen en Sacré, tegen vergoeding van 1380 fr., opgedragen het verdoeken en herstellen der volgende schilderijen, welke in het stadhuis hangen: *Gezicht der Schelde,* door J.B. Bonnecroy, *De inkomst van den aartshertog Ferdinandus*, door Cornelis De Wael, *De slag van Calloo*, door Peter Smayers, *Een concerto*, door Manfredi, De twee zelfde heeren zijn gelast geweest met de verdoeking en herstelling van het merkwaardig tafereel van Huibrecht Sporckmans dat vroeger de Breederaadszaal of statenkamer versierde, voorstellende: *De Antwerpsche magistraten*, *de vrijheid der Schelde vragende.* Het stuk heeft veel gewonnen; een deel van onder was vroeger onzichtbaar, daar de doek van onderen was ingeslagen; thans komt alles goed uit. De schilderij bevat uitmuntend schoone deelen, zooals de kindjes die het Antwerpsch wapenschild vasthouden, en breed geschilderde portretten. Wij wenschen de stad geluk met den bekomen uitslag, want 't is geene kleinigheid een stuk van zulken omvang te verdoeken; de heeren C. Van der Haeghen en Sacré verdienen lof over hun werk. Het ware te wenschen, dat men laatstgenoemd stuk in het museum plaatste; op het stadhuis is het als verloren.

- De volgende heeren, die zich verdienstelijk hebben gemaakt bij het overbrengen naar Holland van de gebeenten der Nederlandsche soldaten, die begraven waren op het Antwerpsch kasteel (zie blz. 161), zijn benoemd tot ridders van de orde der Eikenkroon: Wouwermans, luitenant-kolonel van de genie, Dupont, krijgsdokter, H. Thielens, dienstoverste bij de maatschappij van het Zuiden en Odemare, luitenant bij de genie.

- Bij laatste wilsbeschikking heeft de heer Blomaerts aan het Antwerpsch museum vermaakt eene schilderij van Michaël Mussche voorstellende: *Een binnenhuis.*

- Op blz. 167 hebben wij gemeld, dat de termijn voor het inzenden van plannen, voor de oprichting van twee weezenhuizen en een ouderlingenhuis, verlengd was tot einde Januari 1876. De bestiering der godshuizen heeft beslist, daar nog 1 1/2 maand bij te doen, zoodat de termijn voor het inzenden van de plannen gesteld is op 15 Maart 1876. Het algemeen plan, bij de 1° van artikel 12 gevraagd, moet slechts uitgevoerd worden op de schaal van vijf millimeters (0,005) per meter. Voor de andere plans, is de schaal van eenen centimeter (0,01) per meter voldoende.

Brugge. - Verschenen: het derde deel van den inventaris der charters, berustende in stads archieven, van 1384 tot 1407.

- De kostbare schilderijen verzameling in S^{t}.-Jansgasthuis werd gedurende 1874 bezocht door 3578 personen, die 1789 fr. aan inkoomgeld betaalden.

- De door ons op blz. 168 vermelde grafsteenen van Antoon Van Vaghere en Jan Van Oudenaerde, uit de Metserskapel, zullen hersteld worden, zooals blijkt uit een schrijven van den heer E.F. Van Huele, kerkmeester en secretaris, dd. 22 November aan *Rond den Heerd.* De heer James Weale is verzocht geworden (den dag zelf der wegvoering der versletene steenen), de teekening en opschriften op te maken. En voormelde kerkmeester vroeg terzelfder tijd een uittreksel uit de koopbrieven, van het begrafenisrecht, aan de beide mannen door het stadsbestuur van Brugge verleend,

- De oudheidkundige maatschappij heeft voor hare verzamelingen de volgende aanwinsten gedaan: 1° een stuk van een open vuur, waarop het *Offer van Abraham* is afgebeeld, 2° gebeeldhouwde steenen van het oud huis van Genua (waarin thans de herberg *Burgerwelzijn* wordt gehouden), 3° een klavier van 1624, gemaakt door Andreas Rückers, den Antwerpschen klaviermaker, zoon van den befaamden Hans Rückers(1), 4° een middeleeuwsch pauzenbeeld, 5° eene schouwplaat, waarop *Salomo's oordeel* is afgebeeld, 6° meerdere oudheden, voor fr. 143.22 gekocht in de veiling van den heer Desiderius Böhm, kunstschilder en oudheidkenner te IJper.

- Alhier is gesticht een wetenschappelijke kring, die den hoogleeraar Lefebvre tot voorzitter en den eerw. pater Carbonella tot secretaris heeft. Laatstgenoemde is een geleerd wisen sterrekundige, die vele jaren in Calcutta heeft verbleven.

Brussel. - *Koninklijke academie van België.* De schrijver van de geschiedenis der beeldhouwkunst (zie blz. 168), waaraan de academie eene belooning verleende, is de heer Edmond Marchal. De prijs, aan den heer J. Dillens toegekend, bedraagt niet 100, maar 500 fr.

- Bij koninklijk besluit van 7 December zijn benoemd als leden der jury voor het toekennen van den vijfjaarlijkschen prijs van vaderlandsche geschiedenis (1871-75): de heeren E. de Borchgrave, baron Guillaume, A. Le Roy, E. Poullet, J.J. Thonissen en A. Wauters.

Leuven. - In St.-Peeterskerk is op 21 November ingewijd een Ceciliabeeld, vervaardigd door den beeldhouwer F. Vermeylen, leeraar aan de Leuvensche academie. De eerw. heer Van Gerven, een uitmund redenaar, hield te dier gelegenheid eene rede over het nut van beelden en tafereelen in kerken. Daarna hebben een 80-tal muzikanten, met de medewerking der *Société chorale de Ste.-Cecile*, onder het bestuur van ridder van Elewijck, een lof met groot orkest uitgevoerd, samengesteld door baron Limnander en een voor de gelegenheid bijzonder geschikt motet, *Cantantibus organis*, van ridder Leo de Burbure.

- Het gemeentebestuur heeft voor stads archieven twee niet onbelangrijke handschriften aangekocht: 1° *Resolutieboek der Barbaragilde*, gaande van 1794 tot 1829, 2° eene kopij van het *Ledenboek van het vettewariersambacht*, gaande van 20 Mei 1764 tot 24 Juni 1795. Het boek bevat bovendien de beslissingen van het ambacht van 6 Augustus 1664 tot 8 Augustus 1667 en zijne rekening over 1709-1710.

- Tusschen de archieven der gewezene Leuvensche kamer van koophandel zijn twee folianten ontdekt, voortkomende van eene handelmaatschappij, die in 1789 te Leuven werd gesticht en waarin gedrukte en geschrevene stukken opgenomen zijn over den stedelijken handel van 1752 tot 1794. Ofschoon de wet van 19 Juni 1875, waarbij de Belgische kamers van koophandel afgeschaft werden, de bepaling behelst, dat al de archieven dezer lichamen aan het staatsbestuur zullen vervallen, zijn de bewuste folianten aan de stad Leuven afgestaan.

- De ook in de Vlaamsche letterkunde welbekende heer

(1) Zie *de Vlaemsche School*, 1864, blz. 101.

J.P. Van der Auwera, oud-stadsontvanger te Leuven, heeft aan het museum twee portretten geschonken, in 1809 geschilderd door Frans Jacquirs. Deze portretten zijn die van: 1° Peter-Frans Van Buggenhout, geboren te Leuven op 19 Juni 1769 en er overleden op 29 Juli 1822; 2° Johanna-Theresia-Josepha Quirini, echtgenoote van voornoemde, te Leuven geboren op 28 Januari 1778 en er overleden op 26 September 1820. De schilder Jacquirs heeft gedurende meer dan 50 jaren te Leuven gewoond. (Zie over de familie Quirini eene aanteekening in ons tijdschrift, 1874, blz. 175.)

Buitenland.

's-Gravenhage. - Alhier werden op 17 en 18 November de schilderijen verkocht, nagelaten door den heer S. Van Walchren van Wadenoyen, te weten (de prijzen zijn opgegeven in Nederl. guldens): J. LIES, *Bezoek op het kasteel*, 300 gl.; MOERENHOUT, *Paarden*, 60; TSCHAGGENY, *Dieren*, 100; GÉNISSON, *Kerk*, 125; I.A. KRUSEMAN, *De Machabeeën*, 610; VERHEYDEN, *Terug uit den hof*, 425; MOLYN, *Teerlingspel*, 305 en *Eene jonge vrouw*, 330; BRIAS, *Huisvrouw*, 425; HOPPENBROUWERS, *Landschap*, 220; H. VAN HOVE, *Voorhuis*, 600; VERVEER, *Aankomst van schuiten*, 270; BOURCE, *Marie-Antoinette*, 730; GUDIN, *Middellandsche Zee,* 1320 en *Storm*, 4125; SEBRON, *Puritijnen*, 1000; BAKKER-KORFF, *Oude vrouw*, 1100; JAMIN, *Slechte zaak*, 775; BISSCHOP, *Devotie*, 1900; BOSBOOM, *Kerk te Briel*, 1125, *Kerk te Maastricht*, 900 en *Verlaten van de kerk*, 960; CALAME, *Storm*, 8100 en *Klein meer*, 4650; N. DE KEYSER, *Arabier*, 240, *Slag der gulden sporen*, 520 en *Giotto*, 1000; DYCKMANS, *Jonge vrouw*, 4200; C.B. KOEKKOEK, *Uitgang van het bosch*, 6600, *Zonsondergang*, 5050 en *Sneeuw*, 6000; OMMEGANCK, *Wei*, 1710 en *Schapen*, 520; VAN SCHENDEL, *Twist*, 510 en *Groentekoopman*, 780; HASENCLEVER, *Leeskabinet*, 105; BLES, *Rijkdom en armoe*, 5200, *St.-Nicolaas*, 1600 en *Aan den haard*, 740; SCHELFHOUT, *Panorama*, 1010, *Marine*, 650 en *Strand*, 610; ISRAELS, *De oudste zuster*, 3550; ROBIE, *Vruchten en bloemen*, 3000; STEVENS, *Windhond*, 60; ROCHUSSEN, *Jacht*, 860 en *Jacht*, 980; SCHOTEL, *Storm*, 150; VERHEYDEN, *Het kortste strooke*, 100 en *Vaderlijke verplichting*, 115; MOERENHOUT, *Paarden*, 285; GEIRNAERT, *De berisping van den pastoor,* 360; PIENEMAN, *Romeinsch soldaat*, 360; TSCHAGGENY, *Wandeling te paard*, 125; KOBEL, *Weide*, 500; SCHOTEL, *Marine*, 200 en *Visscherssloep*, 295; WALDORP, *De Maas*, 3550 en *Zeilboot*, 1425; SCHELFHOUT, *Winter*, 3000, *Landschap*, 210 en *Kasteel*, 350; NUYEN, *Oude molen*, 1940 en *Zeegezicht*, 205; BAUDIN, *Portret*, 2800 en *Rust*, 350; L. KNAUS, *Jong meisjes hoofd*, 3225 en *Zondagsche wandeling*, 1400; PREYER, *Stilleven*, 910; TIDEMAND, *Vertrek van Landverhuizers*, 1310; LESSING, *Pascal II*, 2200; MEYER (van Bremen), *Kleine speelvogel*, 1500 en *Bezoek van grootvader*, 2175; D'UNKER, *Reizende muzikanten*, 800; F. DE BRAEKELEER, *Twist*, 510 en *Vischverkoopster*, 160; MOULINET, *Gebed*, 510; SOYER, *Jong meisje*, 350; SCHOLTEN, *Lameerderij*, 520 en *De prins van Oranje*, 550; TESSON, *Moskee*, 1775; ZUCCOLI, *Bruidsgeschenk*, 2225; SPRINGER, *'s-Hertogenbosch*, 1500: ROELOFS, *Omstreken van Dordrecht*, 2825 en *Id. van Utrecht*, 550; TOM, *Stier*, 1450, *Koeien en Schapen*, 375 en *Herdersrust*, 375; VERSCHUUR, *Oponthoud van den postwagen*, 2025, *Paarden en koetsier*, 900 en *Vierspan*, 1100; WALDORP, *Binnenkerkgezicht*, 1100 en *Stille zee*, 350; H. TEN KATE, *Eerste stap in de wereld*, 2125 en *Papegaai*, 400; L. MEYER, *Zeegezicht*, 1950; MAES,

Magdalena, 1200; G. WAPPERS, *Gwijde van Dampierre*, 1100; VERBOECKHOVEN, *Lammeren en schapen*, 450, *Geiten en schapen*, 510 en *Koeien en schapen*, 495; MADOU, *De herbergman*, 7300, en *De nieuwe paternoster*, 850; HERZOG, *Overstrooming in Noorwegen*, 485; E. GIRARDET, *Ossen*, 560 en *Grootvaders pijp*, 552; NOEL, *Huisvreugd*, 205: SCHMIDT, *Lezing van den Koran*, 140. Voor het Teylers-museum te Haarlem is aangekocht: D. BLES, *Rijkdom en armoede;* WALDORP, *De Maas;* ROELOFS, *Omstreken van Dordrecht*; H. TEN KATE, *Eerste stap in de wereld;* A.L. MEYERS, *Zeegezicht;* voor het museum te Dordrecht: GUDIN, *Zeestuk;* TOM, *Stier;* VERSCHUUR, *Oponthoud van den postwagen*; voor het museum van hedendaagsche meesters te 's-Gravenhage: NUYEN, *Oude molen.*

Parijs. - Den 29^{n} November werden in het verkoophuis van Drouot de speeltuigen geveild, nagelaten door den heer Maulaz. De belangrijkste aankoopen werden gedaan voor Engelsche rekening. Men betaalde voor vier violen van Stradivarius: voor eene van het jaar 1712, 2200 fr., eene van 1727, 700 fr., eene van 1714, 7900 fr. en eene andere, 2500 fr.; eene basviool van Cappa gold 500 fr., eene van Amata, 630 fr. en eene van Lussot, 1550 fr. Alles te zamen bracht de veiling 30,012 fr. op.

Weenen. - De regeering gaat 11 nijverheidsscholen openen, onder andere te Praag, voor werktuigkunde, bouwkunde en kunstnijverheid; te Reichenberg, voor de scheikunde, werktuig- en bouwkunde; te Zalsburg, voor nijverheidskunst en bouwkunde; te Gratz, voor de bouwkunde, nijverheidskunst enz.

Pompeji. - Volgens berichten in de Engelsche bladen, hebben opgravingen, den 25^{n} November bewerkstelligd onder toezicht van den heer Larochefoucauld, zooveel gouden en zilveren voorwerpen aan het licht gebracht, dat er een heel museum zou kunnen mede aangelegd worden: zilveren schalen en borden, zilveren badschrappers en zilveren spiegels, gouden oorslingers, eene met goudstukken gevulde beurs van gouddraad enz.

Kopenhagen. - In het begin van November werd in deze stad plechtig ingehuldigd het standbeeld van Ludwig Holberg, die zich vooral door zijne tooneelgewrochten een gevierden naam in de Deensche letterkunde heeft verworven. Holberg was een geboren Noorweger.

Sterfgevallen.

AUGUST CORKOLE, de voortreffelijke kunstschilder, van wiens werken wij nog gewaagden op blz. 54, 66 en 157, is overleden te Gent, den 14^{n} November, ten 5 ure 's morgens, oud 53 jaren, in 't gesticht *het Strop*, aan de gevolgen eener hersenziekte. Corkole heeft vele uitmuntende schilderijen geleverd. Hij was bedeeld met een schranderen geest en wist dien in ruime mate dienstbaar te maken aan zijn penseel. De onderwerpen zijner stukken waren dan ook doorgaans zeer eigenaardig gekozen. Het Gentsche *Kunstgenootschap* verliest in den begaafden man een zijner ieverigste bestuurleden. Corkole was aan eenige onderwijsgestichten als leeraar in de teeken- en schilderkunde verbonden en vormde ettelijke veelbelovende leerlingen. Hij telde niet slechts een groot getal vereerders, maar ook zeer vele vrienden. Eene talrijke schare vergezelde hem naar zijne laatste rustplaats, de begraafplaats buiten de Brugschepoort, te Gent, waar hij den 17^{n} November, ten 3 ure namiddag, ter aarde werd besteld.

PIETER BAEKELAND, hoofdonderwijzer in de gemeenteschool n^{r} 5 te Antwerpen, is aldaar op 24 November in 40-jarigen ouderdom overleden. Baekeland was een man van erkende bekwaamheid; hij schreef eenige Vlaamsche verzenstukken.

KAREL DE B AVAY , eere-procureur-generaal bij het Brusselsch hof van beroep, is den 28^{n} November te Brussel overleden, in den ouderdom van 74 jaren. Hij werd te Brussel geboren; zijn vader was een pleitbezorger. Karel de Bavay was een der uitstekendste rechtsgeleerden van België. Hij gaf verscheidene rechtskundige verhandelingen en ook een werk over de omwenteling van 1830 uit. Er wordt beweerd, dat hij talrijke gedenkschriften achterlaat.

SAMENSTELLING EN TEEKENING VAN JAN BAPTIST WATLÉ STEENDRUKKERIJ DER W^{e} J. PETYT, TE BRUGGE.

Het heilig huisgezin van Nazareth.

Zoo luidt het opschrift onder de frissche samenstelling, die wij hier in plaat geven, en waaruit de godsdienstige geest spreekt, die onze oudere schilders bezielde in hunne kerkelijke gewrochten, de geest die in vorige eeuwen het legioen naïeve liederen deed dichten, waarin gezongen werd van Onze-Lieve-Vrouw die spon, van Sint-Joseph aan de werkbank en van Jezus die zijnen pleegvader bij het hanteeren van schaaf en hamer nederig ter zijde stond. Is het u niet, lezer, terwijl gij de hier voorkomende plaat beschouwt, als hoordet gij een van die oude geestelijke refreinen weerklinken, welke vroeger zoo algemeen bij het volk verspreid waren? Ons was het zoo. Ons kwamen versregels in 't geheugen, die wij sedert een groot getal jaren, sedert het verzwinden onzer kindschheid niet meer hoorden of lazen.

Wij gelooven dezen indruk te mogen aanhalen als een bewijs voor de verdiensten der hier medegedeelde godsdienstige samenstelling. De eigenschap om zulke indrukken op te wekken is juist wat er ontbreekt, zoo niet aan de meeste, dan toch aan een zeer groot gedeelte van de hedendaagsche voortbrengselen der dusgenaamde godsdienstige kunst, zoowel schilderijen als gravuren en beelden. Hoe voortreffelijk van bewerking zij anders ook wel mogen zijn, zij missen heilige warmte, heilig gevoel.

Wij drukken er dan ook ons leedwezen over uit, dat hij, die het tafereeltje samenstelde en teekende, welk wij met deze regelen bij onze lezers inleiden, de schilderkunst niet tot zijn vak verkozen heeft. Hij ware wellicht een uitstekend meester geworden, ook en vooral in de godsdienstige schildering. Het is de heer Jan Baptist Watlé, van Antwerpen, aan wien de plaat, op de vorige bladzijde gedrukt, haar aanzijn te danken heeft. Als liefhebber houdt de heer J.B. Watlé zich met teekenen onledig en wij hopen, dat hij het niet bij enkele proeven laten zal. In zijne stad en ook daarbuiten is hij gekend als een hoogst bekwaam goud- en zilverdrijver. Het werkhuis van de heeren Watlé vader en zoon is een der beste van ons land.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel.
Vervolg van blz. 177.

Beeldhouwwerken, penningen enz. Tusschen de goed vertegenwoordigde vreemde beeldhouwers noemen wij: H.E. ALLOUARD, J. CAMBOS, B. FRISON, Mev. HAZARD, A. ITASSE, J.I. LA FRANCE, juff. A. LATRY, J. MAILLET, E. PERRAULT, J. PETIT, mev. J. TOUZIN, A.M. DE VASSELOT, allen te Parijs, F. BARZAGHI, A. BIANCHI, G. LOMBARDI, L. MIGNON (Rome), en P. CALVI, P. GUARNERIO, C. PANDIANI (Milaan), L.A. WITTIG (Dusseldorp), die meest allen zeer verdienstelijke marmeren plaasteren en andere beelden zonden.

Van de te Brussel gevestigde beeldhouwers zagen wij werken van: J. ANTOINE, marmeren *Kinderhoofd;* J. BATKIN, marmeren portret eener jonge juffer; P. BLONDEL, borstbeeld-portret in gebakken aarde; J. BOUDEWIJN, *Straatjongen met den draaitol* (gebakken aarde), aangekocht voor de verloting; A.F. BOURÉ, marmeren borstbeeld-portret van dr. L., behoorende aan het Gentsch museum, en *Hagedis* en *Leeuw*, beide in marmer; K. BRUNIN, borstbeelden in marmer en in gebakken aarde

en een uitmuntend marmeren beeld, aangekocht door Z.M. den koning, voorstellende: *De duiven van Sint-Marcus;* L. CAMBIER, *Onze kleine Piet*, borstbeeld, en *Jonge Napolitaansche* en *Glimlach*, beide in gebakken aarde; A. CATTIER, *Geest der gelatenheid*, plaasteren model van een bronzen beeld, deel uitmakende van een grafteeken, op te richten te Soebang (eiland Java), en twee marmeren borstbeelden van de heeren Bischoffsheim en Piercot; E. CHATROUSSE, *De dromer* en *De herleving*, marmeren beelden; P. COMEIN, drie plaasteren beelden: *De kleine moeder, De winter* en *Ontwaking;* W. DE GROOT, borstbeeld in brons, portret van den schilder Cluysenaer; J. DE HAEN, *Broederlijkheid*, halfverheven beeldwerk in brons, een portret en een marmeren Cupido; K. DE KESSEL, *Oordeel van Salomo, Na het bad* en een borstbeeld; J. DE KEYSER, *De verrassing*, verdienstelijke marmeren groep; A. DESENFANS, *Serenade* en *Vertrouwd geheim*, twee marmeren groepen; P. DE VIGNE, die reeds het gouden eermetaal te Parijs behaalde en op deze tentoonstelling ook het gouden eermetaal bekwam voor zijn zeer schoon plaasteren beeld *Domenica,* welk als geest en bewerking een grooten meester doet verhopen; dezelfde beeldhouwer stelde nog ten toon in brons: *Volumnia* en eene *Jonge Pompeïaansche;* van L.H. DE VILLEZ, A. DUTRIEUX E. ELIAS, A. FASSIN, E. GEIRNAERT, J. HALKIN, J. HAGENS, E. LABORNE, T. LUYTEN, F. MALVAUX, E. MARSILI, A. NAVEZ, L. ROBIJN, A. RODIN, A. SCHOONJANS (Londen), D. VAN DE VENTER, F. VAN HAVERMAET (Sint-Nicolaas), zagen wij goede borstbeelden; van C.A. FRAIKIN een zeer schoon beeld in marmer, getiteld: *De hommel*, en een borstbeeld; K. GEEFS, *Jonge slavin*, schoon marmeren beeld, en een borstbeeld in plaaster; A. HAMBURSIN, *Visscher die zijne netten herstelt*, plaasteren beeld; L. HARZÉ, een drietal geestig behandelde groepjes in gebakken aarde, getiteld: *Een levensregel*, *De vrouwenschool* en *Liefdespijt;* J.A. LAUMANS, marmeren beeld: *Het eerste nieuws*, en eene bronzen groep: *De oefening;* E. LEFEVER, die 5 beelden voltooide voor den noordgevel der IJpersche hallen, heeft een beeld: *De Zomer*, in gebakken aarde, tentoongesteld; F. ROMBAUX, *O.-L.-Vrouw der zeven Weeën* en *Godevaert de Moedige*, voor het kasteel van Z.K.H. den graaf van Vlaanderen, te Amerois; L. SAMAIN, twee plaasteren groepen: *Honden door eenen tijger overvallen* en *Romeinsche boerin* ('t is deze beeldhouwer die de groepen en paneelen voor de Brusselsche markthallen vervaardigde, zie 1874, blz. 139); A. STERCKX, plaasteren *Christus aan 't kruis;* P.E. VAN DEN BOSSCHE, *Jefte's dochter*, in plaaster.

De familie VAN DEN KERCKHOVE telt niet minder dan zeven tentoonstellers: FRANCIES, met een gebronzeerd plaasteren beeldje, *Lucius;* GODFRIED, *Een fluitspeler* (plaaster), JAN-F., *Eva*, in marmer; LODEWIJK, plaasteren groep: *Sluimerend minnegoodje;* ARTHUR, *De weezen*, een beeld en twee borstbeelden, alle in gebakken aarde; JOSEPH, twee fantazij-borstbeelden en een plaasteren beeld: *Onschuld;* AUGUST, twee marmeren portret-borstbeelden; P.C. VAN DER STAPPEN, *De dageraad*, zijnde

een der twee candelabres, besteld door Z.K.H. den graaf van Vlaanderen, voor zijn paleis te Brussel; het voetstuk en het beeld zullen in marmer uitgevoerd worden, de haan en het bijwerk in brons; zeer schoon en eigenaardig; van denzelfden beeldhouwer: *De opschik des boschgods*, beeld, en *De zangster,* medaillon, beide in marmer; K.J. VAN OEMBERG, een bronzen *Paard*; het plaasteren beeld eener *Gallische jagerin* en een welgelijkend portret van den heer E. Defacqz; T. VINÇOTTE, wien een gouden eermetaal werd toegekend, *Giotto*, een schoon marmeren beeld, aangekocht voor de verloting, en twee marmeren borstbeelden, waarbij dat van den heer P. Orts; J. DILLENS, *Eene vrouw*, standbeeld, *Borstbeeld van wijlen Hendrik Dillens* en *Drie vrienden*, groep in marmer; J.J. DUCAJU, Leopold II, beeldje in marmer. Medaillons in plaaster: H. BUELINCK, E. CHARMER, R. DE SMUEL, C. CALLEA (Valencijn), borstbeeld van A. Clesse; J. COURROIT (Hasselt), een welgelijkend marmeren borstbeeld van den heer Thonissen, volksvertegenwoordiger; F. DECKERS (Antwerpen): *De toondichtkunde*, model van een tympaan geplaatst in de Brusselsche muziekschool, *Bacchus en zijne voedster*, uitmuntend schoone groep in marmer, aangekocht voor de verloting, en de modellen van 6 beelden voor den gevel der nieuwe kerk te Rochefort; C. GODEBSKY (Warschau), twee marmeren borstbeelden.

J.J. DANSE (Luik), *Amazonenslag*, schotel in gedreven, gesneden en ingelegd ijzer; C. JACOBS, *Kiliaan*, plaasteren beeld; J. JACQUET, marmeren groep, getiteld: *Aan de fontein;* F. JORIS (Antwerpen), *Het kind met de zeepbellen*, en twee karakteristieke borstbeelden; G. KASTELTYN (Gent), *Het kind met den vlinder*, plaasteren beeldje; J. LAMBEAUX (Antwerpen), *Een ongeval*, eene door ons reeds vroeger loffelijk vermelde groep, thans in marmer uitgevoerd en toebehoorende aan den heer Victor Lijnen; *Zeg dag!* eene geestige, flink uitgevoerde groep, en *Sa*, *pater*, *kies er een nonneken uit!* eene groep in gebakken aarde, welke ons minder bevallen heeft, ofschoon zij verdiensten bezit; G. LEURS, drie door ons reeds vroeger vermelde plaasteren beelden; J.B. MERTENS (Gent), een marmeren portret en een plaasteren *Kinderbeeld;* J. PECHER (Antwerpen), de door ons reeds vroeger vermelde schoone portretten van V. Lagye, J. Van Lerius en Van der Linden; A. PEETERS, (Antwerpen): *De gehoonde*, een schoon borstbeeld; H. PICKERY (Brugge), ontwerp voor de groep van *Jan Breydel en Pieter De Coninck;* L. VAN BIESBROECK (Gent), drie plaasteren beelden: *Kinderlijke voorkeur*, *Mignon* en *Gretcken;* A. SCHOONJANS, *De schipbreukeling*, een plaasteren beeld; E. VAN DER LINDEN, een Antwerpsch liefhebber in de beeldhouwkunde, stelde twee borstbeelden ten toon, waarbij dat van den als toondichter en zanger zoo gunstig gekenden Alfons Janssens; J. WEYNS (Merxem), *De liefde* en *Spottende liefde*, borstbeelden; J. WILLEMS (Mechelen), *Dromende sater*, in plaaster.

Tusschen de penningsnijders munten uit: F. BAETES (Antwerpen), met zijn door ons op blz. 75 vermelden gedenkpenning der afbraak van het Antwerpsch zuiderkasteel; E. GEERTS (Brussel), lijst met 9 medailles; C. JEHOTTE (Luik) en C. WIENER (Brussel), ettelijke zeer keurige medailles.

Koper- en houtsnede, *sterwaterplaten*, *waterverfschilderingen*, *steendrukplaten en teekeningen.*

G. BIOT (Brussel): eene zeer schoone kopergravuur naar *Galatheas Zegepraal*, van Rafaël; een portret van Z.M. den keizer van Oostenrijk, naar d'Angeli, en eene houtskoolteekening: *Hoofd naar het leven*; J. DE MANNEZ: eene uitmuntende teekening: *De weduwe*, naar F. Willems en vier verdienstelijke op koper gegraveerde

portretten; A. DANSE (Bergen): zeven afdrukken van platen in eene lijst, bevattende: een welgelijkend portret van wijlen F. Fetis, naar Slingeneyer, *De tooverheks*, naar J. Portaels, een klein portret van Fetis, 2 kinderportretten, een portret van V., en *De gehuwden*, naar Portaels, *De moord van Petrus*, martelaar, naar Titiaan, eene goede plaat, nog drie portretten, waarvan een geteekend en eene voortreffelijke teekening naar het stuk van E. Wauters: *De krankzinnigheid van Hugo Van der Goes* (zie 1872, blz. 132).

F. DE MEERSMAN (Elsene-Brussel): heeft groote vorderingen gedaan; zijne vijf portretten zijn goed bewerkt, vooral dat van den baron de Gerlache, alsook de etsing naar Wiertz' *Kannonnenvleesch.*

F. LAUWERS, de zoo veelbelovende Antwerpsche primus uit den laatsten grooten prijskamp van Rome, stelde zijne plaat, *Het gebed*, naar Dijckmans, ten toon. Het is te bejammeren dat zij niet werd aangekocht voor de nemers van aandeelen in de verloting der aangekochte stukken. Zij was het volkomen waardig. De plaat die men nu als premie geeft aan de nemers van loten, werd op 4 November 1873 openbaar verkocht onder het bestuur van den notaris Muller, te Brussel. Zij stelt voor *Het visschersgezin*, naar L. Gallait, gegraveerd door wijlen LOUIS FALMAGNE, die arm en ongelukkig stierf in het gasthuis te Brussel. D.L. CHAINEUX (Brussel), twee sterkwaterplaten, beelden uit de XVe eeuw.

A. DE BISEAU (Brussel): *De kerkweg*, *De Semois* en *In de Ardennen*, goede waterverfschilderingen; van denzelfde zagen wij een zestal proeven van sterkwaterplaten en eene houtskoolteekening.

D.J. DESVACHEZ (Brussel): *Angelica*, naar Ingres, eene goede plaat; E. FORBERG (Dusseldorp): negen proeven van goed uitgevoerde etsingen.

A.L. MARTINET (Parijs) stelde de volgende uitmuntende platen ten toon: *Maria's geboorte* naar Murillo, *Sint-Paulus te Ephese*, naar Lesueur, portretten van Dupanloup, Lacordaire en De Ravignac.

L.J. RAAB (Munchen): *De Madona di Tempi*, naar Rafaël; portret van W. von Kaulbach, naar F. von Kaulbach, en *De schoenmakersgasten*, naar Ludwig Knaus; N. BARTHELMESS (Dusseldorp) eene meesterlijke plaat naar Vautiers tafereel *Uitvaartsmaaltijd*; JOS. KOHLSCHEIN (Dusseldorp): drie uitmuntende gravuren, waartusschen de *H. Familie* naar Ittenbach een meesterstuk mag heeten; G. LEVY (Parijs): drie keurige platen; H. DUBOUCHET (Auteuil): twee goede proeven naar Michel Angelo; C.F. GAILLARD (Parijs): de portretten van Pius IX en den graaf van Chambord, beide naar het leven, en de *H. Maagd*, naar Boticelli, alles gegraveerd op koper.

A. SCHAEPKENS (Brussel): twee lijsten met etsingen, deel uitmakende van eene verzameling getiteld: *Het veld;* C. STORM VAN GRAVENZANDE, de volgende keurige etsingen: *Wederkomst der vischvangst*, *De varechoogsters* en een *Molen*; mevr. ROLIN-JAEQUEMYNS (Gent): vijf schilderachtige sterkwaterplaten: *Morgen in de Kempen*, *In de heide*, *Moulins bij Parijs*, *Vintimiglia*, *Italia* en *Huisjes in de duinen*; wij zagen nog goede etsingen van: E. EDWARDS (Londen), L. JACQUELART (Gerimont), J. JACQUELART (Parijs), A.M. OOMEN (Antwerpen), P. TEYSSONNIÈRES (Bordeaux).

Tusschen de teekeningen melden wij in de allereerste plaats de talrijke schoone cartons van J. VON FÜHRICH (Weenen): *Zegetocht van Christus*; L. LENAIN (Bergen): *Vruchtbaarheid*, naar Jordaens, en een *Jodenhoofd*, etsing naar Rembrandt; J.B. MEUNIER: *De loge*, en C. MEUNIER (Brussel), carton voor muurschildering, uitgevoerd in de St.-Josephskerk te Leuven; A. SCHAEPKENS (Brussel), portret naar Roberti en een engelenhoofd; J. FRANCK, eene kleine teekening naar A. Robert.

De pronkzaal bevatte ook schoone waterverfschilderingen van: F. DUPER, N.J. HORGNIES, A.J. LE BAILLY D'INGHUEM, E. LÜND, A. PECQUEREAU, F. PLETINCK, E. PUTTAERT, F. PLETINCK, E. PUTTAERT, E.H. DU BOIS, H. STACQUET, juff. A. STROOBANT en C. VAN CAMP, allen te Brussel of in de voorsteden; F. HEINRICH (Stuttgard), J. GUINAUD, H. SEBRON (Parijs), J. JACQUEMART, A. LABARRE, C.T. REIFFENSTEIN (Franckfort), L. SPANGENBERG (Berlijn), H.J. TERRY (Lausane), WILLEM BROWN (Brussel), de *H. Rochus*, eene houtsnede naar Rubens; S. PANNEMAKER (Parijs), *Is het koud?* naar de Nillis, en *Viooltjes*, naar Dubuffe.

Tusschen de koolteekeningen hebben wij nog aangeteekend de werken van: F. CHEVALIER (Stavelot en Brussel), M. DE ZICHY (Parijs), F. SODAR (Brussel), A. CITTADINI (Brussel), vier keurige miniaturen, A. FEULARD (Havre), een miniatuurportret.

Pastelteekeningen zagen wij van F. COLLIN, mevr. M. LAGACHE, mevr. C. LANGLET (Brussel), F. SCHÉVÈRE (Rijssel).

Geteekende portretten van E. DEVAUX (Brussel), A. GILBERT, GREENOUGH, H. HANNETON (Ath), N. LE GRAND (Bergen), J. SMALDERS (Antwerpen).

De steendrukkunst, die in ons land zeer verwaarloosd wordt, na een 25-tal jaren geleden eene groote ontwikkeling te hebben genomen, telde weinig beoefenaars; wij noemen: E.H. DU-BOIS (Brussel), een zeer schoon kinderportret; J. HERREBAUDT (Gentbrugge), *Sater*, naar Van Biesbroeck; L. TUERLINCKX (Brussel), uitmuntende portretten; F. VAN LOO (Gent), *Onbehendigheid*, naar D. Col, *De Breister* (die wij in onzen volgenden jaargang zullen mededeelen) en verschillende welgelijkende portretten; E. VERNIER (Parijs), *Turk* en *Hidalgo* en de *Avond*, naar Corot.

Bouwkundige teekeningen waren er ook zeer schoone van H. en L. BLOMME, F.E. DIELTJENS (Antwerpen), E, CARPENTIER (Beloeil) enz. enz.

Bij koninklijk besluit van 18 November, zijn ter gelegenheid der tentoonstelling, de volgende benoemingen en bevorderingen gedaan in de Leopoldsorde: *Officiers*: A. Bida, teekenaar te Parijs; L. De Winne, J. Quinaux, C. T'Schaggeny, schilders te Brussel; *ridders:* N. Barthelmess, graveerder te Dusseldorp; O. Biot, graveerder; F. Bouré, beeldhouwer; A. Cluysenaer; schilder; J. Coosemans, schilder; E. Devaux, teekenaar; P. Gabriël, schilder; G. Hermans, schilder; J. Jacquet, beeldhouwer en E. Meunier, schilder, allen te Brussel; G. De Bochman, schilder te Dusseldorp; J. von Führich, schilder te Weenen; G. Gaillard, graveerder te Parijs; J. Goupil, schilder te

Parijs; L. Munthe, schilder te Dusseldorp, Rochussen, schilder, te 's-Gravenhage en G. Richter, schilder, te Berlijn.

De namen der kunstenaars die bij koninklijk besluit van denzelfden datum, gouden eermetalen bekwamen, hebben wij reeds op blz. 134 vermeld.

D.

Lodewijk Gerrits.

Hij zag, de zoon des volks,
Den Vlaamschen stam verdrukt,
Die eens, door macht en roem,
De wereld hield verrukt.
Zijn jeugdig harte blaakte,
Ontgloeid door trots en haat:
Ja! 't juk moest afgeworsteld,
Ons past geen slavenstaat.

Hij streed, de zoon des volks,
Van toen met pen en woord,
Om, 't koste tijd en rust,
Zijn Vlaandren, aan den boord,
Van 't graf, weer groot te maken:
Met zijn bezielde taal
Heeft hij ons recht gewroken
In raad- en statenzaal.

Hij leed, de zoon des volks.
Vernederd, aangerand,
Maar, sterk door wil en doel,
Hield hij hardnekkig stand
En won, aan 't hoofd van 't leger
Grootmoedig en getrouw,
Naast eer en roem, 's volks harte
Dat met hem strijden wou.

Hij viel, de zoon des volks.
Het volk was zwak geweest.
Gansch Vlaandren droeg den rouw.
De Leeljaard vierde feest,
Maar bracht verplichte hulde
Den held, wiens naam altijd
In Vlaandrens boek zal schittren
In goud, bij zege of strijd.

Vereer den zoon des volks,
Die u zijn leven gaf,
Tot boeting van uw schuld
Niet enkel aan zijn graf:
Verdedig, ééns en krachtig,
O volk! uw taal, uw recht,
Dan juicht gij eenmaal: Gerrits!
De strijd is thans geslecht.

EDM. VAN HERENDAEL.

Antwerpen.

Over het evenwicht der warmte.

Wanneer twee lichamen

GEDENKTEEKEN VAN LODEWIJK GERRITS, OP ST.-WILLEBRORDS KERKHOF TE ANTWERPEN. (ZIE BLZ. 161.)
UITGEVOERD DOOR L. DE VRIENDT, OP HOUT GESNEDEN DOOR E. VERMORCKEN.

eene ongelijke warmte hebben, gebeurt er van het een naar het ander eene warmtestraling van ongelijke hoeveelheid, zoodat na eenigen tijd de warmtegraden van beide lichamen gelijk zijn. Alsdan zegt men, dat er evenwicht van warmte bestaat. De overbrenging van warmte geschiedt ook bij aanraking. Het is daarom dat wij, als wij een voorwerp aanraken, welks warmtegraad minder is dan die van ons lichaam, het gevoel van koude hebben, omdat dit voorwerp, hetwelk neigt tot evenwicht in warmte, een gedeelte van onze warmte wegneemt. Hetzelfde gebeurt, wanneer wij in eenen kelder komen, die doorgaans dezelfde warmte blijft behouden. In den zomer gevoelen wij er koude, en in den winter warmte, omdat in den zomer de warmte der buitenlucht grooter is dan die der lucht van den kelder; in den winter, integendeel, is de lucht van den kélder warmer. Nochtans zullen wij hier doen opmerken, dat onze lidmaten in sommige gevallen het gevoel van hitte ondergaan bij aanraking van een zeer koud lichaam, zooals bevrozen kwik, omdat alsdan eene te groote hoeveelheid van onze innige warmte zich plotselings ophoopt in een punt. Zoo kan men zich de handen grootelijks verwarmen wanneer men ze met sneeuw wascht.

Een lichaam in warmte-evenwicht, straalt zooveel warmte af als het ontvangt op denzelfden tijd, en de stralingskracht van een lichaam is in evenredigheid met de inslurpingskracht en in omgekeerde rede met de terugkaatsingskracht. Daaruit volgt, dat een lichaam in warmte-evenwicht, hetwelk weinig warmte inslurpt, ook weinig uitstraalt, maar integendeel veel warmte terugkaatst. Bij voorbeeld, indien 100 warmtestralen op een metalen blinkend lichaam (zooals eene zilveren plaat) vallen, zullen er 10 ingeslurpt en 90 teruggekaatst worden, maar in den staat van evenwicht zal ditzelfde lichaam 10 stralen uitwerpen. Eene glazen plaat zal 90 stralen inslurpen en 10 terugkaatsen, maar in denzelfden tijd zal zij ook 90 stralen uitstralen.

Uit deze manier van het warmte-evenwicht te beschouwen, volgt, dat dit evenwicht niet stilstaande is, maar gedurig bewegend, vermits de lichamen geduri g warmte inslurpen, uitstralen en terugkaatsen.

Dr. F.-J. MATTHYSSENS.

> Wees steeds gemeenzaam, nimmer onbescheiden.
> Neem elks gevoelen op, maar spaar uw oordeel.
> SHAKESPEARE.

Een kindërdroom over eene ster.

Er was eens een kind, en het dwaalde heel wat rond en dacht over vele dingen. Het had eene zuster, die ook een kind was en steeds het vergezelde. Deze twee verwonderden zich den geheelen dag. Zij verwonderden zich over de schoonheid der bloemen; over de hoogte en blauwheid van den hemel; over de diepte van het heldere water; zij verwonderden zich over de goedheid en macht van God, die de heerlijke wereld schiep.

Soms plachten zij tot elkander te zeggen: veronderstel dat alle kinderen op aarde stierven, zouden de bloemen en het water en de lucht er bedroefd om zijn? Zij dachten van wel. Want, zeiden zij, de knoppen zijn de kinderen der bloemen, en de dartele stroompjes die van de kanten der heuvels afloopen zijn de kinderen van het water, en de kleine heldere stippen, die den ganschen nacht in de lucht schuilhoekje spelen, moeten zeker de kinderen der sterren zijn; en het zou hun allen leed doen om hunne speelkameraads, de kinderen der menschen, niet meer te zien.

Er was eene heldere schitterende ster, die vóór de andere aan den hemel placht te verschijnen, bij de torenspits boven de graven. Zij was grooter en schooner, meenden zij, dan al de andere, en elken avond beschouwden zij haar, terwijl zij hand aan hand aan het venster stonden. Die haar het eerste zag, riep: ‘Ik zie de ster!’ En soms riepen zij het tegelijk uit, daar zij zoo goed wisten wanneer en waar zij moest opkomen. Dus werden zij er zulke goede vrienden mede, dat voor zij te bed gingen, zij altijd nog eerst naar buiten keken om haar goeden nacht te zeggen, en als zij zich omdraaiden om te slapen, zeiden zij steeds: ‘God zegen de ster!’

Maar toen zij nog heel jong, o heel jong was, begon de zuster te kwijnen en werd zoo ziek dat zij 's avonds niet meer aan het venster kon staan, en toen zag het kind alleen treurig naar buiten, en als hij de ster zag, keerde het zich om en zeide tot het lijdzame bleeke gezicht op het bed: ‘Ik zie de ster!’ en dan kwam er een glimlach op het gezicht, en een zwak stemmetje zeide: ‘God zegene mijn broeder en de ster!’

En dus kwam de tijd, veel te vroeg! dat het kind alleen naar buiten keek, en er geen gelaat meer op het bed, maar een klein graf onder de andere graven was, dat er vroeger niet gevonden werd; en dat de ster lange stralen op hem neerschoot, als hij haar door zijne tranen aanzag.

Nu waren deze stralen zoo helder en schenen zulk een glanzenden weg van de aarde naar den hemel te maken, dat als het kind naar zijn eenzaam bed ging, het van de ster droomde; en droomde, dat van de plaats waar hij lag, hij een aantal menschen dien weg door engelen zag opleiden. En de ster opende zich en toonde hem eene groote wereld van lucht, waar nog veel meer engelen hem opwachtten.

Al deze engelen, die wachtten, wendden hunne stralende oogen naar de menschen, die in de ster werden opgenomen; en sommige traden uit de lange rijen waarin zij stonden en vielen de lieden om den hals en kusten hen teeder, en gingen met hen lanen vol licht door, en waren zoo gelukkig in hun gezelschap, dat hij in zijn bed van vreugde weende. Maar er waren vele engelen die met hen gingen en onder deze kende hij er één. Het lijdzame gezicht dat eens op het bed gelegen had was verheerlijkt en straalde, maar zijn hart vond zijne zuster onder dat gansche heir uit. De engel zijner zuster stond wachtend bij den ingang van de ster, en zeide tot het hoofd van hen, die de lieden daar gebracht hadden:

‘Is mijn broeder gekomen?’ En hij zeide: ‘Neen.’ Zij wendde zich vol hoop af, toen het kind zijne armen uitstrekte en riep: ‘O zuster ik ben hier! Neem mij mede!’ En toen zag zij met hare stralende oogen hem aan en het was nacht; en de ster scheen in de kamer en schoot lange stralen op hem neder, terwijl hij door zijne tranen heen naar haar keek. Van dat uur zag het kind naar de ster uit, als naar de woning die hem wachtte als zijn tijd zou komen; en hij dacht dat hij niet slechts aan de aarde alleen behoorde, maar ook aan de ster, omdat zijn zusters engel daar reeds was.

En het kind werd een broertje geboren, en terwijl het nog zoo klein was, dat het nog geen woord gesproken had, strekte het zijn klein lichaam op het bed uit, en stierf. Wederom droomde het kind van de open ster, en het bijzijn der engelen en den menschenstoet, en de rijen engelen met hunne stralende oogen, die allen op de menschen gevestigd waren.

En zijn zusters engel zeide tot den aanvoerder: ‘Is mijn broeder gekomen?’ en hij zeide: ‘Niet die, maar een ander.’

Toen het kind zijn broeders engel in hare armen zag, riep het: ‘O zuster, ik ben hier! Neem mij mede!’ En zij keerde zich om en glimlachte, en de ster glansde. Hij werd een jongeling, en was met zijne boeken bezig toen een oude dienstbode binnentrad en zeide: ‘Uwe moeder is niet meer. Ik breng haren zegen voor haren lieven zoon!’

Wederom zag hij des avonds de ster en al het vroegere gezelschap. En zijn zusters engel zeide tot den aanvoerder: ‘Is mijn broeder gekomen?’ En hij zeide: ‘Uwe moeder!’ Een luide vreugdekreet klonk de gansche ster door, omdat de moeder met hare beide kinderen vereenigd was. En hij strekte zijne armen uit en riep: ‘o, Moeder, zuster en broeder, ik ben hier! Neemt mij mede!’ En zij antwoordden hem: ‘Nog niet.’ En de ster glansde. Hij werd een man, en zijn haar werd grijs, en hij zat in zijnen stoel bij het vuur, diep bedroefd, en zijn gezicht met tranen besproeid, toen de ster haar nogmaals opende.

En zijn zusters engel zeide tot den aanvoerder: ‘Is mijn broeder gekomen?’ En hij zeide: ‘Neen, maar zijne maagdelijke dochter.’

En de man, die het kind geweest was, zag zijne hem pas ontvallen dochter als een hemelsch wezen tusschen die drie zitten, en hij zeide: ‘Mijn dochters hoofd ligt aan den boezem mijner zuster, en haar arm is om den hals mijner moeder geslagen, en aan hare voeten ligt de zuigeling van vroeger dagen, en ik kan de scheiding verdragen. God zij geloofd!’

En de ster glansde. Dus werd het kind een oud man, en zijn gezicht dat eenmaal glad was werd gerimpeld, en zijn stap werd slepend en zwak en zijn rug gekromd. En op zekeren nacht toen hij te bed lag en zijne kinderen om hem heen stonden, riep hij uit, zooals hij zoo lang geleden geroepen had:

‘Ik zie de ster!’

Zij fluisterden elkander toe: ‘Hij sterft.’

En hij zeide: ‘Zoo is het. Mijn ouderdom ontvalt mij als een kleed en ik ga de ster te gemoet als een kind. En o, mijn Vader, nu dank ik u, dat zij zich zoo dikwijls geopend heeft om de geliefden te ontvangen, die mij wachten!’ En de ster glansde; en zij beschijnt nu zijn graf.

(*Naar het Engelsch.*)

C. DICKENS.

Paulus Lauters.

Deze teekenaar, plaatsnijder en schilder, te Brussel van geringe ouders geboren den 16^{n} Juli 1806 en aldaar overleden den 18^{n} November 1875, ontving zijn eerste onderricht in de teekenkunst op 14-jarigen leeftijd van C. Malaise, destijds secretaris der academie te Brussel. Lauters volgde later gedurende drie jaren met veel vrucht de lessen van voornoemd gesticht. In 1823 verbond hij zich als teekenaar aan de steendrukkerij des heeren Goubau, waar hij, onder andere, arbeidde aan de platen voor het werk: *Voyage à Constantinople.* Dit hem weinig vooruitzicht opleverende, verliet bij de drukkerij. Ofschoon hij geene eigenlijke letterkundige opleiding genoten had, wist hij zich toch genoegzaam te bekwamen in eenige levende talen, geschiedenis, aardrijkskunde en muziek. Hij benuttigde deze kundigheden eenigen tijd, als onderwijzer in eene der voornaamste kostscholen van Brussel, maar zag weldra van deze betrekking af, om zich weder aan de beoefening der teekenkunst te wijden.(1) Hij maakte eene grondige studie van de meet- en doorzichtkunde, de ontleedkunde en de bouwkunst

Nog zeer jong zijnde, trad hij in den echt met eene juffer, even onbemiddeld als hij, maar van wier karakter en gaven veel goeds wordt gezegd.

Reeds in 1833 werd hij coresponderend lid der Gentsche koninklijke maatschappij van schoone kunsten. Zijne teekeningen op steen, op hout en koperen zijne sterkwaterplaten(2) zijn zeer talrijk en er zijn er uitmuntende tusschen; wij noemen hier slechts de bijzonderste die wij kennen: *Les environs de Bruxelles*, 12 platen in-4°; *Oevers der Saone*, 26 platen in-folio (alle te Parijs gedrukt); hij graveerde de platen der *Fastes militaires belges*, in vier groote 8°-deelen, te Brussel verschenen in 1835-36; ettelijke platen in de *Annales de l'école flamande*, van A. Voisin; de platen op steen gedrukt in het werk: *Voyage pittoresque aux bords de la Meuse*, waarvan er, in 1838, negen op de Gentsche tentoonstelling prijkten; *Les aventures de Tiel Uylenspiegel*, 26 plaatjes, onder medewerking van M. Madou; *L'Album pittoresque* en *Le voyage à Surinam*, portretten, stadsgezichten enz. in *l'Artiste*, *la Renaissance*, *la Belgique monumentale*, *les Belges illustres* enz. enz.

In 1836 prijkte van Lauters op de Brusselsche tentoonstelling eene waterverfschildering, naar eene *Wilde zwijnenjacht* van Rubens, waarover de heer L. Alvin met den meesten lof gewaagde;(3) in 1839 stelde hij in de Brusselsche

(1) J. Immerzeel. *Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders enz.* 1859.

(2) Breedvoerig beschreven in 1856 door den heer A. Siret.

(3) Zie *Compte-rendu du Salon d'exposition de Bruxelles*, par L. Alvin, 1836, waarin ook platen van Lauters voorkomen.

pronkzaal twee zeer schoone steendrukken ten toon, naar tafereelen van E. Verboeckhoven. Hij heeft ook zeer vele sepias, waterverfschilderingen en teekeningen vervaardigd, die geheel Europa door verspreid zijn.

Hij was intusschen tot leeraar der teekenkunst benoemd (1836) aan de te Brussel opgerichte koninklijke graveerschool, bestuurd door Calamatta, en sedert de versmelting dier school met de Brusselsche academie van schoone kunsten, vervulde hij hetzelfde ambt bij dit gesticht.

Op de Kortrijksche tentoonstelling van 1841 prijkte van hem een *Gezicht uit de omstreken van Weert*, in olieverf; te Gent stelde hij hetzelfde jaar eene waterverfschildering ten toon.

Van omstreeks 1841 nam hij deel aan de bijzonderste driejarige tentoonstellingen des lands; wij teekenen zijne bijzonderste werken hier aan: 1842) *Zicht uit de omstreken van Namen;* 1845) *Zicht bij Spa;* 1847) pastelteekening; 1849) *Landschap*, *holle weg;* 1851; *Zicht uit de omstreken van Hal*, twee pastelteekeningen en eene waterverfschildering; 1852) *Zicht in het bosch van Mariemont*, *Zicht te Presle* en *De stroom*; 1854) *Zicht te Boitsfort*, twee pastelteekeningen en eene waterverfschildering; 1855) *Landschap met waterstroom*, en eene steendrukplaat, *Bosch van Mariemont*;

1857; *Zicht van Sint Pieters-Leeuw; Herinnering aan de Ardennen; Het bosch van Villers* en *Zicht van Ter-Hulpe*; 1858) *Zicht in het bosch van Villers*; 1861) *Weide te Patigny*;

1864; *Woud*; 1866) *Eene onbeplante plaats van een bosch*, gestoffeerd door Madou; *Herinnering aan de Reussvallei*; *Tusschen Spa en Malmédy* en *Eene sluis bij Ter Hulpe;*

1869; *Herinnering aan de Ourthe; Omstreken van Tilf* en het *Zoniënbosch;*

1871) *De vijver van Ter-Hulpe; Puinen van het kasteel Montjoie; Zicht te Cureghem* en vier waterverfschilderingen;

1872) *Vijver van Ter-Hulpe*, en twee waterverfschilderingen;

1873) *Omstreken van Mechelen* en *Zicht uit de omstreken van Spa*- 1875) op de Brusselsche tentoonstelling, die drie dagen vóór zijn overlijden gesloten werd, prijkte van hem eene schoone studie: *Populieren*, toebehoorende aan den heer Van Lamperen.

Lauters was iemand van vroolijken en openhartigen aard; zijn eenvoud en zijne zedigheid evenaarden zijn talent; hij was bovendien altijd gereed om diensten te bewijzen; ook telde hij tusschen zijne kunstbroeders en oud-leerlingen slechts vrienden.

In 1856 werd hij ridder der Leopoldsorde genoemd.

Hij was teekenmeester van de prinsessen der Belgische vorstelijke familie en werd aan het hof met zooveel welwillendheid als onderscheiding ontvangen; van hem versieren eenige landschappen die Madou stoffeerde, het koninklijk paleis te Ciergnon Hij woonde, sedert een veertigtal jaren, in de Gewijdeboomstraat n^{r} 38, te Elsene.

Eene langdurige, smartelijke ziekte heeft hem ten grave gesleept. Aan zijn graf hield de heer Alex. Henne, secretaris van de academie der hoofdstad, eene treffende rede.

Kroniek.

Antwerpen. - Het stadsbestuur gaat een internationalen prijskamp openen voor het schrijven der levensschets van P.P. Rubens, ter gelegenheid, van den 300^{n} verjaardag van des schilders geboorte. De stukken zullen moeten gesteld zijn in de Nederlandsche of Fransche taal. De prijs zal bedragen 2000 fr.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Den 14^{n} November en volgende dagen waren nagenoemde kunstwerken tentoongesteld: P. VERHAERT: *Het gebed*, een meestergewrocht; *De drinker* en een portret van den heer A...; E. BOKS, een prachtig genrestuk, getiteld *Huisplagen*; P. BEAUFAUX, eene fijn geschilderde *Jonge vrouw van San-Gennavo;* P. VAN DER OUDERAA, een dichterlijk tafereeltje, *Laatste rozen;* LINNIG vader, *Achterwinkel eens boekverkoopers* goed vantoon en kleur; P. NEUCKENS, *Boschvrouwtje;* C. VAN DEN WIJNGAERT, *De onverschillige;* HENDRIK SCHAEFELS, *De oude Antwerpsche vischmarkt in* 1810, eene voortreffelijke schilderij, al schijnt het (naar wij ouderlingen hoorden

beweren) dat de voorstelling niet volkomen geschiedkundig juist zou zijn; F. VINCK, een puik *Wintergezicht*; L. DERICKX, A. WUST en A. ELSEN, goede landschappen; A. STRUYS, *De pluim* (een in het rood gekleed jongeling die naar een gemaskerd bal gaat), eigenaardig en verdienstelijk stuk; JOS. NAUWENS, een bekoorlijk stilleventje, getiteld: *Het slachtoffer van den jager;* Jan STOBBAERTS en L. GOUPIL, stukken van twijfelachtigen smaak; F. JORIS, een jeugdige beeldhouwer van de realistische school, stelde ten toon *Een kind in zijn stoeltje* en een portret.

De heer dr. C.J. Hansen hield den 15^{n} December eene uitvoerige voordracht op *Willem den Zwijger.*

Op 25 December en volgende dagen waren stukken tentoongesteld van; E. de Schampheleer, Hubert, F. Musin, J. Van Luppen, Verhoeven-Ball, A. Plumot, K. Ooms, J. Meyers, R. Montgommery, G. Van Hoorde, J. Janssens, J. Stobbaerts, E. Claus, Cleynhens, H. De Cock, H. Pieron, J. Nauwens, F. Van Kuyck, J. Leemans, L Derickx. De Lathouwer, J. Moerman, E. Tyck, J. Oppenoort, F. Hens, J. Portielje, J. Neuhuys en Eluell, van Antwerpen en Van Havermaet beeldhouwer, van St.-Nicolaas.

- Bij koninklijk besluit van 18 November is aan de leden der familie Geelhand-Moretus toelating verleend om den naam van *Plantin* aan den hunne te verbinden.

- Op 19 December en volgende dagen is in de Venusstraat te zien geweest een der twee aan Jan Ruyten door het stadsbestuur bestelde tafereelen, door ons op blz. 53 aangekondigd, voorstellende de *Koolvliet.* Het tentoongestelde tafereel is de beste schilderij, die wij van Jan Ruyten nog te zien kregen. Wij drukken hier den wensch uit, dat het stadsbestuur hem ook moge gelasten, al de andere vlieten der stad te schilderen.

- Wij hebben ontvangen het vierde en laatste deel van het belangrijke werk van den heer Eduard G.-J. Gregoir. getiteld: *Documents historiques relatifs à l'art musical et aux artistes musiciens.* Dit vierde deel bevat ruim 120 blz. en behelst aan het slot een alphabetisch naamregister van al de in de vier deelen genoemde kunstenaars. Bij het verschijnen der vorige deelen waren wij reeds in de gelegenheid al onze ingenomenheid met den veelomvattenden arbeid van den onvermoeibaren schrijver te doen kennen. Wij bevelen hem nogmaals aan, inzonderheid bij degenen die zich bezig houden met de geschiedenis van de muziek en hare beoefenaars. Evenals de drie andere, is het 4^{e} deel met veel zorg en op stevig papier gedrukt. Er komt nog al veel muziek in voor, door den heer Gregoir aangehaald bij een aantal oude liederen, waarvan hij den tekst geheel of gedeeltelijk opgenomen heeft.

Brussel. - Uitslag van den kamp naar den dusgenaamden prijs van Rome, voor de toonzetting: 1^{e} prijs, De Vos, 2^{e} Tilman, eervolle melding, De Pauw. Er is tweemalen moeten gestemd worden; in de eerste stemming bekwamen De Vos en Blaes ieder 3 stemmen voor den *eersten* prijs, Tilman 1; in de tweede stemming, bekwam De Vos voor den *eersten* prijs 4 stemmen en Blaes 3. Zonderling is 't, dat de heer Blaes, die door 3 stemmen den *eersten* prijs waardig was gekeurd, zelfs *niet* den tweede heeft bekomen. De beslissing der jury heeft de hevigste klachten doen oprijzen, en van verschillende zijden wordt gevraagd, dat de prijskamp zou afgeschaft of wel het reglement veranderd worden. De heer De Vos, aan wien de prijs is toegekend, werd een paar dagen voordat hij met zijn werk geheel gedaan had, door eene bloedspuwing

getroffen; er was sprake geweest (medekampers hadden het uitdrukkelijk gevraagd), zijn werk buiten den prijskamp te sluiten, als zijnde het niet voltooid; daar het evenwel, op eene kleinigheid na, geheel af was, beslisten de jury en de minister van binnenlandsche zaken dat het tot de mededinging zou worden toegelaten. Leden der jury waren de heeren Gevaert, Samuel, ridder de Burbure, Dupont, Peter Benoit, T. Radoux en L. Van Gheluwe.

- Den 27^{n} November werd den dichter Em. Hiel een feestmaal aangeboden, ter gelegenheid zijner benoeming tot ridder van de Leopoldsorde. De vereerde ontving, na afloop van het banket, zijn borstbeeld ten geschenke. Het borstbeeld, vervaardigd door P. De Vigne, zal in brons gegoten worden. Op het banket werden onder andere redevoeringen uitgesproken door de heeren A. Willems, dr. Heremans en Conscience. In het *Lucashuis*, waar de aanbieding van het borstbeeld plaats had, hield de kunstschilder Jan Verhas eene warm toegejuichte rede.

Leuven. - Voor stads museum zijn door het gemeentebestuur aangekocht twee op hout geschilderde blazoenen, voortkomende van de oude Leuvensche Barbaragilde; op deze blazoenen, die het jaartal 1689 voeren, is de heilige Barbara afgebeeld.

- Om al de nissen van het stadhuis te vervullen, blijven er nog 84 beelden te maken. Wij vernemen, dat eerlang eene bestelling van 28 beelden zal gedaan worden.

- Wie in den laatsten tijd deze stad bezocht, heeft kunnen opmerken, dat de voorgevel van het stadhuis herstellingen vereischt, welke tamelijk dringend mogen genoemd worden.

- Buiten de stedelijke volksbibliotheek, is in het lokaal Rattemanspoort, door bijzondere personen, eene volksboekerij geopend.

Gent. - Verschenen ter drukkerij F.L. Dulé-Plus, *Vlaamsche Conferentie der Balie van Gent. Verslag over de werkzaamheden gedurende het rechterlijke jaar* 1874-1875 *door M*^{r} *Julius Obrie.* Op het einde van het verslag lezen wij: 'Voor het assisenhof echter, waar vroeger sedert het ontstaan der wet, die het taalgebruik in strafzaken regelt, het meerendeel der zaken in het Vlaamsch gepleit werden, moeten wij nu eenen bijna, onverklaarbaren omkeer aanstippen. Gedurende gansch het jaar, werd daar enkel *tweemaal* in het Vlaamsch gepleit. Dit komt nog onbegrijpelijker voor, wanneer men in aanmerking neemt dat volgens de wet den beschuldigde uitdrukkelijk moet gevraagd worden in welke taal hij wenscht verdedigd te worden. Men vraagt zich dan natuurlijk af, of het wel mogelijk is dat iemand, die in staat zou gesteld zijn zich volkomen goed rekenschap te geven over de vraag, die hem desaangaande moet gedaan worden, eene voor hem geheel en al vreemde taal boven zijne moedertaal zou verkiezen?'

Buitenland.

Amsterdam. Er is gesticht eene *Toonkunstenaarsvereeniging van Noord- en Zuid-Nederland*, wier eerste uitvoering plaats had op 22 December, onder de leiding van den componist G.A. Hirze. Er werden stukken voorgedragen van H. Vinck, J.M. Coenen, Mev. H. Amersfoordt-Dyk, B. Daldrup, Fr. Coenen, G.A. Heinze, David Koning Sen., F. Lisz, P. Benoit, J. Van den Eeden, W.F. Nicolaï, R. Hol en J.V. Van Bree.

Haarlem, - 1 Januari verschijnt de eerste aflevering van een tijdschrift tot bevordering van kerkelijke toonkunst, onder het bestuur van M.J.A. Lans, leeraar

aan het seminarie Hageveld te Voorhout. Prijs per jaargang van zes afleveringen: gl. 1.

Milaan. - In stads archieven zijn eigenhandige brieven van Galilei ontdekt, betrekking hebbende op wetenschappelijke zaken.

Londen. - Den geschiedschrijver Thomas Carlyle is, ter gelegenheid van zijn 85^{n} verjaardag, een fraaien gedenkpenning aangeboden.

Nieuw-York. - De schatrijke Samuel Wood, thans 80 jaren oud, heeft zijn gansche vermogen, zijnde ongeveer 6 millioen dollars, aan de stad Nieuw-York bezet, om door haar gebruikt te worden voor de oprichting eener muziekschool, waarvan hij hoopt binnen kort den eersten steen te zullen leggen.

Bladwijzer.

Aanteekeningen (Bijzondere). Adan F., 122. - Anthony Th., 24. - Arminius, 122, 162. - Becker G., 162. - Benoit P., 112. - Bergmann A., 74, 167. - Bres mev., 97. - Bredero G.A., 109. - Burgers, 169. - Byron, 55. - Carlyle T., 196. - Chateaubriand, 121. - Chevalier N., 90. - De Jong W., 55. - De Coster J. 112. - De Gavere A.G., en J. 4. - De Koninck, 90. - Delasalle, 90. - Delin Jos., 90. - Dieltiens E., 112 - Donizetti, 169. - Doré G., 169. - De Smet pater, 81. - De Verver J. (Tinctoris), 32, 106, 168. - Gachard, 105. - Gallait L., 54. - Gerrits. L., 73, 161, 193. - Gillès P.A.L. J., 8. - Gevaerts J.C., 8. - Guffens G., 153. - Gunther von Bultzingslowe, 162. - Hals F., 55. - Heremans J., 81. - Hofman J.B.J., 81. - Holberg L., 188. - Jacobs J., 187. - Jordaens J., 161, 167. - Kaiser F., 113, 162. - Lamoriniere F., 135. - Leeuwenhoek, 113. - Ledeganck dr., 112. - Liszt F., 90. - Maximiliaan, keizer, 56. - Mayr, 169. - Meissonnier, 137. - Michel Angelo, 40, 181. - Mozart, 162. - Ondereet K., 54, 73. - Potgieter E.J., 48, 153. - Rens F., 113. - Rousseau J., 48. - Rubens P.P., 8, 166, 195. - Sterckx E., 54. - Tennyson, 90. - Thorbecke, 162. - Umé G., 8. - Van de Kerckhove F., 40, 48, 153, 177. - Van de Weyer S., 90. - Van Duyse P., 48. - Von Humboldt, 74, - Van Kempen, 90. - Van Merode mgr., 169. - Van Straelen A., 3. - Wappers G., 5, 38, 62, 145. - Wiener K., 168. - Wood S., 196.
Aard- en landbeschrijving en volksgebruiken. De huizen in China, 37. - Sahara-woestijn El-Dschuf in eene binnenzee te herscheppen, 106. - Tholus, 3. - Verkorting van afstanden, 121, 122.
Aardrijkskundig genootschap (Parijs), 106, Congres, 121.
Aardrijkskundig genootschap (Rotterdam), 169.
Academie van beeldende kunsten te Antwerpen, 70, 112, 145.
Academie van België te Brussel (koninklijke). Beurzen voor jonge bouwkundigen, 153. - Bezet van 30,000 als prijsfonds voor de beste geneeskundige werken, 136. - Jaarlijksche zitting, 167, 187. - Letter- en taalkundige prijsvragen, 105. - Stichting van een Vlaamschen prijs van 5000 fr., 54.
Alexandra paleis te Muswellbill (Het), 55.
Antwerpsche archieven, 8, 81.
Antwerpsch gemeentebestuur. Bestellingen van kunstwerken 8, 39, 53, 65, 73, 161, 187, 196. - Verhooging van jaarwedde van een plaatdrukker, 145.
Antwerpsche stadsbibliotheek, 54.
Beenderen van gesneuvelde Hollandsche soldaten te Antwerpen. Overbrenging naar Breda enz., 161, 187.
Benoemingen en vorstelijke onderscheidingen. Leopoldsorde, 32, 136, 168, 192. - Eikenkroon, 54. 187. - Orde van Wasa, 24.
Bezoek der koninklijke familie te Kortrijk, 81, 136.
Bibliotheek te Amsterdam (stads-), 153.
Bibliotheken te Parijs, 162.
Bibliotheek Victor-Emanuel te Rome, 114.
Bijgeloof. Amerika, 121. - Frankrijk, 121.
Boekbeoordeelingen en aanbevelingen. Doodendans van Geeraard. Van Wolsschaten, 83, 94, 103, 110, 118, 123, 138. - La rénovation flamande, 95. -

Les anciennes maisons de Bruges, 126. - Philip van Commines en zijn lofdichter, 150, 158.
Buitengezicht. Heliographie van F. Lamorinière, 135.
Burgersbond (Antwerpen), 8.
Davidsfonds. Antwerpen, 40. - Brugge, 54. - Brussel, 153. - Gent, 40. - Hasselt, 82. - Leuven, 8, 55, 90. - Turnhout, 112. - Thienen, 66.
Dichtstukken. Aan Antoon Van Ysendyck, door dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland, 15. - De armmeester, door Fr. Waltm. Van Spilbeeck, 26. - De dichter door V.A. Dela Montagne, 38. - De koningin der weide, door Edm. Van Herendael, 84. - De meisjes van Brabant, door J. Brouwers, z., 36. - De schaatsenrijders, door Hendrickx, 6. - De ziel des vagevuurs, door denzelfde, 52. - Een scheepje dreef, door E. Hiel, 133 - Flora, door A. Stoops, 72. - L. Gerrits, door Edm. Van Herendael, 192. - Het meisje met de roos, door A. Stoops, 7. - Mejuffer Rosalie Loveling, door Karel Bogaerd, 75. - Moeder, door E. Hiel, 61. - Tachtig jaar geleden, door J. Staes, 101. - Twee bijeenkomsten met Ledeganck, door F.J. Blieck, 144. - Venezia verlost, door E. Hiel, naar het Fransch van Ad. Van Soust de Borkenfeldt, 17. - Vlaamsch in Vlaanderland, door A. Stoops, 68. - Zomerliedeken van Bredero (XVIIe eeuw), 109.
Diefstal eener schilderij te Sevilla, 32.
Dieren en planten. Apen, 84. - De ceders van Libanon, 107. - De liervogel, 41. - De pestvogel, 53. - Dierentuin te Rotterdam, 113. - Konijnen, 33. - Meezen, 75. - Ouderdom van boomen, 62. - Shadeieren, 106. - Sprinkhanen, 122.
Dimphnakerk te Gheel. Geschilderde glasramen, 54.
Gasthuis te Bergen (nieuw), 121.
Gedenkteeken van den Fransch-Duitschen oorlog, 122.
Gemeente archieven te Brugge, aanwinsten, 168, 187.
Gemeentebestuur van Gent. Gelast P. Benoit muziek te schrijven voor een geschiedkundig tooneelstuk, 168.
Gemeentebestuur van Leuven. Archieven, 187. - Standbeelden op het stadhuis, 196. - Uitgaaf van een handschrift van 1594, 163.
Geschiedenis. De Antwerpsche nachtklok, 185. - De heraldieke versiering der Antwerpsche beurs door P. Génard, 98, 108, 119. - De keizer van China, 21. - Hoe men die schrijft, 3, 62. - Karel I afscheid nemende van zijne kinderen, tafereel van G. Wappers, 5. - Opsignorken, 167. - Oude strafpleging, 115. - Spiegels door S.C.A. Willems, 72. 300ste verjaardag van P.P. Rubens' geboorte, door P. Génard, 166. - A. Van Straelen, zijne papieren, door Ed. Van Even, 3.

Heliographie, 135.
H. Huisgezin van Nazareth. Teekening van J.B. Watlé, 190.
Inleiding. Ons doel, I.
Jubelfeest van den H. Rumoldus te Meckelen, 81, 112.
Katakomben te Parijs (De), 46
Kerk te Londen (nieuwe), 169.
Klok te Keulen (Nieuwe), 114.
Koninklijk schilderijenkabinet te 's-Gravenhage, 153.
Koormaatschappij te Gent, 8, 54.
Kunst-en wetenschappelijke afdeeling te 's-Gravenhage (stichting eener), 153.
Kunstgenootschap te Brussel, 40, 90, 196.
Kunstgenootschap te Gent, 54, 66.
Kunstramp te Antwerpen, 97
Kunstnijverheid. Altaar in ojivalen stijl, 90. - Boekbinden in de XVe eeuw, 4. - Standaard en Lieve-Vrouwemantel, 65. - Vaandel, stijl der XVIe eeuw, 65. - Vaas van zilver, 162. - Vlaamsche muurtapijten der XVIIe eeuw, door M. Rooses, 6.
Levensschetsen en sterfgevallen. Andersen H.C., 56, 91, 137. - Angelander F.W.A., 32. - Baekeland P., 188. - Birnie Philips J., 48. - Black mev., 170. - Blieck F.J. 143. - Bosscha M.J., 32. - Both J., 170. - Carpeaux, 170. - Corkole A., 54, 188. - Corot, 48. - Davidts M.H., 56. - De Bavay K., 188. - De Deyn L., 48. - Destanberg N., 137, 168. - De Vos V., 169. - D'Otreppe de Bouvette, 170. - Dumoulin V.J., 48. - Franklin J., 122. - Hoornaert L., 162. - Joly C., 32. - Koerle P., 114. - Koerockine B., 162. - Kramm C., 129, 178. - La Rousse J.P. 32. - Lauters P., 195. - Loveling R., 74. - Melbye D.H.A., 32. - Minard L.F.M., 163. - Mocre-Seguin, 48. - Moerenhout J.J., 127. - Muller E., 98. - Nelis C.J.G., 66. - Peschel, O., 170. - Potgieter E.J., 48. - Publian J.G., 98. - Ramberg A.G., 98. - Roeland J., 122, 182. - Roelants, 182. - Schnaase K., 129. - Seidl J.H., 114. - Skovgaard P.C., 98. - Stessels A., 56. - Tolsoe A., 162. - Van Bever T., 98. - Van Hamme A., 169. - Van Maldeghem E., 137, 162. - Van Rees R., 137. - Venneman K.F., 160. - Verly M., 131. - Von Struensee G., 170. - Vroilynck G., 186. - Waldeck M., 74. - Wheatstone K., 170. - Zimmerman R., 98.
Luchtschip. 169.
Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, te Antwerpen Plaat naar Rubens, door E. Corr en J.B. Michiels, 32; Prijskampen van 1876, 154.
Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten te Gent. Prijsvragen 1873-74. Uitslag, 106.
Marmeren groep van Michel Angelo (Brugge), 181.
Museum van werken van oude meesters te Antwerpen. Aanwinsten, 8, 105, 145, 187. - Herstellingen van tafereelen, 97, 120. - Inkomsten en uitgaven over 1874, 136. - Plaats voor het nieuwe, 187.
Museum van te Brussel, heropening, 82.
Museum van oudheden te Antwerpen, 40, 54.
Museum van Rath te Geneve, 97.
Museum van oudheden te IJper, 169.
Museum te Leuven, 32, 188, 196.

Museum Trier, 90.
Muurschilderingen. Beieren, 122. - Brussel, kapel der broeders der christelijke leering, 54, 136. - Kortrijk, 81, 128, 136. - Praag, hoofdkerk, 98. - Weissenhorn, 122. - IJper, 137.
Muurtapijten der XVIIe *eeuw,* door M. Rooses, 6.
Muziek van F. Tillemans, 67.
Muziekcongres (Vlaamsch), 168.
Nederduitsche bond te Antwerpen, 65.
Nederlandsche letterkundige maatschappij te Leiden. Benoeming van buitenlandsche leden, 113.
Nijverheid en wetenschappen te Gent (Maatschappij tot bevordering van), 136.
Novellen, verhalen enz. Beproeving, naar Douglas Jerrold. 146, 155. - De Pruisische vaas, 49. - De Sopher, naar Moriz Szekula, 172. - Duifje's les over zuiverheid van taal, door F.W., 51. - Eene Kaukasische dorpsgeschiedenis, 115. - Een kinderdroom, naar C. Dickens, 194. - Eene moeder, door H.C. Andersen, 92. - Eene ontmoeting op reis, 63, 68, 76, 85. - Een uitstapje der deugden, door D. Baetslé, 41. - Eene vertelling van de maan, door H.C. Andersen, 58. - Helena de verduldige, 2, 22, 30, 34. - Olaf, door E.M. Meganck, 9. - Onschuld en geluk, 175.
Olijftak. (De rederijkkamer de), 66, historische optocht, 128.
O.-L.-Vrouwekerk te Antwerpen. Glasramen, 65; Over het witten, 104.
Onderwijs. Terugroeping der Turksche jeugd, 114. - Zwemkunst, 90.
Oudheidkunde en kunstontdekkingen. Antwerpen: archief, 8; muurschilderingen op 't stadhuis, 8. - Assche: uitgravingen, 121. - Bohemen: zilveren penning, 106. - Bourbonne-les-Bains: Romeinsche penningen, 40. - Brouwershaven: afbraak eener kerk der XIIe eeuw, 113. - Brugge: afbraak van het boogschuttershuis, 40, - grafsteenen in St.- Basiliuskapel, 168, 187; maatschappij van oudheden, 187. - Dendermonde: drukkerijen, 113. - Deventer: muurschildering, 106. - Estinnes-au-mont (Bergen): goudstukken, 121. - Grave: afbraak der Hampoort, 169. - 's-Gravenhage: 107 tafereelen, 82. - Gent: onwettig verkochte gemeentearchieven, 162. - Gorinchem: herstelling van den toren, 113. - IJper: archief. 153. - Lier: akte van hertog Jan van 1300, 32. - Limburg: boomen enz., 55. - Milaan: brieven van Galilei, 196. - Namen: provinciaal archief, 8. - Oppenheim: herstelling der kerk, 122. - Parijs: grafteeken van Abelard en Heloïse 106. - Pompei: schildering, 66; gouden en zilveren voorwerpen, 188. - Pomeranië: 20 ongekende stukken van Mozart, 162. - Rome: nieuwe oude Venus, 37; beelden, voetstukken enz., 144. - Venetië: muurtapijten, 98.
Paleis voor schoone kunsten te Praag, 98.
Plantijnsche drukkerij te Antwerpen, aankoop 124; bewaarder van het museum, 186; toelating aan de familie Geelhand

Moretus den naam Plantin bij den hare te voegen, 196.
Predikheerenkerk te Leuven. Geschilderde glasramen, 171.
Prijskampen. Antwerpen: Bestiering der godshuizen, 97, 167, 187; Het Vlaamsche volk, 65: Koninklijke maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, 154; Provinciaal leescomiteit, 32; Stadsbestuur, 300e verjaardag van P.P. Rubens' geboorte, 195. - Zuidnederlandsche maatschappij van taaalkunde, 24. - Bologna: christelijke kunst, 137. - Breda: 74, 106. - Brussel: 54, 74, 82, 90, 105, 168, 196. - Gent: Fonteinisten, 106; Koormaatschappij, 8. - Hoei: 55. - Leuven: Journal des beaux-arts, sterkwaterplaten, 136. - Lier: 105. - Mechelen: Réunion lyrique, 8. - St-Nicolaas: stadhuis, 113.
Pulchri Studio, kunstenaarsgenootschap te 's-Gravenhage, 55.
Rechterlijke zaken over kunst en letterkunde 66, 114.
Rochefort (Gezicht uit), 60.
Schilderijenverzameling van koning Leopold II, 128.
Schouwburg (Vlaamsche) te Antwerpen, 54, 90, 120.
Schouwburg te Brussel (Cirk), 105.
Schouwburg Wagner te Bayreuth, 114.
Schouwburg Alhambra te Antwerpen, 120.
Schouwburg Shakespeare te Londen, 114.
Sint-Jansgasthuis te Brugge, inkomsten gedurende 1874, 187.
Sint-Jozefsparochie te Gent. Nieuwe kerk, 66.
Sint-Peeterskerk te Leuven. Ceciliafeest en nieuw beeld, 187.
Sint-Romboutskerk te Mechelen. Nieuwe kapel, 54.
Société de musique te Antwerpen, 81, 167.
Spreuken, *gedachten en raadgevingen.* Beoordeeling, 170. - De dagbladen, 110. - De dronkenschap, 129. - De gemakkelijkste broodwinning, 148. - De geschiedenis, door J.A. Sillem, 133. - De liefde, door J. Van Vloten, 156. - Jeugd en ouderdom, door H.C. Andersen, 111. - Lof, Young, 62. - Shakespeare, 157, 177. - Taalschoonheid, door H. Zschokke, 94. - Tijd en geld, 133. - Voordeelen van het onderwijs, 160. - Wakkerheid, door C.H. Spurgeon, 52.
Stichting van maatschappijen enz. Amsterdam: Toonkunstenaarsvereeniging, 196. - Brugge: Wetenschappelijke kring, 187. - Brussel: voor oude speeltuigen enz., 48. - Haarlem: tijdschrift voor toonkunst, 196. - Leuven: volksbibliotheek, 196. - We enen: nijverheidsscholen, 188.
Stierengevecht te Brussel, 112.
Studentengenootschap Met Tijd en Vlijt te Leuven, 24.
Taal- en letterkundig congres te Maastricht, 40, 56, 129, 139, 151.
Taalkunde. Nederduitsche dialecten, 113.
Teekenschool te Arlon (nieuwe), 121.
Tentoonstellingen. Amsterdam: Arti et amicitiae, 55, 113, 169; Nijverheid en kunst, 169. - Antwerpen: 143, 161, 196. - Brussel, driejarige, 48, 66, 90, 112, 134, 141, 148, 151, 176, 190; Kunstkring, 40. - Dresden, 162. - Gent, 40; Nijverheid, kunst, enz., 132. - Philadelphia, 8. - Praag, 82. - Santiago, 56. - Spa, 113.
Terechtwijzingen, 66, 182, 187.
Titusboog te Rome (De), 45.

Tooneelspeelkunst, aanmoedigingscommissie (Oost-Vlaanderen), 4.
Toonkundigfeest. Dusseldorp, 32.
Transvaalsche republiek. Vertrek van Hollanders, 169.
Tunnel tusschen Engeland en Frankrijk, 118.
Verbond voor kunsten, *letteren en wetenschappen te Antwerpen*, 24, 40, 105, 145, 195, 196.
Verkoopingen van kunstvoorwerpen, *gebouwen*, *boeken enz.* Amsterdam: schilderijen, 90; teekeningen, 55. - Antwerpen: voor het stedelijk archief aangekocht 23 jaarg. der Gazette van Antwerpen, 8. - Brussel: J. Capron, 54. - Gent: drinkschaal der Sint-Joris-gilde, 8. - Londen: tafereelen, 66, - Parijs: speeltuigen, 188; tafereelen, 137. - 's-Gravenhage: Van Walchren van Wadenoijen S., 106, 188; E.L. Jacobson, 106. - Utrecht: barones van Heeckeren, 162.
Verschenen werken. De bloemhof van Pater Hillegeer, 8. - Patria Belgica, 8, 32, 40, 66, 74, 113, 121. - Hartelust, gedichten door J. Brouwers, 8. - De Buiter en Tassijns, 54. - De Kempische Lier, 40. - De Fortuna, 54. - Gedichten van V. Van de Weghe, 40. - Geschiedenis der stad Kortrijk, door F. De Potter, 48. - Geschiedenis der stad Halle, door L. Everaert en J. Bouchery, 48, 136. - Handelingen van het XIIIe Nederlandsch taal- en letterkundig congres, 53. - Kaart der provincie Antwerpen, 53. - Marnix van Ste.-Aldegonde, 54. - Der Sturz des Hauses Alba, 55. - La vie de la sainte Vierge, naar Aalbrecht Durer, 55. - Liederen van A. Janssens, 161. - Overzicht der algemeene kunstgeschiedenis enz., 66, 145. - Beknopt handboek van den ambtenaar des burgerlijken stands, door L. De Vriese, 66. - Programma van den praaltrein te Mechelen, 81. - Liederen en andere gedichten voor de jeugd, door Th. Sevens en F. Mille, 81. - Geschiedenis der stad Aalst, door F. De Potter (3e deel), 81. - Nederduitsch letterkundig jaarboekje, 81. - Philippina van Vlaanderen, door D. Delcroix, 82. - Documents historiques relatifs à l'art musical enz. 105, 196. - Werken van zuster Hadewyck, 113. - Bruges et ses environs, 113. - Evangeliën, 121. - Die staat Athen in Alterthum, 121. - Les anciennes maisons de Bruges etc., 126. - Schandevrees door H. Conscience, 161. - Vaderlandsche liederen door E. Gregoir, 128, 161. - Volledige werken van J. Karsman, 136, 161. - De vergissing, opera door P. Billiet en J. Mertens, 136. - Handelingen der gilde van Sinte Luitgaarde te Brugge, 145. - Volledige werken van E. Zetternam, 161. - Eene reunie en een uitvaart 20-22 Augustus 1871, door M.A. Perck (Breda), 161. - Handboek der ontleedkunde, door dr. J. Morel, 168. - Drie abdijen uit de XIIe eeuw, door C.J.A. Hezenmans, 169. - Johannes Wtenbogaert en zijn tijd, door dr. Rogge, 169. - Inventaris der charters der stadsarchieven te Brugge, 187. - Verslag der Vlaamsche conferentie der Balie van Gent, door M^{r}. Julius Obrie, 196.
Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven, door L.-W. Schuermans, pr.: L. Beyerlinck, 7. - J.F. Foppens, 65. - J. Goethals, 81. - Jansenius C., 183. - J. Janssoon,

100. - J. Malderus, 107. - Peeters C., 165. - M. Steyaert, 53. - F. Van den Gheyn E.B., 140. - F. Van de Velde, 133.
Vlaamsche volk (Het), te Antwerpen, 32, 65, 161.
Vrijheidsboom te Brussel (De), 145.
Wetenschap en nijverheid. De dierenriem, door J.B. Van Camp, 78. - Nieuw licht, 114. - Nieuw lichtgas, 183. - Notenboomenhont, 184. - Over de stralende warmte, 96, 105. - Over de verspreiding der warmte, 29, 36, 52, 84. - Over het evenwicht der warmte. 193. - Scholen, 188. - Terugkaatsing der koude, 133. - Terugkaatsing der stralende warmte, 112, 125. - Uitzetting der gasachtige en dampachtige lichamen, 3. - Warmte-inslurpingskracht, 167.-
Wapenkunde. Wapenschild van A. Pooters, laatsten abt der Sint-Michielsabdij, 185.
Wilde menschen, 82.
Willemsfonds, 66, 121, 145, 177.

Tafel der platen.

Beproeving. Herman en Johnson, 146; Herman en Bertha, 155.
Bouwkunde, huizen te Brugge, 1520-25, 126, 127.
Buitengezicht, bij een gedicht der XVIIe eeuw, 110.
China. Een keizer, teekening van Mercier, houtsnede van Pannemaker, 21. - Huis van binnen gezien, 37.
De armmeester, teekening van B. Weiser, houtsnede van E. Vermorcken, 25,
De dood vermaskert enz. Titelplaat, Zincographie naar eene steensnede van C. T'Felt. 83. - Het jong kind, 94. - De kinders met den haas, 95. - De Vrijster, 95. - De jonggehuwden, 103. - De meersman, 103. - De koopman, 110. - De sterrekijker, 111. - De oude man, 118. - De geneesheer, 118. - De pastoor, 119. - De abdis, 123. - De abt, 123. - De prins, 138. - De keizer, 138. - De Paus, 139.
Gedenkteeken van L. Gerrits, *door L. De Vriendt*, houtsnede van E. Vermorken, 193.
Glasramen der Predikheerenkerk te Leuven, teekening van A. Stalins, zincographie van H. Bey, 171.
Het heilig huisgezin van Nazareth. Samenstelling en teekening van J.B. Watlé, 189.
Kunstnijverheid. Gebonden boek der XVe eeuw, zincographie naar eene steensnede van C. T'Felt, 4.
Marmeren groep van Michel Angelo te Brugge, houtsnede van A. Van Cauberghen, 181.
Miniaturen der XVIe *eeuw.* Houtsneden van E. Vermorcken. De lofdichter en de wetenschap, 150. - Het sterfhuis van Philip van Commines, 151. - De voorzichtigheid, de rechtvaardigheid en de sterkte, 158. - De matigheid, het geloof, de hoop en de liefde, 159.
Mondprang. Oude strafpleging, zincographie naar eene steensnede van C. T'Felt, 115.
Natuurkunde. Konijnenjacht, 33. - Liervogel, 41 - Pestvogel, 53. - Meezen, 75.

Olaf. Verhaal uit den voortijd, Marietje, 9; - Thomas, 12; - Olaf, 13; teekeningen van P. Van der Ouderaa, houtsneden door E. Vermorcken.
Onschuld en geluk, de huiskamer, houtsnede, 175.
Portretten. Andersen H.C., 91. - Frederik II van Pruisen, 49. - Blieck F.J., plaatsnede door W. Brown, 143. - Minard L.F.M., teekening op steen door F. Van Loo, 163. - Kramm C., kopersnede van J.W. Kaiser, 179. - Tromp, admiraal, studieplaat van G. De la Montagne, 71.
Rome. Halfverheven beeldwerk van den Titusboog, 45.
Rusland. Tschopan Kassan bij eene Kaukasische dorpsgeschiedenis, 115.
Syrië. Libanon en Antilibanon (Bergen), 107.
Tafereelen: Karel I afscheid nemende van zijne kinderen, door G. Wappers, houtsnede van E. Vermorcken, naar H. Van der Haart. 5. - Buitengezicht, heliographie door F. Lamorinière, 135. - Gezicht uit Rochefort, tafereel van M. Van Raden, steendrukplaat van A.G. Nunninck; 59.
Venezia verlost. Titel, houtsnede van E. Vermorcken, 17. - Gezicht op het groot kanaal, teekening van E. Grandsire, houtsnede van Pannemaker, 20.
Wapenschilden. Abdij van Mondaye, 131. - Academie van Antwerpen, 70. - Keizer Karel, 98. - Van de pilaren der Antwerpsche beurs, 98, 99. - Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten te Antwerpen, 154. - Jr. C.J. della Faille en Jr. de Spenraey de la Bistrate, 184. - A. Pooters, 185.
Wetenschap. Dierenriem, 79. - Terugkaatsing der stralende warmte, 112.
Zweden: Diligence, 63. - Juffer hare geschenken beschouwende, 87.

Drukfeilen en verbeteringen.

De schilderij aan Rubens toegeschreven blz. 56, schijnt eene kopij te wezen.

Op blz. 195, 1^{n} en 2^{n} regel van de levensschets van P. Lauters staat: ‘van geringe ouders,’ die woorden weg te laten; 3^{n} regel, verander 18 November in 12.

Blz. 80, 2de kolom, laatste paragraaf, moet het woord *broeikas*, dat er twee maal in voorkomt, door *klauwen* vervangen worden. Dit teeken verbeeldde de schaarvormige pooten des schorpioens.